

PATERICUL MARE

apoftegmele părinților pustiei - colecția tematică

PATERICUL MARE
APOFTEGMELE PĂRINȚILOR PUSTIEI

PATERICUL MARE

APOFTEGMELE PĂRINȚILOR PUSTIEI - COLECȚIA TEMATICĂ

Traducere, introducere și note
Pr. Prof. Constantin COMAN

Editura Bizantină

Ilustraţie copertă:
Cuvioşii Patericului (detaliu) - Mânăstirea Suceviţa

Copertă:
Maria Coman

Ilustraţii interior:
Mihai Coman

Corectură:
Pr. Sorin Tancău; Viorica Dumitrenco

Concept interior şi tehnoredactare:
Tudor Coman

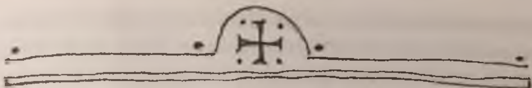
Redactor:
Sabin Preda

Traducere din limba greacă după *Το Μέγα Γεροντικόν. Θεματική Συλλογή. Εισαγωγή-Κείμενο-Μετάφραση-Σχόλια.* Έκδοση Ι. Ησυχαστηρίου το Γενέσιον της Θεοτόκου, Πανόραμα Θεσσαλονίκης

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Patericul Mare / trad.: preot prof. dr. Constantin Coman.
- Bucureşti : Editura Bizantină, 2016
ISBN 978-606-8112-32-9
I. Coman, Constantin (trad.)
28

Difuzare prin Editura Bizantină,
Bucureşti, Strada Macedoniei nr. 18, sector 1,
Tel. 0751166118, Fax. 021/3108607
Comenzi: tudor@editurabizantina.ro
www.librariabizantina.ro

Părintelui Hariton
din pustia Athonului,
cu metanie

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Colecţia tematică a *Apoftegmelor Părinților pustiei* - ziceri, sentinţe, scurte istorisiri ale şi despre monahii din pustia Egiptului, sec. IV-V d.Hr. - se publică acum pentru prima dată în limba română, cu traducere integrală făcută după originalul grecesc, introducere şi note. Monument literar cu o istorie de peste 1.500 de ani, aparţinând patrimoniului universal, cea mai răspândită și populară carte după Biblie, prezentă şi lucrătoare neîntrerupt în viața Bisericii și a creştinilor până astăzi, *Apoftegmele Părinților pustiei* au circulat de la început (sec. al V-lea) în două variante: Colecția alfabetică și Colecția tematică.

Colecția tematică este cea mai completă colecţie a *Apoftegmelor Părinților pustiei,* însumând un număr aproape dublu de apoftegme față de Colecţia alfabetică[1], lucru pentru care a și primit denumirea de *Patericul Mare*[2].

Colecția alfabetică așază apoftegmele pe autori şi autorii în ordinea alfabetului grecesc, începând cu Avva Antonie cel Mare și sfârșind cu Avva Or (Omega, ultima literă a alfabetului grecesc). Având în vedere că ordinea literelor alfabetului grecesc este mult diferită de ordinea

[1] Colecția alfabetică însumează aproximativ 1.000 de apoftegme (numărul variază uşor în funcţie de ediţie), iar Colecţia tematică (Ediţia Tesalonic) însumează aproape 2.000 de apoftegme.

[2] „A fost preferat acest titlu deoarece versiunea tematică conţine toate apoftegmele Părinților pustiei" *(Το Μέγα Γεροντικόν. Θεματική Συλλογή. Εισαγωγή-Κείμενο-Μετάφραση-Σχόλια.* Έκδοση Ι. Ησυχαστηρίου το Γενέσιον της Θεοτόκου, Πανόραμα Θεσσαλονίκης, Τόμος Α', p. 25).

alfabetului românesc şi că niciun editor român nu a reaşezat autorii după alfabetul românesc, ordinea alfabetică în ediţiile româneşti este aproape în întregime răvăşită, pierzându-şi în mare parte funcţia ei iniţială[3].

După toate probabilităţile, aşezarea într-o colecţie alfabetică a reprezentat o primă şi cea mai la îndemână formă de a pune ordine în mulţimea de apoftegme care au circulat şi s-au transmis pe cale orală o bună perioadă de timp. Este de presupus că apoftegmele care proveneau de la un anume avvă, mai ales cei mai cunoscuţi, precum Avva Antonie sau Avva Pimen, sau Avva Arsenie etc., să fi fost adunate în scris la un loc şi să fi circulat sub numele respectivului avvă. Întrucât circula şi un mare număr de apoftegme anonime, cei care au alcătuit colecţia alfabetică au adăugat la sfârşit şi o colecţie a acestora, aşezate într-o ordine tematică. Este evident că aceasta avea să devină foarte repede punctul de pornire pentru realizarea colecţiei tematice propriu-zise, care va redistribui tematic, de data aceasta, toate apoftegmele.

Colecţia tematică reprezintă evident o etapă superioară de sistematizare a apoftegmelor, părăsind criteriul

---

[3] Douăsprezece litere din cele douăzeci şi patru ale alfabetului grecesc îşi au un alt loc în alfabetul românesc, nefiind vorba doar de a schimba câteva locuri, ci litere care se află ultimele într-un alfabet şi printre primele în celălalt, ca să nu mai spunem că în ediţia românească avem două litere de câte două ori, pentru că sunt scrise diferit în limba greacă, dar transcrise la fel în română (Theta şi Tau prin T, Omicron şi Omega prin O).Astfel, în ediţiile româneşti, după litera A (Antonie etc.) avem litera V (Visarion, Veniamin etc.), transcrierea literei greceşti Beta, citită la noi Vita. Urmează litera Gama, a treia în alfabetul grecesc (Grigorie, Ghelasie etc.) înainte de litera D şi E, pentru ca după E să avem litera Z (Zenon, Zaharia); T (Theta) este înainte de I, C (Kappa) este după I şi înainte de L, X este între N şi O, pentru ca să terminăm alfabetul cu F, H, P, S şi O. Aşa încât ediţia românească nu poate fi decât cu greu numită colecţie alfabetică şi folosită ca atare, decât dacă învăţăm ordinea din alfabetul grecesc.

alfabetic[4] în favoarea celui tematic, mult mai elaborat, mai funcțional și, prin urmare, mai folositor. Dacă așezarea în ordinea alfabetică nu a reprezentat o mare dificultate, sistematizarea tematică va fi fost un proces mult mai complex, în încercarea de a conferi o anume coerență și mai ales o cheie de lectură unitară unui material bogat și divers, dar destul de puțin elaborat la început, după cum se „plâng" în Prolog părinții alcătuitori ai Colecției tematice: „...multe din aceste cuvinte și izbânzi ale Sfinților Bătrâni au fost istorisite, în vremuri diferite, în cuvânt simplu și nelucrat, un singur scop având în vedere: să fie de folos celor mulți"[5]. Părinții menționează motivele ce i-au determinat spre acest lucru și scopurile urmărite: „Deoarece istorisirea multora era neclară și neîngrijită și pricinuia anumită greutate minții cititorului, acesta neputând să rețină cu memoria înțelesul fragmentat și răspândit în carte, am purces pentru el la expunerea lor pe capitole. Prin gruparea cuvintelor asemănătoare și așezarea lor într-o ordine, ele dau celor care vor folosul gata pregătit și lucrător. Căci nu este spre puțin îndemn cuvântul oferit într-un glas din partea mai multor persoane virtuoase"[6]. Dacă beneficiul ediției alfabetice este acela de a pune pe cititor în relație cu marii Părinți ai pustiei, privilegiul colecției tematice este acela de „a pune în valoare principale pârghii ale unei pedagogii duhovnicești"[7].

Avem, așadar, o ordine logică a celor douăzeci și două de capitole, precum și o ordine a apoftegmelor în fiecare

---

[4] Criteriul alfabetic este păstrat parțial în distribuirea apoftegmelor în fiecare capitol. Avva Antonie va deschide șirul de apoftegme la o temă sau alta, urmat de Avva Arsenie și de ceilalți, care oferă apoftegme asociate temei respective.

[5] Prolog 3.

[6] Prolog 4.

[7] J.C. Guy, *s.j. Les Apophtegmes des pères. Collection systématique. Chapitres I-X.*, Sources Chrétiennes, Nr. 387, p. 32.

capitol în parte. Nici împărţirea în capitole nu este „zadarnică sau întâmplătoare" şi nici „înlănţuirea acestora", cum spun înfăptuitorii ei. Criteriile au în vedere un parcurs în patru etape sau niveluri, întrucât este vorba de un urcuş. Prima etapă (cap. I-IV) începe cu îndemnurile şi motivarea monahilor spre înaintarea în desăvârşire, la care se adaugă „cele particulare şi practicate la început de monahi: liniştirea (isihia), privegherea cu zdrobire de inimă şi înfrânarea. Etapa a doua (cap. V-XIII) marchează un alt nivel şi „descrie treptat pe cele mai desăvârşite": lupta cu duhul desfrânării, neagonisirea, răbdarea şi bărbăţia, a nu face nimic spre arătare, a nu judeca pe nimeni, duhul deosebirii, trezvia, rugăciunea neîncetată, primirea de străini. Etapa a treia (cap. XIV-XVII) „înaintează la cele de folos comun, cele ce unesc şi desăvârşesc pe cei ce sunt împreună şi dau conţinut vieţii de obşte": ascultarea, smerenia, a nu răspunde răului cu rău, iubirea. În fine, ultimul nivel (cap. XVIII-XIX) îl reprezintă darul vederii cu duhul şi cel al facerii de minuni, care „sunt mai curând daruri ale lui Dumnezeu, decât strădanii ale oamenilor", împreună cu care „nu va greşi cineva dacă va număra": înstrăinarea desăvârşită de oameni sau faptul de a trăi pentru totdeauna fără haine sau a se hrăni numai cu ierburi (cap. XX). Ultimele două capitole nu sunt luate în calcul în această împărţire, întrucât reprezintă un fel de recapitulare, mai ales cap. XXI consemnând pe scurt virtuţile celor care „au îmbătrânit întru nevoinţă".

Deşi cele două colecţii s-au format aproape concomitent şi au circulat în paralel la fel de mult de-a lungul istoriei – o demonstrează tradiţia manuscrisă –, în epoca modernă a tiparului s-a impus Colecţia alfabetică. Acest lucru s-a întâmplat şi în spaţiul românesc. Românii au iubit mult Patericul. Avem traduceri vechi ale Patericului alfabetic[8],

care s-au reeditat de multe ori, precum şi traduceri noi[9]. Facem aici cuvenită şi îndatorată pomenire, cu recunoştinţă, primului traducător al *Patericului* în limba română, Pafnutie Dascălul de la Neamţ, şi primului său editor, Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul (Bucureşti, 1828). Cât priveşte Patericul tematic, există o traducere făcută la anul 1809 de Isaac Dascălul, renumitul dascăl de greacă şi slavonă din şcoala de la Mânăstirea Neamţ a stareţului Paisie Velicicovschi şi păstrată în mai multe manuscrise la Biblioteca

---

[8] Au existat traduceri româneşti ale Patericului încă din sec. al XVII-lea, probabil din limba slavonă, făcute la Mânăstirea Bistriţa din Vâlcea. Prima traducere după textul grecesc aparţine monahului Pafnutie Dascălul, de la Mânăstirea Neamţ, publicată de Mitropolitul Grigorie Dascălul, al Ţării Româneşti, în anul 1828, la Bucureşti, cu titlul: *PATERIC. Ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinţilor Bătrâni*. Această traducere a fost reeditată de mai multe ori înainte de instaurarea (1913, 1930) şi după căderea regimului comunist. Am să pomenesc şi „ediţia" xeroxată şi legată în volum, circulată în perioada comunistă de cunoscutul istoric al literaturii române vechi Dan Zamfirescu, acesta fiind primul exemplar din Pateric cu care eu am venit în contact în vremea studenţiei şi pe care îl păstrez cu evlavie în biblioteca mea. Prima reeditare după 1989 are loc la Alba Iulia, în anul 1990, şi se datorează iniţiativei IPS Mitroplit Andrei, la acea vreme Episcopul Alba Iuliei. Aceasta va fi reluată în tipăriri succesive în 1993, 1997, 2003, 2007, în Colecţia *Izvoare duhovniceşti*. În 2011 va fi publicată o nouă ediţie a traducerii lui Pafnutie Dascălul şi Mitropolitului Grigorie Dascălul, sub titlul *Patericul egiptean* (Editura Sofia şi Editura Cartea Românească, Bucureşti), diortosit, completat şi adnotat de Monahul Filotheu Bălan.

[9] *Patericul* sau *Apoftegmele Părinţilor din pustia Egiptului*, traducere de Dan Ungureanu, Editura Învierea, Timişoara, 2009. *Patericul sau Apoftegmele Părinţilor din pustiu*, traducere de Cristian Bădiliţă, Editura Polirom, Iaşi, 2007. Aceste două ediţii traduc exclusiv Patericul alfabetic, fără adaosul de apoftegme anonime aranjate tematic, pe care-l găsim la toate ediţiile traducerii lui Pafnutie Dascălul şi care este foarte consistent, dublând aproape volumul apoftegmelor rânduite alfabetic pe autori.

Academiei Române[10]. Nu știm ce text original a folosit Isaac Dascălul, dar s-a exprimat opinia[11] că acesta ar fi apropiat de varianta folosită de recenta ediţie de la Tesalonic.

Colecţia tematică a *Apoftegmelor Părinţilor pustiei* avea să fie publicată pentru prima dată relativ recent, aproape concomitent în două ediţii. Este vorba despre ediţia bilingvă (textul original grecesc şi traducerea franceză) în trei volume, apărută în bine-cunoscuta colecţie Sources Chrétiennes: *Les Apophtegmes des Pères. Collection systématique*, Introduction, Texte critique, traduction et notes par Jean-Claude Guy, s.j., Les Editions du Cerf, Vol. I. Chapitres I-IX, Sources Chrétiennes nr. 387, Paris 1993, (452 pag.); Vol. II. Chapitres X-XVI, Sources Chrétiennes Nr. 474, Paris, 2003, (419 pag.); Vol. III, Chapitres XVII-XXI, Sources Chrétiennes nr. 498, Paris, 2005, (471 pag.). Consecvent proiectului editorial promovat, Institutul Sources Chrétiennes ne propune, pe lângă traducerea în limba franceză, o ediție critică a textului, un studiu introductiv substanţial și un bogat aparat critic. La final, ediția cuprinde o concordanţă între Colecţia alfabetică și Colecția sistematică publicată, indice onomastic, tematic şi biblic.

Un an mai târziu, 1994, începea publicarea în Grecia a colecției tematice a Patericului, tot într-o ediţie bilingvă (textul original grecesc și traducerea neogreacă) cu titlul *Το Μέγα Γεροντικόν. Θεματική Συλλογή. Εισαγωγή-Κείμενο-Μετάφραση-Σχόλια. Έκδοση Ι. Ησυχαστηρίου το Γενέσιον της Θεοτόκου, Πανόραμα Θεσσαλονίκης*, Τόμος Α' (κεφ. I-III, 494 pag.), 1994, Τόμος Β' (κεφ. IV-IX, 550 pag.), 1995, Τόμος Γ' (κεφ.X-XIV, 512 pag.), 1997, Τόμος Δ'

---

[10] Este vorba de manuscrisul autograf sub cota mss. rom. 1928; o copie integrală şi identică în manuscrisul sub cota mss. rom. 1893 şi o copie care conţine numai primele şase capitole, manuscrisul sub cota mss. rom. 1911. Vezi mai multe detalii la Monahul Filotheu Bălan, în *Cuvânt despre istoria Patericului în Patericul egiptean*, pp. 543-544.

[11] Monahul Filotheu, *Cuvânt*... p. 544.

(κεφ. X-XXII 603 pag.), 1999. (*Patericul Mare. Colecția tematică.* Introducere - Text - Traducere - Scholii. Editura Sfintei Sihăstrii *Naşterea Maicii Domnului,* Panorama Tesalonicului.) După obiceiul unor astfel de îndeletniciri monahale, în carte nu apare niciun nume propriu al ostenitorilor ei. Această ediţie este în întregime realizată de obştea de maici a Mânăstirii *Naşterea Maicii Domnului.* Avem în vedere compilarea textului original, care nu este o ediţie critică, dar foloseşte mai multe manuscrise, traducerea neogreacă, studiul introductiv şi scoliile sau notele. Ediţia este înzestrată, de asemenea, cu indice onomastic, tematic şi biblic, la care se adaugă şi scurte biografii ale Părinţilor Patericului.

Între cele două ediţii există deosebiri importante datorită manuscriselor folosite pentru textul original. Opțiunea pentru o familie de manuscrise sau alta a fost dictată de obiectivele declarate ale editorilor, preponderent ştiinţific şi academic pentru Ediţia SC (Sources Chrétiennes) şi preponderent duhovnicesc şi ziditor de suflete pentru ET (Ediția Tesalonic).

Tradiţia manuscrisă a Colecției tematice a apoftegmelor este foarte bogată. Ea a fost studiată meticulos de Jean-Claude Guy, realizatorul Ediţiei SC, rezultatele cercetărilor sale fiind publicate într-o primă lucrare de referinţă: *Recherches sur la traduction grecque des Apophthegmata Patrum* (SH 36, Bruxelles, 1962 (1984^2)) şi apoi prezentate pe scurt în introducerea la Ediţia SC. Realizarea unei ediţii critice[12], care să reconstituie cât mai fidel pe baza cercetării comparative a manuscriselor forma

[12] Autorii Ediţiei *Sources Chrétiennes* (SC) sunt nevoiţi în final să se recunoască uşor învinşi în demersul lor: „Variantele de text sunt foarte numeroase de la un manuscris la altul... Suntem convinşi că nu se poate spune astăzi că am ajuns la o ediţie cu adevărat critică, dacă, în acest gen de literatură, un astfel de obiectiv nu este cumva iluzoriu..." (*Les Apophtegmes*... SC I, pp.86-87).

inițială a colecției, a întâmpinat dificultăți. Tradiția manuscrisă prezintă o atât de mare fluctuație, încât nu „s-au aflat până acum două manuscrise identice ale Patericului[13], fiecare autor adăugând noi apoftegme preluate din diferite surse sau modificând ușor ordinea lor.

J.C. Guy împarte manuscrisele Colecției tematice în mai multe familii, reprezentând tot atâtea etape distincte în formarea și circulația lor: *etapa A*, reprezentată astăzi de traducerea latină a lui Pelagiu și Ioan[14] și parțial de colecția coptă editată de M. Chaîne, dar care nu se regăsește în niciunul din manuscrisele grecești cunoscute astăzi; *etapa B* consemnează un plus de 71 de apoftegme și este reprezentată de trei familii de manuscrise, B[1]: *Athos, Protaton 86*, sec. al IX-lea (începe cu cap. V,1) și *Paris, Biblioteca Națională, grec 917*, sec. al XII-lea (câteva lipsuri).B[2]: *Paris, Bibl. Națională, grec 914*, sec. al XII-lea (cu mici lipsuri) *și Athena, Biblioteca Națională 500*, sec. al XII-lea; B[3]: *Vatican, Ottob. Gr. 174*, sec. X-XI; *Paris, Biblioteca Națională, Coislin 282*, sec. XI; *Veneția, Biblioteca Sf. Marcu, grec 346*, sec. XI; *Moscova, Muzeul de Istorie, Biblioteca Sinodală 452* (catalog Vladimir 344) sec. XII; *etapa C* aduce și ea un plus de 85 de apoftegme față de etapa B: *Athos, Lavra B 37*, scris în 970 (conține prologul și primele cinci capitole); *Milano, Biblioteca Ambrosiană*, C-30-Inf. sec. XII (cu unele lipsuri)[15].

Ediția SC publică textul ce se regăsește în etapa C, cu mențiunea că, în anumite situații în care manuscrisele prezentau mai multe variante, au preferat lectura a cărei vechime era confirmată și de acordul cu versiunea latină.

Evoluția textului colecției tematice continuă cu etapa a patra, reprezentată de ceea ce J.C. Guy caracterizează drept *colecție sistematică derivată*, care se regăsește în

[13] *Les Apophtegmes*... SC I, p. 29.

[14] Vezi *Patrologia Latina* (PL) 73, 815-1022.

[15] Vezi *Les Apophtegmes*..., SC I, pp.85-86.

şapte manuscrise: *Paris Coislin 108* (sec. XI) şi *Paris Coislin 127* (sec. XII); *Milan Ambros. F.140 Sup.* (sec. XIII), *Atena B.N. 501* (sec. XI); *Ierusalim S. Sabas 180* (sec. X); *Muntele Sinai, Sf. Ecaterina 449* (sec. X-XI); *Moscova Sf. Sinod, catalog. Vladimir 345* (sec. XIII)[16].

Caracteristic pentru textul acestei familii de manuscrise sunt numărul mare de apoftegme care se adaugă, dar şi introducerea între *Apoftegmele Părinţilor pustiei* a unor fragmente preluate din scrieri anterioare, cum ar fi *Limonariul* lui Ioan Moshu, *Istorisirile* Avvei Daniil de la Schit sau scurte fragmente din lucrări ale lui Ioan Casian, Marcu Ascetul, Diadoh al Foticeii etc. J.C. Guy numără în total 681 de apoftegme în plus faţă de colecţia sistematică pe care o publică el în SC[17].

Această ultimă familie de manuscrise stă la baza stabilirii textului original al ediţiei realizate de Mânăstirea *Naşterea Maicii Domnului* din Tesalonic (Panorama), în special manuscrisele *Coislin 108, Coislin 127* şi *Sinai 454* (acesta din urmă pare să nu fi fost cunoscut lui J.C. Guy sau pur şi simplu este acelaşi cu *Sinai 449*, strecurându-se undeva o mică inadvertenţă). Cum spuneam, ET optează pentru cea mai completă variantă a apoftegmelor[18], care se regăseşte în manuscrise la fel de vechi şi care se pare că circulau preponderent în spaţiul răsăritean[19]. Se confirmă tradiţia Bisericii Răsăritene conform căreia funcţionalitatea şi

---

[16] Vezi J. C. Guy, *Recherches*... pp. 201-211 şi *Les Apophtegmes*... SC I, pp. 86-87.

[17] *Les Apophtegmes*..., SC I, p. 33.

[18] Ediţia de la Tesalonic (ET) însumează, în cele din urmă, un total de 1.937 de apoftegme, în timp ce Ediţia SC însumează 1.119.

[19] Studiul comparativ între Everghetinos şi Patericul Mare confirmă înrudirea manuscrisului după care Pavel Everghetinos preia, în sec. al XI-lea, cele 380 de apoftegme din Pateric, numai în cartea întâi a Everghetinosului, cu manuscrisele care stau la baza ET a Patericului Mare (*Everghetinosul, vol. I,* Sfânta Mânastire a Vatopedului, 2011, p. XLIX).

criteriul dreptei credinţe prevalează criteriilor savante de recuperare şi conservare a formei iniţiale a colecţiei apoftegmelor. De altfel, alcătuirea unor colecţii de apoftegme sau istorisiri, dictată de nevoi practice ale organizării şi îndrumării vieţii duhovniceşti din marile centre monahale, este larg cunoscută în Răsărit şi va face ca apoftegmele Părinţilor pustiei să fie ele însele integrate în mare parte în astfel de florilegii[20].

Prezenta traducere românească este făcută după textul original al Ediţiei din Tesalonic, pe care l-am urmat cu fidelitate, cu două mici modificări, susţinut în acest demers de duhul care a îngăduit tuturor compilatorilor textului de-a lungul timpului mici adăugiri: a. Am preluat Prologul din ediţia SC, întrucât în ET nu exista şi pentru că l-am considerat firesc şi folositor ca introducere a Părinţilor la colecţia tematică; b. Prologul publicat de ET la sfârşitul vol. I (pp. 402-437), ca anexă, l-am publicat la sfârşitul întregii lucrări, tot ca anexă.

Este locul să adresăm călduroase mulţumiri maicii stareţe Filotheia şi obştii Mânăstirii *Naşterea Maicii Domnului* pentru generozitatea cu care ne-au acordat dreptul să folosim textul original din ediţia lor, precum şi de a folosi unele din notele de subsol (cu menţiunea expresă a sursei), precum şi notele biografice ale Părinţilor Patericului. Ne-a fost de folos, desigur, şi tălmăcirea textului original dată de maici în traducere neogreacă. Am optat însă pentru o traducere mai fidelă originalului şi din raţiuni ce ţin de opţiuni personale referitoare la traducerea textelor sfinte vechi, dar şi datorită faptului că, spre deosebire de traducerea neogreacă, ce beneficiază de prezenţa textului grec original pe pagina alăturată, traducerea românească şi-a dorit să suplinească pe cât posibil lipsa textului

[20] Vezi *Everghetinosul*, vol. I, Sfânta Mânastire a Vatopedului, 2011, pp. XLVIII-XLIX.

original printr-o foarte fidelă redare a lui.

Mulţumesc întregii mele familii care mi-a stat alături în acest lung, dar frumos parcurs al traducerii Patericului Mare şi care a contribuit efectiv la publicarea lui în condiţii editoriale şi tipografice de excepţie. Am ţinut cu toţii ca şi prin acest aspect al veşmântului tipografic, atât cât s-a putut, să aşezăm Patericul la locul care i se cuvine, între cărţile de căpătâi ale Bisericii şi ale creştinătăţii, alături de Biblie.

Notă asupra traducerii

Am optat pentru o traducere fidelă nu numai în duh, ci şi în literă, întâi de toate pentru a mă înscrie în tradiţia traducerilor româneşti ale textelor sfinte şi pentru a aşeza *Apoftegmele Părinţilor pustiei* acolo unde le este locul, adică între corpusurile literare fundamentale cu funcţii normative ale Bisericii. Am socotit că traducerea unor astfel de texte presupune renunţarea la anumite libertăţi pe care orice alt gen de texte le-ar fi îngăduit şi chiar cerut. Biserica Răsăriteană a impus vizibil şi a păstrat totdeauna o distanţă între limbajul textelor ei fundamentale şi limbajul comun, lumesc, cu intenţia declarată de a mărturisi şi în acest fel diferenţa dintre perspectiva bisericească-teologică şi cea seculară asupra lucrurilor şi rezistenţa pe care o propune faţă de duhul lumii. Acest lucru este cu atât mai îndreptăţit în cazul Patericului, care este mărturia şi expresia prin excelenţă a lepădării de lume şi de tot ceea ce o exprimă şi a luptei împotriva duhului lumii, nu din dispreţ, ci pentru a recupera legătura cu Dumnezeu şi a se întoarce apoi la lume cu iubirea care i se cuvine.

Am rezistat oricărei tentaţii de a face textul mai uşor şi mai accesibil în limba română decât era în original tocmai pentru a nu face loc duhului lumesc, caracterizat, între

altele, şi de opţiunea pentru uşor şi repede. Ar fi fost cu totul nepotrivit să urmărim facilitarea, fie chiar şi în ceea ce priveşte lectura şi înţelegerea textului, într-o literatură care are în centru nevoinţa, opţiunea pentru calea dificilă. Am dorit ca lectura acestei cărţi să presupună un grad anume de nevoinţă a minţii şi a sufletului şi, în orice caz, să nu fie grăbită, motiv pentru care am lăsat de bunăvoie în text mici şi dese obstacole care să împiedice sau să tempereze alergarea. Am evitat introducerea cuvintelor lămuritoare, pentru a provoca pe cititor la efortul de a le descoperi singur, am preferat exprimarea eliptică acolo unde se întâlnea în text. Am menţinut din aceleaşi raţiuni obositoarele formule repetitive de introducere a apoftegmelor şi de redare a dialogurilor: A zis avva... A zis un Bătrân... Iar el a zis.... etc. Nu am folosit ghilimelele în redarea dialogurilor, nici alte forme de marcare a acestora, invitând pe cititor la efortul de a le urmări. Aş fi renunţat şi la virgulă, dar corectura m-a biruit. Am refuzat deliberat, atât cât mi-a stat în putinţă, să plătesc tribut investiţiilor în înfrumuseţare sau exprimare mai îngrijită, preferând cuvântul simplu, sărac, uneori bolovănos sau stângace, convins că mintea trebuie să nu fie atrasă sau reţinută de forma frumoasă, ci să caute conţinutul, duhul, sensul. Patericul, ca şi Dumnezeieştile Scripturi, cheamă pe om la o continuă lepădare de sine, de obişnuinţe, de convingeri, de preferinţe etc. Soluţiile propuse, replicile Părinţilor pustiei, explicaţiile şi înţelesurile pe care le dau ei lucrurilor sunt surprinzătoare, frecvent chiar smintitoare din punctul de vedere al logicii lumeşti. Nu le-ar fi stat bine într-o exprimare solidară discursului legitimat de această logică. Constatând legătura foarte strânsă între Apoftegmele Părinţilor pustiei şi Sfintele Scripturi, prezenţa abundentă a vocabularului biblic în sentinţele pustnicilor, am urmărit

să păstrez această unitate de vocabular optând pentru vocabularul apropiat celui din traducerile româneşti ale Bibliei.

Cu conştiinţa multor limite, traducătorul nădăjduieşte ca cele de lipsă, aşa cum cereau vechii traducători, să fie plinite de Bunul Dumnezeu, care va veghea şi la corecta înţelegere a lucrurilor din Pateric de către cel ce se aşază pe cât îi stă cu putinţă în postura ucenicului sau a fratelui care vrea sincer şi smerit să afle răspuns la întrebarea: Ce să fac? Sau: Cum să mă mântuiesc?

MONAHISMUL, RĂSPUNSUL DESĂVÂRȘIT AL OMULUI LA IUBIREA LUI DUMNEZEU

I. Scurtă istorie

Patericul ilustrează o perioadă de aproximativ două secole (IV și V) de înflorire a vieții monahale anahoretice în pustia egipteană. Apoftegmele Părinților pustiei provin mai ales de la pustnicii care au vieţuit în pustia egipteană, dar şi de la cei din pustia sinaitică şi palestiniană.

În afara Patericului există şi alte surse istorice, foarte importante, care provin din epoca respectivă, ai căror autori au cunoscut la faţa locului monahismul egiptean şi care ne prezintă informaţii preţioase şi le confirmă pe cele ce se regăsesc în apoftegmele Părinților. Sfântul Ioan Casian ajunge în Egipt în jurul anului 380, vizitează mai multe mânăstiri înainte de a ajunge la Schit, unde hotărăşte să rămână definitiv. De la el s-au păstrat două lucrări referitoare la monahismul egiptean: *Despre aşezămintele mânăstireşti* şi *Convorbiri duhovniceşti*[21]. Extrem de utilă

---

[21] *De Institutis Coenobiorum et de Octo Principalium Vitiorum Remediis (Institutes)*, ed. M. Petschening, CSEL XVII, Viena 1888. *Conlationes (Conferences)*, ed. M. Petschening, CSEL XIII, Viena, 1886. Publicate în limba română, într-un singur volum: Sfântul Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti şi Convorbiri duhovniceşti*, PSB 57, trad. de Vasile Cojocaru şi David Popescu, Editura IBMBOR, Bucureşti, 1990.

este şi *Istoria Lausiacă* sau *Lavsaiconul*[22] care are drept autor pe Paladie. Acesta a vieţuit printre monahii din pustia Egiptului între anii 388 şi 399, la Nitria, apoi la Chilii, în apropierea lui Evagrie Ponticul, şi a cercetat cel puţin o dată Schitul, cunoscând astfel direct cele trei mari centre monahale ale Patericului. Cea de-a treia sursă istorică este lucrarea *Historia Monachorum in Aegypto*. Aceasta cuprinde notele de călătorie ale unui grup de şapte pelerini care efectuează în iarna anului 394-395 un pelerinaj la mânăstirile din pustia egipteană. Lucrarea s-a păstrat într-o versiune greacă[23] şi într-o versiune latină, datorată lui Rufin[24]. *Istoria monahilor din Egipt* a contribuit mult la răspândirea faimei monahilor din Egipt, atât în Răsărit, cât şi în Apus. Din acest punct de vedere cartea „a jucat un rol comparabil cu cel al *Istoriei Lausiace* a lui Paladie, cu care a fost adesea asociată în tradiţia manuscrisă", după cum afirmă Antoine Guillaumont, un cunoscut cercetător al monahismului egiptean[25].

Pavel Tebeul

Istoricii datează începuturile monahismului egiptean la sfârşitul secolului al III-lea. Primul pustnic cunoscut cu numele este Pavel Tebeul (227-341). Vor fi existat şi

---

[22] Paladius, *Historia Lausiaca*, editată, cu introducere şi comentarii de Cuthbert Butler, Cambridge, 1904. Vezi traducerea românească făcută de pr. Dumitru Stăniloae: *Paladie, Istoria Lausiacă (Lavsaicon)*, Editura IBMBOR, Bucureşti, 2007.

[23] André-Jean Festugière, *Historia Monachorum in Aegypto*, Bruxelles, 1961 (texte grec et traduction; trad. *Les moines d'Orient*, IV/1, Paris, 1964, réimp. avec la trad. et des index, Bruxelles, 1971). Vezi şi traducerea românească a arhim. Ioasaf Popa: Timotei Alexandrinul, *Istoria monahilor din Egipt*, Editura Lumea Credinţei, Bucureşti, 2009.

[24] Rufinus, *Historia Monachorum in Aegypto*, PL 21, 387-462.

[25] Claremont Coptic Encyclopedia, *Historia Monachorum in Aegypto*, 1238b.

înaintea lui monahi care s-au retras în deşert, dar el este primul confirmat de istorie, „având pe Sf. Antonie cel Mare drept martor şi pe Fericitul Ieronim drept biograf"[26]. Sfântul Antonie cel Mare îl întâlneşte cu un an înainte ca Sfântul Pavel Tebeul să se sfârşească şi va reveni peste un an să-l înmormânteze, la rugămintea pustnicului. Avea 114 ani şi se afla în pustie de aproximativ 90 de ani. Pavel Tebeul se retrage în deşert din pricina persecuţiilor din vremea împăratului Decius şi a intrigilor rudeniilor care-i vânau averea moştenită de la părinţi. Este posibil ca, mustrat fiind de faptul că a fugit din calea persecuţiei, care-i putea aduce moartea martirică, Avva Pavel Tebeul să fi rămas în pustie, deschizând astfel calea martirilor conştiinţei sau a martirilor pocăinţei. Cuviosul Pavel Tebeul va rămâne în memoria vie a Bisericii, fiind pomenit la 15 ianuarie şi în Apus, şi în Răsărit. Deasupra peşterii unde a vieţuit s-a ridicat o mânăstire în sec. al V-lea, în care s-a perpetuat viața monahală până astăzi, cu unele întreruperi pricinuite de vitregiile istoriei.

Antonie cel Mare

Întemeietorul monahismului anahoretic egiptean este considerat Sfântul Antonie cel Mare (251/2-356). S-a spus despre Cuviosul Antonie cel Mare că a avut o așa de mare influență asupra creștinilor, cu modul lui de viață și cu înțelepciunea dobândită în pustie, încât a „depopulat

---

[26] Michel-Ange Marin, *Vies des pères des désert d'Orient*, Tome I, Editions Magnificat, Monastère des Apôtres, 1971, p. 1. Patrologia Latina, vol. 23, col. 17-28. Bazyli Degórski (ed.), *Edizione critica della «Vita Sancti Pauli Primi eremitae» di Girolamo*, Institutum Patristicum "Augustinianum", ROMA 1987; *Viața Fericitului Pavel, monahul tebeu*, în Fericitul Ieronim, *Trei vieţi de monahi. Împotriva lui Helvidius. Epistole*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2011; Carolinne White, editor and translator, *"Life of Paul of Thebesby Jerome"* în *Early Christian Lives*. Penguinclassics (London, England: Penguin Books, 1998).

cetăţile de locuitorii lor şi a populat pustia cu colonii de sfinţi[27]". Popularitatea lui s-a datorat şi faptului că la foarte puţin timp după moartea sa (undeva între anii 357 şi 362), un mare Părinte al Bisericii, Sfântul Atanasie ce Mare, Arhiepiscop al Alexandriei, ucenic apropiat al cuviosului, a scris viaţa sfântului. Lucrare de început a literaturii aghiologice, devenită în scurt timp foarte cunoscută, *Viaţa şi petrecerea Cuviosului Părintelui nostru Antonie*[28] va influenţa hotărâtor dezvoltarea vieţii ascetice şi răspândirea monahismul în Răsărit şi în Apus. În anul 388 este deja tradusă în limba latină de Evagrie, Episcop al Antiohiei[29]. Sfântul Atanasie cel Mare ne spune că tânărul Antonie, născut într-o familie de neam bun şi bogată, după moartea părinţilor este determinat să părăsească lumea pentru pustie la auzul a două cuvinte din Evanghelie motivează retragerea din lume şi vieţuirea în pustie. Primul era îndemnul la desăvârşire, care presupune ca punct de plecare lepădarea de lume: *De voieşti să fii desăvârșit, mergi, vinde averea ta, dă-o săracilor* şi *vei avea o comoară în cer! După aceea vino* şi *urmează-Mi* (Matei 19, 21). Cel de-al doilea are în vedere totala încredinţare şi nădejde în Dumnezeu: *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine!* (Matei 6, 34). Urmând aceste îndemnuri, tânărul Antonie, în vârstă de douăzeci de ani, împarte toată averea sa săracilor şi începe o viaţă de nevoinţă, mai întâi în casa sa și prin împrejurimi, „luând aminte la sine şi înfrânându-se cu asprime... căci încă nu erau în Egipt sălaşuri dese de retragere, nici nu știa monahul de pustia depărtată, ci oricine voia să ia aminte la sine se mulţumea

---

[27] Michel-Ange Marin, *Vies des pères des désert d'Orient*, Tome I, p. 20.

[28] *ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΤΩΝΙΟΥ*, Patrologia Graeca, vol. 26, 835-977. Vezi traducerea românească, Sfântul Atanasie cel Mare, *Epistole. Viaţa Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, trad. de pr. Dumitru Stăniloae, PSB 16, Editura IBMBOR, Bucureşti, 1988.

[29] *Vita Beati Antonii Abbatis*, Patrologia Latina, vol. 73.

să se nevoiască singur, nu departe de satul său"[30]. Între anii 286 și 306 se va retrage în pustia de est de la Muntele Pispir (astăzi Der-el Memum), pe malul drept al Nilului, unde va trăi în deplină izolare, închis într-un fort roman părăsit, timp de douăzeci de ani. Apoi se va retrage în pustia și mai adâncă, la Muntele Qozlum, nu departe de țărmul Mării Roșii, unde se va și săvârși la vârsta de 105 ani. La puțin timp după moartea cuviosului, aici se va întemeia o mânăstire cu numele său, mânăstire ce dăinuie și astăzi. Cuviosul Antonie cel Mare a avut o înrâurire directă sau indirectă asupra tuturor mânăstirilor din pustia Egiptului, „Convingea pe mulți să aleagă viața monahicească, și așa s-au ivit în munți locașuri de convietuire singuratică și pustia s-a umplut de monahi care au părăsit toate ale lor și și-au însușit viețuirea cerească... Prin puterea cuvântului lui s-au înființat foarte multe locașuri și pe toate le călăuzea ca un părinte[31]", după mărturia Sfântului Atanasie. De numele lui sunt legate direct două mari comunități monastice, cea din jurul Pispirului, care ar fi numărat la moartea cuviosului aproximativ 10.000 de călugări, și cea din jurul Muntelui Qozlum, cu aproximativ 5.000 de monahi[32]. Chiar după ce s-a retras în „muntele cel dinlăuntru", Avva Antonie vizita obștile de monahi frecvent și era cercetat de monahi pentru îndrumare duhovnicească. Autoritatea sa duhovnicească îl impune posterității pe Cuviosul Antonie cel Mare ca „Părinte al monahilor" prin excelență. Sfântul Atanasie cel Mare consemnează această răspândire a numelui și faptelor sale minunate, punându-o pe seama lucrării lui Dumnezeu, care scoate la lumină faptele cele ascunse ale pustnicilor spre folosul celor mulți.

---

[30] *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, p. 193.

[31] *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, pp. 201-202.

[32] Informațiile sunt oferite de Rufin, în *Historia Monachorum in Aegypto*.

„Dovadă a virtuţii şi a sufletului lui iubitor de Dumnezeu erau vestea despre el răspândită pretutindeni şi faptul că toţi se minunau de el, fiind dorit chiar şi de cei care nu-l văzuseră. Era cunoscut nu prin scrieri, nici prin înţelepciunea cea din afară (laică), nici pentru vreo măiestrie oarecare, ci numai pentru evlavia sa. Şi nimeni n-ar putea tăgădui că aceasta era darul lui Dumnezeu. Căci, cum s-ar fi auzit despre el în Spania, în Galia, la Roma, în Africa, câtă vreme şedea ascuns în munte, fără lucrarea care face cunoscuţi pretutindeni pe oamenii săi... Deoarece, chiar dacă aceştia lucrează în ascuns, chiar dacă voiesc să rămână necunoscuţi, Domnul îi arată ca pe nişte sfeşnice, ca şi în felul acesta cei ce aud să cunoască câtă putere dau poruncile lui Dumnezeu ca să fie împlinite şi să se aprindă şi ei de râvnă pentru a porni pe calea virtuţii"[33]. Istoricul bisericesc Sozomen scrie despre Cuviosul Antonie că a avut mulţi ucenici nu numai în Egipt, ci şi „în Libia, în Palestina, în Siria, în Arabia". Aceşti ucenici nu se mulțumeau numai cu „a urma ei virtutea sa şi modul său de vieţuire, ci se străduiau să înveţe şi pe mulţi alţii"[34]. Cuviosul Antonie cel Mare s-a impus în conştiinţa Bisericii universale şi este pomenit la 17 ianuarie de toată lumea creştină.

Nitria

Monahismul ce se va dezvolta în cele trei centre monahale din Egipt, unde se nasc *Apoftegmele Părinților pustiei*, - Nitria, Chiliile şi Schitul -, este legat de Cuviosul Antonie cel Mare. „Izvoarele istorice confirmă legăturile dintre Antonie cel Mare şi Macarie Egipteanul, întemeietorul comunităţii monahale din Schit, precum şi legăturile dintre Antonie cel Mare şi Avva Ammun, întemeietorul

---

[33] *Viaţa Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, pp. 244-245.

[34] Sozomen, *Istoria bisericească*, Editura „Cărţilor Bisericeşti", Bucureşti, 1897, p. 24.

comunităţilor monahale din Nitria şi Chilii. Monahismul practicat aici este pe structura celui practicat și promovat de Antonie cel Mare."[35] Primele aşezări monahale se constituie în apropierea Nilului, în Egiptul de Sus. De aici monahii vor pleca şi se vor adânci din ce în ce mai mult în pustia egipteană. La sfârşitul secolului al IV-lea pot fi identificate trei zone geografice în care existau aşezăminte monahale: Valea Nilului, Deşertul Nitriei (Wadi Natrun) şi Qozlum.

Deşertul Nitriei se află la 60 km sud de Alexandria și 50 km vest de Nil. Valea Nitriei, largă de 6-7 km, şerpuieşte asemenea unei albii secate de râu pe o distanţă de 30 km, având de o parte şi de alta şiruri de munţi, între care și Muntele Nitriei, și Muntele Fermei, deseori pomeniţi în Pateric. Primul care se aşază în pustiul Nitriei pentru a vieţui în deplină retragere este Avva Ammun, în jurul anului 325. Paladie descrie împrejurările în care Avva Ammun s-a retras în pustie, după ce a vieţuit în curăţie cu soția sa timp de optsprezece ani: „...Ajungând amândoi la nepătimire, rugăciunile lui Ammun arătându-şi puterea, ea îi spuse: E un lucru drept ca, fiind tu bărbat și nevoindu-te cu dreptate şi eu râvnind să umblu pe aceeaşi cale, să vieţuim fiecare în mod deosebit. Căci nu se cuvine să ascunzi o astfel de virtute vieţuind cu mine în curăție. Iar el, mulţumind lui Dumnezeu, i-a zis ei: Deci, să ai această casă. Iar eu îmi voi face mie altă casă. Şi ieşind, s-a aşezat în partea cea mai dinăuntru a Muntelui Nitria, în care nu erau încă atunci mânăstiri. Şi-şi făcu două mici chilii."[36] La puţin timp după aceasta Avva Ammun a atras primii ucenici şi în numai câţiva ani pustia Nitriei s-a populat cu monahi. Când autorul Lavsaiconului, Paladie, cercetează Muntele Nitriei, pe la anul 391, constată că „în acest munte locuiesc bărbaţi

[35] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale...*, p. 207.
[36] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 27.

ca la cinci mii, cu felurite moduri de viețuire, fiecare precum poate şi voieşte, trăind pe cât le este cu putință câte unul, sau câte doi, sau mai mulţi". Dintre aceștia, tot după estimările lui Paladie, vreo şase sute trăiau retrași în pustia deplină"[37], adică în celălalt centru monahal, Chiliile, care era mai în adâncul pustiei, cam la 18 km față de Nitria[38]. La sfârşitul sec. al IV-lea, după relatările lui Paladie, la Nitria era „o biserică mare..., lângă biserică era o casă de oaspeţi, în care era primit orice străin care vine, tot timpul, până ce pleacă de bunăvoie, chiar de rămâne doi sau trei ani. O săptămână i se îngăduie să rămână fără să lucreze, iar celelalte zile e pus să lucreze fie în grădină, fie la cuptorul de pâine, fie în bucătărie. Dacă e vrednic, i se dă vreo carte, dar nu i se îngăduie convorbirea cu celălalt mai mult de o oră. În acest munte se află şi doctori, şi ţesători. Se foloseşte şi vin, şi se şi vinde vin. Toţi fac pâine cu mâinile lor, încât nu atârnă de alții. De la ceasul al treilea se aud răspândindu-se din fiecare chilie psalmodieri care parcă te înalță în Rai. Iar în biserică se intră numai sâmbăta şi duminica. În biserică sunt opt preoţi. Până ce este în viață întâiul preot, niciun altul nu slujeşte sau nu vorbeşte, sau nu judecă, ci stau toţi alături de el în linişte"[39].

Dintre Părinţii Patericului au vieţuit la Nitria Avva Pamvo, care la moartea sa a spus ucenicilor: „De când am venit în acest loc al pustiei şi mi-am clădit chilia, şi am vieţuit în ea, nu-mi amintesc să fi mâncat pâine în dar, în afară de cea făcută de mâinile mele, şi nu m-am căit de vreun cuvânt pe care l-am grăit până în acest ceas. Şi totuşi, plec la Dumnezeu ca unul ce nu am început încă să am adevărată

---

[37] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 26.

[38] „Chiliile, localitate aşezată între Nitria şi Schit, la distanţă de cinci mile de mânăstirile din Nitria şi optzeci de mile de pustiul Scitium, în care ne găseam noi" scrie Sfântul Ioan Casian (*Convorbiri* - VI), p. 397.

[39] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 27.

evlavie faţă de Dumnezeu"[40]. De asemenea au vieţuit aici Avva Ammonas, Avva Veniamin, care a trăit la Nitria 80 de ani şi avea darul vindecărilor, Avva Dioscor, preotul, cei doi fraţi, Avva Paisie şi Isaia, Avva Or şi alţii.

Chiliile

Chiliile sunt înfiinţate tot de Avva Ammun, pe la 338. Momentul hotărârii de a deschide un alt aşezământ, mult mai retras, este redat de o apoftegmă şi-i are drept eroi pe Avva Antonie şi pe Avva Ammun. O redăm în întregime fiind relevantă pentru motivaţia ridicării unui nou aşezământ, dar şi pentru rolul Avvei Antonie şi legătura lui cu monahismul Patericului: „A mers odată Avva Antonie la Avva Ammun, în Muntele Nitriei. Şi după ce s-au întâlnit unul cu altul, a zis Avvei Ammun: Deoarece pentru rugăciunile tale s-au înmulţit fraţii şi unii dintre ei vor să ridice chilii departe, ca să se liniştească, cât porunceşti să fie distanţa dintre chiliile noi şi acestea de aici? Iar el a zis: Să gustăm ceva la ceasul al nouălea[41] şi, ieşind, să ne plimbăm prin pustie şi să vedem locul. Şi după ce au mers prin pustie până s-a apropiat apusul soarelui, a zis Avvei Antonie: Să facem rugăciune şi să aşezăm aici cruce, ca aici să ridice chilii cei ce vor să ridice. Pentru ca şi cei de acolo să vină la aceştia, după ce au gustat puţina lor mâncare de la ceasul al nouălea. Iar când pleacă cei de aici, să facă acelaşi lucru şi să rămână astfel nedespărţiţi, cercetându-se unii pe alţii. Şi distanţa era de douăsprezece semne" (X, 9). Legătura dintre Chilii şi Nitria era foarte strânsă. După un timp de doi-trei ani petrecuţi la obştile monahale din Nitria, unii monahi se retrăgeau la Chilii pentru a pustnici. Denumirea vine chiar de la mulţimea chiliilor, care acopereau împreună suprafeţe mari, deoarece erau construite

[40] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 31.

[41] Ora trei după-amiază din zilele noastre.

la o asemenea distanţă între ele, încât monahii nici nu se puteau vedea cu claritate, nici nu se puteau auzi. Unele chilii erau aşezate la distanţă de 4-6 km de biserica ce se afla în centrul comunităţii. În 1964, situl arheologic de la Chilii a fost prospectat şi scos la iveală un adevărat oraş monahal[42], în jur de 1.500 de chilii pe o suprafaţă de aproximativ 40 km^2. Chiliile vor atrage aşadar mii de monahi, între ei şi nume vestite. Evagrie Ponticul ajunge în pustia egipteană în 383, stă doi ani la Nitria, apoi se retrage la Chilii până la moarte (399). Celebri scriitori bisericeşti vor poposi aici: Rufin, în anul 374, Sfântul Ioan Casian, în anul 390, autorii *Istoriei monahilor din Egipt*, în 394-395. Paladie, autorul *Lavsaiconului*, vieţuieşte în pustia Chiliilor nouă ani, până în 399, ucenicind la Macarie Alexandrinul, cel mult nevoitor, şi la Evagrie Ponticul.

Schitul

Cel de-al treilea centru monahal este Schitul, plasat la o distanţă de aproximativ 50 km sud de Chilii, adică mai în adâncul pustiei. Întemeietor al acestuia este Macarie Egipteanul, sau cel Mare, după cum ne spune Sfântul Ioan Casian: „Părintele Macarie cel dintâi şi-a găsit loc de aşezare în singurătatea pustiei Scitium"[43]. Avva Macarie însuşi povesteşte că s-a retras la Schit după ce a încercat să vieţuiască în apropierea unui sat, de unde a fugit pentru că voiau să-l facă preot, apoi „în alt loc", unde a fost calomniat de către o fată care rămăsese însărcinată, că el, pustnicul, ar fi împricinatul şi a suferit toate consecinţele până când fata, la ceasul naşterii, neputând să nască, a recunoscut minciuna. Auzind că satul era pornit să vină la el „să se pocăiască înaintea lui"... „ca să nu mă supere oamenii, m-am sculat şi am venit aici la Schit. Acesta este

[42] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale...* p. 209.

[43] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, XV, 3, p. 570.

pricina de început pentru care am venit aici" (XV,83. Macarie 1). Născut în jurul anului 300, dintr-o familie săracă, Macarie era cămilar. Se retrage în pustia Schitului pe la anul 330, unde viețuiește până la moarte (390). Între 330 și 340 face cel puțin o vizită, dacă nu două, Cuviosului Antonie cel Mare[44]. Întrucât nu aveau preot la Schit și era nevoie ca frații să meargă aproape 60 km până la Nitria în fiecare sâmbătă, Macarie primește să fie hirotonit în anul 340, la sfatul Avvei Antonie cel Mare. Dobândește o așa de mare cinstire, încât „Părinții spuneau că Avva Macarie cel Mare devenise, așa cum este scris, dumnezeu pământesc. Precum Dumnezeu acoperă lumea, la fel a ajuns Avva Macarie acoperind greșelile pe care le vedea ca și când nu le-ar vedea și pe cele pe care le auzea ca și când nu le-ar auzi" (IX, 13). În scurt timp, Schitul va fi populat de sute și mii de monahi și va deveni mai renumit decât Nitria. Se ajunge la o formă de organizare care va fi numită în spațiul răsăritean ortodox *schit*. Este vorba despre incinte mult mai încăpătoare decât cele din Nitria și de la Chilii. Avva Moise ajunge să aibă în obștea sa 75 de ucenici.

Schitul este centrul monahal care-i va aduna pe cei mai renumiți Părinți ai Patericului. Sfântul Ioan Casian declară fără nicio ezitare că „cei care locuiau în pustia Schitului îi întreceau în știință și desăvârșire pe toți cei din mânăstirile Egiptului"[45]. El se declară irezistibil atras de „faima singurătății scitice"[46] atunci când i se adresează invitația

---

[44] Cf. Apoft. Avva Macarie 4 și 26 din Patericul alfabetic.

[45] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, p. 476.

[46] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, p.664. Sf. Ioan Casian subliniază superioritatea viețuirii la Schit în mai multe rânduri. Aici este vorba de răspunsul lui la insistența celor de la Panefysis de a rămâne la ei. În altă parte subliniază nivelul mult ridicat al viețuirii de la Schit în comparație cu mânăstirile din pustia Calamus și din pustia Porphyrion, care, deși erau mai depărtați decât cei de la Schit („merg șapte-opt zile

insistentă de a rămâne la altă mânăstire şi constată că „...în pustia Schitului îşi duceau viaţa în toată desăvârşirea cei mai încercaţi dintre monahi", motiv pentru care îşi începe convorbirile sale duhovniceşti cu Părinţii de la Schit. Despre Avva Moise, fostul tâlhar, cu care are primele două convorbiri, spune că „trăia cu înflăcărare virtuţile, nu numai în manifestarea lor practică, dar şi în exprimarea lor teoretică"[47]. Lucrul se va adeveri şi în cazul celorlalţi Bătrâni din Schit, cu care va avea următoarele opt convorbiri: Avva Pafnutie, Avva Daniel, Avva Serapion, Avva Teodor, Avva Serenie şi Avva Isaac. „În acel rând al sfinţilor, care erau ca nişte stele foarte luminoase în noaptea acestei lumi, am văzut pe Cuviosul Pafnutie deosebit, cu putere între ei prin marea strălucire a ştiinţei sale. Acesta era preotul comunităţii noastre din Pustiul Schitului, în care a trăit până la sfârşitul vieţii. Deşi locuia de tânăr într-o chilie la o depărtare de cinci mile de biserică, nu s-a mutat niciodată în alta mai aproape şi nici în anii bătrâneţii nu l-a supărat lungimea drumului, când venea sâmbăta şi duminica la biserică. Iar după slujbă nu se întorcea cu mâinile goale, ci aducea pe umeri un vas cu apă de folos pe toată săptămâna, neprimind nici când avea 90 de ani să-i facă acest serviciu unul dintre cei mai tineri... Aprins de dorinţa de a se înălţa cât mai sus, s-a grăbit să pătrundă în toate tainele pustiului, pentru ca să se unească mai uşor cu Domnul, de care dorea să se simtă nedespărţit... Prin dragoste şi stăruinţă era mai presus de toţi şi în cunoaşterea ştiinţei dumnezeieşti... Pentru aceasta trebuie

până ajung la chiliile lor"), totuşi, datorită faptului că se ocupă cu agricultura şi stau foarte puţin închişi în chiliile lor, când vin la Schit, sunt pur şi simplu depăşiţi şi tulburaţi de nivelul vieţuirii monahilor de aici, „ca şi cum n-ar fi trăit niciodată în singurătate, abia pot răbda liniştea şi pacea chiliei" (Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*... p.726).

[47] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, p. 307.

să căutăm singurătatea, știind că viața noastră trebuie să constea în post, veghe, trudă, îmbrăcăminte sărăcăcioasă, citirea cărților sfinte și în celelalte virtuți. Prin acestea ne putem pregăti și păstra inima neatinsă de patimi vătămătoare și, urcând pe aceste trepte, ne înălțăm la desăvârșirea dragostei."[48]

La Schit se ajungea foarte greu. Autorii *Istoriei monahilor din Egipt*, care nu ajung și la Schit, ne spun că drumul de la Nitria la Schit dura o zi și o noapte numai prin pustie și că reprezenta un pericol mare pentru cei care-l parcurgeau, deoarece numai un pic dacă greșea cineva, drumul se rătăcea în pustie[49]. Paladie ne descrie drumul de la Chilii la Schit. El pleacă spre Schit împreună cu Albaniu și monahul Eron, „un tânăr isteț, înzestrat cu multă înțelegere, cu viață curată, covârșitor de înfrânat în viețuire, de multe ori mânca la răstimpuri de trei luni, îndestulându-se cu împărtășirea cu Sfintele Taine și cu ierburi... Schitul era departe de noi, ca la patruzeci de stadii. În aceste patruzeci de stadii, noi am mâncat de două ori, iar de trei ori am băut apă, câtă vreme acela n-a gustat nimic și, mergând pe jos, rostea din amintire cincisprezece psalmi, apoi Psalmul cel mare și, după aceea, Epistola către Evrei, și apoi pe Isaia și o parte din Ieremia, apoi Evanghelia după Luca și Pildele. Și făcând aceasta, noi nu izbuteam să ne ținem de el"[50].

J.C. Guy, împarte istoria monahilor Patericului în patru generații, plecând de la Antonie cel Mare: a. Cea a contemporanilor lui Antonie cel Mare; b. Cea care merge de la moartea acestuia (356) până la moartea lui Macarie

---

[48] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, p. 345.

[49] PL 21, 453 C.

[50] Paladie, *Istoria Lausiacă*, pp. 66-67. Tot Paladie ne spune că un frate chiar a murit pe cale spre Schit, din pricina lipsei de apă.

Egipteanul (390); c. Epoca de aur a Schitului (până la 407) şi d. Supravieţuitorii epocii de aur.[51] Monahul Filotheu, în studiul istoric foarte documentat şi elaborat, aşezat ca postfaţă la ediţia pe care o îngrijeşte şi o diortoseşte a Patericului egiptean al lui Grigorie Dascălul, propune următoarele generaţii: a. Prima generaţie o alcătuiesc monahii care au intrat în viaţa monahală începând cu anii 325-330; b. Generaţia a doua ar fi alcătuită de cei care intră în mânăstiri începând cu anii 345-350; c. Generaţia a treia corespunde celor care au venit în pustie începând cu anul 370; d. Generaţia a patra ar fi cea a monahilor care au intrat în mânăstiri după anul 400[52].

O să-i trecem în revistă pe scurt pe principalii reprezentanţi ai „generaţiilor", aşa cum le prezintă J.C: Guy. Din prima generaţie reţinem pe Avva Sisoie, căruia îi sunt atribuite 58 de apoftegme, Avva Ammonas, Avva Isaia, Avva Or, Avva Paisie. Din a doua generaţie: Avva Arsenie (nu Arsenie cel Mare, care va trăi un secol mai târziu), Avva Karion şi fiul său Zaharia, Avva Isidor, preotul Schitului, Avva Pafnutie, preotul Schitului după Ava Isidor, al cărui ucenic a fost, Avva Daniel, ucenicul Avvei Pafnutie, Avva Silvan, care va pleca de la Schit şi va întemeia mânăstiri în Sinai şi în Palestina, Avva Theonas. A treia generaţie este reprezentată de Avva Achile, Avva Alonie, Avva Apollo, Avva Ioan Colovos, de la care s-au păstrat 47 de apoftegme, Avva Moise, omorât de barbarii care vor devasta Schitul în 407, Avva Serapion, despre care scrie Sfântul Ioan Casian, Avva Teodor de la Ferme. În fine, ultima generaţie, cea a moştenitorilor, este generaţia de după invazia triburilor de barbari din 407: Avva Arsenie cel Mare, fost demnitar

---

[51] SC vol. I, p. 47.

[52] Monahul Filotheu, *Cuvânt despre istoria Patericului...* în *Patericul egiptean*, Editura Sofia, Bucureşti, 2011, pp. 515-516.

la curtea împăratului Teodosie, Avva Pimen, de la care ni s-a păstrat cel mai mare număr de apoftegme (peste 250), și cei șase fraţi ai săi.

Pahomie cel Mare

Pentru întregirea imaginii monahismului egiptean la vremea Patericului vom aminti şi pe Pahomie cel Mare şi mânăstirile lui de obşte. Pahomie[53] s-a născut la 292 în Egiptul de Sus şi a început viaţa monahală sub îndrumarea Cuviosului Palamon. În anul 323 s-a aşezat la Tabennisi, unde a întemeiat prima mânăstire de obşte. El este întemeietorul monahismului egiptean chinovial. La scurt timp (329) se va întemeia a doua obşte în apropiere, iar în anii care au urmat, numărul obştilor va creşte şi va popula toată Tebaida. Obştile se vor organiza şi vor funcţiona după regulile puse de Avva Pahomie cel Mare. La moartea sa, care se întâmplă la anul 346, obştea sa era împărţită în nouă mânăstiri. Paladie spune că mânăstirea lui Pahomie avea o mie trei sute de bărbaţi, dar mânăstirile ce i-au însuşit acest mod de vieţuire însumau șapte mii de bărbaţi[54]. Paladie scrie despre Pahomie că era „unul dintre bărbaţii care au trăit o viaţă dreaptă și de aceea a fost învrednicit de darul prorociei şi de vederi îngereşti. Era iubitor de oameni şi iubitor de fraţi la culme". Tot el ne spune că Pahomie a primit prin vedenie îngerească toată rânduiala de obşte pentru monahi. „I s-a arătat odată un înger şi i-a zis...: clădeşte chilii diferite în curte și să locuiască câte trei. Iar masa tuturor va avea loc într-o singură încăpere. Nu vor dormi întinşi, ci pe scaune puțin aplecate, și pe ele

---

[53] F. Halkin, *Sancti Pachomii Vitae Grecae* (Subsidia Hagiographica, 19. Brussels: Société des Bollandistes, 1932). Scrisă de un autor grec anonim, *Viaţa Cuviosului Pahomie cel Mare* va fi tradusă în latină de Dionisie Exiguul *Vita Pachomii*.

[54] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 73.

se vor pune saltele pe care se vor aşeza cei ce dorm. Noaptea vor purta cămăşi încinse de in. Fiecare dintre ei să aibă o manta făcută din piele de capră şi să nu mănânce fără ea. Când merg însă la împărtăşire, sâmbăta și duminica, să-şi dezlege cingătorile, să-şi dezbrace mantaua de piele, dar să intre având culion... Să nu vorbească în vreme ce mănâncă, nici să-şi aţintească privirea în altă parte, decât la blid sau la masă. Le-a rânduit să rostească în cursul zilei douăsprezece rugăciuni şi seara la lumânare douăsprezece, şi peste noapte douăsprezece, şi la ceasul al nouălea (trei după-amiază) trei rugăciuni, iar când mănâncă obştea a rânduit ca înainte de orice rugăciune să se cânte psalmi."[55] Monahii aveau şi diverse ascultări: „Unul lucra pământul, altul pregătea pâini, altul zidărie, altul croitorie; unul împletea coşuri mari, altul cosea haine din piele, altul lucra acoperişuri, altul se ocupa cu copierea de scrieri, altul împletea veşminte moi. Şi toţi învăţau pe de rost toate Scripturile"[56]. În zonă, „era şi o mânăstire de femei, locuită de patru sute de monahii, având aceeaşi rânduială, aceeaşi vieţuire, deosebindu-se doar prin îmbrăcăminte. Femeile se aflau dincolo de râu, iar bărbaţii pe ţărmul opus... În afară de preot și de diacon, nimeni nu trecea la mânăstirea de femei. Şi aceasta, numai duminica"[57].

În Lavsaicon avem o secvenţă grăitoare despre nivelul nevoințelor şi regimul de vieţuire monahală din mânăstirile lui Pahomie cel Mare, dar şi al celor din celelalte mânăstiri. Macarie Alexandrinul, de la Chilii, mare nevoitor fiind şi „auzind el că tabenisioţii duc o vieţuire înaltă", ascunzându-se sub chipul unui bătrân simplu, a mers la Avva Pahomie şi i-a cerut să-l primească în

---

[55] Paladie, *Istoria Lausiacă*, pp. 72-73.

[56] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 74.

[57] Paladie, *Istoria Lausiacă*, pp. 74-75.

mânăstirea lui, să se facă monah. Pahomie îl respinge mai întâi pe motivul că, bătrân fiind, nu se mai poate acomoda, pentru că „fraţii de aici sunt nevoitori şi nu poţi purta ostenelile lor. Şi te vei sminti, şi vei pleca vorbindu-i de rău". Şi nu l-a primit decât a şaptea zi. „Obştea unei singure mânăstiri este de o mie patru sute de bărbaţi, până astăzi, scrie Paladie. La vremea Postului Mare a văzut pe fiecare nevoindu-se într-un fel sau altul: unul mânca numai seara, altul la două seri, altul la cinci seri. Unul stătea în picioare toată noaptea, iar ziua se aşeza." Macarie, însă, i-a întrecut pe toţi. După ce şi-a înmuiat multe ramuri de finic pentru a avea de lucru, „a şezut într-un colţ şi până nu s-au împlinit cele patruzeci de zile şi nu au venit Paştile, nu s-a atins de pâine, nici de apă, n-a încovoiat genunchiul, nu s-a întins pe pământ. Nu a luat nimic, afară de puţine foi de varză duminica, spre a lăsa părerea că mănâncă. Afară de rugăciunea inimii şi de lucrul de mână, nu făcea altceva nimic"[58].

Tot la Macarie Alexandrinul aflăm de măsura adâncirii pustnicului cu mintea în Dumnezeu, în vederea lui Dumnezeu. „Am dorit să ţin numai cinci zile mintea nedespărţită de Dumnezeu. Şi luând această hotărâre, am închis chilia şi curtea mea, ca să nu dau vreunui om vreun răspuns, şi am stat aşa începând de luni. Am poruncit, deci, minţii mele zicând: Nu coborî din ceruri. Îi ai acolo pe îngeri, pe arhangheli, puterile cele de sus, pe Dumnezeul tuturor. Nu coborî sub cer. Şi stăruind două zile şi două nopţi, am supărat aşa de mult pe demon, că s-a făcut flacără de foc şi mi-a ars toate cele din chilie, cum a ars şi rogojina de stuf pe care şedeam, încât am socotit că mă arde şi pe mine întreg. În sfârşit, pătruns de frică, m-am despărţit a treia zi, nemaiputând să-mi ţin mintea neîmprăştiată, ci am coborât la privirea lumii, ca să nu mă cuprindă mândria."[59]

[58] Paladie, *Istoria Lausiacă*, pp. 45-46.

[59] Paladie, *Istoria Lausiacă*, p. 47.

Egiptul - ținutul monahilor

Există o dezvoltare atât de spectaculoasă a monahismului egiptean, încât putem spune că tot Egiptul se umple de mânăstiri. Multe dintre ele sunt pomenite în *Apoftegmele Părinților pustiei.* Dintr-un motiv sau altul, Părinți cunoscuţi părăsesc Schitul sau celelalte două centre (Nitria şi Chiliile) pentru a se instala în alte mânăstiri: Avva Sisoe la Clysma (cetate lângă Marea Roşie), Avva Herman la Diolkos (aşezat lângă una din cele şapte guri ale Nilului), Avva Siluan la Panefysis, apoi în Sinai. Pilusium, Ostrakini, Enat, Arsinoe, Oxirinh, Troin, unde s-a săvârşit Avva Arsenie cel Mare sunt cetăţi în jurul cărora se dezvoltă centre monahale. Avva Serapion întemeiază un mare centru monahal lângă Arsinoe, unde numărul monahilor ajunge la zece mii[60]. În Pateric este pomenit de mai multe ori Muntele Ferme, despre care vorbeşte şi Paladie în Lavsaicon. Sfântul Ioan Casian îşi împarte cele douăzeci şi patru de convorbiri duhovniceşti în trei grupe, după cele trei mari centre monahale vizitate de el şi de tovarăşul său de pelerinaj, Cuviosul Gherman: mai întâi Schitul, apoi Panefysis şi Diolkos, arătând prin aceasta că Bătrâni înţelepţi erau în toate mânăstirile.

Din mărturia Părintelui Piamun aflăm că „trei sunt în Egipt categoriile de monahi: prima categorie este cea a chinoviţilor, care, stând toţi la un loc în comunitate, sunt conduși de înţelepciunea unui Bătrân. A doua este a anahoreţilor, formată din acei călugări care au fost formaţi şi desăvârşiţi mai întâi în mânăstiri şi în prezent au ales retragerea în singurătăţile pustiului. Din această categorie dorim să facem parte şi noi. A treia este cea nevrednică de a fi imitată, aceea a sarabaiţilor, care este călduţă şi trebuie evitată.[61]

---

[60] Monahul Filotheu, *Cuvânt despre istoria Patericului*, p. 512.

[61] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, p.629

Monahismul egiptean ocupă un loc proeminent în istoria monahismului creştin, datorită numărului mare de mănăstiri şi monahi (este avansată estimativ cifra incredibilă de o sută de mii de monahi în tot Egiptul), dar şi măsurii desăvârşite la care ajung aici vieţuirea monahală, nevoinţele monahale, dar şi experienţele dumnezeieşti. Desigur, lucrarea lui Dumnezeu face ca monahismul egiptean să rămână în memoria Bisericii şi datorită monumentelor literare care vor transmite posterităţii viaţa şi petrecerea Bătrânilor din pustia egipteană, la care ne-am referit mai sus, între care Patericul ocupă locul central. Monahii din pustia Egiptului vor face atât de evidente prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu, poate în cea mai intensă însoţire a pământului cu cerul şi a oamenilor cu Dumnezeu, încât pecetea dumnezeieştii prezenţe se imprimă şi apoftegmelor Părinţilor, dându-le o putere asemănătoare cu cea a cuvintelor Dumnezeieştii Scripturi. De altfel, Părinţii Bisericii nu vor ezita să treacă Patericul, alături de alte lucrări, în categoria cărţilor de Dumnezeu insuflate (θεόπνυσταιγραφαί)[62], iar creştinii, în special monahi, se vor hrăni fără întrerupere din apoftegmele Părinţilor pustiei.

Declinul monahismului anahoretic egiptean începe cu o primă invazie a triburilor barbare ale mazicilor, în anul 407. Invaziile următoare, în 434 şi 444, vor duce la devastarea Schitului şi a principalelor centre monahale din pustia egipteană. Al IV-lea Sinod Ecumenic va impune o anume dificultate de comunicare între monahismul egiptean, rămas sub influenţa monofizită, şi centrele monahale,

---

[62] A se vedea subtitlul Everghetinosului, care include mare parte din Apoftegmele Părinţilor pustiei egiptene în culegerea pe care o reprezintă: *Adunare a cuvintelor şi învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, culeasă din toată Scriptura cea de Dumnezeu insuflată* (Everghetinos, vol. I, Sfânta Mânăstire Vatoped, Muntele Athos, 2001).

rămase sub Constantinopolul ortodox. Între anii 614 şi 619, Egiptul este invadat de perşi, care vor jefui toate mânăstirile de aici, ca şi pe cele din Palestina. În anul 641, Egiptul este ocupat de arabi şi iese de sub stăpânirea bizantină. După cucerirea arabă, centrele monahale cunoscute din Pateric rămân încet-încet fără monahi, pentru ca spre anul 900 să fie pustiite de tot.

Condiţii materiale

Cercetările istorice şi arheologice[63] au avansat foarte mult în reconstituirea condiţiilor materiale în care îşi desfăşurau vieţuirea monahii în pustia Egiptului. La Chilii, unde se retrăgeau monahii din Nitria pentru o viaţă mai aspră, „chilia se afla într-o curte închisă, împrejmuită de un zid; în curte se afla un puţ, din care se putea scoate apă pentru băut; apa putea servi şi la irigat. Săpăturile au scos la iveală dovezi despre existenţa unor mici grădini care furnizau monahilor legume şi salate pentru hrana lor. Curtea era destul de mare ca dimensiuni din moment ce monahul se putea preumbla prin curte fără să iasă... Chilia era construită din cărămizi arse pentru porțiunile care trebuia să fie mai rezistente şi din chirpici. Iluminatul era asigurat prin ferestre, iar o uşă, dotată cu zăvor, permitea închiderea incintei"[64].

Chilia avea cel puţin două încăperi. Una avea loc de rugăciune, orientat spre răsărit şi însemnat cu o cruce, desenată

---

[63] În 1964 şi 1965 s-au desfăşurat săpături arheologice în situl Kellia (Chilii), sub conducerea lui Antoine Guillaumont şi F. Daumas, cu sprijinul Institutului Francez de Arheologie Orientală din Cairo. Rezultatele au fost publicate în *Kellia I, Kom* 219, *Fouilles exécutées en 1964 et 1965*, 2 vol., Cairo, 1969.

[64] O foarte amănunţită şi precisă prezentare a lucrurilor am aflat la Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*... pp. 209-210. Reproducem în rezumat informaţiile strict necesare pentru o imagine a condiţiilor în care trăiau monahii în pustie.

pe perete sau într-o nişă. Chilia mai putea avea o cămară şi o încăpere separată pentru ucenic. Săpăturile arheologice au scos la iveală chilii cu până la şapte-opt încăperi. Cât priveşte „mobilierul", după informaţiile aceluiaşi autor, în loc de scaune erau folosite legături de trestie. Săpăturile au descoperit un singur pat zidit din cărămidă într-una din chilii, patul fiind de obicei improvizat dintr-un strat de ierburi uscate sau săpat în pământ ca o groapă. Hrana era în principal alcătuită din pâine uscată cu sare şi cu puţin ulei. Fiertură se folosea pentru bolnavi şi pentru oaspeţi. Despre cum decurgea masa atunci când un monah avea un oaspete aflăm de la Sfântul Ioan Casian. În vizită la Avva Serenie pentru continuarea dialogului, Sfântul Casian relatează: „După ce s-a terminat slujba religioasă cerută de sărbătoarea zilei şi toţi au plecat de la biserică, noi ne-am întors în chilia Bătrânului, care mai întâi ne-a servit o agapă deosebită. În loc de saramura peste care punea de obicei o picătură de untdelemn şi care-i constituia masa de prânz, el ne-a dat o mâncare cu ceva mai mult untdelemn decât de obicei. De altfel, fiecare foloseşte zilnic la masă acea picătură de untdelemn, nu pentru ca mâncarea să fie mai gustoasă, ci pentru ca prin acest obicei să potolească trufia care de obicei se furişează şi mângâie inima, datorită înfrânării mai aspre. Experienţa arată că, cu cât înfrânarea se săvârşeşte mai pe ascuns, fără să fie vreun om mărturie, cu atât ea ispiteşte mai mult pe cel care o ascunde. Apoi ne-a pus o sărătură cu câte trei măsline la fiecare şi un coşuleţ cu năut prăjit, pe care ei îl numesc prăjitură, din care am luat numai cinci grăunţe. Ni s-au dat de asemenea şi câte două prune şi câte o smochină, mai mult nu, fiindcă este vinovat cel ce în acel pustiu depăşeşte acest număr"[65].

[65] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti* – VIII, p. 435.

Lucrul de mână la Chilii şi la Schit era în principal confecţionarea coşurilor din trestie sau mai ales din fibră de palmier, care se punea mai întâi la înmuiat. Se împleteau funii lungi, care după aceea erau cusute pentru a se realiza un coş. Despre acestea se face frecvent pomenire în apoftegmele Părinţilor. Părinţii mai lucrau, de asemenea, la seceriş, primind în schimb pâine. Erau şi ocupaţii mai specializate, cum ar fi cea a copiştilor[66].

Monahii stăteau retraşi în chiliile lor peste săptămână. „Statul în chilie reprezenta principiul esenţial, căci numai el putea asigura singurătatea și liniştirea indispensabile în vederea potolirii patimilor şi unirii cu Dumnezeu."[67]

Monahii se adunau sâmbăta și duminica la biserică pentru „sinaxă". Restul zilelor, biserica era încuiată. Biserica era în centrul comunităţii monahale. La Nitria şi la Chilii a fost câte o singură biserică. La fel şi la Schit, până pe la jumătatea secolului al V-lea, când începe să se construiască o a doua biserică. Clădirea respectivă avea mai multe încăperi, cu destinaţii diferite.

Sâmbătă seara, monahii se adunau aproape toţi, cu excepţii foarte puţine, care-i priveau pe cei foarte retraşi în vieţuirea pustnicească. Când lipsea cineva, era cercetat pentru a vedea dacă nu este bolnav sau dacă nu a murit. Sâmbătă seara avea loc agapa, monahii luau masa împreună. Era o continuare a tradiţiei Bisericii primare, agapa fiind o manifestare concretă a iubirii dintre monahi. Meniul era îmbunătăţit faţă de cel din chiliile monahilor, în sensul că se consuma mâncare gătită (fierturi) şi chiar se bea puţin vin, pe care unii îl refuzau. Erau monahi cărora această agapă le ajungea pentru toată săptămâna. Agapa se organiza într-o altă încăpere, nu în biserică. După agapă

---

[66] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*, pp. 211-213.

[67] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*, p. 214.

urma Dumnezeiasca Liturghie, care se desfăşura de-a lungul întregii nopţi. Nu s-au păstrat elemente privitoare la Liturghie. Este de presupus că era o primă parte în care se cântau psalmi şi se făceau citiri din Vechiul şi Noul Testament, apoi urmau Euharistia şi împărtăşirea monahilor[68]. Ziua de duminică, monahii aveau dialoguri duhovniceşti, apoi pleca fiecare la chilia sa, luând cu sine pâine pentru toată săptămâna şi foarte probabil cele necesare lucrului de mână.

Iată câteva informaţii păstrate de Sfântul Ioan Casian: „Când se adună să facă slujirile mai sus pomenite, pe care le numesc «sinaxe», toţi păstrează atâta linişte, încât, deşi se strânge la un loc un număr mare de monahi, ai crede că nu se mai află niciun om înlăuntru, în afară de cel care, sculându-se, intonează psalmul la mijloc, şi asta mai ales când se încheie slujba... Iar numărul de doisprezece psalmi îi împart în aşa fel ca, dacă sunt doi fraţi, să cânte câte şase, dacă sunt trei, să cânte patru, dacă sunt patru, să rămână câte trei de fiecare. În adunările de slujire nu se cântă niciodată un număr mai mic decât acesta, dar nici mai mult de patru fraţi, oricât de mare ar fi numărul celor adunaţi la slujbă... Săvârşind în adunările lor aceleaşi slujbe, numai unul se ridică în picioare la mijloc să rostească psalmii, pe când toţi ceilalţi, potrivit obiceiului, stau pe scăunele foarte joase, cu inima îndreptată într-o mare încordare spre glasul psaltului”[69].

Cum s-a născut Patericul

„Apoftegmele sunt fructul unei lente şi îndelungi germinări în tăcerea deşertului. Au fost cu greu smulse din această tăcere şi rămân pentru totdeauna învăluite în

[68] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale*, p. 217.

[69] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, p. 126.

ea."[70] *Apoftegmele Părinților pustiei sunt prin excelență o literatură care aparține genului filosofiei practice, care răspunde la întrebarea: Ce să fac? Ele s-au născut într-un spațiu în care oamenii erau angajați nu în descifrarea rosturilor ultime ale existenței, ci în împlinirea acestora* la măsura deplinătății. În același timp, apoftegmele devin ele însele argumente, semne concrete care confirmă sensul și calea de împlinire a lui, tocmai datorită faptului că descriu și istorisesc chipuri de oameni care au ajuns la capătul drumului, la împlinire, la măsura desăvârșirii. Apoftegmele se nasc, deci, în atmosfera aceasta de așezare pe calea împlinirii și de depășire a obstacolelor ce apar pe această cale. Cel mai adesea, zicerile Părinților pustiei vin să ofere răspuns începătorilor sau celor care ajung în impas. Este o literatură mărturisitoare prin excelență, expresie a experienței personale, nemijlocite, departe de orice speculație teoretică.

Primele generații de pustnici nu aveau la îndemână o literatură didactică. Această funcție era împlinită aproape exclusiv de Sfânta Scriptură, la care pustnicii se raportează, de altfel, foarte mult.

Sunt ușor de reconstituit sursele inițiale ale apoftegmelor: 1. Dialogul particular dintre un ucenic și părintele lui duhovnicesc (Avva sau Bătrânul). 2. Un fel de discuții la care participau mai mulți monahi și discutau lucruri ziditoare. 3. Dialoguri dintre doi Bătrâni. La acestea se adaugă istorisiri biografice extrase din lucrări anterioare. Este o literatură fragmentară, aparent neomogenă, fără o proveniență foarte sigură în ceea ce privește autorul, pentru că nimeni nu a semnat ceea ce a spus sau a scris. Este considerată a fi o „documentație unică" datorită faptului că

---

[70] *Les Sentences des pères du désert*, Abbaye Saint-Pierre - Solesmes, 1966, p. 2.

„ne restituie, în linii mari, experiența pionierilor pustiei și pot fi citite ca un ghid practic al experienţei lui Dumnezeu în pustie"[71]. Apoftegmele au avut o etapă a lor orală, apoi au început să fie puse în scris şi să circule izolat. Fiecare copist îşi permitea să modifice sau să completeze ceea ce prelua de la înaintașii lui. Spre sfârşitul secolului al IV-lea, această literatură este, deja, din ce în ce mai bogată. În *Tratatul practic* al lui Evagrie Ponticul, redactat la sfârşitul vieţii (+399), avem prima mărturie scrisă referitoare la circulaţia apoftegmelor. Sunt prezentate aici mai multe apoftegme ale Părinților pustiei, citate din memorie de Evagrie.

Etapa cea mai importantă este aceea a formării colecţiilor de apoftegme[72]. Apoftegmele sunt adunate foarte probabil mai întâi în Colecţia alfabetică, apoi în cea tematică sau sistematică. Despre Colecţia tematică, tradusă şi publicată de noi, se ştie cu certitudine că circula deja la anul 530 în limba greacă, din moment ce un astfel de manuscris, adus de Pelagiu într-una din călătoriile sale în Răsărit, făcută între anii 538 şi 555, a stat la baza traducerii latine, efectuate de Pelagiu şi Ioan. J.C. Guy coboară data la sfârşitul secolului al V-lea (480-490)[73]. Acelaşi cercetător avansează ipoteza că autorii iniţiali ai colecţiei tematice ar fi putut fi ucenici ai Avvei Pimen[74]. Palestina a fost spaţiul în care s-au răspândit imediat după Egipt şi de aici în toată lumea creştină.

---

[71] Ediţia SC, vol. I., pp. 20-21.

[72] Subiectul este tratat pe larg în lucrarea lui Jean Claude Guy, *Recherches sur la tradition grecque des Apophtegmata Patrum*, Bruxelles, 1962 (1984^{2}).

[73] Ediţia SC, vol. I, p. 82.

[74] Ediţia SC, vol. I, p. 83.

II. Lumea şi Pustia

În anul 313, prin cunoscutul Edict de la Mediolan, Constantin cel Mare punea oficial capăt persecuţiilor împotriva creştinilor. Creştinii erau repuşi în drepturi, li se restituiau proprietăţile, li se întorceau vredniciile sociale de care fuseseră eventual despuiaţi, erau reintegraţi în societatea din care fuseseră expulzaţi sau marginalizaţi, reveneau în mijlocul lumii. Bisericii creştine i se deschidea cale generoasă în istorie. După trei secole în care i s-a refuzat instalarea în lume, Biserica va prinde repede cheag istoric şi social şi lumesc şi nu va întârzia să ocupe un loc chiar dominant pe scena lumii. Odată cu mutarea capitalei de la Roma la Bizanţ/Constantinopol, împăratul roman devine din persecutor protector al creştinilor, promotor al credinţei şi valorilor creştine şi susţinător al Bisericii. Noul imperiu ce se năştea, cel Bizantin, va fi Imperiu creştin.

În acest moment - începutul secolului al IV-lea -, chiar în perioada de revenire şi integrare confortabilă a Bisericii în lume, un număr impresionant de mare de creştini părăsesc lumea pentru a se aşeza în pustie, refuzând parcă ostentativ instalarea în lume şi în istorie. Timpul naşterii monahismului anahoretic egiptean coincide frapant cu timpul încetării persecuţiilor şi al aşezării Bisericii în lume cu conştiinţa duratei sale istorice nedeterminate. Este greu să nu cauţi o legătură între cele două evenimente majore. Care să fie explicaţia acestei intersectări, dintr-o parte, Biserica vine din afară, de la margine spre lume, spre centrul lumii, din cealaltă parte, numeroşi creştini fug şi evadează din lume şi se îndreptă spre marginea ei, spre pustia cea mai adâncă. Cercetătorii monahismului anahoretic egiptean avansează diferite explicaţii, dar cei mai mulţi se

declară încă neputincioşi în a dezlega această dilemă[75].

Pentru prima dată pustia apare ca spaţiu de locuit, preferat lumii de către un număr însemnat de oameni. Pustia va propune un mod de viaţă în contrast evident cu cel din lume. Pe de o parte lumea, ca spaţiu primitor, cu oferta bogată a condiţiilor pentru o viaţă confortabilă, frumoasă şi chiar facilă, deschisă creşterii şi progresului continuu, un spaţiu prietenos omului şi vieţii în general. De cealaltă parte, pustia, ca spaţiu neprimitor, lipsită de condiţiile elementare pentru susţinerea vieţii, un loc nu numai neprietenos, ci chiar duşmănos pentru om şi pentru viaţă în general, unde-şi găsesc adăpost mai curând adversarii omului şi ai vieţii, fiarele sălbatice şi duhurile rele. Aceasta reprezintă o lectură la prima vedere a celor două toposuri.

De ce fug, atunci, monahii de lume şi se aşază în pustie? Este evident că renunţă la confortul şi oferta lumii şi preferă lipsurile şi adversităţile pustiei. Ca să facă acest lucru cu atâta determinare trebuie să existe o motivaţie foarte puternică. Vom descoperi în explicaţiile oferite chiar de ei o evaluare diferită a raportului dintre lume şi pustie, contrară celei de mai sus. Pentru monahi, lumea cu oferta ei generoasă este un spaţiu riscant, amăgitor, duşmănos, pierzător, în timp ce pustia, în ciuda ofertei sale extrem de sărăcăcioase sau tocmai de aceea, este un spaţiu favorabil, izbăvitor, împlinitor. Sau poate altfel spus, lumea oferă condiţii ce favorizează eşecul existenţial, în timp ce pustia oferă condiţii prielnice împlinirii. Pe scurt, în timp ce convingerea celor din lume este că aceasta oferă şanse mai

---

[75] „Nu se va da fără îndoială niciodată o explicaţie faptului pentru care în ultimii ani ai sec. al III-lea un anume număr de creştini au început să iasă din oraşe şi din comunităţile creştine pentru a se instala în deşert, părând a răspunde unei vocaţii de a trăi altfel credinţa în Hristos." (J.C. Guy, *Les apophtegmes des pères*, Vol. I, p. 13)

mari de viaţă, iar pustia presupune nenumărate riscuri la adresa vieţii, pentru cei din pustie, lumea duce la moarte, iar pustia la viaţă.

Lumea şi pustia sunt doi vectori esenţiali pentru definirea şi înţelegerea monahismului anahoretic creştin, dar şi al etosului creştin în general. Lumea şi pustia apar ca repere fundamentale, chei ermeneutice esenţiale pentru realizarea vieţii şi pentru înţelegerea ei. Sunt toposuri teologice prin excelenţă, sau mai curând etosuri teologice, întrucât presupun şi recapitulează integral un mod de viaţă anume, determinat de raportarea omului la Dumnezeu.

Perspectiva teologică asupra lumii şi pustiei

Ceea ce-i determină pe oameni să plece în pustie este dorul după Dumnezeu, dorinţa de a se apropia mai mult de Dumnezeu şi convingerea că în lume nu s-ar putea împlini acest dor. Mărturia lor este clară: dacă vrea cineva să se apropie de Dumnezeu, pustia este un loc unde acest lucru se poate realiza mult mai bine decât în lume. Nu se exprimă pentru prima dată în istorie acest lucru şi nici nu se probează pentru prima dată, dar acum totul se întâmplă la o scară mare şi mai ales la o măsură desăvârşită. Lumea şi pustia sunt văzute de monahi dintr-o perspectivă teologică. Perspectivă teologică înseamnă a vedea lucrurile şi a le evalua, luându-L în calcul şi pe Dumnezeu. Mai concret, evaluarea lumii sau a pustiei dintr-o perspectivă teologică înseamnă aşezarea lor în spaţiul relaţiei dintre om/omenire şi Dumnezeu, sau în termeni inversaţi: evaluarea lumii şi a pustiei ca spaţiu în care se desfăşoară relaţia/dialogul omului cu Dumnezeu, întrebând: Ce reprezintă şi cum funcţionează lumea sau pustia în această relaţie, sau cum funcţionează relaţia omului cu Dumnezeu în lume sau în pustie.

Perspectiva asupra lumii şi a pustiei se modifică radical atunci când viaţa omului este determinată de relaţia cu Dumnezeu, de fapt, de vieţuirea cu Dumnezeu. Simplu spus, într-un anume fel se desfăşoară viaţa noastră cu Dumnezeu, dialogul sau relaţia noastră cu Dumnezeu în lume şi în alt fel se desfăşoară în pustie. Pretextul îl reprezintă materialitatea şi concreteţea, evidenţa şi proximitatea, frumuseţea şi oferta lumii, care pare să-L concureze pe Dumnezeu în ochii, mintea şi inima omului, ispitindu-l, provocându-l cu suficienţa şi autonomia ei. Aşezat între o lume imediat accesibilă şi atât de generoasă, pe de o parte şi un Dumnezeu aparent inaccesibil, de cealaltă parte, omului nu-i este greu să cedeze ispitei eliminării lui Dumnezeu din calcul şi considerării lumii ca singura şi ultima realitate, iar pe sine potenţialul unic beneficiar sau poate chiar stăpân absolut al acesteia. Nu este responsabilă lumea pentru aceasta, nici frumuseţea lumii, ci slăbiciunea şi neputinţa omului, inerţia firii umane căzute care-l presează insistent spre ispita şi himera unei existenţe închise şi suficientă sieşi, autonomă.

Pustia, topos teologic

Pustia nu intră acum pentru prima dată în orizontul vieţii şi reflecţiei creştine. Istoria biblică - şi literatura biblică, în consecinţă - îi consacraseră un loc important ca topos teologic, spaţiu în care se petrece ceva important în relaţia omului cu Dumnezeu. Pustia este locul care face trecerea de la ţinutul robiei la ţinutul făgăduinţei, al eliberării. Pustia este locul încercărilor, al ispitirilor, dar şi al vederii lui Dumnezeu. Pustia, însoţită de cele mai aspre privaţiuni, este locul însoţirii poporului Israel cu Dumnezeu, tocmai datorită condiţiilor aspre de viaţă, care îndepărtează pe om de chipul frumos al lumii şi-l deschide perspectivei

cereşti, eshatologice, îl deschide lui Dumnezeu. În pustie şi în condiţiile absenţei totale a reperelor exterioare şi a resurselor vitale - hrana şi apa -, poporul lui Israel va face experienţa nemijlocită a suportului dumnezeiesc al vieţii şi al istoriei lor. Dumnezeu Însuşi le va arăta drumul, ziua printr-un stâlp de nor şi noaptea printr-un stâlp de foc ce mergeau înaintea lor (Ieşire 13, 21), îi va hrăni cu mană din cer (Ieşire 16, 4) şi cu apă scoasă în mod minunat din piatră seacă (Ieşire 17, 6). În pustie, poporul lui Dumnezeu recuperează imaginea adevărată, clară a condiţiei sale de făptură a lui Dumnezeu, din Care izvorăşte de fapt viaţa şi Căruia se datorează înaintarea lui în istorie, adevăr fundamental ce priveşte condiţia umană în general. Pustia şi Muntele Sinai, de care este asociat postul ca nevoinţă şi desprinderea de resursa lumească a vieţii, constituie contextul în care se petrec evenimente de vârf ale istoriei biblice vechi-testamentare: vederea lui Dumnezeu, vorbirea cu Dumnezeu şi darea Legii.

Prorocii vor invoca frecvent pustia cu nostalgie, ca loc al maximei apropieri a poporului de Dumnezeu şi al trăirii iubirii dumnezeieşti. *Du-te, şi strigă la urechile cetăţii Ierusalimului: Aşa vorbeşte Domnul: Mi-aduc aminte încă de dragostea pe care o aveai când erai tânără, de iubirea ta, când erai mireasă, când Mă urmai în pustie, într-un pământ nesemănat. Atunci Israel era sfinţenia Domnului.* (Ieremia 2, 2). Prorocul Isaia asociază, de asemenea, pustia cu locul venirii şi întâlnirii cu Dumnezeu: *Un glas strigă: Pregătiţi în pustie calea Domnului, neteziţi în locurile uscate un drum pentru Dumnezeul nostru!* (Isaia 40, 3) Pustia este văzută ca loc al recuperării fidelităţii şi al însoţirii cu Dumnezeu, din moment ce relaţia dintre popor şi Dumnezeu este percepută în termenii unei relaţii de iubire, al relaţiei dintre mire şi mireasă. Pustia este locul unde Dumnezeu Îşi va

ademeni mireasa pentru a o recuceri: *Pentru aceasta iată, o voi atrage* şi *o voi duce în pustie, şi-i voi vorbi inimii ei* (Osea 2, 16). Petrecerea în pustie va deveni reper esenţial în istoria poporului lui Dumnezeu, cu funcţii fondatoare şi pedagogice, la care se vor face trimiteri continuu: *Adu-ţi aminte de tot drumul pe care te-a călăuzit Domnul, Dumnezeul tău, în timpul acestor patruzeci de ani în pustie, ca să te smerească şi să te încerce, ca să-ţi cunoască pornirile inimii şi să vadă dacă ai să păzeşti sau nu poruncile Lui* (Deuteronom 8, 2).

Amăgit de confortul material din Egipt şi înfricoşat de lipsurile pustiei, poporul lui Israel va cârti împotriva conducătorilor şi chiar împotriva lui Dumnezeu: *Copiii lui Israel le-au zis: Cum de n-am murit loviţi de mâna Domnului în ţara Egiptului, când şedeam lângă oalele noastre cu carne, când mâncam pâine de ne săturam? Căci ne-aţi adus în pustia aceasta ca să faceţi să moară de foame toată mulţimea aceasta* (Ieşire 16, 3); *Poporul stătea acolo, chinuit de sete, şi cârtea împotriva lui Moise. El zicea: Pentru ce ne-ai scos din Egipt, ca să ne faci să murim de sete aici cu copiii şi turmele noastre?* (Ieşire 17,3). Răzvrătirea le va fi potolită de primirea manei din cer şi apei din stâncă. Este grăitoare atitudinea israeliţilor faţă de pustie şi faţă de lume. În aceasta se recapitulează atitudinea oamenilor până astăzi. Ei preferă siguranţa şi confortul lumii, chiar dacă acestea presupun lipsa parţială sau totală a libertăţii reale şi mai ales închiderea completă a orizontului unor bunătăţi viitoare mult superioare. Egiptul va reprezenta ţinutul şi semnul belşugului păcătos, al robiei prin excelenţă, al robiei păcatelor, iar pustia, cu privaţiunile ei, ţinutul şi semnul izbăvirii din robie, calea spre bunătăţile făgăduite. Scoşi din robia egipteană şi duşi în pustie, israeliţii vor cârti, vor avea nostalgia belşugului din perioada

robiei, vor respinge calea izbăvirii și drept pedeapsă, generaţia cârtitoare nu va ajunge să trăiască în pământul făgăduinţei şi să se bucure de bunătățile făgăduite. Vor ajunge, însă, copiii lor.

În contrast evident cu israeliţii, mişcarea creştinilor anahoreţi este una voluntară şi parcurge același drum cu râvna şi cu determinarea pe care le dau numai conştiinţa demersului adevărat, izbăvitor, susţinut de credinţa nestrămutată. Suportul credinţei este experienţa nemijlocită a Dumnezeirii, sălăşluirea Duhului lui Dumnezeu în ei, care le hrăneşte dorul după Dumnezeu ca stimul puternic, irezistibil, ce-i ajută să se desprindă din siguranţa şi confortul amăgitor al lumii acesteia şi al ofertei sale, încredinţaţi că pustia este drumul scurt spre împreuna-petrecere cu Dumnezeu, spre Împărăţia lui Dumnezeu.

Întâmplător sau poate nu, pustia va fi de data aceasta Egiptul însuşi. Altădată, ţinut al belşugului material, dar și al robiei, Egiptul devine, prin pustia sa, ţinut al eliberării, drum spre Dumnezeu. Să fie o lecţie dumnezeiască de afirmare a putinţei de schimbare, de transfigurare şi de confirmare că nimic nu este rău prin sine şi nici definitiv? Egiptul faraonic şi pustia Egiptului monahismului anahoretic devin toposuri teologice, care se vor regăsi în reflexia teologică și în literatura creştină peste veacuri. Egiptul faraonic este semnul ofertei acestei lumi, iar pustia este semnul ofertei lui Dumnezeu. De o parte, oferta lumii și a vieţuirii lumești, cu plăcerea și confortul şi siguranţa ei, dar amăgitoare, perisabilă şi muritoare. De cealaltă parte, oferta pustiei, cu privaţiunile, chinurile, nevoinţele ei, în fond eliberatoare şi deschizătoare de drumuri spre viaţa nestricăcioasă şi veşnică. În esenţă, de o parte, oferta vieţii lumeşti fără Dumnezeu, şi de cealaltă parte, oferta vieţuirii cereşti cu Dumnezeu. Amândouă făcute pentru acum şi aici.

În Noul Testament îl vom regăsi pe Sf. Ioan Botezătorul pregătind venirea Domnului în pustie, el însuşi devenind prototip al monahilor, prin vieţuire austeră, înstrăinat de lume, retras în pustie, hrănindu-se cu ceea ce-i oferea pustia şi raportându-se cu judecată aspră la cei rămaşi în lume. „Ioan s-a retras, fugind de zgomotul oraşelor, de asaltul mulţimilor şi de păcatele oraşelor, ca să se ducă în pustie, unde aerul era proaspăt, cerul mai deschis şi Dumnezeu mult mai aproape."[76] Pustia va fi şi locul încercării sau al ispitirii Mântuitorului Hristos, unde, înainte de proba de foc a ispitirii diavolului, va posti patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi (Matei 4, 1-2). Biruinţa Mântuitorului constă tocmai în faptul respingerii ofertei lumii - hrană materială, stăpânire lumească şi închinare la falşi dumnezei - şi a credinţei/încredinţării fără rezervă în Dumnezeu.

Pustia este locul cel mai potrivit pentru întâlnirea cu Dumnezeu, tocmai pentru că, prin imaginea ei respingătoare, oferă omului şansa îndepărtării şi lepădării de lumea extrem de ofertantă care-i alimenta ispita suficienţei de sine şi a depărtării de Dumnezeu. Departe de orice perspectivă idilică şi romantică, pustia era un pământ sterp, un domeniu al morţii, care inspira teamă, străbătut de fiare sălbatice periculoase, ca şerpii, hienele, şacalii, în care om nu întâlneai, decât eventuale hoarde de barbari. Pustia, lipsită de oameni, goală de prezenţe şi de lumea materială, era plină de duhuri necurate, de demoni. Ajuns în pustie, omul va da lupta adevărată şi neamăgitoare, singura adevărată, anume cu propria sa fire şi cu duhurile. Să ne amintim de cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care spune că: ... *lupta noastră nu este împotriva sângelui şi a cărnii, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva*

---

[76]Origen, *Din omiliile la Evanghelia după Luca*, PSB 7, Bucureşti, 1992, pag. 100.

stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor vicleniei... (Efeseni 5, 12).

Pustia îi oferă monahului şansa exerciţiului prezenţei constante a lui Dumnezeu, condiţiile cele mai propice adunării din orice risipire, a adunării în sine, condiţiile cele mai prielnice realizării liniştirii/isihiei depline şi a trezviei desăvârşite în care se produc convorbirea cu Dumnezeu şi unirea cu El. Pustia oferă omului condiţiile ideale urmării lui Hristos. Retragerea în pustie exprimă ura împotriva lumii şi iubirea faţă de Dumnezeu, adevăruri despre care vorbesc Scripturile Noului Testament: *Nu ştiţi că prietenia lumii este vrăjmăşie lui Dumnezeu?* (Iacob 4, 4) Afirmaţia pare în contradicţie cu porunca iubirii. Şi totuşi, Evanghelia supralicitează în aceeaşi direcţie, atingând perspective de-a dreptul smintitoare. Nu numai prietenia lumii, ci iubirea părinţilor şi a copiilor, iubirea propriului suflet aşază pe om în neputinţa de a urma lui Hristos, în timp ce ura acestora îl face compatibil cu calea lui Hristos: *Dacă cineva vine la Mine şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă şi pe femeie şi pe fii şi pe fraţi şi pe surori, chiar şi sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu* (Luca 14, 26).

Mişcarea anahoreţilor dinspre lume spre pustie, părăsirea lumii locuibile, a familiilor, a părinţilor şi, frecvent, a copiilor, înstrăinarea şi instalarea într-un spaţiu nu numai neprietenos vieţii, ci de-a dreptul duşmănos şi în condiţia unei singurătăţi desăvârşite şi definitive confirmă într-o manieră de netăgăduit adevărul cuvintelor Mântuitorului Hristos.

Orice încercare de a accepta şi justifica această cale din perspectivă speculativă, logică, teoretică este sortită eşecului. Singura tentativă cu şanse de a deschide înţelegerii această cale este experienţa însăşi. Patericul este prin excelenţă o carte mărturisitoare, o sumă de mărturii simple,

de viață, în care se întrupează şi se confirmă adevărurile anunțate de Mântuitorul Hristos.

Patericul devine cea mai legitimă şi convingătoare erminie a Dumnezeieştilor Evanghelii, cea mai convingătoare confirmare a adevărului spuselor Domnului Hristos. Şi nu este o erminie speculativă, prin cuvinte, ci una în fapt, concretă, materializată în viul vieții. De data aceasta adevărul va fi întrupat la măsura deplinătăţii, a desăvârşirii, în coordonatele sale esenţiale, în vieţile umor oameni, a unor oameni aparţinând tuturor categoriilor sociale, bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, aristocraţi şi robi, învăţaţi şi agramaţi.

Lumea ca proiecţie a minții omului

Ce este lumea? a întrebat un frate pe Avva Isaia. Şi Bătrânul a răspuns: „Lumea este risipirea lucrurilor. Lumea este a lucra cele împotriva firii şi a împlini voirile tale după trup. Lumea este a cugeta cineva despre sine că rămâne în acest veac. Lumea este a se îngriji cineva de trup spre păgubirea sufletului şi a se mândri cu ceea ce lasă în urmă. Nu de la mine spun acestea, ci Ioan Apostolul este cel care zice: *Nu iubiți lumea, nici toate câte sunt ale lumii*" (1 Ioan 2, 15). Răspunsul Avvei Isaia exprimă înțelesul pe care-l dau pustnicii lumii pe care o părăsesc și împotriva căreia se poziționează. Nu este vorba, aşadar, de lumea-creație a lui Dumnezeu, ci este vorba, foarte clar, de percepţia pe care o au oamenii asupra acestei lumii şi lumea care rezultă din viețuirea conformă cu această percepţie. „Risipirea lucrurilor" trimite la perspectiva fragmentară asupra lumii, la neputinţa omului de a se ridica la o măsură care să-i permită vederea unitară asupra fāpturilor, coerența lumii, sesizarea resorturilor ce leagă lucrurile funcțional între ele şi conduc la un sens unitar şi la o finalitate unică. Lipsit de o astfel de perspectivă, omul

va trăi drama continuă a vederii disociative, a perspectivei fragmentare, a dilemei, a scindării, neputința de a pune la un loc atâta risipire de lucruri foarte frecvent contrare şi presiunea de a alege între ele. Această risipire din afară se va proiecta ca atare înlăuntrul omului, scindându-i şi fragmentându-i fiinţa şi existenţa.

„Lumea este a lucra cele împotriva firii", spune Avva Isaia. Există, aşadar, o fire a lucrurilor, a tuturor lucrurilor, care are în sine o raţiune de a exista şi un sens în care funcţionează, există un adevăr al firii. Există însă în om şi imboldul de a ignora acest adevăr al firii şi de a lucra împotriva firii. Este împotriva firii tot ceea ce ignoră sensul pus de Creator în fire. Păcatul este tocmai această încălcare a adevărului firii. Dacă ceri firii bărbăteşti să funcţioneze femeieşte este un lucru împotriva firii. Am citat acest exemplu extrem pentru că, plecând de la el, putem înţelege uşor cum forţează omul inventarea unui alt sens, inventarea „altei" lumi, pentru a-şi legitima devierile. Şi cum această lume falsă ia proporţii exercitând presiuni să se impună pe lângă sau împotriva firii adevărate a lucrurilor, împotriva lumii reale.

Lumea înseamnă - continuă Avva Isaia - a împlini voirile tale după trup. Cum reiese foarte evident din exemplul de mai sus, forţarea firii, violentarea firii, pervertirea ei, sunt determinate de „voia trupească a omului". Voia trupească a omului, în această situaţie, nu este verificată prin raportarea la adevărul firii şi sancţionată în consecinţă pozitiv sau negativ, ci devine pretext pentru elaborarea unui „nou" adevăr privind firea, pentru „sancţionarea şi corectarea" firii. O foarte simplă observare a realităţii ne-ar convinge că „a lucra cele împotriva firii" înseamnă cam tot ceea ce defineşte lumea civilizată de astăzi. O lumea prinsă ca într-o capcană în lucrarea celor împotriva firii

şi mai furibund ca niciodată angajată în lupta de a impune legitimarea „lucrurilor împotriva firii". O lume care iată nu se dezice de sine, ci confirmă cu supra măsură definiţia dată de Avva Isaia.

Există o raţiune de a fi a fiecărui lucru şi a întregii creaţii, un sens şi o finalitate imprimate de Creator lumii, şi oamenii credincioşi încearcă să descopere acest sens şi să i se conformeze. Logica simplă şi firea lucrurilor ar sprijini această perspectivă, din moment ce vedem limpede că mărul are în el sensul existenţei lui - acela de a face fructe spre hrana omului, nu i-l dăm noi. Noi pur şi simplu îl descoperim, îl constatăm şi ne conformăm lui.

Există în acelaşi timp o tentaţie dominantă a omului de a da el sens lumii, ignorând sensul intrinsec al acesteia, tocmai pentru că acceptă cu greu gândul că lumea şi el au un Creator. Această mulţime de sensuri imaginate sau inventate de om dă naştere unei lumi false, amăgitoare, mincinoase.

Există, aşadar, o lume obiectivă şi iniţială, creaţia lui Dumnezeu, „bună foarte", dar există şi o „lume" sau un număr nesfârșit de „lumi" care se identifică în fapt cu proiecţia sau percepţia pe care o are fiecare om asupra lumii şi în temeiul căreia vieţuieşte, făptuieşte, funcţionează, dând naştere la o lume consecventă acestei percepţii. Există lumea ca sumă a creaturilor şi ca rezultat al funcţionării mecanismului vital aşezat de Dumnezeu la temelia ei, dar există şi o lume ca sumă a proiecţiilor minţii oamenilor asupra făpturilor şi mai ales asupra funcţionării acestora şi asupra sensurilor fiecăreia în parte şi a tuturor la un loc. Există un sens, o direcţie şi o finalitate imprimate de Creator întregii lumii create, dar există şi o sumă infinită de sensuri, direcţii şi finalităţi imprimate de oameni creaturii lui Dumnezeu, care în virtutea similitudinilor şi complicităţilor generalizate dau naştere „altei" lumi, o lume

idolatră, închipuită, făcută de mintea oamenilor, care evident se dorește convenabilă, plăcută, supusă, oferindu-se fără condiții spre consum nelimitat omului. Părinții pustiei nu fug de lumea-creație a lui Dumnezeu, de lumea reală, ci fug de lumea idolatră, fug de oamenii care se amăgesc și trăiesc nu în lumea reală, ci în lumea făcută de mintea lor. Aceasta este lumea de care fug monahii.

Perspectiva eshatologică asupra vieții

„Lumea este a cugeta cineva despre sine că rămâne în acest veac", continuă Avva Isaia. Nu este vorba pur și simplu de un gând, ci este vorba de a crede cineva că acest veac este totul, a nu avea deschidere spre dincolo, spre veacul ce va să vină, cum spunem bisericește, și a-și trăi viața în consecință. „Lumea" pe care o definește Avva Isaia este lumea care s-a „construit" pe sine proclamând sau insinuând faptul că timpul acesta, istoria, este totul. Nu este nevoie să insistăm asupra acestui aspect, pentru că această credință este o constantă a lumii de astăzi. Chiar dacă lumea pare a mărturisi măcar în termeni de ipoteză credința și în existența „altui" veac, felul în care trăiește și construiește este unul care trădează socotința „despre sine că rămâne în acest veac".

Pustia, retragerea în pustie, etosul pustiei nu înseamnă respingerea, refuzul lumii, ci ridicarea deasupra ei, deschiderea perspectivei care duce dincolo de ea, păstrarea ușii deschise spre dincolo, înseamnă afirmarea în fapt a credinței că lumea aceasta, frumoasă și folositoare, nu este un univers închis, suficient sieși, nu-și are suportul și rațiunea ultimă de a fi în sine, ci este un univers deschis, care-și trage existența din afara sa și își va afla împlinirea dincolo de sine. Credința că chipul prezent al lumii, acesta care ne este atât de familiar și plăcut, nu este ultimul ei

chip, prin urmare nu reprezintă finalul, împlinirea, capătul drumului, nu este totul. Este începutul, reprezintă parcursul, dar nu închide în sine capătul.

O minimală reflecţie asupra existenţei ne-ar descoperi că niciuna din făpturi, din componentele lumii create nu-şi are raţiunea de a fi în sine, ci în afară de sine, nu există pentru sine, ci pentru cineva sau ceva care îi este exterior. Iar dacă împlinirea fiecărei făpturi este dată de împlinirea raţiunii de a fi, atunci împlinirea este în afară de sine, în altceva sau în altcineva. Această constatare ar atrage după sine concluzia că nici lumea în întregimea ei nu are raţiunea de a fi în sine, ci în afara ei, nu se împlineşte prin sine, ci se împlinește în afara ei. Această constatare revelează şi susţine adevărul că la temelia lumii stă logica iubirii, singura care explică structurarea ei aşa, şi nu altfel.

Când spune în continuare că lumea este „a se mândri cineva cu ceea ce lasă în urmă", Avva Isaia are în vedere tot ispita închiderii în acest veac și în această lume, opusă deschiderii spre veacul ce va să vină. A se mândri cineva cu ce lasă în urmă este o investiţie exclusivă în această lume și o nesocotire a perspectivei celeilalte lumi. Cuvântul Avvei Isaia este o evidentă parafrază a cuvântului Mântuitorului Hristos: *Nu vă adunaţi comori pe pămînt... ci adunaţi-vă comori în cer... Pentru că unde este comoara voastră, acolo va fi şi inima voastră.* (Mat 6, 19-21). Părinţii pustiei pariază totul pe lumea veacului ce va să vină, investesc tot ceea ce au în speranţa împreună-petrecerii cu Dumnezeu în Împărăţia Cerurilor, răscumpără veacul de aici cu veacul ce va veni, în timp ce lumea tinde să parieze totul pe veacul acesta.

Perspectiva duhovnicească sau lumea lăuntrică

În fine, „lumea este a se îngriji cineva de trup spre păgubirea sufletului". Aici, Avva Isaia pune faţă în faţă

omul cel dinafară şi omul cel dinăuntru, expresia văzută şi componenta nevăzută a ființei omului. Lumea este dominată de grija şi investiţia în ceea ce se vede, în ceea ce este palpabil şi ignoră în mare parte partea nevăzută a omului.

Din simpla observaţie comparativă, lumea este plină, iar pustia este goală, lumea, ca loc şi ca societate, are o consistenţă exterioară, materială, fizică, nemişcătoare şi mişcătoare, atât de impunătoare şi captivantă, încât poate uşor hrăni iluzia că această exterioritate reprezintă totul. În lume, omul se risipeşte, se rătăceşte, se pierde pur şi simplu în mulţimea celorlalţi oameni, dar şi în pădurea de clădiri şi mai ales în mulţimea evenimentelor, schimbărilor, mişcărilor ce caracterizează lumea. Solicitările, obligaţiile vieţii în lume îl scot pe om în afara sa, amăgindu-l cu iluzia că viaţa lui, existenţa lui se epuizează în afară. Deşi lumea este făcută pentru a fi locuită de om, se ajunge, în cele mai multe cazuri, paradoxal, ca lumea să-l locuiască pe om prin preocupările, grijile, exigenţele, ofertele ei. Omul locuieşte fizic, exterior lumea, dar lumea îl ocupă și îl locuiește lăuntric, în duh. Până într-acolo, încât omul pierde conştiinţa dimensiunii sale lăuntrice, simţul omului lăuntric. Pustia oferă omului şansa conştientizării lumii sale lăuntrice, a sinelui, tocmai prin lipsa aproape totală a provocărilor exterioare. Pustia îl ajută pe om să-şi vină în fire. Ieşirea în afară şi risipirea sunt completate de coordonarea vieţii în funcţie de criteriile exterioare. Grija pentru imagine este cea care, din păcate, conduce, frecvent, pe om la dublarea sinelui. Imaginea fiului risipitor din parabola evanghelică este sugestivă şi paradigmatică: atunci când cheltuieşte toată averea şi rămâne întrutotul lipsit, fiul risipitor îşi vine în fire, fapt care-i deschide perspectiva salvării, anume întoarcerea la Tatăl. Deosebirea în cazul Părinţilor pustiei este aceea că se lipsesc ei de bunăvoie de toată averea pentru a se pune în situaţia care le

favorizează venirea în fire și întoarcerea în deplină conștiință de sine la Dumnezeu Tatăl. Dimpotrivă, beneficiarul constant al averii, fiul cel mare, nu ajunge să dobândească această conștiință de sine. Ba mai mult, ajunge în postura de a-și exterioriza o împietrire sinucigașă a sinelui, o înstrăinare de sine, în fond.

Secularizarea Bisericii

Dacă există vreo legătură cauzală între instalarea Bisericii în lume și fuga monahilor în pustie, atunci aceasta sugerează foarte posibila temere ca nu cumva Biserica - noul popor al lui Dumnezeu, adunarea/lumea oamenilor plini de Duh Sfânt - să fie afectată de această așezare a ei în lume, să fie influențată de modul de a fi al lumii. Temerea ca nu cumva modul lumesc să alieneze modul bisericesc de a viețui și să conducă la alienarea lui, la pierderea etalonului și a busolei. Temerea ca nu cumva Biserica să fie înghițită de lume, copleșită de duhul lumii, de grijile și problemele lumii, de criteriile și mijloacele lumești, ca nu cumva să-și piardă propriul duh, Duhul lui Dumnezeu[77] și să împrumute duhul lumii. Entuziasmul eshatologic inițial al Bisericii se va tempera mult odată cu așezarea

---

[77]„Și din câte se vede, Biserica - amestecându-se cu lumea și dobândind un loc legitim în societate -, de atunci și până acum și până la sfârșitul veacurilor, fără a înceta să fie Biserică, într-un fel anume va fi secularizată. Începutul secularizării Bisericii alungă Duhul Sfânt. Din acest motiv, din secolul al IV-lea, începe marea evadare a creștinilor spre pustie. Nici mintea și nici inima lor nu puteau înțelege cum este posibil să fie mădulare vii ale Bisericii lui Hristos și să le lipsească sentimentul prezenței harului, sentimentul prezenței Duhului Sfânt. În perioada apostolică și în perioada prigoanelor era de neconceput să existe Biserică fără simțământul prezenței harului lui Dumnezeu. După secularizare, așa cum trece sângele prin degete și nu rămâne nimic, tot așa, am spune, a rămas pustie Biserica de prezența sensibilă a harului lui Dumnezeu. Era de neînțeles pentru cei mai mulți creștini ca ei să fie mădulare ale Bisericii lui Hristos fără harul Duhului Sfânt.

în lume, dar va fi salvat la măsura convingătoare de monahismul anahoretic. Chemată să îmbisericească lumea, împrumutându-i orientarea eshatologică, cerească şi criteriile şi instrumentele duhovniceşti, Biserica se va afla într-o continuă tensiune şi luptă cu lumea, cu duhul lumii, cu inerţia lumii. În această luptă, monahismul reprezintă reperul, sursa de forţă şi inspiraţie, argumentul în fapt, cel mai convingător.

Biserica este chemată să dea lumii chip bisericesc, duhovnicesc, ceresc, dumnezeiesc, sfinţit, dar suportă presiunea chipului lumii asupra ei. Istoria califică drept secularizare a Bisericii aşezarea acesteia în istorie şi recursul ei la mijloacele lumeşti pentru a se organiza şi funcţiona. Sunt invocate diferite motive istorice care ar fi condus la secularizarea în parte a Bisericii, dincolo de riscul pe care-l presupune pur şi simplu instalarea Bisericii în lume cu perspectiva duratei istorice nedeterminate. Recunoaşterea creştinilor ca religie majoritară a imperiului va stimula venirea spre Biserică a unor mulţimi de oameni mult prea mari pentru ca Biserica să le poată catehiza şi pregăti suficient pentru primirea Botezului[78]. Se avansează ideea

---

De aceea creştinii au făcut ceea ce era nevoie să facă pentru a dobândi harul. Astfel, au plecat unul după altul, unul închizându-se într-o peşteră, altul găsind o altă modalitate greu de înţeles pentru oamenii din lume, numai ca să dobândească harul lui Dumnezeu şi să-l păstreze. Cu adevărat, Dumnezeu le-a dăruit din belşug harul Său, le-a dăruit cu generozitate, fără nici un pic de zgârcenie, tuturor acelora care au plecat în pustiu, asemenea fiarelor sălbatice (Arhim. Symeon Krayopoulos, *În pustiul lumii*, Editura Bizantină, pp. 20-21.

[78] „În secolul al IV-lea, odată cu recunoaşterea Creştinismului ca religie oficială a Imperiului, mulţime de oameni au început să vină în Biserică fără pregătirea necesară. Acest lucru a provocat un anume grad de secularizare în Biserică şi a coborât viaţa duhovnicească. Astfel, monahismul se prezintă ca o mişcare de protest la adresa acestei degradări şi a tendinţei care propunea un compromis între credinţa creştină şi idealurile filosofiei greceşti." (*Το Μέγα Γεροντικόν*, vol. I, pag. 21)

că odată devenită religie oficială, sub presiunea inerției religioase a Imperiului Roman, creştinismul suportă un proces de alienare, de „transformare în religie a evenimentului eclezial, de pătrundere a trăsăturilor religiozității naturale în evenimentul eclezial."[79]

Toate aceste explicații sau cauze se regăsesc în ceea ce numim riscul secularizării Bisericii, adică al influenței lumii asupra Bisericii, a lumii ca orientare majoră, ca duh, ca mentalitate dominantă. Va trebui să recunoaştem că indiferent sub ce formă se va manifesta, tendința dominantă a lumii/oamenilor este aceea de îndepărtare de Dumnezeu şi de emancipare din relația cu El şi strădania de a reinventa şi impune iluzia unei existențe autonome a lumii şi a oamenilor, a unei existențe fără Dumnezeu, sau cu un Dumnezeu absent. Aceasta este ispita cea mai puternică a lumii de a se declara suficientă sieşi, uzurpând în folos propriu atributele dumnezeieşti pentru a explica şi justifica totul.

Pustia şi pustnicul salvează chipul adevărat al lumii

Monahismul este segmentul bisericesc neamestecat cu lumea, în care se vede limpede chipul bisericesc, înduhovnicit, îndumnezeit al lumii. Biserica pustiei reprezintă chipul cel mai curat al Bisericii, măsura desăvârşirii prin raportare la măsura pogorământului, măsura împlinirii depline a poruncii Evangheliei prin raportare la măsura neputinței, partea cea mai avansată spre cer a Bisericii prin raportare la partea cea mai pământească a ei. Pustnicii reprezintă vârful Bisericii, măsura desăvârşirii, confirmarea poruncilor dumnezeieşti din Evanghelie.

Avem față în față Biserica din lume şi Biserica din pustie. Pe de o parte, Biserica din lume, nevoită să îmbrace

[79]Christos Yannaras, *Contra religiei*, Editura Anastasia, 2011, pag. 198.

chip lumesc în toate domeniile vieţii ei, se va strădui să păstreze în toate transparenţa şi semnele chipului ei dumnezeiesc. Va trebui să se organizeze şi să se structureze ca orice societate umană, dar va avea grijă ca în organizarea ei să nu se confunde întru totul cu modul lumii de a se organiza şi funcţiona. Îşi va dezvolta instituţii pentru a face faţă vieţii şi activităţii ei în lume, dar aceste instituţii se vor păzi să nu se confunde până la capăt cu instituţiile lumești. Va împrumuta instrumentele de funcţionare şi comunicare, dar va avea grijă să le umple cu duhul şi orientarea ei. Esenţialul era ca în toate să transpară că Biserica înseamnă a vieţui omul cu Dumnezeu. Și acest lucru se manifestă în fapt în aceea că niciodată şi în niciun domeniu al vieţii bisericeşti şi creştineşti lucrurile nu trebuie să se epuizeze la nivelul mijloacelor omeneşti şi lumești. Creştinul şi Biserica nu fac nimic numai cu puterile lumeşti, ci iau în calcul întotdeauna prezența și lucrarea lui Dumnezeu, recursul la puterile și energiile dumnezeieşti. Mai mult decât orice, în Biserică şi în viața creștinului trebuie să se facă vădit faptul că omul nu se întemeiază pe voia sa ca ultim suport al iniţiativelor şi activităţilor sale, ci întotdeauna şi în toate se străduieşte să se întemeieze în voia lui Dumnezeu. Am putea lua câteva exemple: în cele din urmă, şi Biserica apelează la convenţiile lumii, foloseşte de exemplu banii pentru realizarea obiectivelor sale materiale, misionare etc. Ea va trebui, însă, totdeauna să facă evident faptul că nu-şi epuizează speranţa şi credinţa în resursele materiale, ci nădăjduieşte în ajutorul lui Dumnezeu. Lucrul acesta trebuie să se regăsească în modul în care administrează şi gestionează banii. Cu cât se va îngriji mai mult, mai sistematic, apelând la metodele lumeşti de procurare, păstrare, înmulţire a banilor, cu atât va face loc pătrunderii duhului lumesc în Biserică, adică va face loc secularizării Bisericii. Cu cât va face mai evidentă raportarea la Dumnezeu

în această chestiune, ca și în toate componentele vieții ei, lăsând loc lucrării lui Dumnezeu, cu atât va face mai clară perspectiva duhovnicească asupra lucrurilor.

Chipul acesta recapitulează sau cuprinde în sine sensul ultim al existenței: omul singur în dialog personal cu Singurul Dumnezeu, care nu poate avea drept motivații, suport și finalitate decât iubirea. În dialogul de dragoste dintre omul concret, dintre mine și Dumnezeu se cuprind rațiunile de a fi ale lumii întregi, ale tuturor oamenilor și ale tuturor făpturilor. Acesta este înțelesul cuvintelor Avvei Alonie, care spune că numai el singur și Dumnezeu sunt în lume - și ceilalți oameni asemenea lui, fiecare în parte -, adică în dialogul meu de dragoste cu Dumnezeu cuprind totul. De data aceasta se actualizează în mine, datorită lărgirii mele lăuntrice, duhovnicești chipul real al lumii, al întregii creații și al întregii omeniri. Ajuns în postura de a fi singur, față în față cu Dumnezeu, mă eliberez de orice pervertire a realității, de chipul alienat și idolatru al lumii care îmi susținea așezarea de până acum față de lume, față de ceilalți oameni și față de Dumnezeu.

Lupta Bisericii cu lumea

Lupta cu lumea, cu duhul lumii, cu stăpânitorii veacului acestuia este o condiție fără de care nu se poate, este o stare ce nu poate fi evitată, fie că se dă în lume, fie că se dă în afara ei. Lupta este mai grea atunci când lumea pare a-ți fi „prietenă" și mai ușoară când lumea se declară adversar sau dușman. Lupta se dă la nivelul fiecărei persoane în pare și la nivelul Bisericii întregi, ca o comuniune de persoane.

Lupta nu va înceta, nici în lume, nici în pustie, confirmând adevărul fundamental că nu acea luptă este cea mai importantă, sau ultima. Monahii retrași în pustnicie se vor lupta până la sânge cu păcatele lor, cu gândurile și cu

duhurile rele și necurate. Biserica sau creștinii așezați în lume sunt chemați să ducă aceeași luptă. Condițiile sunt diferite. Monahii servesc celor din lume drept model.

Lupta între stăpânitorii acestei lumi și mărturisitorii credinței în Dumnezeu Cel viu, Singurul Domn legitim al lumii părea că s-a încheiat odată cu încreștinarea împăraților și a aparatului administrativ, a edificiului statal. Dar nu era deloc așa. Deși a dat milioane de martiri în primele trei secole, Biserica încă nu trecuse proba de foc. Aceasta abia acum venea. Era vorba de ciocnirea Bisericii cu lumea. Această ciocnire se va traduce într-o veritabilă și vitală, continuă luptă între perspectiva cerească și cea lumească asupra vieții și a morții, între Duhul lui Dumnezeu și duhul lumii acesteia, o luptă a Cerului cu pământul, a Împărăției lui Dumnezeu cu Împărăția acestei lumii. Până acum fusese luptă trupească, fizică, de acum se deschidea lupta duhovnicească, a duhurilor. Aceasta abia avea să înceapă și va dura până la sfârșit, impunând celor cu minimală trezvie/luciditate conștiința că prezența creștinilor, a Bisericii în lume presupune o permanentă tensiune și luptă dusă până la sfârșit, când se va schimba, adică se va îndumnezei chipul lumii.

Până atunci, beneficiind de elanul inițial, emancipată de granițele identitare istorice, de neam, de limbă, de cultură și de religie, Biserica lui Hristos, poporul lui Dumnezeu, Noul Israel, sinaxa celor plini de Duh Sfânt, se așază ea însăși într-un fel în afara istoriei sau deasupra istoriei își întemeiază conștiința existenței și a duratei, a unității și identității pe mărturisirea aceleiași credințe, în Fiul lui Dumnezeu întrupat, răstignit și înviat, și pe realitatea împărtășirii de același Duh Sfânt, cu ochii și cu inima desprinși de lumea aceasta și ațintiți cu toată nădejdea spre Dumnezeu și spre Împărăția Lui.

Departe de a fi primită ca o perioadă tragică, distrugătoare, perioada persecuţiilor, citită în cheie dumnezeiască, adică din perspectiva voii şi a iconomiei dumnezeieşti, avea să fie înţeleasă ca expresie a proniei lui Dumnezeu şi aşezare a lumii - a unei infime părţi a lumii - pe traiectoria existenţială a lui Hristos Însuşi, adică cea a pătimirilor şi a răstignirii. Înţeleasă în lumina Evangheliei lui Hristos, Biserica va începe parcursul ei istoric cu pătimirile şi cu răstignirea, urmând lui Hristos. Când se vor încheia persecuţiile, dacă se vor încheia vreodată, creştinii - măcar unii dintre ei - vor continua această cale, răstignindu-se de bunăvoie pentru lumea aceasta.

Bătălia de fond este între chipul istoric al lumii şi ipostasul ei duhovnicesc. Biserica conştientizează tensiunea ce se creează în sine, între nevoia folosirii instrumentarului lumesc şi păstrarea deschiderii eshatologice, între suportul lumesc şi suportul dumnezeiesc al vieţii, între oferta acestei lumi şi oferta lumii de dincolo, între Împărăţia acestui veac şi Împărăția lui Dumnezeu. Tensiunea și lupta au cunoscut diverse faze. Pustia reprezintă renunţarea totală la oferta acestei lumi şi deschiderea exclusivă spre lumea lui Dumnezeu. Nu în temeiul vreunui dispreţ la adresa lumii, ci conştientizând cu luciditate că oferta lumii acesteia poate să te prindă exclusiv în mrejele ei și să te închidă prezenţei lui Dumnezeu.

Patericul, ca şi Dumnezeieştile Scripturi, este un strigăt profetic adresat tuturor oamenilor, lumii de astăzi, dar mai ales Bisericii de a nu se lăsa copleşiţi de evidenţele lumii date de materialitate, de hăţişul de instituţii care se înmulţesc pentru a-şi înghiţi proprii creatori şi slujitori. Cuvântul de ordine al Patericului este *fuga de lume*, iar fuga de lume înseamnă lepădare de chipul alienat al lumii, de criteriile lumeşti. Dacă lumea va pieri, sub povara

acestei amăgiri sau atât cât piere din omenire continuu, clipă de clipă, datorită amăgirii duhului lumesc, responsabilitatea majoră aparţine Bisericii, celor care ar fi trebuit să arate lumii convingător calea pustiului, a lepădării de lume, tocmai pentru a iubi cu adevărat lumea și pentru a o înţelege.

Lumea nu este numai un topos, un loc, ci este mai curând un etos, un mod de viaţă şi de gândire, o mentalitate. La fel şi pustia. Este desigur un loc, dar el dobândeşte valenţe de etos teologic, tocmai pentru că devine matricea unui mod de viaţă şi a unui mod de a gândi viaţa, a unei filosofii de viaţă, a unei mentalităţi. Lumea/oamenii, într-o complicitate generalizată, au edificat un etos dominant, care exprimă şi recapitulează mai curând viaţa fără Dumnezeu, sau cu dumnezei falşi, artificiali, creaţi de minţile lor.

III. Monahismul - răspunsul desăvârşit al omului la iubirea lui Dumnezeu

Dacă Biblia este cea mai convingătoare istorie a iubirii lui Dumnezeu pentru oameni, Patericul consemnează răspunsul oamenilor la iubirea lui Dumnezeu, fiind cea mai fascinantă şi convingătoare istorie a iubirii oamenilor pentru Dumnezeu. Istoria martirilor este şi ea un răspuns al oamenilor la iubirea lui Dumnezeu, prin sacrificiul total, dar aceasta pune în evidenţă mai ales credinţa oamenilor în Dumnezeu. Patericul aşază elocvent în pagină măsura cu care oamenii răspund iubirii lui Dumnezeu cu iubire desăvârşită. Nu mai există un factor exterior care determină mărturisirea credinţei şi a iubirii, ci este vorba de o mişcare de bunăvoie, un gest radical, total, care nu se justifică altfel, decât ca expresie a iubirii pentru Dumnezeu, a dorului după Dumnezeu. Pustnicii din pustia egipteană şi de pretutindeni sunt expresia cea mai convingătoare a răspunsului oamenilor la declaraţia de dragoste a lui Dumnezeu. Aceasta se arată în lepădarea deplină de lume pentru Dumnezeu şi în împlinirea desăvârşită a poruncilor lui Dumnezeu.

Monahismul anahoretic – continuarea entuziasmului creştin iniţial

Monahismul egiptean nu marchează începutul monahismului creştin, ci un moment de manifestare accentuată a acestuia, atât la nivel numeric, cât şi la nivel calitativ. Putem aşadar vorbi de un moment exploziv în evoluţia componentei ascetice-monastice a creştinismului, care poate fi apreciat ca un nou început, determinant pentru evoluţia lui viitoare, moment legat cauzal de contextul istoric, acela

al sfârşitului persecuţiilor şi al aşezării Bisericii în lume.

În aceeaşi epocă, independent sau în legătură cu monahismul egiptean se dezvoltă centre monahale în Palestina, Siria, Mesopotamia. Concluziile istoricilor monahismului primar sunt ferme în direcţia susţinerii apariţiei simultane şi independente a monahismului în diferite puncte ale lumii creştine. În acelaşi timp, este cunoscută mult mai bine astăzi şi „preistoria monahismului". „Monahismul, aşa cum s-a manifestat în Biserică la sfârşitul secolului al III-lea, nu este un fenomen chiar atât de nou - susţine cunoscutul istoric al monahismului egiptean A. Guillaumont - elemente constitutive esenţiale existau în Biserică din chiar primul ei secol. Sursa principală a ceea ce numim la propriu monahism creştin este de găsit în curentele ascetice puternice, mult mai bine cunoscute astăzi, care au marcat profund creştinismul primelor trei secole."[80]

Am ajuns la concluzia că monahismul este o mişcare de salvgardare a orientării puternic eshatologice a Bisericii primare. Nu este vorba, aşadar, de un moment de apariţie a monahismului, ci despre un moment exploziv în evoluţia şi exprimarea lui, datorat, după toate probabilităţile, apariţiei riscului major de slăbire a acestei orientări eshatologice la nivelul întregii Biserici. Sub presiunea, de data aceasta pozitivă a istoriei, Biserica se îndepărtează de entuziasmul eshatologic iniţial, care, iată, se salvează

[80] „La ora actuală avem indicii numeroase care ne îndreptăţesc să credem că monahismul a apărut în mai multe puncte ale creştinătăţii, independente unele de altele şi aproape simultan. Cu siguranţă, monahismul mesopotamian are origini autohtone şi nu a suferit influenţe egiptene masive decât după secolul al V-lea... La fel şi în Palestina avem dovada existenţei, încă de la începuturi, a unor aşezăminte monastice independente de cele ale Sfântului Ilarie, pe care Fericitul Ieronim îl prezintă ca discipol al Sfântului Antonie." Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale. Pentru o fenomenologie a monahismului.* Traducere de Constantin Jinga, Editura Anastasia, Bucure;ti,1998, pp. 290-291.

în monahismul anahoretic. Nu întâmplător, monahii egipteni au despre ei înșiși simțământul că nu reprezintă altceva decât continuarea la măsura deplină a entuziasmului eshatologic și a standardelor maximale ale credinţei şi vieţuirii Bisericii primare descrise în cartea Faptele Apostolilor. Aceasta este şi opinia lui S. Ramfos, autorul unui extins comentariu la Pateric: „Monahismul anahoretic exprimă, așadar, reacția spontană, instinctivă, reechilibrantă a duhului eshatologic al Bisericii faţă de forma ei instituțională, reacţie nu împotriva adaptării necesare la condiţiile lumii, ci ca să salvgardeze integral, în regimul de adaptare, dimensiunea eshatologică înlăuntrul ei... Monahismul nu se împotriveşte Bisericii, ci constituie aripa sa luptătoare, care salvează de-a lungul veacurilor şi păstrează viu caracterul eshatologic al credinței, ca sete după desăvârşirea sau împlinirea duhovnicească"[81].

Într-una din convorbirile Sfântului Ioan Casian cu Părinții din pustia Egiptului, Avva Piamun din Diolkos[82] expune viziunea lui asupra naşterii monahismului anahoretic egiptean, subliniind faptul că acesta este generat de râvna unora dintre creştini de a rămâne la măsura Bisericii din vremea Apostolilor. El pleacă de la imaginea Bisericii din Ierusalim descrisă în Faptele Apostolilor: *Iar inima și sufletul mulțimii celor care au crezut era una și niciunul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște!* (Fapte 4, 32) „Aşa era atunci toată Biserica..., spune Avva Piamun, dar după trecerea vremii apostolice a început să devină călduță mulțimea celor ce credeau." Apostolii înşişi sunt nevoiţi să tempereze exigenţele iniţiale pentru cei care veneau din alte neamuri şi care aveau puţine

---

[81] Στελίου Ράμφου, *Πελεκάνοι Ερημικοί, Ξενάγηση στο Γεροντικόν*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήναι, 1994 , p.17.

[82] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti* (XVII), p. 628 ş.u.

cunoştinţe şi multe deprinderi vechi. „Această libertate, continuă Avva Piamun, care a fost îngăduită neamurilor pentru slăbiciunea primei lor credinţe, a întinat încetul cu încetul şi desăvârşirea Bisericii care se găsea în Ierusalim." Creşterea numărului şi a băştinaşilor, şi a celor veniţi „a început să răcească fervoarea acelei credinţe dintâi", „chiar şi celor care erau fruntaşii Bisericii le-a slăbit îndeplinirea cu stricteţe a datoriilor. Cei care vor păstra în suflet bucuria şi flacăra apostolică, amintindu-şi de acea desăvârşire de altădată, părăsindu-şi localităţile, au început să rămână în locuri mai retrase şi să practice acolo în chip particular cele de care-şi aminteau că au fost întemeiate, în general, de Apostoli în corpul Bisericii... Aceştia, în decursul vremii, despărţindu-se încetul cu încetul de mulţimea credincioşilor, din cauza faptului că se abţineau de la căsătorii, ca şi de la tovărăşia cu părinţii şi de felul de viaţă al acestei lumi, au fost numiţi monahi sau singuri trăitori, de la trăirea vieţii aspre în singurătate"[83].

Reiese cu multă claritate din cele de mai sus că, în înţelegerea părintelui, monahismul reprezintă continuitatea la nivel maximal a entuziasmului Bisericii primare, fidelitatea desăvârşită faţă de măsura evanghelică a credinţei şi de măsura deplinătăţii în vieţuirea creştină, în contrast cu ceilalţi creştini, care în număr din ce în ce mai mare pierd fervoarea celor dintâi, cedează presiunilor lumii şi se plasează la nivelul compromisului cu lumea. Istoria demonstrează că nici nu se putea altfel. Dar pronia dumnezeiască salvează într-un număr limitat de creştini expresia cea mai avansată a credinţei şi a vieţuirii cu Dumnezeu în această lume.

Avva Piamun îi vede pe pustnici, pe cei dintre monahii care au mers în singurătatea pustiei „din dorinţa unei mai

---

[83]Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, (XVII) p. 629.

mari înaintări în virtute prin contemplarea (vederea) celor dumnezeiești", ca înscriindu-se în continuitatea unor exemple consemnate de istoria biblică: „imitând pe Ioan Botezătorul, care a rămas toată viața în pustie, şi pe Ilie, şi pe Elisei, și pe aceia despre care Apostolul aminteşte astfel: *Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în munți, în peşteri şi în crăpăturile pământului.* Despre aceştia se pomeneşte în chip figurat şi în cartea lui Iov: *I-am dat pustiul ca să locuiască și pământul sărac i l-am hărăzit ocol...* Şi în psalmi se spune: *Rătăcit-au în pustie, în pământ fără de apă și cale spre cetate de locuit n-au aflat. Erau flămânzi și însetați: sufletul lor într-înșii se sfârșea. Dar au strigat către Domnul în necazurile lor și din nevoile lor i-a izbăvit pe ei!* Pe aceştia și Ieremia îi descrie astfel: *Fericit cel ce-și poartă jugul din tinerețe. El va trăi singuratic şi în tăcere, fiindcă s-a înălțat deasupra sa.* Aceştia, în simţământul şi lucrarea psalmistului, spun: *Asemănatu-m-am cu pelicanul în pustie. Am privegheat și am ajuns ca o pasăre singuratică pe acoperiș*"[84].

Folosind imaginea pe care o invocă avva în pledoaria sa, aceea a locului și rolului prorocilor amintiţi, prin raport la restul poporului lui Dumnezeu în Vechiul Testament, putem citi în aceeași cheie locul și rolul pustnicilor prin raport la restul poporului lui Dumnezeu din Noul Testament, adică Biserica.

Avva Moise spune limpede, în prima sa convorbire cu Sfântul Ioan Casian, care este scopul final al demersului ascetic monahal: „Ţelul nostru este viața veşnică, potrivit cuvintelor Apostolului, care spune: *Să aveți ca roadă sfințenia și ca țel viața veșnică.* Mijlocul este, deci, curăţia inimii, sfinţenia, fără de care nu putem ajunge la scopul ultim

---

[84]Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, pp. 630-631.

propus, adică la viaţa veşnică... Căci pentru aceasta ne ostenim şi suferim, pentru aceasta lăsăm părinţii, patria, demnităţile, bogăţiile şi dispreţuim toate plăcerile lumii acesteia, ca să dobândim pe veci curăţia inimii... Aceasta trebuie să ne fie strădania principală, această direcţie neschimbată a inimii, cu gândul îndreptat totdeauna către Dumnezeu şi către cele dumnezeieşti."[85]

Împlinirea desăvârşită a Evangheliei lui Hristos

Într-adevăr, Părinţii pustiei se revendică de la aceeaşi Evanghelie de la care se revendică, evident, toţi creştinii. Există o singură Evanghelie, o singură măsură a desăvârşirii, o singură cale de vieţuire izbăvitoare şi împlinitoare despre care ne vorbeşte Hristos Mântuitorul şi pe care o şi arată, înfăptuind-o El Însuşi la măsura deplinătăţii. Sinteză şi recapitulare a Evangheliei este Crucea, jertfa supremă de sine pentru ceilalţi. Diferenţa dintre monahi, în general, şi monahii pustnici, în special, şi restul poporului binecredincios este dată de măsura angajării şi a râvnei pentru împlinirea standardelor evanghelice. Nu este deloc greu să verificăm acest lucru.

Lepădarea de cei dragi pentru Hristos

Spre exemplu, nouă celor mulţi ni se pare greu de împlinit, dacă nu chiar smintitoare, porunca Mântuitorului de a ne lepăda şi chiar de a-i urî pe cei dragi ai noştri pentru a ne face vrednici de El şi de urmarea Lui. Pentru pustnici acest comandament este aşezat la temelia demersului lor anahoretic şi ascetic şi împlinit întocmai şi uneori cu supra măsură. Avva Pafnutie ne spune că ceea ce l-a mişcat pe Cuviosul Antonie cel Mare spre lepădare de lume şi retragere definitivă în pustie a fost dorinţa de a împlini

[85] Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti* (I), p. 312.

întocmai cuvintele Mântuitorului: *Cine nu urăşte pe tatăl său şi pe mama sa, şi pe fii săi, şi pe soţie, şi ţarinele, şi chiar sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu.* (Luca 14, 26) „Aşa ştim că a fost chemat şi Fericitul Antonie, care datorează chemării dumnezeieşti convertirea sa - îşi aminteşte Avva Pafnutie. Această poruncă a primit-o cu cea mai mare zdrobire de inimă, ca şi când i-ar fi fost adresată numai lui şi renunţând la toate l-a urmat pe Hristos, nechemat de niciun îndemn şi de nicio învăţătură omenească."[86]

Pentru a se retrage definitiv în pustie, toţi pustnicii îşi asumă conştient această dureroasă lepădare de familie, de părinţi şi destul de frecvent de soţie şi de copii. În Pateric întâlnim scene sfâşietoare, dacă nu chiar revoltătoare, dintr-o perspectivă temperată sau lumească, în care copii deveniţi monahi refuză să se arate fie şi numai pentru o clipă mamei lor bătrâne, care se tânguia şi cerşea cu stăruinţă la poarta mânăstirii să-i vadă pentru ultima dată (IV, 57; XIV, 11); întâlnim fii care nu vor să audă că tatăl lor a murit (VI, 21); tată care trimite înapoi cu mâinile goale pe propriul fiu venit la el să ceară puţină pâine pentru că era foamete şi mureau de foame, el şi mama lui (X, 257); tată care, pentru a-şi ţine canonul ascultării primit la venirea în mânăstire împreună cu fiul său, nu primeşte să vorbească fiului său nici înainte de moartea celui din urmă, deşi erau în aceeaşi mânăstire (XIV, 29) etc. Refuzul lor, greu de înţeles pentru noi, ar fi însemnat un compromis făcut relaţiei cu Hristos, faţă de care se angajaseră să-I împlinească poruncile în chip desăvârşit, ar fi însemnat infidelitate faţă de Hristos Însuşi. Redăm dialogul între doi fraţi după trup care vieţuiau la Chilii, înainte de sfârşitul unuia dintre ei. Cel care se sfârşea a trimis la fratele lui ca să-l vadă înainte de a ieşi din trup. „Şi acela i-a trimis răspuns: nu pot

[86]Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, p. 317.

să vin, pentru că îmi eşti frate după trup. Iarăşi a trimis zicând: Măcar noaptea vino, ca să te văd. Iar el a zis: Nu pot, căci dacă vin, nu se va afla inima mea curată la Dumnezeu. Şi a adormit şi nu s-au văzut" (IV, 95).

Întâlnim situaţii în care se repetă istoria jertfirii lui Isaac de către Avraam: un tată îşi aruncă propriul copil în cuptorul înroşit pentru a împlini porunca stareţului care-i încearcă credinţa şi cuptorul se răcoreşte ca de rouă (XIV, 34). Întâlnim tineri îndrăgostiţi care-şi depăşesc iubirea reciprocă pentru a arăta lui Hristos iubire la măsura cea mai înaltă, împlinind, adică, porunca Domnului şi hotărăsc să se retragă amândoi la mânăstire, „pentru ca şi ţie să-ţi socotească Domnul că te-ai lepădat pentru El de femeie şi mie că m-am lepădat de bărbatul meu" (XX, 25).

Lepădarea de cei din lume trebuie să fie desăvârşită, ca la Evanghelie. Iată un episod între multe altele: „A venit unul dintre tebaiţi la Avva Sisoe, vrând să se facă monah. Şi l-a întrebat Bătrânul dacă are pe cineva în lume. Iar el a zis: Am un fiu. Şi i-a zis Bătrânul: Mergi, aruncă-l în râu şi atunci să vii să te faci monah. Deci, plecând omul să-l arunce în râu pe fiul său, Bătrânul a trimis un frate ca să-l împiedice să o facă" (XIV, 20).

Lepădarea aceasta de cei dragi înseamnă atât de mult, dar nu este suficientă. Monahul trebuie să rămână consecvent până la capăt şi cu măsura deplinătăţii motivaţiei iniţiale care a determinat lepădarea, adică iubirea lui Dumnezeu. Cel mai mic compromis poate să le zădărnicească toate jertfele. „A zis un Bătrân: Mulţi dintre monahi au risipit averi, au părăsit tată şi mamă, fraţi şi rudenii pentru păcatele lor. Şi intrând în obşti, au izbutit virtuţile cele mari, dar, împiedicându-se de lucrurile mici şi neînsemnate, s-au făcut batjocura dracilor, deoarece s-au înconjurat pe ei înşişi de traiste şi lăzi, având în ele fructe şi poame

uscate, de ace şi foarfece, cuţite şi curele. Aceştia sunt socotiţi iubitori de ei înşişi de către cei care cugetă drept, iar după Dumnezeiasca Scriptură sunt trimişi în întunericul cel mai dinăuntru ca blestemaţi (X, 281)."

Nu este, aşadar, vorba de cumularea unor performanţe sau unor merite, ci este vorba de aşezarea într-o atitudine căreia să-i rămâi credincios până la capăt. Ceea ce face sau ceea ce i se întâmplă monahului exprimă sau trădează această atitudine. Şi această atitudine exprimă credinţa, devotamentul, dorul, iubirea faţă de Dumnezeu.

Nu vă îngrijiţi ce veţi mânca şi ce veţi bea

Părinţii pustiei răspund cu deplină încredinţare chemării şi poruncilor dumnezeieşti cuprinse în Sfintele Evanghelii. Poruncile au un caracter universal, sunt adresate tuturor, dar numai ei, pustnicii, par a le împlini la măsura deplinătăţii. În Predica de pe Munte, cunoscuta sinteză-chintesenţă a Evangheliei, Mântuitorul adresează tuturor îndemnul categoric şi fără clauză: *Nu vă îngrijiţi pentru viaţa voastră ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca!* (Matei 6, 25). Să lăsăm totul în seama lui Dumnezeu, care va purta de grijă omului cu mult mai mult decât poartă de grijă păsărilor cerului, *care nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare, şi Tatăl Cel ceresc le hrăneşte, sau crinilor câmpului, care nu se ostenesc, nici nu torc şi nici Solomon în toată mărirea lui nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia* (6, 26-28). Pustnicii din pustia egipteană şi cei din toate timpurile, până astăzi, se încredinţează acestui cuvânt şi-l probează în propria lor viaţă. Avva Macarie: Domnul a dat poruncă spunând: *Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?* Monahul care are aur sau argint sau alte bunuri materiale nu crede

că Dumnezeu poate să-l hrănească. Dacă pâine nu poate să ne dea, nici Împărăţia Lui nu poate să ne-o dea (I, 33). Lepădarea de orice bun, neagonisirea este totală: „Să nu ai în chilia ta haină agăţată nefolosită, căci îţi este moarte, deoarece alţii mai drepţi ca tine tremură de frig şi tu păcătosul ai şi de prisos" (VI, 47). A zis iarăşi: „Să nu ai vas de prisos care să stea degeaba, chiar şi o scoică mică, pentru că vei da seama pentru aceasta" (VI, 48).

Sunt prezentate situaţii în care purtarea de grijă a lui Dumnezeu se manifestă chiar cu o candoare cuceritoare, descoperind în fapt că totul se traduce în cheia iubirii: „Era un monah care nu lucra deloc, ci se ruga neîncetat. Deci, spre seară intra în chilia lui şi acolo afla pâinea lui şi o mânca. Un alt frate l-a vizitat pe el, având lucrul cu sine, şi l-a făcut pe Bătrân să lucreze. Şi când a venit seara, a intrat după obicei ca să mănânce şi nu a aflat nimic. A adormit, deci, întristat. Şi i s-a descoperit lui acestea: Când petreceai timpul tău cu Mine, te hrăneam Eu. Când ai început să lucrezi, de la lucrul mâinilor tale să ceri hrana ta" (XVIII, 53).

Dar proba cea mai grăitoare a încredinţării în grija lui Dumnezeu este întâmpinarea pericolelor de orice fel. Vom cita replica Avvei Daniil atunci când au năvălit barbarii în schit şi părinţii au fugit: „Dacă nu-mi poartă de grijă Dumnezeu, pentru care pricină stau aici? Şi au trecut barbarii şi nu l-au văzut!" Antologică este continuarea, care arată subţirimea gândirii avvei: „Atunci a zis către sine: Iată, ţi-a purtat de grijă Dumnezeu şi nu ai murit. Fă şi tu ceea ce este omenesc şi fugi ca părinţii" (X, 31).

Iubirea de vrăjmaşi şi suportarea suferinţelor

Să mai consemnăm unul din reperele înalte ale Evangheliei, care de asemenea se adresează tuturor şi care este împlinit de monahii pustiei: porunca iubirii vrăjmaşilor şi

a binecuvântării răufăcătorilor şi, în prelungirea acesteia, îmbrăţişarea cu răbdare şi chiar cu bucurie a suferinţelor, batjocurilor, dispreţului celorlalţi. „Un frate l-a cercetat pe Avva Matoe şi i-a zis: Cum de schitioţii (Părinţii de la Schit) au împlinit mai multe decât zice Scriptura, iubind pe vrăjmaşii lor mai mult decât pe ei înşişi (XV, 92)"? Iubirea de vrăjmaşi este considerată indicator pentru cea mai înaltă sporire duhovnicească, de aceea există îndemnul ca, atunci când cineva este ispitit de gândul mândriei, să se cerceteze pe sine dacă a păzit toate poruncile, „dacă iubeşte pe vrăjmaşi şi se întristează pentru micşorarea lor" (XV, 181). Avva Zenon asigură pe oricine că Dumnezeu îi va asculta şi împlini toate rugăciunile dacă „înainte de orice şi înainte de însuşi sufletul său se va ruga din suflet pentru vrăjmaşii lui. Şi pentru o astfel de izbândă, orice va ruga pe Dumnezeu, îl va asculta" (XVI, 4). „Ziceau despre Avva Ioan Persul că răufăcătorilor care veneau peste el le aducea vasul şi le cerea stăruitor să le spele picioarele. Şi aceia se ruşinau şi începeau să se căiască (XVI, 9).

Sunt cazuri de bătrâni care refuză ajutorul în stare de boală. Nu vor vindecarea din boli grele, nu datorită vreunor înclinaţii masochiste, ci cu conştiinţa că suferinţele acestea cumplite îi ajută să-şi menţină trezvia, starea de pocăinţă şi de smerenie şi apropierea de Dumnezeu. Cercetat fiind de confraţi într-o astfel de situaţie, un Bătrân spune: „Cu adevărat aş vrea să mă lase Dumnezeu în această boală alţi treizeci de ani. Şi nu a primit Bătrânul, în astfel de boală fiind, să mănânce puţină fiertură" (IV, 114).

Nu judeca!

Porunca din Evanghelie de a nu judeca este respectată de pustnici cu măsura deplinătăţii şi în cele mai provocatoare situaţii. Aceştia îşi găsesc temei în adevărul lucrurilor

să nu judece pe aproapele nici când îl vede înfăptuind cele mai grozave păcate. Avva Longhin dă măsura acestei împliniri: Precum mortul nu mănâncă, tot aşa nici cel smerit nu poate să judece pe alt om, chiar dacă îl vede pe acela închinându-se la idoli (XV, 79). A se înţelege că dispoziţia de a judeca pe celălalt şi măsura în care se întâmplă sunt indiciu al lipsei smereniei. Este surprinzător motivul pe care-şi întemeiază evitarea judecăţii un Bătrân, martor al unei fărădelegi greu de suportat: „...a văzut pe un frate păcătuind cu un copil şi nu l-a certat, zicând: Dacă Dumnezeu care l-a plăsmuit pe el, văzându-l, nu-l arde, eu cine sunt ca să-l cert?" (IX, 10). Un pustnic care suportă desfăşurarea în propria chilie şi în prezenţa sa, în timpul nopţii, a păcatului desfrânării între un monah şi o fecioară pe care îi găzduise este întrebat: Unde era gândul tău în ceasul acela? Şi a zis lor: Gândul meu? Unde S-a răstignit Hristos, acolo era în ceasul acela, stând şi plângând. Şi luând metanie de la Bătrânul, au plecat şi au devenit vase alese (IX, 34). „Un bărbat sfânt, văzând pe un altul păcătuind, lăcrimând, a zis: Acesta astăzi şi eu sigur mâine." (IX, 39). A zis un Bătrân: „Dacă vezi cu ochii tăi pe fratele tău că greşeşte, spune îndată: Anatema să fii satana, fratele meu nu are vină"(IX, 46). Părinţii se feresc să judece şi pentru că singurul Judecător legitim este Dumnezeu, iar omul care judecă pe semenii săi devine uzurpator al acestui drept exclusiv dumnezeiesc.

A nu judeca pe celălalt este completat cu a se osândi pe sine. Întrebat un avvă din Nitria ce socoteşte că este mai important pe calea aceasta, a răspuns: „A-mi afla pricină şi a mă osândi pe mine însumi totdeauna! Iar cel ce a întrebat a consimţit, zicând: Altă cale nu există decât aceasta!" (I, 151, n).

Măsura desăvârşită a lucrurilor - măsura dumnezeiască

În atenţia monahilor stă desăvârşirea, măsura deplinătăţii în tot ceea ce fac, şi aceasta ca dovadă a credinţei şi a iubirii neştirbite faţă de Dumnezeu, a aşezării cu neclintire pe traiectoria existenţială a Evangheliei. Măsura împlinirii poruncilor lui Dumnezeu la care ţintesc Părinţii pustiei este cea desăvârşită, de aceea, deşi sunt atât de nevoitori şi râvnitori, se tânguiesc şi se smeresc, aflându-şi continuu motive de pocăinţă adâncă: „Minciuna este de la diavol, a spus Dumnezeu; şi a vedea femeia spre a o pofti a socotit a fi adulter, şi mânia faţă de aproapele a asemuit-o cu uciderea, şi pentru cuvântul deşert a arătat că vom da seamă. Cine este omul acela şi unde-l vom căuta pe el, neispitit de minciună, neîncercat de vreo poftă cu privirea şi niciodată mânios pe aproapele, nici aflat răspunzător de vreun cuvânt deşert, aşa încât să nu aibă nevoie de pocăinţă? Aceasta, deci, să cunoşti, fiule, că cel care nu s-a dat pe sine desăvârşit crucii, în duh de smerenie şi umilire, şi nu se va arunca pe sine la pământ spre a fi călcat în picioare de toţi, spre a fi nedreptăţit şi batjocorit şi luat în râs - şi toate acestea răbdându-le cu mulţumire şi bucurie pentru Dumnezeu - şi cel care nu a ajuns să nu caute deloc cele omeneşti, adică slavă sau cinste, sau laudă, sau plăcerea mâncării, sau a băuturii, sau a îmbrăcării, acela nu poate să fie creştin adevărat" (I, 123). Întâlnim la tot pasul exemple în care este probată măsura credinţei, sau a ascultării, sau a iubirii, cu cele mai provocatoare teste: un ucenic este trimis să ude zilnic un băţ uscat înfipt în nisip, parcurgând pentru a aduce apă un drum dus-întors de o noapte şi băţul va lăstări, şi rodul lui va fi prezentat celorlalţi ca rod al deplinei ascultări (XIV, 7); un monah sare fără cea mai

mică ezitare în râul plin de crocodili, făcând ascultare de porunca fratelui său după trup, monah şi el, care-l pizmuia pentru ascultarea lui desăvârşită, şi „au venit crocodilii şi îi lingeau trupul, dar nu l-au vătămat cu nimic" (XIV, 33). Lupta şi ostenelile lor nu au limite, în temeiul aceluiaşi crez şi al aceleiaşi motivaţii. Avva Visarion a mărturisit despre sine: „Patruzeci de ani nu m-am întins pe o parte, ci dormeam şezând sau în picioare" (VII, 6).

Îndemnul final al Mântuitorului adresat celor care doresc desăvârşirea este acela de a râvni măsura dumnezeirii pentru că omul este chemat la această măsură: *Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este* (Matei 5, 48). Criteriul este unul foarte clar şi spus de Domnul Hristos: Desăvârşirea lui Dumnezeu se vede în aceea că atitudinea Lui izvorăşte exclusiv din Sine, fiind motivată de iubirea de oameni şi nu este în niciun fel dependentă şi, prin urmare, diferenţiată în funcţie de performanţele sau faptele oamenilor: *căci El face să răsară soarele Său peste cei răi şi peste cei buni, şi dă ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi* (Mat. 5, 45). Acesta este un indiciu al desăvârşirii, pe care Părinţii pustiei îl invocă: „A zis un Bătrân: Cel care nu-i primeşte pe toţi ca pe fraţi şi face deosebire, unul ca acesta nu este desăvârşit" (I, 149). Şi cu multă strădanie chiar îl împlinesc: „A zis un Bătrân: Douăzeci de ani am stat luptându-mă cu un singur gând, pe toţi oamenii să-i văd ca pe unul singur" (IV, 100). Pentru alţii, demersul poate fi infinit mai scurt: „Dacă vrea omul, de dimineaţa până seara vine la măsura dumnezeiască" (XI, 15).

Iubirea lui Dumnezeu este motivaţia, suportul şi finalitatea oricărui demers al pustnicilor. Nimic nu poate fi înţeles fără raportarea la această raţiune ultimă. Multe din gesturile, faptele, atitudinile Părinţilor ar părea pur şi simplu absurde, sau penibile, sau gratuite. Iubirea lui

Dumnezeu nu este numai ţelul, ci şi suportul lucrurilor. Şi nu este vorba de o motivaţie teoretică, abstractă, ci de una din care respectivii au gustat. Ceea ce-i ţine pe cei mai mulţi dintre pustnici într-o continuă şi deplină jertfire de sine este arvuna sau pregustarea din cele dumnezeieşti. „Au întrebat fraţii pe unul dintre Părinţi, zicând: Cum se întâmplă că sufletul nu aleargă la făgăduinţele lui Dumnezeu, pe care le-a făgăduit prin Scripturi, dar spre cele necurate înclină? Iar Bătrânul le-a zis: Eu spun că deoarece nu a gustat încă cele de sus, de aceea pofteşte cele necurate" (X, 300). Ei, pustnicii, sunt dintre oameni, cei care au gustat şi pot sta drept mărturie celor care nu au șansa să guste, sunt cei care, în propria viaţă, în propria experienţă, adeveresc împlinirea făgăduinţelor făcute de Dumnezeu oamenilor pentru veacul ce va să vină, dar și pentru veacul acesta. „Când gustă sufletul din dulceaţa lui Dumnezeu, urăşte după aceea aproape şi haina pe care o poartă, şi chiar propriul său trup" (VI, 57).

Logica iubirii este singura care poate explica gesturile radicale şi definitive ale acestor mii şi zeci de mii de oameni care se leapădă de lume şi de viaţă pentru Dumnezeu. Iubirea pentru Dumnezeu nu poate fi împărțită. Aceasta este măsura iubirii desăvârşite, dar la o astfel de măsură nu ajung nici toţi monahii, iar cei care nu ajung judecă pe cei care ajung. Avva Arsenie este mustrat de fraţi că fuge de ei. El fuge de dregători (II, 6), se ascunde de oamenii Bisericii (II, 7), dar și de confraţii monahi. Când Avva Marcu îl întreabă: de ce fugi de noi?, Avva Arsenie răspunde: „Dumnezeu știe că vă iubesc, dar nu pot să fiu și cu Dumnezeu, și cu oamenii... Nu pot, deci, să las pe Dumnezeu și să vin cu oamenii" (II, 9). El invocă multitudinea și diversitatea de voinţe ale oamenilor, în contrast cu o singură voinţă a celor de sus, insinuând riscurile rătăcirii,

amăgirii, căderii presupuse de contactele cu voinţele oamenilor. Acest adevăr nu poate fi înţeles cum se cuvine decât de către cei care-l trăiesc. „A zis unul dintre sfinţi: Este cu neputinţă omului câtă vreme are dulceaţa lumii să aibă şi dulceaţa lui Dumnezeu. Şi iarăşi, dacă a gustat dulceaţa lui Dumnezeu, urăşte lumea, precum este scris: *Nimeni nu poate să slujească la doi domni.* La fel şi noi, dacă vrem legătura cu oamenii şi odihna trupului, nu putem să ne bucurăm de dulceaţa lui Dumnezeu" (II, 50).

Cel care se leapădă de lume pentru Dumnezeu, când ajunge la măsura iubirii desăvârşite, se întoarce spre oameni şi spre lume cu o iubire mult superioară celei pe care eventual o avea înainte, oricum mult superioară celui care încearcă să iubească pe oameni fără să iubească pe Dumnezeu. Păleşte orice declaraţie de dragoste dintre oameni pe lângă cea a Avvei Agathon, de exemplu: „Dacă ar fi cu putinţă să găsesc un lepros, să-i dau trupul meu şi să-l iau pe-al lui, aş face-o cu bucurie, căci aceasta este dragostea desăvârşită" (XVII,7).

Apoftegmele Bătrânilor sfinţi sunt cuvânt din experienţă, ipostas practic al vieţii celei noi în Hristos şi ne interesează în mod vital ca să cunoaştem la prima mână arhetipul nostru: ce fel de om, ce ritm al sufletului şi duh al vieţii a adus în lume credinţa creştină.

Adeverirea credinţei prin semne

Părinţii pustiei vor adeveri întru totul cuvintele Mântuitorului rostite cu prilejul trimiterii Apostolilor la propovăduirea Evangheliei, anume că cei care vor crede Evangheliei vor arăta putere făcătoare de minuni: *„Iar celor ce vor crede le vor urma aceste semne: în numele Meu vor scoate draci; în limbi noi vor grăi; vor lua în mână şerpi şi chiar ceva dătător de moarte dacă vor bea, nu-i va vătăma; îşi vor pune*

mâinile peste bolnavi, şi bolnavii se vor face sănătoşi" (Marcu 16, 17-18). Patericul este plin de dovezi în acest sens.

Părinţii vindecă demonizaţi, vindecă boli incurabile, învie morţi, depăşesc legile firii, nu sunt vătămaţi de fiare sălbatice, ci dimpotrivă, convieţuiesc cu acestea în cele mai paşnice condiţii. Avva Nisterie nu era nevoie să-şi pună mâinile pe un bolnav pentru a-l vindeca, ci „precum era şarpele de aramă făcut de Moise pentru vindecarea poporului, aşa era şi Bătrânul. Având toate virtuţile şi totdeauna tăcând, pe toţi îi vindeca"(I, 63); Avva Longhin vindecă o femeie bolnavă de cancer la sân numai făcând semnul crucii (XIX, 11). Vindecările se petrec aidoma celor din Evanghelie săvârşite de Mântuitorul, numai cu cuvântul şi fără un efort deosebit: „Cunoscând, deci, Bătrânul şi fiind înştiinţat ce are, s-a ridicat şi a închis fereastra care dădea spre ea şi i-a zis: Pleacă, nu mai ai nicio stricăciune. Şi s-a vindecat femeia din ceasul acela"(XIX, 13). Uneori, cunoscând smerenia Bătrânilor şi temându-se să nu fie refuzaţi, cei care aduc pe bolnavi le fură într-un fel acestora vindecarea. Un tată, aducând pe fiul său bolnav care murise pe drum, „a căzut la pământ cu fiul său, ca şi când ar fi făcut metanie, aşa încât să fie binecuvântaţi de Bătrân. Şi sculându-se tatăl, a lăsat copilul jos la picioarele Bătrânului şi a ieşit afară. Iar Bătrânul, crezând că îi pune metanie copilul, i-a zis: Scoală-te şi mergi afară! Căci nu ştia că murise. Şi îndată copilul s-a sculat şi a ieşit. Şi văzându-l tatăl lui, s-a minunat. Şi intrând, s-a închinat Bătrânului şi i-a vestit lucrul. Auzindu-l, Bătrânul s-a întristat, căci nu voia să se întâmple aceasta. Şi ucenicul lui i-a poruncit să nu spună nimănui până când se va săvârşi Bătrânul (XIX, 23). Un copil paralizat este lăsat de tatăl său pe furiş la uşa Avvei Macarie şi când acesta îl descoperă şi află că tatăl lui plecase, îi porunceşte fără nicio ezitare, la fel ca

Mântuitorul slăbănogului din Evanghelie: *Scoală-te să-l prinzi din urmă!* Şi îndată, făcându-se sănătos, l-a ajuns pe tatăl său şi au plecat la casa lor (XIX, 17). Se împlinesc întocmai cuvintele Mântuitorului rostite către cei care se minunau de minunile pe care le săvârşea El: *Adevărat, adevărat, zic vouă: Cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu; şi mai mari decât acestea va face*! (Ioan 14, 12).

Avva Ammonas, ameninţat fiind de un şarpe, a zis: „Doamne, sau eu voi muri, sau acesta! Şi îndată, şarpele veninos a crăpat cu puterea lui Hristos" (XIX, 1). Zicea cineva că odată a fost muşcat un monah de şarpe şi a mers într-un oraş oarecare să se vindece. L-a primit o femeie evlavioasă care avea frică de Domnul şi l-a vindecat (V, 90). „Se spune despre un anume Avva Pavel că era din părţile de jos ale Egiptului şi locuia în Tebaida, şi că acesta ţinea în mâinile sale şerpi cu coarne şi scorpioni, şi ceilalţi şerpi, şi-i rupea în două" (XIX, 21).

În numele Meu vor scoate demoni

Vindecările demonizaţilor sunt foarte frecvente. Lupta cu cel rău este în prim planul nevoinţelor pustnicilor, şi aceasta ia chipuri dintre cele mai neaşteptate. „A venit odată cineva îndrăcit la Schit. Şi după mult timp nu s-a vindecat. Atunci, unuia dintre Bătrâni făcându-i-se milă, a făcut semnul crucii peste cel demonizat şi l-a vindecat. Plângându-se, dracul a zis Bătrânului: Iată, m-ai scos afară, vin asupra ta. I-a zis lui Bătrânul: Vino, mă bucur! Şi a trăit Bătrânul doisprezece ani având demonul asupra sa şi chinuindu-l pentru că mânca în fiecare zi doisprezece sâmburi de curmale. Sărind dracul, a ieşit din el şi văzându-l Bătrânul că a ieşit din el, i-a zis: De ce pleci? Mai rămâi! Răspunzând dracul, a zis lui: Să te piardă Dumnezeu,

pentru că numai El singur are putere asupra ta" (VII, 60). Un Bătrân vindecă pe fiica demonizată a unui dregător prin smerenia lui, întorcând şi obrazul celălalt când demonizata l-a lovit peste faţă (XV, 29); Avva Longhin vindecă un demonizat trimiţându-l la Avva Zenon pentru a-şi ascunde fapta (XIX, 12; vezi şi XIX, 19; XIX; 29).

Pentru a se feri pe ei înşişi de ispita mândriei şi pe ceilalţi de cea a invidiei, Părinţii se încredinţează reciproc de faptul că a vindeca pe bolnavi sau a scoate pe draci nu este semn de sporire, ci este dovadă a lucrării lui Dumnezeu şi a credinţei celui care vine spre vindecare: „Fiule, aceasta nu este sporire, adică a scoate draci sau a vindeca bolnavi. Căci nu este omul cel care le face pe acestea, ci puterea lui Dumnezeu şi credinţa celui care se roagă" (XV, 240).

Minuni şi semne nenumărate sunt consemnate în apoftegmele Părinţilor pustiei: un părinte îndulceşte apa din mare pentru a astâmpăra setea ucenicului (XIX, 4), un frate merge pe ape ca pe uscat precum Mântuitorul (XIX, 5), altul vindecă un orb (XIX, 27), altul face să stea soarele în loc: „Mă rog Ţie, Doamne, să stea soarele, până voi ajunge la robul Tău. Şi s-a făcut aşa!" (XIX, 6).

Credinţa pustnicilor învie morţii

Sunt cuceritoare firescul şi simplitatea cu care Părinţii săvârşesc astfel de fapte minunate. Doi fraţi, unul nevoitor şi altul ascultător, descoperă un mort pe drumul lor: „Şi a zis nevoitorul: Dacă am fi avut vreo vechitură, am fi pus-o peste el. A zis cel care făcea ascultare: Mai bine ne rugăm, poate învie! Şi s-au aşezat la rugăciune şi, rugându-se ei, mortul a înviat" (XIV, 33). Credinţa Bătrânilor este atât de puternică, încât nu au nicio ezitare în a chema pe cei morţi la viaţă, numai pentru a certifica nişte lucruri rămase în nelămurire, pentru ca după aceea să-i trimită înapoi până la obştească înviere: „Şi rugându-se ei, Avva Macarie a

strigat pe cel mort, zicând: Cutare, unde ai pus averea străină? Iar el, răspunzând, a zis: În casa mea este ascunsă, sub piciorul patului! Și i-a zis lui Bătrânul: Dormi iarăși până în ziua Învierii! Şi văzând aceasta fraţii, de frică au căzut la picioarele lui. Şi le-a zis lor Bătrânul: Aceasta nu s-a făcut pentru mine, căci eu sunt nimic, ci pentru văduvă și pentru orfani a făcut Dumnezeu lucrul acesta. Acesta este lucrul cel mare, că Dumnezeu vrea sufletul fără de păcat, și atunci orice va cere, va primi (XIX, 15). Acelaşi Avva Macarie învie un mort pentru a descoperi pe ucigaşul său și pentru a evita învinovăţirea nedreaptă (XIX, 18).

Semnele şi minunile săvârşite de Bătrâni rămân în memoria Părinţilor pustiei şi sunt invocate pentru a transmite mai departe aşezarea corectă în vieţuirea monahală. Iată, în exemplul de mai jos, Avva Siluan mustrând pe un frate tânăr care nădăjduia să obţină spor duhovnicesc din cântarea psalmilor: „Gândeşte-te la Părinţii cei mari, cât de neînvăţaţi erau şi nu ştiau decât câţiva psalmi, nu cunoşteau nici glasurile, nici troparele, și străluceau ca luminătorii în lume. Şi dau mărturie cuvântului meu Avva Pavel cel Simplu și Avva Pamvo, și Avva Apollo și aşa mai departe, care înviau morţii şi care au primit putere împotriva demonilor nu în cântări şi tropare şi glasuri, ci în rugăciune şi post" (III, 45).

Lupta cu sine

Dar biruințele mari ale monahilor sunt în lupta cu propria fire, cu patimile, cu gândurile, cu pofta, cu mânia etc., cu înclinațiile rele ale firii şi în egală măsură cu atacurile diavolului și ale duhurilor rele. În estimările lor, de exemplu, cine biruie mânia este mai puternic decât cel care învie un mort (X, 18).

Un anahoret este ispitit trimiţându-i-se la chilie o femeie uşoară. Aceasta îl convinge pe pustnic să o primească în

chilie invocând faptul că s-a rătăcit şi se teme de fiarele pustiei peste noapte. Ispitit de prezenţa femeii, pustnicul îşi arde la opaiţ pe rând toate degetele de la mâini, biruind în felul acesta stârnirea propriei firi. Spectacolul, însă, o înfricoşează atât de mult pe femeie, încât îşi dă duhul. Când vin dimineața cei care instrumentaseră vicleşugul, sunt întâmpinaţi de bătrân, care le arată mâinile şi le spune: „Iată ce mi-a făcut fiica diavolului. M-a făcut să-mi pierd degetele". Povestirea nu se termină însă aici. Măsura monahului abia acum se va arăta. Îşi aduce aminte de porunca lui Hristos: *Să nu răsplătești răul cu rău*. Şi „făcând rugăciune, a înviat-o pe aceea. Iar ea, plecând, a trăit de atunci înainte cuviincios" (V, 60).

Lupta cu diavolii este un capitol central în viețuirea pustnicilor. Râvna și nevoințele pustnicilor care vădesc măsura hotărârii și devotamentului lor total față de Dumnezeu stârnesc duhurile rele. Bătrânii încercaţi confirmă celor mai tineri existenţa acestei furii, ce se materializează într-un continuu război al ispitelor: „Să nu te înfricoşeze ispitele care ţi se întâmplă, căci vrăjmașii, cu cât văd sufletul tău urcând și unindu-se cu Dumnezeu, cu atât ei se înfurie topindu-se de invidie" (I, 112). Patericul ne relatează nenumărate ipostaze ale acestei lupte, cu biruinţe și cu înfrângeri de ambele părţi. Odată cu trecerea timpului și cu acumularea experienței, pustnicii înțeleg că demonii nu au în fond o putere reală, nicio poziţie determinantă sau o şansă reală în această luptă. Ei sunt de fapt expresia eşecului total, ireversibil. La un Bătrân care stătea într-un templu idolatru au venit dracii şi i-au zis: „Pleacă din locul nostru! Şi Bătrânul a zis: Voi nu aveţi loc" (VII, 20). Iar alt Bătrân confirmă faptul că „vrăjmaşul, dacă nu este primit, nu poate să intre" (I, 113).

Există la Părinţii pustiei un simţ foarte dezvoltat al ierarhiei lucrurilor şi în special al priorităţii lucrurilor

duhovniceşti sau al perspectivei duhovniceşti în fața celor materiale. Este poate cea mai elocventă erminie a raportului dintre lege şi duh, dintre perspectiva vechi-testamentară și perspectiva nou-testamentară a lucrurilor. Iată două exemple: „Căci, dacă posteşti de mâncăruri şi vorbeşti de rău pe cineva, sau judeci, sau îţi aduci aminte de cele rele, sau primeşti gânduri viclene, sau în gând pofteşti ceva din acestea, îţi este mult mai de folos a mânca de cinci ori pe zi şi a te feri de ele decât a nu gusta din acelea şi a te stăpâni acestea. Căci, ce este să te ţii departe de mâncăruri şi să fii stăpânit de orice altă poftă?" (IV, 67). „A zis iarăşi: Este mai bine a mânca carne şi a bea vin decât a mânca prin vorbire de rău trupurile fraţilor" (IV, 88).

Despre ascultare

„A zis Avva Isaia: Predarea în deplină cunoştinţă a sinelui înaintea lui Dumnezeu și ascultarea în smerenie de poruncile Lui aduc iubirea, iar iubirea aduce nepătimirea" (XV, 42). Ascultarea este una din pârghiile esențiale de restaurare a omului vechi, a omului căzut. Ascultarea înseamnă ieșirea de sub stăpânirea voii proprii - cea care te-a condus la cădere şi te menține în cădere - şi aşezarea sub voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu reprezintă sensul pe care l-a pus Dumnezeu Creatorul la temelia fiecărei făpturi, prin urmare, și la temelia ființei umane. Împlinirea acestui sens coincide cu împlinirea existențială, după cum eşecul în împlinirea acestui sens reprezintă un eşec existenţial. Aşezarea în ascultare este predată şi de Mântuitorul Hristos, care se arată ca Fiu cu desăvârşire ascultător faţă de Tatăl, aşa cum vedem din Dumnezeieştile Evanghelii. De data aceasta, dat fiind că nu se poate lua în calcul eventualitatea căderii şi, deci, nevoia restaurării, ascultarea este expresia şi conţinutul iubirii desăvârşite a Fiului faţă de Tatăl. Ascultarea desăvârşită de voia lui

Dumnezeu este calea recuperării depline a relației cu Dumnezeu. În monahism, exercițiul ascultării desăvârșite este esențial și vital. De altfel, în Biserica pustiei, relația dintre Bătrân și ucenic este instituția fundamentală și ea actualizează relația dintre Dumnezeu și om și lucrează recuperarea relației omului cu Dumnezeu prin ascultare. „Ziceau Bătrânii că, dacă unul are credință în cineva și se predă pe sine aceluia prin ascultare, nu mai are nevoie să ia aminte la poruncile lui Dumnezeu, ci să-și încredințeze voirile sale părintelui său, și nu va avea osândă la Dumnezeu. Căci nimic altceva nu cere Dumnezeu de la începători, decât osteneala ascultării" (XIV, 30). Este foarte interesantă mărturia că în ascultarea ucenicului de părintele duhovnicesc se actualizează, se lucrează ascultarea de Dumnezeu.

Statornicia în împlinirea unui lucru

Ceea ce frapează ca semn dominant al atitudinii și în general al demersului pustnicilor este statornicia lucrului, așezarea pentru totdeauna într-un lucru, într-o stare, într-o lucrare. Nu este vorba de lucru exterior, ci de statornicia în împlinirea lucrului exterior dă măsura fidelității lăuntrice față de Cel căruia îi este dedicat lucrul respectiv, indiferent cât de mărunt poate să fie acela. Părinții nu fac lucruri pentru a le trece într-un bilanț, pentru a le bifa ca realizări, ci fac lucruri pentru a se așeza și pentru a se menține într-o stare și într-o atitudine lăuntrică. Statornicia aceasta este dovada fidelității, a credinței neștirbite, a devotamentului total, a măsurii depline cu care se dau lui Dumnezeu.

Provocat de Avva Ioan să spună ce a reușit „în atâta timp, fiind astfel retras și nefiind tulburat cu ușurință de vreun om, Avva Paisie i-a zis: „De când sunt în singurătate, niciodată nu m-a văzut soarele mâncând. A zis și Avva Ioan: Nici pe mine mâniindu-mă" (IV, 39). A se vedea accentul pus pe „niciodată". Aceasta este biruința! O singură

încălcare a măsurii ar fi dărâmat întreg edificiul, ar fi ştirbit ireparabil măsura dăruirii! Un alt exemplu, din nenumăratele ce ar putea fi citate. Un alt avvă, în ceasul sfârşitului, plecând cu seninătate, este rugat de ucenici să le lase moştenire un cuvânt mântuitor, şi acesta le spune: „Niciodată n-am făcut voia proprie, niciodată n-am învăţat pe cineva ceea ce n-am făcut eu mai înainte” (I, 42). Aici, măsura lucrurilor este într-adevăr mare. A nu face niciodată voia proprie este o măsură care îl apropie pe om de măsura dumnezeiască. Numai Hristos Însuşi a mai putut mărturisi o astfel de măsură spunând: *Nu fac voia Mea, ci voia Tatălui care m-a trimis.* (Ioan 6,38) Să recunoaştem că ceea ce-l apropie pe avva de Hristos este tocmai deplinătatea lucrului, acest *niciodată*, măsura desăvârşită, lucrul deplin, fără ştirbire.

Confruntat cu o boală trupească grea, Avva Longhin se avertizează pe sine în termeni foarte hotărâţi în direcţia riscului de a abandona, fie şi pentru puţin, angajamentul, programul, făgăduinţa: „Şi bolnav să fii şi să mori, dacă îmi ceri să mănânci în afara timpului, nici mâncarea de fiecare zi nu ţi-o dau” (IV, 42).

Uneori lucrurile în sine nici nu sunt prea mari, dar plata vine de la statornicia cu care sunt împlinite până la sfârşit. Se relatează într-o apoftegmă că Avva Pahomie vede mergând în urma unui mort ce era purtat la groapă doi îngeri şi-L roagă pe Dumnezeu să-i descopere înţelesul. Îngerii înşişi se apropie de el şi-i desluşesc enigma: „Unul dintre noi este al zilei de Miercuri şi celălalt al zilei de Vineri. Şi pentru că, până să moară, acesta nu s-a lipsit de postul de Miercuri şi de Vineri, de aceea mergem în urma trupului lui, pentru că până la moarte a păzit postul. Şi în felul acesta, deci, şi noi am slăvit pe acest luptător în Domnul” (XVIII, 30).

În vreme de mare secetă, un episcop este trimis de Dumnezeu să apeleze la un bătrân sărman să se roage şi,

într-adevăr, rugăciunea bătrânului face să plouă, şi numai rugăciunea lui face să se oprească ploaia. Episcopul îl imploră să-i destăinuie taina vieţuirii lui. Va auzi, probabil cu stupoare, câteva lucruri simple: „...ies şi tai pentru mine o sarcină mică de lemne şi vin în cetate să le vând. Şi mai mult de două pâini din care mănânc nu am. Şi dorm în biserică. Şi iarăşi ies în ziua următoare şi fac asemenea. Şi dacă se face vreme rea, o zi sau două rămân nemâncat, până când iarăşi se face vreme bună şi pot să ies ca să tai lemne" (XII, 4). Atât. Nimic mai mult. Unde să fie secretul? În simplitatea lucrului? În statornicia cu care este lucrat? Sau poate acestea sunt indiciile unei foarte corecte aşezări a lui faţă de adevărul vieţii şi, în ultimă instanţă, faţă de Dumnezeu? Arată, de fapt, o neştirbită încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

În contrast cu scena de mai sus, întâlnim nevoinţe la măsuri mari, greu de închipuit şi de realizat, care exprimă însă aceeaşi aspiraţie spre măsura deplinătăţii. „Odată, când s-a proclamat începutul Postului Mare în Schit, un frate a mers la un mare Bătrân să-i vestească, zicând: Avva, a venit postul. A zis lui Bătrânul: Care, fiule? Iar fratele a zis: Postul Mare, de patruzeci de zile. Atunci a răspuns lui Bătrânul: Cu adevărat, fiule, de cincizeci de ani, nu ştiu nici când începe postul despre care vorbeşti, nici când se sfârşeşte, căci tot timpul este post pentru mine" (4, 148). Aş observa nu faptul că Bătrânul postea continuu, ci faptul că acest lucru se întâmpla de cincizeci de ani fără întrerupere.

Comandamentul esenţial pare să fie acesta: lucrul pe care-l faci, oricare ar fi el, fă-l cu deplinătate, statornic, până la capăt. Lucrul care-ţi este la îndemână, care-ţi stă în putere, la care ai acces, care-ţi este dat în vreun fel anume. Aşază-te într-o atitudine, într-o stare, într-o hotărâre pentru totdeauna, nu pentru un timp.

Lucrurile, deşi par şi uneori chiar sunt simple, pentru a fi înfăptuite, este nevoie de mult angajament, de hotărâre nestrămutată. Ostenelile se transformă într-un adevărat război. Părinţii se luptă cu o ispită, cu un gând, cu o patimă ani de zile pentru a nu se lăsa biruiţi. Atacat de războiul desfrânării şi al lăcomiei pântecelui, un monah, pe nume Filorom, s-a nevoit timp de optsprezece ani, lipsindu-se de pâine de grâu şi de orice mâncare gătită la foc, iar treizeci şi doi de ani nu s-a atins de nicio poamă, şi aşa a biruit pe diavol. Acelaşi ne spune că, pentru a birui ispita fricii, a stat într-un mormânt şase ani, „ducând război corp la corp cu duhul care-mi aducea frica" (IV, 93).

Până la urmă, nimic din cele omeneşti nu este absolut. Lucrurile sunt mişcătoare şi relative, aşa cum este viaţa însăşi. Un cuvânt al Avvei Sisoe, mângâietor şi înfricoşător, optimist şi pesimist, în acelaşi timp şi în aceeaşi măsură: „Un frate a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: Ce să fac, avva, că am căzut? I-a zis lui Bătrânul: Ridică-te iarăşi! A zis lui fratele: M-am sculat şi iarăşi am căzut! Şi i-a zis Bătrânul: Ridică-te iarăşi şi iarăşi! A zis, deci, fratele: Până când? A zis Bătrânul: Până când te va găsi ceasul morţii, fie în bine, fie în cădere. Căci în ceea ce va fi aflat omul, în aceea şi pleacă." (X,155)

Monahii şi mirenii

Una din cheile de înţelegere a monahismului şi a Patericului o constituie limpezirea sau modul de percepţie a raportului dintre monahi şi mireni, dintre creştinii care trăiesc în pustie şi creştinii care trăiesc în lume. Imaginea dominantă şi aproape unanim acceptată, atât de teologia de şcoală, cât şi de mentalitatea generală a creştinilor, este cea reprezentată de teoria celor doi versanţi care conduc la acelaşi vârf: un versant ce reprezintă urcuşul specific

monahilor şi celălalt versant ce reprezintă urcuşul mirenilor. Adică, avem un mod de viaţă specific monahilor - marcat mai ales de cele trei voturi monahale: ascultarea, fecioria, sărăcia de bunăvoie - şi un alt mod de viaţă specific mirenilor, care nu au în vedere cele trei voturi.

Concluzia noastră este că această imagine nu este conformă cu realitatea. Contactul cu lumea Patericului ne convinge fără drept de apel că pentru toţi oamenii este un singur urcuş şi un singur parcurs, o singură cale. Diferenţa o face locul unde se află cineva pe această cale, pe acest urcuş. Este mai mult decât evident că monahii reprezintă avangarda, cel mai înaintat segment, iar noi, mireni, reprezentăm grosul plutonului rămas undeva mult în urmă. Acest lucru este adeverit de constatarea că şi mulţi mireni s-au aflat întotdeauna, şi se află şi astăzi, în plutonul fruntaș, uneori chiar înaintea multor pustnici.

Imaginea ne este oferită chiar de apoftegmele Părinţilor pustiei. În repetate rânduri întâlnim cazuri de mireni care trăiesc în lume, nu în pustie, dar ajung la măsuri cel puţin egale cu ale celor atinse de pustnici sau uneori chiar îi depăşesc pe aceştia. Sunt mai multe situaţii în care cei mai îmbunătăţiţi dintre monahi sunt trimişi de Dumnezeu să primească lecţii de la mireni. Avva Antonie este trimis de Dumnezeu la un cizmar din Alexandria, cu provocarea că el nu a ajuns încă la măsura aceluia. Auzind în ce constă lucrarea cizmarului – anume faptul de a-şi zice dimineaţa şi seara că „toată cetatea, de la cel mic la cel mare, intră în Împărăţie pentru dreptăţile lor şi numai eu singur voi moşteni iadul pentru păcatele mele, Avva Antonie a concluzionat: „Cu adevărat, şezând în casa ta, cu odihnă ai moştenit Împărăţia. Iar eu, fără discernământ fiind, locuind tot timpul în pustie, nu te-am ajuns". (XX, 1). Avva Macarie, pe când stătea în chilie, primeşte şi el provocarea unui glas care-i spune că „încă nu a ajuns la măsurile femeilor cutare

și cutare din cetate." Şi aflându-le pe femeile respective, le cere insistent să-i descopere lucrarea lor. Erau două femei căsătorite cu doi fraţi, care nu se certaseră vreodată și care puseseră legământ între ele „ca până la moarte să nu vorbim cu gura noastră cuvânt lumesc". Nu pare un lucru atât de spectaculos la prima vedere, dar Avva Macarie, auzind acestea a exclamat: „Cu adevărat nu este fecioară sau femeie căsătorită sau monah, sau mirean, ci Dumnezeu caută la gândul omului şi dăruieşte Duhul Sfânt tuturor" (XX, 5). Un alt Bătrân, care stătea în pustie de mulţi ani, dorind înştiinţare dacă este plăcut Domnului, a văzut înger care i-a spus: „Nu ai ajuns încă precum zarzavagiul din cutare loc!" Un prim lucru pe care-l află de la vânzătorul de legume, acela că se socotea mai păcătos decât ceilalţi, nu-l convinge pe Bătrân că este vrednic să întreacă ostenelile lui de atâţia ani. Cel de-al doilea lucru, însă, anume faptul de a suporta fără sminteală un zgomot continuu ce ajungea la locuinţa lui de la petrecăreţii din centrul cetăţii, spunându-şi convingător despre respectivi: Gândesc că toţi merg în Împărăţie!, îl biruie pe Bătrân, care se recunoaşte învins: „Aceasta este lucrarea care întrece osteneala mea de atâţia ani!"(XX, 24). Alţi doi părinţi au rugat pe Dumnezeu să le arate măsura la care au ajuns şi glasul din cer îi trimite la o familie într-un sat, unde vor afla că cei doi soţi împart venitul lor în trei părţi: o parte săracilor, alta pentru primirea de străini şi cea de a treia pentru trebuinţa lor, că sunt aşa cum erau înainte de căsătorie, dormind separat, că noaptea dorm îmbrăcaţi în sac, iar ziua îşi pun hainele şi că nimeni până atunci nu a cunoscut despre ei lucrurile respective (XX, 2). Un alt Bătrân, stăruind pe lângă un mirean foarte ostenitor să afle ce a reuşit să dobândească cu atâta osteneli, primeşte răspunsul: „acestea am izbutit: să nu râd, să nu jur, să nu mint" (II, 32). Avva Sisoe, întâlneşte un vânător şi află de la acela că de unsprezece luni era

în munte şi nu văzuse om până la avva. Atunci Bătrânul intră în chilie şi se ceartă, zicând: Iată, Sisoe, credeai că ai făcut ceva vreodată, dar nu ai izbutit să faci nici ceea ce a făcut mireanul acesta! (XX, 12). Un episcop, cercetând pe un preot dintr-un sat, îl vede pe acesta în timpul Sfintei Liturghii că era tot cuprins de foc şi nu ardea. Văzând mirarea episcopului şi gestul lui de a i se închina şi a-i cere binecuvântare, se minunează la rândul său, întrebându-se dacă este vreun episcop sau preot care „să slujească Sfintele Taine şi să nu stea în dumnezeiescul foc" (XXII, 7).

În altă ordine de idei, idealurile şi în consecinţă aspiraţiile monahilor sunt aceleaşi cu cele ale mirenilor. Luptele sau ostenelile duse de monahi în pustie, la care se referă frecvent apoftegmele, au drept obiectiv depăşirea unor probleme care ţin de firea omului în general, nu sunt specifice monahilor numai. Luptele monahilor privesc aşadar biruirea unor slăbiciuni sau a unor ispite cu care se confruntă toţi oamenii: riscul înăbuşirii sau asfixierii omului de către griji reale sau amăgitoare; riscul copleşirii omului de presiunea poftelor şi a ispitelor de tot felul este în fond acelaşi şi pentru monahi, şi pentru mireni. Virtutea şi păcatul au acelaşi sens şi acelaşi impact şi pentru unii, şi pentru alţii, deşi par a avea o rezonanţă diferită.

Fenomenul retragerii creştinilor în pustie şi apoi cel al monahismului mai mult sau mai puţin retras din lume pune în discuţie raportul acestuia cu Biserica din lume. Nimeni nu pune la îndoială faptul că monahismul este în Biserică, dar este o distincţie clară ce se poate face atunci între Biserica din pustie – monahismul şi Biserica din lume. Lucrurile sunt mai uşor de împăcat atunci când este vorba despre mânăstirile noastre de astăzi, care sunt asimilate unor instituţii administrative bisericeşti şi supuse aceluiaşi regim instituţional, cu excepţia faptului că există un regim de viaţă special.

IV. Eu şi Dumnezeu

Adevărul esenţial în care se descifrează vieţuirea Părinţilor pustiei este aşezarea persoanei umane concrete faţă în faţă cu Dumnezeu. Acesta este motivul principal al lepădării de lume, al înstrăinării totale, al pustniciei. Cheia existenţială prin excelenţă este limpezirea relaţiei mele cu Dumnezeu, aşezarea în legătură nemijlocită cu Făcătorul, care sunt sursa şi sensul vieţii prin excelenţă. Nu există altă explicaţie pentru retragerea oamenilor din lume şi instalarea lor în pustie. Dacă lumea şi cele ce sunt în ea îngreuiază sau fac chiar imposibilă realizarea dialogului continuu, consistent şi la măsura deplinătăţii cu Dumnezeu, atunci rămâne o singură cale, lepădarea de lume şi aşezarea într-un spaţiu în care cele ale lumii nu se regăsesc deloc sau se regăsesc într-o măsură extrem de mică, atât cât să nu pună în pericol împlinirea scopului. Întrebările care se pun continuu de către specialişti în legătură cu motivul pentru care la un moment dat unii oameni au părăsit lumea locuibilă cu confortul ei şi s-au instalat în pustia nelocuibilă, neprimitoare, nu pot avea decât un răspuns credibil: această lepădare desăvârşită de lume este făcută pentru Dumnezeu, din dragoste pentru Dumnezeu, cu sentimentul că numai aşa pot răspunde pe măsura iubirii lui Dumnezeu Creatorul şi Mântuitorul. Pentru monahii pustiului, Dumnezeu nu este o autoritate anume, o idee anume care explică geneza şi supravieţuirea lumii şi care dă legi pentru oameni, ci este Cel care face toate acestea din dragoste faţă de oameni. Iubirii Lui îi datorăm totul şi trebuie să-i răspundem cu măsura deplină a puterilor noastre de dăruire. Mersul în pustie este în cele din urmă cel mai convingător gest de dragoste. Se împlineşte

adevărul mărturisit de Mântuitorul Hristos: Cel ce iubește își pune viața pentru prietenul său (Ioan 15, 13). Am fost martor la replica unui monah atonit contemporan dată unui grup de participanți la un congres internațional teologic și care-i imputau în temeiul deontologiei științifice abateri de la metodă și de la subiect: Dacă teologia voastră stă între mine și Dumnezeu, nu am nevoie de ea; dacă regulile și canoanele voastre mă împiedică în relația mea personală cu Dumnezeu, nu am nevoie de ele; dacă doctrina voastră ecleziologică stă în calea dialogului meu personal de dragoste cu Dumnezeu, nu am nevoie de ea..!?

Dialogul de dragoste dintre omul concret și Dumnezeu este cadrul în care se desfășoară toată iconomia dumnezeiască, trecută, prezentă și viitoare.

Întreaga nevoință și asceză a părinților se desfășoară cu conștiința continuă a relației personale cu Dumnezeu. Părinții trăiesc la maximum de trezvie prezența lui Dumnezeu. Iată reacția unui Bătrân la faptul că un frate a greșit un cuvânt din psalmii pe care-i rostea la slujbă: „Eu, când încep slujba, simt ca un foc arzând sub mine și gândul meu nu poate să se încline nici la dreapta, nici la stânga. Deci, unde era gândul tău când am început slujba, de ai greșit cuvântul din psalm? Nu știai că stai înaintea lui Dumnezeu și vorbești lui Dumnezeu?" (IV, 103).

Părinții pustiei trăiesc la propriu împreună cu Dumnezeu, de aceea pentru problemele cu care se confruntă Îl întreabă pe Dumnezeu Însuși de răspuns. Un alt avvă primește o întrebare, la care răspunde: „Dă-mi trei zile și voi întreba pe Dumnezeu despre acestea și-ți voi da de veste cum este" (XVIII, 7).

Întreaga lume a Patericului se reduce, în cele din urmă, la ecuația Eu și Dumnezeu, adică la conținutul foarte concret al relației personale a unui monah/om cu Dumnezeu. Motivația, cum am mai spus, și miza ultimă a demersului

ascetic reprezintă relaţia de iubire cu Dumnezeu Cel viu şi personal. La tot pasul Părinţii vorbesc de „dorul după Dumnezeu". Motivul mărturisit al colecţionării şi publicării apoftegmelor este acela ca cititorii să cunoască în felul acesta: „...dorul pe care-l aveau Sfinţii noştri Părinţi pentru Dumnezeu şi cu ce cinstiri a slăvit şi Acesta pe cei care I se dăruiau cu adevărat" (Prolog 9). „Ne este de folos chiar să cerşim, numai să fim cu Iisus." Spune Amma Evghenia (I, 23). Avva Cassian povestea despre Avva Ioan că, atunci când i s-a apropiat sfârşitul, „pleca senin şi cu dorul de Dumnezeu" (I, 42).

Râvna Părinţilor pustiei pentru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu la măsura deplinătăţii nu este un scop în sine, ci dovada şi calea iubirii depline a lui Dumnezeu, *„Căci dragostea de Dumnezeu stă în păzirea poruncilor Lui"* (1 Ioan 5, 3).

Avva Alonie rosteşte într-o scurtă apoftegmă un adevăr fundamental despre vieţuirea Părinţilor pustiei, adevăr ce se regăseşte confirmat de la un capăt la altul al Patericului: „Dacă nu va spune omul în inima lui că eu singur şi Dumnezeu suntem în lumea aceasta, nu va avea odihnă!" (XI, 14). Aceasta este ecuaţia la care se reduce totul, existenţa întreagă, universul întreg. În relaţia mea cu Dumnezeu îşi află totul sens sau lipsa de sens, împlinire sau eşec. Nu este vorba despre o perspectivă egoistă care îi elimină din peisaj pe ceilalţi şi tot ceea ce există în afară de mine. Ci dimpotrivă, numai conştientizarea acestui adevăr ultim, exprimat de binomul *eu şi Dumnezeu*, recuperează percepţia adevărată a lucrurilor. Tentaţia noastră ar fi să ducem lucrurile spre o exprimare generică şi să definim ecuaţia în termenii: Omul şi Dumnezeu. Dar tocmai aici este diferenţa esenţială. Formularea lui Alonie este singura realistă, exprimă şi rămâne în adevăr, nu într-un adevăr abstract, ci într-un adevăr întrupat, concret. Dacă

am spune *omul și Dumnezeu,* am aluneca în abstract și în speculație. Singura cale de a evita amăgirea speculației și de a așeza lucrurile în concret este de a le raporta la tine, subiectul vorbirii, și cum tu nu ești începutul și sfârșitul, ci ești ființă dependentă, ai existența împrumutată, ai începutul și sfârșitul dincolo de tine și dincolo de lume, atunci singura exprimare lipsită de risc este: Eu și Dumnezeu. Lumea întreagă se recapitulează în conștiința mea personală și se cuprinde pe cât se poate în ființa mea și a fiecărui eu în parte.

Această exprimare este cea mai desăvârșită afirmare a caracterului personal al ființei umane și, în consecință, al caracterului personal al existenței și al vieții. Viața în fond se concretizează la vârf în dialogul de iubire dintre mine și semenii mei, pe de o parte, și dintre mine și Dumnezeu, pe de altă parte. Acest lucru este adeverit de faptul că toată porunca dumnezeiască se cuprinde în cele două: *Iubește pe Dumnezeu și pe aproapele tău.* În cele din urmă, dialogul meu cu semenii se cuprinde și depinde, prin urmare, în dialogul meu cu Dumnezeu, iar dacă dialogul meu cu Dumnezeu nu există, nici dialogul cu semenii nu se realizează în parametri autentici și deplini. Măsura sau calitatea, sau intensitatea relației mele vii cu Dumnezeu dă măsura și intensitatea relației mele vii cu semenii și cu lumea. De aceea, dacă dorim să ajungem la ultima reducere la esență a întregii existențe, aceasta este exprimată de cuvântul Avvei Alonie: Eu și Dumnezeu.

Unele din rătăcirile mari ale lumii par a fi tocmai alunecarea și rătăcirea în abstract, în speculație, în ideologic, ispita reinventării lumii și a sensului ei la nivel ideologic, crearea unei lumi sau a unei multitudini de lumi false, idolatre. Or, afirmația Avvei Alonie, pe care nu am mai întâlnit-o atât de ferm exprimată, dar care, cum spunem, o poți extrage de peste tot din Dumnezeieștile Scripturi și din

Pateric, este una profetică, cu o forță mustrătoare și restauratoare, pe care dacă nu o ia în seamă cel care s-a întâlnit cu ea, se poate teme că va da socoteală o dată în plus.

Eu și Dumnezeu, dincolo de punctarea fără echivoc a existenței mele personale și a unicității valorii mele ca ființă personală, mă cheamă stringent să-mi vin în fire, să mă adun din toate risipirile, să dau consistență și importanță omului lăuntric, să mă adâncesc în conștiința de sine. Această venire în sine este descrisă de Mântuitorul în parabola fiului risipitor ca fiind momentul sau punctul generator al pocăinței, al întoarcerii la Tatăl și al restaurării: *Dar venindu-și în sine a* zis:... Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și voi zice: Tată am greșit la cer și înaintea ta... (Luca 15, 17-18).

Patericul este cel mai convingător exemplu că toate lucrurile se încurcă și eșuează sau, dimpotrivă, se descurcă și se împlinesc la nivelul ființei mele lăuntrice. În centrul istoriei este persoana umană, concretă, cu nume: Avva Antonie, Avva Arsenie, Avva Pafnutie, Avva Sisoe, Avva Daniel, Avva Moise etc.

Într-o lume ca și cea de astăzi, în care realitățile obiective impersonale strivesc persoana umană concretă, propunând prioritar în față o seamă de valori sau adevăruri, sau mărimi impersonale, Patericul pune înainte de orice persoana umană, nu în abstract, ci pe mine, subiectul conștient personal care se exprimă prin pronumele personal Eu.

Atmosfera Patericului este dominată de persoana umană concretă și de zbaterile ei pentru salvare și împlinire. Instituțiile, oricare ar fi ele, apar cu totul episodic, sunt oricum în fundal, în umbră și nu exercită niciun fel de presiune asupra persoanei umane. Omul față în față cu sine și cu Dumnezeu! La aceasta se reduce ecuația vieții. Este motivul esențial pentru care monahii se retrag și se leapădă de lume, nu din pricina oamenilor, ci din pricina

acumulărilor lumeşti, a ideologiilor şi a instituţiilor ce întreţin şi dezvoltă neîncetat un aparat lumesc stufos, care devine barieră de netrecut între om şi Dumnezeu şi chiar între om şi semenii săi. Pustia este locul şi simbolul însingurării desăvârşite, nu în sensul ruperii de oameni, ci al lepădării de chipul prea-complicat al lumii. Lucrul acesta apare în toată însemnătatea lui dacă luăm în seamă lumea noastră de astăzi şi de altădată, în care persoana umană concretă este dominată, este captivă până la asfixiere şi anulare structurilor, instituţiilor, organizaţiilor, proiectelor, ideologiilor etc. În mod firesc, instituţia, de orice natură ar fi aceasta, ar trebui să respecte şi să slujească persoana umană, interesele ei fundamentale. În fapt, s-a ajuns ca persoana umană concretă să fie subjugată de instituţii. În Dumnezeieştile Evanghelii, ca şi în Pateric, instituţiile sunt în plan secundar, persoana umană este în plan central, instituţiile sunt în slujba persoanei.

Omul este o existenţă dependentă întru totul de Dumnezeu. El este făcut şi chemat în consecinţă să trăiască cu Dumnezeu. Activarea cu prioritate absolută, continuă şi cât mai deplină a relaţiei cu Dumnezeu este premisa primordială şi fundamentală a aşezării omului în adevărul propriei existenţe. La antipodul acestei aşezări este existenţa autonomă, suficientă sieşi, trăirea fără Dumnezeu, care-l lipseşte pe om de perspectiva dumnezeiască şi de resursa dumnezeiască şi-l transformă în propriul criteriu şi propria măsură. Dacă adevărul esenţial al existenţei omului şi a lumii este dependenţa lor de o realitate extramundană, atunci căderea cea mai mare a omului şi a lumii din adevărul propriei existenţe, atentatul cel mai crunt la adresa propriei vieţi, sunt închiderea în sine, autonomia şi suficienţa de sine a omului şi a lumii create.

Dacă există Dumnezeu, atunci El nu poate avea în viaţa noastră decât locul principal şi la mare distanţă de

celelalte existenţe. Dacă există, Dumnezeu nu poate ocupa în viaţa noastră un loc secundar, marginal. Dumnezeu nu poate fi o idee sau un concept care funcţionează pentru satisfacerea exigenţelor gândirii noastre şi atât. Dacă există Dumnezeu, atunci El este începutul şi sfârşitul vieţii noastre, dinspre El şi către El îşi au sens toate. Cu El începe totul şi cu El se sfârşeşte totul. El este Alfa şi Omega.

Relaţia omului cu Dumnezeu este o relaţie de iubire. Iubirea stă la temelia existenţei şi, prin urmare, este cheia înţelegerii şi calea împlinirii existenţei. Pentru a putea săşi actualizeze capacitatea de a iubi, omul trebuie să lupte cu propria fire şi cu presiunile din afară, să-şi curăţească inima şi să se racordeze la sursa dumnezeiască a plinătăţii vieţii şi a iubirii.

În fine, viaţa aceasta, lumea aceasta, istoria în coordonatele ei cunoscute nu reprezintă realitatea ultimă, are continuare, are întregire, are deschidere spre absolut şi veşnic şi este chemată să participe continuu la această realitate dumnezeiască. În cele din urmă se va transfigura după chipul lumii lui Dumnezeu, al Împărăţiei Cerurilor, devenind un cer nou şi un pământ nou. Dacă această perspectivă eshatologică, cum îi spunem, este reală, atunci perspectiva asupra vieţii prezente este alta. Or, monahismul egiptean anahoretic vine să confirme în fapt tocmai acest adevăr proclamat de Mântuitorul Hristos, arătând prin propria aşezare în viaţă că participarea la bunătăţile veacului ce va să vină este posibilă încă de acum şi Biserica reprezintă chiar acest segment sau procent din lume care participă anticipat la realităţile viitoare.

Acesta este, prin urmare, una din funcţiile esenţiale ale monahismului, a păstra entuziasmul sau deschiderea eshatologică, arătând o evidentă îndepărtare de lume şi de instrumentele lumeşti, a funcţiona simplu, refuzând sistemele complexe de organizare şi mai ales refuzând

obiectivele lumeşti, eficienţa lumească, producţia de bunuri, de cultură etc. A muri pentru lume şi a trăi pentru Hristos. Biserica a protejat monahismul şi mai ales funcţia lui eshatologică, lăsându-i libertatea să funcţioneze la limitele sistemului administrativ bisericesc, tocmai pentru a da mărturie de prezenţa la măsura evidentă, dacă nu deplină a orientării ei eshatologice. Dacă monahismul dispare atunci, vom convinge mai greu lumea că Biserica este realmente preocupată de Dumnezeu şi mai ales interesată şi orientată spre Împărăţia lui Dumnezeu, arătând rezerve, limite faţă de coordonatele lumeşti ale existenţei.

Retragerea monahilor în pustie a fost, după mărturia multor teologi, o reacţie la ameninţarea procesului de secularizare a Bisericii. Protejată de persecuţii, Biserica creştină se ţine departe de ispita lumii, a criteriilor şi instrumentelor lumeşti. Odată cu încheierea persecuţiilor împotriva creştinilor, odată cu marcarea triumfului Bisericii, ieşirea din catacombe şi aşezarea în lume, pe făgaşul istoriei, Biserica cedează inevitabil compromisului cu duhul lumesc, cedând la început puţin, apoi mai mult criteriilor şi etaloanelor lumeşti, dar mai ales instrumentarului, metodelor, organizării şi gestionării instituţionale a vieţii înseşi. Suportă un inevitabil proces de secularizare[87]. Monahismul va rămâne în coordonatele şi orientarea eshatologică a Bisericii primare, dând mărturie de măsura deplinătăţii credinţei şi luptând cu duhul lumii.

---

[87] Mi se pare complet neadecvată vorbirea despre „secularizarea societăţii" sau secularizarea Europei, sau alte expresii echivalente, frecvent folosite astăzi, trimiţând la un fenomen care nu priveşte propria ogradă. Este ca şi când ar vorbi de „secularizarea lumii". Este atât de limpede şi evident că secularizarea este un fenomen şi o realitate care privesc strict Biserica sau pe oamenii credincioşi, întrucât ea înseamnă pătrunderea sau capacitarea Bisericii de duhul lumesc, de criteriile, etaloanele, judecăţile şi de instrumentele lumeşti, înseamnă vieţuirea, organizarea, funcţionarea corpusului eclezial, al aparatului bisericesc

Patericul este în tensiune evidentă cu duhul lumii, aşa cum este în tensiune şi Evanghelia Mântuitorului Hristos. Constatând inevitabil această discrepanţă, poate este timpul să ne întrebăm dacă nu cumva marşul nostru existenţial - în anumite capitole - a apucat o direcţie greşită sau chiar contrară celui înscris în firea lucrurilor.

Monahismul ţine de natura Bisericii. Nu se putea să nu existe. Dacă Biserica este suma, sinaxa oamenilor credincioşi care avansează în marş către Împărăţia lui Dumnezeu, atunci monahii, cu deosebire pustnicii, reprezintă avangarda mult avansată a coloanei. Ei sunt la aşa o dăruire şi măsură, încât pot vedea capătul drumului vieţii şi pregusta din bunătăţile veacului ce va să vină şi, în consecinţă, pot arăta celorlalţi cu limpezime drumul pe care ei în măsuri diferite l-au parcurs. Parcursul spre Împărăţia lui Dumnezeu, spre Dumnezeu Însuşi, nu este în afară, ci este înspre înăuntru, înspre propria ființă. Nu este întâmplător faptul că bătălia Părinților pustiei este bătălia cu propria fire, cu ispitele ce vin dinăuntru. Retragerea din lume în pustie este o dovadă a faptului că acest război se poate duce în condiţii de reuşită mai curând în pustie, decât în lume. Iar războiul, deşi este unul individual, nu este deloc egoist – unde să fie egoismul celor care au renunţat la viaţă! –, ci este unul cu beneficii universale. Părinţii pustiei verifică adevărul conform căruia cea mai substanţială contribuţie a cuiva la îmbunătăţirea lumii este propria îmbunătăţire, lupta pentru propria împlinire. Omenirea

administrativ şi al vieţii credincioşilor după criteriile lumeşti. Corect este a se vorbi de secularizarea Bisericii sau a societăţii creştine, dacă vrem, a corpusului eclezial. Secularizarea priveşte, evident, Biserica, şi nu societatea sau lumea necreştină. Secularizare nu înseamnă întâi de toate lepădare de Dumnezeu şi de credinţă. Aceasta se numeşte necredinţă. Secularizare înseamnă infestarea Bisericii cu duhul lumii, înseamnă ca Biserica, cler şi popor, să-şi regleze vieţuirea şi organizarea, având la bază nu criterii teologice-dumnezeieşti, ci criterii lumeşti.

întreagă este concepută ca un organism viu şi unitar, de aceea este lesne de înţeles cum însănătoşirea şi împlinirea unui om reprezintă de fapt îmbunătăţirea și însănătoşirea întregului organism.

Considerăm că dincolo de orice cauză istorică secundară există o motivaţie adâncă ce depăşeşte circumstanţele istorice, oricare ar fi acestea. De altfel, avem credinţa că omul a fost făcut de Dumnezeu, are în sine chemarea și capacitatea de a se ridica deasupra oricărui determinism istoric. Cei care au contribuit la adunarea apoftegmelor şi la formarea colecției tematice consemnează cu convingere drept motivaţie a lepădării monahilor de lume şi retragerii lor în pustie dorul acestora după Dumnezeu, Căruia se predau în totalitate, pentru că nici nu se poate altfel. A se reţine faptul că lepădarea nu are în vedere aspectele negative ale lumii - aceasta ar fi normal şi în firea lucrurilor pentru oricine, vieţuind oriunde –, ci lepădarea de cele care sunt bune și de cinste. Aceasta ne trimite la ideea de sacrificiu, atitudine și gest, ce întemeiază, susţine şi exprimă iubirea. „Dorul pe care-l aveau Sfinţii noştri Părinţi pentru Dumnezeu" era cel care-i determina la „înstrăinarea totală de oameni sau la a trăi pentru totdeauna fără haine sau a se hrăni numai cu ierburi"[88].

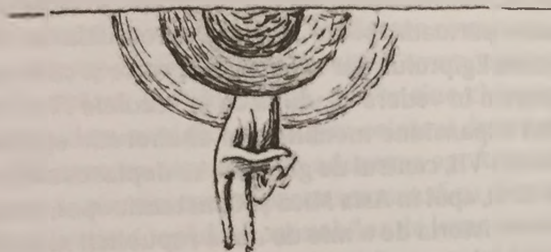
Cheia iubirii de Dumnezeu este singura care poate deschide înţelegerea Patericului, a lepădării definitive de lume şi a vieţuirii în pustie. Nicio altă explicaţie nu poate oferi o înţelegere mulţumitoare a monahismului în sine. Încercările de a afla explicaţii în circumstanţe istorice concrete, oricare ar fi acestea, confundă secundarul cu esenţialul, forma cu fondul, contextul cu evenimentul în sine. Putem fi de acord că un context istoric anume este mai prielnic, iar altul este mai potrivnic lucrului, dar nu în măsura în

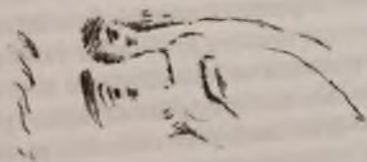
[88]Prolog 9.

care influenţa acestuia să genereze din nimic fenomenul sau să-l facă să dispară definitiv. De altfel, istoria monahismului şi chiar a pustnicilor, în ciuda unei durate de două mii de ani, a consemnat perioade de înflorire şi perioade de declin, dar niciodată nu s-a întrerupt, ci dimpotrivă, a cunoscut perioade, poate nu la fel de entuziaste ca aceea din pustia Egiptului, dar la fel de puternice şi convingătoare. Să avem în vedere că, după ce în secolele IV şi V avem în plină expansiune monahismul anahoretic egiptean, în secolele VI-VII, centrul de greutate se deplasează în Palestina şi Siria, apoi în Asia Mică şi Constantinopol, pentru ca să urmeze istoria de o mie de ani a republicii monahale a Muntelui Athos, mărturie vie până astăzi a dorului după Dumnezeu care determină oamenii să se lepede de oferta generoasă a lumii şi să se retragă în pustie. Sfântul Munte Athos recapitulează toate formele de monahism pe care le găsim în pustia Egiptului: monahismul de obşte, monahismul semi-anahoretic şi monahismul anahoretic.

Avem nevoie de aceşti oameni, pustnici, pentru că ar fi singurii care L-ar recunoaşte fără dubii pe Domnul Hristos dacă ar mai coborî printre noi ca acum două mii de ani. Avem nevoie de ei pentru a certifica la măsura deplinătăţii adevărul credinţei noastre în propria viaţă şi experienţă. Avem nevoie pentru a ne încredinţa de adevărul lui Dumnezeu, despre care noi speculăm de obicei şi pe care ei îl iubesc cu adevărat. Dacă pier monahii, pierdem în principiu etalonul, măsura, direcţia, calea. Îi includ aici şi pe mirenii ajunşi la măsura monahilor care vieţuiesc alături de noi în lume.

Cuvioşilor Părinţi ai pustiei,
rugaţi-vă pentru noi, păcătoşii!

Prolog la cartea bătrânilor stareți, numită Rai[1]

1. În această carte sunt înfățișate asceza cea plină de virtute, petrecerea cea minunată a vieții și cuvintele sfinților și fericiților părinți spre întărire, învățare și urmare, celor care doresc să dobândească viețuirea cea cerească și celor care vor să înainteze pe calea Împărăției Cerurilor.

2. Trebuie să se știe că sfinții părinți care au devenit oarecând râvnitori și învățători ai vieții fericite a monahilor, odată aprinși de dorul dumnezeiesc și ceresc și socotind de nimic toate cele ce între oameni erau bune și de cinste, se străduiau mai presus de orice ca să nu facă nimic spre

[1] Ediția de la Tesalonic nu include acest prolog. Îl găsim, însă, în ediția *Sources Chrétiennes*. Deși tradiția manuscrisă dovedește că prologul nu a existat de la început, ci a fost introdus mai târziu, el regăsindu-se în puține manuscrise, am hotărât introducerea lui în ediția românească, nu urmând pur și simplu exemplu celor de la SC, ci întemeindu-ne pe un principiu valabil în Răsăritul Ortodox, anume acela de a accepta intervenții ulterioare, ca provenind din corpusul eclesial a căruia autoritatea le receptează și legitimează. Acest fenomen este consecvent ideii de tradiție, de preluare și creștere a acesteia cu condiția rămânerii în duh și în adevăr. Autoritatea care constată rămânerea în duh și în adevăr este Biserica însăși care, asemenea unui organism viu, reține propunerile și intervențiile ce consună cu adevărul credinței ei și respinge, în timp, ceea ce nu se înscrie în expresia sănătoasă a acesteia, reține, de fapt, ceea ce edifică și respinge ceea ce vatămă corpul eclezial (Toate notele unde nu apare indicată o altă sursă aparțin traducătorului).

a fi văzuţi. Ei străbăteau calea cea după Hristos ferindu-se de vederea oamenilor şi ţinând ascunse cele mai multe din faptele lor virtuoase, din prisos de smerenie.

3. Astfel, nimeni nu a putut să ne descrie întocmai viaţa virtuoasă a lor. Cei care s-au ostenit mult să facă lucrul acesta ne-au transmis în scris scurte fragmente despre izbânzile lor în cuvânt şi în faptă, nu dăruindu-le acelora ceva, ci străduindu-se să trezească râvna celor de după ei. Aşadar, multe din aceste cuvinte şi izbânzi ale sfinţilor bătrâni au fost istorisite, în vremuri diferite, în cuvânt simplu şi nelucrat, un singur scop având în vedere: să fie de folos celor mulţi.

4. Deoarece istorisirea multora era neclară şi neîngrijită şi pricinuia anumită greutate minţii cititorului, acesta neputând să reţină cu memoria înţelesul fragmentat şi răspândit în carte, am purces pentru el la expunerea lor pe capitole. Prin gruparea cuvintelor asemănătoare şi aşezarea lor într-o ordine, ele dau celor care vor folosul gata pregătit şi lucrător. Căci nu este spre puţin îndemn cuvântul oferit într-un glas din partea mai multor persoane virtuoase.

5. Atunci când Avva Antonie spune că smerenia trece peste toate capcanele diavolului, altul spune, iarăşi, că smerenia este pom al vieţii ridicat la înălţime; altul că smerenia nu se mânie şi nici nu mânie pe nimeni; şi altul iarăşi spune că dacă cineva cere cuiva iertare cu smerenie arde pe demoni; din toate acestea, mintea cititorului primeşte înştiinţare să cerceteze cu toată râvna smerenia. Şi în celelalte capitole vei afla acelaşi lucru. Căci ordinea tuturor capitolelor împreună şi a fiecăruia dintre ele în parte foloseşte în cea mai mare măsură celui ce purcede la citirea cărţii.

6. Şi pentru că fiecare capitol conţine cuvinte diferite ale unor părinţi cunoscuţi sau necunoscuţi, trebuie să se ştie

că am așezat mai întâi în ordine alfabetică pe cele ale căror nume le-am aflat, în afara cazului în care, odată cu dispariția numelui, s-a pierdut și litera din alfabet cu care începea.

7. Dar și înlănțuirea tuturor capitolelor nu este nici aceasta zadarnică sau întâmplătoare, ci se dovedește, de asemenea, foarte folositoare celui ce voiește să ia seama cu mintea la aceasta.

8. Începe, așadar, după îndemnuri,[2] cu cele particulare și practicate la început de monahi, adică: liniștirea (isihia), priveghererea cu zdrobire de inimă și înfrânarea[3], apoi trece la un alt nivel și descrie treptat pe cele mai desăvârșite;[4] după aceea înaintează la cele de folos comun, cele ce unesc și desăvârșesc pe cei ce sunt împreună și dau conținut vieții de obște, care sunt: ascultarea, smerenia iubirea.[5] Ce este, de altfel, mai mare și mai folositor decât ascultarea? Ce este mai desăvârșit decât iubirea? Ce este mai înalt decât smerenia?

9. Acestora le urmează altele câteva, care sunt mai curând mari daruri dumnezeiești decât izbânzi personale. Căci descoperirile și dezlegările cuvintelor dumnezeiești, săvârșirile de semne și puteri sunt mai curând daruri ale lui Dumnezeu decât strădanii ale oamenilor.[6] Dar nu va greși cineva dacă va număra împreună cu acestea la fel de bine și înstrăinarea totală de oameni sau faptul de a trăi pentru totdeauna fără haine sau a se hrăni numai cu ierburi. Sunt adăugate acestea aici pentru ca noi să alergăm prin orice mijloc după ele și să cunoaștem dorul pe care-l

---

[2] Cap. I: Îndemnuri ale Sfinților Părinți privitoare la înaintare spre desăvârșire.

[3] Cap. II, III și IV: Virtuțile particulare practicate mai ales de monahi.

[4] Cap. V-XIII.

[5] Cap. XIV, XV și XII. Cap. XVI nu este amintit.

[6] Cap. XVIII și XIX.

aveau sfinţii noştri părinţi pentru Dumnezeu şi cu ce cinstiri a slăvit şi Acesta pe cei care I se dăruiau cu adevărat.

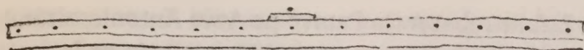
10. Cartea se sfârşeşte cu apoftegmele părinţilor, care constituie un buchet la final, ce ne învaţă pe scurt lucrarea monahilor.

11. Iar capitolele cărţii sunt cele de mai jos:

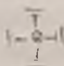
I. Îndemn al sfinţilor părinţi pentru înaintarea în desăvârşire
II. Că trebuie să urmărim liniştirea cu toată silinţa
III. Despre străpungerea inimii
IV. Despre înfrânare, şi că nu numai la mâncăruri se are în vedere, ci şi la celelalte mişcări ale sufletului
V. Diferite povestiri spre întărire în războaiele ridicate în noi de desfrânare
VI. Despre neagonisire şi că trebuie să ne păzim şi de lăcomie
VII. Diferite povestiri care ne întăresc în răbdare şi bărbăţie
VIII. Despre a nu face nimic spre arătare
IX. Cum că trebuie a te păzi să nu judeci pe nimeni
X. Despre darul deosebirii
XI. Despre aceea că trebuie în toată vremea să avem trezvie
XII. Despre a ne ruga neîncetat şi cu trezvie
XIII. Despre aceea că trebuie să-i primim pe străini şi să-i miluim cu voie bună
XIV. Despre ascultare
XV. Despre smerita cugetare
XVI. Despre a nu răspunde răului cu rău
XVII. Despre dragoste
XVIII. Despre cei ce văd cu duhul
XIX. Despre făcătorii de minuni
XX. Despre vieţuirea virtuoasă
XXI. Apoftegme ale părinţilor îmbătrâniţi întru nevoinţă, care arată pe scurt culmea virtuţii lor

CAPITOLUL I

ÎNDEMN AL SFINŢILOR PĂRINŢI PENTRU ÎNAINTAREA ÎN DESĂVÂRŞIRE

1. A întrebat cineva pe Avva[1] Antonie[2]: Ce trebuie să păzesc, ca să fiu plăcut înaintea lui Dumnezeu? Și răspunzând Bătrânul[3] i-a zis: Cele pe care ți le poruncesc păzește-le: Oriunde vei merge, pe Dumnezeu să-L ai înaintea ochilor tăi totdeauna; orice vei face, să ai din Sfintele Scripturi mărturie; și în orice loc te vei așeza, să nu te muți repede de acolo. Acestea trei păzește-le și te vei mântui.

✦ [1]Numele de avva (provenit din limba aramaică: avva-părinte) a fost folosit din primele veacuri creștine, odată cu dezvoltarea monahismului anahoretic în Palestina, Egipt şi Siria, cu sensul de Părinte duhovnicesc. La început, avva erau numiți pustnicii, apoi chiar episcopii şi preoţii care se distingeau printr-o experienţă duhovnicească avansată. Mai târziu denumirea a fost dată stareţilor de mănăstire. A existat și un corespondent pentru stareță: amma. ✦ [2]La sfârşitul cărţii va fi prezentată pe scurt biografia tuturor părinţilor pomeniţi pe parcursul acesteia. ✦ [3]În original Γέρων. Sensul inițial al cuvântului este acela de bătrân ca vârstă. În limbajul mânăstiresc grecesc, cuvântul devine cu timpul un termen tehnic denumind pe cei înaintați în vârsta duhovnicească. El include de cele mai multe ori și sensul propriu, deoarece

2. A întrebat Avva Pamvo pe Avva Antonie, zicând: Ce să fac? I-a spus acestuia bătrânul: Nu te încrede în dreptatea ta, nu purta de grijă lucrului trecut și fii înfrânat la limbă și la pântece.

3. A zis Avva Antonie: Părinții din vechime mergeau în pustie, se vindecau pe ei înșiși și deveneau doctori. Întorcându-se de acolo, vindecau pe alții. Noi însă, de îndată ce am plecat din lume, înainte de a ne vindeca pe noi înșine, vrem să vindecăm pe alții. De aceea se întoarce boala asupra noastră și se *fac cele de pe urmă mai rele decât cele dintâi*[4]. Și auzim de la Domnul cuvântul: *Doctore, vindecă-te întâi pe tine însuți*[5].

4. A zis Avva Andrei: Se cuvine ca monahul să aibă acestea trei: înstrăinarea[6], sărăcia și tăcerea cu răbdare.

5. A spus Avva Atanasie, episcopul Alexandriei: Adeseori, unii dintre voi zic: Unde este prigoană, ca

---

experiența duhovnicească se dobândea la bătrânețe, după multă nevoință și luptă. Este sinonim cu avva. În limba română termenul a fost tradus cu bătrân în mai toate edițiile Patericului, deși el nu s-a impus în limbajul monahal cu referire la părinții duhovnicești cu multă autoritate. La noi s-a folosit și se folosește pentru astfel de situații apelativul mai general de Părinte, chiar și pentru cei mai mari duhovnici: Părintele Cleopa, Părintele Paisie, Părintele Arsenie. Vom păstra în traducere termenul de bătrân, cu specificarea faptului că acesta se referă în egală măsură la vârsta trupească și la vârsta duhovnicească. ✦ [4]Matei 12, 45. ✦ [5]Luca 4, 23. ✦ [6]Înstrăinarea este ieșirea pentru totdeauna din lumea ta, exilul voit - de altfel, același cuvânt grecesc este folosit în limbajul comun pentru a denumi exilul - înstrăinarea de patria ta, de casă, de părinți, de prieteni și de toate lucrurile tale, exterioare sau interioare, înstrăinarea de tine însuți prin renunțarea la idealurile proprii și la voia proprie. Sfântul Ioan Scărarul spune: „Înstrăinarea este despărțirea de toate, ca mintea să rămână

să mucenicesc?[7] Muceniceşte cu conştiinţa, mori păcatului, omoară-ţi mădularele cele pământeşti[8] şi ai devenit mucenic de bunăvoie. Aceia înfruntau pe împăraţi şi dregători; ai şi tu potrivnic pe diavolul, împăratul păcatului, şi dregători pe draci[9]. Căci aşa cum, atunci, acelora le erau puse înainte altar şi jertfelnic şi toată urâciunea închinării la idoli, gândeşte că ai şi tu aşezat în suflet idolul cel vrednic de osândă. Există şi astăzi altar şi jertfelnic şi idol blestemat, nematerial, în suflet. Căci altar este patima lăcomiei pântecelui, jertfelnic este pofta plăcerilor, iar idolul este duhul poftei. Pentru că cel care este robul desfrâului şi se dedă plăcerilor s-a lepădat de Iisus şi se închină la idol. Are în sine statuia Afroditei[10], adică plăcerea ruşinoasă a cărnii. Iarăşi, cel care a fost biruit de furie şi mânie şi nu a smuls din rădăcini nebunia acestei patimi s-a lepădat de Iisus şi îl are pe Ares[11] înăuntrul său ca dumnezeu; căci s-a supus întru totul mâniei, care este idolul nebuniei. Altul, fiind iubitor de argint

---

nedespărţită de Dumnezeu..." (*Scara*, Cuvântul 13). ✦ [7]Verbul μαρτυρῆσαι are dublu sens: a da mărturie şi a mucenici. Contextul cred că justifică opţiunea pentru al doilea sens. De altfel, cel de-al doilea sens îl include în mod necesar pe primul, mucenicia fiind forma supremă de mărturisire. ✦ [8]Este citat cuvântul Sfântului Pavel: Drept aceea, omorâţi mădularele voastre, cele pământeşti: desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia, care este închinare la idoli. (Coloseni 3, 5). ✦ [9]Este o trimitere probabilă la textul din Efeseni 6, 12: Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduh. ✦ [10]Zeiţa reproducerii şi a fertilităţii. ✦ [11]Zeul războiului.

şi de plăceri, închizându-şi inima faţă de fratele lui şi nefăcând milostenie cu aproapele, s-a lepădat de Iisus şi se închină idolilor. Căci are înlăuntrul lui pe idolul lui, pe Hermes[12] şi, mai mult, se închină făpturii și nu Făcătorului. Rădăcina tuturor relelor este iubirea de arginți[13]. Astfel, dacă te înfrânezi de la acestea și te păzeşti de patimile oarbe, ai călcat în picioare idolii şi te-ai lepădat de superstiții. Te-ai făcut mărturisitor, mărturisind mărturia cea bună.[14]

6. A spus Avva Visarion: Când se întâmplă să ai pace și nu ești luptat, atunci mai mult să te smerești, ca nu cumva intrând înlăuntrul nostru bucurie străină să ne mândrim și să fim dați războiului. Căci, de multe ori, Dumnezeu, pentru slăbiciunile noastre, nu îngăduie să fim dați războiului, ca să nu pierim.

7. Un frate care locuia împreună cu alți frați l-a întrebat pe Avva Visarion: Ce să fac? I-a zis Bătrânul: Păstrează tăcerea și nu te măsura[15] pe tine însuți.

8. Avva Veniamin le-a zis fiilor săi duhovnicești, în timp ce își dădea duhul: Acestea să faceți și vă veți putea mântui: *Bucurați-vă pururea, rugați-vă*

✦ [12]Zeul negoţului. ✦ [13]1 Timotei 6, 10. ✦ [14]Vezi 1 Timotei 6, 12 și Matei 10, 32. ✦ [15]Verbul folosit în original este μετρέω, care înseamnă a măsura. Sensul exact folosit aici este acela de a te măsura sau a estima că ești bun sau mai bun ca alții! Este greu să eviți concluzia aceasta atunci când te măsori. Am preferat traducerea fidelă literei, pentru că verbul este folosit cu același sens şi în Noul Testament, într-un text pe care foarte probabil îl au în vedere părinții când dau sfatul acesta: *Căci nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii care se laudă singuri; dar aceia, măsurându-se și asemănându-se pe ei cu ei înșiși, nu au pricepere* (1 Cor. 10, 12).

neîncetat, daţi mulţumire pentru toate[16].

9. L-a întrebat cineva pe Avva Viare, zicând: Ce să fac ca să mă mântuiesc? Şi acela i-a spus: Mergi, fă-ţi pântecele tău mic şi lucrul mâinilor tale puţin şi nu te tulbura în chilia ta; şi te vei mântui.

10. A zis Avva Grigorie Teologul: Pe acestea trei le cere Dumnezeu de la orice om care are botezul: credinţă dreaptă de la suflet, adevăr de la limbă şi cumpătare de la trup.

11. A zis Avva Dioscur: Dacă ne îmbrăcăm cu veşmântul ceresc, nu ne vom arăta goi. Dacă, însă, nu suntem aflaţi purtând acel veşmânt, ce vom face, fraţilor? Vom auzi şi noi glasul acela care zice: *Aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară, acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor*[17]. Ruşine mare ne va fi, după atâţia ani în care am purtat schima monahală, să fim găsiţi în acel ceas al judecăţii neavând veşmânt de nuntă[18]. O, ce căinţă ne va cuprinde atunci! O, ce întuneric ne va învălui, în faţa părinţilor şi a fraţilor noştri, văzându-ne aceştia pe noi osândiţi de îngerii osândirii! Ce tristeţe îi va cuprinde pe Avva Antonie şi pe Avva Ammun cel din Nitria, pe Avva Pavel al Fotiei, pe Avva Ammun, cel din Arabia Egiptului şi pe Avva Mios din Tebaida, pe Avva Macarie Alexandrinul, pe Avva Pafnutie din Sidonia, pe Avva Orsirie din Tigonia, pe Avva Ammonie Henevritul şi pe toţi drepţii care vor fi luaţi în Împărăţia Cerurilor, în timp ce noi vom fi aruncaţi în întunericul cel mai din afară!

12. Spunea Fericitul Epifanie: Chip al lui Hristos

✦ [16]1 Tesaloniceni 5, 16-18. ✦ [17] Matei 8, 12. ✦ [18]Matei 22, 11-12.

fiind, Melchisedec[19] a binecuvântat rădăcina iudeilor, pe Avraam. Cu cât mai mult decât acesta, Adevărul, Hristos, binecuvântează şi sfinţeşte pe toţi cei care cred în El.

13. A zis iarăşi că: Este de folos a avea cărţi creştine pentru cei care le au. Căci vederea însăşi a cărţilor ne face mai şovăielnici în faţa păcatului şi chiar ne împinge să ne deschidem spre dreptate[20].

14. A zis iarăşi: Mare întărire spre a nu păcătui este citirea Scripturilor.

15. A zis iarăşi: Mare prăpastie şi groapă adâncă este necunoaşterea Scripturilor.

16. A zis iarăşi că: Mare trădare a mântuirii este a nu cunoaște niciuna din legile dumnezeiești.

17. Acelaşi zicea că: Păcatele celor drepţi sunt în jurul buzelor, iar ale necredincioșilor în trupul întreg. De aceea, cântă dumnezeiescul David: *Pune Doamne strajă gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele*[21]. Și: *Zis-am: Păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea*[22].

18. Acelaşi a zis că: Dumnezeu păcătoşilor care se

✦ [19]Facere 14, 18-20. Despre legătura dintre Melchisedec și Hristos vezi Evrei 7, 15-25. ✦ [20]Am preferat traducerea prin dreptate deşi pare mai greu inteligibilă, motiv pentru care majoritatea traducătorilor preferă alte echivalenţe lingvistice. Dreptatea este un concept biblic fundamental şi nu întâmplător apare ca antonim al păcatului. Este drept ceea ce este conform adevărului şi ceea ce promovează, cultivă şi împlineşte adevărul. Dreptatea este adevărata stare a lucrurilor, iar nedreptatea este abaterea sau căderea de la această stare şi este sinonimă cu păcatul, înţeles, de asemenea, ca eşec, abatere de la sensul firesc și adevărat al lucrurilor. ✦ [21]Psalmul 140,3. ✦ [22]Psalmul 38,1.

pocăiesc le iartă şi datoria, ca desfrânatei şi vameşului, iar drepţilor le pretinde şi dobânda. Şi aceasta este ceea ce a spus apostolilor: *De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra în Împărăţia Cerurilor.*[23]

19. A zis Avva Evprepie: De ai în tine însuţi că Dumnezeu este credincios şi puternic, crezi în El și te vei împărtăşi de cele ale Lui, iar de eşti puţin la suflet, nu crezi. Şi: Toți credem că El este puternic și credem că toate Îi sunt Lui cu putință; crede, însă, şi lucrurilor care sunt în tine însuţi, că şi în tine face minuni.

20. Un frate l-a întrebat pe acelaşi bătrân, zicând: Cum vine frica de Dumnezeu în suflet? Şi a zis bătrânul: Dacă are omul smerenia şi neagonisirea, îi vine frica de Dumnezeu.

21. Același a zis: Teama și smerenia și lipsa hranei și tânguirea să rămână cu tine neîncetat.

22. Același Avva Evprepie a cercetat la început pe un bătrân și i-a zis: Avva, spune-mi cuvânt să mă mântuiesc! Și acela i-a zis: Dacă vrei să te mântuieşti, oriunde mergi, nu te grăbi să vorbești înainte să te întrebe cineva. Iar el, fiind străpuns la inimă pentru cuvânt, a pus metanie zicând: Cu adevărat, multe cărți am citit, dar asemenea folos niciodată n-am cunoscut. Și mult folosindu-se a ieșit.

23. A spus Amma Evghenia: Ne este de folos chiar să cerșim, numai să fim cu Iisus. Căci bogat este cel ce este cu Iisus, chiar dacă trupește este lipsit. Cel care cinstește cele de pe pământ înaintea celor duhovnicești le va pierde pe amândouă, iar cel care doreşte

[23] Matei 5, 20.

cele cerești va afla oricum și bunurile pământeşti[24].

24. Avva Irineu a zis fraţilor: Să ne luptăm și să răbdăm când ne războiesc, căci suntem soldați ai lui Hristos, ai Împăratului ceresc. Și precum soldații împăratului pământesc au coifuri de aramă, tot așa și oastea noastră are coifuri virtuțile bune. Aceia au platoșă de zale, noi avem platoșă duhovnicească ce este călită în credință. Aceia au suliță, iar noi rugăciunea. Aceia au scut, noi nădejdea în Dumnezeu. Aceia au pavăză, noi Îl avem pe Dumnezeu[25], aceia își varsă sângele în războaie, noi Îi aducem înainte voia noastră liberă. De aceea și Împăratul ceresc a îngăduit dracilor să ne războiască, ca să nu uităm binefacerile Lui. Căci la vreme de uşurare, adesea, cei mai mulți dintre oameni nu se roagă deloc. Și dacă se roagă stând împreună cu alții la rugăciune, nu se roagă cu adevărat sau mintea lor fuge încolo și încoace. Rugându-se, sunt ca și când nu s-ar ruga. Căci cei care vorbesc lui Dumnezeu cu buzele, iar cu inima vorbesc lumii acesteia, cum vor fi auziți? Când însă suntem strâmtorați, atunci ne rugăm cu trezvie, şi de multe ori, cu buzele nezicând nimic, cu inima ne rugăm, înălțând către El glasul inimii și vorbindu-I cu suspine. Aşadar, și noi, fraților, să urmăm soldaţilor împăratului cel stricăcios și să luptăm cu osârdie. Sau mai bine celor trei tineri[26] să urmăm și cuptorul patimilor să-l călcăm în picioare cu curăția, cărbunii aprinşi ai ispitelor să-i stingem cu rugăciunea și pe Nabucodonosor[27] cel

---

✦ [24]Matei 6, 33. ✦ [25]Efeseni 6, 14-18. ✦ [26]Daniel 3, 8-23. ✦ [27]Textul trimite la Nabucodonosor, rege al Babilonului între 605-562 î. Hr.. La porunca lui au fost aruncaţi în cuptorul cu foc

nematerialnic, pe diavol, să-l rușinăm. Și trupurile noastre jertfă vie[28] să le aducem lui Dumnezeu și cugetul nostru binecredincios să I-l aducem înainte ca pe o ardere de tot.

25. A zis Avva Zenon, ucenicul fericitului Siluan: Să nu te așezi în loc vestit, nici să stai alături de om cu nume mare, nici să pui temelie spre a-ți zidi ție chilie vreodată.

26. A zis Avva Macarie Avvei Zaharia: Spune-mi care este lucrarea monahului? Iar el i-a zis: Pe mine mă întrebi, Părinte? A zis Avva Macarie: Am înștiințare[29] despre tine, fiule Zaharia; este cineva care mă îmboldește să te întreb. I-a zis Avva Zaharia: După mine, părinte, pe sine să se silească în toate, acesta este monahul!

27. Spuneau despre Avva Isaia că, odată, a luat un sac și s-a dus la arie. Și a zis stăpânului țarinei: Dă-mi grâu! Acela îl întrebă: Și tu ai secerat, avva? Nu!, zice. I-a zis stăpânul țarinei: Cum, atunci, ceri să primești grâu, fără să fi secerat? I-a zis Bătrânul: Așa!? Dacă cineva nu seceră, nu ia plată? I-a zis stăpânul țarinei:

---

cei trei tineri. ✦ [28]Romani 12,1. ✦ [29]Πληροφορία este harisma dăruită sufletului de Dumnezeu după multă rugăciune, ca o certitudine neclintită cu privire la justețea unui gând sau a unei fapte, la soluția unei probleme și în general la descoperirea voii lui Dumnezeu într-o situație concretă. Se recomandă, însă, ca aceste lucrări tainice dăruite sufletului să fie supuse judecății duhovnicilor cu discernământ, spre a fi evitată înșelăciunea, pentru că satana poate să furnizeze astfel de simțăminte, din moment ce poate lua chipul îngerului luminii. (Notă preluată din ediția Mânăstirii Nașterea Maicii Domnului din Panorama, Tesalonic. În continuare ET).

Nu! Şi aşa a plecat Bătrânul. Iar fraţii, văzând ce a făcut, i-au pus metanie rugându-l să le spună de ce a făcut aceasta. Le-a zis Bătrânul: Pildă i-am făcut, că, dacă cineva nu lucrează, nu ia plată de la Dumnezeu[30].

28. A zis Avva Isaia, preotul: Spunea unul dintre părinţi că omul este dator să dobândească înainte de toate acestea: a crede în Dumnezeu, şi a-L dori pe Dumnezeu neîncetat, şi nerăutatea, şi a nu răsplăti răul cu rău[31], şi îndurarea, şi smerenia, şi curăţia, şi facerea de bine, filantropia, şi dragostea faţă de toţi, şi supunerea, şi blândeţea, şi mărinimia, şi răbdarea, şi dorinţa sfântă către Dumnezeu. Şi a ruga neîncetat pe Dumnezeu cu durere în inimă şi iubire adevărată spre a nu privi în urmă şi spre a lua aminte la cele ce vor veni[32], şi a nu se încrede în facerea sa de bine, adică în slujire, şi a cere neîncetat ajutorul lui Dumnezeu pentru cele ce vor veni în fiecare zi.

29. Un frate a cerut de la Avva Isaia cuvânt. Şi răspunzând Bătrânul, i-a zis: Dacă voieşti a urma Domnului nostru Iisus, păzeşte cuvântul Lui. Şi omul tău cel vechi de vrei să se spânzure pe lemn împreună cu El, pe cei ce vor să te coboare de pe cruce eşti dator să-i tai de la tine până vei muri. Şi eşti dator să te pregăteşti pe tine însuţi să porţi ocara, să odihneşti inima celor care-ţi fac rău, să te smereşti pe tine înaintea celor care vor să te stăpânească, să-ţi ţii gura în tăcere şi să nu judeci pe cineva în inima ta.

30. A zis iarăşi că: Osteneala trupească, şi sărăcia, şi înstrăinarea, şi bărbăţia[33], şi tăcerea nasc smerita

---

✦ [30]1 Corinteni 3, 8. ✦ [31]Cf. Romani 12, 17. ✦ [32]Cf. Filipeni 3, 13. ✦ [33]Bărbăţie în sens de curaj.

cugetare. Şi smerita cugetare înlătură multe păcate. Iar pentru cel care nu păzeşte acestea, lepădarea[34] este zadarnică.

31. A zis iarăşi: Urăşte toate cele din lume şi odihna trupului, că acestea te-au făcut vrăjmaş lui Dumnezeu.[35] Căci aşa cum omul, având vrăjmaş, luptă cu el, tot aşa suntem datori să luptăm cu trupul spre a nu se odihni.

32. Un frate l-a întrebat pe Avva Isaia despre cuvântul rugăciunii din Evanghelie: Ce înseamnă: *„Sfinţească-se numele Tău"*[36]? Şi răspunzând, i-a zis: Aceasta este pentru cei desăvârşiţi. Căci este cu neputinţă să se sfinţească numele lui Dumnezeu în noi, cei stăpâniţi de patimi.

33. Ne-a povestit Avva Isaia că şezând el odată alături de Avva Macarie au venit şapte fraţi din Alexandria ispitindu-l şi zicându-i: Spune-ne, Părinte, cum ne vom mântui? Iar eu luând o foaie îndoită - zicea - şi stând deoparte, scriam cele ce ieşeau prin buzele lor. Bătrânul, oftând şi deschizându-şi gura sa cea luminată, a zis: O, fraţilor, fiecare dintre voi ştie cum se mântuieşte, dar nu vrem să ne mântuim. Iar aceia i-au zis: Mult vrem să ne mântuim, dar nu ne lasă gândurile viclene. Ce să facem? Atunci Bătrânul a zis: Dacă sunteţi monahi, de ce umblaţi cu cei din lume şi vă apropiaţi de locul unde locuieşte mireanul? Cei care s-au lepădat de lume şi au primit schima sfântă şi sunt printre mireni, se înşală pe ei înşişi unii ca

---

✦ [34]Cuvântul traduce grecescul αποταγή, un termen tehnic care înseamnă renunţarea la lume şi la cele ale lumii şi retragerea în pustie din iubire pentru Dumnezeu. ✦ [35]Iacob 4, 4. ✦ [36]Matei 6, 9.

aceştia. Şi osteneala lor este zadarnică. Ce vor câştiga de la cei din lume, dacă nu odihna trupească? Iar unde este odihnă trupească, acolo nu poate să locuiască frica lui Dumnezeu, mai ales în monah. De ce se numeşte monah[37]? Deoarece vorbeşte singur lui Dumnezeu noaptea şi ziua. Iar monahul care petrece cu cei din lume mai mult de o zi sau cel mult două - pentru că nu poate să trăiască fără cele necesare şi este nevoie să vândă lucrul mâinilor lui şi să dobândească cele de trebuinţă - întorcându-se îi pare cu adevărat rău pentru cele două zile petrecute în cetate ca să-şi vândă lucrul său, pentru că nu s-a folosit deloc. Monahul care îşi petrece timpul cu mirenii, aceste virtuţi câştigă şi mai ales la început se arată astfel: îşi înfrânează limba, posteşte şi se smereşte pe sine însuşi până când devine cunoscut şi se răspândeşte zvonul că monahul cutare este robul lui Dumnezeu. Şi, îndată, îi mişcă satana pe cei din lume să-i aducă toate cele necesare, vin, ulei, bani şi orice altceva, zicând: Sfântul, sfântul! Şi cum se întâmplă de obicei în slava deşartă, auzind zicându-i-se Sfântul!, se umflă smeritul monah. Şi numaidecât începe să stea împreună cu aceştia, mâncând, bând şi odihnindu-se. După aceea, sculându-se la cântare, îşi înalţă glasul până când vor spune mirenii că monahul cutare cântă şi priveghează, până îl vor lăuda pe el. Şi iarăşi, plin de slavă deşartă, se mândreşte şi se înalţă. Şi îndată pleacă smerenia de la el. Iar dacă cineva îi spune cuvânt aspru, îi răspunde foarte urât. Apoi, în timp ce priveşte la cei din lume, diavolul îi

---

✦ [37]Cuvântul μοναχός (monah) înseamnă singur.

aruncă săgeţi spre femei, copii şi spre grija vieţii. Iar el se întunecă, după cum şi Domnul nostru Iisus Hristos a spus în Evanghelie, că: *Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui*[38]. Iar dacă socotim acestea basme să-L auzim pe Domnul zicând: *Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*[39]. Apoi, începe să se îngrijească de nevoile de peste an. Astfel, se răspândeşte şi începe să adune şi arginţi, până când îl sădesc dracii în rădăcina iubirii de arginţi. Şi dacă îi aduce cineva un dar mic, i-l întoarce spunând: Nu-l primesc, căci nu iau nimic. Dar dacă cineva îi aduce aur sau argint, sau veşmânt, sau ceva plăcut lui, îndată cu bucurie primeşte. Şi întinde masă şi încep să mănânce. Iar săracul, mai bine zis *Hristos în afara porţii bate şi nu este nimeni să-l înţeleagă, nimeni să-L audă*[40]. Către aceştia a zis Domnul nostru Iisus Hristos că: *Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului decât să intre bogatul în Împărăţia lui Dumnezeu*[41]. Dar poate zicem că: Nu nedreptăţesc pe nimeni, căci am din lucrul meu de mână şi din cele ce-mi trimite Dumnezeu. Spuneţi-mi, părinţilor, îngerii în ceruri adună aur şi argint, sau slava lui Dumnezeu? Şi noi, fraţilor, de ce am primit schima? Ca să adunăm bani şi bunuri materiale, sau ca să devenim îngeri? Sau nu cunoaşteţi că ceata căzută din ceruri se întregeşte cu monahi? Deci, fraţilor, de ce ne-am lepădat de lume? Şi dacă ne-am lepădat de lume, de ce iarăşi, îngâmfându-ne, ne-am întors de la calea

✦ [38]Matei 5, 28. ✦ [39]Matei 24, 35. ✦ [40]Apocalipsa 3, 20. ✦ [41]Luca 18, 25.

smereniei? Sau nu știți că vinul și femeile și aurul și odihna trupească, precum și petrecerea cu cei din lume, acestea toate ne separă de Dumnezeu? Căci rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint. Cât de departe este cerul de pământ, atât de departe este și monahul iubitor de arginți de slava lui Dumnezeu. Și încă: Nu este un rău mai mare decât monahul iubitor de argint. Monahul cu tovărășii lumești are nevoie de rugăciuni multe făcute de părinți sfinți. Sau nu-l auzim pe fericitul Ioan spunând: *Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el*[42]. Și Iacob iarăși asemenea: *Cine, deci, va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu*[43]. Să fugim de lume, fraților, așa cum fuge cineva de șarpe. Căci unde mușcă șarpele, cu greu se vindecă. La fel și noi, dacă vrem să devenim monahi, să fugim din lume. Este spre binele nostru, fraților, să avem un război, nu multe și nenumărate. Spuneți-mi, părinți și frați, părinții noștri unde au dobândit virtuțile, în lume sau în pustie? Așadar, noi cum putem să dobândim virtuțile în lume fiind? Dacă nu flămânzim, dacă nu însetăm, dacă nu înghețăm,[44] dacă nu locuim cu fiarele și nu murim trupului, cum vom trăi sufletului?[45] Cum vrem să moștenim Împărăția Cerurilor trăind printre cei din lume? Să avem privirile ațintite spre Împărăția Cerurilor! Căci dacă soldatul nu va lupta și nu va birui și după acestea nu va da bani, nu dobândește vrednicia. Cu cât mai puțin noi, care, mâncând și bând, și în mijlocul celor din

---

✦ [42]1 Ioan 2, 15. ✦ [43]Iacob 4, 4. ✦ [44]Vezi 1 Corinteni 4, 11. ✦ [45]Vezi Romani 8, 13.

lume fiind, vrem să moştenim Împărăţia Cerurilor! Să nu ne pună diavolul gânduri viclene, spunând că: Adun ca să fac şi milostenie. Căci cel care nu vrea din codrant[46] să facă milostenie, nici dintr-o mie de dinari[47] nu va face. Nu, fraţii mei! Acestea sunt ale celor din lume. Nu ne vrea Dumnezeu pe noi, monahii, să avem aur sau argint, haine şi bunuri materiale. Domnul a dat poruncă spunând: *Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?*[48]. Monahul care are aur sau argint sau alte bunuri materiale nu crede că Dumnezeu poate să-l hrănească. Dacă pâine nu poate să ne dea, nici Împărăţia Lui nu poate să ne-o dea. Aceasta cunosc că, atunci când am un lucru şi cineva - din lume mai ales - îmi aduce altul de acelaşi fel, acela este din lucrare diavolească. Dacă, însă, nu am şi cer de la Dumnezeu, o dată și de două ori, atunci Acesta, cunoscând de ce am nevoie, îmi aduce precum lui Daniel în groapa leilor[49]. Iar dacă nu am nevoie de nimic, ci am și aur, și argint, și alte bunuri materiale şi nu le arunc, şi tot aştept să-mi aducă cineva cele de trebuință, atunci devin părtaş lui Iuda Iscarioteanul, care a lăsat harul ce i s-a dat şi a alergat spre pofta iubirii de arginţi. De unde, fericitul Apostol, aceasta cunoscând, nu numai rădăcina tuturor relelor[50], i-a zis iubirii de arginţi, ci şi închinare la idoli a

---

✦ [46]Condrant (Κοδράντης Lat. Quadrans = ¼ dintr-o monedă: Matei 5, 26) era cea mai mică monedă romană din bronz. Deseori se folosea cu sensul de sumă neînsemnată, cum am zice: cinci bani. ✦ [47]Monedă romană de argint. ✦ [48]Matei 6, 26. ✦ [49]Daniel 6, 10-22. ✦ [50]1 Timotei 6, 10.

numit-o[51]. Să vedem, aşadar, spre câtă răutate trage după sine această boală pe monah, încât chiar şi spre închinarea la idoli îl duce. Căci iubitorul de arginţi se îndepărtează de iubirea lui Dumnezeu şi se închină idolilor pecetluiţi ai oamenilor, adică banului de aur. O, iubire de arginţi, care îl desparţi pe monah de slava lui Dumnezeu! O, iubire de arginţi, înfricoşătoare şi amară, care-l desparţi pe monah de ceata îngerilor! O, iubire de arginţi, rădăcina tuturor relelor, care-l faci pe monah să se îngrijească de toate, până când îl faci să-L părăsească pe Stăpânul cerurilor şi să se alipească de stăpânitorii pământului! O, iubire de arginţi, care deschizi uşa tuturor răutăţilor, care ascuţi limba călugărului spre hulă şi ocări şi spre tulburări, până când îl faci pe acesta să se judece în tribunalele lumeşti! Vai monahului aceluia care dă curaj dracului iubirii de arginţi! Vai, monahului iubitor de arginţi, că a părăsit porunca Mântuitorului, care a zis: *Să nu aveţi nici aur, nici argint*[52]! De multe ori dracul îi trimite un gând ca acesta: Scoală-te, fă priveghere şi mâine cheamă pe fraţi şi fă-le agapă. Apoi, pleacă dracul la cei chemaţi şi le zice: Luaţi cu voi cele trebuincioase. Atunci zice: Canonul nu-l încetez. Voi face şi Ceasul al treilea, şi Ceasul al şaselea, şi Ceasul al nouălea, neştiind că: *Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia Cerurilor,*[53]. Şi ce-mi va vătăma mie aurul sau argintul, sau alte bunuri? Neştiind că, unde este aur şi argint şi alte bunuri, acolo este îndrăzneala dracilor şi pieirea sufletului şi a trupului, acolo este *vai* pentru totdeauna. Cum va intra

✦ [51]Coloseni 3, 5. ✦ [52]Matei 10, 9. ✦ [53]Matei 7, 21.

străpungerea inimii în monahul iubitor de arginți? Căci părăsind voia Celui ce l-a făcut pe el și l-a chemat la viața veșnică, aurului se închină și se înconjoară de el. Cum va intra într-un astfel de bărbat zdrobirea inimii? Dar de multe ori, îi aduce diavolul lacrimi și suspine și-l face să-și bată pieptul zicându-i: Uite, ți-a dat Dumnezeu aur și argint și zdrobire de inimă!, ca să nu smulgă de tot rădăcina iubirii de arginți din el. O, frații mei iubiți, cum noi călugării avem aur și argint și haine și lemne și nu încetăm să strângem? Și săracul, mai bine zis Hristos, este bolnav și flămânzește, îi este frig și însetează, și noi nimic din acestea nu facem pentru El[54]. Ce răspuns vom da ca monahi, fraților, Stăpânului Hristos, noi care ne-am lepădat de lume și iarăși ne întoarcem la ea? Și ne clătinăm în credința că schima monahală este îngerească! Am făcut-o lumească pentru aur, pentru că am avut și nu am dat. Și dacă de multe ori am dat, am făcut-o înaintea tuturor ca să fim lăudați. Nu așa, frații mei iubiți! Să fugim din lume! Greu este a te mântui și în pustie! Cum vom rămâne atunci printre cei din lume? Sigur nu ne vom mântui, mai ales că Domnul a zis: *Cel care nu se leapădă de lume și de cele care sunt în ea, chiar și de sufletul lui însăși... și nu-și ridică crucea ca să-Mi urmeze Mie, nu este vrednic de Mine*[55]. *Căci viu sunt*, zice Domnul[56], *ieșiți din mijlocul lor și vă*

✤ [54]Vezi Matei 25, 42-43. ✤ [55]Vezi Luca 14, 26-27 și 33; Luca 9, 23-25. ✤ [56]Viu sunt, zice Domnul este o expresia frecvent citată în Vechiul Testament, mărturie invocată ca argument în sprijinul unor adevăruri. După modelul: Precum este adevărat că Eu sunt viu, tot așa este de adevărat că te voi micșora..., Iezechiel 5, 11. Vezi și: Isaia 48, 19; Ieremia 22, 24; Iezechiel 35, 11 etc..

osebiți[57]. Vedeți, frații mei iubiți, cât folos este în a fugi de întâlnirile lumești? Ne este de folos și nouă, și acelora. Vorbirea lor este despre vânzări și cumpărări, despre soții, copii și animale. O asemenea întovărășire desparte gândul de Dumnezeu. Și dacă numai vorbirea cu aceștia desparte gândul de Dumnezeu, a mânca împreună cu ei și a bea împreună cu ei câtă vătămare aduce? Nu pentru că sunt necurați spun acestea. Să nu fie! Ci pentru că aceștia mănâncă o dată și de două ori pe zi toate mâncărurile și cărnurile, iar noi stăm departe de mâncăruri și cărnuri și mâncăm o dată pe zi. Dacă însă ne văd mâncând cu îndestulare, îndată ne osândesc și spun: Iată și monahii se satură!, și nu-și amintesc că și noi purtăm trup ca și ei. Și iarăși, dacă ne văd înfrânându-ne de la mâncăruri, din nou ne osândesc, zicând: Iată, se fac plăcuți oamenilor! Și își pierd sufletele lor din pricina noastră. Dacă, iarăși, ne văd mâncând cu mâinile nespălate sau având haina murdară, din nou zic: Iată, neorânduială! Iar dacă ne văd mâncând cu mâinile spălate zic: Iată, și monahii se fac curați, și se pierd pe ei înșiși din pricina noastră! Și devenim noi vinovați și pricinuitori pierzaniei lor. Să fugim în orice chip de mesele lor. Să căutăm mai curând defăimarea lor decât laudele. Căci lauda lor este pricinuitoare a judecății. Iar defăimarea lor pricinuitoare de cununi. Care este folosul dacă plac oamenilor și-L mânii pe Domnul Dumnezeul meu? Martor este Apostolul Pavel, căci zice: *Dacă aș plăcea încă oamenilor, n-aș mai fi slujitor al lui Hristos*[58]! Așadar, să ne rugăm înaintea Domnului

✦ [57]2 Corinteni 6, 17. ✦ [58]Galateni 1, 10.

zicând: Iisuse Dumnezeul nostru, izbăvește-ne și păzește-ne de lauda și de defăimarea oamenilor. Și nimic să nu facem spre a plăcea lor. Căci lauda lor nu va putea să ne ducă în Împărăția Cerurilor, nici defăimarea lor nu are puterea să ne închidă viața veșnică. Să cunoaștem, frați iubiți și binecuvântați, că pentru fiecare cuvânt de prisos vom da seama Domnului Dumnezeului nostru[59].

34. Un frate s-a apropiat de Avva Ilie Isihastul, la obștea din peștera Avvei Sava, și i-a zis: Avva, spune-mi cuvânt! Iar Bătrânul a zis fratelui: În zilele părinților noștri, erau iubite aceste trei virtuți: neagonisirea, blândețea și înfrânarea. Iar acum domnește la monahi lăcomia și pofta pântecelui și obrăznicia. Ce vrei, aceea ține!

35. Se zicea despre Avva Teodor din Ferme[60] că pe aceste trei le avea mai de căpetenie decât multe: neagonisirea, nevoința[61] și fuga de oameni.

36. A spus Avva Teodor din Ferme că: Omul care

✦ [59] Matei 12, 36. ✦ [60]Munte în nordul Nitriei, unde se nevoiau mulți monahi (ET). ✦ [61]Am tradus în limba română termenul ἄσκησις prin nevoință, deși nu redă fidel sensul etimologic. În vocabularul tehnic al limbii române a intrat și cuvântul grecesc ca atare, asceză, dar acesta este folosit mai puțin și cu un sens general. Este important de semnalat faptul că în limba română s-a tradus de la început prin nevoință, cuvânt ce trimite la ne-voire, adică la tăierea voii. Cuvântul grecesc asceză înseamnă exercițiu stăruitor și este folosit până astăzi în spațiul grecesc. Este o diferență de accent. În limba română, nevoința este termenul generic pentru strădaniile monahului, în timp ce în limba greacă termenul generic este cel de asceză. Accentul pe nevoință este o particularitate a spiritualității monahale românești. Lucrul acesta poate fi observat până astăzi.

stă în pocăință nu este legat de poruncă.

37. A întrebat Amma Teodora pe Papa[62] Teofil despre cuvântul Apostolului, adică ce înseamnă: *Răscumpărați vremea*[63]. Iar el i-a răspuns: Cuvântul arată câștigul. În ce fel? S-a arătat vreme de batjocură! Cumpără cu smerenia și îndelunga-răbdare vremea de batjocură și atrage câștigul la tine. Vreme de necinste! Îndură și cu îndurarea răscumpără vremea aceasta și ai câștig. Și toate cele potrivnice, dacă vrem, ni se fac nouă câștig.

38. A zis iarăși Amma Teodora: *Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă*[64]. Căci, aşa cum copacii, dacă nu trec prin zăpezi și ploi nu pot să aducă rod, la fel și noi. Veacul acesta este iarnă. Și dacă nu trecem prin multe necazuri și încercări, nu vom putea să devenim moștenitori ai Împărăției Cerurilor[65] .

39. A zis iarăși aceeași că: Învățătorul este dator să fie străin de iubirea de stăpânire și de slava deșartă, să stea departe de mândrie, să nu se lase amăgit de lingușiri sau orbit de daruri, să nu fie biruit de pântece, să nu fie stăpânit de mânie, ci să fie îndelung răbdător, binevoitor, smerindu-se cu toată puterea, îngăduit de ceilalți și îngăduitor, grijuliu și iubitor.

40. A zis Avva Ioan Kolovos: Eu vreau ca omul să se împărtășească de toate virtuțile. Pentru aceasta, sculându-te dimineața, în fiecare zi, pune început la

---

✣ [62]Patriarhul Alexandriei (385-412). În primele veacuri creştine titlul de papă avea o întrebuinţare largă şi se atribuia episcopilor, dar şi preoţilor. În cele din urmă s-a consacrat atribuirea acestui titlu episcopului de Alexandria şi episcopului Romei. (ET). ✣ [63]Efeseni 5, 16. ✣ [64]Luca 13, 24. ✣ [65]Fapte 14, 22.

toată virtutea și porunca lui Dumnezeu, în cea mai mare răbdare, cu frică și îndelungă-răbdare, în iubire de Dumnezeu cu toată dorirea sufletului și a trupului și multă smerenie, în răbdare față de durerile inimii și pază, în rugăciune multă și cereri cu suspine, în curăția limbii și paza ochilor. Defăimat și nemânios, împăciuitor și nerăsplătind răul cu rău[66], neluând în seamă căderile celorlalți. Nu te măsura pe tine însuți, ci fii mai prejos decât toată făptura, în lepădare de materie și de toate cele după trup, în cruce, în luptă, în sărăcia cu duhul, în bună-vrere și nevoință duhovnicească, în post, în pocăință și plâns, în osteneala războiului, în discernământ, în curăția sufletului, în împărtășire de bine, lucrul mâinilor tale în liniște[67], în privegheri de noapte, în foame și sete, în frig și lipsă de haine[68], în suferințe, închizând mormântul ca și când ești deja mort, încât să socotești că moartea îți este aproape în fiecare zi.

41. A zis Avva Iosif Tebeul că trei lucruri au mare prețuire înaintea lui Dumnezeu: Când omul este bolnav și se adaugă bolii și alte ispite, iar acesta le primește cu mulțumire; Al doilea este când cineva face toate lucrurile curate înaintea Domnului, fără nimic omenesc; Iar al treilea când cineva se așază în supunere față de părintele duhovnicesc și se leapădă de toată voia proprie.

42. Povestea Avva Casian despre un anume Avva Ioan, întâistătător de obște, că a fost mare în viața sa. Acesta, când i s-a apropiat sfârşitul și pleca senin și cu

✦ [66]Romani 12, 17. ✦ [67]2 Tesaloniceni 3, 12. ✦ [68]2 Corinteni 11, 27.

dor de Dumnezeu, l-au înconjurat frații, cerându-i să le lase ca moștenire un cuvânt scurt și mântuitor, prin care vor putea să ajungă la desăvârșirea în Hristos. Iar acela oftând a zis: Niciodată n-am făcut voia proprie, niciodată n-am învățat pe cineva ceea ce n-am făcut eu mai înainte[69].

43. A zis fericitul Ioan Gură de Aur: Așezându-te să citești cuvinte dumnezeiești, întâi roagă pe Dumnezeu să-ți deschidă ochii inimii[70] tale, așa încât nu numai să citești cele scrise, ci să le și faci, ca să nu străbatem spre osânda noastră viețile și cuvintele sfinților[71].

44. Spunea Avva Ioan Kílikas, egumenul Raithului[72], fraților: Fiilor, cum am fugit de lume, să fugim și de poftele trupului[73].

45. A zis iarăși: Să urmăm exemplul părinților noștri, cu câtă asprime și liniștire se nevoiau aici!

46. A zis iarăși: Să nu spurcăm, fiilor, locul acesta, pe care părinții noștri l-au curățit de draci.

47. A zis iarăși: Locul acesta este al nevoitorilor, nu al negustorilor.

✦ [69]Ecou al poruncii lui Hristos: iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în Împărăția Cerurilor... (Matei 5, 19). ✦ [70]Efeseni 1, 18. ✦ [71]Vezi Luca 12, 47; Iacob 1, 23-25. ✦ [72]Raitho sau Raithou se află pe țărmul de sud-vest al peninsulei Sinai, unde se aflau cele 12 izvoare și cei 70 de copaci de finic (Ieșire 15, 27). Din secolul al IV-lea a existat aici o mânăstire, distrusă în anul 373 de barbari. În 540 a fost reconstruită și fortificată de către Justinian și a cunoscut o mare dezvoltare până la sfârșitul sec. al VII-lea. ✦ [73]*Poftele trupului*, mai exact *poftele cărnii* este o expresie biblică nou-testamentară frecvent folosită (Vezi: Galateni 5, 16; Efeseni 2, 3; 2 Petru 2, 18; 1 Ioan 2, 16).

48. Cum urcăm de la Ghetsimani pe Muntele Măslinilor, este mânăstirea Avvei Avramie. În această mânăstire a fost egumen și Avva Ioan Kizikinul. L-am întrebat pe acesta într-o zi, zicând: Avva, cum dobândește cineva virtutea? Și a răspuns Bătrânul zicând: Dacă vrea cineva să dobândească virtutea, nu poate să o dobândească dacă nu urăşte răutatea potrivnică acesteia. Deci, dacă vrei să ai pururea lacrimi, urăște râsul. Vrei să ai smerenie, urăşte mândria. Vrei să fii înfrânat, urăşte lăcomia pântecelui. Vrei să fii cumpătat, urăşte viaţa desfrânată. Vrei să fii lipsit, urăşte iubirea de arginți. Cel care vrea să fie locuitor al pustiei, urăşte cetăţile pentru sminteli. Cel care vrea să aibă liniștire, urăște îndrăzneala. Cel care vrea să fie străin, urăște arătarea. Cel care vrea să-şi stăpânească mânia, urăște petrecerea cu cei mulți. Cel care vrea să nu ţină minte răul, să urască vorbirea de rău. Cel care vrea să fie nestingherit, să rămână în singurătate. Cel care vrea să-și ţină limba, să-și închidă urechile ca să nu audă multe. Cel care vrea să aibă totdeauna frica lui Dumnezeu, să urască odihna trupească și va iubi necazul şi strâmtorarea.

49. Un frate l-a întrebat pe Avva Iosif, zicând: Dacă se întâmplă prigoană, este bine să pleci în pustie sau în lume? Şi a zis Bătrânul: Unde auzi că sunt ortodocși, acolo mergi, cât mai aproape de ei, și să nu ai deloc prietenie cu vreun copil, nici să locuiești împreună cu acesta. Și dacă este cu putință să rămâi în chilia ta, este bine. Și să cultivi legumele tale, în loc să mergi la altul să ceri. Iarăși a zis fratele: Vreau să stau

cu cineva în obşte, ca să mă liniştesc singur în chilie şi acela să-mi dea lucrul meu de mână şi să-mi poarte de grijă. Şi i-a zis Bătrânul: Părinţii noştri nu voiau lucru acesta. Dacă nu ţii seama, nu vei oferi pâine nimănui, căci nu te va lăsa satana[74].

50. Ziceau despre Avva Isaac că, aproape fiind de el sfârşitul, au venit la el părinţii şi i-au zis: Ce vom face după ce pleci, părinte? Iar el a zis: Vedeţi cum am mers eu în faţa voastră! Dacă voiţi şi voi să mă urmaţi şi să păziţi poruncile lui Dumnezeu, va trimite harul Lui şi va păzi locul acesta. Iar dacă nu le veţi păzi, nu veţi mai rămâne în locul acesta. Căci şi noi, când urma să moară părinţii noştri, ne întristam, dar ţinând poruncile Domnului şi sfaturile lor, rămâneam ca şi când aceia erau cu noi. Aşa să faceţi şi voi şi vă veţi mântui.

51. Un frate a rugat pe Avva Ierax: Spune-mi cuvânt cum să mă mântuiesc. Îi zice Bătrânul: Stai în chilia ta. Dacă flămânzeşti, mănâncă; dacă înseteazi, bea; şi nu vorbi de rău pe cineva; şi te vei mântui.

52. Un frate a întrebat pe Avva Krónie: Ce voi face cu uitarea[75] care îmi înrobeşte mintea şi nu mă lasă să simt când se apropie de mine păcatul? Şi a zis Bătrânul: Când au luat chivotul cei de alt neam, pentru

---

✦ [74]Răspunsul avvei înseamnă probabil că felul acesta de viaţă monahală - adică să trăiască cineva închis şi altul să-l slujească şi să-l îngrijească - este potrivit pentru cei care au atins o anumită măsură a sfinţeniei. Dacă monahul este imatur duhovniceşte, aşa cum se pare că este cazul de faţă, există pericolul să eşueze şi să nu folosească pe nimeni, de aceea îl şi respinge (ET). ✦ [75]Este vorba despre uitarea sufletului care se datorează trândăvelii şi lenevirii. Este opusul trezviei, al privegherii minţii şi al inimii (ET).

fapta rea a fiilor lui Israel, l-au târât până l-au adus la locaşul lui Dagòn[76], zeul lor. Atunci, a căzut fratele cu faţa la pământ şi a zis: Ce înseamnă aceasta? Iar Bătrânul a zis că: Dacă cei de alt neam[77] vor ajunge să robească mintea omului cu propriile ei pricini, îl târăsc aşa până când îl aduc deasupra patimii celei nevăzute. În acel loc, aşadar, dacă mintea se întoarce şi-L caută pe Dumnezeu, şi îşi va aduce aminte de judecata veşnică, îndată patima cade şi se face nevăzută. Căci scris este: *Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui şi vei cunoaşte unde ai fost*[78].

53. A zis Avva Krónie: Dacă Moise nu ducea oile pe Muntele Sinai, nu ar fi văzut focul în rug.[79] Atunci un frate a întrebat pe Bătrân: Drept ce poate fi luat rugul? Şi i-a zis că rugul este luat drept lucrarea trupească; căci scris este: *Asemenea este Împărăţia Cerurilor cu o comoară ascunsă în ţarină*[80]. A zis fratele către Bătrân: Aşadar, fără osteneala trupească nu înaintează omul în vreo vrednicie? Şi Bătrânul i-a răspuns: Din vechime este scris: *Cu ochii aţintiţi asupra lui Iisus, Începătorul şi Plinitorul credinţei, Care, pentru bucuria pusă înaintea Lui, a suferit crucea*[81]. Şi David spune iarăşi: *Nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormire şi odihnă tâmplelor mele...*[82] şi celelalte.

✤ [76]Zeul filistenilor. Despre incidentul cu răpirea chivotului de către filisteni şi ducerea lui în templul zeului lor, Dagon, vezi 1Regi 4, 3-22 şi 5, 1-2. ✤ [77]Aici îi înţelegem pe draci care întotdeauna pândesc prilejul să înrobească sufletul, în special când el însuşi îi provoacă într-un oarecare fel (ET). ✤ [78]Isaia 30, 15. ✤ [79]Vezi Ieşire 3, 1-6. ✤ [80]Matei 13, 44. ✤ [81]Evrei 12, 2. ✤ [82]Psalmul 131, 2-5. La întrebarea fratelui dacă fără truda trupului nu poate cineva să înainteze, ca răspuns, Avva aduce primul şi cel

54. Un frate a rugat pe Avva Krónie: Spune-mi cuvânt! Şi i-a spus lui: Când s-a dus Elisei la sunamiteancă, a aflat-o stearpă; dar ea a zămislit şi a născut prin venirea lui Elisei.[83] A zis lui fratele: Ce înseamnă cuvântul acesta? Şi Bătrânul a zis: Sufletul, dacă veghează[84] şi se adună din griji şi părăseşte vrerile sale, atunci Duhul lui Dumnezeu îl cercetează şi poate să nască, deoarece altfel este sterp.

55. A zis Avva Macarie: Să nu dormi în chilia fratelui care are faimă rea.

56. Un frate a întrebat pe Avva Macarie cel Mare despre desăvârşire. Şi răspunzând Bătrânul a spus: Dacă dobândeşte omul smerenie mare în inima lui şi în trup; şi dacă nu se măsoară pe sine în niciun lucru, ci mai curând se aşază pe sine în smerenie mai prejos decât orice făptură; şi nu judecă în niciun fel pe nimeni decât numai

---

mai important exemplu, pe Domnul, care „în loc de bucuria lui de mai dinainte, a suferit cruce" şi pe prorocul David, omul care a aflat „în inima lui" pe Dumnezeu, şi plin de iubire şi zel sfânt promite că nu-şi va îngădui nici cea mai mică odihnă, înainte să pregătească loc potrivit pentru chivot, adică pentru casa lui Dumnezeu. Pe urmele Domnului au mers Apostolii şi toată ceata sfinţilor şi a martirilor Bisericii. Truda trupului trebuie s-o înţelegem în două feluri: una este truda pe care călugărul o depune în fiecare zi pentru a împlini îndatoririle lui călugăreşti. În momentul consacrării, călugărul l-a auzit pe părintele lui duhovnicesc că l-a oferit în taină lui Dumnezeu, că este chemat să se pregătească nu spre odihnă, nu spre lipsa de griji, nu spre confort..., ci spre lupte duhovniceşti, spre înfrânarea trupului... şi spre toate cele amare şi truditoare ale vieţii fericite în Dumnezeu (din slujba schimei celei mari). Şi va flămânzi şi va înseta şi va priveghea şi va fi pregătit să sufere cu bucurie orice osteneală şi durere pe care Dumnezeu i-o va cere în drumul vieţii

pe sine; și rabdă defăimarea; și aruncă din inima sa toată răutatea; şi se sileşte pe sine să fie îndelung-răbdător, bun, iubitor de frați, cumpătat, înfrânat - căci scris este: *A celor ce se silesc este Împărăția Cerurilor și cei ce se silesc pun mâna pe ea.*[85] Şi vede drept cu ochii săi; și are paza limbii; și își întoarce auzul de la orice lucru deșert şi vătămător de suflet; şi dreptatea mâinilor sale și curăţia inimii să fie spre Dumnezeu; şi nepătarea trupului; și să aibă aducerea aminte de moarte înaintea ochilor în fiecare zi; și lepădarea de mânia și răutatea duhovnicească; și lepădarea de cele materiale și de plăcerile trupești; și lepădarea de diavol și de toate lucrările lui; şi, desigur, unirea cu Dumnezeu, Împăratul tuturor, şi cu toate poruncile Lui; și să rămână neîncetat în tot locul și în tot lucrul, și în toată fapta lângă Dumnezeu; fără acestea nu poate să fie desăvârșit.

---

sale călugărești. Al doilea înțeles al trudei trupului este lucrarea practică. Ceea ce ne spune Sfântul Casian Romanul este foarte expresiv: „Având în vedere poruncile apostolice, Sfinții Părinți ai Egiptului nu lasă niciodată pe călugări să rămână fără lucrare și mai ales pe cei tineri, pentru că știu că prin răbdarea lucrării alungă acedia, își procură hrana și ajută pe cei care au nevoie". Și mai jos adaugă: „De asemenea, Părinții spun că cel care lucrează se războieşte de cele mai multe ori cu un demon și este chinuit de acesta, în timp ce leneşul este înrobit de mii de duhuri viclene" (Filocalia vol.1 Către Castor, episcopul, cap. 60. Despre acedie) vezi 2 Tesaloniceni 3, 6-12. și Apoftegma II, 75 (ET). ✦ [83]4 Regi 4, 8-37. ✦ [84]Cuvintele νήφω, νήψις, νηφάλιος în textele patristice exprimă trezvia minţii şi a inimii, sau trezvia duhovnicească. Aceasta este o premisă esenţială pentru lupta cu păcatul și lepădarea de lume, dar și pentru dialogul viu cu Dumnezeu. Acest dialog se întemeiază pe un continuu și profund proces de pocăinţă care nu este posibil fără trezvie. ✦ [85]Matei 11, 12.

57. A zis Avva Marcu: Legea libertății învață tot adevărul. Cei mulți o citesc spre cunoștință, dar puțini o înțeleg cu trimitere la lucrarea poruncilor[86]. Nu cere desăvârşirea acesteia în virtuţile omeneşti; căci om desăvârşit în acestea nu se găseşte. Iar desăvârşirea ei în Crucea lui Hristos se ascunde.[87]

58. Un frate a venit la Schit la Avva Moise, cerând de la acesta cuvânt. A zis acestuia Bătrânul: Mergi, șezi în chilia ta și chilia te va învăța toate.

59. A zis Avva Moise: Cel care Îl are aproape de el pe Iisus și se bucură de El bine face neaducând om în chilia lui.

60. A zis iarăși: Cu neputinţă este să dobândească cineva pe Iisus altfel decât prin osteneală şi smerenie și rugăciune neîncetată.

61. Spunea Avva Matoe că trei părinți au plecat la Avva Pafnutie, cel numit și Kefalas, ca să ceară cuvânt, și Bătrânul le-a zis: Ce vreți să vă spun, cuvânt duhovnicesc sau trupesc? I-au spus lui: Duhovnicesc! Şi Bătrânul le-a zis: Mergeți, iubiți suferința mai mult decât odihna, defăimarea mai mult decât slava şi a da mai degrabă decât a lua[88].

62. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Ce lucru este bun, pe care să-l fac și să fiu viu în el? Şi a zis Bătrânul: Dumnezeu ştie binele. Dar am auzit că cineva din părinți a întrebat pe Avva Nisterie cel Mare, prietenul Avvei Antonie, zicând lui: Care lucru este bun,

---

✣ [86]Este o reluare în lectură aplicată a textului din Iacob 1, 25: Cine s-a uitat, însă, de aproape în legea cea desăvârşită a libertății şi a stăruit în ea, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa. ✣ [87]Ioan 8, 31-32 şi 36. ✣ [88]Fapte 20, 35.

ca să-l fac? Și acela a zis lui: Nu sunt, oare, toate virtuţile egale? Sfânta Scriptură ne spune că Avraam era iubitor de străini, și Dumnezeu era cu el[89]. Ilie iubea liniştea, şi Dumnezeu era cu el. Iar David era smerit, şi Dumnezeu era cu el. Deci, ceea ce vezi că vrea sufletul tău după Dumnezeu aceea fă și ține inima trează.

63. Spunea Avva Pimen despre Avva Nisterie că, precum era şarpele de aramă făcut de Moise pentru vindecarea poporului[90], aşa era şi Bătrânul. Având toate virtuţile şi totdeauna tăcând, pe toţi îi vindeca. Întrebat fiind Avva Nisterie de către Avva Pimen cum a dobândit virtutea aceasta, că, ori de câte ori s-a întâmplat vreun necaz în obşte, nici nu vorbea, nici nu lua parte, a răspuns acela: Iartă-mă Avva, când am intrat la început în obşte, mi-am zis în cugetul meu: Tu şi măgarul una veţi fi! Aşa cum măgarul este bătut și nu vorbește, este ocărât şi nu răspunde nimic, aşa și tu, precum spune psalmul: *Ajuns-am ca un dobitoc înaintea Ta și credincios Ție, și voi fi pururea cu Tine*[91].

64. A zis Avva Pimen: A fi treaz, şi a lua aminte la tine, și a avea darul deosebirii, aceste trei virtuți sunt unelte ale sufletului.

65. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen: Cum trebuie omul să se poarte? I-a zis lui Bătrânul: Să vedem pe Daniel, că nu s-a aflat împotriva lui nicio pâră, decât în slujirile aduse Dumnezeului său[92].

66. A zis iarăși: Sărăcia, suferința și darul deosebirii, acestea sunt uneltele vieţii monahale. Căci scris

---

✦ [89]Cf. Facere 12, 2 ş.u. ✦ [90]Numeri 21, 9. ✦ [91]Psalmul 72, 22. ✦ [92]Confraţii lui Daniel, demnitarii, mânaţi de invidie, au vrut să-l pârască împăratului Darie al perşilor, încât acesta să renunţe la

este: Dacă ar fi aceşti trei bărbaţi Noe, Iov şi Daniel, *Eu sunt viu, zice Domnul Dumnezeu*[93]. Noe este chip al neagonisirii, Iov al suferinţei şi Daniel al deosebirii. Aşadar, dacă există aceste trei lucruri în om, Dumnezeu locuieşte în acesta.

67. A zis iarăşi Avva Pimen că: Două lucruri dacă urăşte monahul, poate să devină liber faţă de lume. Şi a zis lui fratele: Care sunt acestea? Şi a zis Bătrânul: Odihna trupească şi slava deşartă. Şi a zis fratele: Spune-mi alt cuvânt! A răspuns Bătrânul: Cât poţi, lucrează lucrul de mână, ca din acesta să faci milă. Căci scris este că milostenia şi credința curăţă păcatele[94]. A zis fratele: Ce este credinţa? A zis Bătrânul: Credința este a petrece în smerenie şi a face milă.

68. A zis iarăși: Omului despre care inima ta nu are înștiințare[95] nu-i încredința cugetul tău.

69. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce

---

prețuirea pe care o avea pentru el și să-l scoată din demnitatea înaltă cu care îl însărcinase. Dar nu puteau să găsească motiv pentru că purtarea lui era fără reproş. De aceea, au născocit o poruncă conform căreia timp de treizeci de zile, cel care va cere ceva de la un alt zeu sau om în afară de Darius să fie aruncat în groapa leilor. Erau siguri că Daniel nu va trăda slujirea lui față de Dumnezeul în care credea şi astfel capcana lor ar fi dus la rezultatul dorit, ceea ce s-a şi întâmplat. (Cf. Daniel 6, 5 ș.u.). ✦ [93]Iezechiel 14, 14. ✦ [94] Vezi Pilde 15, 27 și Galateni 3, 11. ✦ [95]Înştiinţarea (πληροφορία) este un termen tehnic în spiritualitatea şi în literatura monahală şi se referă la primirea unui fel de vestire, de informare tainică, nu prin cuvinte, ci la nivelul sufletului sau al duhului, oricum, mai curând la nivelul simţirii decât al minţii, în legătură cu un lucru sau cu o hotărâre, sau cu o atitudine pe care urmează să o ai. Gheron Iosif, cunoscutul isihast athonit din sec. XX spunea că nu lua nicio hotărâre până nu avea înştiinţare de sus.

să fac cu prieteniile nefolositoare pe care le am? Şi acela a zis: Este vreun om care, horcăind de moarte, mai ia seama la prieteniile din lumea aceasta? Nu te apropia, nici nu le atinge şi singure se vor înstrăina.

70. A zis iarăşi că: Atunci când un om vrea să-şi ridice casă, multe lucruri adună să poată înălţa casa, şi diferite materiale adună. Aşa şi noi să luăm puţin din toate virtuţile.

71. Acelaşi a zis că David a scris lui Ioab: *Să fii stăpân în război şi vei stăpâni cetatea şi-o vei distruge*[96] .

72. A zis Avva Pimen: Dacă vezi privelişti şi auzi lucruri, să nu le povesteşti aproapelui tău, căci aceasta este întoarcere de la război[97].

73. A zis iarăşi: La început fugi îndată, a doua oară fugi iarăşi, iar a treia oară fă-te sabie.

74. A zis Avva Pimen Avvei Isaac: Uşurează parte din dreptatea ta şi vei avea odihnă în puţinele tale zile[98].

75. A întrebat Avva Vitimie pe Avva Pimen zicând: Dacă cineva este trist din cauza mea şi îi pun metanie, dar nu se lasă înduplecat, ce să fac? A zis lui Bătrânul: Ia cu tine alţi doi fraţi şi pune-i metanie, şi dacă nu se înduplecă, ia alţi cinci. Şi dacă nu se va lăsa înduplecat nici de aceştia, ia cu tine preot. Şi dacă nici aşa nu se va îndupleca, să te rogi în continuare netulburat

---

✦ [96]2 Regi 11, 25. ✦ [97]Adică deturnarea aceluia de la lupta sa duhovnicească. ✦ [98]Cuvântul dreptate (δικαιοσύνη) poate fi înţeles în două feluri: un prim sens poate fi ţinerea legii lui Dumnezeu, virtute, sfinţenie, în care caz aici se recomandă Avvei Isaac să micşoreze puţin nevoinţa lui aspră, care probabil îi crea probleme. Un al doilea sens poate fi acela de automustrare, în care caz i se recomandă avvei să micşoreze mustrarea de sine, ca să i se liniştească sufletul (ET).

lui Dumnezeu, ca Acesta să-i dea înştiinţare, iar tu să rămâi fără grijă[99].

76. Un frate, mergând în piaţă, l-a întrebat pe Avva Pimen: Ce vrei să fac? A zis Bătrânul: Să te faci prieten cu cel care se sileşte pe sine şi vei vinde lucrurile tale cu odihnă.

77. A zis iarăşi: Această vieţuire a dat Dumnezeu lui Israel: să stea departe de cele împotriva firii, de mânie, furie, invidie, ură, de vorbirea împotriva fratelui şi de celelalte ale firii vechi.

78. A zis iarăşi: Osteneşte-te cât poţi să nu te porţi rău cu nimeni şi să-ţi păstrezi inima curată cu orice om.

79. A venit la Avva Paladie mai-marele locului, voind să-l vadă, căci auzise cele despre el. Şi luând cu sine un tahigraf, i-a poruncit lui zicând: Eu intru la avva, iar tu să scrii cele spuse de acesta către mine cu precizie. Şi intrând, mai-marele locului a zis Bătrânului: Roagă-te pentru mine, avva, că am multe păcate. A zis Bătrânul: Singurul fără de păcat este Iisus Hristos. A zis mai-marele locului: Oare, avva, pentru fiecare păcat vom da socoteală? A zis Bătrânul: Scris este: *Tu răsplăteşti fiecăruia după faptele lui*[100]. A zis mai-marele locului: Explică-mi cuvântul! A zis Bătrânul: Este de la sine înţeles, dar ascultă mai pe larg! Ai supărat pe aproapele? Aşteaptă-te la acelaşi lucru. Ai răpit de la cei lipsiţi, ai năpăstuit pe sărac, ai fost părtinitor la judecată, ai ruşinat, ai batjocorit, ai calomniat, ai pus în primejdie cinstea familiei altora, ai jurat strâmb, ai mutat hotarele ogoarelor părinteşti, ai

---

✦ [99]Vezi Matei 18, 15-17. ✦ [100]Psalmul 61, 11; Pilde 12, 14.

jefuit casele orfanilor, ai strâmtorat pe văduve, ai preferat plăcerea trecătoare de aici bunurilor viitoare? Aşteaptă să ţi se întoarcă toate. Căci ceea ce seamănă omul, aceea va secera. Şi, desigur, dacă ai făcut şi ceva din cele bune, şi acelea să aştepţi să ţi se întoarcă însutit, căci *Tu răsplăteşti fiecăruia după faptele lui*[101]. Această hotărâre având în minte toată viaţă, vei putea să ocoleşti multe din păcate. A zis dregătorul: Şi ce trebuie să fac, avva? A zis Bătrânul: Să cugeţi la cele veşnice şi nesfârşite şi de neînlocuit, în care nu este noapte, unde nu este somnul cel asemănător morţii; în care nu este mâncare, nu este băutură - slujitorii slăbiciunii noastre; nu este boală, nu sunt dureri, nici spitale, nu sunt tribunale, nici negoţ, nici bani - începutul tuturor relelor, pricina războaielor, şi rădăcina duşmăniei; ci este locaşul celor vii, al celor care nu mor prin păcat, al celor care trăiesc viaţa adevărată în Hristos Iisus. Oftând, dregătorul a zis: Adevărat, avva, așa este, cum ai spus. Și folosindu-se mult, a plecat la ale sale, mulțumind lui Dumnezeu.

80. Se povestea despre Avva Pamvo că, dându-şi sfârșitul, în ceasul în care îi părăsea, a zis bărbaţilor sfinţi care se aflau lângă el: De când am venit în locul acesta al pustiei şi mi-am ridicat chilie şi am locuit în ea, nu îmi amintesc să fi mâncat pâine nemuncită cu mâinile mele[102] şi nu-mi pare rău pentru vreun cuvânt pe care l-am vorbit până în acest ceas. Şi plec la Dumnezeu, ca şi când n-aş fi început încă să-L cinstesc. Şi mai mult decât mulţi, avea obiceiul, când

+ [101]Psalmul 61, 11; Pilde 12, 14. + [102]2 Tesaloniceni 3, 8.

îi cereau cuvânt din Scripturi sau duhovnicesc, să nu le răspundă îndată, ci spunea că nu ştie cuvântul şi o lună sau mai mult nu dădea răspunsul.

81. A zis Avva Pamvo: Dacă ai inimă, poţi să te mântuieşti.

82. Spuneau despre părinții Avva Pamvo, Avva Visarion, Avva Isaia și Avva Paisie că erau puternici foarte. Întâlnindu-se odată întâmplător cu Avva Athre, i-a întrebat pe aceștia preotul Muntelui Nitriei: Cum sunt datori frații să petreacă? Iar ei au zis: În mare nevoință și păzindu-și conștiința față de aproapele.

83. A întrebat un frate pe Avva Pamvo zicând: De ce mă împiedică duhurile să fac bine aproapelui? A zis lui Bătrânul: Nu vorbi aşa, afară numai dacă numești pe Dumnezeu mincinos. Ci spune mai bine: Nu vreau deloc să fac milostenie. Luându-ți înainte, Dumnezeu a spus: *V-am dat stăpânire să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului*[103].

84. Avva Pamvo a trimis pe ucenicul lui în cetatea Alexandriei ca să vândă lucrul mâinilor lui. Și pentru că a rămas şaisprezece zile în cetate, aşa cum ne-a spus, a dormit nopţile în pridvorul bisericii Sfântului Marcu. Şi după ce a văzut slujba bisericii catedrale, s-a întors la Bătrân. Învăţase şi tropare. A zis lui Bătrânul: Te văd, fiule, tulburat. Nu cumva ţi s-a întâmplat vreo ispită în cetate? A zis fratele către Bătrân: Adevărat, avva, în nepăsare cheltuim zilele noastre în pustia aceasta şi nici canoane, nici tropare nu cântăm. Căci plecând eu în Alexandria am văzut cetele bisericii cum cântă şi m-am întristat mult. De ce noi

---

[103]Luca 10, 19.

nu cântăm canoane și tropare? Atunci Bătrânul i-a zis lui: Vai de noi, fiule, că am ajuns zilele în care monahii vor părăsi hrana tare, cea despre care vorbește Duhul Sfânt, și vor alerga după cântări și ehuri. Care străpungere a inimii, care lacrimi se nasc din tropare? Ce străpungere a inimii îi vine monahului când stă în biserică sau în chilie, și-și înalță glasul său precum boii? Dacă ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu suntem datori să stăm cu străpungere de inimă și nu cu semețire.[104] Căci nu au ieșit monahii în pustia aceasta ca să se înfățișeze lui Dumnezeu și să se semețească, și să îngâne cântări, și să bată ritmuri, și să-și legene mâinile, și să se mute de pe un picior pe altul. Ci, suntem datori cu frică și cutremur, cu lacrimi și suspine, cu evlavie și cu glas smerit, măsurat și coborât, să aducem rugăciuni lui Dumnezeu[105]. Iată, îți spun ție, fiule, că vor veni zile în care vor strica creștinii cărțile Sfintelor Evanghelii și ale Apostolilor și ale dumnezeieștilor proroci, uitând de Sfintele Scripturi, scriind tropare și cuvinte elinești și se va împrăștia mintea în tropare și în cuvintele elinilor. De aceea,

---

✦ [104]Este folosit aici cuvântul μετεωρισμός, un termen tehnic pentru limbajul paterical și filocalic, întâlnit și în textele biblice. *Antioh, așadar, a plecat în grabă spre Antiohia, socotind, în trufia lui, să facă uscatul drum de corăbii și marea drum de picior, pentru semeția inimii.* (2 Macabei 5, 21) Un neologism care ar reda mai exact sensul, dar pe care nu-l putem folosi în contextul de față este cuvântul exaltare. ✦ [105]Până în secolul al VI-lea monahii nu s-au folosit de imnografie, ca să evite capcana celui rău. Ei întrevedeau riscul ca frumusețea melodiei să alunge străpungerea inimii celor care se rugau, pe de o parte, și pe de altă parte ca execuția cântării să provoace celui care o cânta gânduri de slavă deșartă (ET).

părinţii noştri au zis caligrafilor din această pustie să nu scrie vieţile şi cuvintele sfinţilor pe pergament[106], ci pe papirus[107], căci neamul ce va veni va şterge vieţile părinţilor sfinţi şi va scrie după voia lui. Şi i-a zis lui fratele: Oare, vor fi schimbate obiceiurile şi tradiţiile creştinilor şi nu vor mai fi preoţi în biserică, ca să se întâmple acestea? Şi a spus Bătrânul: În acele timpuri *se va răci iubirea multora*[108] şi va fi strâmtorare nu puţină, năvălirea altor neamuri, mişcare de popoare, nestatornicie între împăraţi, neorânduială între dregători, risipă între preoţi, nepăsare între monahi. Egumenilor nu le va păsa de mântuirea lor şi a turmei lor. Doritori vor fi toţi şi primii la mese şi certăreţi, leneşi la rugăciune, dar gata mereu să vorbească de rău pe alţii[109], oricând gata să judece; vieţile

---

✦ [106]Cuvintele membrană, difteră şi pergament se referă la acelaşi obiect. Erau piei de diferite animale, prelucrate, în special de viţel, de capră, de miel sau de oi, care erau folosite pentru scris. Raritatea pergamentului îi obliga deseori pe oameni să le spele sau să le cureţe pe cele deja scrise, ca să poată să le folosească din nou ca material de scris. Astfel, au apărut aşa-numiţii codici palimpsest (de la cuvintele greceşti πάλιν-ψάω= a lustrui din nou). Prin lustruirea aceasta se ştergea scrierea anterioară. ✦ [107]Papirusul era un material de scris confecţionat din planta papirus care creştea în timpurile vechi în valea Nilului, în Siria, Mesopotamia şi Palestina. Era un material care se distrugea uşor şi nu rezista la procedura de curăţire şi de scriere a doua oară, aşa cum se întâmpla cu pergamentele. Astfel, prin folosirea papirusului se elimina şi pericolul imediat al distrugerii textelor sfinte scrise. ✦ [108]Vezi Matei 24, 12. ✦ [109]Vorbirea de rău (καταλαλιά) sau bârfa, cum o numim noi popular, este amintită deseori în textele patericale, dar şi în cărţile biblice. Vezi: Nu vă vorbiţi de rău unul pe altul, fraţilor! Cel care-l vorbeşte de rău pe un frate, sau îl judecă pe fratele său, acela vorbeşte de rău legea şi judecă

bătrânilor și cuvintele lor nici nu le vor urma, nici nu le vor asculta, ci mai curând vor flecări și vor spune: Dacă trăiam în zilele acelora, ne-am fi nevoit și noi. Iar episcopii timpurilor acelora vor fi slugarnici față de persoanele celor puternici, vor judeca judecățile lor după darurile primite, nu vor apăra pe săraci în judecățile lor, vor strâmtora pe văduve, vor necăji pe orfani. Vor pătrunde și în popor necredința, risipirea, ura, duşmănia, invidia, cearta, hoţia, beţia, petrecerile nesimţite, adulterele, desfrâul, uciderile, jafurile. Și a zis fratele: Ce va face, dar, cineva în asemenea timpuri şi vremuri? Și a zis Bătrânul: Fiule, în asemenea zile, va scăpa cel ce-şi mântuieşte sufletul său; *şi mare se va chema acela în Împărăţia Cerurilor*[110].

85. Spunea Avva Pitirion, ucenicul Avvei Antonie: Cel care vrea să alunge dracii mai întâi să-și supună patimile. Căci ce patimă va birui și dracul aceleia va alunga. Te urmăreşte dracul mâniei? Dacă ai biruit mânia, ai alungat şi pe dracul ei. La fel este cu orice patimă.

86. A spus Avva Sisoe: Fă-te neînsemnat, voia ta arunc-o înapoia ta şi fă-te fără griji şi vei găsi odihnă.

87. Acelaşi a zis: Sunt unii care îşi cheltuiesc zilele lor în nepăsare. Cu cuvântul și cu gândul caută să se mântuiască, dar cu fapta nu se îngrijesc. Pe de o parte citesc vieţile sfinţilor, pe de altă parte nu urmează smerenia şi neagonisirea, rugăciunea şi privegherea, înfrânarea și liniştirea, somnul pe pământ și metaniile. Socotesc neadevărate vieţile sfinţilor, în trufia lor, spunând că este cu neputinţă să îndure cineva

legea; dar dacă judeci legea, nu eşti împlinitor al legii, ci judecătorul ei (Iacob 4,11). ✦ [110]Matei 5, 19.

asemenea lucruri, negândindu-se că unde Dumnezeu locuieşte, prin harul dumnezeiesc al Botezului şi prin lucrarea poruncilor, se săvârşesc lucruri şi daruri duhovniceşti mai presus de fire.

88. Ziceau despre Avva Homai că, atunci când era să se săvârşească, a spus fiilor săi duhovniceşti: Să nu locuiţi împreună cu ereticul, nici să nu faceţi cunoştinţă cu dregătorii, nici să fie mâinile voastre întinse spre a aduna, ci mai degrabă întinse spre a da[111].

89. A zis un Bătrân: Pregăteşte-ţi sabia! Şi a zis fratele: Dar nu mă lasă patimile! A zis Bătrânul: Scris este: *Cheamă-Mă în ziua necazului tău şi Eu te voi izbăvi, iar tu Mă vei preaslăvi!*[112]. Cheamă-L, deci, pe Domnul şi te va izbăvi de orice ispită.

90. Ziceau Bătrânii: scufa este semnul nerăutăţii, paramanul - al crucii şi cingătoarea - al bărbăţiei[113]. Deci, să trăim potrivit schimei, împlinind toate cu râvnă, ca să nu părem că purtăm schimă străină.

91. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Cum

✦ [111]Fapte 20, 35. ✦ [112]Psalmul 49, 15. ✦ [113]După Avva Dorotei, scufa este semnul smereniei şi al lipsei de răutate, pentru că pruncii poartă scufii şi nu omul adult... Trebuie să urmăm pruncilor în nerăutate. Pe prunc dacă îl umileşti, nu se mânie, dacă-l cinsteşti, nu cade în slavă deşartă. Dacă-i ia cineva ceea ce are, nu se necăjeşte, pentru că este fără de răutate. Nu se împotriveşte, nu caută slavă. Dar scufa este şi semnul harului divin. Aşa cum scufia acoperă şi protejează capul copilului, la fel şi harul lui Dumnezeu acoperă mintea conducătoare şi se îngrijeşte de lipsa de răutate a copilului pe care ne-o dăruieşte Hristos şi o ocroteşte faţă de aceia care încearcă continuu s-o lovească şi s-o rănească. Paramanul (se numeşte şi polistavru) se poartă cruciş pe umeri, conform cuvintelor: Ia-ţi crucea şi urmează-Mi Mie. Şi crucea, ce altceva înseamnă decât mortificarea desăvârşită care se săvârşeşte în noi prin credinţa în Hristos? Cingătoarea simbolizează, pe de

poate cineva să se facă nebun pentru Domnul? I-a spus lui Bătrânul: Era într-o obşte un copil şi a fost dat unui bătrân îmbunătăţit ca să-l îndrume şi să-l învețe frica de Dumnezeu. Deci a spus Bătrânul acestuia: Când te ocărăşte cineva, binecuvântează-l; dacă te aşezi la masă, mănâncă pe cele rele şi lasă pe cele bune; dacă trebuie să alegi haină, las-o pe cea bună şi ia-o pe cea rea. I-a zis copilul: Nebun sunt de-mi zici să fac acestea? A zis Bătrânul: De aceea zic să faci acestea, ca să te faci nebun pentru Domnul şi să te înţelepţească Domnul. Iată, ne-a arătat Bătrânul ce trebuie să facă cineva ca să devină nebun pentru Domnul.

92. A zis un Bătrân: Să stăm pe stâncă şi să năvălească râul! Nu te teme, căci nu te poate nărui. Cântă în linişte, zicând: *Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului; nu se va clătina în veac cel ce locuieşte în Ierusalim*[114].

93. A zis iarăşi: Pentru tine S-a născut Hristos, omule! Pentru aceasta a venit Fiul lui Dumnezeu,

---

o parte, că suntem pregătiţi să slujim, aşa cum face cel care vrea să lucreze, care mai întâi se încinge şi după aceea începe treaba. Mai simbolizează însă şi mortificarea poftei instinctuale. Adică cingătoarea este făcută din piele moartă şi o purtăm la mijloc, unde se află rinichii (care sunt consideraţi ca locaş al poftelor sufletului) şi, astfel, suntem chemaţi să omorâm iubirea de plăceri (Avva Dorotei, *Lucrări ascetice*. Didascalia I, cap. 15-19) (ET).

✣ [114]Psalmul 124, 1. Vezi Calist Patriarhul: Sfântul Părinte ne spune că, cuvântul Ierusalim se tâlcuieşte ca locul păcii şi simbolizează locul unde se sălăşluieşte Dumnezeu. Este evident că se referă la sufletul care trăieşte pacea adusă de prezenţa lui Hristos în el. Nu orice suflet poate să trăiască pacea lui Hristos şi să aibă numele păcii, decât acela care, ca o cetate ce se construieşte, are la temeliile ei piatra nezdruncinată din capul unghiului, pe Hristos (*Filocalia* vol. 4 Capitole despre rugăciune, 53) (ET).

ca tu să te mântuieşti. S-a făcut prunc, s-a făcut om, Dumnezeu fiind. Odată, citeţ făcându-se, a luat cartea în sinagogă şi a citit, zicând: *Duhul Domnului este peste Mine, că Domnul m-a uns ...*[115]. Altă dată, ca un ipodiacon, făcând bici din frânghii, a scos afară din templu oile şi boii şi toate celelalte[116]. Diacon fiind, încingându-se cu ștergarul, a spălat picioarele ucenicilor Săi, poruncind acestora să spele şi ei picioarele fraţilor[117]. Ca preot, stând în mijlocul preoţilor, învăţa poporul. Episcop fiind, luând pâinea şi a binecuvântat-o, a dat-o ucenicilor Săi[118]. A fost biciuit pentru tine, și tu pentru El nu duci nici măcar o ocară; S-a îngropat şi a înviat ca Dumnezeu; toate pentru noi după rânduială le-a pătimit una după alta, ca să ne mântuiască. Să fim treji, să priveghem, să ne îndeletnicim cu rugăciuni, cele plăcute Lui să facem[119].

94. Despre gândurile vătămătoare a răspuns un Bătrân: Vă rog, fraţilor, ca, aşa cum am încetat faptele, să încetăm și gândurile!

95. A zis un Bătrân: Dacă între tine și altul s-a întâmplat cuvânt întristător, şi acela tăgăduieşte, zicând: Nu am zis cuvântul acesta!, să nu te cerți cu el; că poate să se întoarcă și să zică: Da, am zis și ce-i cu asta?

✦ [115]Isaia 61, 1. ✦ [116]Ioan 2, 15-16. ✦ [117]Ioan 13, 5 şi 14. ✦ [118]Marcu 14, 22. ✦ [119]Este interesant cum grupează Bătrânul într-un singur sfat mai multe sfaturi ce se regăsesc răspândite în textele nou-testamentare. Îndemnurile „Să fim treji, să priveghem" se găsesc în 1 Petru 5, 8, la persoana a II-a plural, *Fiţi treji, privegheaţi; cu rugăciuni să ne îndeletnicim* este din 1 Cor. 3, 7; iar ultima parte, cele plăcute lui să facem este din 1 Ioan 3, 22. Este o dovadă a familiarităţii părinţilor cu limbajul biblic şi a libertăţii cu care îl folosesc.

96. A zis un Bătrân: Să nu încuviinţezi orice cuvânt şi să nu te învoieşti cu el. Cu greu să crezi şi repede să adevereşti.

97. Zicea unul din bătrâni: Ne adunam la început unii cu alţii şi vorbeam spre folos şi făceam cete-cete şi urcam la cer. Acum ne adunăm şi, ajungând la vorbire de rău, ne tragem unul pe altul în prăpastie jos.

98. A zis unul din bătrâni: Dacă omul nostru lăuntric veghează[120], are puterea să-l păzească şi pe cel din afară. Iar dacă nu, câtă putere este, să păzim limba.

99. Acelaşi spunea: De lucrare duhovnicească este nevoie, că pentru aceasta am venit. Căci mare chin este a învăţa cu gura şi a nu face lucrul cu trupul.

100. Un frate a întrebat pe unul din părinţi: Ce este viaţa? Şi acela răspunzând a zis: Gură care spune adevărul, trup sfânt, inimă curată, gânduri ce nu cutreieră prin lume, cântare cu străpungere de inimă, a petrece în liniştire şi nimic altceva cugetând afară de aşteptarea cu nădejde a Domnului.

101. A zis Bătrânul: Diavolul atacă meteahna monahului. Căci un obicei statornicit prin timp îndelung dobândeşte puterea firii[121], mai ales la cei nepăsători. Orice mâncare pe care o cauţi după miros să nu doreşti să ţi-o dai, mai ales când eşti sănătos. Şi ceea ce pofteşti să nu mănânci, ci, mâncând cele trimise ţie de

---

✦ [120]Omul lăuntric şi omul din afară sunt sintagme antropologice folosite pentru prima dată de Sfântul Pavel. Vezi Romani 7, 22; 2 Corinteni 4, 16; Efeseni 3, 16. Practica monahală ascetică şi literatura patericală şi filocalică vor dezvolta mult aceste noţiuni. ✦ [121]Ceea ce spune şi înţelepciunea populară: Obiceiul este a doua natură!

Dumnezeu, fii mulțumitor în orice ceas. Pâinicile monahilor am mâncat, dar încă nu am devenit monahi. Deci, îmbărbătează-te, frate, ca să nu porți veșmânt străin, ci să ai pecetea lui Hristos, adică smerenia.

102. Spuneau bătrânii că: Monahul este dator până la moarte să se împotrivească dracului acediei[122] și al nepăsării, mai ales în timpul slujbelor. Și dacă ai reușit aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu, ia aminte la gândul mulțumirii de sine și al semețirii și zi în gândul tău: *De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc*[123], căci *nimic nu este omul decât pământ și cenușă*[124],și amintește-ți că *Domnul stă împotrivă celor mândri, iar celor smeriți le dă har*[125].

103. A zis un Bătrân: Când te culci sau când te scoli, sau orice altceva faci, dacă va fi Dumnezeu înaintea ochilor tăi, nicicum vrăjmașul nu poate să te înfricoșeze. Iar dacă gândul, în acest fel, rămâne în Dumnezeu, și puterea lui Dumnezeu va rămâne în el.

104. A zis un Bătrân: Trebuie ca monahul să nu tragă cu urechea, să nu fie bârfitor și să nu se smintească.

105. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Spune-mi cuvânt, cum să mă mântuiesc? Iar el a zis: Străduiește-te să lucrezi puțin câte puțin și te vei mântui.

106. Spuneau părinții că acestea sunt pe care Dumnezeu le cere de la creștini: Să se supună Sfintelor

---

✦ [122]După Sfântul Ioan Sinaitul, acedia înseamnă „paralizia sufletului și depravarea minții, lene și nepăsare față de nevoință, ură față de făgăduințele călugărești..., este cea care aduce istovirea la vremea psalmodiei și slăbiciunea la vremea rugăciunii...; acedia este pentru călugări moartea sufletească ce cuprinde toate relele" (*Scara*, Cuvântul al 13-lea, *Despre acedie*). ✦ [123]Psalmul 126, 1. ✦ [124]Facere 18, 17. ✦ [125]Pilde 3, 34; Iacob 4, 6.

Scripturi, cele spuse să fie şi făcute[126] şi să asculte de cârmuitori şi de părinţii duhovniceşti[127].

107. Un frate a întrebat un Bătrân zicând: Ce să fac că gândurile mă împresoară sub pretextul de a cerceta pe Bătrâni? Iar Bătrânul a zis lui: Dacă vezi că gândurile vor să te scoată afară din chilie din pricina strâmtorării, fă-ţi ţie însuţi o mângâiere în chilie şi nu vei mai vrea să ieşi. Iar dacă vrei să mergi pentru folosul sufletesc, încearcă-ţi cugetul şi ieşi. Căci am auzit despre un bătrân că, atunci când îi spuneau gândurile să cerceteze pe cineva, se ridica, lua rasa, ieşea afară, înconjura chilia şi intra din nou şi făcea pentru sine mângâierea străinului[128], şi aşa făcând îşi găsea liniştea.

108. Ziceau părinţii că pentru călugări cursa diavolului, mai mult decât femeile, sunt copiii.

109. Ziceau iarăşi: Unde există vin şi copii nu mai este nevoie de satana.

110. Un frate râvnitor stătea în chilia lui şi, auzind de virtuţile sfinţilor, se grăbea, crezând că acestea se dobândesc fără suferinţă şi luptă multă. Plecând, a spus unui mare părinte despre aceasta, şi i-a răspuns Bătrânul: Dacă voieşti, mergi şi fă-te ca un copil care ia lecţii de la învăţătorul lui şi una câte una le vei învăţa. Astfel, ia hotărârea ca în acest an să lupţi până vei reuşi să te opreşti înainte de a-ţi sătura pântecele. Şi iarăşi osteneşte-te până când vei urî slava deşartă ca pe un duşman. Şi când vei învăţa acestea bine, luptă-te să dispreţuieşti cele materiale şi să încredinţezi lui Dumnezeu grija pentru tine. Şi îndrăzneşte, căci,

---

✦ [126]Matei 7, 21-23. ✦ [127]Evrei 13, 17. ✦ [128]Îşi oferea sieşi ceea ce oferea unui străin când îl cerceta.

dacă acestea trei le va reuşi omul, va întâmpina cu bucurie pe Iisus când va veni.

111. A zis unul din părinţi: Dacă nu urăşti mai întâi, nu poţi să iubeşti; dacă nu urăşti păcatul, nu poţi să împlineşti dreptatea, precum este scris: *Fereşte-te de rău şi fă bine*[129]. Dar chiar şi în acestea, voinţa[130] este cea care se cere totdeauna. Pentru că Adam, în rai fiind, a încălcat porunca lui Dumnezeu şi Iov, pe gunoaie şezând, şi-a păstrat stăpânirea de sine. Aşadar, numai bunăvoinţă cere Dumnezeu de la om şi să se teamă de El totdeauna.

112. Un frate, fiind ispitit, a mers la un Bătrân şi a încredinţat acestuia ispitele la care era supus. Şi i-a zis Bătrânul: Să nu te înfricoşeze ispitele care ţi se întâmplă, căci vrăjmaşii, cu cât văd sufletul tău urcând şi unindu-se cu Dumnezeu, cu atât ei se înfurie topindu-se de invidie. Nu este cu putinţă să nu fie de faţă Dumnezeu şi îngerii Lui în ispitele noastre. Numai nu înceta să-L chemi cu multă smerenie. Deci, când ţi se întâmplă aşa ceva, să ai în gând puterea Celui ce ne ajută pe noi, slăbiciunea noastră şi

✦ [129]Psalmul 33,13. ✦ [130]Termenul folosit în original este προθυμία. O posibilă trimitere la 2 Corinteni 8,11 ἡ προθυμία τοῦ θέλειν. Din păcate limba română nu a descoperit încă un termen perfect echivalent pentru προθυμία, aşa cum se întâmplă şi cu alte cuvinte greceşti care exprimă realităţi fundamentale mai ales pentru domeniul vieţii duhovniceşti şi al nevoinţelor monahale. În vechime s-a propus osârdie, ceea ce nu este deloc rău. Mitropolitul Bartolomeu Anania împrumută din Biblia de la Ierusalim ardoare, traducând prin ardoarea de a voi, expresie uşor forţată pentru limba română. În Noul Testament cuvântul este folosit numai de Sfântul Pavel (de patru ori) şi de ucenicul său, Luca, în Fapte (o dată).

cruzimea vrăjmaşului, şi te vei bucura de ajutorul lui Dumnezeu.

113. A zis un Bătrân: După cum păzitorul hanului nu are putere să primească un străin până ce nu are poruncă de la stăpânul casei, aşa şi vrăjmaşul, dacă nu este primit, nu poate să intre. Iar când te rogi să spui: Cum Te voi dobândi, Doamne, Tu ştii! Eu sunt ca o sălbăticiune şi nu ştiu nimic. Tu m-ai adus în ceata mântuirii[131], mântuieşte-mă! *Eu sunt robul Tău şi fiul roabei Tale*[132]. Doamne, mântuieşte-mă după voia Ta!

114. A zis un Bătrân: Este cu neputinţă să dobândească cineva pe Iisus altfel, decât numai prin osteneală, smerenie şi rugăciune neîncetată.

115. A zis unul dintre Părinţi: Este dator călugărul, când este împreună cu alţi monahi, să aibă întotdeauna privirea plecată spre pământ şi să nu ia seama deloc la faţa omului, mai ales a celui tânăr. Iar când este singur, să aibă atenţia îndreptată întotdeauna spre cele de sus. Căci mult pătimesc şi se tem dracii când luăm aminte spre cele înalte, spre Domnul.

116. A zis un Bătrân: Dumnezeu rabdă păcatul celor din lume, dar păcatul celor din pustie nu-l rabdă. Vezi, fratele meu, că cel care a plecat din lume nu se judecă după măsura lumii? Căci cel din lume are multe îndreptăţiri, noi însă ce îndreptăţiri vom găsi să punem înainte? Cu adevărat, focul este înfricoşător și osândirile multe pentru cei care au cunoscut voia lui Dumnezeu, dar au nesocotit-o[133] şi au urmat voia lor proprie. Căci, desfătându-se[134] şi bucurându-se

---

✦ [131]Psalmul 72, 22-23. ✦ [132]Psalmul 115, 7. ✦ [133]Vezi Luca 12, 47- 48. ✦ [134]Iacob 5, 5.

cu cele deșarte și trecătoare, spun că pentru nevoile trupului agonisesc aur și bunuri materiale, ca să stăpânească trupul. Este bun foarte acest cuvânt și arată adevărul, dacă, desigur, se îngrijesc numai de cele necesare. Dacă spune „numai pentru nevoile trupului mă îngrijesc", nu trebuie, deci, când i se aduc monahului bani sau mâncăruri alese, să fie atras și să le primească, ci să poarte grijă fără zarvă numai pentru nevoile trupului. Și unde sunt aceia care, dobândind atâtea, iarăși altele cer, și aceia care, mâncând atâtea, iarăși cele mai bune mâncăruri poftesc? Dacă lucrezi, nu primi bani, iar dacă primești, nu lucra, ca să nu ai tulburări. Noi însă vrem și pe una, și pe cealaltă. Ți-am pus înainte pricinile care provoacă patimile, prin care cel care crede că este călugăr este judecat mai aspru decât cei din lume. Pentru că mulți din lume trăiesc cuviincios și fac milostenii, iar acesta nu miluiește pe fratele său, ci cheltuiește și face din casa lui Dumnezeu casă de negoț sau mai curând cârciumă. Despre acestea am vorbit în parte, despre cele care duc la deșertăciune, ca să le cunoaștem și să fugim de ele și să ne mântuim. Căci celor mai mulți li se pare că în a purta rasa și în a spune „Doamne, Doamne..." și în a auzi numindu-ne monahi stă îndeletnicirea noastră. Cu adevărat, fraților, dacă nu luăm aminte la noi înșine, mai rău decât celor din lume ni se întâmplă să cădem în groapă, ca să nu mai putem striga după aceea către Dumnezeu. Deci, de frică este nevoie și de smerenie adevărată. Căci cei mai mulți dintre frații noștri, în smerenie crezând că sunt și că petrec călugărește și căutând să se bucure de voia proprie, nu

se supun voii lui Dumnezeu. Aceştia cad robi propriei lor voinţe şi pierd în zbateri şi griji zadarnice timpul dat lor pentru pocăinţă, pe care îl vor căuta mult după puţină vreme, dar nu-l vor mai găsi[135].

117. A zis un Bătrân: Sileşte-te cu grijă să nu păcătuieşti, ca să nu batjocoreşti pe Dumnezeu Care locuieşte în tine şi să-L alungi din sufletul tău.

118. A zis un Bătrân: Fraţilor, *să fim treji, să priveghem*[136], *să ne îndeletnicim cu rugăciunea*[137], ca să ne mântuim. *Cele plăcute lui Dumnezeu să facem*[138]. Ostaşul, intrând în război, numai de sufletul său are grijă; la fel şi vânătorul. Să ne asemănăm, deci, acestora. Cel care trăieşte după Dumnezeu trăieşte împreună cu Acesta. Ascultă ce zice: *Voi locui în ei şi voi umbla întru ei, şi voi fi Dumnezeul lor, şi ei Îmi vor fi popor*[139].

119. A venit odată un frate care locuia la Chilii[140] la unul dintre Părinţi şi i-a încredinţat gândul că era strâmtorat. Şi Bătrânul a zis lui: Tu ai aruncat la pământ marea unealtă, care este frica de Dumnezeu, şi ai luat să porţi cu tine toiagul de trestie, adică gândurile viclene. Ia mai degrabă cu tine focul, care este frica de Dumnezeu, şi când vine să te atingă, ca trestia va fi arsă de foc. Căci nu are putere răutatea împotriva celui care are frică de Dumnezeu.

120. A zis un Bătrân: Nu învăţa pe alţii înainte de vreme! Altfel, toată viaţa ta vei fi lipsit de înţelepciune!

121. Un frate a întrebat un Bătrân: Părinte, spune-mi ce bine să fac ca să împlinesc voia lui

---

✦ [135]Vezi Matei 25, 1-13. ✦ [136]1 Petru 5, 8. ✦ [137]1 Corinteni 7, 5. ✦ [138]1 Ioan 3, 22; Ioan 8, 29. ✦ [139]Levitic 26, 11-12; 2 Corinteni 6, 16. ✦ [140]Vezi introducere, pp.30-31.

Dumnezeu? Iar Bătrânul i-a zis: Fiule, dacă vrei să faci voia lui Dumnezeu, să stai departe de orice nedreptate[141], lăcomie[142], iubire de arginţi[143] şi *să nu răsplăteşti niciodată răul cu rău, sau ocara cu ocară*[144], pumnul cu pumn, sau blestemul cu blestem[145]. Adu-ţi aminte de Domnul care a zis: *Să nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi*[146], iertaţi şi vi se va ierta vouă, fiţi milostivi, ca să fiţi miluiţi, cunoscând bine că ochii Domnului, de mii de ori mai luminoşi decât soarele, sunt îndreptaţi spre oameni şi nimic nu le scapă, nici din gânduri, nici din cugete, nici ceva din tainele inimii[147]. Şi, oricum, trebuie să ne înfăţişăm înaintea tronului lui Hristos, ca fiecare să primească după faptele lui[148]. Pentru aceasta, fiule, suntem datori să slujim Acestuia cu frică şi cu cutremur, şi cu toată evlavia, aşa cum El Însuşi a dat poruncă şi cum au învăţat şi Apostolii, ca să fim treji la rugăciuni[149] şi să stăruim în postiri şi cereri, rugându-L pe Dumnezeu, Cel ce pe toate le vede, să nu ne lase să cădem în ispită[150] .

122. Acelaşi a spus că: Cel care învaţă pe alţii despre mântuirea lor este dator să adune primul rodul învăţăturii pentru el însuşi. Căci cel care nu poate să se înţelepţească pe sine însuşi, cum va putea să înţelepţească pe altul? Şi cel care este strâns legat de iubirea de arginţi şi tras după sine de dracul acesteia, cum poate să-i înveţe pe alţii despre milostenie? Şi cel care se ocupă cu a da şi a lua, cu a vinde şi a

---

✣ [141]2 Timotei 2, 19. ✣ [142]Luca 12, 15. ✣ [143]1 Timotei 6, 10. ✣ [144]1 Petru 3,9. ✣ [145]Luca 6, 28; Romani 12, 14. ✣ [146]Luca 6, 37. ✣ [147]Înţelepciunea lui Isus Sirah 23, 19. ✣ [148]2 Corinteni 5, 10. ✣ [149]1 Petru 4, 7. ✣ [150]Matei 6, 13.

cumpăra, cheltuindu-și ca un amăgit zilele și anii cu grijile pământești, cum poate să învețe pe alții despre bunătăţile viitoare? Dacă el însuşi, care învaţă, a părăsit cele cerești pentru cele trecătoare și nesigure, este vădit că cei care îl văd și sunt învățați de el, vor fi învăţaţi să treacă cu vederea cele veşnice şi să dea toată grija vieţii de aici. Unuia ca acesta îi spune Dumnezeu: *Pentru ce istoriseşti tu dreptăţile Mele şi iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta*[151]. Şi din nou va zice: *Vai prin care este hulit numele Meu*[152]. Bine este a învăța, dacă cel care vorbește și face, pentru ca prin ceea ce vorbeşte să facă şi prin ceea ce tace să fie cunoscut; căci fericit este nu cel care învaţă, ci *cel care face și învață*[153].

123. Un frate a întrebat un Bătrân zicând: Cum cei ce trăiesc în lume, neglijând posturile, dispreţuind rugăciunile, stând departe de privegheri, săturându-se de toate mâncărurile, făcând totul după poftele lor, mâncându-se unii pe alții în a da și a lua, cheltuind cea mai mare parte a zilei cu jurăminte și mărturii, nu cad, nici nu spun că păcătuiesc, nici nu se opresc pe ei înșiși de la Împărtășanie? Iar noi, monahii, alipiţi de posturi și de privegheri și de metanii și de mâncărurile uscate, lipsiți de orice odihnă trupească, ne jeluim și ne tânguim și spunem că suntem pierduți și că am căzut din Împărăția Cerurilor şi suntem vrednici de gheena? Iar Bătrânul oftând a zis: Bine ai zis, frate, că nu cad cei din lume; căci, căzând odată cu cădere

---

✦ [151]Psalmul 49, 16-17. ✦ [152]Isaia 52, 5; Romani 2, 24. ✦ [153]Matei 5, 19.

rușinoasă și înfricoșătoare, nu pot nici să se ridice, nici nu au de unde să mai cadă. Ce grijă să aibă diavolul să lupte cu cei care sunt mereu căzuți și nu se ridică niciodată? Monahii, însă, când învingători, când învinși, când căzuți, când sculați, când chinuitori, când chinuiți, când luptători, când luptați, se împotrivesc diavolului. Iar cei din lume, odată cu prima cădere, din multă necunoștință, rămânând așa și nevăzând măcar că au căzut, nicidecum nu se îngrijesc să se ridice din cădere. Iar ca să afli, fiule, că nu numai eu și tu, care ne credem monahi, departe fiind de petrecerea monahală, avem nevoie să ne jeluim pururea și să ne tânguim, ci și marii Părinți, adică asceții și anahoreții, au nevoie de tânguire, ascultă cu înțelepciune ca să cunoști. *Minciuna este de la diavol*[154], a spus Dumnezeu; și *a vedea femeia spre a o pofti a socotit a fi adulter*[155], și mânia față de aproapele a asemuit-o cu uciderea[156], și pentru cuvântul deșert a arătat că vom da seamă[157]. Cine este omul acela și unde-l vom căuta pe el, neispitit de minciună, neîncercat de vreo poftă cu privirea și niciodată mânios pe aproapele, nici aflat răspunzător de vreun cuvânt deșert, așa încât să nu aibă nevoie de pocăință? Aceasta, deci, să cunoști, fiule, că cel care nu s-a dat pe sine desăvârșit crucii, în duh de smerenie și umilire, și nu se va arunca pe sine la pământ spre a fi călcat în picioare de toți, spre a fi nedreptățit și batjocorit și luat în râs - și toate acestea răbdându-le cu mulțumire și bucurie pentru Dumnezeu - și cel care nu a ajuns să nu caute

---

✦ [154]Ioan 8, 44. ✦ [155]Matei 5, 28. ✦ [156]Matei 5, 21-23. ✦ [157]Matei 12, 36.

deloc cele omeneşti, adică slavă sau cinste sau laudă sau plăcerea mâncării sau a băuturii sau a îmbrăcării, acela nu poate să fie creştin adevărat.

124. A zis un Bătrân: Cunoaşte cu experienţa vieţuirea cea bună şi nu te teme că eşti neputincios.

125. A zis un Bătrân: Dacă te-ai lepădat pentru Dumnezeu de cei după trup, stând în chilia ta nu lăsa să te cuprindă doruri după tată, sau mamă, sau frate, sau fii preaiubiţi, sau fiice, sau soţie iubită. Căci pe toate le-ai lăsat pentru Dumnezeu. Aminteşte-ţi de ceasul morţii tale, că nimeni dintre aceștia nu te poate ajuta.

126. A zis un Bătrân: Așa cum luptătorul se întărește în lupte, la fel este dator și monahul pentru gândurile lui să ridice mâinile către cer, chemându-L pe Dumnezeu în ajutor. Gol, luptătorul stă în arenă pentru luptă, gol şi fără nimic la el, uns cu uleiuri și învăţat de instructor cum trebuie să lupte. Vine adversarul asupra lui, aruncă cu nisip pe el, adică cu pământ, ca să poată astfel să-l prindă mai ușor. Vezi aceasta la tine, o, monahule! Instructorul este Dumnezeu, Cel care ne dă nouă biruinţa, iar luptătorii suntem noi. Adversarul este potrivnicul, iar nisipul sunt lucrurile lumii. Vezi măiestria vrăjmaşului? Stai liber, deci, de cele materiale și vei birui. Căci atunci când mintea este îngreuiată de cugetul material, nu primeşte cuvântul nematerial[158].

127. A zis un Bătrân că era un ţăran foarte bogat şi voind să înveţe pe fiii lui agricultura, le-a zis: Fiilor, voi ştiţi cum m-am îmbogăţit! Şi voi, dacă mă veţi

[158] Vezi 1 Corinteni 2, 14.

asculta, vă veţi îmbogăţi. Au zis lui: Te rugăm, tată, spune-ne! Şi acela, ca să nu fie cuprinşi de nepăsare, s-a folosit de un vicleşug şi le-a zis: Este o zi din an în care dacă cineva este aflat muncind, se îmbogăţeşte. Dar din cauza bătrâneţii am uitat care este. Deci, nu neglijaţi nicio zi munca voastră, ca să nu fiţi aflaţi că nu lucraţi în acea zi binecuvântată şi să lucraţi în gol întreg anul. Aşa şi noi, dacă lucrăm neîncetat, vom găsi drumul vieţii.

128. A întrebat un frate pe un Bătrân: De ce atunci când ies la lucru sunt nepăsător cu sufletul meu? A zis lui Bătrânul: Nu vrei să împlineşti ceea ce este scris: *„Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea. În Domnul se va lăuda sufletul meu"*[159]. Dacă eşti înăuntru sau dacă eşti afară, oriunde mergi, nu înceta să binecuvântezi pe Dumnezeu; nu numai cu cuvintele, ci şi cu faptele şi în minte slăveşte pe Stăpânul tău. Pentru că Dumnezeu nu este mărginit la un loc, ci se află pretutindeni, şi pe toate le ţine cu puterea Lui dumnezeiască.

129. Spunea un frate că a întrebat pe un Bătrân: Ce să fac cu nepăsarea mea? Şi a zis Bătrânul: Dacă nu smulgi buruiana mică, care este nepăsarea, devine hăţiş mare.

130. A zis un Bătrân: Dacă spui cuiva cuvânt despre viaţă, să vorbeşti cu străpungere de inimă şi cu lacrimi celui care te ascultă. Altfel să nu vorbeşti, ca să nu te prindă ceasul morţii stând fără folos în cuvinte străine şi vrând să mântuieşti pe alţii.

✦ [159]Psalmul 33, 2-3.

131. A zis un Bătrân că: Oriunde mergi, ia aminte mereu la tine însuţi, că *locaşul cocostârcului este aşezat mai sus decât aceştia*[160], adică, monahul oriunde merge, acolo este locuinţa lui. Sileşte-te, deci, să-ţi faci canonul tău şi ceasurile şi slujbele de seară şi să nu fii fără luare aminte la înţelesuri. Totdeauna să ai strâmtorarea înaintea ochilor tăi, căci fără osteneală multă nu se pot izbândi acestea.

132. A zis iarăşi: Să te faci precum cămila, purtând în spate păcatele tale şi, ca legat de el, să urmezi celui care cunoaşte bine calea lui Dumnezeu.

133. A zis unul dintre Părinţi: Cei care nesocotim cele mici cădem în rele mari! Iată cuvântul pe care ţi-l zic: Cineva a râs fără rost, unul l-a certat, iar altul a risipit teama zicând: Nu este nimic, căci ce este dacă cineva râde? Deci, de la aceasta s-a făcut zarvă, de aici vorbe ruşinoase, de la acestea fapte ruşinoase şi fărădelegi şi, astfel, de la cele ce păreau mici, cel rău strecoară pe cele mari şi, prin cele mari, duce la deznădejde. Iar deznădejdea este lipsită de evlavie şi primejdioasă, căci nu distruge păcatul cât distruge deznădejdea. Cel care se pocăieşte îndreptează greşeala, iar cel care deznădăjduieşte se pierde. Aşadar, să nu nesocotim cele mici. Căci ne atacă cu viclenie. Dacă ne-ar război pe faţă, lupta ar fi uşoară şi biruinţa sigură. Dacă suntem treji, ne este mai uşor acum! Căci Dumnezeu ne-a înarmat desăvârşit, dorind să nu dispreţuim nici pe cele mici. Ascultă cum ne îndeamnă, zicând: *Cel care va zice fratelui său „nebunule" va*

✦ [160]Psalmul 103, 17.

fi vrednic de gheenă[161] şi cel care va privi cu priviri desfrânate este adulterin[162]. Pe cei ce râd îi pedepseşte şi cere socoteală pentru orice cuvânt de prisos[163]. De aceea, Iov a vindecat gândurile fiilor săi[164]. Deci cunoscând acestea, să ne păzim de atacuri şi nu vom cădea niciodată.

134. A zis un Bătrân: Când eşti singur, nu pune masa înainte de ora rânduită! Nu vorbi înainte să te întrebe, iar dacă eşti întrebat, vorbeşte cele de cuviinţă cu înţelepciune.

135. A zis un Bătrân: Vezi că diavolul a lovit prima dată pe Iov în averile lui. Şi văzând că nu s-a depărtat de Dumnezeu, atunci, a doua oară l-a lovit în trup. Dar nici așa viteazul nevoitor n-a păcătuit cu cuvântul gurii sale, căci avea înăuntrul său bunătățile lui Dumnezeu şi, pentru totdeauna, a rămas în ele[165].

136. A zis un Bătrân: Cel care intră într-un magazin de parfumuri, chiar dacă nu cumpără nimic, oricum se împărtăşeşte de mireasmă. Aşa şi cel care se apropie de lucruri, dacă vrea să lucreze, acestea îi arată drumul smereniei și i se fac lui zid în fața năvălirilor dracilor.

137. Un frate a întrebat pe un Bătrân: Fac toate cele cuvenite în chilia mea și nu aflu mângâiere de la Dumnezeu. A zis Bătrânul: Aceasta ţi se întâmplă de la împreună-petrecerea cu cineva neîncercat și de la dorinţa de a pune voia ta înainte. I-a zis fratele Bătrânului: Deci, ce vrei să fac, părinte? A zis Bătrânul: Pleacă, alipeşte-te de un om cu frică de Dumnezeu, smereşte-te pe tine însuți înaintea lui şi dă în mâinile

---

✚ [161]Matei 5, 22 ✚ [162]Matei 5, 28. ✚ [163]Matei 12, 36. ✚ [164]Iov 1, 5.
✚ [165]Iov 1, 13-22; 2, 10.

lui voia ta; atunci vei afla mângâiere de la Dumnezeu.

138. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Spune-mi cuvânt! Iar acesta a zis: Să nu stai cu ereticul, ţine-ţi limba şi pântecele şi, oriunde stai, spune continuu „Sunt străin!"

139. Un Bătrân stătea la Schit[166] şi a plecat într-o zi în Alexandria ca să-şi vândă lucrul mâinilor lui. Şi a văzut un călugăr tânăr intrând în cârciumă. Pentru aceasta Bătrânul s-a întristat mult şi a stat afară aşteptând ca, atunci când va ieşi, să se apropie de el, cum s-a şi întâmplat. Şi, în timp ce ieşea, prinzându-l pe el Bătrânul de mână, l-a luat deoparte şi i-a zis: Frate, nu știi că eşti îmbrăcat cu schima îngerească? Nu ştii că eşti tânăr? Nu ştii că multe sunt cursele vrăjmaşului? Nu ştii că şi prin văz şi prin auz şi prin deşertăciunile oamenilor monahii se vatămă în cetăţi? Și tu intri în cârciumi fără teamă și cele ce nu vrei auzi și cele ce nu vrei vezi, și te întovărăşeşti cu bărbaţi şi femei necuviincioşi? Să nu mai faci te rog asta, să nu mai faci, fiul meu, ci fugi în pustie, unde vei putea cu ajutorul lui Dumnezeu să te mântuieşti. I-a răspuns lui tânărul: Fugi de aici, călugăre, Dumnezeu nu caută decât inimă curată. Atunci, ridicându-și mâinile către cer, a zis Bătrânul: Slavă Ție, Dumnezeule, că am în Schit cincizeci și cinci de ani și inimă curată nu am dobândit, iar acesta, plimbându-se prin cârciumi, a dobândit inimă curată! Şi întorcându-se către fratele a zis: Fiule, Dumnezeu și pe tine să te mântuiască, şi pe mine să nu mă ruşineze!

✦ [166]Centru monahal în nord-vestul oraşului Cairo din Egipt, înfiinţat de Sfântul Macarie Egipteanul (300-390).

140. A zis un Bătrân: Fiilor, sarea este din apă și, dacă apa se apropie de ea, se topește și dispare. Asemenea și călugărul din femeie este și, dacă se apropie de femeie, se topește și se pierde.

141. A zis un Bătrân: Să ne rugăm lui Dumnezeu spunând: *Nu ne lăsa pe noi în ispită*[167]. Nu să nu fim ispitiți spunem - căci aceasta este cu neputință -, ci să nu fim înghițiți de ispită, făcând ceva neplăcut lui Dumnezeu. Căci aceasta este a intra în ispită; precum cel care se luptă cu fiara, dacă nu este înghițit de aceasta, nu intră în ea, așa este și cu toate patimile, până când nu suntem biruiți, nu am intrat în ispită.

142. A zis un Bătrân: Roagă pe Dumnezeu să-ți dea tânguire în inimă și smerenie. Ia aminte totdeauna la păcatele tale și nu judeca pe alții, ci fii mai prejos decât toți. Să nu ai prietenie cu femeie, nici cu copil, nici cu ereticii. Taie îndrăzneala de la tine și ține-ți limba și pântecele și ferește-te de vin. Și dacă cineva vorbește cu tine despre un lucru oarecare, nu te certa cu el, ci dacă spune bine, să zici: Da!, iar dacă spune rău, să-i zici: Tu știi cum vorbești! Și să nu te cerți cu el despre cele ce a vorbit. Și atunci va afla pace gândul tău.

143. Spunea altul că unul dintre părinți[168] a zis că hrana uscată și mâncatul regulat[169], însoțite de iubire, îl conduc mai repede pe monah la limanul nepătimirii[170].

✦ [167]Matei 6, 13. ✦ [168]Apoftegma aceasta, ca și cea care urmează sunt ale lui Evagrie. Copiștii au trecut numele lui sub tăcere fiindcă era suspectat de erezie, dar au introdus cele două apoftegme la locul lor în ordinea alfabetică. Traducerea latină păstrează numele lui Evagrie aici (SC). ✦ [169]Mâncatul regulat este

144. A zis iarăşi: A fost vestită unuia dintre monahi moartea tatălui său. Iar acesta a zis către cel care îi dusese vestea: Încetează să huleşti, căci tatăl meu este nemuritor.

145. A zis un Bătrân: Dogma creştinului este urmarea lui Hristos.

146. Un frate a întrebat pe un Bătrân cuvânt despre viaţă. Şi Bătrânul i-a zis: Ierburi să mănânci, ierburi să îmbraci, pe ierburi să te culci! Aceasta înseamnă pe toate să le dispreţuieşti şi vei dobândi inimă de fier.

147. Zicea unul dintre Bătrâni: Ce urăşti tu, să nu faci altuia[171]! Nu-ţi place dacă cineva vorbeşte împotriva ta? Nici tu să nu vorbeşti împotriva cuiva. Nu-ţi place să te calomnieze? Nici tu să nu calomniezi pe cineva! Nu-ţi place dacă cineva te batjocoreşte sau te

---

caracterizat şi acceptat de mulţi părinţi ca fiind mâncatul zilnic „cu înfrânare" şi nu o zi da şi una nu sau la fiecare două zile etc., aşa cum făceau unii asceţi. Clar este şi răspunsul Avvei Pimen când l-au întrebat cum trebuie să postească. El a zis: Eu vreau ca să mănânce cineva în fiecare zi câte puţin, ca să nu se sature. I-a zis lui Avva Iosif: Când erai mai tânăr, nu posteai două câte două, Avva? Şi a zis Bătrânul: Şi câte trei, şi câte patru zile, şi câte o săptămână. Toate acestea le-au încercat părinţii cei îmbunătăţiţi şi au aflat că este bine să mănânci în fiecare zi, dar puţin. Şi ne-au predat şi nouă această cale împărătească, uşor de ţinut (Pateric alfabetic, Avva Pimen, 31) (ET). ✦ [170]Nepătimirea (apatia) este caracterizată în limbaj patristic drept eliberarea sufletului de lucrarea patimilor. Aceasta vine ca o harismă dumnezeiască după multă rugăciune şi luptă pentru smerenie. Apatia este caracterizată ca „înviere a sufletului înainte de învierea trupului, ca un cer pământesc..., mintea se înalţă în extaz, la vederile cereşti şi devine o desăvârşire fără limite" (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul 29, Despre *nepătimire*). ✦ [171]Tobie 4, 15 ; Vezi şi Matei 7, 12.

ocărăşte, sau îţi ia ceva din ale tale, sau câte asemenea acestora? Nici tu să nu faci cuiva vreuna din acestea. Celui care poate să păzească acest cuvânt îi este de-ajuns spre mântuire.

148. A zis un Bătrân: Viaţa monahului este lucru, ascultare, cercetarea cărţilor sfinte, să nu judece, să nu vorbească împotriva cuiva, să nu cârtească. Sfânta Scriptură spune: *Cei ce iubiţi pe Domnul urâţi răul!*[172]. Iar viaţa monahului este: să nu se apropie de ceea ce este nedrept, ochii lui să nu privească la cele rele, să nu fie curios, să nu întindă urechea la întâmplări străine, mâinile lui să nu răpească, ci mai curând să dea, să nu fie trufaş cu inima, nici să viclenească cu gândul, nici să-şi sature pântecele. Toate să le facă cu discernământ. În acestea este monahul.

149. A zis un Bătrân: Cel care nu-i primeşte pe toţi ca pe fraţi şi face deosebire, unul ca acesta nu este desăvârşit.

150. A zis un Bătrân: Să învăţăm blândeţea şi îngăduinţa, şi îndelunga răbdare, şi iubirea. Căci în acestea este monahul.

151. Cuvintele Avvei Zosima

a) Începând, Fericitul Zosima zicea aşa, făcându-şi mai întâi semnul crucii pe gură: Întrupându-Se Cuvântul lui Dumnezeu atâta har a dăruit celor care cred în El! Este cu putinţă şi acum să credem şi să începem de astăzi, dacă voim. Căci îndată ce voinţa noastră doreşte şi harul conlucrează este cu putinţă oricui voieşte să socotească toată lumea ca un nimic. Apoi lua orice găsea, fie un pai, fie o aţă, fie orice altceva

---

[172] Psalmul 96, 11.

neînsemnat şi zicea: Cine se luptă pentru aşa ceva sau se ceartă, sau ţine răutate, sau se tulbură, fără numai dacă şi-a pierdut cu adevărat mintea? Aşadar, înaintând şi îmbunătăţindu-se, omul lui Dumnezeu socoteşte toată lumea ca pe paiul acesta, chiar dacă lumea întreagă este a lui. Căci, aşa cum spun, nu a avea vatămă, ci a te ataşa cu patimă de ceea ce ai[173]. Cine nu ştie că, din toate cele pe care le avem, cel mai preţios este trupul? Deci, aşa cum atunci când împrejurările o cer suntem chemaţi să nesocotim chiar şi trupul, cu cât mai mult cele din afara trupului. Şi, după cum nu se cuvine – afară numai dacă este nevoie – să aruncăm pur şi simplu la întâmplare bunurile noastre, tot aşa nici pe noi înşine nu trebuie să ne aruncăm şi să ne dăm morţii – căci un lucru ca acesta este făcut de cel care şi-a pierdut mintea –, ci să aşteptăm timpul potrivit, ca să fim aflaţi pregătiţi. Atunci şi-a amintit de fratele care se îngrijea de legume şi a început să spună: Oare, nu a semănat? Nu s-a ostenit? Nu le-a sădit şi îngrijit cu migală? Le-a smuls, cumva, din rădăcină şi le-a aruncat? Nu, dar le avea ca şi când nu le avea.

✦ [173]Cuvântul προσπάθεια - το προσπαθώς έχειν - pe care-l întâlnim în text, în terminologia ascetică, arată de regulă alipirea pătimaşă a omului de ceva, de persoane, obiecte sau de o lucrare, sau de o anumită aspiraţie. Alipirea cu patimă de ceva distrage atenţia sufletului de la lucrarea lui principală, robindu-l celor pământeşti şi vremelnice, iar pe de altă parte hrăneşte voia proprie. În textul nostru se vorbeşte (în paragrafele următoare) şi despre lipsa acestui ataşament pătimaş, care are ca rezultat, aşa cum ne spune avva, îndepărtarea demonilor, pentru că nu găsesc în suflet loc unde să se aşeze. Vezi şi *Asceticele* Avvei Dorothei, pp. 61, 8, Ed. „Ετοιμσια", Sfânta Mânăstire Prodromu, Kareia, Atena, 1981 (ET).

Când stareţul lui l-a cercetat, şi vrând să-l încerce, a început să le distrugă, nu a luat seama, ci s-a ascuns. Şi când mai rămăsese o singură rădăcină, atunci i-a spus: Dacă vrei, părinte, las-o pe aceasta şi să facem cu ea agapă. Atunci, cunoscând sfântul că acesta este rob adevărat al lui Dumnezeu şi nu al legumelor, i-a zis: S-a odihnit Duhul lui Dumnezeu în tine, frate. Căci dacă s-ar fi alipit cu patimă de legume, ar fi arătat îndată acest lucru tulburându-se şi necăjindu-se, dar a arătat că le avea pe acestea ca şi când nu le avea. Şi a zis că: Unele ca acestea sunt luate în seamă de draci. Şi dacă văd pe cineva că are ceva, dar nu este alipit pătimaş de ceea ce are - prin aceea că nu se tulbură şi nu se necăjeşte -, cunosc atunci că acela umblă pe pământ, dar nu are cugetare pământească în el.

b) A zis iarăşi că: Sunt porniri ale voinţei! Şi o voinţă fierbinte, într-un ceas, poate să aducă lui Dumnezeu, ceea ce nu aduce o altă voinţă, care este moale, în cincizeci de ani. Și, dacă văd dracii că cineva a fost batjocorit, sau necinstit, sau păgubit, sau a suferit orice altceva și se necăjeşte nu pentru că a suferit ceva rău, ci pentru că nu a dus cu curaj acestea, de o astfel de pornire se tem dracii. Căci cunosc că a atins calea lui Dumnezeu şi voieşte să umble după poruncile lui Dumnezeu. Şi şi-a amintit de Sfântul Pahomie, când a strigat la el fratele lui cel mai mare, zicând: Încetează să mai fii semeţ!, deoarece voia să lărgească mânăstirea după înştiinţarea dată lui de la Dumnezeu. Acesta auzind, zice, s-a tulburat crezând că făcea bine, dar, totuşi, nu a zis nimic împotrivă, ci, fiind înfrânat la

inimă, în noaptea următoare coborând într-un mic bordei, a început să plângă şi rugându-se a zis: Dumnezeule, cugetarea trupească este încă în mine; încă *trăiesc după trup*. Vai mie, căci voi muri, aşa cum este scris.[174] Căci, atâta nevoinţă şi atâta pregătire a inimii având, sunt răpit iarăşi de mânie, chiar dacă pentru lucru bun. Miluieşte-mă, să nu pier, Doamne! Căci dacă va găsi în mine loc cât de puţin vrăjmaşul, dacă nu mă sprijini, voi cădea în mâinile lui. *Căci dacă toată legea Ta o va păzi cineva, dar va cădea într-una singură, s-a făcut faţă de toate vinovat*[175]. Cred că, dacă multele Tale milostiviri mă vor ajuta, mă voi învăţa să merg pe calea sfinţilor Tăi, *tinzând la cele dinainte*[176]. Căci aceştia, aşa cum trebuie, au ruşinat pe vrăjmaş. Şi cum voi învăţa eu, Doamne, pe cei care-i vei chema să urmeze împreună cu mine viaţa aceasta, dacă nu voi fi biruit mai întâi pe vrăjmaş? Şi acestea rugându-se, a rămas toată noaptea, aceleași zicând cu lacrimi, până s-a făcut ziuă. Şi de la sudoarea lui cele de sub picioarele lui s-au făcut ca noroiul, căci era vară şi locul era încins. Şi a zis, minunându-se, fericitul: Căci nu aveau lacrimile lui măsură! Cum să nu-i dăruiască Dumnezeu unei asemenea voințe toate bunătățile Sale? Eu aşa sunt încredinţat, că în noaptea aceea i-a dăruit Dumnezeu tot ceea ce-I ceruse, adică să fie ca mort faţă de toate.

c) Şi a zis iarăși: Dacă cineva ia seama că l-a tulburat vreunul, sau l-a păgubit, sau l-a vorbit de rău, sau i-a făcut orice altceva rău, şi începe să urzească gânduri

---

✦ [174]Romani 8, 13. ✦ [175]Iacob 2, 10. ✦ [176]Filipeni 3, 13.

împotriva aceluia, atunci pune la cale răul pentru sufletul său precum dracii înşişi. Căci îi este de-ajuns uneltirea proprie. Dar ce spun „urzeşte"? Dacă nu se gândeşte la acela ca la doctorul său, se păgubeşte pe sine în cel mai înalt grad. De ce zici că pătimeşte? Aşa se curăţă sufletul şi trebuie să-l pomeneşti pe acela ca pe un doctor trimis ţie de Hristos. Căci eşti dator să suferi pentru numele Lui și de aceea trebuie să-l ai pe acela ca pe un binefăcător. Iar dacă nu te-ai lepădat de răutate şi nici nu doreşti să te lepezi, este fără de vină Domnul Dumnezeu. Faptul însuşi de a suferi este semn al sufletului bolnav. Dacă nu ai fi bolnav, nu ai suferi. Şi eşti dator să fii recunoscător fratelui, căci prin el ai cunoscut boala ta şi să primeşti cele venite de la el ca pe medicamente vindecătoare trimise ţie de Iisus. Dar dacă tu, nu numai că nu mulțumeşti, ci urzeşti gânduri împotriva Lui, este ca şi când ai zice lui Iisus: Nu vreau să fiu vindecat de Tine, nu vreau să primesc medicamentele Tale! Vreau să putrezesc în rănile mele, ascultător vreau să mă fac de draci. Ce va face, deci, Domnul? Bun fiind, Domnul nostru ne-a dat porunci sfinte pentru răutățile noastre, care curăță ca fierul înroșit și ca leacurile curățitoare. Aşadar, cel care vrea şi însetează să se vindece, pentru a scăpa de boală, este nevoie să îndure toate cele date de doctor. Căci nici bolnavul nu primeşte cu bucurie să i se taie şi să i se ardă părţi din trup sau să ia leac curăţitor, ci se gândeşte la acestea cu scârbă. Și totuşi se convinge pe sine însuşi că fără acestea este cu neputinţă să scape de boală şi ca urmare se dă pe mâna doctorului, ştiind că prin puţină scârbă scapă de starea

de rău şi de o boală îndelungată. Fierul înroşit al lui Iisus este cel care-ţi provoacă pagubă, dar te scapă de lăcomie, dacă înduri cu curaj. Iar dacă nu poţi îndura unele ca acestea, tu te păgubeşti pe tine însuţi. Nu găsi pe fratele tău vinovat. Dar, ca şi când am fi sub ispită, lăsând deoparte mustrarea de sine, neprimind medicamentul lui Hristos, începem să urzim gânduri împotriva binefăcătorilor noştri ca cei fără de minte.

d) Şi a zis: Ridică gândurile de la om şi nimeni nu va mai fi sfânt.[177] Cel care fuge de ispita folositoare fuge de viaţa veşnică. Căci a zis unul dintre sfinţi: Cine a adus sfinţilor mucenici cununile acelea, dacă nu cei care i-au judecat? Cine a făcut să se dăruiască Sfântului Ştefan o asemenea slavă, dacă nu cei care l-au ucis cu pietre[178]? Şi amintea mereu cuvântul lui Evagrie: Eu, pe cei care mă osândesc, nu îi învinovăţesc, ci chiar îi numesc binefăcători; şi nu alung pe doctorul sufletelor, cel care dă medicamentul necinstirii sufletului meu iubitor de slavă deşartă. Şi m-am temut ca nu cumva şi despre sufletul meu să spună: *Am voit să vindecăm Babilonul, dar nu s-a vindecat!*[179] Şi zicea: Evagrie se temea să nu fie învinuit de Hristos şi să-i spună: Evagrie, te-ai îmbolnăvit de iubire deşartă şi ţi-am adus medicament necinstirea, ca prin aceasta să te curăţi, iar tu nu te-ai vindecat. Aceasta să aflăm, că nimeni nu spune mai bine adevărul decât cei care ne osândesc. Zicea: *Cunoaşte Domnul, Cel ce cercetează*

✦ [177]În Patrologia lui J. P. Migne (78,1685) textul este: „Ridică ispitele şi gândurile..." Vezi Apoftegma lui Evagrie: „Ridică ispitele şi nimeni nu se mai mântuieşte" (*Patericul alfabetic*). ✦ [178]Fapte 7, 54-60. ✦ [179]Ieremia 28, 9.

inimile și rărunchii[180],că şi dacă toţi oamenii mă laudă şi mă fericesc, toate ale mele sunt vrednice de ocară şi de ruşine şi de scuipări[181]. Căci dacă ei zic: Aceasta sau aceea ai făcut!, eu spun: Care din lucrurile mele este bun? Nimeni nu minte mai mult decât cei care mă laudă şi mă fericesc pe mine! Şi nimeni nu spune adevărul mai mult decât cei care mă ocărăsc şi mă batjocoresc pe mine, după cum am spus mai înainte, şi nici nu spun tot adevărul. Şi dacă ar fi ajuns să vadă, nu zic marea cea mare a relelor mele, ci o mică parte din acestea, şi-ar fi întors faţa de la sufletele noastre, ca de la mocirlă, ca de la împuţiciune, ca de la un duh necurat. Şi dacă s-ar face trupurile oamenilor limbi care să ne vorbească de rău, sunt convins că nimeni nu ar fi în stare să spună pe măsură necinstea noastră. Căci tot cel care vorbeşte de rău şi batjocoreşte spune numai o parte, pentru că nu este cu putinţă să știe toate.

Iar dacă Dreptul Iov a zis: *Sunt plin de ticăloșie!*[182] şi cuvântul *plin* nu mai primeşte niciun adaos, noi ce vom spune, mare de ticăloșie fiind. În tot păcatul ne-a smerit pe noi diavolul şi suntem datori să fim recunoscători pentru smerirea noastră. Căci cei care sunt recunoscători pentru smerirea lor strivesc pe diavolul, așa cum au spus părinţii: Dacă va coborî smerenia până la iad, la cer este ridicată, şi dacă mândria se va înălţa până la cer, va fi coborâtă la iad.

Şi zicea: Cine înduplecă vreodată pe cel smerit să împletească gânduri împotriva cuiva? Căci orice ar păţi cel smerit şi orice ar auzi, ia prilej spre a se ocărî pe sine şi a se batjocori. Şi-a amintit de Avva Moise,

---

✦ [180]Psalmul 7, 10. ✦ [181]Isaia 50, 6. ✦ [182]Iov 10, 15.

când l-au scos preoţii din altar, spunându-i: Mergi afară, etiopianule! Acela a început să se mustre pe sine şi să zică: Întunecatule, negriciosule, bine ţi-au făcut! Nefiind om, de ce vii în mijlocul oamenilor!?

e) A zis iarăşi că: Orice s-ar întâmpla celui smerit, îndată aleargă la rugăciune şi pe toţi îi are drept binefăcători. Dar noi, abătându-ne de la calea adevărului şi de la îndrumarea sfinţilor, vrem să ne croim drum nouă înşine după voirile noastre cele viclene.

Dar ce este mai uşor decât a asculta pe sfântul şi trăitorul nostru învăţător, Avva Ammon, care zice: Ia aminte cu străşnicie la tine însuţi! Cu orice lucru te-ar supăra cineva, să taci şi să nu vorbeşti deloc până când, cu rugăciunea neîncetată, nu se va îmblânzi inima şi astfel să vorbeşti fratelui.[183] Căci cel care doreşte calea cea dreaptă şi adevărată, atunci când este tulburat, se pedepseşte pe sine cu asprime şi se ceartă şi zice: Ce te porţi ca un nebun, suflete al meu? Ce te tulburi ca cei care spumegă de mânie? Chiar prin aceasta arăţi că eşti bolnav. Dacă nu ai fi fost bolnav, nu ai fi suferit. De ce ai părăsit mustrarea de sine şi osândeşti pe fratele tău pentru că ţi-a arătat boala ta şi în lucru, şi în adevăr? Învaţă poruncile lui Hristos, *Care, batjocorit fiind, nu răspundea cu batjocură şi pătimind nu a ameninţat.*[184] Îl auzi pe Acesta spunând şi în fapt arătând: *Spatele Meu l-am dat spre bătăi şi obrajii Mei spre pălmuiri, şi faţa Mea nu am ferit-o de ruşinea scuipărilor.*[185] Şi tu, ticăloase, pentru

---

✦ [183]Vezi Avva Ammona, *Îndemnuri*, cap. 12, pag. 74, Ed. Sfânta Mânăstire Paracletul, Oropos, 1980. ✦ [184]1 Petru 2, 23. ✦ [185]Isaia 50, 6.

o înjurătură şi pentru o necinstire stai şi împleteşti mii şi mii de gânduri, complotând în sinea ta, precum dracii?

Ce poate mai mult să facă un demon unui astfel de suflet, decât îşi face el însuşi? Crucea lui Hristos o vedem, patimile Lui, pe care le-a îndurat pentru noi, le citim în fiecare zi, şi noi nu putem duce nici măcar o batjocură. Cu adevărat ne-am abătut de la calea cea dreaptă.

Mai spunea că: Dacă ar trăi cineva anii lui Matusalem[186], dar nu merge pe calea cea dreaptă pe care au mers toţi sfinţii, aceea de a fi batjocorit şi păgubit şi a duce acestea cu bărbăţie, cum am spus, nu va înainta nici puţin nici mult, ci numai îşi va cheltui ani zadarnic.

Mai spunea că: Fiind eu împreună cu fericita Dionisia[187], i-a cerut acesteia un frate milostenie şi aceasta i-a dat cât a crezut de cuviinţă. Deoarece, însă, nu i-a dat cât ceruse, acela a început să ocărască, spunând împotriva ei şi despre mine cuvinte necuviincioase. Auzind aceea şi întristându-se, căuta prilej să-i facă rău. Dar aflând eu, i-am spus: Ce faci? Unelteşti împotriva ta însăţi, alungi orice virtute de la sufletul tău? Ce rabzi tu pe măsura celor pe care Hristos le-a răbdat pentru tine? Ştiu, doamnă, că ai risipit bani precum gunoiul! Dacă însă nu dobândeşti blândeţea, eşti ca fierarul care loveşte o bucată de fier, dar nu scoate din aceasta un vas.

Şi i-am spus acesteia: Zice Ignatie, purtătorul de Dumnezeu: Am nevoie de blândeţea în care se topeşte

✦ [186]Matusalem a trăit 969 de ani (Facere 5,21-27). ✦ [187]Persoană necunoscută. Aşa cum reiese din text, era o femeie bogată care făcea multă milostenie.

toată puterea stăpânitorului acestui veac. Semn al lepădării de lume este să nu te tulburi. Căci există situații în care cineva disprețuiește mulți centinari[188], dar vine în fața unui ac și alipirea lui de acesta îl tulbură. Și prețuiește acul acela cât un centinar, făcându-se rob al acului sau al fesului, sau al cărții, și nu mai este rob al lui Dumnezeu. Bine a spus unul dintre înțelepți: câte patimi are sufletul, tot atâția stăpâni are. Și iarăși Apostolul: *fiindcă ceea ce te biruiește, aceea te și stăpânește*[189]. Auzind acestea, s-a uitat la mine minunându-se și mi-a zis: Să afli pe Dumnezeu, pe care-L dorești!

f) Și a mai zis fericitul: Sufletul vrea să se mântuiască, dar, poftind cele deșarte și ocupându-se cu acestea, fuge de osteneli. Pentru că, în adevăr, *poruncile Lui nu sunt grele*[190], ci voirile noastre sunt viclene. Căci de frica mării și de frica tâlharilor obișnuim să ne lepădăm de toate și să aruncăm fără întârziere toate lucrurile noastre, deși cunoaștem că după puțin timp murim. Dar pentru puținul timp pe care-l mai avem de trăit disprețuim toate lucrurile și ne socotim fericiți dacă, pierzând toate, ne salvăm pe noi înșine fie din mâna tâlharilor, fie din furia mării. Și cel care cu puțin înainte era nebun pentru a câștiga un obol, aruncă de bună voie toate numai ca să câștige puțină viață trecătoare. De ce să nu gândim acestea despre viața veșnică? De ce să nu aibă putere frica de

---

✦ [188]κεντηνάριον (de la lat. Centum = 100): a) o sută, măsură de cântărire a aurului sau a monedelor de aur, dar și a altor materiale; b) cantitate de o sută de obiecte. ✦ [189]2 Petru 2, 19. ✦ [190]1 Ioan 5,3.

Dumnezeu, după cum a spus un sfânt, câtă putere are frica de mare?

Spre întărirea acestora, Fericitul a povestit întâmplarea aceasta pe care a auzit-o de la unii: Odată un cioplitor, pe care-l numeau giuvaergiu, având pietre prețioase și mărgăritare, s-a suit într-o corabie cu slujitorii săi, voind să plece pentru neguțătorie. Și s-a întâmplat, din iconomie dumnezeiască, să se împrietenească cu un slujitor oarecare al corăbiei, care îi slujea petrecând și el bine pe lângă acela, mâncând și el din ceea ce mânca acela. Într-una din zile, slujitorul a auzit pe corăbieri șușotind și sfătuindu-se între ei ca să-l arunce pe giuvaergiu în mare pentru pietrele prețioase pe care le avea. După aceasta, slujitorul, cu multă tristețe, a venit la cioplitor ca să-i ofere după obicei slujirea, și acela l-a întrebat: De ce ești trist, astăzi? Acela se ascundea zicând: Nu este nimic! Iarăși l-a întrebat: Cu adevărat, spune-mi ce ai? Atunci a izbucnit în plâns și i-a spus că asta și asta s-au sfătuit corăbierii împotriva ta! A zis acela: Chiar așa? A răspuns: Da, așa s-au sfătuit între ei!

Atunci a chemat pe slujitorii săi și a spus acestora: Ceea ce vă voi spune, fără șovăială să faceți! Deci, a întins un cearșaf și a început să le spună: Aduceți cuferele! Și aceia le-au adus. Și deschizându-le, a început să întindă pietrele prețioase și după ce le-a așezat pe toate, a început să spună astfel: Aceasta este viață? Pentru acestea sunt în primejdie să fiu aruncat în mare și peste puțin să mor fără să iau nimic din această lume cu mine! Și a zis slujitorilor săi: Goliți-le pe toate în mare! Și îndată, urmând cuvântului lui, au

slobozit toate în mare. Atunci, corăbierii au rămas uimiți și au renunțat la planul lor.

Și a zis Fericitul: Să luăm aminte cum, atunci când s-a pornit gândul lui, a devenit filosof în cuvinte și în fapte! Şi aceasta pentru a câştiga puțină viață! Drept a făcut! Căci a cugetat astfel: Dacă mor, ce am de câștigat de la pietre? Iar noi nu îndurăm nicio mică pagubă pentru porunca lui Hristos.

Dacă, totuşi, trebuie oricum să ne întristăm, să o facem pentru pierzania celui ce ne-a păgubit, şi nu pentru paguba de bani. Căci acela, făcând nedreptate, s-a scos pe sine din Împărăția Cerurilor. *Că nedrepții nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu.*[191] Iar ție, celui nedreptățit, ți-a adus viață. *Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri.*[192] Dar noi, părăsind părerea de rău pentru pierzania mădularelor lui Hristos, stăm şi urzim gânduri pentru lucruri stricăcioase, netrebnice și pierzătoare şi fără niciun preț. Cu adevărat, pe drept vom fi daţi iadului.

Căci în rândul mădularelor ne-a pus pe noi Dumnezeu, având cap pe Hristos, Dumnezeul nostru, precum a spus Sfântul Apostol: *Iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup..., iar cap al tuturor este Hristos.*[193] Aşadar, când te supără fratele, este ca şi cum te supără mâna suferindă sau ochiul bolnav. Atunci, totuşi, deşi suferim, nici mâna nu o tăiem şi nu o aruncăm, nici ochiul nu-l scoatem, socotind pagubă nespus de mare înlăturarea oricăruia dintre acestea. Dimpotrivă, și pecetea lui Hristos - mai prețioasă

✦ [191]1 Corinteni 6, 9. ✦ [192]Matei 5, 12. ✦ [193]1 Corinteni 12, 12; Coloseni 1, 18; Efeseni 1, 22.

decât toate - o punem asupra noastră, și pe sfinți îi rugăm să mijlocească, și rugăciuni stăruitoare aducem lui Dumnezeu pentru ele. Și, pe lângă acestea, pregătim picături de ochi și cataplasme pentru a vindeca mădularul suferind. Deci, așa cum te rogi pentru ochiul tău sau pentru mâna ta să se facă sănătoase și să nu mai fii strâmtorat, la fel și pentru fratele tău. Dar mădularele lui Hristos, văzându-le astfel pătimind, nu numai că nu ne întristăm, ci le și ocărâm. Pe acestea le fac cu adevărat cei care nu au inimă bună.

Și zicea: Cel care are inimă milostivă sau iubire, sau înțelegere, mai întâi își este sieși bucurie şi folos și după aceea aproapelui. După cum răutatea, dimpotrivă, pe cel care o are îl topește și îl înrobește. Și chiar dacă se arată a vătăma pe aproapele, ori în privința banilor, ori a părerii, ori chiar până la trup ajunge vătămarea, totuși pe sine se scoate afară din viață. Și spunea cuvântul acela: Ceea ce nu vatămă sufletul, nici pe om nu-l vatămă[194].

g) Și iarăși zicea Fericitul: Mi-a spus mie cineva: Avva, multe sunt cele poruncite și se omoară mintea pe care să le păzească şi pe care să nu le păzească! Şi i-am zis lui: Aceasta să nu te neliniștească, ci un lucru să ai în minte, că, nefiind alipit de lucruri, cu uşurință vei reuși virtutea și, nerâvnind la ele, nu vei ține minte răul. Ce osteneală are a te ruga pentru vrăjmași? Sau a săpa pământul? Dar a merge pe cale? Dar a avea pagubă de bani?

Deci, dispreţuit fiind, mulțumește, și te-ai făcut ucenic al Sfinţilor Apostoli, care mergeau pe cale *bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele lui*

✦ [194]Vezi Matei 15, 17-20.

Hristos, să sufere ocară[195]. Aceia, fiind curați și sfinți, pentru numele lui Hristos, iar noi pentru păcatele noastre suntem datori să primim ocări. Și demni de ocară suntem, chiar dacă nu ne ocărăște nimeni, și sub blestem, căci zice: *Blestemați sunt cei care se abat de la poruncile Tale*[196].

Oare tuturor le este dat să îndure ocară pentru numele lui Hristos? Nu tuturor, ci celor sfinți și celor curați, cum am spus. Cât despre noi, este bine să ne mișcăm cu recunoștință și să mărturisim că pe drept suntem disprețuiți pentru păcatele noastre și pentru faptele noastre vicioase. Dar sufletul acesta ticălos, deși își cunoaște faptele sale necurate și că suferă pe drept ceea ce suferă, stă și își înșală cugetul său, urzind gânduri și spunând că „mi-a zis", „m-a umilit" sau „m-a batjocorit", uneltind astfel împotriva lui însuși și luând locul demonilor.

Precum este cu meșteșugurile, așa se întâmplă și cu sufletul. Căci așa cum acolo meșterul predă meșteșugul ucenicului, apoi îl lasă pe acesta să lucreze singur și nu mai este nevoie să stea lângă el, ci îl cercetează numai din când în când, ca nu cumva să fie delăsător la lucru sau să strice ceva, tot așa și demonii, dacă văd un suflet că ascultă de gândurile viclene și le primește cu ușurință, îi predau meșteșugul satanic și nu mai au nevoie să stea lângă el. Știind că își este de ajuns sieși pentru a unelti, trec numai din când în când pe la el ca nu cumva să se delase.

Ce este mai ușor decât a iubi pe toți și a fi iubit de aceștia? Care odihnă nu o aduc cu ele poruncile

---

✦ [195]Fapte 5, 41. ✦ [196]Psalmul 118, 21.

lui Hristos? Dar nu dă năvală vrerea noastră liberă! Dacă ar năvăli, cu harul lui Hristos toate i-ar fi ușoare. O mică pornire a voinței noastre, așa cum am spus de multe ori, atrage pe Dumnezeu spre ajutor. Și cum spune dumnezeiescul Antonie: Virtutea numai de vrerea noastră are nevoie. Și iarăși: Nu avem nevoie de înstrăinare pentru Împărăția Cerurilor, nici să trecem marea pentru virtute. Ce odihnă nu are cel blând și cel smerit? Cu adevărat, *cei blânzi vor moșteni pământul* și se vor bucura din belșug de pace[197].

h) A zis iarăși Fericitul: Mergeam eu și un frate, împreună cu câțiva mireni, pe drumul spre Neapole[198] și am ajuns la un loc unde era vamă. Mirenii, știind obiceiul, au dat dajdia cuvenită, iar fratele care era cu mine a început a se împotrivi și a zice acelora: Îndrăzniți să cereți de la monahi? Iar eu, auzindu-l, i-am zis lui: Ce faci, frate? Altceva nimic nu spui acestora - fie că vrei, fie că nu vrei - decât: Cinstiți-mă ca pe un sfânt. Aceștia se cuvenea mai curând să vadă bunăvoința și smerenia ta și apoi să te respecte și să spună: Iartă-ne! Deci, ca ucenic al Celui blând și smerit, plătește și treci cu pace!

Altădată, pe când mă aflam eu în Cetatea Sfântă,[199] a venit la mine un om evlavios și mi-a zis: Deoarece cu puțin timp în urmă eu și fratele meu am avut între noi ceva și nu vrea să se împace cu mine, te rog să-i vorbești. Iar eu, cu bucurie primind cuvântul și chemând pe fratele lui, i-am grăit lui cele ce zidesc iubirea și pacea și mi s-a părut că s-a lăsat înduplecat.

✦ [197]Matei 5, 5 și 9. ✦ [198]Cetate a Palestinei, la nord de vechea cetate Sihem. ✦ [199]Cetatea Sfântă este Ierusalimul.

La urmă, însă, acesta mi-a zis: Nu pot să mă împac cu el deoarece am jurat pe cruce. Iar eu, zâmbind, am zis: Jurământul tău o astfel de putere are, ca şi când ai spune: Am jurat pe cinstita Ta Cruce, Hristoase, să nu păzesc poruncile Tale, ci să fac voia vrăjmaşului Tău, diavolul! Nu numai că nu trebuie să ţinem ceea ce este rău hotărât de către noi, ci este nevoie chiar să ne pocăim şi să ne tânguim pentru ceea ce hotărâm greşit noi înşine, după cum spune de-Dumnezeu-purtătorul Vasile: Căci dacă Irod s-ar fi pocăit şi nu şi-ar fi ţinut jurământul său, nu ar fi lucrat acel păcat mare de a tăia capul Înainte-mergătorului lui Hristos. Şi i-am adus lui cuvântul Sfântului Vasile[200], pe care l-a luat din Sfânta Evanghelie, când a vrut Domnul să spele picioarele Sfântului Petru şi acela s-a împotrivit.

i) Zicea iarăşi Fericitul că a fost întrebat cum poate cineva să-şi stăpânească mânia. Şi, răspunzând, a zis că începutul stăpânirii mâniei este ca atunci când se tulbură cineva să nu vorbească. De aceea Avva Moise nu s-a tulburat când l-au dispreţuit, spunându-i: Ce vine şi acest etiopian între noi? Ci a zis: Deşi m-am tulburat, nu am vorbit. Iar cel de-al doilea cuvânt este nu numai că nu a arătat că s-a tulburat, ci s-a mustrat pe sine, zicând: Întunecatule, negriciosule, bine ţi-au făcut, nefiind om, de ce vii în mijlocul oamenilor?

Dar noi, foarte jos fiind, neputând ajunge nici cele ale începătorilor din pricina multei nepăsări, socotim că poruncile sunt exagerate şi cu neputinţă de ţinut. Căci a se tulbura şi a nu vorbi nu este al celor

---

✚ [200]Sfântul Vasile cel Mare, *Dogme pe scurt*, 60. Vezi şi Ioan 13, 8-9.

desăvârşiţi, ci al începătorilor. Este lucru mare, într-adevăr, a nu se tulbura cineva deloc, după Sfântul Proroc, care zice: *Gata am fost și nu m-am tulburat*[201]. Dar noi nu căutăm nici măcar să punem început și nici nu arătăm o asemenea vrere, încât să atragem harul lui Dumnezeu spre ajutorul nostru. Şi chiar dacă părem a arăta o dorinţă, aceasta este atât de slabă şi neînsemnată şi nu merită să primească nimic bun de la Dumnezeu.

Căci toate cele ale noastre sunt ca sămânța și recolta. Dăruieşte cineva cele ale voinţei și primeşte cele ale harului. Și, precum agricultorul, tot aşa şi el, seamănă puţin, dar, dacă binevoieşte Dumnezeu spre osteneala lui, câștigă multe. Cum este scris și despre Isaac: *Și a semănat Isaac în pământul acela și a cules anul acela rod însutit. Domnul l-a binecuvântat!*[202] La fel, dacă binevoiește Dumnezeu spre buna noastră vrere, putem, fără suferință și fără multă silință și cu multă odihnă, să le facem pe toate și din toate să câștigăm. Căci a te ruga cu silință și a răbda naște rugăciunea curată și odihnitoare sufletului. Şi silința este a vrerii noastre, iar odihna este a harului.

Și în toate meșteșugurile vedem aceasta. Căci, când vine cineva și vrea să învețe un meşteşug, la început se osteneşte și nu izbuteşte, iar de multe ori chiar strică, dar nu-şi pierde nădejdea. Ci iarăşi încearcă și, dacă iarăşi strică, nu dă înapoi, arătând meşterului voinţa lui de a învăța. Iar dacă își pierde nădejdea și dă înapoi, nimic nu învață. Stricând de multe ori, dar nedând înapoi, ci stăruind, ostenindu-se și lucrând,

---

+ [201]Psalmul 118, 60. + [202]Facere 26, 12.

va dobândi împreună-lucrarea lui Dumnezeu şi, în continuare, toate le va face cu uşurinţă şi fără a obosi, încât se şi poate întreţine din meşteşugul său.

Aşa este şi cu cele duhovniceşti. Dacă se apucă cineva să săvârşească virtutea, nu trebuie să creadă că îndată va reuşi. Căci nici nu poate. Dar să încerce. Şi dacă nu reuşeşte, să nu dea înapoi crezând că nu poate să facă nimic, ci iarăşi să încerce, după cum face cel care vrea să înveţe un meşteşug. Şi stăruind de multe ori şi nepierzându-şi nădejdea, Dumnezeu se apleacă spre osteneala voinţei lui şi îi dă să facă toate fără silinţă. Şi aceasta este ceea ce a zis Avva Moise: Puterea celor care vor să dobândească virtuțile aceasta este, dacă vor cădea, să nu deznădăjduiască, ci iarăşi să încerce.

j) Şi zicea: Orice virtute şi de osteneală are nevoie şi de timp, şi de voinţa noastră, dar mai înainte de toate are nevoie de împreună-lucrarea lui Dumnezeu. Căci dacă nu lucrează împreună Dumnezeu cu voinţa noastră, se zădărniceşte toată osteneala, precum se întâmplă cu agricultorul care lucrează şi seamănă pământul lui dacă nu dă ploaie Dumnezeu peste sământa lui. Dar împreună-lucrarea lui Dumnezeu are nevoie de rugăciunile şi cererile noastre, căci prin acestea atragem ajutorul lui Dumnezeu de partea noastră. Iar dacă neglijăm rugăciunea, cum se va apleca Dumnezeu asupra lucrării noastre? Sau, iarăşi, dacă o facem cu moleşeală şi cu lenevire sau dacă ne pierdem repede nădejdea, după cum spune mereu, nu ne vom învrednici să primim nimic. Căci la vrerea noastră luând seama Dumnezeu, către aceasta dă şi darurile.

Nu a fost, oare, mai întâi Avva Moise căpetenie de tâlhari? Nu a făcut el mulțime de fapte rele, încât a fost urmărit și de stăpânul său pentru răutatea lui? Dar pentru că a venit cu bărbăție asupra lucrului și cu asemenea voință fierbinte, am văzut cu toții la ce măsuri a ajuns, încât este numărat între robii cei aleși ai lui Dumnezeu, potrivit scriitorului care vorbește despre el.

Dar noi și căldura pe care ni se pare că o aveam la lepădarea noastră de lume cu timpul am pierdut-o prin nepăsare, atrași fiind de lucruri reci și neînsemnate și nevrednice de vreun cuvânt, dând în schimbul lor iubirea de Dumnezeu și de aproapele. Ne-am însușit lucrurile ca și când le-am fi avut de la noi înșine și nu le-am fi primit de la Dumnezeu. *Și ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești, ca și cum nu l-ai fi primit!*[203]

Și zicea: Nu cumva este sărac Iisus și neputincios să ne dăruiască și nouă bunătăți, așa cum a îmbogățit pe Sfinții Patriarhi, dacă ar fi văzut că avem vreun folos oarecare din ceea ce ne-a dat? Dar, pentru că ne vede pe noi păgubind, și în cele mici și puține, din pricina nepăsării noastre, de aceea, iubitor de oameni fiind, nu ne încredințează multe, pentru ca să nu ne pierdem cu desăvârșire. Căci, dacă ne-ar fi văzut folosindu-ne de cele puține, nu ar fi fost neputincios să ne dăruiască și pe cele multe, așa cum am spus mai sus. Adevărat, cine a înduplecat pe aceia să arunce banii la picioarele Apostolilor?[204] Așa cum mereu spun, Dumnezeu, bun fiind, ne-a dat nouă să ne folosim de toate,

✢ [203]1 Corinteni 4, 7. ✢ [204]Fapte 4, 34-35.

dar noi, din pricina alipirii noastre de ele și a relei folosiri a darurilor lui Dumnezeu, le distrugem și le pierdem. Şi chiar prin cele dăruite nouă, din pricina minţii noastre rele, ne păgubim.

Și zice deseori că: Nimeni nu poate să vatăme un suflet credincios, căci orice ar suferi i se socotește spre folos. Precum lucrătorul care se ostenește fără să primească plata sa după osteneală, aşa se osândește și cel necredincios de necredința lui. Iar cel credincios, fiind credincios chiar şi în însăşi osteneala lui și nădăjduind să ia plata pentru răbdarea lui, are multă mângâiere. Cel necredincios, neavând credință că va primi de la Domnul, ce mângâiere să aibă?

Așadar, stă şi lâncezește în gândurile lui și, chiar ceva neînsemnat dacă păţeşte, cugetă în sinea lui: Şi el mi-a zis... și eu am să-i spun..., gândind răul și închipuindu-şi lucruri neadevărate, pe care, de cele mai multe ori, nu poate să le ducă la îndeplinire. Căci nici nu pot oamenii să facă tot ceea ce voiesc, ci numai acele lucruri care le sunt îngăduite de Dumnezeu, și acelea pentru motive pe care numai El le cunoaște. De multe ori cineva încearcă să facă rău cuiva, dar, neîngăduind Dumnezeu, se zădărnicește scopul lui și nu mai sunt puse la încercare intenţiile oamenilor. Câţi nu au încercat să facă rău Sfinţilor Patriarhi şi, deoarece nu a îngăduit Dumnezeu, nici nu au putut să-i vatăme, precum este scris: *N-a lăsat pe om să facă strâmbătate și a certat pentru ei pe împărați, zicându-le: Nu vă atingeți de unșii Mei și nu vicleniți împotriva prorocilor Mei*[205].

✤ [205]Psalmul 104, 14-15.

Dar, când va voi să-Și arate *puterea Lui covârșitoare*[206], chiar și inimile celor nemilostivi le mișcă spre milă, precum și la Daniel este scris: *Și i-a dat Domnul lui Daniel să afle înaintea căpeteniilor famenilor bunăvoință și îndurare*[207]. Și fericit este sufletul care s-a pregătit pe sine întru adevăr prin setea de Dumnezeu spre primirea darurilor Lui. Că nu-l va părăsi pe el pentru nimic, ci în toate îl apără pe el, chiar și în cele pe care, necunoscându-le, nu le cere. Și bine spunea înțeleptul: *Bărbatul înțelept este apărat de Dumnezeu*[208]. Căci pe fericitul David de câte ori nu a încercat să-l omoare Saul? Ce n-a făcut? Ce nu a încercat? Dar pentru că era apărat de Domnul, orice plan al lui Saul era zădărnicit. Şi nu numai aceasta, ci a şi fost dat în mâinile sfântului aceluia, căruia i s-a făcut milă de el, căci nu avea răutate îndârjită şi nici întărâtată.

A fost întrebat iarăși, cum poate cineva care este disprețuit şi vorbit de rău de către altcineva să nu se mânie şi a zis: Dacă cineva se socoteşte pe sine un nimic, nu se tulbură, precum a spus Avva Pimen: Dacă te disprețuieşti pe tine, vei avea odihnă!

k) Şi mai zicea: Odată, unul din fraţii care stăteau cu mine şi care primiseră schima de la mine, multe primind de la mine - era dintre cei răsfăţaţi, eu făcându-i pogorăminte pentru slăbiciunea lui - mi-a zis într-o zi: Avva, mult te iubesc! Şi eu i-am zis: Eu încă nu am aflat pe cineva care să mă iubească mai mult decât îl iubesc eu. Iată, acum zici că mă iubeşti şi sunt încredinţat de aceasta. Dar dacă ţi se va întâmpla

✣ [206]2 Corinteni 4, 7. ✣ [207]Daniel 1, 9. ✣ [208]Înţelepciunea lui Solomon 5, 15 -16.

ceva neplăcut, nu vei rămâne acelaşi. Eu, însă, orice aş suferi din partea ta, nimic nu poate să mă îndepărteze de iubirea pentru tine. Puțin timp a trecut şi nu ştiu ce i s-a întâmplat că a început să spună multe împotriva mea, până şi cuvinte ruşinoase. Toate le-am auzit şi ziceam în sinea mea: Acesta este fierul roşu al lui Iisus şi a fost trimis pentru a vindeca sufletul meu plin de slavă deşartă. De la aceştia poate să se folosească cineva, dacă este treaz, tot atât cât poate fi vătămat de cei care-l fericesc. Acesta este cu adevărat un binefăcător. Şi îl pomeneam pe el ca pe un doctor şi binefăcător. Şi spuneam celor care-mi aduceau veştile: Numai relele mele care sunt la vedere le ştie. Şi nu pe toate, ci numai o parte, iar cele ascunse sunt fără de număr.

După un timp, m-a întâlnit în Cezareea[209] şi a venit la mine după obicei, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat, şi eu pe el, ca şi când nimic nu se întâmplase. Şi, spunându-mi aceleaşi lucruri, când mă întâlnea, mă îmbrăţişa mult. Şi, cu toate că eu nu-i arătam niciun fel de bănuială, nici vreo urmă de tristeţe, deşi auzeam toate, odată a căzut în faţa mea şi prinzându-mi picioarele mi-a zis: Iartă-mă, avva, pentru Domnul, că multe şi înfricoşătoare lucruri am vorbit împotriva ta. Iar eu, sărutându-l, i-am spus cu delicateţe: Îşi aduce aminte cuvioşia ta ceea ce mi-ai spus: Mult te iubesc! Şi eu ţi-am spus: Nu am aflat pe cineva care să mă iubească atât cât îl iubesc eu pe el. Şi: Dacă ţi se va întâmpla ceva împotriva plăcerii tale, nu vei rămâne

✦ [209]Probabil că este vorba despre Cezareea lui Filip, din regiunea Tirului, patria Avvei Zosima.

acelaşi. Eu însă orice aş pătimi din partea ta, nimic nu poate să mă îndepărteze de dragostea pentru tine. Să afle inima ta că nimic nu mi-a scăpat din cele ce ai vorbit. Am auzit toate, chiar şi unde şi către cine ai vorbit, şi niciodată nu am spus că nu este aşa, nici nu m-a înduplecat cineva să spun împotriva ta ceva rău. Ci chiar spuneam că ce zice adevărat, zice și zice din iubire, pentru că m-a făcut al lui, şi nu am încetat să te pomenesc în rugăciune. Și, ca să-ți arăt o dovadă de iubire, odată mă durea foarte tare ochiul și, pomenindu-te, am făcut semnul cinstitei Cruci și am zis: Doamne Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile lui, vindecă-mă! Și îndată m-am vindecat... Acestea cât privește pe fratele.

De multe ori spunea fericitul: Noi, oamenii, nu mai știm să iubim, nici să ne prețuim unul pe altul, ci neam pierdut priceperea. Puțin trebuie să ducă[210] cineva pe fratele său când se mânie sau se necăjeşte. Și, după puțin timp, își vine acesta în sine și, cunoscând cum l-a purtat acela, şi sufletul își va pune pentru el.

l) Îşi amintea fericitul de cineva care îi spusese că avea un avvă tare blând și spunea că pentru multa sa virtute și pentru semnele minunate pe care le făcea

---

✣ [210]Am ținut să păstrez în traducere verbul din original, care înseamnă a purta, a duce, verb folosit deseori în Sfintele Scripturi și cu sensul de a purta crucea (Şi cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu. Luca 14, 27), dar și cu sensul de a purta sau duce pe celălalt, slăbiciunile, neputințele sau greutățile lui. Deşi nu este vorba despre referirea punctuală la un text biblic, cuvântul este evident ecoul mai multora. Vezi: Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși (Rom. 15, 1); Purtaţi-vă sarcinile unii altora (Gal. 6, 2).

întregul ținut îl avea pe acesta ca pe îngerul lui Dumnezeu. Odată, înșelat de vrăjmașul, venind acela l-a batjocorit în ultimul hal, toți fiind de față. Iar Bătrânul stând și luând aminte numai la gura lui a zis: Harul lui Dumnezeu este în gura ta, frate! Acela, ieșit din minți, a zis: Da, stricatule, bătrân lacom, zici acestea ca să te arăți blând! A zis lui Bătrânul: Sunt adevărate cele ce spui, frate. Bine zici! După acestea l-a întrebat pe Bătrân cineva: Acum, nu te-ai tulburat, călugăre! A zis: Nu, dimpotrivă, am simțit sufletul meu acoperit de Hristos.

Mai spunea Fericitul Zosima: Cu adevărat este dator cineva să mulțumească unora ca aceștia și, dacă este împătimit, să-i aibă pe ei drept doctori care le vindecă rănile sufletului, iar dacă este slobozit de patimi, drept binefăcători care îi aduc Împărăția Cerurilor.

Zicea iarăși Fericitul: Pe când eram eu încă în mânăstirea din Tyr, înainte de a pleca, ne-a cercetat un Bătrân îmbunătățit. Și citind noi din zicerile bătrânilor sfinți - iubea Fericitul să citească acestea și erau aproape ca răsuflarea lui, de aceea a rodit din acestea toată virtutea -, am ajuns la Bătrânul acela la care au venit tâlharii și i-au zis: Am venit să luăm tot ceea ce este în chilia ta! Și acela a zis: Câte credeți voi, fiilor, luați! Au luat tot și au plecat, dar le-a rămas un săculeț. Atunci Bătrânul, spune apoftegma, luând săculețul a plecat după ei strigând și spunându-le: Fiilor, luați de la mine ceea ce ați uitat în chilia noastră[211].

✦ [211]Originalul are aici pronumele posesiv la persoana I plural: „chilia noastră." Traducerea neogreacă are persoana I singular: „chilia mea." Am păstrat pluralul având convingerea că nu este

Iar aceia, minunându-se de lipsa de răutate a Bătrânului, i-au întors acestuia toate la locul lor în chilie și pocăindu-se au zis unii către alții: Cu adevărat omul lui Dumnezeu este acesta!

Așadar, pe când citeam acestea, îmi zice mie Bătrânul: Știi, avva, acest cuvânt tare mi-a folosit! Îi zic lui: Cum părinte? Și el îmi zice: Odată, pe când stăteam eu în locurile acelea de la Iordan, citind acest cuvânt, m-am minunat de Bătrân și am zis: Doamne, învrednicește-mă să merg pe urmele acestuia, Tu care m-ai învrednicit să primesc schima lui.

Deci, cum aveam eu această dorință fierbinte, după două zile, iată cad asupra noastră hoții. De cum au bătut în poartă și am înțeles că sunt hoții, am zis în sinea mea: Slavă Domnului! Iată, a sosit timpul să arăt rodul dorinței mele fierbinți. Deschizând, i-am primit pe aceștia cu voie bună și aprinzând o făclie am început să le arăt lucrurile, spunându-le: Nu vă neliniștiți, nădăjduiesc, cu ajutorul Domnului, să nu ascund de voi nimic. Aceia mi-au zis: Ai aur? Am zis lor: Da, am trei monede! Am deschis vasul în fața lor și luându-le au plecat în pace. Iar eu, spune Fericitul Zosima, glumind, am zis către el: S-au întors înapoi, ca aceia la Bătrânul? Și el mi-a zis îndată: Să nu fi dat Dumnezeu! Căci nu voiam aceasta, adică să le aducă înapoi.

Și zicea: Iată ce i-au adus dorința fierbinte a Bătrânului și pregătirea lui. Nu numai că nu s-a întristat,

---

o greșeală, ci redă nemărginita bunătate a Bătrânului care, în măsură fiind să dea hoților toate cele din chilie, îi făcuse pe hoți co-proprietari ai chiliei sale.

dar s-a şi bucurat că s-a învrednicit de un astfel de lucru bun.

m) Şi pentru că mi-am amintit – a zis Avva Zosima – că, vorbind mai sus, spuneam că numai puţin dacă îl purtăm pe fratele nostru care s-a tulburat vom câştiga sufletul lui, vreau să povestesc cele ce am auzit de la fericitul Serghie, egumenul din câmpie. Acesta mi-a povestit că odată, mergând noi pe cale cu un anume Bătrân sfânt, am rătăcit calea. Şi neştiind noi în ce direcţie ne îndreptam, ne-am aflat pe nişte semănături şi am călcat puţin peste semănături. Când lucrătorul ogorului ne-a văzut, căci se afla acolo lucrând, a început să ne ocărască foarte tare cu mânie, zicând aşa: Voi sunteţi călugări? Vouă nu vă este frică de Dumnezeu? Dacă aţi fi avut frică de Dumnezeu în faţa ochilor, nu aţi fi făcut aceasta! Şi îndată ne-a zis nouă sfântul: Pentru Domnul, nimeni să nu vorbească! Şi a zis aceluia cu blândeţe: Bine zici, fiule! Dacă am fi avut frică de Dumnezeu, nu am fi făcut aceasta! Iarăşi acela ocăra cu mânie şi iarăşi Bătrânul a zis: Spui adevărul! Dacă eram călugări, nu am fi făcut aceasta. Dar pentru Domnul, iartă-ne pe noi, că am păcătuit! Minunându-se acela, a venit şi s-a aruncat la picioarele Bătrânului, zicând: Iartă-mă pe mine, pentru Domnul, şi luaţi-mă cu voi! Şi zicea Fericitul Serghie că: Într-adevăr, a venit cu noi şi a primit schima. Şi zicea Fericitul: Iată blândeţea şi bunăvoinţa Bătrânului ce a putut, cu Dumnezeu, să facă! Să mântuiască sufletul făcut după chipul lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu îl doreşte mai mult decât mii şi mii de lumi dimpreună cu toate avuţiile lor.

Odată, pe când eram eu[212] la el, mi-a zis: Citește-ne nouă ceva din Scriptură. Și cum am început să citesc din Pilde, am ajuns la cuvântul care spune: *Când nu mai sunt lemne, se stinge focul, și dacă nu mai este niciun defăimător, se potolește cearta*[213]. Am întrebat, deci, pe acesta: Ce este cuvântul acesta, părinte? Iar el, răspunzând, a zis: Precum lemnele sunt pricina flăcării focului și, dacă nu pune cine destule pe foc, se stinge focul, la fel sunt și unele pricini ale patimilor, și, dacă taie cineva pricinile, nu mai lucrează patimile. Așa cum pricinile desfrâului - după cum a zis Avva Moise - sunt: a mânca și a bea peste măsură, și somnul pe săturate, și a lenevi, și a te juca, și a vorbi îndelung și frumusețea hainelor. Acestea dacă le taie cineva, slăbește patima desfrâului.

Iarăși, pricinile mâniei tot așa - a zis - sunt: a da și a lua[214], și a face voia proprie, și a-ți plăcea să înveți pe altul, și a te socoti pe tine că ești înțelept. Acestea dacă le taie cineva, slăbește patima. Aceasta este și ceea ce a spus Avva Sisoe, întrebat de un frate de ce patimile nu pleacă de la el, zicând: Vasele acestora, pricinile lor adică, sunt înăuntrul tău. Deci, dă-le înapoi arvuna lor și vor pleca.

Certărețul, în care nu se liniștește lupta, este acela care nu se mulțumește cu prima tulburare, ci se întărâtă pe sine însuși și spre a doua mânie. Însă, dacă cineva se aprinde de mânie, dar își vine îndată în fire și

---

✚ [212]Aici vorbește la persoana I Avva Dorotei, cel care a consemnat învățăturile lui Avva Zosima. ✚ [213]Pilde 26, 20. ✚ [214]A da și a lua este o expresie care trimite la negustorie și la orice fel de schimb interesat între două persoane!

se osândeşte pe sine și cere iertare fratelui pe care s-a mâniat, acesta nu se numeşte certăreț, căci în acesta se liniștește lupta. S-a osândit pe sine și a făcut pace cu fratele său și în acesta lupta nu mai are loc, așa cum am spus mai înainte. Iar mâniosul, cel care nu se osândește pe sine și cel care mai curând se întărâtă pe sine spre mânie și îi pare rău nu pentru că s-a mâniat, ci pentru că nu a spus mai multe decât a apucat să spună în tulburarea sa, acesta se numește certăreț și în acesta nu se liniștește lupta. Căci una după alta vin în el ținerea de minte a răului și tristețea și răutatea. Dar Domnul Iisus Hristos să ne scape din ceata unora ca aceştia şi să ne învrednicească de ceata celor blânzi şi smeriţi.

Zicea de multe ori că: Este nevoie de multă trezvie și chibzuință în fața felurimii meşteşugirilor diavolului. Uneori din nimic face pe cineva să se tulbure. Alteori, iarăși, aduce cel mai bun pretext ca să i se pară cuiva că pe bună dreptate și dintr-o pricină binecuvântată s-a mâniat. Și aceasta este întru totul nepotrivit pentru cel care însetează cu adevărat să meargă pe calea sfinților. Cum a spus Sfântul Macarie[215]: Străin lucru este monahului să se mânie! Și iarăși: Străin este a întrista pe aproapele!

Şi a mai zis acestea: Am comandat odată niște cărți unui caligraf priceput și, după ce a terminat scrisul, mi le-a trimis și mi-a zis: Iată, am terminat! Când ți se pare potrivit, trimite pe cineva să le ia. Un frate auzind acestea, a plecat în numele meu către caligraf și,

✦ [215]Apoftegma aparţine lui Evagrie, însă a fost atribuită Sfântului Macarie după cunoscuta condamnare a primului (ET).

dând plata, a luat cărţile. Iar eu, neştiind aceasta, am trimis un frate de-al nostru cu scrisori şi cu plata pentru a le lua. Deci, cum a aflat caligraful că a fost înşelat de către cel care a luat cărţile, s-a tulburat şi a zis: Cu adevărat voi pleca să-l dojenesc pentru două lucruri, şi pentru că m-a înşelat, şi pentru că a luat ceea ce nu era al său. Eu însă, auzind aceasta, am trimis vorbă şi i-am spus: Ştii, frate, cărţile pentru aceea le dobândim, pentru a învăţa din ele dragostea, smerenia şi blândeţea. Iar dacă începutul dobândirii cărţilor este cu vrajbă, nu vreau să mai am nicio carte, numai să nu fie vrajbă. *Căci un rob al Domnului nu trebuie să se certe*[216]. Iată, deci, arătând că nu mă mai interesează cartea, am făcut pe fratele să se slobozească deplin de tulburare.

n) Stând Fericitul Zosima şi vorbind despre folos, a început să spună unele cuvinte ale bătrânilor sfinţi şi a ajuns la cuvântul spus de Avva Pimen că: Cel ce se osândeşte pe sine află odihnă în toate! Apoi la ceea ce a spus un avvă din muntele Nitriei, care a fost întrebat: Ce ai găsit mai mult pe calea aceasta, părinte? Şi a răspuns: A-mi afla pricină şi a mă osândi pe mine însumi totdeauna! Iar cel ce a întrebat a consimţit, zicând: Altă cale nu există decât aceasta! Şi zicea: Câtă putere au cuvintele sfinţilor! Cu adevărat, dacă au vorbit ceva, din experienţă şi din adevăr[217] au vorbit,

---

✦ [216]2 Timotei 2, 24. ✦ [217]Când părinţii pustiei folosesc cuvântul adevăr, ca, de altfel, întreaga tradiţie răsăriteană, înţeleg realitatea însăşi, nu discursul despre realitate. Este motivul pentru care ediţia neogreacă preferă aici traducerea cuvântului αληθεία chiar prin realitate. Noi am preferat traducerea prin adevăr, rămânând fideli originalului şi adăugând nota aceasta, tocmai pentru a încerca să recuperăm tradiţia patristică în

cum spune dumnezeiescul Antonie. Şi pentru aceasta sunt puternice, deoarece toate au fost rostite pe temeiul vieţuirii, după cum spune unul dintre înţelepţi: *Cuvintele tale să fie adeverite de viaţă!*[218]

Şi a povestit acest lucru: Odată am stat puţin timp în lavra Avvei Gherasim[219] şi aveam pe cineva drag. Stând noi într-una din zile şi vorbind lucruri de folos,

---

folosirea termenului. Adică, atunci când folosim cuvântul adevăr, adevărat, mintea noastră să nu se mai ducă la un enunţ teoretic, ci la o realitate vie. A se vedea şi perspectiva biblică, exprimată foarte clar în cuvântul Mântuitorului: Eu sunt Adevărul! (Ioan 14, 6), dar şi nenumăratele mărturii ale Părinţilor care promovează acest principiu gnoseologic fundamental. „Nu în cuvinte, ci în lucruri este adevărul! (Sfântul Grigorie Teologul; Sfântul Grigorie Palama etc.). ✦ [218]Este vorba despre Sfântul Isidor Pelusiotul. În trei epistole scurte, acesta se referă la faptul că propovăduitorul cuvintelor dumnezeieşti, dacă vrea să evite ridiculizarea oamenilor, dar şi să-şi asume răspunderea înaintea lui Dumnezeu, este dator să trăiască în aşa fel încât viaţa lui să fie în acord cu cele propovăduite. Doar aşa va putea să-i îndrume pe oameni către Dumnezeu, aşa cum au făcut şi ucenicii lui Hristos. „Au dus viaţă minunată" şi nicio putere potrivnică nu i-a biruit, căci aceştia prin viaţa lor, încă din lumea aceasta „s-au făcut cetăţeni ai cerului". Grăitoare este fraza scurtă a sfântului: „Viaţa fără cuvânt s-a arătat mai de folos decât cuvântul fără viaţă. Căci viaţa şi tăcând foloseşte, iar cuvântul şi tunând tulbură!" (Isidor Pelusiotul, Epistole II 251, II 265 şi IV212, PG 78, 688; 708 şi 1305) (ET). ✦ [219]Această Lavră renumită a fost întemeiată de Sfântul Gherasim de la Iordan, în jurul anului 455, în locul pustiu de lângă râul Iordan. Avea un sistem monastic original, pentru că îmbina viaţa de obşte cu cea pustnicească. În mijlocul lavrei era o obşte pentru începători, şi în ţinutul din jur erau chilii pentru pustnici, care se numeau „cei desăvârşiţi". Chiliile, 70 la număr, erau la distanţă una de alta, ca nu cumva călugării să se deranjeze unul pe altul. Niciun călugăr nu putea să devină pustnic, înainte de a trece prin încercare îndelungată

mi-am amintit de cuvintele acestea ale Avvei Pimen și ale unui alt avvă. Și el mi-a zis: Eu am experiența acestor cuvinte și a odihnei lucrării lor. Odată, eram legat cu iubire adevărată de un diacon din lavra. Și nu știu cum a ajuns să aibă o bănuială despre un lucru care i-a adus tristețe și a început să mi se arate întunecat. Văzându-l eu întunecat, l-am întrebat ca să aflu pricina și el mi-a spus: Cutare lucru ai făcut! Iar eu neavând în sine mea nicidecum conștiința că am făcut un astfel de lucru, am început să-l încredințez de aceasta. El însă mi-a zis: Iartă-mă, dar nu sunt pe deplin încredințat! Plecând eu la chilia mea, am început să-mi cercetez inima dacă un astfel de lucru s-a petrecut în mine și nu am aflat.

Odată, l-am văzut pe acesta ţinând Potirul și împărtășind și i-am jurat despre acel lucru, că nu am conştiinţa în mine însumi că l-am făcut, dar nu s-a încredinţat. Venindu-mi iarăși în sinea mea și aducându-mi aminte de aceste cuvinte ale sfinților părinți şi crezându-le, îmi schimb puţin gândul şi îmi zic: Diaconul mă iubeşte cu adevărat şi mişcat de iubire a luat îndrăzneală să-mi spună ce avea în inima lui

---

în cadrul obştii. Pustnicii, timp de cinci zile din săptămână, rămâneau cu desăvârşire izolaţi. Se rugau, cercetau Scripturile şi confecţionau coşuri din nuiele de finic. Sâmbătă după-amiază, toţi se adunau în obşte, ca să participe la Liturghia de Duminică. Ziua următoare, după ce dădeau socoteală egumenului pentru faptele lor, se aprovizionau cu apă, nuiele de finic şi alte lucruri necesare şi se întorceau la chiliile lor. Mâncare gătită aveau doar sâmbătă şi duminică pentru că în toate celelalte zile nu aprindeau la colibele lor, nici foc, nici lumânare (ET).

despre mine, ca să mă trezesc și să mă păzesc pentru ca să nu fac lucrul acela. Dar tu, suflet ticălos, spui că nu ai făcut lucrul acela, mii de răutăți ai făcut și le-ai uitat. Unde sunt cele pe care le-ai făcut ieri sau acum zece zile? Îți aduci aminte de ele? Așadar, și pe acesta l-ai făcut ca şi pe celelalte şi l-ai uitat ca și pe acelea. Şi astfel, am primit în inima mea că într-adevăr am făcut lucrul acela, dar așa cum le-am uitat pe celelalte, așa l-am uitat și pe acesta. Şi am început să mulțumesc Domnului și diaconului că prin el m-a învrednicit Domnul să ajung la cunoştinţa greșelii mele și să mă pocăiesc pentru ea.

Sculându-mă, deci, cu aceste gânduri, am venit să pun metanie diaconului şi să-i mulţumesc. Şi cum băteam la uşa lui, deschizând îmi pune el primul metanie, zicând: Iartă-mă, căci de la draci am fost amăgit, bănuind despre tine lucrul acela. Într-adevăr, m-a încredințat Dumnezeu că nu l-ai făcut. Și nu m-a lăsat să spun nimic, zicând: Nu este nevoie!

Şi zicea Fericitul: Iată adevărata smerenie, cum a întors inima celui care era însetat după ea. Încât, nu numai că nu s-a smintit de diacon şi nu s-a supărat pe el, mai întâi pentru că îl bănuise, al doilea pentru că, încredinţat fiind de el, nu a primit încredinţarea. Ci, dimpotrivă, a trecut greşeala în dreptul său şi nu numai aceasta, ci i-a şi mulţumit. Şi a zis: Vezi ce face virtutea? Câte trepte de îmbunătăţire aduce celui care o săvârşeşte? Căci dacă voia, mii de motive primise prin diacon ca să devină demon, dar pentru că s-a îndreptat cu hotărâre spre virtute, nu numai că

nu s-a supărat pe el, ci a şi mulţumit acestuia, după ce primise virtutea arvună în inima lui.

Aşa şi noi, dacă o luăm înainte şi oferim inima noastră seminţelor blândeţii şi ale smereniei, nu mai are loc vrăjmaşul să semene în ea seminţele cele rele. Dar pentru că ne află pe noi pustii de orice gând bun sau chiar şi mai mult, întărâtaţi spre răutate, de aceea, luând de la noi înșine pricini, plineşte ale sale. După cum, dimpotrivă, se întâmplă cu virtutea, că dacă vede Domnul un suflet însetat să se mântuiască și care seamănă seminţele cele bune, luând în seamă intenţia lui bună, o umple cu darurile Sale.

o) Odată și-a adus aminte de un Bătrân pe care l-a furat un frate vecin cu el. Și Bătrânul, deși știa, nu l-a mustrat niciodată, ci lucra şi mai mult, zicând: Poate are nevoie fratele! Se minuna de milostivirea sfinților şi ne povestea, zicând că: Odată, fiind eu la câmpie, mi-a povestit unul dintre egumeni că stătea aproape de obștea noastră un Bătrân. Era un suflet plin de bunătate. În vecinătatea lui stătea un frate. Şi lipsind Bătrânul, acela, lucrat de satana, a deschis chilia lui și intrând în ea a luat lucrurile și cărțile. Când a venit Bătrânul, deschizând chilia şi negăsind lucrurile, a mers la fratele acela să-i spună și a aflat lucrurile lui în mijloc, deoarece încă nu apucase fratele să le adune. Şi vrând Bătrânul să nu-l rușineze pe el, nici să-l mustre, s-a făcut că-l doare stomacul și plecând, a rămas destul timp la locul unde se retrăsese, până când fratele a adunat din mijloc lucrurile. Şi venind după aceea Bătrânul, a început să vorbească despre alt lucru şi nu l-a mustrat pe fratele.

După câteva zile au recunoscut unii lucrurile Bătrânului şi luându-l pe frate l-au pus în închisoare, fără să afle Bătrânul. Auzind despre fratele că este în închisoare, dar pricina pentru care fusese pus în închisoare neştiindu-o, a venit la mine - povestea egumenul - căci venea adesea la noi, şi mi-a zis: Ai dragoste, dă-mi câteva ouă şi câteva pâini. Şi îi spun: Oare, ai pe cineva, astăzi? Mi-a zis: Da! Dar Bătrânul lua acelea pentru ca să meargă la închisoare și să facă mângâiere fratelui. Deci, cum a intrat în închisoare, a căzut fratele la picioarele lui şi i-a zis: Pentru tine sunt aici, avva, eu sunt cel care ţi-a furat lucrurile. Iată, cartea ta este la cutare și haina ta este la cutare. I-a zis lui Bătrânul: Să fii încredințat în inima ta, fiule, că nu pentru aceasta am venit aici şi nici nu am aflat că din pricina mea eşti aici, ci, auzind că eşti în închisoare, m-am întristat și am venit să-ți fac mângâiere. Şi iată aici câteva ouă și nişte pâini. Acum voi face totul până te voi scoate din închisoare. Şi plecând a rugat pe unii dintre cei mari - căci le era cunoscut lor pentru virtutea lui - şi trimiţând aceștia, l-au scos pe acela din închisoare.

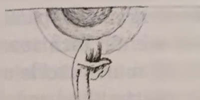
Se povestea, iarăşi, despre Bătrânul că, odată, plecând la piaţă, a cumpărat pentru sine haină şi, dând o monedă de aur, mai rămânea să întregească suma cu câteva *numii*[220]. Deci, a luat haina şi a pus-o sub el. Și cum număra banii mărunţi pe o piatră, iată vine cineva, vrând să-i ia haina. Și simţind Bătrânul, a înţeles, dar, având multă milostivire şi îndurare, se ridica puţin câte puţin, ca și când se întindea spre locul

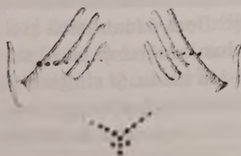
✦ [220]Numia era o monedă mică de aur, argint sau aramă.

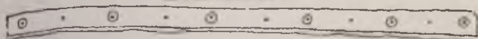
unde erau monedele, până când acela a luat haina și a plecat, și Bătrânul nu i-a zis nimic.

Și zicea Fericitul Zosima: Nu știu ce preț aveau haina sau lucrurile pe care le pierduse, dar bunăvoința lui a fost mare. A arătat că, având acelea, era ca și când nu avea nimic. Fără să-i pese când i-au fost luate, a rămas același, nici nu s-a întristat, nici nu s-a tulburat. Căci este așa cum spun mereu: Nu a avea dăunează, ci a avea cu patimă. Acesta, chiar dacă ar fi avut lumea întreagă, așa ar fi fost ca și când nu ar fi avut nimic. Căci din cele pe care le-a făcut s-a arătat pe sine liber de toate.

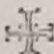
Sfârșitul tratatului despre înaintarea
în desăvârșire

CAPITOLUL II

CĂ TREBUIE SĂ URMĂRIM LINIŞTIREA[1] CU TOATĂ SILINŢA

1. Avva Antonie, stând odată în pustie, a căzut în acedie şi în multă întunecare a gândurilor. Şi zicea către Dumnezeu: Doamne, vreau să mă mântuiesc şi nu mă lasă gândurile. Ce voi face în necazul meu, cum mă voi mântui? Şi numai puţin sculându-se a văzut afară pe cineva, stând ca și el şi lucrând, apoi sculându-se de la lucru şi rugându-se, şi iarăşi aşezându-se şi împletind funia, apoi, iar la rugăciune sculându-se. Era îngerul Domnului trimis spre îndreptarea şi încredinţarea lui Antonie. Şi a auzit pe înger spunând: Aşa fă şi te vei mântui! Iar el, auzind aceasta, a avut multă bucurie şi îndrăzneală și, așa făcând, se mântuia.

2. Şi a zis Avva Antonie: Precum mor peştii, stând mult timp în afara mării pe uscat, tot aşa şi monahii, întârziind în afara chiliei lor sau petrecând vremea cu cei din lume, slăbesc în tăria lor spre liniştire. Trebuie,

---

✦ [1]Am tradus prin liniştire cuvântul isihia (ησυχία-ησυχάζω). Această opţiune nu redă foarte clar conţinutul tehnic al conceptului, iar traducerea prin isihia ar reda fidel conţinutul, dar nu a

așadar, precum peştele spre mare, la fel şi noi spre chilie să ne grăbim, ca nu cumva, zăbovind afară, să uităm paza cea dinăuntru.

3. A zis iarăşi că: Cel care stă în pustie şi se dedă liniștirii, de trei războaie scapă: al auzului, al vorbirii și al văzului. Unul singur mai are, cel al inimii[2].

4. Avva Arsenie, pe când era încă în palat, se ruga lui Dumnezeu zicând: Doamne, călăuzeşte-mă cum să mă mântuiesc. Și a venit un glas spunând: Arsenie, fugi de oameni și te vei mântui!

5. Acesta, plecând la viața monahicească, iarăşi se ruga, același cuvânt zicând; și a auzit un glas spunând lui: Arsenie, fugi, taci, caută liniștirea, căci acestea sunt rădăcinile nepăcătuirii.

6. A cercetat odată Fericitul Teofil, arhiepiscopul Alexandriei, pe Avva Arsenie, împreună cu un dregător. Și l-a rugat pe Bătrân să audă de la el un cuvânt.

---

pătruns încă suficient de convingător în limba noastră şi, în plus, nu se încadrează în registrul lingvistic pentru care am optat în această traducere. Părintele Dumitru Stăniloae însuși oscilează în traducerea acestui cuvânt. Chiar titlul cunoscutei lucrări a Sfântului Grigorie Palama este tradus de Părintele Stăniloae, fie *Cuvânt pentru cei ce se liniştesc cu evlavie* (Filocalia, vol. VII, Bucureşti 1977, pag. 223), fie *Tratatul pentru cei ce se dedică cu evlavie isihiei* (Ibidem, pag. 208), fie *Tratatul pentru cei ce viețuiesc cu sfințenie în isihie* (Ibidem, pag. 207). Socotesc că şi dânsul înclina spre prima variantă, din moment ce o foloseşte în traducerea propriu-zisă a textelor, în timp ce variantele celelalte sunt folosite în studiul introductiv. Trebuie totuşi spus că este vorba despre practica binecunoscută a retragerii din lume şi a rugăciunii neîncetate în deplină liniştire şi adunare în sine. ✦ [2]Am optat pentru această variantă care se găseşte în cele mai multe manuscrise şi în Patericul clasic, alfabetic, variantă pentru care optează şi SC şi

Tăcând puțin, Bătrânul i-a răspuns: Și dacă vă spun o să păziți? Iar ei au făgăduit să păzească. Și le-a spus lor Bătrânul: Oriunde auziți că este Arsenie, să nu vă apropiați!

7. Altădată iarăși, vrând arhiepiscopul să-l cerceteze pe Bătrân, a trimis mai întâi să vadă dacă va deschide. Și i-a trimis lui acest răspuns: Dacă vii, îți voi deschide. Și dacă îți deschid ție, voi deschide la toți și atunci nu voi mai sta aici. Auzind acestea arhiepiscopul a zis: Dacă merg ca să-l alung, nu voi mai merge la el.

8. A zis cineva Avvei Arsenie: Gândurile mele mă necăjesc spunându-mi: Nu poți să postești, nici să lucrezi! Măcar cercetează pe bolnavi, căci și aceasta este iubire. Iar Bătrânul, cunoscând semințele dracilor, a zis lui: Mergi și mănâncă, bea, dormi și nu lucra. Numai de chilia ta să nu te îndepărtezi. Deoarece știa că răbdarea chiliei aduce pe monah în rânduiala lui.

9. A zis Avva Marcu Avvei Arsenie: De ce fugi de noi? A zis lui Bătrânul: Dumnezeu știe că vă iubesc, dar nu pot să fiu și cu Dumnezeu, și cu oamenii. Cei de sus, mii și mii fără de număr fiind, o singură voință au, iar oamenii au multe voințe. Nu pot, deci, să las pe Dumnezeu și să vin cu oamenii.

10. Spuneau despre el că avea chilia la depărtare de treizeci și două de mile[3] și nu ieșea degrabă, căci alții îi

---

ET. În traducerile românești vechi ale Patericului egiptean aflăm varianta: „... al desfrânării sau al trândăviei." (Vezi ediția Râmnicu Vâlcea, 1930). Varianta aceasta este posibil să fie împrumutată de la Tema XII, 21, unde se face trimitere la acedie, după amintirea celor trei războaie: al vorbirii, al auzului și al văzului. ✦ [3]SC preferă versiunea cu două mile pentru că cea cu treizeci și două

slujeau. Când s-a pustiit, însă, Schitul, a ieşit plângând şi a zis: Lumea a pierdut Roma şi monahii Schitul.

11. A cercetat odată Avva Arsenie un loc şi erau acolo trestii şi acestea erau mişcate de vânt. Şi zice Bătrânul fraţilor: Ce este vuietul acesta? Şi i-au spus: Trestiile sunt! Şi le-a zis lor Bătrânul: Cu adevărat vă spun că, dacă stă cineva în linişte şi va auzi un glas de pasăre, inima nu mai are aceeaşi linişte. Cu cât mai mult voi care aveţi vuietul acestor trestii.

12. Pe când stătea odată Avva Arsenie în Kanoponul[4] Alexandriei, o fecioară de familie senatorială, foarte bogată şi temătoare de Dumnezeu, a venit din Roma ca să-l vadă. Şi a primit-o pe ea Teofil arhiepiscopul, şi ea l-a rugat pe acesta să-l înduplece pe Bătrân să o primească. Acesta, venind la el, l-a rugat zicând: Cutare senatoare a venit din Roma şi vrea să te vadă. Iar Bătrânul nu a catadicsit să-i răspundă. Deci,

de mile nu pare realistă. Exactitatea măsurătorilor nu are o prea mare importanţă nici în relatările părinţilor, ca, de altfel, nici în relatările biblice. Textul dorea să ne spună că era vorba despre o distanţă considerabilă. Lucrul acesta este mai important decât preocuparea pentru exactitatea distanţei. Fac această menţiune, deoarece, spre deosebire de cei de atunci, noi, cei de astăzi, avem o mentalitate pentru care contează mai mult exactitatea măsurătorilor decât ceea ce vrea să spună cineva prin indicarea unei anume cifre. ✦ [4]Kanovos sau Kanopos era o veche cetate egipteană, la vest de Nil, şi un port important al Mediteranei. De la marea libertate de moravuri care exista în acest loc provine şi cuvântul „κανοβισμός", care înseamnă desfrânat sau viaţă desfrânată. În timpul patriarhului Teofil al Alexandriei (385-412), aici s-au distrus multe temple idolatre şi s-au întemeiat biserici creştine şi mânăstiri. Este foarte probabil ca Avva Arsenie, după pustiirea Schitului (407), să fi rămas o mică perioadă de timp la Kanovos, unde îl şi vizitează tânăra senatoare din Roma (ET).

cum i-a vestit acestea, ea a poruncit să-i pregătească un animal de drum, zicând: Mă încred în Dumnezeu că îl voi vedea, căci nu am venit să văd un om, deoarece şi în oraşul meu sunt mulţi oameni, ci am venit să văd un proroc.

Şi când s-a apropiat de chilia Bătrânului, din iconomia lui Dumnezeu, s-a întâmplat ca Bătrânul să fie în afara chiliei şi ea, văzându-l, a căzut la picioarele lui. Iar acela a ridicat-o mânios şi s-a întors către ea zicând: Dacă faţa mea vrei să o vezi, iat-o, vezi-o! Dar aceea de ruşine nu s-a uitat la faţa lui. Şi Bătrânul i-a zis: Nu ai auzit despre faptele mele? Pe acelea este nevoie să le vezi! Cum ai îndrăznit să faci o aşa călătorie pe mare? Nu ştiai că eşti femeie şi nu trebuie să ieşi nicăieri? Sau ai făcut-o ca să mergi apoi la Roma şi să spui celorlalte femei: Am văzut pe Arsenie! Şi să se facă pe mare un drum de femei venind la mine? Iar aceea a spus: Dacă vrea Dumnezeu, nu voi lăsa pe nimeni să vină aici, dar roagă-te pentru mine şi pomeneşte-mă pentru totdeauna. Iar el, răspunzând, i-a zis: Mă rog lui Dumnezeu să şteargă amintirea ta din inima mea!

Auzind acestea, a ieşit tulburată şi cum a ajuns în cetate, de atâta tristeţe, a cuprins-o fierbinţeala; şi l-a înştiinţat pe fericitul Teofil arhiepiscopul că este bolnavă. Şi venind acesta, a întrebat-o să afle ce are. Iar ea i-a zis: Mai bine nu veneam aici! Căci am zis Bătrânului: Pomeneşte-mă! şi el mi-a zis: Mă rog lui Dumnezeu să şteargă amintirea ta din inima mea. Şi, iată, mor de tristeţe. Şi i-a zis ei arhiepiscopul: Nu ai ştiut că eşti femeie şi că prin femei luptă vrăjmaşul

pe sfinți? De aceea ți-a vorbit Bătrânul așa. Dar pentru sufletul tău se roagă neîncetat. Și așa s-a vindecat gândul ei și a plecat cu bucurie la ale sale.

13. Pe când ședea odată Avva Arsenie în părțile de jos[5] și era stânjenit de mulțime acolo, a hotărât în sine să-și părăsească chilia. Și, neluând nimic din ea, a plecat așa la ucenicii săi faraniți[6], Alexandru și Zoílo. A zis, deci, lui Alexandru: Ridică-te și mergi în josul râului! Iar lui Zoílo i-a zis: Mergi cu mine până la râu și caută-mi corabie care să meargă pe mare la Alexandria, și după aceea mergi și tu în jos la fratele tău. Iar Zoílo, tulburându-se de cuvânt, a tăcut și s-au despărțit unul de altul. Deci, a coborât Bătrânul în părțile Alexandriei și s-a îmbolnăvit de o boală grea. Iar cei care-l slujeau au zis între ei: Nu cumva cineva dintre noi l-a mâhnit pe Bătrânul și de aceea s-a separat de noi? Și nu au aflat între ei nimic și nici că l-ar fi auzit vreodată. Făcându-se sănătos Bătrânul, a zis: Voi merge către părinții mei. Și așa, luând corabia înapoi, a venit la stânca unde erau ucenicii lui. Dar, pe când se afla încă aproape de râu, o tânără etiopiancă venind s-a atins de pielea de oaie cu care era îmbrăcat, și Bătrânul a certat-o. Atunci tânăra i-a zis: Dacă ești monah, mergi în munte! Iar Bătrânul a fost pătruns

---

✦ [5]O nouă incursiune a barbarilor l-a obligat pe Avva Arsenie să plece iarăși de la Schit. S-a dus la Tria sau Troia, de unde, din nou, din cauza năvăliriilor barbarilor este nevoit să meargă într-o zonă mai sigură „în părțile de jos", adică la Kanovos (ET).

✦ [6]Cetate din Arabia pietroasă, în nordul munților Sinai. Faranul este amintit în Vechiul Testament (Facere 21, 21 ș. a.). În pustiul Faran își făcuseră evreii tabără (Numeri 10, 12; 12, 16; 13, 3 și 26) (ET).

de cuvânt şi zicea în sinea lui: Arsenie, dacă eşti monah, mergi în munte! Şi în acel moment l-au întâlnit Alexandru şi Zoílo şi, căzând ei la picioarele lui, s-a aruncat la pământ şi Bătrânul şi au plâns toţi trei. Iar Bătrânul a zis: Nu aţi auzit că am fost bolnav? Şi ei i-au zis lui: Da! Şi a zis Bătrânul: De ce nu aţi venit să mă vedeţi? Şi a zis Avva Alexandru că: Separarea ta de noi nu a fost înţeleasă şi mulţi nu s-au folosit, spunând că, dacă nu am fi făcut neascultare, Bătrânul nu s-ar fi separat. A zis lor: Iarăşi vor spune peste puţin oamenii că *nu a aflat porumbiţa odihnă picioarelor ei şi s-a întors la Noe în arcă*[7]. Şi aşa s-a vindecat şi a rămas cu ei până la sfârşitul lui.

14. A venit unul dintre părinţi la Avva Arsenie. Şi când bătea în poartă, Bătrânul a deschis, crezând că este ucenicul lui. Şi văzându-l pe acela, a căzut cu faţa la pământ. Iar acela i-a zis: Ridică-te, avva, ca să te îmbrăţişez! Şi i-a zis lui Bătrânul: Nu mă ridic, dacă nu pleci! Şi mult timp rugându-l, nu s-a ridicat până când nu a plecat.

15. Vorbeau despre un frate care a venit la Schit să vadă pe Avva Arsenie şi, intrând în biserică, îi ruga pe clerici să-l întâlnească pe Avva Arsenie. Deci i-au zis lui: Odihneşte-te puţin, frate, şi apoi îl vei vedea. Iar el a zis: Nu voi gusta nimic, până nu-l întâlnesc. Deci au trimis un frate să-l ducă, căci era departe chilia lui. Şi, bătând la uşă, au intrat şi, îmbrăţişând pe Bătrân, s-au aşezat tăcând. A zis, deci, fratele cel din biserică: Eu plec, rugaţi-vă pentru mine! Iar fratele străin, neaflând îndrăzneală la Bătrân, a zis fratelui: Vin şi eu

✦ [7]Facere 8, 11.

cu tine! Şi au ieşit împreună. L-a rugat deci pe acesta zicând: Du-mă şi la Avva Moise, cel dintre tâlhari. Şi venind el la acesta, i-a primit pe ei cu bucurie şi cinstindu-i i-a slobozit.

Şi a zis fratele care-l dusese: Iată, te-am dus la un străin şi la un egiptean, care din cei doi ţi-a plăcut? Şi răspunzând, acela a zis: Mie acum mi-a plăcut egipteanul. Auzind unul din părinţi s-a rugat lui Dumnezeu zicând: Doamne, arată-mi lucrul acesta, că unul fuge pentru numele Tău, şi altul îmbrăţişează pentru numele Tău. Şi iată s-au arătat lui două corăbii mari pe râu. Şi a văzut pe Avva Arsenie şi Duhul lui Dumnezeu plutind în linişte într-una şi pe Avva Moise şi îngerii lui Dumnezeu plutind în cealaltă şi hrănindu-l cu faguri de miere.

16. Au venit odată câțiva bătrâni la Avva Arsenie și l-au rugat mult să le spună cuvânt despre cei ce trăiesc în liniștire și nu se întâlnesc cu nimeni. A zis acestora Bătrânul: Cât timp fecioara rămâne în casa tatălui ei, mulți doresc să se logodească cu aceasta. Când însă își ia bărbat, nu mai place tuturor: unii o ponegresc, alții o laudă, și nu mai are cinstirea așa cum o avea la început, când era ascunsă. Așa și cele ale sufletului, când se fac cunoscute, nu este cu putință să mai placă tuturor.

17. A zis Avva Vitimie: Odată, coborând eu în Schit, mi-au dat unii puţine mere ca să le dau la bătrâni; și am bătut la chilia Avvei Achilá, ca să i le dau lui. Iar acesta a zis: Adevărat, frate, nu aș fi vrut să bați la ușa mea acum, nici dacă ar fi fost mană cerească. Nici la

altă chilie să nu te duci! Am plecat, deci, la chilia mea și le-am dus la biserică.

18. A zis Avva Diadoh: Precum ușile băilor, când se deschid întruna, împing repede căldura afară, tot așa și sufletul, când vrea să stea de vorbă mult, chiar dacă spune lucruri bune, își risipește căldura sa prin poarta vorbirii. Este bună, așadar, tăcerea la timp, ea fiind, ca nimic altceva, maica celor mai înțelepte înțelesuri.

19. A zis Avva Dulas: Dacă vrăjmașul ne silește să părăsim liniștirea, să nu-l ascultăm. Nimic nu este asemenea ei și nimic nu se asemuiește cu aceasta și cu nemâncarea în lupta împotriva aceluia. Căci ele dau ascuțime ochilor dinăuntru.

20. A zis iarăși: Taie legăturile cu cei mulți ca să nu se risipească războiul[8] împotriva vrăjmașului și să nu-ți tulbure rânduiala liniștirii.

21. Un frate l-a întrebat pe Avva Isaia, zicând: Cum trebuie să se liniștească cineva în chilie? Și a răspuns Bătrânul: A se liniști în chilie înseamnă a se arunca în fața lui Dumnezeu și a sta cu toată puterea lui împotriva oricărui gând semănat de vrăjmaș. Căci aceasta înseamnă a fugi din lume. A zis fratele: Ce este lumea? Și a răspuns Bătrânul: Lumea este risipirea lucrurilor. Lumea este a lucra cele împotriva firii și a împlini voirile tale după trup[9]. Lumea este a cugeta cineva despre sine că rămâne în acest veac. Lumea este a se îngriji cineva de trup spre păgubirea sufletului și a se mândri cu ceea ce lasă în urmă. Nu de la mine spun

---

✦ [8]SC are varianta: ...mintea ta să nu se risipească! ✦ [9]Vezi Efeseni 2, 3.

acestea, ci Ioan Apostolul este cel care zice: *Nu iubiţi lumea, nici toate câte sunt ale lumii*[10].

22. A zis iarăşi: Trebuie ca cel ce caută liniştirea[11] să se cerceteze pe sine în tot ceasul dacă a scăpat de cei care-l stăpânesc în văzduh[12] şi dacă s-a eliberat de aceia, chiar de petrece încă în trup. Căci atâta cât se supune robiei acestora, nu poate să afle liniştirea.

23. Un frate l-a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: Ce trebuie să facă cel ce caută liniştirea? Şi el a zis: Cel ce caută liniştirea are nevoie de aceste trei lucruri: frică de Dumnezeu neîncetat, de asemenea, să ceară cu răbdare şi să nu slobozească inima lui de la pomenirea lui Dumnezeu.

24. A zis Avva Theodor al Fermei[13]: Omul care a aflat dulceaţa chiliei fuge de aproapele său nu pentru că îl dispreţuieşte[14].

✣ [10]1 Ioan 2, 15. ✣ [11]Cititorul român a reţinut sper că prin liniştire şi cel ce caută liniştirea redăm termenul tehnic binecunoscut de isihie sau isihast. ✣ [12]Poate fi ecoul textului din Efeseni 2, 2: În care aţi umblat mai înainte, potrivit veacului lumii acesteia, potrivit stăpânitorului puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării. Spaţiul aerian şi văzduhul din jurul pământului se consideră ca fiind locul de stăpânire al duhurilor rele, care urmăresc să-i înrobească pe oamenii care se află pe pământ, încât să-şi revendice drepturile asupra sufletelor lor, când vor ieşi din această lume (Vămile Văzduhului). Ceea ce urmăreşte monahul de la început este, conform spuselor avvei, să se izbăvească de influenţa duhurilor rele, încât eliberat de acestea, să poată să lucreze principala lui lucrare isihastă, care este comuniunea cu Dumnezeu. ✣ [13]Munte în Egipt, în nordul Nitriei, unde se nevoiau mulţi anahoreţi. ✣ [14]„Isihastul este cel care fuge de toate, fără să le urască, pentru că nu vrea să înceteze gustul dulceţei lui Dumnezeu" (Scara, Cuvântul 27 - Despre isihie).

25. A zis iarăşi: Dacă nu mă voi rupe pe mine de la aceste milostiviri, nu mă vor lăsa să fiu monah.

26. S-a îmbolnăvit odată Avva Iosif şi a trimis la Avva Theodor, zicând: Vino ca să te văd înainte de a ieşi din trup. Era la mijlocul săptămânii şi nu s-a dus. A trimis răspuns zicând: Dacă rămâi până sâmbătă, voi veni, iar dacă pleci, ne vom vedea unul pe altul în cealaltă lume.

27. Un frate a venit la Avva Theodor ca să-l înveţe să împletească, aducând cu el şi legătura cu finic. Iar Bătrânul a zis lui: Mergi şi vino aici dimineaţă. Şi sculându-se Bătrânul i-a udat legătura şi i-a pregătit împletitura de început şi i-a zis: Aşa şi aşa să faci; şi l-a lăsat. Intrând în chilia sa, a şezut Bătrânul. Iar când a venit ceasul, a făcut fratelui mâncare şi i-a trimis. Iar dimineaţa, acela a venit iarăşi şi Bătrânul i-a zis: Ia-ţi legătura ta de aici şi pleacă, căci ai venit să mă bagi în ispită şi în griji. Şi nu l-a lăsat pe acesta înăuntru[15].

28. A zis Amma Theodora: Bun lucru este să ajungă cineva la liniştire. Omul înţelept ajunge la liniştire. Căci cu adevărat lucru mare este pentru fecioară

✦ [15]Este o perspectivă ce trebuie readusă în actualitate într-o epocă în care mai toţi suntem prinşi să facem lucruri exterioare, materiale, neglijând sau fugind fără să ne dăm seama de petrecerea cu Dumnezeu în liniştire. Insistenţa părinţilor asupra acestui subiect arată cât de importante sunt meditaţia, reculegerea, trezirea şi hrănirea conştiinţei legăturii noastre cu Dumnezeu şi cât de ispititor şi amăgitor este angajamentul în lucrurile acestei lumi oricât de folositoare ar fi acestea pentru noi şi pentru semenii noştri. Sunt cu atât mai mari riscul şi sminteala când această perspectivă este asumată de Biserică şi de oamenii Bisericii şi propusă cu fervoare şi cu îndreptăţire de sine.

și pentru monah să trăiască în liniștire, și mai ales pentru cei tineri. Dar să ştii că, dacă cineva își pune mai înainte în gând să trăiască în liniștire, îndată vrăjmașul vine și îngreuiază sufletul lui cu acedia, cu nepăsarea, cu gânduri. Îngreuiază și trupul cu boli, cu slăbiciune, cu înmuierea genunchilor și a tuturor mădularelor. I se topeşte puterea sufletului și a trupului și își zice: sunt bolnav și nu am putere să-mi fac pravila. Dar dacă suntem cu trezvie[16], toate acestea dispar.

Era un călugăr care, de cum a început să-și facă pravila, l-au apucat frigurile și fierbințeala și durerea de cap, și își zicea în sine: Iată sunt bolnav și peste puțin voi muri, deci mă voi ridica înainte de a muri și îmi voi face pravila. Și cu gândul acesta s-a silit pe sine și și-a făcut pravila. Și cum a terminat pravila a încetat și fierbințeala. Dar, iarăși, la ceasul pravilei venea fierbințeala și iarăși cu același gând fratele se împotrivea și își făcea pravila, biruind gândul cel rău.

29. Spunea Avva Ioan că: Dacă are omul în sufletul

✦ [16]Este folosit aici verbul νήφω, de la care vine şi substantivul νῆψις, un termen tehnic cu semnificaţii foarte importante, mai ales pentru spiritualitatea monahală, dar şi pentru spiritualitatea creştină în general. În româneşte s-a tradus prin a priveghea sau a veghea. Este folosit în Noul Testament de mai multe ori. Sfântul Apostol Petru îl foloseşte alături de verbul γρηγορήσατε, sugerându-ne o diferenţă semantică între acestea: Fiţi treji, privegheaţi. (Νήψατε, γρηγορήσατε). Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită (1 Petru 5, 8). La fel şi Sfântul Apostol Pavel: De aceea să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji. (γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν) (1 Tesaloniceni 5, 6). Considerăm că cea mai apropiată traducere este prin a fi treaz, trezvie, fiind vorba de o stare permanentă de trezire a sufletului.

lui lucrul lui Dumnezeu, poate să stea în chilie, chiar dacă nu are lucrul acestei lumi. Și iarăși, dacă are omul lucrurile acestei lumi și nu are lucrurile lui Dumnezeu, pentru lucrurile lumii și acesta poate să stea în chilie. Iar cel care nu are niciun fel de lucruri, nici pe ale lui Dumnezeu, nici pe ale lumii acesteia, nu poate nicicum să stea în chilie[17].

30. Era un frate care trăia în obște, ținând o nevoință foarte aspră. Auzind unii fraţi din Schit despre el, au venit să-l vadă și au intrat în locul unde acesta lucra. Şi îmbrăţişându-i pe ei, s-a întors și a început să lucreze din nou. Văzând fraţii ce a făcut, i-au zis: Ioane, cine ţi-a pus schima sau cine te-a făcut monah și nu te-a învăţat să iei de la fraţi cojocul și să le spui: Rugaţi-vă pentru mine sau şedeţi? A zis lor: Ioan păcătosul nu lasă lucrul pentru acestea.

31. Spuneau despre Avva Isidor că, atunci când mergea un frate la el, se ducea în locul cel mai din spate al chiliei. Şi ziceau fraţii către el: Avva, ce este aceasta ce faci? Şi a zis că și sălbăticiunile se salvează fugind

---

✦ [17]Avva se referă aici la câteva condiţii fundamentale pentru ca un om să poată rezista în viaţa monahală ascetică. Condiţia de bază este harul lui Dumnezeu care, atunci când vine în suflet, îl atrage spre cele de sus, oferindu-i desfătarea dumnezeiască (lucrurile lui Dumnezeu). În aceste condiţii nu constituie o problemă să trăiască viaţa în chilie, chiar dacă îi lipseşte mângâierea unei preocupări omeneşti curate, aşa cum sunt lucrul mâinilor, cultivarea grădinii ş.a. Când lipseşte sau se ridică pentru un timp harul lui Dumnezeu şi călugărul îşi dă sieşi mângâierea lucrării, aşa cum am spus, poate să reziste în viaţa de chilie. Iar Dumnezeu, văzând intenţia lui şi lupta plină de răbdare, îl va cerceta şi-i va dărui har. Dacă lipsesc însă, în acelaşi timp, amândouă condiţiile, nimic nu poate să-l ţină în viaţa ascetică (ET).

în cuiburile lor. Acestea le spunea spre folosul fraţilor.

32. Trăia în Alexandria un om învăţat, pe nume Cozma, tare minunat şi virtuos, smerit la cuget, milostiv, înfrânat, feciorelnic, liniştit, iubitor de străini, iubitor de săraci. Având eu multă îndrăzneală la el, i-am zis într-o zi: Arată-mi dragoste şi spune-mi de cât timp eşti în linişţire? Tăcând el şi nerăspunzându-mi nimic, iarăşi i-am zis: Pentru Domnul, spune-mi! Iar el, după un timp mi-a zis: Am treizeci şi trei de ani. Iarăşi i-am zis: Arată-mi dragoste desăvârşită ştiind că pentru folosul sufletului te întreb: Spune-mi, în atâta timp de liniştire ce ai izbutit? Iar el, oftând din adâncul inimii, mi-a zis: Ce poate să izbutească un om lumesc, mai ales stând în casa lui? Eu însă îl rugam, zicând: Pentru Domnul, spune-mi ca să mă folosesc. Atunci, fiind silit mult de mine, a zis: Iartă-mă, acestea trei ştiu că am izbutit: să nu râd, să nu jur, să nu mint. Iar eu, auzind, am dat slavă lui Dumnezeu.

33. Avva Macarie cel Mare zicea fraţilor în Schit, de cum termina slujba la biserică: Plecaţi, fraţilor! Şi i-a zis lui unul dintre Bătrâni: Părinte, unde avem să plecăm mai mult decât în pustia aceasta? Iar el a dus degetul său la gură, zicând: Cu aceasta să plecaţi[18]. Şi a intrat în chilia lui, a închis uşa şi stătea.

34. A zis Avva Moise către Avva Macarie la Schit: Vreau să mă liniştesc, dar nu mă lasă fraţii. I-a zis Avva Macarie: Văd că firea ta este slabă şi nu poţi să-i îndepărtezi pe fraţi. Dar dacă vrei să trăieşti în liniştire, mergi în pustie adânc, într-o stâncă, şi acolo vei duce viaţă în liniştire. Şi aşa a făcut şi a găsit odihnă.

[18] Bătrânul se referă la tăcere. Adică, gura să plece!

35. A întrebat Avva Isaia pe Avva Macarie zicând: Spune-mi cuvânt. Şi i-a zis lui Bătrânul: Fugi de oameni. I-a zis Avva Isaia: Ce înseamnă să fugi de oameni? Iar Bătrânul i-a zis: Să stai în chilia ta şi să-ţi plângi păcatele.

36. Avva Aio a întrebat pe Avva Macarie zicând: Spune-mi cuvânt! I-a zis lui Avva Macarie: Fugi de oameni, stai în chilia ta şi plângeţi păcatele şi nu iubi vorba cu omul şi te vei mântui.

37. Un frate a cercetat la Schit pe Avva Moise, cerând de la acesta cuvânt. I-a zis lui Bătrânul: Mergi, stai în chilia ta şi chilia te va învăţa toate.

38. A zis Avva Moise: Omul care fuge de oameni este ca strugurele copt, iar cel care stă cu oamenii este ca agurida.

39. A zis Avva Marcu: Cel care vrea să treacă marea cea duhovnicească îndelung-rabdă, se smereşte, priveghează, se înfrânează. În afara acestor patru, dacă se grăbeşte să intre, se tulbură inima lui, dar nu poate să treacă.

40. A zis iarăşi: Liniştirea foloseşte pentru că nu lucrează cele rele. Iar dacă şi cele patru virtuţi[19] le dobândeşte în rugăciune ca ajutor, nimic nu duce mai repede la nepătimire.

41. A zis iarăşi: Nu este cu putinţă să se liniştească mintea fără de trup[20], nici să se dărâme zidul care le desparte fără liniştire şi rugăciune.

✦ [19]Se referă la virtuţile din apoftegma precedentă. ✦ [20]SC are o variantă de text diferită: άνευ της φυγής του σώματος / fără să fugă de trup, ceea ce răstoarnă sensul apoftegmei. În varianta textului ET se vorbeşte despre solidaritatea dintre minte şi trup, iar în textul SC de fuga minţii de trup. Partea a doua a

42. A zis Avva Nil: Nevătămat de săgeţile vrăjmaşului rămâne monahul care iubeşte liniştirea, iar cel care se amestecă cu mulţimile se răneşte continuu. Căci la cel ce se linişteşte şi mânia se arată mai blândă, iar dorinţa în starea de liniştire obişnuieşte să pornească mai domol şi mai raţional. Într-un cuvânt, orice patimă care nu este aţâţată se potoleşte uşor şi după aceea încetează cu desăvârşire, uitând cu timpul lucrarea proprie. Şi rămân amintirile subţiri ale lucrurilor, după ce s-a retras pornirea pătimaşă.

43. A zis iarăşi: Pentru aceasta este bună liniştirea, pentru că nu vede lucrul vătămător şi, nevăzându-l, cugetul nu-l primeşte şi, neprimind formă în el, nu mişcă amintirea cu închipuirea, şi amintirea, nefiind mişcată patima, nu se aţâţă. Nemişcând patima, el are linişte adâncă şi multă pace în cele dinăuntru.

44. Avva Iosif a zis Avvei Nistherie: Ce voi face cu limba mea pentru că nu pot să o stăpânesc? Şi a zis lui Bătrânul: Dacă vorbeşti, ai odihnă? I-a zis lui: Nu! A zis Bătrânul: Dacă nu ai odihnă, pentru ce vorbeşti? Mai bine taci şi, dacă se va întâmpla să fie vorbă, este mai bine să auzi multe decât să vorbeşti.

45. A zis Avva Pimen: Începutul relelor este risipirea!

46. A zis iarăşi: Trebuie să fugi de cele trupeşti. Căci atunci când omul este aproape de războiul trupesc, se aseamănă omului care stă deasupra unei gropi adânci. Şi în orice clipă vrea vrăjmaşul lui, cu uşurinţă îl

apoftegmei pare să dea dreptate variantei de text ET. Din moment ce se vorbeşte despre dărâmarea zidului dintre minte şi trup este evident că se are în vedere unirea lor şi nu separarea.

aruncă jos. Când însă cele trupeşti sunt departe, se aseamănă omului care stă departe de groapă, și chiar dacă vrăjmaşul îl atrage pe acesta pentru a-l arunca jos, cât îl atrage și îl sileşte, Dumnezeu îi trimite ajutor.

47. A zis iarăşi: Dacă eşti tăcut, vei avea odihnă în orice loc în care te vei așeza.

48. Unui frate care ședea în Thebaida în pustie[21] i-a venit un gând, zicând: De ce stai lipsit de roade? Scoală-te, mergi la obște și acolo vei da roadă. Și sculându-se, a venit la Avva Pafnutie şi i-a descoperit gândul. Și i-a zis lui Bătrânul: Mergi, stai în chilia ta și fă o rugăciune dimineața, și una seara, și una noaptea. Și când ți-e foame, mănâncă, și când ți-e sete, bea, și când și-e somn, culcă-te. Și rămâi în pustie. Dar neîncredințându-se acestuia, a venit și la Avva Ioan și i-a descoperit cuvintele Avvei Pafnutie. Și i-a zis Avva Ioan: Să nu mai faci deloc rugăciuni, ci numai să stai în chilia ta. Și sculându-se, a venit la Avva Arsenie şi i-a descoperit și lui toate. Și a zis lui Bătrânul: Ține ce ți-au spus părinții. Mai mult de atât nu am ce să-ți spun. Și încredințându-se, a plecat.

49. Avva Pavel și Avva Timotei erau împodobitori[22] în Schit și erau stingheriţi de frați. Și a zis Timotei fratelui său: De ce ne dorim această îndeletnicire? Toată ziua nu suntem lăsați să ne liniştim. Și răspunzând Avva Pavel i-a zis: Ne este de ajuns liniștirea de peste

---

✦ [21]Teba se numeşte, în general, Egiptul de Sus, datorită vechii Cetăţi a Tebelor care, în vechime, a fost şi reşedinţa împăraţilor. Ruinele ei s-au salvat sub numele de Luxor şi Carnac. Aici înseamnă, de asemenea, pustiul dintre cele două părţi ale râului Nil, unde s-au refugiat mulţi creştini şi s-a dezvoltat cu timpul un mare centru anahoretic (ET). ✦ [22]Împodobitori erau numiţi

noapte, dacă cugetul nostru priveghează cu trezvie.

50. A zis unul dintre sfinți: Este cu neputință omului, câtă vreme are dulceața lumii, să aibă și dulceața lui Dumnezeu. Și iarăși, dacă a gustat dulceața lui Dumnezeu, urăște lumea, precum este scris: *Nimeni nu poate să slujească la doi domni*[23]. La fel și noi, dacă vrem legătura cu oamenii și odihna trupului, nu putem să ne bucurăm de dulceața lui Dumnezeu. Aceasta spun că, dacă stă cineva în chilia sa și se nevoiește cu tăcerea, luând aminte din tot sufletul la rugăciune și lucrare, în acest timp poate să se mântuiască.

51. A zis ucenicul Avvei Sisoe către acesta: Părinte, ai îmbătrânit, să plecăm puțin mai aproape de lume. I-a zis lui Bătrânul: Unde nu este nici măcar o femeie, acolo să mergem. I-a zis ucenicul: Şi unde este locul unde nu este nicio femeie, în afară de pustie? A zis, atunci, Bătrânul: În pustie să mă duci!

52. A venit odată Avva Ammun din Raith la Clysma[24] să-l cerceteze pe Avva Sisoe. Şi văzându-l pe acesta necăjit că a lăsat pustia, a zis lui: De ce te necăjeşti, avva, ce ai fi putut să mai faci de acum în pustie, aşa bătrân? Iar Bătrânul l-a privit pe acesta cu asprime zicând: Ce îmi zici, Ammun? Nu ne era de ajuns şi numai libertatea gândului în pustie?

53. Un frate l-a întrebat pe Avva Sisoe zicând: Cum de ai părăsit Schitul împreună cu Avva Or şi ai venit şi

---

aceia care se îngrijeau de curățenia și împodobirea mânăstirii. Vezi epitimia Sfântului Teodor Studitul, Despre împodobitor: „Dacă întreaga mănăstire nu se înfrumusețează de două ori pe săptămână, 50 de mătănii sau hrană uscată" (P. G. 99, 1745-46) (ET). ♦ [23]Matei 6, 24. ♦ [24]Cetate din străfundul Ieropolei (Golful Arabic-Suez)

te-ai aşezat aici? I-a zis lui Bătrânul: Când au început să se înmulţească fraţii la Schit, auzind eu că a adormit Avva Antonie, m-am ridicat şi am venit în munte şi, aflând lucrurile liniştite aici, am stat puţin timp. A zis lui fratele: Cât timp ai de când eşti aici? A zis lui Bătrânul: Sunt şaptezeci şi doi de ani.

54. Ziceau despre Avva Sisoe Thebeul[25] că, de cum se termina slujba, fugea la chilia lui. Şi ziceau despre el: Are demon! Acesta însă făcea lucrarea lui Dumnezeu.

55. A întrebat un frate pe Avva Sarmatá zicând: Gândurile mele îmi spun: Mergi afară și cercetează pe frați. Și a zis Bătrânul: Să nu asculți aceasta de la ele, ci să zici: Iată, v-am ascultat prima dată, acum nu vă mai pot asculta.

56. A zis Amma Sinclitichia: Mulți dintre cei ce se află în munte fac cele ale orăşenilor şi se pierd, iar mulţi dintre cei care trăiesc în oraşe, făcând faptele pustiei, se mântuiesc. Căci este cu putinţă ca, fiind cu cei mulţi, să trăieşti ca monahul înlăuntrul tău și, singur fiind, să petreci cu mulţi în cugetul tău.

57. Odată, când şedea Avva Tithoe la Clysma, cugetând a zis ucenicului său: Dă drumul apei la finici, fiule. Iar acesta a zis: La Clysma suntem, avva. Iar Bătrânul a zis: Ce fac la Clysma? Să mă duci iarăşi la munte!

58. A zis un Bătrân: A sta bine în chilie umple pe monah de bunătăţi.

59. A zis un Bătrân: Monahul este dator să-şi

✣ [25]Avva Sisoe Tebeul a trăit în secolul al V-lea și este altul decât Avva Sisoe de la Schit, care a trăit în secolul al IV-lea. Mai este amintit și un al treilea Sisoe, cunoscut ca Sisoe din Petra (ET).

cumpere liniștea sa cu prețul de a-și nesocoti chiar și vătămarea trupească, dacă se întâmplă.

60. Povestea cineva că: Trei prieteni, iubitori de osteneală, s-au făcut monahi. Și primul dintre ei a ales să fie între cei ce se luptă să facă pace, după cuvântul: *Fericiți făcătorii de pace!*[26] Al doilea a ales să cerceteze pe bolnavi. Iar al treilea a plecat să trăiască în liniștire în pustie. Deci, primul, ostenindu-se pentru certurile dintre oameni nu a putut să vindece pe toți și, căzând în acedie, a venit la cel ce slujea pe bolnavi și l-a aflat și pe acesta împuținat și neajungând să-și desăvârșească porunca.

Şi înţelegându-se amândoi, au plecat să-l vadă pe cel ce alesese linіştirea. Şi i-au povestit tristeţea lor şi l-au rugat să le spună el ce a izbutit. Şi tăcând puţin timp, a pus apă într-un vas şi le-a zis: Uitaţi-vă la apă! Era tulburată. După puţin timp iarăşi le-a zis: Uitaţi-vă acum ce s-a întâmplat cu apa. Şi cum se uitau la apă, au văzut ca în oglindă feţele lor. Şi le-a zis: Aşa este şi cel care trăieşte în mijlocul oamenilor. Din pricina tulburărilor nu-şi vede păcatele sale. Când se linişteşte, însă, mai ales în pustie, atunci îşi vede lipsurile sale.

61. Un frate a cercetat pe un Bătrân mult încercat şi i-a zis: Sufăr! Şi a zis lui Bătrânul: Stai în chilia ta şi Dumnezeu îţi va da uşurare.

62. A zis un Bătrân: Aşa cum pe un drum folosit nu creşte niciodată iarbă chiar dacă pui sământă, pentru că locul este călcat cu picioarele, la fel şi cu noi. Linişteşte-te dinspre orice lucru şi vei vedea crescând

---

✦ [26]Matei 5, 9

lucruri de care tu nu știai că sunt înăuntrul tău, deoarece călcai peste ele[27].

63. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Este bine, avva, să locuiești în pustie? Și a răspuns Bătrânul: Fiilor lui Israel, când au încetat rătăcirea prin pustie și au locuit în corturi, atunci li s-a făcut cunoscut cum trebuie să cinstească pe Dumnezeu. Căci și corăbiile, bătute de valuri în mijlocul mării, rămân nelucrătoare, dar, când ajung la liman, atunci fac lucrătoare încărcătura lor. Și omul, dacă nu rămâne cu răbdare într-un singur loc, nu va primi cunoștința adevărului. Căci înaintea tuturor virtuților Dumnezeu a ales liniștirea. Scris este: *Spre unii ca aceștia Îmi îndrept privirea Mea: spre cel blând și liniștit și care tremură la cuvintele Mele!*[28] Şi a zis fratele: Cum este cu putinţă să locuieşti singur? A răspuns Bătrânul: Atletul, dacă nu se întrece cu mulţi, nu poate învăţa meşteşugul victoriei, ca, după aceea, să lupte singur cu potrivnicul[29]. Așa și monahul, dacă nu se va antrena cu frații și nu va învăța meșteșugul gândurilor, nu poate să se aşeze în singurătate și să se împotrivească gândurilor.

Şi a zis fratele: Dacă este nevoie în vreo împrejurare

✦ [27]Vezi Luca 21, 34: Luaţi aminte ca nu cumva să se îngreuneze inimile voastre cu grijile vieţii. ✦ [28]Isaia 66, 2. Am redat textul în traducere proprie, deoarece traducerea românească din ediţiile cunoscute nu păstrează sensul exact al textului original şi se pierde raţiunea citării lui în acest context. Vezi ediţia sinodală, de ex.: Spre unii ca aceştia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care tremură la cuvântul Meu! ✦ [29]Potrivnicul este aici citat cu sensul particular, nu cu sensul comun, etimologic, trimiţând la diavolul. Vezi: Fiţi treji, privegheaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită (1 Petru 5, 8).

anume ca cineva să întâlnească femeie, cum trebuie să o întâlneşti pe aceasta? Şi i-a zis lui Bătrânul: Nevoia aceea este de la diavolul. Căci multe pricini trebuincioase are diavolul. Iar dacă se întâmplă nevoia de a întâlni femeie, nu o lăsa pe aceasta să vorbească mult. Şi tu, dacă vorbeşti, să spui multe în puţine cuvinte şi grabnic slobozeşte-o pe ea. Iar dacă întârzii cu ea, să cunoşti că mireasma ei se va năpusti peste cugetul tău.

Iar fratele a zis: Cu ce gând poate omul să oprească vorbirea de rău? Și a răspuns Bătrânul: Aşa cum cel care primește foc la sânul său se rănește, tot aşa şi cel care primește tovărășia oamenilor nu va fi scutit de vorbirea de rău. Și a zis fratele: Ce sunt închipuirile de noapte ale diavolului? Și a zis Bătrânul: Așa cum în timpul zilei diavolul ne ține cu gânduri străine pentru a nu ne ocupa cu rugăciunea, tot așa şi noaptea ne aprinde mintea cu închipuiri, întunecându-ne şi lipsindu-ne de rugăciunea de noapte.

Iarăși a întrebat fratele pe Bătrân zicând: Ce va face omul, părinte, pentru a primi darul virtuților? Și a răspuns Bătrânul: Dacă cineva vrea să învețe un meşteşug, lasă deoparte orice grijă şi numai cu acela se ocupă, rămânând lângă învăţătorul lui, smerindu-se şi micșorându-se pe sine, şi aşa învaţă meşteşugul. La fel și monahul, dacă nu va lăsa toată grija omenească şi nu se va micşora pe sine, încât să nu se socotească pe sine niciodată a fi mai bun sau egal cu cineva[30], nu va dobândi în cele din urmă virtutea. Iar dacă se va

---

[30] Vezi Filipeni 2, 3.

smeri pe sine şi se va micşora în orice lucru, atunci virtuţile îşi găsesc lucrarea lor și vin de la sine.

64. Ne povestea nouă un Bătrân: În viaţa lui, Bătrânului meu îi plăcea să meargă în cele mai îndepărtate pustiuri şi acolo să se liniştească. Într-o zi i-am zis: Avva, de ce fugi așa în pustiuri? Căci cel care rămâne aproape de lume şi, pentru Dumnezeu, când vede ceva, este ca şi când nu ar vedea, acela are cea mai mare plată. Şi mi-a zis Bătrânul: Crede-mă, fiule, până nu ajunge omul la măsura lui Moise şi nu devine aproape fiu al lui Dumnezeu, nu se foloseşte din cele ale lumii. Eu sunt încă fiu al lui Adam. Ca şi părintele meu, de îndată ce văd rodul păcatului, îl şi poftesc şi, luându-l, îl mănânc şi mor. De aceea părinţii noştri fugeau în pustiuri şi acolo ucideau lăcomia pântecelui, negăsind mâncărurile care nasc patimile.

65. A zis un Bătrân: Cel care a păcătuit lui Dumnezeu este dator să se despartă pe sine de orice dragoste a oamenilor, până când va fi înştiinţat că Dumnezeu a devenit prietenul său. Căci iubirea oamenilor ne opreşte pe noi de la iubirea lui Dumnezeu.

66. A zis un Bătrân: Aşa cum cineva care moare într-o cetate nu mai aude nici glasul celor din cetate, nici vorba şi nici sunetul, ci, odată ce a murit, este mutat în alt loc, unde nu mai sunt glasurile şi strigătele cetăţii aceleia, la fel și monahul, odată ce a îmbrăcat schima şi a ieşit din cetatea sa, este dator să-şi părăsească părinţii şi pe cei ai casei şi rudeniile, şi să nu se mai dedea grijilor acestei vieţi şi risipirii şi ostenelii acesteia şi tulburărilor şi tumultului şi furtunii lumii

acesteia deșarte și ucigătoare de suflet. Dacă însă după tunderea sa în monahism nu a ieșit din cetatea sa sau din satul său, seamănă cu un mort care stă în casa sa și răspândește miros greu, pe care toți mirosindu-l fug de casa aceea.

67. A zis iarăși: Carnea, dacă nu are sare, se strică, încât toți își întorc privirile din pricina mirosului greu. Și viermii se târăsc prin carnea stricată și din ea se hrănesc, în ea rămân și își fac cuib. Iar dacă se sărează, sunt îndepărtați și pier viermii care trăiesc în ea, și mirosul greu încetează. Căci firea sării are însușirea de a îndepărta viermii și de a face să dispară mirosul greu. Tot așa este și monahul ce se dă pe sine lucrurilor pământești și răspândirii, și cel ce nu se liniștește în chilia sa și nu se înarmează cu frica de Dumnezeu și nu se împărtășește de puterea lui Dumnezeu, care este rugăciunea și postul și priveghierea, sarea duhovnicească. Acesta se strică și miroase urât, umplându-se de multe gânduri viclene, încât se întoarce fața lui Dumnezeu și a îngerilor de la urâciunea mirosului gândurilor deșarte și a întunericului patimilor care lucrează într-un astfel de suflet și într-un astfel de cuget rău. Vezi viermii, care sunt duhurile vicleniei și puterile întunericului, cum umblă în acesta și rămân în el, în gândurile spurcate, și se târăsc în el, făcându-și cuib și locuind în el, mâncându-l și dându-l pieirii și stricăciunii. De îndată, însă, ce monahul fuge la Dumnezeu și se rupe de risipiri și crede că Dumnezeu poate să-l hrănească pe el, atunci se trimite lui sarea cea duhovnicească, Duhul cel bun și iubitor de

oameni; Și venind Acesta sunt alungate patimile.

68. A zis iarăși că: Este potrivit monahului să nu caute copaci cu multe ramuri sau umbroși, sau izvoare frumos curgătoare, sau livezi felurite, sau grădini cu tot felul de legume, sau case bine îngrijite. Nici să fie iubitor de sărbători, nici să țină minte cinstirile, nici să-și ocupe mintea cu turma oilor sau cu cireada de vaci. Ci, folosindu-se de cele trebuincioase cu mulțumire, să-și conducă viața pe o cale străină, pustie de orice dorință trupească. Iar dacă monahul, căzând în moleșeală, se încurcă cu unele ca acestea, nu poate să fie nici prieten al lui Dumnezeu și nici să ocolească ocara oamenilor. Căci îl așteaptă certuri în legătură cu hotarele și cu grănițuirea, și din pricina caselor strălucite să găzduiască pe cei mari, iar din pricina grădinilor să fie deranjat de toți, și pentru turmele de oi să fie rob, și pentru cirezile de vaci să fie plătit, și pentru ogoare și câmpuri să se spetească, și pentru vii și pentru rodul lor să se încurce în dușmănii. A încălcat cineva hotarul de la vie și a unit via străină cu a lui, altul a lăsat dobitocul său liber pe câmp, altul a îndepărtat apa care curgea în grădină. Așadar, trebuie să se întristeze și să se certe și mai rău decât cei nebuni să se facă și să cheme în ajutor pe dregători. Cu ce se folosește, deci, monahul care s-a lepădat de viață și iarăși se lovește de grijile lumești? Căci *nimeni care slujește ca ostaș nu se încurcă în grijile vieții*[31]. Așadar, să începem îndepărtarea de lucruri. Să disprețuim banii și toate câte afundă mintea și o așază pe fundul

---

+ [31] 2 Timotei 2, 4.

mării. Să aruncăm încărcătura, pentru ca să se ridice un pic corabia și mintea-comandant cu gândurile care plutesc împreună cu ea să se poată mântui.

69. A zis un Bătrân: Cel care vrea să stea în chilie să nu aibă legătură cu nimeni, mai ales cu cineva care-l poate vătăma.

70. Pe un frate care stătea în munte l-a întrebat odată unul dintre Bătrânii din Lavra Kalamon[32] și i-a zis: Spune-mi, frate, în atâta timp de liniștire şi de nevoință ce ai izbutit? A zis lui fratele: Mergi și vino după zece zile și-ți voi spune. Iar plecând Bătrânul, a venit după ziua a zecea și a aflat pe fratele mort și pe o cărămidă era scris: Iartă-mă, părinte, că niciodată, făcându-mi canonul, nu am lăsat mintea mea pe pământ!

71. Doi frați locuiau împreună în pustie. Unul dintre ei, când își aducea aminte de judecata lui Dumnezeu, de multe ori fugea pe ascuns în pustie, iar celălalt ieșea în urma lui căutându-l. Și odată, după ce s-a ostenit mult până l-a găsit, i-a zis: De ce fugi așa afară? Ai făcut tu singur toate păcatele lumii? A zis lui fratele: Crezi că nu știu că mi-au fost lăsate păcatele mele? Da, știu că Dumnezeu mi-a iertat păcatele, dar osteneala aceasta o fac pentru ca în ziua judecății să fiu între cei care privesc la cei judecați.

72. A cercetat un frate pe un Bătrân din Lavra celor

✣ [32]Lavra Kalamon era o vatră monastică în Palestina, lângă Mânăstirea Sfântul Gherasim. Denumirea ei a primit-o de la trestiile foarte înalte din zonă. În timpul incursiunilor arabe din 614, Lavra Kalamon a fost un refugiu pentru monahii ținutului Hozeva.

Optsprezece[33] în Alexandria, având cu el și pe cineva din lume. Și a zis Bătrânului: Spune-ne nouă cuvânt, avva, cum trebuie să stăm unul cu altul, căci fratele de aici vrea să se lepede de lume. A zis Bătrânul: Bine face, fiule, că lepădându-se își mântuiește sufletul său. Ședeți, dar, într-o chilie, unde voiţi, numai să fiți cu trezvie și să duceți viața în liniștire și să vă rugați neîncetat. Și am nădejdi la Dumnezeu, fiilor, că va trimite cunoștința Lui să vă lumineze mintea.

73. A zis iarăși: Dacă vreți să vă mântuiți, fiilor, fugiți de oameni. Căci, astăzi, noi nu încetăm să batem la toate porţile și să cutreierăm toate cetățile și ținuturile, ca să putem în vreun fel să cumpărăm pentru noi înșine provizii din iubire de arginţi și din slavă deșartă și să umplem sufletele noastre de deşertăciune. A zis iarăși: Să fugim, deci, o, fiilor, că Domnul este aproape[34].

74. Ziceau despre un Bătrân sihastru că a trăit în liniștire treizeci și cinci de ani, postind câte două zile[35] şi păstrând tăcere desăvârșită, fără să vorbească la nimeni. Iar dacă voia să spună vreodată ceva, o făcea scriind pe piatră. Pe acesta şi eu l-am văzut în ținutul lui, al Eliotonilor[36], căci am rămas în acel ţinut zece ani.

75. Un Bătrân mare, venind la râu, a găsit un loc

✦ [33]Lavra celor Optsprezece se găsea la aproximativ 18 stadii de Alexandria. ✦ [34]Vezi Filipeni 4, 5-6. ✦ [35]Însemna că mâncau fie o zi da, o zi nu, fie la trei zile. ✦ [36]Ținut în Ierusalim. Pe ruinele cetăţii distruse a Ierusalimului, împăratul Adrian întemeiază în 135 Aelia Capitolina. În acest loc, creştinii au ridicat o Biserică, cunoscută drept Episcopia Eliei, care este continuatoarea, de fapt, a primei Biserici din Ierusalim.

întărit cu trestii, liniştit. Şi aşezându-se acolo, tăia trestie din râu, împletea funie şi o arunca în râu. Şi aşa a făcut până când au venit oamenii şi l-au văzut. Atunci a plecat. Nu pentru trebuinţă lucra, ci pentru osteneală şi linişte.

76. A zis un Bătrân că: Există oameni care fac o sută de ani în chilie şi nu învaţă cum trebuie să stea în chilie.

77. A zis un Bătrân: Dacă vrea cineva să se liniştească, să locuiască fie în pustie, fie în Lavra între mulţi fraţi. Dacă va locui într-un loc apropiat şi retras, va afla multă tulburare. Căci, atunci când cineva vine în locul acela, trebuie să-l întâmpine, dar nu are unde să-l odihnească. Iar dacă stai într-un loc cu mai mulţi, chiar dacă tu nu-l primeşti, nu se tulbură cugetul tău. Va afla în altă parte odihnă, şi mulţimea fraţilor ţi se face ţie acoperământ şi poţi să afli odihnă.

78. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Ce este liniştirea şi care este folosul acesteia? Iar Bătrânul i-a zis lui: Liniştirea înseamnă să stai în chilie cu cunoştinţă şi frică de Dumnezeu, ţinându-te departe de pomenirea răului şi de cugetare trufaşă. O astfel de liniştire, născătoare fiind a toată virtutea, păzeşte pe monah de săgeţile de foc ale vrăjmaşului şi nu-l lasă să fie rănit de acesta.

O, linişte, sporire a monahilor
O, linişte, scară cerească
O, linişte, cale a Împărăţiei Cerurilor
O, linişte, maică a străpungerii
O, linişte, a pocăinţei pricină

O, linişte, oglindă a păcatelor, care arăţi omului păcatele lui

O, linişte, care nu pui piedică lacrimilor şi suspinelor

O, linişte, care luminezi sufletul

O, linişte, maică a blândeţii

O, linişte, care locuieşti împreună cu smerenia

O, linişte, care aduci în starea de pace pe om

O, linişte, care vorbeşti cu îngerii

O, linişte, luminătoare a minţii

O, linişte, însoţită cu frica de Dumnezeu,

Paznic al gândurilor și împreună-lucrătoare a deosebirii duhurilor

O, linişte, maică a tuturor bunătăţilor

Întărire a postului şi frâu al limbii şi stavilă a lăcomiei pântecelui

O, linişte, școală a rugăciunii și a cititului

O, linişte, liniște a gândurilor și liman neînviforat

O, linişte, care înduplеci pe Dumnezeu

Armă a celor tineri, care dai cuget neschimbător şi pe cei care vor să stea în chiliile lor îi păzești netulburaţi

O, linişte, jugul cel bun și povara cea ușoară

care odihnești și porţi pe cel care te poartă pe tine

O, linişte, bucurie a sufletului și a inimii

O, linişte, care porţi de grijă numai alor tale şi vorbești cu Hristos

și pururi ai în faţa ochilor moartea

O, linişte, înfrânare a ochilor, a auzului şi a limbii

O, linişte, care aştepţi în fiecare zi şi noapte pe Domnul și ţii făclia nestinsă

Pe Acesta dorindu-L mereu, cânţi zicând:

Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea[37]

O, linişte, care faci să dispară îngâmfarea

şi în locul râsului lucrezi suspinul în cel care te-a dobândit pe tine.

O, linişte, vrăjmăşeşti neruşinarea şi urăşti îndrăzneala

Pururi aşteptând pe Hristos

O, linişte, maică a evlaviei

O, linişte, închisoare a patimilor

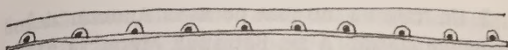
O, linişte, loc al lui Hristos care rodeşti roade bune

Da, frate, să dobândeşti liniştea, pomenind moartea, căci nu ştii ceasul în care vine furul[38]. Aşadar, fii treaz, îngrijindu-te de sufletul tău.

Sfârşitul tratatului despre liniştire.

✦ [37]Psalmul 56, 10. ✦ [38]Matei 24, 42-44; Luca 12, 39-40.

CAPITOLUL III

DESPRE STRĂPUNGEREA INIMII[1]

1. A zis Avva Antonie: Înaintea ochilor având frica de Dumnezeu, să ne aducem aminte mereu de moarte[2], să urâm lumea și toate cele din lume, să urâm toată odihna trupească, să ne lepădăm de viaţa aceasta ca să trăim lui Dumnezeu[3]. Aduceţi-vă aminte ce aţi făgăduit lui Dumnezeu. Căci aceasta va cere de la noi în ziua judecății. Să flămânzim, să însetăm, să suferim lipsa hainelor, să priveghem, să plângem, să suspinăm din inima noastră, să ne supunem încercării pentru a vedea dacă am devenit vrednici de Dumnezeu, să iubim necazul[4] ca să-L aflăm pe Dumnezeu, să disprețuim trupul ca să se mântuiască sufletul nostru.

2. Ziceau despre Avva Arsenie că tot timpul vieţii lui, şezând pentru lucrul său de mână, avea la piept un ștergar pentru lacrimile care îi curgeau din ochi.

✦ [1]Este vorba aici despre un termen tehnic important pentru spiritualitatea părinţilor din Pateric şi, în general, pentru spiritualitatea monahală. Limba română nu a reuşit până acum să dea un echivalent care să acopere complet conţinutul semantic al acestuia. Cuvântul κατάνηξις este împrumutat din vocabularul comun al limbii greceşti. Etimologic acesta înseamnă *a pătrunde*,

3. Un frate l-a întrebat pe Avva Ammun zicând: Spune-mi cuvânt! A zis Bătrânul: Mergi, fă gândul tău, așa cum îl fac răufăcătorii care sunt în închisoare. Căci aceia întreabă mereu pe oameni unde este stăpânitorul și când vine și de așteptare plâng. La fel și monahul este dator să ia aminte totdeauna la sufletul lui, zicând: Vai mie, cum mă voi înfățișa la scaunul de judecată al lui Hristos și cum mă voi apăra în fața Lui. Dacă te străduiești așa mereu, poți să te mântuiești.

4. A zis iarăși[5]: Stând în chilie, adună-ți mintea, adu-ți aminte de ziua morții, vezi atunci moartea trupului, înțelege nenorocirea, primește durerea, osândește

---

a străpunge, a înțepa. Este format din prepoziția κατα și verbul νύσσω. Un text citat de mai toate dicționarele limbii grecești în dreptul acestui cuvânt este din Înțelepciunea lui Iisus Sirah 22, 19: *ὁ νύσσων ὀφθαλμὸν κατάξει δάκρυα καὶ νύσσων καρδίαν ἐκφαίνει αἴσθησιν - Cel ce străpunge ochiul îl face să lăcrimeze, iar cel ce străpunge inima îi dă la iveală simțirile.* Din Noul Testament este citat textul din Ioan 19, 34: *ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν. Ci unul din ostași cu sulița a împuns coasta Lui.* Cât privește traducerile românești, majoritatea redau prin *a împuns...* numai traducerea lui Cornilescu redă prin *a străpuns.* Verbul *νύσσω* înseamnă de fapt *a împunge*, iar adăugarea prepoziției schimbă sensul în *a străpunge.* Înțelesul expresiei în spiritualitatea patericelor este oarecum accesibil experienței: străpungerea inimii, a simțirii, a ființei, în sensul că un eveniment, o stare, un gest te mișcă în adânc, îți înmoaie inima, te biruiește întru totul. Deși verbul sau substantivul sunt folosite cel mai frecvent singure, este de presupus că cel mai adesea prin *străpungere* se înțelege străpungerea inimii. Dovadă stă faptul că uneori este folosită chiar expresia *a-și împunge inima* νύσσων καρδίαν αυτοῦ (vezi III, 48) sau *străpungerea sufletului* κατάνυξιν τῇ ψυχῇ σου (III, 104) sau, vorbindu-se despre străpungere, se arată că aceasta produce *durere inimii*, de exemplu (III, 53).

deşertăciunea din lumea aceasta. Ia seama la îngăduință şi la râvnă[6], ca să poți pentru totdeauna să rămâi în aceeaşi bună voire spre liniştire şi să nu slăbeşti. Adu-ţi aminte şi de starea cea din Iad, gândeşte-te cum sunt oare acolo sufletele, în ce prea-amară tăcere sau în ce prea-înfricoşătoare suspine, în ce frică mare şi zbucium şi în ce aşteptare, având să primească durerea cea fără de încetare, lacrima sufletească cea nemărginită. Dar şi de ziua învierii şi a arătării în fața lui Dumnezeu să-ți aduci aminte. Închipuieşte-ți judecata aceea înfricoşătoare. Adu-ţi în mintea ta ruşinea care îi aşteaptă pe păcătoşi în fața lui Dumnezeu şi a Hristosului Său, a îngerilor, a arhanghelilor şi a tuturor oamenilor[7]. Închipuieşte-ţi toate chinurile iadului, focul cel veşnic, viermele cel neadormit, tartarul[8], întunericul şi mai presus de toate

---

✠ [2]Amintirea morţii este condiția fundamentală pentru starea cea dreaptă şi pentru mersul sufletului către Dumnezeu. Este accentuată de toţi Sfinţii Părinţi, în special de către cei din pustie. Sfântul Ioan Sinaitul scrie: „Aşa cum pâinea este cea mai necesară dintre toate mâncărurile, la fel şi amintirea morţii dintre toate lucrările!" (*Scara*, Cuvântarea a 6-a, *Despre amintirea morții*). Duhul lui Dumnezeu în Vechiul Testament spune: „Aminteşte-ți de cele din urmă ale tale şi în veac nu vei greşi". (Înţelepciunea lui Isus Sirah 7, 36). Trăirea aceasta care a însoţit permanent pe Sfinţii Părinţi este exprimată în diferite moduri în multe din apoftegmele acestui capitol (ET). ✠ [3]Romani 6, 11. ✠ [4]Vezi Fapte 14, 22; Romani 5, 3-5; 1 Corinteni 4, 17 ✠ [5]Apoftegma este a lui Evagrie. ✠ [6]Este vorba despre echilibrul dintre îngăduinţă şi râvnă. ✠ [7]Vezi Matei 25, 31-32. ✠ [8]Tartarul sau Tartara este abisul întunecat, locul cel mai adânc din iad. În mitologia veche era considerat locul întemniţării lui Cronos şi al Titanilor.

scrâșnirea dinților, fricile și chinurile[9]. Adu-ți, însă, în minte și bunătățile care-i așteaptă pe cei drepți: îndrăzneala cea către Dumnezeu Tatăl și către Hristos, către îngeri, arhangheli, puteri și toate cetele cerești, Împărăția și darurile acesteia, bucuria și desfătarea. Amintirea fiecăruia dintre acestea adu-o în sinea ta și pentru judecata păcătoșilor suspină, plângi, îmbracă-te în tânguire, temându-te de gândul ca nu cumva și tu să fii printre ei. Iar pentru bunătățile ce îi așteaptă pe cei drepți bucură-te și te veselește și te desfată. Și străduiește-te să te bucuri împreună cu aceștia și să te înstrăinezi de aceia. Ia aminte, deci, fie că te afli în chilia ta, fie undeva afară, să nu-ți fugă aceasta din minte. Să nu părăsești acest cuget, ca prin acestea să scapi de gândurile cele vătămătoare.

5. A zis Avva Aió că era cineva pe nume Apollo la Schit, cioban de la țară, care, văzând pe câmp o femeie având în pântece, a fost lucrat de diavolul și a zis: Vreau să văd cum stă pruncul în pântecele ei și spintecându-i pântecele a văzut pruncul. Și îndată a bătut inima lui și, fiind străpuns, a venit la Schit și a descoperit părinților ce făcuse. A auzit pe aceia cântând: *Zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani. Iar de vor fi în putere, optzeci de ani, și ce este mai mult decât aceștia, osteneală și durere*[10] și a zis lor: Sunt de patruzeci de ani și nu am făcut nicio rugăciune. De acum, dacă voi trăi alți patruzeci de ani, nu voi înceta să mă rog lui Dumnezeu ca să-mi ierte păcatele. Nici lucru de mână nu făcea, ci se ruga mereu, zicând: Eu am păcătuit ca om, Tu, ca Dumnezeu, iartă-mă. Și i s-a

---

✦ [9]Marcu 9, 48; Matei 8,12 ✦ [10]Psalmul 89, 10.

făcut lui această rugăciune spre silință, zi și noapte. Era un frate care stătea cu el și îl auzea zicând: Te-am mâniat, Doamne, iartă-mă, ca să am puțină odihnă. Și s-a făcut lui înștiințare că i-a iertat Dumnezeu toate păcatele lui și pe acela cu femeia, dar despre prunc nu a primit înștiințare. Și i-a zis lui unul dintre Bătrâni că: Și păcatul cu copilul ți-a iertat Dumnezeu, dar te lasă să suferi pentru acesta, pentru că este spre folosul sufletului tău.

6. A fost întrebat Avva Pimen de către un frate, zicând: Mă tulbură gândurile mele și nu mă lasă să mă îngrijesc de păcatele mele, ci mă fac să iau seama la lipsurile fratelui meu. I-a zis Avvei Pimen despre Avva Dioscur că era în chilie plângând pentru sine, iar ucenicul său era în altă chilie. Deci, s-a dus ucenicul acestuia în chilia Bătrânului și, aflându-l pe acesta plângând, i-a zis lui: Părinte, ce plângi? I-a zis lui: Păcatele mele, fiule. A zis fratele: Nu ai păcate, părinte. I-a zis lui Bătrânul: Adevărat, dacă aș lăsa să se vadă păcatele mele, nu ar ajunge alți trei sau patru să plângă împreună cu mine pentru acestea. A zis, deci, Avva Pimen: Așa este omul care s-a cunoscut pe sine însuși.

7. A zis Avva Evagrie: Amintește-ți mereu de judecata cea veșnică și nu uita de plecarea ta și nu va fi păcat în sufletul tău.

8. A zis Avva Ilie: Eu de trei lucruri mă tem: când sufletul meu va ieși din trup, când voi întâlni pe Dumnezeu și când va ieși hotărârea împotriva mea.

9. A zis Avva Isaia că: Cel ce trăiește în liniștire este dator să aibă frica întâlnirii lui Dumnezeu mergând înaintea respirației lui. Căci, atâta timp cât păcatul îi

înduplecă inima, încă nu i s-a făcut frică de Dumnezeu și este departe de mila lui Dumnezeu.

10. Zicea Avva Petru, ucenicul Avvei Isaia: L-am cercetat pe avva pe când era în boală și l-am aflat suferind foarte. Și văzându-mă întristat, mi-a zis: Care osteneală este aceea care așteaptă odihnă? Deci pe mine mă stăpânește frica acelui ceas întunecat, când voi fi aruncat de la fața lui Dumnezeu și nu va fi nimeni care să mă asculte și nici nădejdea odihnei.

11. A zis iarăși: Altădată, plecând către el, l-am găsit în multă slăbiciune și văzând el tristețea inimii mele mi-a zis că numai apropiindu-mă de moarte, printr-o astfel de slăbiciune, voi putea să-mi aduc aminte de ceasul acela amar; pentru că sănătatea trupului nu are folosul pomenirii morții[11]. Căci trupul cere sănătate ca să fugă de Dumnezeu. Copacului care este udat în fiecare zi este cu putință să i se usuce rădăcina și să nu facă roade?

12. A zis Avva Petru: L-am întrebat pe acesta spunând: Ce este frica lui Dumnezeu? Și mi-a zis că omul care se lasă înduplecat de cineva, nefiind Dumnezeu de față, acela nu are în el frica lui Dumnezeu.

13. Zicea, iarăși, despre Împărtășanie: Vai mie, că, în timp ce mă împărtășesc, împreună cu vrăjmașii lui Dumnezeu sunt. Care este împărtășirea pe care o am cu El[12]? Așadar, spre osânda mea și spre mustrare mă împărtășesc[13]. Căci aceasta spune cuvântul: „Sfintele Sfinților"[14]. Deci, dacă sunt sfânt, nu au putere

---

✦ [11]Vezi Romani 7, 24. ✦ [12]1 Ioan 1, 6: *Dacă zicem că avem împărtășire cu El și umblăm în întuneric, mințim și nu săvârșim adevărul.* ✦ [13]1 Corinteni 11, 29. ✦ [14]Cuvinte rostite cu glas tare

vrăjmașii să-mi facă ceva.

14. Spunea Avva Isaia: Vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să mă mântuiesc pe mine însumi. Vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să mă curățesc pe mine însumi ca să mă învrednicesc de întoarcerea către mine a Dumnezeului milei. Vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să biruiesc în războaiele cu vrăjmașii Tăi spre a împărăți Tu peste mine.

15. A zis iarăși: Vai mie, că mă înconjoară numele Tău și eu slujesc vrăjmașilor Tăi. Vai mie, vai mie, că fac cele ce-L scârbesc pe Dumnezeu, de aceea nu mă vindecă.

16. A zis iarăși: Vai mie, vai mie, că am în fața mea pârâși pentru cele pe care le știu și pentru cele pe care nu le știu, și nu pot să tăgăduiesc. Vai mie, vai mie, cum pot să întâmpin pe Dumnezeu și pe sfinții Lui, că vrăjmașii mei nu mi-au lăsat niciun mădular curat în fața lui Dumnezeu.

17. Fericitul Teofil arhiepiscopul zicea: Ce frică și groază și strâmtorare va să vedem când sufletul se desparte de trup? Căci se năpustesc peste noi oștirea și puterea puterilor celor potrivnice, stăpânitorii întunericului, stăpânitorii răutății, începătoriile și stăpânirile, duhurile răutății[15] și, ținând sufletul ca la un fel de judecată, îi aduc înainte toate păcatele săvârșite de acesta cu știință și cu neștiință, din tinerețe până la vârsta în care a fost luat. Stau de față, deci, învinovățindu-l pentru toate cele săvârșite de el. Așadar, ce groază socotești că are sufletul în ceasul acela, până

---

de preotul slujitor în timpul Dumnezeieștii Liturghii, înainte de Sfânta Împărtășanie. ✦ [15]Vezi Efeseni 6, 12.

când va ieși hotărârea și se va elibera de acestea? Acesta este ceasul strâmtorării, până când va vedea ce se va întâmpla cu el. Și iarăși, puterile dumnezeiești stau față în fața cu cele potrivnice și aduc înainte cele bune ale sufletului. Înțelege, deci, cu ce frică și cu ce groază stă sufletul așezat în mijloc, până ce judecata sa va primi hotărârea de la dreptul Judecător. Și dacă va fi vrednic, pârâșii primesc pedeapsă, iar sufletul este răpit de puterile cerești și de acum locuiește fără de grijă, după cum este scris: *Că în Tine este locașul tuturor celor ce se veselesc*[16]. Atunci se împlinește ceea ce este scris: *Și vor fugi durerea, întristarea și suspinarea*[17]. Atunci, slobozit, sufletul merge la acea negrăită bucurie și slavă, în care se va sălășlui. Iar dacă va fi aflat că a trăit în nepăsare, va auzi înfricoșătorul glas: *Să fie lepădat necredinciosul, ca să nu vadă slava Domnului*[18]. Atunci sufletul acesta este cuprins de ziua mâniei, ziua întristării și strâmtorării, ziua întunericului și întunecimii. Va fi dat întunericului cel mai dinafară și osândit la focul cel veșnic, în veacuri nesfârșite fiind chinuit. Unde va fi atunci lauda lumii, unde va fi slava deșartă, unde petrecerea, unde desfătarea, unde arătarea, unde odihna, unde cuvintele mari, unde banii, unde buna creștere, unde va fi tata, unde mama, unde frații? Cine va putea să scoată din acestea sufletul ars de foc și cuprins de chinuri amare? *Dacă acestea toate astfel se vor întâmpla, cât de mare e trebuința ca voi să umblați întru viață sfântă și în cucernicie*[19]? Ce fel de iubire suntem datori să dobândim, ce fel de purtare, ce fel de petrecere, ce fel de

✚ [16]Psalmul 86, 7. ✚ [17]Isaia 35, 10 și 51, 11. ✚ [18]Isaia 26, 10.

cale? Ce acrivie, ce rugăciune, ce încredințare? Acestea, zice, așteptând să se întâmple, să ne silim ca să fim aflați de El neîntinați și fără de prihană, în pace, pentru ca să ne învrednicim a-L auzi pe El zicând: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, și moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*[20].

18. Același Avva Teofil, arhiepiscopul, când avea să-și dea sfârșitul, a zis: Fericit ești, Avva Arsenie, că totdeauna pomeneai ceasul acesta.

19. Ziceau părinții că, în timp ce mâncau frații cu dragoste, un frate a râs la masă. Și văzându-l pe acesta Avva Ioan, a plâns zicând: Ce are, oare, fratele acesta în inima lui, că a râs în timp ce era dator mai curând să plângă, pentru că mănâncă la o masă a iubirii[21]?

20. Avva Isaac și Avva Avraam locuiau împreună. Intrând Avva Avraam a aflat pe Avva Isaac plângând și i-a zis lui: De ce plângi? Și a zis Bătrânul: Și de ce să nu plângem? Unde putem să mai mergem? Au

---

✦ [19]2 Petru 3, 11. Textul este puțin prelucrat. Verbul *se vor întâmpla* înlocuiește originalul *se vor desființa*. ✦ [20]Matei 25, 34. ✦ [21]În general, este știut că râsul nu constituie un obicei întâlnit la monahi și, cu atât mai mult ar zice cineva, la ora mesei, considerată sfântă în cadrul întregului program monahal. Aici, însă, cuvintele Avvei Ioan arată că poate să fie și un motiv mai special, care în acel ceas nu îndreptățea râsul. Poate că se referea la obiceiul care exista să se întâlnească pustnicii sâmbăta și duminica sau și în alte zile de sărbătoare în Catolicon sau Chiriacon (Biserica Centrală a ținutului), pentru rugăciunea comună și în special pentru săvârșirea Sfintei Euharistii. După săvârșirea slujbelor, intrau în trapeză, care de obicei era așezată în fața Bisericii, și mâncau împreună. Acest fapt nu constituia o simplă masă comună unde cei dragi mâncau împreună, ci o parte a slujbei sărbătorii pe care Dumnezeu le-o dăruia și trebuia să se

adormit părinţii noştri. Nu ne era de ajuns lucrul mâinilor pentru preţul corăbiilor pe care îl dădeam când plecam să vedem pe Bătrâni[22]. Acum, însă, am rămas orfani și de aceea plâng.

21. A zis Avva Iacob că: Precum făclia luminează încăperea întunecată, așa și frica lui Dumnezeu când vine în inima omului, o luminează pe aceasta și o învață toate virtuțile și poruncile lui Dumnezeu.

22. Povestea Avva Ioan de la Kelia că: Era în Egipt o desfrânată preafrumoasă și foarte bogată, și stăpânitorii veneau la ea. Într-o zi, așadar, a avut prilejul să treacă pe la biserică și a vrut să intre înăuntru. Dar ipodiaconul, care stătea în ușă, nu i-a îngăduit, zicând: Nu ești vrednică să intri în casa lui Dumnezeu, căci ești necurată. În timp ce se certau, a auzit episcopul gălăgie și a ieșit. Atunci, i-a zis lui desfrânata: Nu mă lasă să intru în biserică. Și i-a zis ei episcopul: Nu-ți este îngăduit să intri, căci ești necurată. Iar aceasta fiind străpunsă la inimă[23] i-a zis lui: Nu voi mai desfrâna! A zis ei episcopul: Dacă vei aduce aici lucrurile tale, voi ști că nu vei mai desfrâna. De îndată ce le-a adus, acesta luându-le le-a ars cu foc, și ea a intrat în biserică plângând și zicând: Dacă aici mi s-a întâmplat așa, acolo ce voi pătimi? Și s-a pocăit și s-a făcut vas ales.

---

păstreze în suflet străpungerea inimii venită de la darul întreg și de la iubirea lui Dumnezeu (ET). ✦ [22]Bătrânul se referă la faptul că erau altădată părinți vrednici de cercetat și că mergeau des să-i cerceteze din moment ce nu le ajungea câştigul de pe lucrul mâinilor lor pentru a plăti călătoriile cu corăbiile până la aceia. ✦ [23]Ecou posibil al cuvântului din Faptele Apostolilor 2, 37: *Ei auzind acestea, au fost pătrunşi la inimă şi au zis către Petru şi ceilalţi apostoli: Bărbaţi fraţi, ce să facem?*

23. A zis Avva Longhin: Postul smerește trupul, privegherea curățește mintea, liniștea aduce tânguirea, tânguirea botează omul și-l face nepăcătos.

24. Avea Avva Longhin multă străpungere în rugăciune și în psalmodia sa. I-a zis într-o zi ucenicul lui: Avva, acesta este canonul duhovnicesc, ca monahul să plângă în lucrarea lui? Și a zis Bătrânul: Da, fiule, acesta este canonul pe care-l socotește trebuincios Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu l-a făcut pe om pentru a plânge, ci spre bucurie și desfătare, ca să-l slăvească pe El în chip curat și fără de păcat, precum îngerii. Dar, căzând în păcat, omul a trebuit să plângă. Căci unde nu este păcat, acolo nu este nevoie de plâns.

25. L-au întrebat unii dintre părinți pe Avva Macarie Egipteanul, zicând: Cum se face că și când mănânci și când postești trupul tău este uscat? Și le-a zis lor Bătrânul: Lemnul când se pune la un loc cu vreascuri aprinse este înghițit cu totul de foc. Așa se întâmplă și dacă își curăță omul mintea sa cu frica lui Dumnezeu, această frică a lui Dumnezeu înghite cu totul trupul lui.

26. Au trimis odată la Avva Macarie, în Schit, Bătrânii din Muntele Nitriei, rugându-l pe acesta și zicându-i: Ca să nu se mai ridice tot poporul să vină la tine, socotim că este mai bine să vii tu la noi, ca să te vedem înainte să te muți la Dumnezeu. Venind acesta în munte, s-a adunat tot poporul la el. Și i-au cerut lui Bătrânii să spună cuvânt fraților. Iar el, lăcrimând, a zis: Să plângem, fraților, să verse ochii noștri lacrimi[24]

✦ [24]Preluare exactă a cuvintelor lui Ieremia prorocul: *Să plângă ele pentru voi, iar ochii voștri doar să verse lacrimi și apă să curgă din genele voastre* (Ieremia 9, 17).

înainte de a pleca acolo unde lacrimile noastre vor arde trupurile noastre. Și au plâns toți și au căzut cu fața la pământ și au zis: Părinte, roagă-te pentru noi!

27. A zis Ava Pafnutie, ucenicul Avvei Macarie, că zicea Bătrânul: Când eram copil, păşteam cu ceilalți copii viţeii și aceia au plecat să fure smochine. Și cum fugeau ei, le-a căzut una şi luând-o am mâncat-o. Și când îmi aduc aminte de aceasta, stau şi plâng.

28. Se povestea despre Avva Macarie cel Mare că, plimbându-se acesta prin pustie, a găsit aruncat pe jos o căpățână de mort. Şi, mişcându-l cu toiagul de finic, Bătrânul a zis: Tu cine ești? Răspunde-mi! Și i-a vorbit lui căpățâna zicând: Eu am fost arhiereu al elinilor care locuiau în acest ţinut, iar tu eşti Avva Macarie purtătorul de duh. În ceasul în care ți se face milă de cei din iad, aceștia se mângâie puțin. A zis Avvei Macarie: Care este mângâierea? I-a zis lui căpățâna: cât este de departe cerul de pământ, tot atât de mare este focul de sub noi. De la picioare până la cap stând, deci, în mijlocul focului, nu poate vedea nimeni fața celuilalt, deoarece spatele unuia este lipit de spatele altuia. Când însă te rogi pentru noi, vede puţin unul fața celuilalt. Plângând Bătrânul, a zis: Vai de ziua în care s-a născut omul, dacă aceasta este mângâierea iadului. A zis lui iarăși Bătrânul: Este chin mai mare decât acesta? I-a zis lui căpățâna: Mai mare chin este sub noi. A zis Bătrânul: Și cine sunt în acela? I-a zis lui căpățâna: Noi, cei care nu l-am cunoscut pe Dumnezeu, chiar dacă puțin, suntem miluiți. Dar cei care l-au cunoscut pe Dumnezeu și s-au lepădat de El şi nu au

făcut voia Lui[25], aceia sunt sub noi. Și după acestea, luând Bătrânul căpățâna, a îngropat-o în pământ și s-a dus în drumul său.

29. A întrebat un frate pe Avva Moise, zicând: Ce să facă omul în toată ispita care vine sau în tot gândul vrăjmașului? A zis Bătrânul: Este dator să plângă în fața bunătății lui Dumnezeu ca să-l ajute. Și va afla odihnă grabnic, dacă-L roagă în cunoștință. Căci scris este: *Nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul*[26].

30. A zis Avva Moise: Câți am fost biruiți cu patimă trupească, să nu pregetăm a ne pocăi și a ne tângui pe noi înșine, înainte de a ne cuprinde tânguirea judecății.

31. A zis iarăși: Prin lacrimi dobândește omul virtuțile și prin mijlocirea lacrimilor se face iertarea păcatelor. Când plângi, nu ridica glasul suspinului tău și să nu cunoască stânga ce face dreapta ta[27]. Iar stânga este slava deșartă.

32. A întrebat un frate pe Avva Matoe: Spune-mi cuvânt! Și i-a zis lui: Toată pornirea de ceartă, pentru orice lucru ar fi, tai-o de la tine. Plângi și tânguiește-te, căci timpul s-a apropiat[28].

33. S-a întâmplat odată ca Avva Marcu să iasă din Schit și să plece la Muntele Sinai și să rămână acolo. Și a trimis mama Avvei Marcu veste implorându-l cu lacrimi ca să iasă fiul ei să-l vadă. Și cum și-a pus haina de păr ca să iasă și a venit să ia binecuvântare de la Bătrânul, îndată a început să plângă și nu a mai ieșit.

✢ [25]Vezi Luca 12, 45-47. ✢ [26]Psalmul 55, 12. ✢ [27]Vezi Matei 6, 3. ✢ [28]Vezi Matei 3, 2 și 4, 17.

34. Mergând odată Avva Pimen în Egipt, a văzut o femeie stând într-un mormânt şi plângând cu amar. Şi a zis: Dacă ar veni toate cele plăcute ale lumii aceşteia, nu ar putea să smulgă sufletul acestei femei din tânguire. La fel şi monahul este dator pentru totdeauna să aibă tânguirea în sine însuşi.

35. A zis iarăşi: Tânguirea este îndoită, lucrează şi păzeşte[29].

36. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce să fac? I-a zis lui Bătrânul: Avraam, când a intrat în pământul făgăduinţei, a cumpărat mormânt pentru sine şi prin mormânt a moştenit pământul. A zis fratele: Ce este mormântul? I-a zis lui Bătrânul: Loc pentru plâns şi tânguire.

37. Au trecut odată Avva Pimen cu Avva Anuv prin părţile Diolcului[30]. Şi venind la morminte au văzut o femeie tânguindu-se tare şi plângând cu amar. Şi stând, se uitau la ea să înţeleagă ce i s-a întâmplat. Înaintând puţin, au întâlnit pe cineva şi l-a întrebat pe acesta Avva Pimen zicând: Ce are femeia aceasta, că plânge atât de amar? Şi i-a zis lui că au murit bărbatul ei şi fiul şi fratele. Şi răspunzând Avva Pimen a zis Avvei Anuv: Îţi spun că omul, dacă nu omoară voirile trupului toate şi nu va dobândi această tânguire, nu poate să se facă monah. Căci toată viaţa ei şi mintea sunt la tânguire.

38. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce voi face cu păcatele mele? Şi răspunzând Bătrânul, i-a zis lui: Cel care vrea să se izbăvească de păcate, cu lacrimi se izbăveşte de ele. Şi cel ce voieşte să dobândească

✦ [29]Vezi Facere 2, 15. ✦ [30]Diolcul era centru mânăstiresc.

virtuţi cu plâns le dobândeşte pe ele. Căci a plânge este o cale pe care ne-au lăsat-o nouă Scriptura și Părinții zicând: Plângeţi, căci altă cale nu este decât aceasta.

39. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce să fac cu tulburările acestea care mă tulbură? I-a zis lui Bătrânul: Să plângem în faţa bunătăţii lui Dumnezeu cu toată osteneala noastră, până când îşi va face mila Sa cu noi!

40. Povestea Avva Iosif că a spus Avva Isaac: Stăteam odată lângă Avva Pimen şi l-am văzut pe acesta fiind în extaz[31] şi, pentru că aveam către el multă îndrăzneală, i-am pus metanie, rugându-l şi zicându-i: Spune-mi, unde ai fost? Iar el, constrâns fiind, mi-a zis: Gândul meu era acolo unde Sfânta Maria, Născătoarea de Dumnezeu, stătea şi plângea lângă Crucea Mântuitorului[32]. Şi eu am dorit întotdeauna să plâng aşa.

41. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen zicând: Ce să fac? I-a zis lui Bătrânul: Când Dumnezeu ne

---

✦ [31]Expresia *a fi în extaz* se regăseşte într-o relatare a Sfântului Apostol Pavel despre sine, consemnată de Sfântul Luca în Faptele Apostolilor: *Şi s-a întâmplat, când m-am întors la Ierusalim și mă rugam în templu, să fiu în extaz...* (Fapte 22, 17). Am preferat traducerea prin „a fi în extaz" variantei „a cădea în extaz, folosită chiar de unele traduceri de referinţă ale Bibliei (Biblia de la Ierusalim), bucurându-mă că traducerea românească o evită. De altfel, originalul conţine structura γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει (Fapte 22, 17) sau ἐν ἐκστάσει γενόμενον (Pateric) verbul γενέσθαι traducându-se cu *a deveni, a fi*. Aş fi preferat traducerea prin „devenind în extaz" dacă nu presupunea o forţare a limbii, pentru că este vorba despre o devenire, de o trecere dintr-o stare în alta. Încă o dată menţionăm faptul că există multă familiaritate și unitate între limbajul biblic și cel al Părinţilor din Pateric, lucru pe care cât ne stă în putinţă dorim să-l semnalăm. ✦ [32]Ioan 19, 25.

cercetează pe noi, la ce ne vom gândi? A zis lui fratele: La păcatele noastre. I-a zis deci Bătrânul: Să intrăm atunci în chilia noastră și, așezându-ne, să ne aducem aminte de păcatele noastre și Domnul va fi cu noi în toate.

42. Fericitul Atanasie, episcopul Alexandriei, a rugat pe Avva Pamvo să coboare din pustie în Alexandria. Coborând acesta şi văzând o femeie care juca teatru, a început să plângă. Iar cei de faţă au dorit să se încredinţeze pentru ce plângea. Doua lucruri m-au mişcat, a zis, unul este pierzania aceleia şi celălalt că eu nu am asemenea silinţă spre a plăcea lui Dumnezeu, cât are aceasta pentru a plăcea oamenilor destrăbălaţi.

43. A zis Avva Pavel: În mocirlă[33] sunt cufundat până la gât și plâng în fața lui Iisus zicând: Miluiește-mă!

44. Șezând odată Avva Siluan cu nişte fraţi, a fost în extaz și a căzut cu faţa la pământ[34]. Și după mult timp, ridicându-se, plângea. Și l-au rugat pe el fraţii zicând: Ce ai, părinte? Iar el tăcea și plângea. Silit de aceştia să vorbească, a zis: Am fost răpit la

---

✦ [33]Posibil ecou al zicalei invocate de Sfântul Petru în cea de a doua sa epistolă: *Cu ei s-a întâmplat adevărul din zicală: Câinele se întoarce la vărsătura lui şi porcul scăldat la noroiul mocirlei lui.* (2 Petru 2, 22). Avva Pavel foloseşte cuvântul βόρβορος un apax legomenon nou-testamentar. Starea de smerenie a acestuia este posibilă să-l fi condus la a împrumuta această foarte dură imagine folosită de Sfântul Petru. ✦ [34]Nu este vorba despre o cădere în neștire, cum ar putea să-și închipuie cineva, ci mai curând despre o poziţie cu capul plecat, cu faţa spre pământ, sau chiar poziţia pe care o realizăm în metania mare când atingem cu fruntea pământul, poziţie care indică respect deosebit, evlavie, smerenie,

judecată și am văzut pe mulți din neamul nostru (al călugărilor) mergând în iad și pe mulți dintre cei din lume mergând în Împărăție[35]. Și se tânguia Bătrânul și nu voia să iasă din chilia sa. Iar dacă a fost nevoit să iasă, și-a acoperit fața cu fesul zicând: Ce nevoie am să văd lumina aceasta trecătoare de vreme ce nu am niciun folos?

45. Un frate a întrebat pe Avva Siluan zicând: Ce să fac, Avva? Cum voi dobândi străpungerea? Căci tare sunt luptat de acedie și de somn. Când mă scol dimineața, mult mă nevoiesc și fără cântare nu zic niciun psalm, dar nu pot să biruiesc somnul. Și a răspuns Bătrânul: Fiule, a zice psalmii cu cântare este cea mai mare mândrie și îngâmfare, adică, eu cânt și fratele meu nu cântă. Iar cântarea învârtoșează inima[36] și o

---

uimire, copleșire de ceva minunat etc. Expresia propriu-zisă nu include referirea la pământ, aceasta fiind introdusă de traducători. Originalul este πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ceea ce s-ar traduce prin *căzând pe față*, variantă care nu face sens în limba română. Frecvent întâlnită în Noul Testament, expresia indică un gest asociat cel mai adesea rugăciunii. Se spune despre Mântuitorul că *a căzut cu fața la pământ, rugându-Se și zicând: Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!* (Matei 26, 39); despre un lepros că *văzând pe Iisus, a căzut cu fața la pământ și I s-a rugat zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești.* (Luca 5, 12); în același context și Sfântul Pavel folosește expresia: ...*căzând cu fața la pământ, se va închina lui Dumnezeu, mărturisind că Dumnezeu este într-adevăr printre voi* (1 Corinteni 14, 25). ✦ [35]Vezi Matei 8, 11-12. ✦ [36]Expresie întâlnită în Noul Testament. Mântuitorul vorbește despre învârtoșarea inimii contemporanilor Săi: *Și privindu-i pe ei cu mânie și întristându-Se de* învârtoșarea inimii lor, *a zis omului: Întinde mâna ta! Și a întins-o, și mâna lui s-a făcut sănătoasă.*" (Marcu 3,5). Și Sfântul Apostol Pavel spunea,

împietreşte şi nu lasă sufletul să se străpungă. Deci, dacă vrei să ajungi la străpungere, lasă cântarea. Şi când stai şi îţi faci rugăciunile tale, mintea ta să cerceteze puterea stihului şi gândeşte-te că stai în faţa lui Dumnezeu, Cel ce cercetează inimile şi rărunchii[37]. Când te scoli din somn, înainte de toate gura ta să dea slavă lui Dumnezeu şi să nu începi de îndată canonul tău, ci ieşind afară din chilia ta spune *Crezul* şi *Tatăl nostru care eşti în ceruri* şi după aceea, intrând în chilie, începe canonul tău uşor-uşor, oftând şi amintindu-ţi de păcatele tale şi de iadul în care vei fi supus chinurilor. Şi a zis fratele: Eu, avva, de când m-am făcut călugăr, cânt slujba canonului şi ceasurile după Octoih. A răspuns Bătrânul: De aceea şi străpungerea şi tânguirea fug de la tine. Gândeşte-te la părinţii cei mari, cât de neînvăţaţi erau şi nu ştiau decât câţiva psalmi, nu cunoşteau nici glasurile, nici troparele, şi străluceau ca luminătorii în lume. Şi dau mărturie cuvântului meu Avva Pavel cel Simplu şi Avva Pamvo şi Avva Apollo şi aşa mai departe, care înviau morţii şi care au primit putere împotriva demonilor, nu în cântări şi tropare şi glasuri, ci în rugăciune şi post. Căci nu frumuseţea cântării este mântuitoare pentru om, ci frica lui Dumnezeu şi păzirea poruncilor lui Hristos. Iar cântarea pe mulţi i-a coborât în cele mai de jos ale pământului. Nu numai pe cei din lume, ci şi pe preoţi i-a aruncat în groapa desfrânării şi în patimi multe.

---

de asemenea: *Întunecaţi fiind la cuget, înstrăinaţi fiind de viaţa lui Dumnezeu, din pricina necunoştinţei care este în ei, din pricina* împietririi inimii lor;" (Efeseni 4,18). ✦ [37]Psalmul 7, 10; Ieremia 11, 20; 17, 10; 20, 12; Apocalipsa 2, 23.

Aşadar, cântarea, fiule, este a celor din lume. Pentru aceasta se şi adună poporul în biserici[38]. Gândeşte-te, fiule, câte cete sunt în cer şi nu este scris despre acestea că ar cânta după Octoih, ci o ceată cântă neîncetat *Aliluia!*, altă ceată *Sfânt este Domnul Savaot!*[39], altă ceată *Binecuvântată este slava Domnului din locul şi din locaşul Lui!*[40].

Tu, deci, fiule, urmează părinţilor, dacă vrei să dobândeşti străpungerea în rugăciuni, păzind mintea cât poţi nerătăcitoare. Iubeşte smerenia lui Hristos şi ia seama la tine însuţi păzindu-ţi mintea în ceasul rugăciunii. Şi oriunde mergi, nu te arăta pe tine a fi înţelept şi învăţător, ci fii cu cuget smerit şi Dumnezeu îţi va da străpungerea.

46. Ziceau despre Avva Serapion că aşa a fost viaţa lui ca a unei păsări. Nu a dobândit niciun lucru al veacului acestuia, nici nu a locuit în chilie, ci înfăşurat într-o pânză şi având asupra sa o Evanghelie mică, aşa cutreiera ca şi cum nu ar fi avut trup. Adeseori îl găseau pe acesta în afara satului, stând în drum şi plângând cu amar şi-l întrebau: De ce plângi aşa, Părinte? Şi le răspundea: Stăpânul meu mi-a încredinţat bogăţia Lui şi am pierdut-o şi vrea să mă pedepsească.

✦ [38]Părerile Avvei Pamvo despre psalmodierea monahilor care coincid cu ale Avvei Siluan sunt exprimate în apoftegma I, 84. În apoftegmele Avvei Pamvo cel Simplu nu se spune că folosirea cântărilor este nepotrivită cu viaţa monahală. Există, însă, o întâmplare cu Pavel Capadocianul (sec. al V-lea) care se nevoia în Nitria. Egumenul său l-a sfătuit să nu cânte tropare şi canoane, dacă vrea mântuirea sufletului lui. (D. Tsami, *Patericul Sinaitic*, Ediţia a II-a, Tesalonic, 1991) (ET). ✦ [39]Isaia 6, 3. ✦ [40]Ezechiel 3, 12.

Aceia, auzind, credeau că vorbeşte despre aur şi de multe ori, aruncându-i câte puţină pâine, ziceau: Primeşte, frate, mănâncă! Cât despre bogăţia pe care ai pierdut-o, Dumnezeu are putere să ţi-o dea înapoi. Şi răspundea Bătrânul: Amin!

47. A zis Amma Sinclitichia: Luptă şi osteneală multă este la început pentru cei care vin la Dumnezeu. Apoi, bucurie de negrăit. Asemenea celor care vor să aprindă focul, mai întâi se afumă şi lăcrimează şi mai apoi reuşesc ceea ce doreau. Căci, zice Scriptura: *Dumnezeul nostru este foc care mistuie*[41]. Aşa şi noi trebuie să aprindem în noi înşine focul dumnezeiesc cu lacrimi şi durere.

48. A zis Avva Iperéhie: Noaptea zi face călugărul, priveghind şi stăruind în rugăciuni. Astfel străpungându-şi inima sa varsă lacrimi şi cere milă din cer.

49. Au venit nişte fraţi la Avva Fílicas, având cu ei oameni din lume, şi l-au rugat ca să spună acelora cuvânt. Dar Bătrânul tăcea. Deci, după ce l-au rugat îndelung, a zis lor: Cuvânt vreţi să auziţi? Au zis lui: Da, Avva! A zis Bătrânul: Acum nu mai este cuvânt. Când întrebau fraţii pe Bătrâni şi apoi făceau cele ce le spuneau lor, Dumnezeu le dădea acelora cum să vorbească. Acum, însă, pentru că întreabă, dar nu fac cele ce aud, a luat Dumnezeu harul de la Bătrâni şi nu mai găsesc ce să vorbească, pentru că nu este cel care să lucreze. Şi auzind acestea, fraţii au suspinat zicând: Roagă-te pentru noi, avva!

50. Ziceau despre Avva Or şi despre Avva Teodor

✦ [41]Deuteronom 4, 24; Evrei 12, 29.

că odată lipeau cu pământ chilia și ziceau între ei: Dacă ne vizitează Dumnezeu acum, ce vom face? Și plângând, au lăsat lutul și a plecat fiecare la chilia sa.

51. Lângă un bătrân anume locuia un frate puțin mai nepăsător în viețuirea monahală. Când a venit ceasul ca acest frate să moară, stăteau în jurul lui niște părinți. Și văzându-l Bătrânul pe acesta părăsind trupul, luminos și cu bucurie, și dorind să zidească pe frați, i-a zis lui: Frate, crede-mă, toți știm că nu te-ai silit prea mult întru nevoință. Cum pleci așa, cu bunăvoință? Și a zis fratele: Crede-mă, părinte, ai grăit adevărul. Dar, de când am devenit monah, nu știu să fi judecat vreun om, ci chiar în ziua aceea mă împăcam cu el. Și acum vreau să spun lui Dumnezeu: Tu ai spus, Stăpâne *Nu judecați ca să nu fiți judecați* și *Iertați și vi se va ierta vouă*. A zis lui Bătrânul: Pace ție, fiule, că și fără osteneală te-ai mântuit.

52. A zis un Bătrân că era un frate care locuia la Chilii. Acela, după ce a petrecut douăzeci de ani ocupându-se cu cititul noaptea și ziua, sculându-se într-o zi, a vândut toate cărțile pe care le dobândise și luându-și cojocul său a plecat în cea mai adâncă pustie. L-a întâlnit pe el Avva Isaac și i-a zis: Unde mergi, fiule? Și a răspuns fratele zicând: Am douăzeci de ani, părinte, de când aud cuvintele cărților, acum vreau să încep și să lucrez ceea ce am auzit din cărți. Și făcându-i rugăciune, Bătrânul l-a slobozit.

53. Am mers odată la Kánovon, lângă Alexandria, ca la zece mile de oraș, și am întâlnit pe Avva Teodor, om nevoitor și având darul răbdării. Acesta ne-a

povestit că era un frate care locuia la Chilii şi dobândise darul străpungerii. S-a întâmplat, deci, într-una din zile că din pricina durerii inimii i-a venit mulțime de lacrimi. Şi văzând fratele, a zis în sine: Cu adevărat acesta este un semn că ziua morţii mele este aproape. Şi cum gândea acestea, lacrimile se înmulțeau încă şi mai mult. Iar el, văzând lacrimile înmulțindu-se și mai mult, iarăși a zis: Cu adevărat s-a apropiat timpul. Şi în fiecare zi vărsa din ce în ce mai multe lacrimi. Folosindu-ne noi mult din istorisirea Bătrânului, l-am întrebat pe acesta despre lacrimi, de ce odată vin singure iar altădată nu vin nici cu multă osteneală. Şi a zis Bătrânul: Lacrimile sunt asemenea cu zăpada și cu ploaia, iar monahul este agricultorul. Este dator, deci, atunci când vin să se străduiască, să nu piardă nimic din ele, ci pe toate când vin să le aducă în grădina lui şi să o ude. Căci vă spun vouă, fiilor, de multe ori este o singură zi din tot anul care aduce ploaie și care salvează toate roadele. De aceea, atunci când înțelegem că a venit, să luptăm şi să ne păzim pe noi înșine și să ne străduim să ne rugăm lui Dumnezeu cu râvnă multă, căci nu ştim dacă mai găsim o altă zi cu ploaie ca aceea. Iar noi iarăşi l-am întrebat zicând: Şi cum îşi păzeşte cineva, părinte, străpungerea, atunci când aceasta vine? A răspuns Bătrânul: Să nu întâlnească om în acea zi sau în acel timp și să-și păzească pântecele său și inima, ca să nu-şi închipuie că a primit deplin darul lacrimilor, şi să se îndeletnicească cu rugăciunea şi cu cititul. Oricum, când vine la noi tânguirea, aceasta ne învaţă lucrurile care o aduc și cele care o împiedică. Şi ne-a povestit, zicând: Ştiu un frate care

şedea în chilie lucrând împletitura sa. Și când îi veneau lacrimile, se ridica la rugăciune, dar îndată acestea se opreau. Şi iarăşi, aşezându-se, își continua împletitura şi îşi aduna mintea, și lacrimile veneau fără întârziere. Şi în timpul cititului, de asemenea. Când avea străpungere, se scula și îndată îl lăsau lacrimile. Şi numai ce lua cartea iarăşi veneau. Şi atunci a zis fratele că bine au spus părinții că plânsul este învățător. Acesta îl învață pe om toate ce-i sunt de folos.

54. Povestea un bătrân că un frate, voind să plece în pustie, era împiedicat de mama sa. Iar el nu se lăsa de țelul său, zicând: Vreau să-mi mântuiesc sufletul! După ce a căutat să-l împiedice cu multe și nu a reușit, în cele din urmă, mama s-a învoit. Plecând acesta și viețuind în singurătate, își petrecea viața în nepăsare. S-a întâmplat însă ca mama lui să moară. Și după un timp, îmbolnăvindu-se de o boală grea, a fost în extaz și răpit la judecată și a găsit acolo pe mama sa împreună cu cei osândiți. Aceea, deci, când l-a văzut, s-a mirat foarte tare și a zis: Ce este aceasta, fiule? Şi tu ai fost osândit să vii în locul acesta? Unde sunt cuvintele tale, pe care le spuneai: Vreau să-mi mântuiesc sufletul? Rușinat de cele ce auzise, a rămas îndurerat neavând ce să-i răspundă. Dar cu voia lui Dumnezeu, Cel iubitor de oameni, după ce a văzut acestea, s-a întâmplat să se vindece de boala sa. Și socotind că de la Dumnezeu a fost această cercetare, închizându-se în chilia sa, se îngrijea de mântuirea lui, pocăindu-se și plângând pentru cele săvârșite mai înainte în nepăsare. Atât de mare a fost străpungerea lui, încât mulți l-au rugat să o mai slăbească un pic, ca nu cumva

să pățească ceva din pricina plânsului fără măsură. Dar el nu voia să se lase mângâiat, zicând: Dacă nu am putut suporta ocara mamei mele, cum voi suporta rușinea în fața lui Hristos și a sfinților îngeri în ziua judecății?

55. A zis un Bătrân că: Dacă s-ar fi întâmplat ca, la arătarea lui Hristos după Înviere, de frică să iasă sufletele oamenilor, lumea întreagă ar fi murit de spaimă și de uimire. Căci ce poate fi mai mult decât să vezi cerurile deschizându-se și pe Dumnezeu descoperindu-Se cu mânie și cu supărare, și oștiri de nenumărați îngeri și împreună întreaga omenire. De aceea, așa trebuie să trăim ca și când am da seamă în fiecare zi lui Dumnezeu pentru petrecerea noastră.

56. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Cum vine frica lui Dumnezeu în suflete? Și a zis Bătrânul: Dacă are omul smerenie și neagonisire și nu judecă pe nimeni, îi vine frica lui Dumnezeu.

57. Un frate a cercetat pe un Bătrân și l-a întrebat pe acesta zicând: Avva, din ce pricină inima mea este împietrită și nu mă tem de Dumnezeu? I-a zis lui Bătrânul: Cred că, dacă omul ține mustrarea în inima sa, dobândește frica de Dumnezeu. I-a zis lui fratele: Ce este mustrarea? A zis lui Bătrânul: Ca omul în orice lucru să-și mustre sufletul, zicând: Adu-ți aminte că trebuie să te întâlnești cu Dumnezeu. Să zică și aceasta: Ce treabă am eu cu oamenii? Socotesc că, dacă cineva rămâne în aceasta, va veni frica lui Dumnezeu în el.

58. Un Bătrân a văzut pe cineva râzând și i-a zis lui: În fața cerului și a pământului avem să dăm răspuns pentru toată viața noastră și tu râzi?

59. *A zis un Bătrân: Aşa cum purtăm umbra noastră peste tot, tot aşa suntem datori să avem plânsul şi străpungerea, oriunde ne-am afla*[42].

60. Un frate a întrebat un Bătrân zicând: Ce să fac? Şi i-a zis lui: A vărsa lacrimi suntem datori totdeauna. S-a întâmplat odată unuia dintre părinţi să moară şi după mult timp iarăşi să-şi vină în sine, şi l-am întrebat, zicând: Ce ai văzut acolo, Avva? Şi ne povestea plângând: Am auzit acolo un glas de tânguire zicând neîncetat: Vai mie, vai mie! Aşa suntem şi noi datori să zicem mereu.

61. A întrebat un frate oarecare pe un bătrân, zicând: Cât de mult doreşte sufletul meu lacrimile când îi aude pe Bătrâni vorbind despre acestea, dar nu vin şi se întristează sufletul meu! Şi i-a zis lui Bătrânul: Fiii lui Israel după patruzeci de ani au intrat în pământul făgăduinţei[43]. Lacrimile sunt pământul făgăduinţei, în care, dacă intri, nu te mai temi de război. Aşa vrea Dumnezeu, ca sufletul să se întristeze pentru ca mereu să dorească a intra în acel pământ.

62. Un frate sârguitor a venit din ţară străină şi a rămas într-o chilie mică în Muntele Sinai[44]. Şi cum a venit să se aşeze, în prima zi, a găsit un lemn mic pe care era scris de un frate care odată locuise acolo:

✦ [42]Vezi: „Este cu putinţă tuturor, nu numai călugărilor, ci şi mirenilor, întotdeauna a se pocăi şi a plânge şi a se ruga lui Dumnezeu, şi prin asemenea fapte a câştiga şi celelalte virtuţi" (Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cateheza a 5-a*, pp. 122-125). ✦ [43]Evrei 11, 9.

✦ [44]Muntele Sinai se află în partea de sud a peninsulei cu acelaşi nume, spre golful Acaba. Este o parte a Arabiei pietroase. Pe înălţimile acestui munte Moise a primit Tablele Legii.

Moise, a lui Teodor, sunt de faţă şi dau mărturie. Şi a pus fratele lemnul să-l aibă toată ziua în faţa ochilor şi-l întreba ca şi când era de faţă pe cel care a scris: Unde eşti, oare acum, omule, de spui sunt de faţă şi dau mărturie? Oare în ce lume te afli la acest ceas? Oare, unde este mâna care a scris acestea?

Şi aşa, în toate zilele făcând, pomenind moartea, petrecea tânguindu-se. Avea drept lucru de mână caligrafierea şi luând de la fraţi hârtie şi comenzi de scris, a murit nescriind nimănui nimic. Numai, într-o mică notă, a scris şi a lăsat pe hârtiile fiecăruia, zicând: Iertaţi-mă, stăpânii şi fraţii mei, că am avut o mică lucrare cu cineva şi de aceea nu am găsit prilejul să scriu.

63. Lângă acesta locuia un alt frate, pe nume Elisei[45]. Şi, într-o zi, plecând acesta la Kastro[46], a zis fratelui caligraf: Arată dragoste, frate, și îngrijește-mi grădina până vin. I-a zis lui fratele: Crede-mă, cât pot, nu voi fi fără grijă. Și după ce a plecat fratele, a zis în sine: Sărmane, odată ce ai găsit prilejul, îngrijeşte grădina. Şi stând de seara la canon, până dimineața, nu înceta a cânta și a se ruga cu lacrimi. La fel și toată ziua, căci era Sfânta Duminică. Venind, deci, spre seară, fratele, vecinul lui, a găsit grădina răvăşită de iepurii sălbatici și i-a zis lui: Dumnezeu să te ierte, frate, că nu ai avut grijă de grădină. Iar acela a zis: Dumnezeu ştie, avva, după puterea mea am făcut și am păzit-o, ca să ne dea roade grădina aceasta mică. A zis fratele: Se vede,

---

✦ [45]Elísios se trăgea din Eilat, veche cetate din golful Elanit (estul peninsulei Sinai), lângă Acaba de astăzi. ✦ [46]Se înţelege Sfânta Mânăstire Sinai.

frate, toate s-au prăpădit. A zis caligraful: Am văzut, dar cred lui Dumnezeu că iarăşi va înflori. I-a zis lui stăpânul grădinii: Vino, să udăm. A zis fratele: Mergi, udă tu acum şi eu voi uda la noapte. Întâmplându-se să nu plouă, s-a întristat grădinarul şi a zis vecinului său, caligraful: Crede-mă, frate, dacă Dumnezeu nu va ajuta, nu vom avea apă anul acesta. A zis şi acela: Vai, nouă, frate, dacă vor seca izvoarele grădinii, cu adevărat nu mai avem mântuire. Acesta vorbea, însă, despre lacrimi. Când, deci, a venit ceasul să moară, acest bun nevoitor a rugat pe Elisei, vecinul lui, zicându-i: Arată dragoste, să nu spui nimănui că sunt bolnav, ci, rămâi aici astăzi şi, când voi adormi, ridică trupul meu şi aruncă-l în pustie ca să-l mănânce fiarele sălbatice şi păsările, deoarece am păcătuit lui Dumnezeu multe şi nu sunt vrednic să fiu înmormântat. A zis lui grădinarul, Elisei: Crede-mă, avva, sufletul meu şovăie să facă acest lucru. I-a răspuns lui cel bolnav: Păcatul acesta să fie asupra mea şi îţi dau cuvântul că, dacă asculţi şi faci aşa, şi eu voi putea şi te voi ajuta. Şi murind acesta în ziua aceea a făcut fratele cum i-a poruncit lui şi a aruncat trupul gol în pustie. Locuiau la douăzeci de mile de Kastro, în aşa-numitul Metemer. În a treia zi i se arată în somn cel plecat la Domnul şi îi zice: Dumnezeu, frate, să te miluiască aşa cum m-a miluit pe mine. Crede-mă, multă milă a făcut cu mine Dumnezeu pentru că a rămas neîngropat trupul meu, zicându-mi: Iată, pentru multa ta smerenie, am poruncit să fii împreună cu Antonie[47]. Şi m-am rugat şi pentru tine. Dar mergi, lasă grădina şi îngrijeşte-te

---

✦ [47]Este vorba despre Sfântul Antonie cel Mare.

de cealaltă grădină. Căci, în ceasul în care ieșea sufletul meu, am văzut cum lacrimile mele stingeau focul unde urma să plec.

64. Doi frați după trup s-au lepădat de lume și, plecând, au rămas în ascultarea unui părinte în muntele Nitriei. Dumnezeu a dat amândurora darul lacrimilor şi al străpungerii. Într-o zi, deci, a văzut Bătrânul în vedenie pe cei doi frați stând la rugăciune și ținând hârtii scrise şi udându-le cu propriile lor lacrimi. Şi literele unuia se ștergeau ușor, iar ale celuilalt cu greu, căci păreau a fi scrise cu cerneală de foc[48]. S-a rugat atunci Bătrânul lui Dumnezeu să-i explice această vedenie și, arătându-i-se un înger al Domnului, a zis: Literele de pe hârtie sunt păcatele acestora. Unul dintre ei a păcătuit potrivit firii și de aceea se șterg ușor greșelile. Iar celălalt în necurăție și căderi murdare s-a întinat împotriva firii și de aceea este nevoie de mai multă osteneală spre pocăință și multă smerenie. Și de atunci, îi zicea Bătrânul fratelui: Nevoiește-te, frate, căci sunt de foc și se șterg cu osteneală. Și nu i-a descoperit lui lucrul până la sfârșitul lui, ca să nu-i taie râvna, ci mereu mai mult îi zicea lui: Ostenește-te, frate, căci cu osteneală se șterg.

65. Altul dintre părinți stătea în Raith, în locul numit Halcón. Pe acesta l-a vizitat unul dintre Bătrâni și i-a zis lui: Avva, mă întristez când trimit un frate la slujire. A zis lui: Şi eu însumi, când trimit pe ucenicul

---

✢ [48]Cerneala pe care o foloseau pentru scris era neagră şi o numeau „cerneală de scris", sau mai simplu, „cerneală", și mai târziu „de foc" pentru că o pregăteau la foc (ET).

meu pentru vreo trebuință, stau lângă ușă și privesc și când îmi spune gândul: oare când vine fratele? Zic și eu apoi: Dacă vine mai înainte celălalt frate, adică îngerul, să te ia la Domnul, ce se întâmplă? Şi aşa, în fiecare zi, privesc la ușă îngrijindu-mă și plângând păcatele mele și zicând: Oare, care frate vine primul, cel de jos sau cel de sus? Şi mult folosindu-se, Bătrânul a plecat, și restul vieții a păstrat lucrarea aceluia.

66. Un frate sârguincios, făcându-și canonul împreună cu fratele său, era biruit de lacrimi și lăsa stihul psalmilor. Într-o zi, așadar, l-a rugat pe el fratele lui să-i spună ce gândește în timpul canonului de plânge așa amar. Iar acela i-a zis lui: Iartă-mă, frate, eu mereu în timpul canonului meu văd pe Judecătorul și pe mine însumi ca un osândit stând în fața Lui și fiind cercetat și pe Acesta zicându-mi: De ce ai păcătuit? Deci, neștiind ce să răspund, mi se închide gura și de aceea pierd stihul psalmului. Dar, iartă-mă că te necăjesc. Dacă te odihnește, să facă fiecare din noi canonul lui separat. I-a zis lui fratele: Nu, părinte, căci chiar dacă nu plâng și eu, dar văzându-te pe tine, mă cert pe mine însumi. Și văzând Dumnezeu smerenia acestuia, i-a dăruit și lui plânsul fratelui său.

67. Unul dintre frați a cercetat pe un Bătrân care locuia în Muntele Sinai și l-a rugat pe acesta zicând: Părinte, spune-mi cum trebuie să mă rog, căci mult am mâniat pe Dumnezeu. I-a zis lui Bătrânul: Eu, fiule, când mă rog, aşa spun: Doamne, învredniceşte-mă să-Ţi slujesc Ţie aşa cum am slujit lui satana şi învredniceşte-mă să Te iubesc pe Tine aşa cum am iubit păcatul.

68. A zis iarăşi: Este bine a întinde mâinile în văzduh la rugăciune şi a ruga pe Dumnezeu ca sufletul să treacă fără tulburări, la ieşirea lui, printre toţi cei care încearcă să-l împiedice în văzduh.

69. Un frate mai mic a fost trimis de părintele lui la un alt frate care avea grădină în Sinai ca să aducă un fruct mic Bătrânului. Şi cum a intrat, a zis fratelui care era stăpânul grădinii: Avva, Bătrânul meu m-a trimis să te întreb dacă ai un fruct mic. I-a zis lui: Da, fiule, dacă vrei ceva, găseşti aici, ia cu binecuvântare! A zis monahul tânăr: Oare este aici mila lui Dumnezeu, Avva? Iar acela auzindu-l a căzut pe gânduri, cu ochii plecaţi spre pământ și a zis copilului: Ce ai zis, fiule? A zis iarăși copilul: Am zis oare, avva, este aici mila lui Dumnezeu? Și iarăși, a treia oară l-a întrebat fratele același cuvânt. Și tăcând un ceas întreg, stăpânul grădinii nu a găsit ce să răspundă copilului, ci oftând a zis: Să ajute Dumnezeu, fiule!

Şi dând drumul copilului, îndată a luat mantia sa şi a ieşit în pustie, părăsindu-şi grădina şi zicând: Să mergem, să cerem mila lui Dumnezeu. Dacă un copil mic m-a întrebat ceva şi eu nu am găsit răspuns să-i dau, ce voi face când voi fi întrebat de Dumnezeu?

70. Un frate care stătea în Muntele Măslinilor a coborât într-o zi în Cetatea Sfântă și, venind la stăpânitor, şi-a mărturisit păcatele sale, zicându-i: Pedepseşte-mă după lege. Iar stăpânitorul, minunându-se, a şovăit în sine şi a zis fratelui: Cu adevărat, omule, pentru că tu de la tine te-ai mărturisit, nu îndrăznesc să te judec în faţa lui Dumnezeu, căci poate te-a şi iertat.

Şi plecând fratele, şi-a pus fiare la picioare şi la gât şi s-a închis într-o chilie. Şi dacă vreodată îl întreba vreun om zicând, cine te-a pus, avva, la astfel de nevoinţă cu fiarele, el răspundea: Stăpânitorul! Deci, cu o zi înainte de sfârşitul lui, s-au deschis de la sine fiarele şi au căzut de pe el. Venind ucenicul şi văzându-l, s-a minunat şi i-a zis: Cine a dezlegat fiarele de pe tine? Şi i-a zis lui: Cel ce a dezlegat păcatele mele! Mi s-a arătat ieri zicând: Iată, pentru răbdarea ta ţi-am dezlegat toate păcatele tale. Şi a atins cu degetul Său fiarele şi îndată au căzut de pe mine. Şi acestea zicând fratele, îndată a plecat la Domnul.

71. Era un slujbaş în Skithópolis[49], care săvârşise foarte multe rele și în tot felul își întinase trupul său. Și străpuns fiind de la Dumnezeu, s-a lepădat de toate și, ridicându-și chilie în loc pustiu, sub un pârâu, șe-dea, îngrijindu-se de sufletul său. Aflând, așadar, unii dintre cunoscuţi, au început să-i trimită pâini şi curmale și ce avea trebuință. Iar el, văzându-se în odihnă, nimic lipsindu-i, şi-a zis în sine: Cu adevărat o astfel de odihnă ne scoate pe noi din odihna cea de dincolo. Căci de acestea eu vrednic nu sunt. Părăsindu-și, deci, chilia sa, a plecat zicând: Să mergem, suflete, la strâmtorare, căci mie mi se cuvine iarba, hrana celor necuvântătoare, deoarece faptele necuvântătoarelor am săvârşit.

72. Ne povesteau niște fraţi, când eram în Raith, că era un Bătrân nevoitor care şedea în peşterile mai sus de cea numită a lui Ioil. Şi aşa o trezvie avea mintea Bătrânului, încât aproape la fiecare pas pe care-l

---

[49] Cetate în Palestina.

făcea, oriunde mergea și la orice oră, se oprea și își cerceta cugetul său și îl întreba: Ce este, frate, unde suntem? Și dacă afla mintea lui rostind vreun psalm sau rugându-se, era bine. Iar dacă o afla cugetând alt lucru, oricare ar fi fost, îndată se certa pe sine, zicând: Vino aici, cap pătrat, la treaba ta. Așa zicea către sine mereu Bătrânul: Frate, aproape este ceasul plecării mele și nu văd nimic înăuntrul meu. Acestuia, i s-a arătat o dată satana și i-a zis: De ce te ostenești? Crede-mă, nu te vei mântui. I-a zis și el: Nu te îngriji tu! Chiar și dacă nu mă mântuiesc, voi sta deasupra capului tău și tu mai jos decât toți.

73. Un Bătrân stătea în Raith având următoarea lucrare: șezând mereu în chilia sa, ghemuit la pământ și capul său mișcându-l tot timpul, zicea cu suspine: Oare ce va fi? Și iarăși, tăcând ca la un ceas, își lucra împletitura, apoi mișcându-și capul fără încetare, zicea: Oare, ce va fi? Și așa și-a petrecut toate zilele vieții sale, îngrijindu-se mereu pentru plecarea sa.

74. A zis un Bătrân: Acestea sunt de trebuință celui ce se pocăiește: să trăiască singur, să se îngrijească, să plângă, să nu-i pese de lume, pe nimeni să nu îngreuieze, pe sine să se strâmtoreze, pe sine să se certe, cu lipsuri să trăiască, să se judece pe sine, să privegheze întotdeauna și cu durere în inimă să ceară lui Dumnezeu mila Lui.

75. A zis un Bătrân că: Așa cum *orice păcat pe care-l face omul este în afară de trup, iar cel care desfrânează păcătuiește în trupul său*[50], pentru că din sine vine pângărirea, la fel și orice lucrare pe care o face

---

✦ [50] 1 Corinteni 6, 18.

omul este în afara trupului, iar cel care varsă lacrimi își curățește propriul suflet și trup. Căci coborând de sus, lacrima spală și sfințește tot trupul.

76. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Cum îi vine, părinte, omului să plângă? Și a zis Bătrânul: A plânge este obișnuință. Și cel care cere aceasta are nevoie de mult timp, pentru ca mintea sa să fie mereu la păcatele sale pe care le-a făcut, sau la iad, sau la aducerea aminte de moarte și în general la toate gândurile păcătoase. Să-și amintească de părinții săi, cum au petrecut și unde sunt acum. A zis fratele: Și este dator, părinte, monahul să-și aducă aminte de părinții lui? I-a zis lui Bătrânul: Care aducere aminte ai văzut că aduce lacrimi sufletului tău, la ea să rămâi. Și când vine lacrima, tu să o duci acolo unde vrei, fie la păcatele tale, fie la alt gând bun. Știu un frate sârguincios a cărui inimă fiind împietrită adeseori se lovea pe sine și plângea de durere și atunci își aducea aminte de păcatele sale.

77. A zis iarăși: A vorbi despre credință și a citi dogme secătuiesc străpungerea omului și o fac să dispară, iar viețile și cuvintele Bătrânilor luminează sufletul.

78. A zis iarăși: Nimic nu este mai greu decât obiceiul rău. De multă osteneală și de mult timp are nevoie un astfel de om pentru a-l tăia, căci fără timp și osteneală nu este cu putință a tăia obiceiul. Deci, osteneală mulți au avut, dar timp puțini au primit. Unii prea repede au fost tăiați de moarte și numai Dumnezeu singur știe ce vrea să facă cu ei în ziua judecății.

79. Un frate, locuind în chilie, adeseori aluneca fără motiv în trândăveală, căci căzuse într-un mare păcat. Deci, tânguindu-se şi neştiind ce să facă, a zis: Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat! Şi i-a răspuns lui cugetul său: Dar s-a întâmplat rău. Şi în felul acesta s-a tânguit până la moarte.

80. O fecioară oarecare evlavioasă locuia în cetate, având vecin un soldat. Plecând, odată, mama ei, soldatul a sărit în casă și a necinstit pe fecioară. După acestea, dezbrăcându-se de veşmântul fecioriei, s-a aşezat pe o rogojină tânguindu-se, sfâşiindu-şi chiar şi haina pe care o purta. Venind mama ei, aceasta i-a povestit întâmplarea. Şi a rămas fiica pentru multe zile șezând astfel și jelind. Iar mai târziu, aflând fecioarele, și clericii au întâlnit-o şi au început să-i zică: Îmbracă veşmântul, căci nu de către tine a fost făcut păcatul. Ea nu se lăsa înduplecată, zicând: Mi l-a luat Dumnezeu; şi cum să iau eu veşmântul dacă Dumnezeu nu vrea? Nu putea Dumnezeu să împiedice fapta îndrăzneaţă? Iar dacă m-a văzut nevrednică de acest veşmânt, aşa rămân. Deci, a rămas aşa până la sfârşitul ei, îndurerată şi plângând tânguirea cea mântuitoare, cu nemărginită străpungere.

81. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Cum se face că sufletul meu iubeşte necurăţia? I-a zis lui Bătrânul: Sufletul vrea patimile, dar Duhul lui Dumnezeu este cel care-l ţine. Datori suntem a plânge pentru păcatele şi necurăţiile noastre. Ai văzut-o pe Maria, când s-a aplecat peste mormânt şi plângea, cum i-a grăit ei Domnul[51]? Aşa va fi şi sufletul.

[51] Ioan 20, 11-16.

82. A zis un Bătrân că: Omul care stă în chilia lui şi se ocupă cu psalmii este asemenea omului care caută pe Împăratul. Acesta, cu mult plâns rugându-se, ţine în mâini picioarele împăratului cerând de la el milă, aşa cum a făcut desfrânata[52].

83. A zis un Bătrân: Obişnuieşte-ţi puţin câte puţin inima ta să zică despre fiecare dintre fraţi: Cu adevărat, acesta este înaintea mea după judecata lui Dumnezeu. Şi iarăşi: Acesta este mai râvnitor decât mine[53]. Şi aşa, deci, vei ajunge să te socoteşti pe tine mai jos decât toţi şi va sălăşlui Duhul lui Dumnezeu în tine. Iar dacă dispreţuieşti pe vreun om, pleacă harul lui Dumnezeu de la tine şi te dai întinărilor trupului şi inima ta se învârtoşează şi niciun fel de străpungere nu se mai află în tine.

84. A zis un Bătrân: Dacă din fire este un om nevoitor, Dumnezeu cere de la el lepădarea desăvârşită, până şi de un ac mic. Căci este cu putinţă ca acesta să-i împiedice gândul de la îndelunga-vorbire cu Iisus şi de la tânguire.

85. A zis iarăşi: Vai ţie, suflete, că te-ai obişnuit doar să ceri cuvântul lui Dumnezeu şi să-l auzi, nefăcând nimic din cele ce auzi. Vai ţie, trupule, că ai ştiut ceea ce te întinează şi mereu pe acestea le ceri, săturarea şi desfătarea. Vai de tânărul care îţi umple pântecele şi se încredinţează voii tale, că în zadar este lepădarea lui.

86. Un frate care locuia în Monídia, adeseori, din lucrarea diavolului, cădea în desfrânare, dar rămânea, silindu-se pe sine să nu părăsească schima. Şi,

✚ [52]Luca 7, 44-49.

începând mica lui rânduială, ruga pe Dumnezeu cu suspine, zicând: Doamne, şi dacă vreau, şi dacă nu vreau, mântuieşte-mă, că eu, lut cum sunt, poftesc păcatul, dar Tu, ca Dumnezeu puternic, împiedică-mă. Căci dacă îl miluieşti pe cel drept, nu-i lucru mare; şi dacă îl mântuieşti pe cel curat, nu-i lucru minunat. Căci sunt vrednici să fie miluiţi. Cu mine, Stăpâne, se vor arăta minunate milele Tale şi vei arăta iubirea ta de oameni, că Ţie Ţi se părăseşte săracul[54]. Acestea, deci, zicea în fiecare zi, fie de cădea, fie de nu cădea. Într-o zi, deci, căzând după obicei în păcat, noaptea s-a ridicat de îndată şi a început canonul. Iar demonul, minunându-se de nădejdea acestuia şi de buna lui îndrăzneală către Dumnezeu, s-a arătat acestuia în chip văzut şi i-a zis: Când cânţi psalmi, cum de nu roşeşti de ruşine, sau chiar când numai stai în faţa lui Dumnezeu, sau când spui numele Lui? I-a zis lui fratele: Chilia aceasta este ca o fierărie, un ciocan dai şi unul primeşti. Aşadar, rabd până la moarte, luptând împotriva ta; şi unde mă va găsi ziua cea din urmă! Şi te jur, te înştiinţez, cu Cel ce a venit să cheme pe cei păcătoşi la pocăinţă, nu voi înceta să mă rog împotriva ta lui Dumnezeu, până când nu vei înceta şi tu să mă lupţi, şi să vedem cine biruieşte, tu sau Dumnezeu[55]? Auzind acestea, demonul i-a zis lui: Cu adevărat nu am să te mai lupt, pentru ca nu cumva, prin răbdarea ta, să-ţi aduc ţie cunună. Şi a plecat de la el dracul în ziua aceea. Vezi ce lucru bun este

---

✦ [53]Ecou evident al cuvântului Sfântului Pavel: *...ci întru smerenie unul pe altul să se socotească mai de cinste decât pe sine însuşi* (Filipeni 2, 3). ✦ [54]Vezi Psalmul 9, 35. ✦ [55]Vezi

răbdarea?! Să nu deznădăjduieşti în tine însuţi, chiar dacă se întâmplă să cazi de multe ori în războaie şi păcate şi ispite! Şi dobândind fratele străpungerea, stătea plângându-şi păcatele sale. Când i-a zis lui gândul: Bine faci că plângi!, a zis şi el gândului: Anatema să fie binele acesta! Ce nevoie are Dumnezeu ca să-şi piardă cineva sufletul său şi să stea plângând după el, îndoindu-se dacă se mântuieşte sau nu!?

87. Un frate stătea singur în mânăstirea din Monídia şi aceasta era rugăciunea lui totdeauna: Doamne, nu îmi este frică de Tine, dar trimite-mi un fulger sau altceva, sau o boală, sau un demon, pentru ca astfel să vină la frică sufletul meu blestemat. Acestea spunea şi ruga pe Dumnezeu, zicând: Ştiu că este cu neputinţă să mă ierţi. Căci multe am păcătuit Ţie, Stăpâne, dar, dacă este cu putinţă pentru îndurările Tale, iartă-mă, iar dacă aceasta nu este cu putinţă, pedepseşte-mă pe mine aici, Stăpâne, şi acolo nu mă pedepsi. Şi dacă şi acest lucru este cu neputinţă, răsplăteşte-mi mie în parte aici şi acolo uşurează-mă, fie şi numai puţin. Începe de acum să mă pedepseşti, dar nu cu mânia Ta, Stăpâne. Astfel a stăruit un an întreg, cu lacrimi fără încetare rugând pe Dumnezeu, cu multă smerenie a gândurilor şi zicând în sine: Oare ce înseamnă cuvântul pe care l-a spus Hristos: Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia[56]? Într-o zi, stând ghemuit la pământ şi tânguindu-se după obicei de amărăciune, a aţipit. Şi, iată, i s-a arătat Hristos, zicându-i cu glas şi faţă luminoase: Ce ai, omule, pentru ce plângi aşa? A zis Lui: Că am căzut, Doamne! I-a zis lui Cel ce i s-a

Psalmul 139, 1-2 şi Matei 7, 7-8. ✦ [56]Matei 5, 4.

arătat: Ridică-te! A răspuns cel ce şedea la pământ: Nu pot, dacă nu îmi dai mâna. Şi întinzându-i mâna, l-a ridicat pe el şi i-a zis iarăşi cu glas lin: De ce plângi, omule, de ce te-ai întristat? A răspuns fratele: Doamne, nu vrei să plâng şi să fiu întristat pentru că te-am supărat atâta? Atunci, Cel ce s-a arătat, întinzându-Şi mâna Sa, a pus-o pe capul lui, l-a tras către El şi i-a zis: Nu te întrista, va ajuta Dumnezeu! Pentru că tu te-ai întristat, nu se va mai întoarce întristarea mea împotriva ta. Căci dacă pentru tine Mi-am dat sângele, cu cât mai mult nu voi da iubirea mea de oameni fiecărui suflet care se pocăieşte? Şi venindu-şi fratele în sine din vedenie, a aflat inima lui plină de toată bucuria şi a fost astfel înştiinţat că a făcut Dumnezeu milă cu el. Şi a rămas pentru totdeauna în multă smerenie, mulţumind lui Dumnezeu.

88. Un frate, lepădându-se de lume, s-a aşezat în muntele Nitriei. Chilia lui era aproape de a altui frate şi îl auzea pe acela în fiecare zi plângându-şi tot timpul păcatele lui. Când, pentru un timp, nu-i mai veneau lacrimile, zicea sufletului său: Nu plângi, sărmane, nici nu te tânguieşti? Crede-mă că, dacă nu vrei să plângi, te voi face eu să plângi. Şi ridicându-se şi luând un bici din frânghii aspre pe care îl avea, se lovea pe sine atât de mult până când de durere plângea. Deci, minunându-se cel care şedea lângă el, se ruga lui Dumnezeu să-i descopere lui dacă face oare bine chinuindu-se pe sine. Şi, într-o noapte, vede pe fratele purtând coroană şi stând în ceata mucenicilor şi pe cineva care-i spunea în timp ce-l privea: Vezi,

alergătorul cel bun, cum, chinuindu-se pe sine pentru Hristos, a fost încununat cu mucenicii?!

89. Un Bătrân oarecare şedea în golful fericitului Macarie, dincolo de Klýsma[57]. Şi într-o zi a plecat în Egipt pentru trebuinţele lui, luând şi pe ucenicul său. Coborând, deci, în cetatea numită Kynó[58], au rămas acolo o săptămână şi vedeau bărbaţi şi femei mergând înainte de dimineaţă la morminte şi jelind fiecare pe mortul său până la ceasul al treilea. A zis, deci, Bătrânul ucenicului său: Vezi, frate, pentru ce priveghează aceştia? Crede-mă că, dacă nu vom face şi noi la fel, spre pierzare mergem. Şi întorcându-se la chilie, au zidit şi aceştia de îndată morminte pentru ei, la distanţă unul de celălalt, şi în fiecare zi, şezând, îşi plângea fiecare sufletul său ca şi când era mort. Şi dacă vreodată spre dimineaţă ucenicul adormea la vremea canonului, striga la el Bătrânul, zicând: Frate, scoală-te. Aceia au deja vreme la morminte şi la lucrarea lor. Deci, într-o zi, fratele a zis Bătrânului: Avva, învârtoşat este sufletul meu şi nu pot să plâng. A răspuns Bătrânul: Loveşte cu pumnul[59], fiule, puţin timp, să simţi durere. Şi văzând Dumnezeu suferinţa

---

✦ [57]Cetate în adâncul golfului Suez. ✦ [58]Cetate în Egipt unde existau obşti monahale organizate. ✦ [59]Posibilă trimiterea la cuvântul Sfântului Pavel: *...eu aşa mă lupt, nu ca şi cum aş lovi în aer.* (1 Cor. 9, 26). Este folosit acelaşi verb, πυκτεύω, care înseamnă *a lovi cu pumnul* şi pe care Apostolul îl foloseşte numai în acest context. Este posibil ca Bătrânul să înţeleagă în acest sens cuvintele Apostolului. Continuarea îl îndreptăţeşte: *Ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (1 Cor. 9, 27).

ta, îți va da El tânguirea și nu te vei mai obosi. Căci îți zic Ție, fiule, că așa cum atunci când inima primește săgeată nu mai are vindecare, tot așa și Dumnezeu, dacă o atinge pe ea cu tânguirea, nu mai pleacă de la ea durerea, ci rămâne rănită până la moarte. Și oriunde va merge acesta, tânguirea lui lăuntrică va fi împreună cu el. Într-una din zile, văzând Bătrânul pe fratele îngreunat de la mâncăruri - căci îi vizitaseră seara niște frați - i-a zis luându-l de o parte: Nu știi că tânguirea este făclie aprinsă și dacă nu o acoperi bine, îndată se stinge și pleacă? La fel, și multele mâncăruri o sting, și somnul mult o împiedică, și vorbirea de rău o stinge, și multa vorbire o pierde. Chiar și orice odihnă a trupului o împrăștie. Este nevoie, așadar, ca cel care iubește pe Dumnezeu să facă parte lui Hristos în fiecare lucru al său. A zis fratele: Cum este acest cuvânt, părinte? A zis Bătrânul: Când îți cade pâine curată, las-o pe aceea altuia și mâncă tu pe cea stricată, pentru Hristos. Dacă îți cade vin bun, amestecă în el puțin oțet și bea-l pentru Hristos, cel care a băut oțet. Și nu te sătura, ci lasă puțin, zicând: Iată și partea lui Hristos. Dacă găsești o pernă moale, las-o deoparte și pune piatră, pentru Hristos. Dacă, dormind, te ia frigul, rabdă zicând: Alții nu dorm deloc. Dacă ești batjocorit, taci, zicând: „pentru Hristos", că și El a fost batjocorit pentru noi. Dacă faci pentru tine fiertură, stric-o puțin, zicând că alții care sunt vrednici de pâine nu mănâncă, cu cât mai mult eu nevrednicul de a mânca fiertură trebuie să mănânc praf și cenușă.

Simplu, în fiecare lucru al tău amestecă și puțină suferință, și în a mânca, și în a dormi, și în a lucra. Cu

smerenie să trăiești totdeauna, amintindu-ți cum au trăit sfinții, ca să vină ceasul și să ne găsească pe noi în suferință și strâmtorare și să găsim acolo ușurarea[60].

90. Un Bătrân, în timpul nopții, neștiind că ucenicul său îl aude, se tânguia cu amar, suspinând, scrâșnind din dinți și plângând. Și rugat fiind de ucenicul lui, a zis: Am fost străpuns în inimă și am văzut sufletele păcătoșilor în iad, în ce suferință sunt, și nu am putut să mai aflu mângâiere.

91. A zis un alt Bătrân: Stau și cos și la fiecare împunsătură, înainte să o fac pe următoarea, aduc înaintea ochilor mei moartea.

92. A zis un Bătrân: La mântuirea sufletului siliți-vă, fraților[61], pentru că înfricoșătoare și amară este ziua Judecății. Dați suflet și luați duh, adică Duh Sfânt[62].

93. A văzut cineva un monah mai tânăr râzând și i-a zis: Nu râde, frate, pentru că alungi frica lui Dumnezeu de la tine.

94. A zis unul dintre sfinți despre îndrăzneală: Îndrăzneala este ca vântul fierbinte, distruge roadele monahului. Despre râs ascultă acum: Râsul alungă afară fericirea plânsului. Râsul nu zidește, nu păstrează, ci pierde și distruge și cele zidite. Râsul întristează și pe Duhul Sfânt, sufletul nu-l folosește, iar trupul îl strică. Râsul alungă virtuțile, nu are amintirea morții și nici nu cugetă la pedeapsă.

95. Zicea unul dintre Bătrâni: Începutul ruinării monahului sunt râsul și îndrăzneala. Când te vezi

---

✦ [60]Vezi Luca 16, 25. ✦ [61]Vezi Filipeni 2, 12. ✦ [62]„Dă sânge și primește Duh" (Avva Longhin).

pe tine prins în acestea, monahule, să ştii că te afli în adâncurile răutăţilor şi să nu încetezi rugând pe Dumnezeu ca să te izbăvească pe tine de moartea aceasta. Râsul şi îndrăzneala trimit pe monah în patimi ruşinoase, nu numai pe cei tineri, ci şi pe bătrâni. Râsul şi îndrăzneala aduc jos pe monah.

96. A zis un Bătrân: Dacă îţi spune gândul la sărbătoare să faci mâncăruri diferite, nu-l asculta, pentru că vei sărbători iudaiceşte[63]. Căci aceia sărbătoreau aşa. Mâncarea bună pentru monah sunt tânguirea și lacrimile.

97. A zis iarăşi: Dacă ieşi din chilia ta vreodată și mergi undeva şi se va risipi puțin tânguirea ta, întoarce-te grabnic şi intră îndată în rânduiala ta dintâi.

98. A zis iarăşi: Dacă vrei să dobândeşti tânguire, luptă-te ca toate vasele tale şi lucrurile tale să fie sărace, ca acelea ale tovarășilor tăi care stau în piață[64].

99. A zis iarăşi: Dacă nu ai străpungere, să ştii că ai slavă deșartă, căci aceasta nu lasă sufletul să fie pătruns.

✦ [63]Exprimarea provine din cântarea liturgică a slujbei din Joia Mare: „Să nu prăznuim iudaiceşte..." De aceea şi importanţa ei se referă la rânduiala sărbătorii Paştelui iudeilor, conform căreia se rânduiau azimele, jertfa mielului şi ierburile amare (Ieşire 12; Levitic 23, 5-8; Numeri 28, 16-25 ş.a.). Exprimarea metaforică de aici arată reţinerea faţă de acest mod material şi ceremonial de prăznuire a sărbătorilor creştine (ET). ✦ [64]Sărăcia, lipsa, privarea de bunăstare sunt unele dintre elementele de bază ale rânduielii monahale, care pledează pentru renunţarea şi lepădarea de locuinţă a călugărului. Aici se foloseşte ca exemplu rămânerea provizorie a călugărilor în piaţă, până când îşi vor vinde lucrarea mâinilor, limitându-se în mod natural la nevoile cu desăvârşire simple şi la mijloacele indispensabile (ET).

100. A zis iarăşi: Dacă îţi va dărui Dumnezeu tânguirea, să nu crezi că faci lucru mare. Căci fericit este cel care nu are nevoie de tânguire. Însă, dacă vede Dumnezeu un om că se mândreşte inima lui pentru lacrimi, le ridică de la acesta şi rămâne mai departe inima lui învârtoşată şi se pierde.

101. A zis iarăşi: Dacă vezi că Dumnezeu ţi-a dăruit pentru un timp străpungerea, în timpul acela lasă şi lucrul mâinilor tale, dacă ştii că îţi este de folos. Şi îndeletniceşte-te cu tânguirea, ca nu cumva aproape să fie ziua ieşirii tale şi de aceea să-ţi fi dăruit Dumnezeu plânsul, pentru ca prin acesta să găseşti puţină milă. Aşa cum satana, când vine sfârşitul omului, se grăbeşte să-l piardă pe acesta, la fel şi Dumnezeu, deseori, când se apropie sfârşitul omului, prin diferite pricini îl mântuieşte pe el.

102. A zis iarăşi: dacă sunt morminte în locul în care stai, mergi mereu acolo şi cugetă la cei morţi, mai ales în timpul când ai război de la trup. Şi oriunde afli că un frate pleacă la Domnul, mergi şi rămâi acolo, ca să vezi cum se desparte sufletul de trup.

103. A zis iarăşi: Dacă se întâmplă să cazi în păcat şi te întorci de la el şi începi să petreci în întristare şi pocăinţă, vezi să nu încetezi întristarea şi tânguirea către Domnul până în ziua morţii tale. Deoarece iarăşi repede în aceeaşi groapă vei cădea. Căci întristarea pentru Dumnezeu este frâu sufletului, care-l ţine să nu cadă.

104. A zis iarăşi: Când vede satana pe Dumnezeu miluindu-te şi dăruind străpungere sufletului tău, atunci îţi arată în chilie o lucrare trebuincioasă,

zicându-ţi: Fă aceasta astăzi, că este nevoie, sau mergi şi cercetează pe cutare că este bolnav. Toate acestea le face pentru ca să nu te lase să încetezi orice lucru şi să te bucuri de dulceaţa tânguirii. Iar dacă înțelegi cursa lui satana şi te păzeşti şi te dai rugăciunii cu străpungere, îndată să aştepţi ispită sau de la oameni, sau de la demoni. Căci satana atunci luptă rău pe om, când omul luptă bine. Mânia mai mult decât toate risipeşte străpungerea inimii şi smerenia sufletului. Dacă se întâmplă, când tu stai, să te înconjoare gândurile şi demonii, îndată ridică-te, roagă-te şi plimbă-te afară şi aceia se vor împrăştia de la tine.

105. Un frate a rugat pe un Bătrân, zicând: Avva, spune-mi cuvânt! A zis lui Bătrânul: Când Dumnezeu a lovit Egiptul, nu era casă să nu aibă tânguire[65].

106. A zis un Bătrân: Stând tu în chilia ta, să ai pomenirea lui Dumnezeu toată vremea şi te va înconjura frica lui Dumnezeu. Scoate din sufletul tău tot păcatul şi toată răutatea ca să afli odihnă.

107. A zis iarăşi: Cel care a dobândit frica lui Dumnezeu are comoară plină de bunătăţi, pentru că frica lui Dumnezeu mântuieşte pe om de păcate.

108. Un Bătrân care stătea singur în chilia lui a făcut şaizeci de ani ca monah şi niciodată nu a încetat să plângă. Zicea mereu că timpul acesta ni l-a dat Dumnezeu spre pocăinţă şi tare avem să-l mai căutăm.

109. Un Bătrân stătea în munte, liniştindu-se în singurătate, de neam fiind roman. Acesta, când era tânăr, a fost cărăuş. Deci, într-o zi a plecat cu catârii

---

+ [65] Ieşire 12, 30.

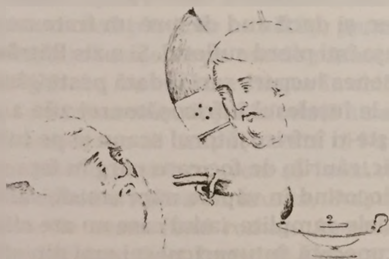
săi la Ierihon. La han era şi un copil mic şi, de la diavol, fără să ştie Bătrânul, a călcat catârul pe copil şi l-a omorât. Tulburându-se de aceasta, Bătrânul a plecat din lume şi s-a dus la Aroná şi acolo a devenit anahoret, tânguindu-se şi mereu zicând: Eu am săvârşit uciderea copilului şi ca ucigaş am să fiu osândit la judecată. Acolo, lângă Hímaro, era un leu şi în fiecare zi se ducea la culcuşul leului, împungându-l şi întărâtându-l, ca să se ridice şi să-l mănânce. Dar leul în niciun fel nu l-a vătămat pe el. Atunci Bătrânul, văzând că nimic nu foloseşte, a zis în sine: Mă voi culca în calea leului şi când va trece acesta şi va merge la râu să bea apă, mă va mânca. Şi cum s-a întins, iată după puţin şi leul. Dar a sărit ca un om cu multă linişte peste Bătrân şi în niciun fel nu l-a atins. Atunci Bătrânul a fost înştiinţat că Dumnezeu i-a iertat păcatul şi, venind în mânăstirea lui, a petrecut tot timpul vieţii, fiind de folos şi zidind pe toţi până la sfârşitul lui.

110. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Ce voi face Avva, că atunci când văd pe cineva păcătuind îl judec, şi dacă aud despre un frate nepăsător îl urăsc, şi aşa îmi pierd sufletul. Şi a zis Bătrânul: Când auzi asemenea lucruri, sari îndată peste gândul acela şi aleargă la înţelesul înfricoşătoarei zile a judecăţii. Închipuieşte-ţi înfricoşătorul scaun şi pe Judecătorul nemitarnic, râurile de foc care curg în faţa scaunului aceluia, clocotind în văpaie năprasnică, săbiile ascuţite, osândele cumplite, iadul care nu are sfârşit, bezna cea întunecată, întunericul cel mai din afară, viermele cel veninos, legăturile nedezlegate, scrâşnirea

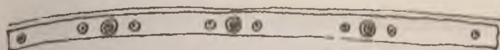
dinţilor şi tânguitul fără de mângâiere. La acestea să te gândeşti atunci, la nenorocirile de neocolit[66]. Nici de pârâşi[67] nu are nevoie Judecătorul Acela, nici de martori, nici de dovezi, nici de cercetare, ci lucrul aşa cum a fost săvârşit, aşa va veni în mijloc, în faţa ochilor celor ce l-au săvârşit. Atunci nimeni nu va fi care să vină şi să ne scape de pedeapsă, nici tatăl, nici fiul, nici mama, nici fiica, nicio altă rudenie, nici vecinul, nici prietenul, nici avocatul, nici cei cu dare de bani, nici averea, nici puterea. Ci toate acestea ca praful se vor risipi. Singur, cel judecat va duce hotărârea pentru cele săvârşite, sau pe cea eliberatoare, sau pe cea osânditoare. Atunci nimeni nu este judecat în locul altuia, ci fiecare pentru câte a săvârşit.

Acestea cunoscând, pe nimeni să nu judeci şi vei fi netulburat.

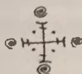
Sfârşitul tratatului despre străpungerea inimii

[66]Vezi: Isaia 66, 24; Marcu 9, 48; Matei 8, 12. [67]Apocalipsa 12, 10.

CAPITOLUL IV

DESPRE ÎNFRÂNARE[1] ŞI CĂ NU NUMAI LA MÂNCĂRURI SE ARE ÎN VEDERE, CI ŞI LA CELELALTE MIŞCĂRI ALE SUFLETULUI

1. Nişte fraţi mergeau de la Schit[2] la Avva Antonie. Şi, urcându-se în corabie ca să plece către el, au aflat un alt Bătrân care voia şi el să meargă acolo. Dar fraţii nu-l cunoşteau pe el şi şezând ei în corabie grăiau între ei cuvinte ale Părinţilor[3] şi din Scriptură şi de asemenea despre lucrul lor de mână. Iar Bătrânul tăcea. Ajungând ei la ţărm, au văzut că şi Bătrânul mergea tot la Avva Antonie. Iar când au ajuns la el, le-a zis lor: Bună tovărăşie aţi găsit pe Bătrânul acesta. A zis apoi şi Bătrânului: Buni fraţi ai aflat cu tine, Avva. Şi a zis lui Bătrânul: Sunt buni, dar curtea lor nu are poartă şi cel care vrea intră în staul şi dezleagă asinul. Iar

✦ [1]Ediţia franceză traduce cu *stăpânire de sine*, echivalent care ar fi fost potrivit şi pentru limba română, deşi româneseul *înfrânare* traduce exact cuvântul grecesc. Stăpânirea de sine este însă un concept mai cuprinzător şi, în plus, trimite la o chemare fundamentală a omului, aceea de a fi stăpân pe sine şi a nu

aceasta o zicea pentru că cele ce veneau în gura lor ei grăiau.

2. Zicea Avva Daniil despre Avva Arsenie că toată noaptea o petrecea priveghind şi, când voia către dimineaţă să doarmă din pricina firii, zicea somnului: Vino, slugă rea. Şi îl răpea puţin, şezând, apoi îndată se scula.

3. Zicea Avva Arsenie că este îndeajuns monahului să doarmă o oră, dacă este nevoitor.

4. Zicea despre el Avva Daniil că: Atâţia ani a stat cu noi şi îi făceam numai un săculeţ de grâu în fiecare an, iar când mergeam la el, încă mâncam din acela.

5. A zis iarăşi: În afară de o singură dată pe an, el nu schimba apa la frunzele de finic, ci numai adăuga. Căci făcea împletituri și cosea până la ceasul al șaselea[4]. Deci, l-au întrebat pe el Bătrânii, zicând: De ce nu schimbi apa la frunzele de finic, că miroase. Şi le-a zis lor: În locul miresmelor și al mirodeniilor cu care m-am desfătat în lume este nevoie să îndur mirosul acesta.

6. A zis iarăşi: Cum auzea că s-a copt vreun fruct, zicea el singur: Aduceți-mi! Şi gusta numai o singură dată, câte puţin, mulţumind Domnului.

---

se lăsa stăpânit de lucruri ce vin dinlăuntrul său sau din afara sa. Înfrânarea îl ajută pe om să-şi exerseze şi să-şi întărească stăpânirea de sine. ✦ [2]Schitul: locul aşezămintelor monahale, la NV de Cairo. ✦ [3]Este cea mai veche mărturie scrisă despre folosirea apoftegmelor Părinţilor. Avem, deci, un stadiu premergător colecţiilor scrise, care au urmat mai târziu (ET; SC). ✦ [4]Ceasul bizantin care a preluat sistemul roman de măsurare a timpului împărţea cele douăzeci şi patru de ore ale zilei în opt grupe de câte trei ore, care se numeau „străji", pentru că la fiecare interval de trei ore se schimba straja. Primele patru străji,

7. Ziceau despre Avva Agaton că trei ani a pus o piatră în gura lui până când a reuşit să tacă.

8. Acelaşi, mergea odată cu ucenicii lui. Şi unul dintre ei a găsit pe cale un vrej mic verde şi a zis Bătrânului: Părinte, porunceşti să-l iau? Bătrânul l-a privit mirându-se şi a zis: Tu l-ai pus acolo? I-a zis lui fratele: Nu! A zis Bătrânul: Cum vrei atunci să iei ceea ce nu ai pus?

9. Ziceau iarăşi despre el şi despre Avva Ammun că atunci când vindeau un lucru spuneau o singură dată preţul şi primeau ceea ce li se dădea, tăcând cu odihnă. Şi iarăşi, când voiau să cumpere ceva, ceea ce li se spunea dădeau cu tăcere şi luau lucrul, nimic zicând.

10. Avea odată Avva Agaton doi ucenici care se nevoiau fiecare în parte. A întrebat, deci, într-una din zile, pe unul dintre ei: Cum petreci în chilia ta? Iar el a zis: Postesc până seara şi mănânc doi pesmeţi. Şi a zis lui: Bună rânduială, fără să aibă multă osteneală. A zis şi celuilalt: Şi tu, cum petreci? Iar el a zis: Două zile postesc şi două mănânc pesmeţi. Şi a zis lui bătrânul: Te osteneşti cu adevărat, ducând îndoită luptă,

---

arătau ceasurile zilei, şi celelalte patru, ceasurile nopţii. Ora şase dimineaţa corespunde ceasului întâi bizantin al zilei, ora nouă, ceasului al treilea bizantin, ora doisprezece, ceasului al şaselea bizantin, ora trei după-amiaza, ceasului al nouălea bizantin, ora şase după-amiază, ceasului al doisprezecelea şi se încheia ziua. După aceea începeau străjile de noapte până la şase dimineaţa. Sfinţii Evanghelişti şi scriitorii bisericeşti au folosit sistemul roman de măsurare a timpului. Şi rânduielile ceasurilor, pe care Biserica le-a pus mai târziu, s-au adaptat orei bizantine, adică ceasul I, III, VI şi IX. Deci, Avva din apoftegma cinci îşi făcea lucrul său de mână până la ora doisprezece la amiază (ET).

căci, dacă cineva mănâncă în fiecare zi şi nu se satură, se nevoieşte, dar este şi altul care, voind să postească două cu două, se satură. Tu, însă, postind îndoit, nu te saturi.

11. A venit odată Avva Ahila la chilia Avvei Isaia la Schit şi l-a aflat mâncând. Pusese în farfurie apă și sare. Văzându-l Bătrânul că a ascuns farfuria după împletituri, a zis lui: Spune-mi, ce mâncai? Iar el a zis: Iartă-mă, avva, că am tăiat frunze pe arșiță mare și venind am luat în gură pâine şi sare, dar s-a uscat gâtul meu de la arșiță și nu cobora pâinea. De aceea am fost nevoit să pun puțină apă peste sare, pentru ca astfel să înghit. Dar, iartă-mă. A zis lui Bătrânul: Veniți să vedeți pe Isaia mâncând zeamă în Schit. Dacă vrei să mănânci zeamă, mergi în Egipt.

12. A mers unul dintre Bătrâni la Avva Ahila şi l-a văzut scuipând sânge din gură şi l-a întrebat: Ce este acesta, părinte? Şi a zis Bătrânul: Este cuvântul unui frate care m-a întristat și m-am luptat ca să nu-l fac cunoscut. Şi am rugat pe Dumnezeu ca să-l ridice de la mine. Şi s-a făcut cuvântul sânge în gura mea și l-am scuipat şi m-am liniştit şi am uitat întristarea.

13. Ziceau despre Avva Ammoe că s-a îmbolnăvit, fiind la pat mulţi ani. Şi niciodată nu a lăsat gândul său să ia aminte la interiorul chiliei şi să vadă ce are. Îi aduceau, deci, multe din pricina bolii. Şi, când intra ucenicul său Ioan şi ieşea, îşi închidea ochii ca să nu vadă ce face. Căci ştia că este monah credincios.

14. A zis Avva Anuv: De când numele lui Hristos a fost chemat peste mine, nu a ieşit minciună din gura mea.

15. Un frate l-a întrebat pe Avva Avraam zicând: Dacă

mi se întâmplă să mănânc de mai multe ori, ce este aceasta? Şi răspunzând Bătrânul a zis: Ce spui, frate? Atât de mult mănânci? Sau crezi că ai venit la arie?

16. Zicea Avva Veniamin: Când am coborât de la seceriş la Schit ne-au adus din Alexandria, pentru fiecare, ca binecuvântare, un ulcior de o xestă[5] cu ulei, pecetluit cu ghips. Şi când a venit iarăşi vremea secerişului, fraţii au adus ce mai rămăsese la biserică. Eu nu deschisesem ulciorul meu, ci, făcându-i cu acul un orificiu, am consumat puţin şi în inima mea credeam că am făcut un lucru mare. Şi când au adus fraţii ulcioarele lor pecetluite cu ghips, aşa cum le primiseră, iar al meu era găurit, m-am umplut de ruşine, ca şi cum desfrânasem.

17. A zis Avva Veniamin, preotul Chiliilor: Am mers la Schit la un Bătrân şi am vrut să-i punem puțin ulei, iar el ne-a zis: Iată unde stă ulciorul pe care mi l-aţi adus acum trei ani. Aşa cum l-aţi aşezat, aşa a rămas. Auzind noi, ne-am minunat de petrecerea Bătrânului.

18. Acelaşi a zis: Am mers la un alt Bătrân şi ne-a ţinut pe noi la masă. Ne-a pus însă ulei de ridichi[6] şi noi i-am spus: Părinte, pune-ne mai bine puțin ulei din cel ce se obişnuieşte. Iar el auzind şi-a făcut semnul crucii, zicând: Dacă este alt ulei în afară de acesta, eu nu ştiu.

19. Se povestea despre Avva Dioscor din Anchiaste

+ [5]Ξεστης, ξεστόν sau ξιστί: a) unitate de măsură romană a lichidelor, care după aceea s-a răspândit în Grecia. Xestul antic avea în jur de 0,4 litri. b) ulcior cu lichide, cană de lut.
+ [6]Ραπανέλαιο sau ραφανέλαιο este uleiul extras din ridiche. Acesta se mai numeşte şi ραφανίς.

că pâinea lui era din orz şi linte. Şi în fiecare an punea început unei rânduieli zicând: Nu mă întâlnesc cu nimeni anul acesta sau nu vorbesc sau nu mănânc mâncare gătită sau nu mănânc fructe şi legume. Şi la fiecare lucru aşa făcea. Terminând pe unul, îl începea pe celălalt şi aceasta făcea în fiecare an.

20. A trimis odată Epifanie, episcopul Ciprului, la Avva Ilarion, rugându-l și zicând: Vino ca să ne vedem înainte de a ieși noi din trup. Și venind acesta, s-au bucurat împreună. Iar când mâncau ei, au adus la masă pasăre şi, luând episcopul, a dat Avvei Ilarion. Şi a zis lui Bătrânul: Iartă-mă, avva, căci de când am luat schima nu am mâncat carne. A zis lui episcopul: Eu de când am luat schima nu am lăsat pe cineva să se culce având ceva împotriva mea şi nici eu nu m-am culcat având ceva împotriva cuiva. Și a zis lui Bătrânul: Iartă-mă, căci petrecerea ta este mai bună decât a mea.

21. Ziceau despre Avva Elladie că mânca pâine și sare. Când a venit, deci, Paştile[7], zicea că fraţii mănâncă pâine şi sare, iar eu sunt dator să fac puţină osteneală pentru Paşti. Deoarece în celelalte zile mănânc stând jos, acum, pentru că este Paştile, voi face osteneală şi voi mânca stând în picioare.

22. Ziceau despre Avva Elladie că făcuse douăzeci de ani la Chilii și nu ridicase niciodată ochii să vadă acoperişul bisericii.

23. Ziceau despre Avva Zenon că, mergând prin Palestina şi obosind, s-a aşezat să mănânce aproape de o grădină cu castraveţi. Şi i-a zis lui gândul: Ia un castravete şi mănâncă, căci ce este? Iar el răspunzând

[7] Se referă la Săptămâna Mare care precede Paştile.

a zis gândului: Dacă hoţii se duc în iad, încearcă aici dacă poţi să înduri iadul. Şi sculându-se, a stat în arşiţă cinci zile şi arzându-se, a zis: Nu pot să îndur iadul. A zis, deci, gândului: Dacă nu poţi, nu fura ca să mănânci.

24. A zis Avva Isaia: Iubeşte a tăcea mai mult decât a vorbi, căci tăcerea adună, iar vorbirea risipeşte.

25. Acelaşi Avva Isaia a chemat pe cineva dintre fraţi şi i-a spălat picioarele. Şi a pus un pumn de linte în oală și, în timp ce fierbea, a dat-o jos. I-a zis lui fratele: Nu s-a fiert, avva. Şi a zis lui: Nu-ţi este de-ajuns că ai văzut focul? Şi aceasta este mare mângâiere.

26. A zis Avva Theodor: Să nu dormi în locul unde este femeie!

27. A zis Avva Theodot: Lipsa pâinii topeşte trupul monahului. Dar altul dintre Bătrâni a zis: Privegherea mai mult topeşte trupul.

28. A zis Avva Ioan Kolovos: Dacă un împărat vrea să ia o cetate de la vrăjmaşi, mai întâi opreşte apa şi hrana şi astfel duşmanii, pierind de înfometare, i se supun. Aşa şi patimile trupului, dacă omul va petrece cu post şi cu foamete, vrăjmaşii din sufletul lui vor slăbi.

29. A zis iarăşi: Urcând odată calea către Schit, cu împletitura, am văzut pe cămilar vorbind şi pe mine mişcându-mă spre mânie. Atunci, lăsând lucrurile, am fugit.

30. A zis iarăşi: Cine este puternic ca leul? Dar şi el, din pricina pântecelui, cade în capcană şi toată puterea lui se smereşte.

31. A zis iarăşi că, mâncând Părinţii din Schit pâine

şi sare, au zis între ei: Să nu ne silim pe noi înşine la sare şi pâine. Şi, astfel, erau puternici spre lucrul lui Dumnezeu.

32. Un frate l-a întrebat pe Avva Isidor, preotul Schitului, zicând: De ce demonii se tem de tine aşa de tare? A zis lui Bătrânul: De când am devenit monah mă nevoiesc să nu îngădui mâniei să urce pe gâtlejul meu[8].

33. Zicea iarăşi că are treizeci de ani de când simte păcatul în cugetul lui, dar niciodată nu a consimţit nici cu pofta, nici cu mânia.

34. A zis Avva Isaac: Cunosc un om care, secerând în ţarină, a voit să mănânce un spic de grâu şi a zis stăpânului ţarinii: Voieşti să mănânc un spic de grâu? Iar acela s-a minunat şi a zis lui: A ta este ţarina, părinte, şi mă întrebi pe mine? Până într-acolo ţinea fratele acrivia.

35. Ziceau despre Avva Isaac că mânca cenuşa din cădelniţa de la punerea înainte cu pâine[9].

36. Avva Isaac s-a îmbolnăvit de boală grea şi a stat mult timp în ea. Şi un frate i-a făcut puţin terci şi i-a pus prune mici în el, dar nu a vrut Bătrânul să guste. Şi l-a rugat fratele zicând: Ia puţin, avva, pentru boală. Şi a zis lui Bătrânul: Adevărat, frate, aş vrea să rămân în boala aceasta treizeci de ani.

37. A mers unul dintre Bătrâni la tovarăşul său, ca să plece împreună să cerceteze pe Avva Iosif, şi i-a zis: Spune ucenicului tău să ne pregătească asinul. Şi i-a zis: Strigă-l şi ceea ce vrei îţi va face. Şi a zis: Cum îl cheamă? Iar el a zis: Nu ştiu. Şi a zis: Cât timp are

---

✦ [8]Vezi Psalmul 149, 6. ✦ [9]Vezi Psalmul 101, 10.

de când este cu tine, de nu ştii numele lui? Şi a zis: Are doi ani. Iar el a spus: Dacă tu în doi ani nu ai aflat numele ucenicului tău, eu într-o zi ce nevoie am să-l aflu?

38. Ziceau despre Avva Isidor, preotul, că a venit odată un frate ca să-l cheme la masă. Dar Bătrânul nu primea să meargă, zicând: Adam, înşelat fiind cu mâncarea, s-a aflat în afara Raiului. A zis lui fratele: Tu te temi şi acum să ieşi din chilia ta? Iar el iarăşi a zis: Fiule, mă tem că diavolul, ca un leu răcnind, caută pe cine să înghită[10]. Şi de multe ori zicea că, dacă cineva se dă pe sine băuturii de vin, nu va scăpa de cursa gândurilor. Căci şi Lot, silit fiind de fiicele lui, s-a îmbătat cu vin şi, prin beţie, cu multă uşurinţă, diavolul l-a pregătit să cadă în faptă nelegiuită[11].

39. Ne povestea Avva Casian că Avva Ioan, om care conducea obştea cea mare, a cercetat pe Avva Paisie, care petrecea în pustia cea mai îndepărtată, de patruzeci de ani. Şi, având către el multă iubire şi îndrăzneală care izvora din ea, i-a zis lui: Ce ai reuşit în atâta timp, fiind astfel retras şi nefiind tulburat cu uşurinţă de vreun om? Iar el a zis: De când sunt în singurătate, niciodată nu m-a văzut soarele mâncând. A zis şi Avva Ioan: Nici pe mine mâniindu-mă.

40. A zis iarăşi: ne povestea nouă Avva Moise despre Avva Serapion, zicând: Când eram mai tânăr şi stăteam cu Avva Theonas, după ce mâncam, sculându-mă de la masă, cu lucrarea diavolului, furam pesmet şi-l mâncam pe ascuns de părintele meu. Deci, pentru că am rămas făcând aceasta mult timp, fiind

✦ [10]1 Petru 5, 8. ✦ [11]Facere 19, 30-38.

stăpânit, nu puteam să mă biruiesc pe mine însumi. Eram numai osândit de propria conştiinţă şi mă ruşinam să-i spun Bătrânului. S-a întâmplat, însă, din iconomia Iubitorului de oameni Dumnezeu, ca să intre la Bătrânul unii, pentru folosul lor, şi să-l întrebe despre gândurile lor. Şi a răspuns Bătrânul că nimic nu vatămă atât de mult pe monah şi nu bucură pe diavol ca ascunderea gândurilor de părinţii duhovniceşti. Le-a vorbit lor şi despre înfrânare. În timp ce spunea acestea - a zis Avva Serapion - gândind eu că Dumnezeu l-a înştiinţat pe Bătrân despre mine, fiind străpuns, am început să plâng şi am scos din sân pesmetul pe care, după obiceiul rău, îl furasem. Şi, aruncându-mă la pământ, ceream iertare pentru cele trecute şi făceam rugăciune pentru primirea celor viitoare. Atunci a zis Bătrânul: O, fiule, tăcând eu, mărturisirea ta te-a eliberat pe tine de captivitatea aceasta, iar pe diavolul care te-a rănit prin tăcerea ta l-ai nimicit, spunând cele ascunse ale tale, chiar dacă până acum l-ai lăsat să te stăpânească, pentru că nici nu te-ai împotrivit lui, nici nu l-ai dat pe faţă. De acum înainte nu va mai avea loc în tine, fiind scos din inima ta şi dat la iveală. Nu a terminat Bătrânul să vorbească şi iată, lucrarea cea rea s-a văzut ca o făclie de foc, ieşind din sânul meu, şi a umplut casa de miros urât, încât cei de faţă credeau că este undeva multă pucioasă care arde. Atunci a zis Bătrânul: Vezi cum Domnul a dat mărturie cuvintelor mele şi eliberării tale prin semnul întâmplat?

41. Un Bătrân cu numele Conon şedea în obştea

celui întru sfinţi părintelui nostru Teodosie arhimandritul[12], săvârşind acest canon: timp de treizeci şi cinci de ani, o singură dată pe săptămână lua ca hrană pâine şi apă, lucrând neîncetat şi neieşind din biserică.

42. Avva Longhin, îmbolnăvindu-se odată, a zis către sine: Şi bolnav să fii şi să mori, dacă îmi ceri să mănânci în afara timpului, nici mâncarea de fiecare zi nu ţi-o dau.

43. Ziceau despre Avva Macarie că pentru atunci când se întâmpla să fie cu fraţii, şi-a pus sieşi acest canon: dacă va fi vin, să bei pentru fraţi şi pentru un pahar de vin, o zi să nu bei apă. Deci, fraţii îi dădeau vin pentru odihna lui, iar Bătrânul lua cu bucurie pentru ca să se ostenească pe sine. Dar ucenicul lui, văzând lucrul, a zis fraţilor: Pentru Domnul, nu-i mai daţi; iar de nu, în chilia lui se va istovi pe sine. Şi aflând fraţii, nu i-au mai dat.

44. A zis Avva Macarie: Dacă, mustrând pe cineva eşti purtat spre mânie, propria patimă îţi împlineşti. Pentru a mântui pe alţii, nu trebuie să te pierzi pe tine însuţi.

45. I-au adus Avvei Macarie struguri, pentru că

✦ [12]La vremea aceea cuvântul *arhimandrit* avea sensul său etimologic, adică conducător de mânăstire, de obşte monahală numeroasă. Aşezămintele monahale erau numite la început „mandre" (*mandra* înseamnă *stână*), iar întâistătătorul unei mânăstiri cu mulţi fraţi sau al unei lavre, sau conducătorul general al mai multor mănăstiri, a primit numele de arhimandrit (conducătorul mandrei). La Sfântul Munte, titlul a rămas până astăzi cu sensul lui vechi. În practica bisericească actuală, arhimandritul este cel mai înalt titlu acordat unui monah (ET).

poftea să mănânce. Arătând însă înfrânare, i-a trimis la un frate care dorea şi el struguri. Acela primindu-i, s-a arătat foarte bucuros, vrând să-şi ascundă înfrânarea, dar i-a trimis la un alt frate zicând că el nu avea poftă de niciun fel de mâncare. Primindu-i şi acela, a făcut acelaşi lucru, pentru că poftea foarte tare şi el să-i mănânce. Şi după ce la mulţi fraţi au ajuns strugurii şi niciunul nu a vrut să-i mănânce, ultimul dintre ei, nici el nu i-a mâncat, ci i-a trimis la Avva Macarie, crezând că-i face un mare dar. Recunoscând Macarie strugurii, după ce a cercetat ce s-a întâmplat, s-a minunat, mulţumind lui Dumnezeu pentru atâta înfrânare a fraţilor.

46. A mers, odată, Avva Macarie, cel din cetate, să taie nuiele de finic împreună cu fraţii. Şi i-au zis lui în prima zi: Vino să mănânci cu noi, părinte. Şi el a mers şi a mâncat. Şi, iarăşi, ziua următoare, i-au zis lui să mănânce. Iar el nu a vrut, ci le-a zis lor: Voi aveţi nevoie să mâncaţi, fiilor, căci încă sunteţi trup, eu acum nu vreau să mănânc.

47. Ne povestea Avva Mina: Când stăteam odată în chilia mea, a venit la mine un frate din altă ţară rugându-mă şi zicând: Du-mă la Avva Macarie! Şi sculându-mă, am mers cu el la Bătrân şi, după ce ne-a făcut rugăciune, ne-am aşezat. Şi a zis fratele Bătrânului: Părinte, am treizeci de ani de când nu mănânc carne şi încă sunt luptat pentru aceasta. Iar Bătrânul a răspuns: Dar aceasta să mă înştiinţezi, fiule, şi să-mi spui adevărul, câte zile ai în care nu ai vorbit împotriva fratelui, nici nu ai osândit pe aproapele tău şi

nici nu a ieșit cuvânt deșert[13] din gura ta? Și punând metanie, fratele a zis: Roagă-te pentru mine, părinte, să pun început.

48. Ziceau despre Avva Marcu anahoretul că timp de șaizeci și trei de ani a avut această lucrare: Toată săptămâna postea, încât credea cineva că este fără trup. Lucra ziua și noaptea și dădea totul săracilor. Niciodată nu a luat de la nimeni ceva. Auzind despre el un iubitor de Hristos, a venit să facă milostenie. Iar el a zis: Nu primesc, căci lucrul meu de mână mă hrănește pe mine și pe cei care vin la mine pentru Dumnezeu.

49. Un frate l-a întrebat pe Avva Zóion zicând: Dacă se întâmplă vreodată și mănânc trei pâinici, este cumva mult? A zis lui Bătrânul: La arie ai venit, frate? A zis iarăși: Dacă beau trei pahare de vin este cumva mult? A zis lui Bătrânul: Dacă nu este diavol, nu este mult, dar dacă există, este mult[14]. Căci vinul este lucru străin pentru monahii care trăiesc după Dumnezeu.

50. A zis Avva Pimen: Dacă Nabuzardan, mai-marele bucătarilor, nu ar fi venit, nu ar fi ars templul Domnului[15]. Adică, dacă nu ar fi venit odihna lăcomiei pântecelui în suflet, mintea nu ar fi căzut în războiul cu vrăjmașul.

51. Ziceau despre Avva Pimen că, fiind chemat să mănânce, se ducea împotriva voinței sale, lăcrimând, pentru a nu face neascultare fraților și să-i întristeze.

52. I-au povestit unii Avvei Pimen despre un monah că nu bea vin, și el a zis: Vinul nu este deloc al monahilor.

✦ [13]Vezi Matei 12, 36. ✦ [14]Vinul face vulnerabil pe om lucrării diavolului. ✦ [15]4 Regi 25, 8-21.

53. A zis iarăşi Avva Pimen: Urâciune este Domnului orice odihnă trupească.

54. A zis iarăşi: Dacă își va aminti omul cuvântul scris că din cuvintele tale vei fi găsit drept și din cuvintele tale vei fi osândit[16], va alege mai curând să tacă.

55. A zis iarăși Bătrânul că un frate l-a întrebat pe Avva Pamvo dacă este bine să laude pe aproapele și i-a zis lui: Bine este mai curând a tăcea.

56. A zis Avva Pimen: Așa cum fumul alungă albinele și atunci încetează dulceața lucrării lor, la fel și odihna trupească alungă frica de Dumnezeu de la suflet și acesta pierde orice lucrare bună.

57. Povestea unul din Părinți despre Avva Pimen și despre frații lui că locuiau în Egipt, și mama lor dorea mult să-i vadă, dar nu putea. Deci, i-a urmărit într-una din zile, când plecau spre biserică, și le-a ieșit în cale. Iar ei, văzându-o, s-au întors și au închis poarta în fața ei. Și ea striga la poartă, zicând cu suspine multe și plânset: Să vă văd, fiii mei iubiți! Auzind-o pe ea, Avva Anuv a intrat la Avva Pimen și i-a zis: Ce vom face cu bătrâna aceasta care plânge la poartă? Iar Avva Pimen, sculându-se, a venit la poartă și, stând înăuntru, o auzea pe ea plângând cu multe suspine; și a zis ei: De ce strigi așa, femeie? Iar ea, auzind glasul lui, mai tare striga zicând: Vreau să vă văd, copiii mei. Ce este dacă vă văd? Nu sunt eu mama voastră, nu v-am alăptat eu? Am albit toată și auzind glasul tău m-am tulburat. A zis ei Bătrânul: Aici vrei să ne vezi sau în lumea cealaltă? A zis lui aceea: Dacă nu vă văd

[16] Matei 12, 37.

aici, fiule, vă voi vedea acolo? A zis ei: Dacă te vei birui să nu ne vezi aici, ne vei vedea acolo. Atunci a plecat, bucurându-se și zicând: Dacă vă voi vedea cu adevărat pe voi acolo, nu mai vreau să vă văd aici.

58. A zis Avva Iosif despre Avva Pimen că spunea: Acesta este cuvântul scris în Evanghelie: Cel care are haină să o vândă și să-și cumpere sabie[17]. Aceasta înseamnă că cel care are odihnă să o părăsească și să țină calea cea strâmtă.

59. Un frate a întrebat pe Avva Pimen zicând: Cum trebuie să fie cei din obște? Și i-a zis lui Bătrânul că cel care stă în obște este dator să-i vadă pe toți frații ca pe unul, apoi să-și țină gura și ochii. Și așa își va găsi odihna.

60. A zis iarăși: David, când s-a luptat cu leul, l-a prins de gât și îndată l-a omorât[18]. Deci, dacă și noi ținem gâtlejul și pântecele noastre, vom birui cu ajutorul lui Dumnezeu leul cel nevăzut.

61. A zis Avva Pimen: Acestea trei nu pot să le tai: mâncarea, îmbrăcămintea și somnul. Dar, în parte, le pot tăia și pe acestea.

62. A întrebat un frate pe Avva Pimen zicând: Mănânc multe legume. A zis Bătrânul: Nu-ți este spre folos. Mănâncă mai bine pâine și puține legume. Și să nu mergi la locurile părintești pentru cele de trebuință.

63. A zis iarăși Avva Pimen: Sufletul nu se smerește cu nimic dacă nu împuținează pâinea sa.

64. Se spunea despre Avva Pior că mânca mergând. Întrebat fiind de cineva de ce mănâncă așa, el a

---

✦ [17]Vezi Luca 22, 36. ✦ [18]Vezi 1 Regi 17, 34-35.

zis: Nu vreau să am mâncarea ca pe o lucrare, ci ca pe o nelucrare[19]. Altuia care l-a întrebat despre același lucru i-a răspuns: Pentru ca nu cumva sufletul meu să simtă plăcere trupească în a mânca.

65. Ziceau despre Avva Petru Pionitul, cel care era la Chilii, că nu bea vin. Când a îmbătrânit, frații au amestecat puțin vin cu apă și l-au rugat pe acesta să primească. Și zicea: Credeți-mă că mi se pare ca un vin aromat. Și se judeca pe sine pentru acel amestec.

66. Ziceau despre Avva Pavel că a făcut Postul Mare cu o măsură[20] de linte și un ulcior de apă și că a stat închis până la sărbătoare împletind și despletind un coș de nuiele.

67. Un frate l-a întrebat pe Avva Paladie zicând: Părinte, spune-mi ce să fac, pentru că, de trei ani, postesc câte două zile la fiecare două zile și nu pot să mă scap de duhul desfrânării. Și a zis Bătrânul: Fiule, lui Isaia prorocul, când a fost trimis de Domnul către israeliți, i-a spus așa: Strigă din toate puterile și nu te opri, dă drumul glasului să sune ca o trâmbiță, vestește poporului Meu păcatele sale și casei lui Iacob fărădelegile sale. În fiecare zi Mă caută, pentru că ei voiesc să știe căile Mele ca un popor care făptuiește dreptatea și de la legea Dumnezeului său nu se abate. Ei Mă întreabă despre legile dreptății și doresc să se apropie de Dumnezeu? Pentru ce să postim, dacă Tu nu vezi? La ce să ne smerim sufletul nostru, dacă Tu nu iei aminte? Da, în zi de post, voi vă vedeți de

---

✦ [19]În original este un joc de cuvinte - ἔργον și παρέργον – pe care am încercat să-l redăm în traducere. ✦ [20]Ματίον sau ματίν este o măsură egipteană de capacitate mică (ET).

treburile voastre și asupriți pe toți lucrătorii voştri. Voi postiți ca să vă certați și să vă sfădiți și să bateți furioși cu pumnul; nu postiți cum se cuvine zilei aceleia, ca glasul vostru să se audă sus. Este oare acesta un post care Îmi place, o zi în care omul își smerește sufletul său? Să-şi plece capul ca o trestie, să se culce pe sac şi în cenuşă, oare acesta se cheamă post, zi plăcută Domnului[21]? Deci tu, fiule, când postești, cum petreci? Și a zis Bătrânului: Eu, de dimineață, ud nuielele și lucrez, spunând psalmi. Şi când termin un coșuleț, mă rog, iar la prânz mă culc puțin. Şi după ce mă scol, ies din chilie şi iarăşi lucrez, până când fac trei coșulețe. Și, când vine seara, mă rog, fac o sută de metanii şi mă culc. Apoi mă scol pentru canon şi a doua zi, la ceasul al nouălea[22], fac fiertură şi mănânc o măsură. Și a zis Bătrânul: Acesta, fiule, nu este post. Căci, dacă postești de mâncăruri şi vorbeşti de rău pe cineva sau judeci sau îți aduci aminte de cele rele sau primeşti gânduri viclene sau în gând pofteşti ceva din acestea, îți este mult mai de folos a mânca de cinci ori pe zi și a te feri de ele decât a nu gusta din acelea şi a te stăpâni acestea. Căci ce este să te ții departe de mâncăruri şi să fii stăpânit de orice altă poftă? Nu ştii că oricine îşi împlineşte pofta sa cu gândul se satură și se îmbată chiar şi fără mâncărurile din afară? Dar, dacă vrei să te înfrânezi şi să posteşti, pentru ca postul tău să fie primit la Dumnezeu, să te păzeşti înainte de toate, postind de orice cuvânt rău, de orice vorbire împotriva cuiva şi de judecată și de orice auz viclean,

---

✤ [21]Isaia 58, 1-5. ✤ [22]Este vorba de ora bizantină, care ar corespunde cu ceasul al treilea.

și curăță-ți inima de orice întinăciune a trupului și a duhului și de orice aducere aminte a răului și de câștig rușinos. Și, în ziua în care postești, să-ți fie de-ajuns un pic de pâine, apă și legume, mulțumind lui Dumnezeu. Și socotind cheltuiala hranei pe care ar fi trebuit a o mânca în ziua aceea, să o dai unui frate sărac înstrăinat sau unei văduve sau unui orfan, și cel care primește, umplându-și sufletul său, se va ruga pentru tine Domnului. Îmblânzește-ți trupul în mulțime de metanii și privegheri, în nevoință ascunsă. Să dormi șezând. Lasă și coșulețele și apucă-te de coșuri. Căci dacă tinerețea nu este îmblânzită prin multă osteneală și nevoință, post și priveghere, și dacă nu se pedepsește pe sine cu dormitul pe jos și mâncare uscată[23], nu poate să scape de duhul desfrânării. De aceea și Părinții noștri pe tineri nu au rânduit să-i așezăm în chilii și în locuri pustnicești, ci să rămână mai bine cu răbdare în obște și să poarte nu lucruri moi, ci tari și scorțoase, și să fie ținuți în deplină siguranță de către proiestoși. Căci nelucrarea și îndestularea, a mânca de două ori pe zi și somnul nu numai spre duhul desfrânării ne împing, ci și spre cel al acediei și spre cel al slavei deșarte și al mândriei.

68. Un frate l-a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: Ce să fac când merg la biserică și de multe ori se face acolo agapă și mă opresc și pe mine? A zis lui Bătrânul: Grea întrebare! Atunci a zis Avraam, ucenicul lui: Dacă se face întâlnirea Sâmbăta sau Duminica și un frate bea trei pahare[24], nu este mult? A zis Bătrânul:

✦ [23]Mâncare negătită. ✦ [24]Cele trei pahare erau considerate deseori ca o măsură ce nu trebuia depășită. Dar se întâlnesc

Dacă nu este satana[25], nu este mult.

69. De multe ori spunea Avvei Sisoe ucenicul acestuia: Avva, scoală-te să mâncăm. Iar acesta spunea către el: Nu am mâncat, fiule? Iar el răspundea: Nu, părinte! Şi zicea Bătrânul: Dacă nu am mâncat, adu să mâncăm.

70. A zis odată cu îndrăzneală Avva Sisoe: Crede-mă, iată, am treizeci de ani de când nu mă rog lui Dumnezeu în legătură cu vreun păcat, ci rugându-mă, zic acestea: Doamne Iisuse Hristoase, acoperă-mă de limba mea. Căci până acum, în fiecare zi cad, păcătuind prin aceasta.

71. S-a adus odată ofrandă pe muntele Avvei Antonie și s-a aflat acolo un vas[26] cu vin. Şi, luând unul din Bătrâni un ulcior mic şi un pahar, a adus Avvei Sisoe, i-a dat vin şi acela a băut. La fel şi a doua oară şi a primit. I-a dat lui şi a treia oară, dar nu a luat, zicând: Încetează, frate, sau nu știi că există satana?

72. Un frate l-a întrebat pe Avva Sisoe, cel din Petra[27], despre viețuire și a zis lui Bătrânul: A zis Daniil că pâine poftind, nu am mâncat[28].

şi atitudini mai stricte, de multe ori oprind complet de la vin. ✦ [25]A se citi: Dacă nu ar exista satana care să profite de vulnerabilitatea creată în om de efectele consumului de vin. ✦ [26]Cuvântul κνίδιον din textul original se referă la o unitate de măsură egipteană, al cărui nume l-a luat din cetatea de proveniență, Knido. ✦ [27]Petra era o veche cetate din Iordania, în sudul Mării Moarte, construită pe stânci, de unde a primit şi numele Sela (piatră) şi în greceşte Petra (vezi Isaia 42, 11). În epoca creştină, anumite construcţii s-au transformat în biserici, iar altele în lăcaşuri ale pustnicilor. În timpul stăpânirii arabe (secolul al VII-lea), cetatea a fost pustiită, iar ruinele ei au fost descoperite în decursul secolului al XIX-lea (ET). ✦ [28]Daniel 10, 3.

73. Un frate l-a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: Dacă mergem pe cale şi se rătăceşte călăuza noastră, trebuie să-i spunem? A zis lui Bătrânul: Nu! A zis, deci, fratele: Dar să-l lăsăm să ne rătăcească și pe noi? A zis lui Bătrânul: Eu am cunoscut niște frați care mergeau pe cale și călăuza lor s-a rătăcit noaptea. Erau doisprezece şi toţi știau că s-au rătăcit, dar se lupta fiecare să nu spună. Făcându-se ziuă și aflând călăuza că au rătăcit drumul, a zis lor: Iertați-mă că m-am rătăcit. Și au zis toți: Și noi am știut, dar am tăcut. Iar acela, auzind, s-a minunat zicând că: Până la moarte se înfrânează frații să vorbească! Și a slăvit pe Dumnezeu. Iar lungimea drumului pe care s-au rătăcit era de douăsprezece mile.

74. Ziceau despre Avva Sisoe, Tebeul, că a locuit în Kalamonas din Arsinoie[29]. Şi un alt Bătrân s-a îmbolnăvit în cealaltă Lavră. Şi cum a auzit, s-a întristat, deoarece postea la fiecare două zile câte două zile şi era o zi în care nu mânca. Şi a zis în gândul său: Ce voi face? Dacă merg, se poate ca fraţii să mă silească să mănânc, iar dacă aştept până mâine, să nu cumva să se sfârşească. Aceasta fac: voi merge şi nu voi mânca. Şi, astfel, a plecat postind şi împlinind porunca lui

---

✣ [29]a. Ptolemeu al II-lea a întemeiat mai multe cetăţi cărora le-a dat numele de Arsinoie, în cinstea soţiei sale care purta acest nume. Ţinutul Kalamonas se găsea sub jurisdicţia arsinoită, în regiunea Faghium, cu capitala Arsinoie. b. Tebei se numeau locuitorii Tebaidei, regiune în sudul Egiptului (Egiptul de sus), cu capitala la Tebe, care a cunoscut în antichitate o mare dezvoltare culturală (Luxor – Karnac). În pustiurile acestui ţinut a înflorit monahismul. În regiunea Tabenisia a acestui ţinut şi-a întemeiat obştea şi Sfântul Pahomie. (ET)

Dumnezeu şi nu a dezlegat vieţuirea lui cea pentru Dumnezeu.

75. Povestea unul dintre Părinţi despre Avva Sisoe din Kalamonas[30] că, voind odată să biruiască somnul, s-a atârnat pe sine de marginea prăpastiei din Petra, dar venind îngerul, l-a desprins de acolo şi i-a poruncit să nu mai facă aceasta şi nici să dea mai departe altora o astfel de tradiţie.

76. Ziceau despre Avva Sisoe Tebeul că nu mânca pâine. Şi, la Sărbătoarea Paştilor, i-au pus fraţii metanii ca să mănânce cu ei, dar el, răspunzând, a zis lor: Un lucru pot să fac, ori mănânc pâine, ori cele câte aţi gătit. Şi ei i-a zis: Mănâncă numai pâine. Iar el a făcut aşa.

77. Au mers odată Avva Siluan şi ucenicul lui, Zaharia, la mânăstire şi i-au făcut pe ei să guste ceva înainte de a pleca. Şi ieşind ei, ucenicul a găsit apă pe cale şi a vrut să bea. Iar Bătrânul i-a zis: Zaharia, este post astăzi. Iar el a zis: Nu am mâncat, părinte? A zis Bătrânul: Aceea a fost mâncarea iubirii, noi însă, fiule,

---

✦ [30]Lavra din Kalamonas - denumirea provine de la trestiile înalte ale regiunii, unde se afla cel mai important aşezământ monahal, în valea râului Iordan, în nordul Mării Moarte, care a fost întemeiată între anii 452 şi 470. Se învecina cu vestita mânăstire a Sfântului Gherasim. Lavra din Kalamonas a exercitat în zonă o puternică influenţă duhovnicească, iar datorită întăriturilor ei puternice a fost şi un refugiu pentru călugării din regiunea Hozeva şi din alte mânăstiri în timpul năvălirilor arabe (614). În secolul al XII-lea, Lavra preia şi denumirea Sfântului Gherasim pentru că mânăstirea, în fapt, a fost pustiită. Avva Sisoe, din apoftegma 75 este a treia persoană cu numele Sisoe care se deosebeşte de celelalte două, numit Sisoe din Kalamonas sau Sisoe al Petrei. Celelalte două persoane sunt: Sisoe de la Schit (cel Mare) şi Sisoe Tebeul (vezi Consemnări biografice) (ET).

să ținem postul nostru.

78. Ziceau despre Avva Serenie că lucra mult și mânca numai doi pesmeți. Și a venit la el Avva Iov, tovarășul lui de nevoință - și acesta un mare nevoitor - și i-a zis: În chilia mea păzesc rânduiala mea, dar, când ies, fac pogorământ fraților. Și a zis Avva Serenie: Nu este mare virtute aceasta, să păzești rânduiala ta când ești în chilie, ci mai curând atunci când ieși din chilia ta.

79. Au mers odată schitioții la Amma Sarra. Aceasta le-a pus înainte un coș cu mâncăruri. Iar ei, lăsând deoparte cele bune, au mâncat pe cele stricate. Și le-a zis lor: Cu adevărat sunteți schitioți.

80. A zis Fericita Sinclitichia: Trebuie ca noi, care am ales această îndeletnicire, să avem o cumpătare desăvârșită. Căci și la cei din lume se pare că se trăiește cu cumpătare, dar ea este împreună cu necumpătarea, căci prin toate celelalte simțuri se păcătuiește. Într-adevăr, ei privesc cu necuviință și râd fără socoteală.

81. A zis iarăși: Precum fiarele sălbatice veninoase sunt îndepărtate de otrăvurile cele mai tari, tot așa și gândul viclean este alungat de rugăciunea însoțită de post.

82. A zis iarăși: Să nu te ademenească desfătarea celor bogați lumește ca și cum ar avea ceva folositor. Pentru plăcere aceia pun preț pe meșteșugul pregătirii bucatelor. Iar tu, cu postul și cu cele fără de preț, treci peste belșugul mâncărurilor acelora. Căci zice Scriptura: Sufletul sătul disprețuiește fagurii, dar

sufletului flămând chiar şi lucrurile amare i se par dulci[31]. Nu te sătura cu pâine şi nu vei pofti vin.

83. A zis Avva Titoe: Înstrăinarea[32] este pentru a-şi stăpâni omul gura sa.

84. Un frate a întrebat pe Avva Titoe: Cum voi păzi inima mea? A zis lui Bătrânul: Cum vom păzi inima noastră când sunt deschise limba şi pântecele?

85. A zis Avva Iperéhie: Precum leul este înfricoşător pentru asinii sălbatici[33], tot aşa este monahul încercat pentru gândurile poftei de plăceri.

86. A zis iarăşi: Postul este frâul monahului împotriva păcatului. Cine îl aruncă devine cal înnebunit după iepe[34].

87. A zis iarăşi: Cine nu-şi ţine limba sa la vreme de mânie, unul ca acesta nici patimile nu le va stăpâni vreodată.

88. A zis iarăşi: Este mai bine a mânca carne şi a bea vin decât a mânca prin vorbire de rău trupurile fraţilor.

89. A zis iarăşi: Şuşotind, şarpele a scos pe Eva din rai[35]. Asemenea acestuia este şi cel care vorbeşte de rău pe aproapele. Căci pierde sufletul celui care îl ascultă şi pe al său nu-l mântuieşte.

90. A zis iarăşi: Trupul uscat de post al monahului trage sufletul din adânc şi postul monahului usucă toate intrările plăcerilor.

91. A zis iarăşi: Monahul cumpătat va fi cinstit

✦ [31]Pilde 27, 7. ✦ [32]Este vorba de plecarea din lume, înstrăinarea de ai săi. Stăpânirea gurii are în vedere atât vorba, cât şi mâncarea. ✦ [33]Iisus Sirah 13, 19. ✦ [34]Ieremia 5, 8. ✦ [35]Facere 3, 1-5.

pe pământ şi în ceruri va fi încununat înaintea Celui Preaînalt.

92. A zis iarăşi: Cuvânt viclean să nu grăiască gura ta. Căci viţa nu rodeşte spini[36].

93. Un bărbat cu numele Filorom a devenit monah foarte încercat. S-a lepădat de lume în zilele lui Iulian împăratul, cel cu rău nume, căruia îi vorbea cu îndrăzneală, ocărându-l şi mustrându-l pentru nebunia lui. Acela a poruncit să fie tuns şi bătut crunt de nişte tineri. Dar el, răbdând lucrul, a mărturisit aceluia recunoştinţă. Acest viteaz monah a fost atacat de războiul desfrânării şi al lăcomiei pântecelui. Iar el, cu legături de fier şi zăvorât, lipsindu-se de mâncăruri şi de pâinea de grâu şi de orice mâncare gătită la foc, nevoindu-se timp de optsprezece ani cu înfrânarea, a biruit pe diavol. Zicea acest fericit: treizeci şi doi de ani nu m-am atins de nicio poamă. Şi când, odată, m-a luptat frica peste puteri, zicea, încât chiar şi ziua mă înfricoşam, am stat într-un mormânt timp de şase ani şi am biruit-o, ducând război corp la corp cu duhul care îmi aducea frica.

94. Erau doi fraţi care se învecinau unul cu altul şi unul dintre ei, dacă avea ceva, fie vreun bănuţ, fie pâine, le ascundea şi le punea în lucrurile vecinului său. Şi celălalt nu ştia, dar se minuna că se înmulţeau lucrurile sale. Într-una din zile, însă, l-a prins fără ştire în timp ce ascundea şi a început să se certe cu el zicând: Pentru cele trupeşti ale tale m-ai dezbrăcat de cele duhovniceşti. Şi i-a cerut lui cuvânt ca să nu mai facă aceasta şi aşa l-a iertat.

✦ [36]Isaia 5, 2-4.

95. Ziceau despre un Bătrân de la chilii că era zăvorât și nici la biserică nu mergea. Acesta avea un frate după trup care şedea într-o altă chilie și care s-a îmbolnăvit. Şi a trimis la el ca să-l vadă înainte de a ieşi din trup. Şi i-a spus: nu pot să vin pentru că îmi ești frate după trup. Iarăşi a trimis zicând: Măcar noaptea vino, ca să te văd. Iar el a zis: Nu pot, căci dacă vin nu se va afla inima mea curată la Dumnezeu. Şi a adormit și nu s-au văzut.

96. Unul dintre episcopi venea în fiecare an în schit la Părinţi. Şi, întâlnindu-l un frate, l-a dus în chilia lui şi, după ce i-a oferit pâine şi sare, a zis: Iartă-mă, Stăpâne, că nu am nimic altceva să-ţi ofer. A zis lui episcopul: Vreau ca anul care vine, intrând la tine, nici sare să nu mai găsesc.

97. Zicea unul dintre fraţi că s-a făcut zarvă în Lavra Egiptului şi vorbeau toţi, şi cei mari, și cei mici. Numai unul nu vorbea. Și ieșind ei afară, l-a întrebat unul dintre fraţi, zicând: Tu cum de nu ai vorbit? Iar el, silit de fratele, a zis lui: Iartă-mă, frate, că am spus gândului meu: Dacă nu vorbeşte rogojina de sub tine, nici tu să nu vorbeşti, și așa am rămas fără să vorbesc.

98. Odată, mâncând fraţii în biserica de la Chilii la sărbătoarea Paştelui, au dat unui frate un pahar cu vin și l-au silit să-l bea. Iar el a zis lor: Iertaţi-mă, părinților, că şi anul trecut la fel mi-aţi făcut și am băut un pahar şi m-am întristat pentru mult timp.

99. Coborând odată un Bătrân la schit, l-a întâlnit un frate. Și când a venit vremea să se despartă unul de celălalt, a zis lui Bătrânul: Să gustăm ceva împreună, frate. Şi au gustat. Era dimineață şi început de

săptămână. Iar sâmbătă, făcându-se dimineaţă, Bătrânul a venit la fratele şi i-a zis: Oare ai flămânzit, frate, de când am mâncat? A zis lui fratele: Nu, căci mâncând în fiecare zi, nu flămânzesc. A zis lui Bătrânul: Eu, frate, de atunci nu am mâncat şi îmi este foame. Auzind fratele aceasta, a avut străpungere de inimă şi s-a folosit mult.

100. A zis un Bătrân: Douăzeci de ani am stat luptându-mă cu un singur gând: pe toţi oamenii să-i văd ca pe unul singur.

101. S-a făcut odată sărbătoare în Schit şi au dat unui Bătrân un pahar cu vin. Acesta l-a dat înapoi și a zis: Luaţi de la mine moartea aceasta. Văzându-l ceilalţi care ședeau împreună la masă, nici ei nu au primit.

102. A flămânzit odată un frate de dimineață și s-a luptat cu gândul de a nu mânca până s-a făcut ceasul al treilea[37]. Și când s-a făcut ceasul al treilea, s-a silit pe sine până s-a făcut ceasul al șaselea. Și făcându-se ceasul al şaselea, a înmuiat pâinile şi s-a aşezat să mănânce, dar iarăşi s-a ridicat zicând gândului: Să stăm până la ceasul al nouălea. Şi s-a făcut ceasul al nouălea şi, făcând rugăciunea a văzut lucrarea (diavolului) ca fumul ridicându-se la cer din lucrul mâinilor sale și a încetat foamea din el.

103. Povestea un ucenic despre părintele lui că în toţi cei douăzeci de ani nu s-a aplecat niciodată pe o parte să se culce, ci în scaunul în care lucra acolo dormea, şezând. Şi mânca fie la două zile, fie la patru,

✚ [37]Este vorba de ora bizantină, căreia îi corespunde aproximativ ceasul al nouălea din zi.

fie la cinci. Aşa a făcut timp de douăzeci de ani. Iar când mânca, o mână a sa era ridicată la rugăciune şi cu cealaltă mânca. Şi eu i-am zis: Ce este aceasta, de ce faci aşa, avva? Mi-a răspuns: Judecata lui Dumnezeu o pun înaintea ochilor mei şi nu o pot îndura. Odată, începând noi slujba împreună, mi-a scăpat şi am greşit un cuvânt din psalm. Și cum am terminat slujba, răspunzându-mi, Bătrânul a zis: Eu când încep slujba, simt ca un foc arzând sub mine și gândul meu nu poate să se încline nici la dreapta, nici la stânga. Deci, unde era gândul tău când am început slujba, de ai greșit cuvântul din psalm? Nu ştiai că stai înaintea lui Dumnezeu și vorbești lui Dumnezeu?

104. A ieşit odată Bătrânul noaptea şi m-a găsit dormind în curtea chiliei. Și a stat Bătrânul, jelindu-mă și plângând, și a zis: Oare unde este gândul acestuia, că doarme aşa fără grijă?

105. S-a adus la Chilii o idrie[38] cu vin, ca pârgă, ca să se dea fraților câte un pahar. Și vrând un frate să intre în hrubă[39], a căzut hruba. Și alergând frații îndată acolo, din pricina zgomotului, au găsit hruba dărâmată şi au început să-l dojenească zicând: Uşuraticule, bine ți-a făcut! Și l-a luat deoparte avva, zicând: Lăsaţi-l

---

✦ [38]*Idria* care apare în textul vechi sub numele de σαιτής, era o unitate de măsură echivalentă cu 22 de sexte. Dacă măsurăm folosindu-ne de sexta antică, care avea în jur de 0,4 litri, cele 22 de sexte care s-au adus făceau în jur de nouă litri. (ET). ✦ [39]Hruba este o construcţie rotundă, cu acoperiş conic. Aceste hrube se construiau de obicei în ţinuturile deschise, în afara oraşului, şi se foloseau ca depozite de alimente, vase de gătit şi altele. Se pare că într-o asemenea hrubă, poate construită superficial, s-a ascuns fratele care nu se înfrâna de la vin şi a căzut clădirea (ET).

pe fiul meu, că bun lucru a făcut. Viu este Domnul[40], că nu se va mai zidi hruba aceasta în anii mei, ca să afle lumea că pentru un pahar de vin a căzut hruba la Chilii.

106. Unul din Bătrâni a mers la un alt Bătrân. Și acesta a zis ucenicului său: Fă-ne nouă puțină linte. Și le-a făcut. Şi iarăşi: Înmoaie-ne pâine. Și le-a înmuiat. Și au rămas până la ceasul al șaselea din ziua următoare vorbind despre cele duhovnicești. Și a zis ucenicului iarăși: Fă-ne puțină linte, fiule. Și a zis: De ieri v-am făcut. Şi ridicându-se, au mâncat.

107. Un alt Bătrân a cercetat pe unul din părinți. Iar acesta, fierbând puțină linte, a zis lui: Să facem o slujbă mică. Și a terminat unul toată Psaltirea, iar fratele a zis pe deasupra pe cei doi proroci mari[41]. Și făcându-se dimineață, Bătrânul care venise a plecat și au uitat de mâncare.

108. S-a îmbolnăvit unul din Bătrâni și neputând să mai primească mâncare timp de mai multe zile, a fost rugat de ucenicul său să-i facă puțin terci de griș. Plecând el, a făcut terciul şi i l-a adus să mănânce. Erau acolo un vas atârnat care avea puțină miere și un alt vas care avea puțin ulei de in. Acesta mirosea urât pentru că stătea de mult timp și era pentru candelă. Şi greşind fratele, în loc de miere a pus din acela în mâncarea Bătrânului. Iar Bătrânul, gustând,

---

✦ [40]Expresia „Viu este Domnul" este o formă de jurământ pe care o foloseau prorocii Vechiului Testament ca să confirme adevărul cuvintelor lor (ET). ✦ [41]Prorocii Isaia și Ieremia, pentru că aceştia erau cei mai mari după volumul scrierilor lor, dar şi după conţinutul acestora (ET).

nu a zis nimic, ci, tăcând, a mâncat. Şi l-a forţat pe el să mănânce încă o dată şi acesta silindu-se pe sine a mâncat. I-a dat şi a treia oară, dar el nu a vrut să mai mănânce, zicând: Cu adevărat nu mai pot, fiule. Și fratele, ca să-i dea curaj, a zis: Este bun, avva, iată mănânc şi eu cu tine. Gustând şi înțelegând ce a făcut, a căzut în genunchi în fața lui și a zis: Vai mie, avva, te-am omorât și tu m-ai încărcat cu acest păcat pentru că nu ai vorbit. A zis Bătrânul: Fiule, nu te tângui, dacă ar fi vrut Dumnezeu să mănânc miere, ai fi pus miere.

109. Povesteau despre un Bătrân că a poftit odată un castravecior, pe care, luându-l, l-a atârnat în faţa ochilor săi și, nefiind biruit de poftă, s-a pedepsit totuși, pocăindu-se numai pentru că a poftit.

110. Un frate a plecat să viziteze pe sora lui care era bolnavă într-o mânăstire. Aceasta era foarte credincioasă şi nu primea să vadă bărbat, nici nu voia ca fratele ei, din pricina ei, să vină în mijlocul femeilor. Şi a vestit lui, zicând: Mergi, frate, roagă-te pentru mine și cu harul lui Hristos, te voi vedea în Împărăţia Cerurilor.

111. Un monah s-a întâlnit pe cale cu nişte călugărițe și s-a întors din cale. Iar stareţa a zis lui: Ei, tu, dacă erai monah desăvârşit, nu ne vedeai ca femei.

112. Un frate mergea pe drum cu mama sa, care era bătrână. Şi, când au ajuns la râu, bătrâna nu putea să treacă. Deci, luându-şi fiul ei mantia, și-a înfăşurat mâinile pentru ca să nu se atingă de trupul mamei sale. Şi aşa, purtându-o, a dus-o pe malul celălalt. Şi a zis mama lui: Fiule, de ce ţi-ai înfăşurat mâinile? Iar el a zis: Pentru că trupul femeii este foc şi prin

apropierea de tine îmi vine în minte amintirea altei femei și de aceea am făcut așa.

113. Un frate de la Chilii a adus pâinișoarele sale proaspete și a chemat la masă pe Bătrânii nevoitori. Și după ce a mâncat fiecare câte două pâinișoare, s-au oprit. Iar fratele, văzând osteneala nevoinței lor, a pus metanie zicând: Pentru Domnul, mâncați astăzi până vă veți sătura. Și au mâncat câte alte zece pâinișoare. Iată, deci, cât de puțin din ceea ce aveau nevoie mâncau adevărații nevoitori.

114. Un Bătrân a căzut odată în boală grea, încât cele dinlăuntrul lui scoteau mult sânge. Unul dintre frați s-a întâmplat să aibă niște prune uscate. Și făcând terci, a pus și pe acestea în el și au adus Bătrânului. Și-l rugau să guste puțin, zicând: Arată dragoste și mănâncă, căci poate îți vor fi de folos. Iar Bătrânul, privindu-l îndelung, a zis: Cu adevărat aș vrea să mă lase Dumnezeu în această boală alți treizeci de ani. Și nu a primit Bătrânul, în astfel de boală fiind, să mănânce puțină fiertură. Și luând-o înapoi, fratele a plecat la chilia sa[42].

115. Un alt Bătrân stătea în pustie departe. S-a întâmplat ca un frate să-l cerceteze pe el și l-a găsit bolnav. Deci, luându-l, l-a spălat și din cele ce ducea

---

✦ [42]Nevoința și virtutea Bătrânului din apoftegmă depășesc măsura comună. De aceea, la prima vedere, pare o exagerare refuzul lui de a primi mâncare ca să se întărească. Însă, prin poziția pe care o ia, arată clar că trăia în lumea lui Dumnezeu și se bucura de darurile dumnezeiești, necunoscute omului comun, pe care nu vrea cu niciun chip să le schimbe cu odihna pământească. În apoftegma următoare, 115, Bătrânul reprezintă modelul ascetic încărcat de ani, ca unul ce se silește pentru Împărăția lui

cu el a făcut puțină fiertură și i-a dus să mănânce. Răspunzând, însă, Bătrânul, a zis: Cu adevărat, frate, am uitat că oamenii au astfel de lucruri care le aduc odihnă. I-a dus lui și un pahar cu vin și, văzându-l, a plâns, zicând: Nu mă aşteptam ca până la moarte să mai beau vin.

116. Un Bătrân se nevoia fără să bea nimic timp de patruzeci de zile. Și dacă vreodată era arșiță, spăla ulciorul, îl umplea cu apă și îl atârna în fața sa. Și fiind întrebat de un frate pentru care pricină face aceasta, a răspuns: Ca împreună cu setea să mă nevoiesc mai mult și să iau mai mare plată de la Dumnezeu.

117. A zis un Bătrân: Fără osteneală nimeni nu dobândește virtutea. Iar dacă o dobândește, nu rămâne la el. Căci celor care plâng și însetează le-a fost făgăduită Împărăția Cerurilor[43].

118. A zis un Bătrân: De aceea îndepărtez plăcerile, pentru a tăia pricinile mâniei. Căci știu că aceasta mă luptă dintotdeauna pentru plăceri și îmi tulbură mintea și-mi alungă cunoașterea[44].

119. Un frate fiind mişcat spre mânie împotriva cuiva a stat la rugăciune cerând îndelungă-răbdare

---

Dumnezeu care, însă, primește cu simplitate omenească rodul iubirii fratelui și, desigur, „cu mulțumire"; (vezi 1 Timotei 4, 4). Asceții și sfinții Bisericii, în decursul veacurilor, n-au fost toți la fel. Fiecare chip al lui Dumnezeu, fiecare suflet, are particularitatea lui și trăitorii în duhul, „cine i-a văzut făcând semnele lui Dumnezeu", merg pe cale fiecare în felul lui. *În casa Tatălui Meu, multe locașuri sunt.* S-ar putea spune în parte că versetul este valabil și pentru calea duhovnicească pe care o parcurge Biserica în veacul de acum (vezi Ioan 14, 2-3). ✦ [43]Matei 5, 4-6 . ✦ [44]Apoftegma aceasta este pusă pe seama lui Evagrie Ponticul.

pentru fratele și să treacă ispita fără vreo vătămare. Şi îndată a văzut fum ieşind din gura lui. Şi, după ce s-a întâmplat aceasta, a încetat mânia.

120. A zis unul dintre Părinţi: Ştiu un frate de la Chilii care postea toată săptămâna Paştelui. Şi când se adunau seara, el pleca, pentru ca să nu mănânce la biserică. Deci, mânca puțină sfeclă cu sare, fără ulei.

121. A mers odată preotul din Schit la arhiepiscopul Alexandriei și, când s-a întors în Schit, l-au întrebat frații: Cum este cetatea? Iar el a zis lor: Adevărat vă zic, fraților, eu față de om nu am văzut, decât pe cea a arhiepiscopului. Iar ei auzind s-au minunat şi s-au întărit în cugetul lor, ca să păzească de rătăcire ochii[45] lor.

122. Au coborât odată câţiva Părinți în Alexandria, chemați de Teofil Arhiepiscopul, ca să facă rugăciune pentru dărâmarea idolilor[46]. Şi în timp ce mâncau cu el, au adus carne de vită și ei au mâncat fără să aibă vreun gând. Și luând arhiepiscopul o bucată, a dat-o bătrânului care era cel mai aproape de el, zicând: Iată

✦ [45]Expresia folosită aici, μετεωρισμός των οφθαλμών, are un sens tehnic, întâlnit și în Sfintele Scripturi. Vezi Isus Sirah 23, 4: *κύριε πάτερ καὶ θεὲ ζωῆς μου μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ δῷς μοι – Doamne, Tată și Dumnezeule al vieții mele, rătăcirea ochilor nu mi-o da mie!* Sensul acestei expresii este plimbarea sau cutreierarea necontrolată a ochilor. μετεωρισμός se mai foloseşte şi în asociere cu inima: *διὰ τὸν μετεωρισμὸν τῆς καρδίας – pentru semețirea inimii* (2 Macabei 5, 21), cu sensul de semeţire, de umflare. În literatura creştină se mai întâlneşte frecvent în asociere cu mintea sau gândurile. ✦ [46]Teofil al Alexandriei a fost arhiepiscopul cetăţii Alexandria timp de 28 de ani (385-412). Dotat cu multe daruri intelectuale, a fost în special un luptător împotriva ereziilor. Destule episoade din viaţa lui, însă, mărturisesc că era stăpânit într-o mare măsură de duh de ceartă şi iubire de slavă.

aceasta este o bucată bună, mănâncă, avva. Iar ei răspunzând au zis: Noi până acum am mâncat legume. Dacă este carne, noi nu mâncăm. Şi niciunul dintre ei nu a continuat să mănânce.

123. A zis un frate: Ştiu un Bătrân care se nevoia pe un munte înalt şi care nu primea nimic de la nimeni. Dar avea puţină apă şi îngrijea de legumele sale. Şi aşa s-a hrănit până la cincizeci de ani, cât a trăit, niciodată ieşind din curtea sa. Devenise foarte cunoscut pentru multele vindecări pe care le făcea cu fiecare din cei care veneau la el. A adormit în pace acolo, lăsând în acel loc cinci ucenici ai lui.

124. Împreună cu un mare Bătrân locuia un frate nepăsător. Şi văzându-l pe Bătrân mâncând o dată pe săptămână a zis lui: Avva, zic unii că marea nevoinţă aduce unora mândrie. A zis lui Bătrânul: Deci, fiule, dacă prin nepăsare vine smerenia, să plecăm şi să ne luăm femei, să mâncăm carne şi să bem vin. Vai nouă, fiule, cum ne batjocorim şi nu ne dăm seama. Nu-l auzi pe David zicând: Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele[47].

125. A zis un Bătrân: Monahul va da socoteală lui Dum-nezeu pentru cele primite de la oameni din dragoste.

126. A zis un Bătrân: Dacă mergi la cineva şi se face rugăciune şi îţi îngăduie să stai, spune-i lui:

De la înălţimea îndatoririlor, a hotărât să smulgă şi ultimele rămăşiţe ale păgânismului în Egipt, de aceea a şi început o luptă susţinută împotriva acestora. A provocat distrugerea multor temple ale păgânilor şi, în special, al renumitului Serapion din Alexandria (ET). ✦ [47]Psalmul 24, 19.

Părinte, spune-ne nouă cuvânt de viaţă, cum vom afla pe Dumnezeu, şi să nu mai vorbeşti alt cuvânt dacă nu te va întreba.

127. A zis iarăşi: Obişnuieşte-ţi ochii tăi să nu privească la trup străin şi, dacă este posibil, nici la al tău.

128. A zis iarăşi: Dacă este luptat sufletul tău spre multe mâncăruri, strâmtorează-l şi la pâine, ca să te roage să se sature cu pâine.

129. A zis iarăşi: Dacă eşti încă tânăr, fugi de vin ca de şarpe. Şi la agapă dacă bei puţin, opreşte-te. Chiar dacă cei care te-au chemat fac jurăminte şi îţi fac metanie, nu te lăsa înduplecat de jurămintele lor. De multe ori, satana pune pe monahi să-i silească pe cei mai tineri la vin. Căci să ştii că vinul şi femeile separă de Dumnezeu.

130. A zis un Bătrân: Este scris despre Solomon că era iubitor de femei[48]. Orice fire bărbătească iubeşte firea femeiască, dar să silim cugetele noastre şi să ne nevoim firea mai curând spre curăţie şi să nu cădem în pofta aceasta.

131. Am auzit despre un frate sărac şi nevoiaş că atunci când îi aduceau mâncărurile de trebuinţă şi se întâmpla să-i fi adus şi altul, nu le primea, zicând: Deja m-a hrănit Domnul meu şi îmi este de-ajuns.

132. Povestea ucenicul unui mare avvă despre Bătrânul lui că, odată, făcându-se ceasul al nouălea[49], i s-a făcut foame şi a vrut să guste ceva. Şi punând masa, ne-am aşezat la rugăciune şi am cântat doi psalmi şi a început Bătrânul să spună pe de rost. Şi

---

✦ [48]3 Regi 11, 1. ✦ [49]Ora bizantină, adică ceasul al treilea după ora de astăzi.

s-a făcut seară şi s-a făcut dimineaţă, şi s-a făcut iarăşi ceasul al nouălea, şi aşa a încetat. Căci mintea lui era sus şi vedea lucruri tainice.

133. A zis un Bătrân: Pe demonul lăcomiei pântecelui să-l supui zicând acestea: Aşteaptă, căci nu-ţi este foame. Mănâncă apoi mai cuviincios. Căci aşa sileşte pe om, ca şi când ar vrea să mănânce totul dintr-odată. Dar cu cât te sileşte mai mult, cu atât tu mănâncă mai rânduit.

134. A zis un Bătrân: Am apucat un Părinte, în pustia aceasta, care făcuse şaptezeci de ani, mâncând numai legume şi curmale.

135. A zis un Bătrân: Nimic altceva nu-i apropie pe monahi de Dumnezeu ca buna şi cuviincioasa şi iubitoarea de Dumnezeu curăţie, care aduce cu sine fără clintire ceea ce este plăcut şi potrivit Domnului, precum a mărturisit aceasta Duhul cel Preasfânt prin luminătorul Pavel[50].

136. A zis un Bătrân: Lăcomia pântecelui este maica desfrânării. A zis iarăşi: Cel ce-şi stăpâneşte pântecele îşi poate stăpâni şi desfrâul, şi limba.

137. Nişte fraţi au fost chemaţi în Schit pentru a curăţa sfoara. Şi unul era bolnav de la nevoinţă şi, tuşind, scotea sânge, pe care-l scuipa. Şi fără să vrea, din scuipatul său cădea peste un frate. Şi acela era luptat de cugetul său să-i spună bolnavului să înceteze a mai scuipa pe el. Şi luând îndată din scuipat, a vrut să-l mănânce. Atunci a zis în sinea lui: Nici să nu mănânci, dar nici să nu vorbeşti.

138. A zis un Bătrân: Bogăţia sufletului este

+ [50] 1 Corinteni 7, 35.

înfrânarea. Aceasta să o dobândim cu cuget smerit, fugind de slava deşartă care este maica relelor.

139. A zis iarăşi: Este bine a posti şi pentru a se hrăni cel sărac.

140. A zis iarăşi: În cuvinte dumnezeieşti să ne desfătăm şi în istorisiri ale Sfinţilor Părinţi să prăznuim, nu cu pântecele desfătându-ne, ci duhovniceşte bucurându-ne.

141. Ziceau despre un mare Bătrân din Lavra Avvei Petru[51] că s-a nevoit cincizeci de ani stând în peştera lui, nici vin bând, nici pâine mâncând, ci numai tărâţe. Şi mânca numai de trei ori pe săptămână.

142. Au adus odată în Schit legume şi dovleci şi le-au pus în biserică, pentru ca atunci când vin fraţii să ia câte puţine la chiliile lor. Şi a luat un Bătrân puţine legume şi puţini dovleci şi mergând pe cale le-a mâncat crude. Întâlnindu-l un frate, l-a întrebat: Unde sunt legumele tale? Iar el a zis: Le-am mâncat. A zis lui fratele: Iată, eu le-am păstrat. Şi a zis lui Bătrânul: Ţie nu ţi-e foame, frate, de aceea le-ai păstrat.

143. Un frate l-a întrebat pe un Bătrân: Dacă obişnuieşte omul să mănânce şi să bea fără discernământ, ce i se întâmplă? A răspuns Bătrânul: I se întâmplă tot răul. Vedem că pustiirea desăvârşită a Ierusalimului s-a făcut din pricina lui Nabuzardan, mai-marele bucătarilor[52]. Şi iarăşi, Domnul porunceşte ucenicilor, zicând: Luaţi seama la voi înşivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile vieţii[53].

144. A zis un Bătrân: Monahul care bea mai mult

✦ [51]Lavra lui Avva Petru se află în valea dinspre apus a Iordanului, între Ierihon şi Marea Moartă. ✦ [52]2 Regi 25, 8. ✦ [53]Luca 21, 34.

de trei pahare[54] să nu se roage pentru mine.

145. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Ce să fac, pântecele meu mă necăjeşte şi mănânc mult şi nu pot să mă înfrânez şi puţin câte puţin trupul meu se înfierbântă? Răspunzând Bătrânul, a zis lui: Dacă nu pui în tine însuţi frica şi postul, nu vei păşi drept pe cale lui Dumnezeu. Și a zis pilda aceasta: Un om avea un măgăruş. Şi pe când stătea el pe măgăruş, acesta se abătea într-o parte sau alta de la drum, iar stăpânul, luând toiagul, l-a lovit. Și a zis lui măgăruşul: Nu mă mai bate şi voi merge de acum drept. După ce a mai mers un timp, s-a dat jos de pe măgăruş şi a pus toiagul în desagă sus, dar măgăruşul nu ştia că deasupra lui este toiagul. Şi cum a văzut pe stăpânul său că nu mai are toiagul, a început să nu mai ţină seama şi să se abată prin semănături. Dar a venit stăpânul lui, a luat toiagul şi l-a bătut până când a mers drept. Aşa este și cu trupul, și cu pântecele.

146. Iarăşi a întrebat fratele pe Bătrân, zicând: Cum mă necăjesc gândurile! Şi, de multe ori, după ce mă stăpânesc, le cert, dar nu pleacă, ci rămân la locul lor? A răspuns Bătrânul și a zis lui: Dacă nu le zici, flămând fiind: Plecaţi de la mine!, nu pleacă, ci rămân. Căci atât timp cât găsesc odihnă, nu pleacă.

147. A zis un Bătrân: Postește cu înţelepciune şi cu acrivie. Vezi să nu se amestece vrăjmaşul în negoţul postului tău. Se pare că despre aceasta Mântuitorul a zis: Să fiţi zarafi pricepuţi[55], adică să recunoaşteţi

---

[54] Pahare de vin. [55] Textul apoftegmei 147 se găseşte aproape neschimbat în cuvântarea Sfintei Sinclitichia, în lucrarea Sfântului Atanasie cel Mare: *Viaţa și petrecerea Sfintei Sinclitichia,*

cu precizie pecetea împărătească. Căci sunt și peceți prefăcute. Firea aurului este aceeași, dar pecetea este diferită. Aurul este postul, înfrânarea, milostenia. Dar fiii păgânilor pun pecetea tiranului lor pe ele și toți ereticii se încununează cu acestea. Trebuie, deci, să-i vedem și să-i ocolim ca pe niște falsificatori. Ia aminte, așadar, să nu fii păgubit, căzând victimă acestora ca un neîncercat. Primește cu hotărâre Crucea Domnului întipărită în virtuți, adică credința dreaptă împreună cu faptele smerite.

148. Odată, când s-a proclamat începutul Postului Mare în Schit, un frate a mers la un mare Bătrân să-i vestească, zicând: Avva, a venit Postul. A zis lui Bătrânul: Care, fiule? Iar fratele a zis: Postul Mare, de patruzeci de zile. Atunci a răspuns lui Bătrânul: Cu adevărat, fiule, de cincizeci de ani, nu știu nici când începe postul despre care vorbești, nici când se sfârșește, căci tot timpul este post pentru mine.

149. Povesteau Părinții că au supus odată un bărbat cumpătat la mucenicie, punându-l la un război amar, încât să fie silită însăși cumpătarea lui. Deci, cele ale uneltirii lor, așa s-au întâmplat: Au așternut într-o grădină, la umbră, un pat, l-au legat pe sfânt de el și au lăsat deasupra lui o femeie necuviincioasă,

---

PG 28, 1488A-1557B. Referitor la propoziția: *Deveniți cămătari pricepuți*, care-n apoftegmă este pusă pe seama Domnului, există consemnarea că se consideră unul dintre cuvintele nescrise ale lui Iisus (A. Resch, *Agrapha. Ausserkananische Schrift-fragmente*, Darmstadt, 1967, nr. 87, pag. 112.) Cuvântul acesta este consemnat ca un cuvânt al Domnului de Sfântul Chiril al Ierusalimului în cateheza a 6-a, cap. 36 și la alți Părinți ai Bisericii (ET).

încât, şi de la plăcerea locului, şi din pricina faptului că nu putea să ocolească în niciun fel lucrarea femeii celei necuviincioase, să fie atras fără voia lui spre fapta desfrânată. Dar bărbatul credincios, când femeia prin sărutările ei i-a aprins plăcerile, şi-a muşcat limba şi, desprinzând o bucată din ea, a scuipat-o asupra ei, oferindu-şi în locul plăcerii dureri înfricoşătoare şi chinuri. Iar aceea s-a înfricoşat şi i s-a făcut scârbă din pricina curgerii sângelui şi prin aceasta sfântul s-a dovedit biruitor în Domnul.

150. Un anahoret stătea în adâncul pustiei de treizeci de ani, având drept hrană fructele unui pom sălbatic[56]. La sfârşit, a început să zică în sine: În zadar mi-am pierdut aici zilele atâtor ani. Iată, atâţia ani nu am mâncat nimic altceva decât din pomul acesta sălbatic şi nici descoperire nu am văzut, nici vreun semn minunat nu am făcut, dintre cele făcute de monahii dinaintea mea. Părăsind cele de aici, voi pleca în lume. Şi, cugetând el acestea, i s-a arătat un înger al Domnului zicând: Ce cugeţi în sinea ta? Iar el i-a spus cele de mai sus. Deci, a zis lui îngerul: Şi ce semn minunat ai fi vrut să faci mai mare decât acesta? Cine este cel care te-a întărit să ai răbdare atâţia ani în locul acesta, hrănit numai din acest pom sălbatic? Rabdă, aşadar, şi roagă-L pe Dumnezeu să-ţi dea smerenie. Iar el, întărit de înger, a făcut răbdare acolo cealaltă vreme a vieţii sale.

151. A zis un Bătrân: Nu este de folos monahului

✦ [56]Cuvântul μαλῶας înseamnă fructul unui pom sălbatic sau al unei tufe, poate un dud sălbatic (ET).

să întrebe cum este cutare sau cum este celălalt. Căci, prin întrebarea aceasta, rupându-se de la rugăciune, cade în flecăreală și vorbire de rău. Aşa încât, nimic nu este mai bun decât tăcerea!

152. Povesteau niște Părinţi că era cineva între Bătrâni de neam pontic, care a ajuns la multe şi mari izbânzi. Despre acela, Bătrânul Teodor, care a devenit episcopul Rosului[57], ne-a zis: Într-o zi a venit foarte aproape de mine la râul sfânt Iordan, în Lavra Pirghilor[58] - căci acolo eram atunci aşezat - și mi-a zis: Arată dragoste, frate Teodore, şi vino cu mine pe Muntele Sinai, căci am pus făgăduinţă să merg acolo. Iar eu, neputând să fac neascultare Bătrânului, am zis lui: Să mergem. De cum am trecut Iordanul, Bătrânul mi-a zis: Frate Teodore, vino să punem metanie, ca până la Muntele Sfânt Sinai să nu mâncăm nimic. Am zis lui: Cu adevărat, părinte, eu nu pot să fac acest lucru. Şi, neputând eu să fac aceasta, Bătrânul a pus metanie și până la Sfântul Munte Sinai nu a gustat nimic. Deci, după ce s-a împărtăşit în Sinai cu Sfintele Taine, atunci a gustat şi hrană. La fel, din Sinai am plecat la Sfântul Mina din Alexandria[59], fără ca acesta să guste mâncare, şi acolo, după ce s-a împărtăşit, a luat şi mâncare. Şi de la Sfântul Mina am venit în Cetatea Sfântă[60], acesta negustând nimic pe drum. Împărtăşindu-se în

---

✦ [57]Rosul este o cetate de pe ţărmul N-V al Antiohiei. ✦ [58]Lavra Pirghilor se află în pustiul Kalamonas, în nordul Mării Moarte. ✦ [59]Este vorba despre biserica Sfântului Mina, marele mucenic, a cărui prăznuire se face pe 11 noiembrie. În persecuţia lui Diocleţian şi Maximilian (296), acesta a părăsit viaţa ascetică de pe muntele Kotiaion sau Kiutahia (Frigia), unde se refugiase pentru

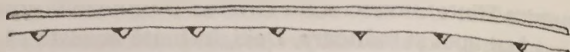
Biserica Sfintei Învieri a lui Hristos Dumnezeul nostru, a luat apoi și mâncare. Deci, în toată această călătorie lungă, Bătrânul a mâncat numai de trei ori, o dată la Muntele Sinai, o dată la Sfântul Mina și o dată la Sfânta Înviere a lui Hristos Dumnezeul nostru.

Sfârşitul tratatului despre înfrânare.

---

nevoinţă, plecând din armată, şi a venit de bunăvoie şi a mărturisit credinţa. După chinuri înfricoşătoare, i s-a tăiat capul. Moaştele rămase de la rugul muceniciei au fost duse de creştini în pământul natal, Egiptul, şi îngropate lângă lacul Mareatida, la vest de Alexandria, unde, datorită multelor minuni săvârşite de sfânt, curgeau mulţimi de oameni chiar şi din ţările vecine. Prima biserică a fost construită pe mormântul sfântului, de Constantin cel Mare şi de episcopul Atanasie cel Mare, şi este consacrată ca centru religios. Mai târziu, în jurul bisericii s-a construit o mânăstire şi în timpul împăratului Zenon (474-491), s-a întemeiat cu contribuţia substanţială a acestuia, întregul oraş format din clădirile din jurul mormântului sfântului, cunoscută ca „Cetatea Sfântului Mina". Ruinele acestui oraş se găsesc în oraşul El Alamaein de astăzi (care înseamnă locul Sfântului Mina) unde puterile aliate în timpul celui de-al doilea război mondial au câştigat o mare victorie împotriva Axei. Biruinţa aceasta a fost pusă pe seama intervenţiei minunate a sfântului.

✦ [60]Ierusalimul.

CAPITOLUL V

DIFERITE POVESTIRI SPRE ÎNTĂRIRE ÎN RĂZBOAIELE RIDICATE ÎN NOI DE DESFRÂNARE

1. A zis Avva Antonie: Socotesc că trupul are o mişcare naturală, întrepătrunsă lui, dar care nu lucrează fără ca sufletul să vrea. Ea înseamnă, aşadar, în trup, o mişcare nepătimaşă. Există şi altă mişcare care vine din hrănirea şi îngrijirea trupului cu mâncăruri şi cu băuturi, din care vine încălzirea sângelui, care împinge trupul spre lucrare. De aceea a zis Apostolul: Nu vă îmbătaţi de vin, în care este desfrânare[1]. Şi iarăşi Domnul, poruncind ucenicilor, a zis: Luaţi seama să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură[2]. Există şi o altă mişcare în cei ce se nevoiesc, care vine din înşelăciunea şi pizma dracilor... Aşa încât, trebuie să ştie oricine că trei sunt mişcările trupeşti: una din fire, alta din lipsa de grijă faţă de mâncăruri, iar a treia de la demoni.

2. Un frate a întrebat pe Avva Agaton despre desfrânare şi acela i-a zis lui: Mergi, aruncă în faţa lui Dumnezeu slăbiciunea ta şi vei avea odihnă.

✦ [1]Efeseni 5, 8. ✦ [2]Luca 21, 34.

3. Altădată, un mare Bătrân a cercetat pe Avva Achilá din Tebaida și i-a zis: Avva, sunt luptat pentru tine. Iar el a zis: Fugi de aici, Părinte, ești luptat pentru mine, acum! Iar Bătrânul, din smerenie, a zis: Da, Avva. Și era acolo, șezând lângă ușă, un bătrân orb și șchiop. Și i-a zis lui Bătrânul: Am vrut să stau aici puține zile și din pricina Bătrânului acestuia nu pot să stau. Auzind, deci, Avva Achilá, s-a minunat de smerenia Bătrânului și a zis: Aceasta nu este desfrânare, ci pizmă este, a vicleniilor draci.

4. A zis Avva Gherontie, cel din Petra, că: Mulți din cei ispitiți de plăcerile trupești, neapropiindu-se de trupuri, au desfrânat în cugetul lor; deci, păzind trupurile fecioreşti, au desfrânat în suflet. Bine este, deci, iubiților, să facem ceea ce este scris și să păzim fiecare inima sa mai mult decât orice[3].

5. Un frate l-a întrebat pe Avva Daniil, zicând: Dă-mi o poruncă și o voi păzi. Și i-a zis lui: Niciodată să nu întinzi mâna ta în farfurie împreună cu o femeie și să mănânci cu ea. Și așa vei fugi puțin de dracul desfrânării.

6. A zis Avva Evdemon despre Avva Pafnutie, părintele Schitului: Am coborât acolo când eram tânăr și nu m-a lăsat să rămân, zicând: Cât sunt eu aici, chip ca de femeie nu voi îngădui să rămână la Schit, din pricina războiului vrăjmașului.

7. A zis Avva Ioan Kolovos că cel care este sătul și vorbește cu un copil a desfrânat deja în gând cu el[4].

✦ [3]Pilde 4, 23. ✦ [4]Ceea ce pare exagerat până la obsesiv, semnalează, de fapt, atenția pe care o acordă pustnicii mișcării interioare a gândului, a cugetului, a inimii. Este cea mai convingătoare dovadă a faptului că lupta se duce pe plan duhovnicesc,

8. A zis Avva Karion că omul care locuiește cu un copil, dacă nu este puternic, dă înapoi, iar dacă este puternic și nu dă înapoi, oricum nu înaintează.

9. A zis Avva Casian: Ne zicea nouă Avva Moise: Bine este a nu ascunde gândurile, ci a le mărturisi Bătrânilor duhovnicești și cu discernământ[5], nu celor care au albit numai din pricina trecerii timpului. Deoarece mulți, privind la vârstă și spunându-și gândurile lor, în loc de vindecare au căzut în deznădejde din pricina lipsei de experiență[6] a celui care i-a ascultat. Era un frate, dintre cei mult-râvnitori, care, fiind tare muncit de dracul desfrâului, a venit la un Bătrân și i-a mărturisit gândurile sale. Iar acela, ascultându-l și fiind lipsit de experiență, s-a mâniat și l-a numit pe frate ticălos și nevrednic de schima monahală, deoarece

---

sufletesc, ceea ce poate confirma fiecare dintre noi, cu un pic de efort. Prinși însă în mentalitatea materialistă, supralicităm fapta exterioară și subevaluăm mișcarea tainică a inimii. Din păcate, mintea noastră, citind aceste apoftegme, se duce spre lucrurile exterioare, spre fapte, dar părinții pustiei se luptau cu gândurile, cu motivația și suportul interior al faptei. ✦ [5]După Sfântul Ioan Scărarul, discernământul este: la cei începători dreapta cunoștință de sine; la cei de mijloc simțul minții care deosebește fără greșeală ceea ce este cu adevărat bine de binele natural și de contrariul lui, răul; la cei desăvârșiți, este cunoașterea care se dă de către strălucirea dumnezeiască și are posibilitatea să lumineze deplin și cele câte sunt întunecate în gândirea celorlalți (ET). ✦ [6]*Experiența (πείρα)* este un concept foarte important în literatura patericală, ca și în cea filocalică, și se referă la faptul confruntării cu realitatea concretă sau cu lucrul respectiv, nu are sensul general pe care de obicei îl dăm noi cuvântului și care se confundă deseori cu vârsta. De aceea pot fi părinți tineri care au experiență și vârstnici lipsiți de experiență.

a primit astfel de gânduri. Auzind acestea, fratele a deznădăjduit întru sine şi, părăsind chilia sa, a plecat în lume. Prin iconomia lui Dumnezeu, l-a întâlnit pe cale Avva Apollo și acela, văzându-l tulburat şi tare abătut, l-a întrebat, zicând: Fiule, care este pricina unei astfel de amărăciuni? Iar acela, la început, din prea multa mâhnire nu a răspuns nimic. În cele din urmă, fiind mult rugat de Bătrân, a mărturisit ale sale, zicând: Gânduri de desfrânare mă muncesc și am fost de le-am spus Bătrânului cutare şi după cuvântul lui nu mai este nădejde de mântuire pentru mine. Deci, deznădăjduind de mine însumi, plec în lume. Auzind acestea, ca un înţelept doctor, părintele Apollo l-a mângâiat mult și l-a sfătuit zicând: Nu te mira, fiule, și nici nu deznădăjdui de tine însuți. Căci eu, la vârsta aceasta și cu părul alb, tare sunt muncit de acele gânduri. Nu te mâhni, deci, de o astfel de aprindere[7], care se vindecă nu atât cu strădania omenească, cât cu mila lui Dumnezeu. Numai, fă-mi bucurie astăzi și întoarce-te în chilia ta. Iar fratele a făcut aşa. Şi plecând de la el, Avva Apollo a mers la chilia Bătrânului care l-a deznădăjduit pe fratele şi, stând afară, se ruga lui Dumnezeu cu lacrimi, zicând: Doamne, care aduci ispitele spre folos, întoarce războiul fratelui la acest bătrân, pentru ca prin ispitire[8] să înveţe la bătrâneţe

---

✦ [7]În sfatul Bătrânului se regăsesc ecouri ale cuvintele Sfântului Apostol Petru din prima sa epistolă: *Iubiţilor, nu vă miraţi de aprinderea care este întru voi, care se face vouă spre ispită* (1 Petru 4, 12). ✦ [8]În original este folosit aici cuvântul πείρα care se traduce astăzi cel mai corect prin *experienţă*. Cuvântul este din aceeaşi familie cu verbul πειράζειν care înseamnă *a ispiti*,

ceea ce atâta timp nu a învăţat, adică să sufere împreună cu cei care au război. Şi cum a sfârşit rugăciunea, a văzut un arap[9] stând lângă chilie şi aruncând săgeţi împotriva bătrânului. De care acela, rănit fiind, îndată se învârtea de colo-colo ca un om beat. Şi neputând să îndure, ieşind din chilie, porni pe drumul spre lume pe care plecase şi fratele mai tânăr. Iar Avva Apollo înţelegând ce se întâmplă a ieşit în întâmpinarea lui şi, apropiindu-se de el, i-a zis: Unde mergi şi care este pricina pentru care ai fost cuprins de tulburare? Temându-se că au fost făcute cunoscute sfântului cele ce i s-a întâmplat, de rușine nu a zis nimic. Atunci, a zis Avva Apollo: Întoarce-te în chilia ta și de acum să cunoști slăbiciunea ta și socotește-te pe tine fie ca neluat în seamă de diavol, fie ca disprețuit. De aceea nu te-ai învrednicit de lupta cu el, precum cei silitori. Dar ce zic de luptă? Atacul lui nicio zi nu ai putut să-l duci. Iar aceasta ți s-a întâmplat pentru că, primind un tânăr luptat de vrăjmașul de obște, în loc să-l îndemni la luptă, l-ai aruncat în deznădejde, nesocotind acea poruncă înțeleaptă care zice: Izbăvește pe cei ce sunt târâți la moarte și pe cei ce se duc clătinându-se la junghiere scapă-i![10] Dar nici pilda Mântuitorului nostru care zice: Trestie strivită nu va frânge și feștilă fumegândă nu va stinge[11]. Căci nimeni nu poate duce uneltirile vrăjmașului, nici să stingă sau să

---

a pune la încercare şi cu substantivul πειρασμός - ispitirea. Părintele Dumitru Stăniloae îl traduce cu *cercare*, cuvânt ieşit din uz în limba română de astăzi. ✦ [9]În scrierile monastice diavolul apare, deseori, sub înfăţişarea unui chip închis la culoare şi urât.. ✦ [10]Pilde 24, 11. ✦ [11]Matei 12, 20.

contenească aprinderea firii dacă harul lui Dumnezeu nu ar păzi slăbiciunea omenească. Și, pentru că s-a împlinit lucrarea aceasta mântuitoare cu noi, să rugăm pe Dumnezeu cu rugăciuni obștești ca să îndepărteze și biciul pe care l-a îngăduit împotriva ta. Căci El face să sufere și iarăși aduce la starea cea dintâi, El lovește și mâinile Lui tămăduiesc[12], smerește și înalță, omoară și învie; El coboară la locuința morților și iarăși scoate[13]. Acestea zicând și rugându-se, îndată l-a izbăvit de războiul care era asupra lui, sfătuindu-l să ceară de la Dumnezeu să-i dea lui limbă de învățătură, ca să cunoască în care vreme trebuie să deschidă gura lui și să spună cuvânt[14].

10. Întrebat despre gândul desfrânării, Avva Kyr Alexandrinul a răspuns astfel: Dacă nu ai gânduri, nu ai nădejde. Dacă nu ai gânduri, ai faptă. Aceasta înseamnă că cel care nu luptă în cugetul său cu păcatul și, luptându-se, nu i se împotrivește, îl săvârșește trupește. Căci cel care are fapte nu este tulburat prin gânduri. A întrebat Bătrânul pe frate zicând: Nu cumva ai obiceiul să vorbești cu femeie? Și a zis fratele: Nu. Dar gândurile mele sunt ca niște zugravi vechi și noi. Amintirile sunt cele care mă tulbură și chipurile femeilor. Iar Bătrânul a zis către el: De morți să nu te temi, ci de vii să fugi, adică de învoirea cu păcatul și de făptuirea lui. Și stăruiește mai mult în rugăciune.

11. Povestea cineva despre un frate care a căzut în păcat că, vizitându-l pe Avva Lot, era tulburat și intra și ieșea neputând să se așeze. Și i-a zis lui Avva Lot: Ce

---

✦ [12]Iov 5, 18. ✦ [13]1 Regi 2, 6-7. ✦ [14]Isaia 50, 4.

ai, frate? Iar el a zis: Păcat mare am făcut şi nu pot să-l destăinui Părinţilor. A zis lui Bătrânul: Mărturiseşte-l mie şi eu îl voi lua asupra mea. Atunci i-a zis: În desfrânare am căzut şi am jertfit idolilor pentru a reuşi acest lucru. Şi a zis lui Bătrânul: Îndrăzneşte, pentru că este pocăinţă. Mergi, stai în peşteră şi posteşte două cu două[15] şi eu voi duce cu tine jumătate din păcat. Deci, împlinindu-se trei săptămâni, Bătrânul a fost înştiinţat că Dumnezeu a primit pocăinţa fratelui şi a rămas acesta ucenic la Bătrân până la moartea lui.

12. Zicea Avva Matoe: A venit un frate la mine şi mi-a zis că vorbirea de rău este mai rea decât desfrânarea. Şi am zis: Este tare cuvântul. Atunci mi-a zis: Şi cum socoteşti că este lucrul acesta? Iar eu am zis: Vorbirea de rău este lucru rău, dar se vindecă repede. Căci de multe ori cel care vorbeşte de rău se pocăieşte zicând: Am vorbit de rău! Iar desfrânarea este moarte trupească.

13. Avva Olimpie, cel de la Chilii, era luptat de desfrânare. Şi i-a zis lui gândul: Mergi şi ia-ţi femeie. Şi ridicându-se a făcut lut şi a plăsmuit o femeie. Apoi a zis: Iată femeia ta. Este nevoie, deci, să lucrezi multe ca să o hrăneşti. Şi lucra mult, ostenindu-se. Şi, după mai multe zile iarăşi ridicându-se, a făcut lut şi a plăsmuit pentru sine o fiică. Apoi a zis gândului său: Iată, a născut femeia ta. Ai nevoie să lucrezi mai mult ca să poţi să hrăneşti copilul tău şi să-l îmbraci. Şi făcând aşa, de multă osteneală s-a istovit pe sine şi a zis gândului: Nu mai pot să suport osteneala. Şi a zis: Deci,

---

✦ [15]Două cu două înseamnă a posti o zi da şi una nu sau a mânca la fiecare a treia zi (ET).

dacă nu poţi să te osteneşti, nici femeie să nu cauți. Şi văzând Dumnezeu osteneala lui, a ridicat de la el războiul şi s-a liniştit.

14. A zis Avva Pimen: Aşa cum păzitorul împăratului stă lângă el, întotdeauna pregătit, la fel trebuie și sufletul să fie pregătit împotriva dracului desfrânării.

15. A întrebat Avva Anuv pe Avva Pimen despre gândurile necurate pe care le naşte inima omului şi despre poftele deşarte. Şi a zis Avvei Pimen: Oare va fi slăvită securea fără cel care o foloseşte? Şi tu, nu da mâna ta acestora și vor sta nelucrătoare.

16. A venit odată un frate la Avva Pimen şi a zis lui: Ce să fac, părinte, căci sunt strâmtorat de desfrânare? Şi, iată, m-am dus şi la Avva Ivistion şi mi-a zis: Nu trebuie să o laşi să zăbovească asupra ta. A zis Avvei Pimen: Faptele Avvei Ivistion sunt sus în cer, cu îngerii, şi uită că eu și tu suntem în desfrânare. Dar, după mine, dacă monahul îşi păzeşte pântecele şi limba şi înstrăinarea de lume, să aibă îndrăzneală, nu va muri.

17. Alt frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce să fac, căci sunt luptat cu desfrânarea şi prins de mânie? A zis Bătrânul: De aceea David zicea: Leul l-am ucis şi ursul l-am sugrumat[16]. Aceasta înseamnă că mânia am tăiat-o, iar desfrânarea am strâmtorat-o în osteneli.

18. A zis iarăşi: A trăi după voia lui Dumnezeu este cu neputinţă pentru cel care este iubitor de plăceri şi iubitor de arginţi.

19. A zis Avva Pimen despre desfrânare şi despre vorbirea de rău: Omul nu trebuie să vorbească deloc

---

[16] 1 Regi 17, 35.

cu aceste două gânduri, nici să cugete în vreun fel la ele cu inima sa. Căci dacă vrea negreşit să le dea chip în inima lui, nu se foloseşte, ci va fi sălbăticit de ele şi nu va avea odihnă.

20. A fost întrebat Avva Pimen despre întinări şi a răspuns că: Dacă vom fi statornici în lucrare şi ne vom îngriji să avem trezvie, nu vom afla în noi întinare.

21. Şi iarăşi: Omul care locuieşte împreună cu un copil şi în care încă mai lucrează patima către acesta sau orice patimă a omului vechi, şi totuşi îl ţine pe acesta cu sine, este asemenea omului care are un ogor mâncat de viermi.

22. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen despre desfrânare şi i-a zis lui Bătrânul: Mult este ajutorul lui Dumnezeu care-l înconjoară pe om, dar nu ne este îngăduit să-l vedem cu ochii noştri.

23. Era un frate în Schit cu Avva Pafnutie. Acesta era luptat de desfrânare şi zicea: Dacă îmi iau zece femei, nu-mi împlinesc pofta mea. Iar Bătrânul l-a rugat zicând: Nu, fiule, este război al demonilor. Dar nu s-a convins, ci a plecat în Egipt şi a luat femeie. După un timp, a urcat Bătrânul în Egipt şi l-a întâlnit pe acesta ducând un coş cu vase de lut. Bătrânul nu l-a cunoscut, dar acela a zis lui: Eu sunt cutare, ucenicul tău. Şi văzându-l Bătrânul în starea aceea, a plâns şi a zis: Cum ai lăsat cinstea aceea şi ai venit în necinstea aceasta? Dar, spune-mi, ai luat zece femei? Şi oftând, a zis: Cu adevărat, una am luat şi mă chinuiesc cum să o satur de pâine. Şi a zis lui Bătrânul: Vino iarăşi cu noi. Şi a zis: Este pocăinţă, avva? Şi a zis lui: Este! Şi

părăsind toate, a urmat lui și intrând în Schit agonisind experiență a devenit monah încercat.

24. Se povestea despre Amma Sarra că a stat treisprezece ani luptată puternic de demonii desfrânării și niciodată nu s-a rugat să se îndepărteze războiul, ci spunea numai: Dumnezeule, dă-mi putere!

25. Ziceau, de asemenea, despre aceasta că a fost atacată odată cu multă putere de duhul desfrânării, care-i amintea de deşertăciunile lumii. Iar ea, nelăsând nici frica de Dumnezeu şi nici nevoința, a plecat într-o zi către cămara ei să se roage. Şi i s-a arătat ei trupeşte duhul desfrânării şi i-a zis: Tu m-ai biruit, Sarra! Iar ea a zis: Nu te-am biruit eu, ci Stăpânul meu, Hristos.

26. A zis Avva Focás că după ce a venit în Schit, Avva Iacob a fost luptat puternic de dracul desfrânării. Şi aproape fiind de a cădea, a venit la mine şi mi-a destăinuit cele ale sale şi mi-a zis: În cutare peşteră plec de luni. Te rog pe tine, pentru Domnul, nimănui să nu spui, nici părintelui meu, ci numără patruzeci de zile şi, când se vor împlini, arată dragoste şi vino la mine, aducând şi Sfânta Împărtăşanie. Şi dacă mă vei găsi mort, îngroapă-mă, iar dacă mă vei găsi încă viu, să-mi dai Sfânta Împărtăşanie. Acestea, deci, auzind de la el, după ce s-au împlinit patruzeci de zile, luând Sfânta Împărtăşanie şi pâine obişnuită curată cu puţin vin, am plecat spre el. Şi numai ce m-am apropiat de peşteră, mult miros greu am simţit care venea din gura lui şi am zis în sinea mea că a adormit fericitul. Dar intrând la el, l-am găsit aproape mort. Şi

cum m-a văzut, mişcându-şi puţin mâna dreaptă cât putea, arăta cu semnul mâinii spre Sfânta Împărtăşanie. Iar eu am zis: Am. M-am ostenit, deci, să-i deschid gura puţin şi am vărsat cinstitul Trup şi Sânge, după ce le-am subţiat cât se putea. Şi a luat putere de la împărtăşirea cu Sfânta Cuminecătură. Şi după mai mult timp, înmuind puţină din pâinea obişnuită, i-am dat; şi după puţin iarăşi, dar numai cât putea să ia. Şi aşa, cu harul lui Dumnezeu, după o zi întreagă, a venit împreună cu mine, mergând la chilia lui izbăvit cu ajutorul lui Dumnezeu de patima nimicitoare a desfrânării.

27. Era un Bătrân care avea un ucenic luptat cu desfrânarea. Şi l-a rugat pe el Bătrânul zicând: Rabdă, fiule, căci este război de la vrăjmaşul. Iar el i-a răspuns: Nu mai pot îndura, avva, dacă nu voi face lucrul. Şi s-a prefăcut Bătrânul şi a zis lui: Şi eu sunt luptat, fiule, deci să mergem să facem împreună lucrul şi să ne întoarcem la chilia noastră. Iar Bătrânul avea o monedă şi o ţinea cu el. Rămâi afară. Lasă-mă mai întâi să intru eu şi după aceea vei intra tu. Şi intrând Bătrânul, a dat desfrânatei moneda şi a rugat-o zicând: Nu întina pe fratele acesta. Şi desfrânata şi-a dat cuvântul că nu va întina pe fratele. A ieşit, deci, Bătrânul şi a zis fratelui: Intră. Şi când a intrat acesta, desfrânata i-a zis: Aşteaptă, frate, căci, deşi sunt păcătoasă, avem şi noi lege şi trebuie să o împlinim. A poruncit, deci, aceluia să stea deoparte şi să facă cincizeci de metanii, şi ea în altă parte asemenea. Deci, după ce fratele a făcut douăzeci sau treizeci de metanii, a fost străpuns şi a zis în sine: Cum mă rog lui Dumnezeu,

în timp ce aştept să fac această urâciune? Şi îndată a ieşit, neîntinându-se. Şi văzând Dumnezeu osteneala Bătrânului, a ridicat războiul fratelui şi s-au întors la chilie slăvind pe Dumnezeu.

28. Un frate a fost trimis de avva lui la o ascultare. Şi ieşind la un loc care avea apă, a aflat acolo o femeie ce spăla rufe. Iar el, luptat fiind, i-a zis aceleia să se culce cu el. Aceea i-a zis: A te asculta îmi este uşor, dar îţi devin pricină a multor necazuri. A zis ei: Cum? A răspuns lui aceea: După ce vei face lucrul, te va mustra conştiinţa şi fie vei deznădăjdui, fie îţi va trebui multă osteneală să vii din nou la rânduiala pe care o ai acum. Înainte, deci, de a primi acest lucru, mergi cu pace în drumul tău. Iar el, auzind, a fost străpuns şi a mulţumit lui Dumnezeu şi înţelepciunii ei. Şi venind la avva i-a povestit întâmplarea şi Bătrânul s-a minunat de aceea. Şi l-a rugat pe el fratele să nu mai iasă din mânăstire. Şi cu adevărat a rămas în mânăstire, neieşind niciodată până la moarte.

29. Un frate a plecat să scoată apă din râu. Şi a aflat acolo o femeie care spăla rufe şi i s-a întâmplat lui să cadă cu ea. După păcat, luând apa, a plecat spre chilia lui. Însă demonii, năvălind asupra lui, îl strâmtorau cu gândurile zicând: Unde mergi? Nu mai este pentru tine mântuire. De ce să pierzi şi lumea aceasta? Cunoscând fratele că vor să-l piardă cu totul, a zis gândurilor: De unde aţi venit şi mă strâmtoraţi ca să deznădăjduiesc în mine însumi? Nu am păcătuit. Şi ducându-se la chilie, s-a nevoit în linişte ca ieri şi ca mai înainte. Iar Domnul a descoperit unui Bătrân, vecin cu el, că fratele cutare, căzând, a biruit. Venind,

deci, la el Bătrânul, a zis lui: Cum ești? Iar el a zis: Bine, avva. A zis lui Bătrânul: Și nu ai avut nicio strâmtorare zilele acestea? A zis lui: Niciuna. A zis lui Bătrânul: Mi-a descoperit Dumnezeu că după ce ai căzut, ai biruit. Atunci fratele a povestit Bătrânului toate cele ce i s-au întâmplat. Iar Bătrânul a zis lui: Cu adevărat, frate, discernământul tău a strivit puterea vrăjmaşului.

30. Povestea cineva că un frate care stătea în obşte a fost trimis cu treburile obştii. Era un mirean evlavios într-un sat şi îl primea pe el cu credință ori de câte ori venea în sat. Iar mireanul avea o fiică, de curând rămasă văduvă, după ce stătuse cu bărbatul său doi ani. Deci, intrând şi ieşind fratele, a fost luptat din pricina ei. Aceea, însă, fiind înțeleaptă, a înțeles şi se ferea pe sine să nu se întâlnească cu el. Într-una din zile, însă, plecând tatăl ei într-un oraş din apropiere pentru o nevoie oarecare, a lăsat-o pe aceasta singură acasă. Venind, deci, fratele, după obicei, a aflat-o pe aceasta singură şi i-a zis: Unde este tatăl tău? A zis lui: A plecat la oraş. A început, deci, să fie tulburat fratele de război, vrând să se pornească asupra ei. A zis aceea către el cu înţelepciune: Nu te tulbura deloc. Până când vine tatăl meu suntem aici amândoi. Ştiu că voi monahii nimic nu faceţi fără rugăciune. Scoală-te, deci, şi roagă-te lui Dumnezeu şi ceea ce va pune în inima ta, aceea vom face. Iar el nu a vrut, căci era tulburat de război. A zis lui: Adevărat, tu ai cunoscut vreodată femeie? A zis ei: Nu. Dar şi pentru aceasta vreau ca să aflu ce este. A zis lui: De aceea te tulburi, fiindcă nu cunoşti mirosul urât al femeilor

ticăloase. Şi vrând să micşoreze patima lui, a zis că: În perioada lunară sunt şi nimeni nu poate să se apropie de mine şi nici să suporte mirosul urât. Iar el auzind de la ea acestea și altele asemenea şi simţind silă, şi-a venit în sine şi a lăcrimat. Când a văzut ea că și-a venit în sine, i-a zis: Iată, dacă m-aş fi încredinţat ţie, deja am fi săvârşit păcatul. Cu ce privire, deci, ai fi privit în ochii tatălui meu sau ai fi plecat la mânăstirea ta să asculţi ceata sfinților acelora cântând? Te rog, deci, să fii treaz de acum înainte şi să nu mai vrei pentru o plăcere mică şi ruşinoasă să pierzi asemenea osteneli pe care le-ai făcut până acum şi să te lipseşti de bunătăţile veşnice. Auzind aceste cuvinte de la ea, fratele pățit a zis celui care mi-a povestit mie că a mulţumit lui Dumnezeu, care, prin înțelepciunea şi înfrânarea aceleia, nu l-a lăsat să cadă până la capăt.

31. Un monah, luptat mult timp de dracul desfrânării, simțind în timpul slujbei că vine războiul, nemaiținând seama, s-a dezbrăcat în fața fraţilor şi a dat pe faţă lucrarea lui satana, zicând: Rugați-vă pentru mine, căci de paisprezece ani am acest război. Şi pentru smerenia lui a încetat războiul.

32. Despre același gând al desfrânării a zis un Bătrân: Acestea din nepurtare de grijă le pătimim. Căci, dacă am avea înştiinţarea că Dumnezeu sălăşluieşte în noi, nu am pune înăuntrul nostru vas străin. Căci Stăpânul Hristos, locuind în noi şi fiind împreună cu noi, vede viața noastră. De aceea şi noi, purtându-L în noi şi văzându-L, nu trebuie să fim nepăsători, ci trebuie să ne curăţim pe noi precum Acela curat este. Să

stăm pe piatră şi să lovească cel viclean. Nu te teme, căci nu te va vătăma. Cântă cu putere zicând: Cei care şi-au pus nădejdea în Domnul se aseamănă cu muntele măreţ, Sionul. Nu se va clătina în veac cel ce locuieşte în Ierusalim[17].

33. A zis iarăşi: Vrăjmaşul zice Tatălui: Trimit pe ale mele la ale Tale, pentru a le distruge pe ale Tale. Şi, dacă nu pot să-i amăgesc cu viclenia pe aleşii Tăi, cel puţin le dau închipuiri noaptea. A zis către el Mântuitorul: Dacă un făt născut înainte de vreme va moşteni pe tatăl său, şi aceasta se va socoti păcat aleşilor Mei[18].

34. Ucenicul unui mare Bătrân, luptat fiind cu desfrânarea, a plecat în lume şi s-a logodit. Iar Bătrânu-l, întristându-se, se ruga lui Dumnezeu zicând: Doamne, Iisuse Hristoase, nu îngădui ca robul tău să se întineze cu împreunarea ruşinoasă. Şi, numai ce s-a închis cu femeia sa, acela şi-a dat duhul fără să se întineze.

35. Despre gândurile vătămătoare a răspuns un Bătrân: Te rog, frate, aşa cum am încetat făptuirile, să încetăm şi amintirile. Căci ce suntem, fără numai pământ din pământ?

36. Un frate a fost luptat de desfrânare şi era războiul ca focul arzând în inima lui noaptea şi ziua. Iar fratele se lupta să nu se învoiască cu gândul. Şi după mult timp a plecat războiul, pentru răbdarea fratelui,

---

✚ [17]Psalmul 124, 1. ✚ [18]Apoftegma este foarte obscură ca înţeles. Este posibil ca răspunsul Mântuitorului să asocieze fătul născut mort cu închipuirile date de vrăjmaş aleşilor Săi noaptea, de unde deducem că şi aceste închipuiri vor fi socotite păcat aleşilor.

fără să reușească ceva. Și îndată a venit odihna[19] în inima lui.

37. A fost luptat un alt frate cu desfrânarea. Şi sculându-se noaptea, a venit la un Bătrân și i-a spus gândul. Şi l-a mângâiat pe el Bătrânul. Şi folosindu-se, a plecat la chilia sa. Şi iată, războiul iarăşi a venit asupra lui. Iar el iarăşi s-a dus la Bătrân. Şi a făcut aceasta de mai multe ori. Iar Bătrânul nu s-a întristat, ci îi zicea cele spre folos şi adăuga: Să nu te laşi, ci să vii şi mai des, ori de câte ori te supără demonul, şi să-l dai pe faţă. Pârât în felul acesta, va pleca. Căci nimic altceva nu scârbeşte atât pe demonul desfrânării ca descoperirea lucrărilor lui şi nimic nu-i face atâta plăcere ca ascunderea gândurilor. A venit, deci, fratele la același Bătrân a unsprezecea oară, osândind gândul său. Apoi a zis fratele Bătrânului: Arată dragoste, Avva, și spune-mi cuvânt. A zis lui Bătrânul: Îndrăznește, fiule, dacă ar îngădui Dumnezeu gândului meu să vină la tine, nu l-ai putea duce și ai coborî foarte jos. Și aceasta zicând Bătrânul, pentru multa lui smerenie, a încetat războiul fratelui.

38. A fost războit un alt frate cu desfrânarea şi s-a luptat acesta prelungind nevoinţa timp de paisprezece ani, păzindu-şi gândul său să nu se învoiască poftei. La urmă, venind în biserică, a descoperit lucrul întregii mulţimi şi s-a dat poruncă şi toţi s-au ostenit

---

✦ [19]Odihna lăuntrică pe care o întâlnim deseori în apoftegmele Părinţilor înseamnă pacea adâncă şi linişte, care sunt dar dumnezeiesc. Vieţuirea aceasta este însoţită de certitudinea că *Dumnezeu este cu noi în toate zilele* (Matei 28, 20) (ET).

pentru acesta o săptămână rugându-se lui Dumnezeu şi a încetat războiul.

39. Despre gândul desfrânării a zis un Bătrân eremit: Dormind vrei să te mântuieşti? Mergi şi fă, mergi şi osteneşte-te, mergi şi caută, şi vei afla. Priveghează, bate şi ţi se va deschide[20]. Sunt în lume luptători cu pumnul[21]. Şi, deoarece primesc multe lovituri şi îndură şi se împotrivesc cu putere, sunt încoronaţi. De multe ori şi unul singur, fiind lovit de doi, s-a împotrivit cu tărie loviturilor şi a învins pe cei care-l loveau. Vezi câtă vlăguială rabdă pentru un câştig trupesc? Şi tu, deci, stai drept şi întăreşte-te, şi Dumnezeu va lupta împotriva vrăjmaşului pentru tine.

40. Despre acelaşi gând a zis un alt Bătrân: Să fii precum cel care trece în piaţă prin faţa hanului şi miroase ceva fiert sau fript. Cel care a vrut, a intrat şi a mâncat, iar cel care nu a vrut, a mirosit numai, trecând pe acolo, şi a plecat. Aşa şi tu. Alungă de la tine mirosul urât, scoală-te şi roagă-te zicând: Fiule al lui Dumnezeu, ajută-mă! Aceasta să faci şi cu alte gânduri. Căci nu suntem cei care smulg din rădăcină gândurile, ci cei care luptăm cu ele.

41. Un frate care era tulburat de desfrânare a mers la un Bătrân şi l-a rugat, zicând: Arată dragoste şi roagă-te pentru mine căci sunt tulburat de desfrânare. Iar Bătrânul s-a rugat lui Dumnezeu pentru el. Iarăşi, a doua oară, a venit la Bătrân şi acelaşi cuvânt i-a spus. La fel şi Bătrânul, nu a întârziat să-L roage pe Dumnezeu pentru el, zicând: Doamne, descoperă-mi

---

✦ [20]Luca 11, 9-10. ✦ [21]To παγκράτιον era o întrecere atletică antică a grecilor de luptă liberă şi cu pumnii în acelaşi timp.

șederea[22] fratelui acestuia și de unde vine lucrarea aceasta. Căci Te-am rugat, dar nu a aflat încă odihnă. Și i-a descoperit Dumnezeu cele ale fratelui și a văzut pe acesta șezând și duhul desfrânării în apropierea lui și fratele stând de vorbă cu el. Și un înger stătea de față, trimis la el spre ajutor și se mânia pe fratele căci nu se arunca pe sine la Dumnezeu, ci îndulcindu-se cu gândurile, toată mintea lui o preda lucrării aceleia. A cunoscut, deci, Bătrânul că pricina este de la fratele și când acesta a venit, i-a vestit lui: Tu ești pricina, pentru că te învoiești cu gândurile. Și l-a învățat pe el cum să se împotrivească gândurilor. Astfel venindu-și în fire fratele, prin rugăciunea și învățătura Bătrânului, a aflat odihnă.

42. A fost luptat odată ucenicul unui mare Bătrân cu desfrânarea. Iar Bătrânul, văzându-l pe el ostenindu-se, i-a zis: Vrei să rog pe Dumnezeu să-ți ușureze războiul? Iar el a zis: Nu, avva, căci chiar dacă mă

✤ [22]Cuvântul κάθισμα este un termen tehnic din vocabularul ascetic și înseamnă întreaga lucrare duhovnicească a monahului în chilie: paza minții, rugăciune, psalmodie, meditație și altele, dar în principal înseamnă rugăciunea și vorbirea cu Dumnezeu. Sfântul Grigorie Sinaitul, în capitolul „Despre cum trebuie să stea cel din isihie" spune: „... în răbdare trebuie să fie șederea ta, prin cel care zice *stăruind în rugăciune* (Coloseni 4, 2) și nu cu repeziciune stând, și împuținând durerea...". Și în capitolul „Despre cum trebuie să se cânte" amintește în acest sens: „Când vezi în *șederea* ta rugăciunea lucrătoare mișcându-se neîncetat din inimă, să n-o lași pe aceasta, ci rezistă să cânți până la un timp, dacă din iconomia lui Dumnezeu ea nu te părăsește. Căci, păstrându-L pe Dumnezeu înlăuntru, în afară stai, apucând pe cele din înălțimi, îndepărtându-te de cele de jos" (*Filocalia Sfinților Nevoitori*, Editura ASTER, vol. IV, ET).

ostenesc, văd însă din osteneală rod în mine. Aceasta roagă mai curând pe Dumnezeu, ca să-mi dea răbdare să-l pot duce. A zis Avva: Astăzi am cunoscut că ai înaintat şi m-ai întrecut.

43. Ziceau despre un Bătrân oarecare că a coborât la Schit și avea un fiu care era încă de alăptat. Și pruncul nu a cunoscut ce este femeia. Iar când a ajuns bărbat, îi arătau lui noaptea dracii chipuri de femei şi acesta a vestit tatălui său și acela s-a minunat. Odată, deci, urcând cu tatăl său în Egipt şi văzând femeile, a zis tatălui său: Avva, aceştia sunt cei care vin noaptea la mine în Schit. Și i-a zis lui tatăl său: Aceştia sunt monahii din sate, fiule. Căci altă înfăţişare au aceștia și alta au eremiţii. Şi s-a minunat Bătrânul că i-au arătat demonii în pustie vedenii cu femei. Şi îndată s-au întors la chilia lor.

44. Un frate era nevoitor în Schit şi i-a adus vrăjmaşul în minte o femeie prea-frumoasă și îl necăjea foarte tare. Cu rânduiala lui Dumnezeu a venit un alt frate, coborând din Egipt la Schit. Şi vorbind ei, acesta a spus că femeia lui cutare a murit. Era chiar aceea cu care era luptat nevoitorul acela. Iar el, auzind, şi-a luat mantaua şi, noaptea, sculându-se, a mers în Egipt şi deschizând mormântul ei, a şters cu mantaua sa curgerile răumirositoare şi s-a întors ţinând-o în chilia sa. Şi a pus duhoarea aceea în faţa sa şi lupta împotriva gândului, zicând: Iată pofta pe care o căutai, o ai în faţa ta, satură-te. Şi aşa, în duhoarea aceea, s-a chinuit pe sine, până când a încetat războiul din el.

45. A venit cineva la Schit să se facă monah, având cu el şi pe fiul său, de curând luat de la sânul mamei

lui. Şi cum s-a făcut acesta tânăr, au început demonii să-l atace şi el a zis tatălui său: Mă duc în lume, căci nu am putere să duc războiul. Iar tatăl lui stăruia, rugându-l. Şi iarăşi a zis tânărul: Avva, nu mai am putere, lasă-mă să plec. A zis lui tatăl: Fiule, mai ascultă-mă o dată în ceea ce îţi spun. Ia cu tine patruzeci de perechi de pâini şi frunze de finic pentru patruzeci de zile şi du-te în cea mai îndepărtată pustie şi rămâi acolo patruzeci de zile şi să se facă voia Domnului. Iar el a ascultat de tatăl său şi, sculându-se, a intrat în pustie. Şi a rămas acolo douăzeci de zile, ostenindu-se, împletind frunzele uscate de finic şi mâncând pâine uscată. Şi, iată, a văzut lucrarea drăcească venind spre el. A stat înaintea lui ca o arăpoaică foarte rău mirositoare, încât acesta nu putea să suporte mirosul urât şi a alungat-o. I-a zis, deci, lui demonul: Eu în inimile oamenilor par dulce. Dar pentru ascultarea ta și pentru osteneala ta nu m-a lăsat Dumnezeu să te amăgesc şi ţi-a arătat mirosul meu urât. Iar el, sculându-se şi mulţumind lui Dumnezeu, a venit la tatăl său şi i-a zis: Nu vreau să mai plec în lume, avva. Căci am văzut lucrarea drăcească şi duhoarea ei. Dar şi tatăl lui fusese înştiinţat despre cele întâmplate şi a zis tânărului: Dacă ai fi rămas patruzeci de zile şi ai fi păzit până la capăt porunca, ai fi văzut o mai mare vedere duhovnicească.

46. Ziceau despre unul din Părinţi că era din lume şi avea război în legătură cu femeia lui. Şi el povestea aceasta Părinţilor. Şi văzând ei că este vrednic şi că face mai mult decât îi spuneau aceia, i-au pus lui nevoinţe, încât să se istovească trupul lui şi să nu poată

nici să se mai ridice. Din rânduiala lui Dumnezeu, a venit unul din părinţii străini să viziteze Schitul. Şi venind în faţa chiliei lui, a văzut uşa deschisă şi a trecut, mirându-se că nimeni nu a ieşit în întâmpinarea lui. Întorcându-se, deci, a bătut, zicând că poate fratele este bolnav. Şi bătând a intrat şi l-a găsit pe acela în mare suferinţă şi i-a zis: Ce ai, părinte? Şi i-a povestit lui, zicând: Eu sunt din lume şi mă luptă acum vrăjmaşul cu femeia mea. Şi am povestit aceasta Părinţilor şi mi-au pus diferite rânduieli, pe care împlinindu-le, m-am istovit, dar războiul creşte. Auzind acestea, Bătrânul s-a întristat şi a zis lui: Desigur, Părinţii, puternici fiind, bine ţi-au pus ţie nevoinţele. Dar dacă asculţi smerenia mea, aruncă-le de la tine pe acestea şi ia puţină hrană la vremea ei şi, făcându-ţi mica ta slujbă, aruncă pe Domnul grija ta[23]. Căci cu ostenelile tale nu poţi să treci peste lucrul acesta. Iar trupul nostru este ca un veşmânt. Dacă îl îngrijeşti, se păstrează, dacă nu-l îngrijeşti, se strică. Iar el, auzindu-l, a făcut aşa şi în câteva zile a plecat războiul de la el.

47. Era un anahoret din cei vechi, şezând în munte şi înaintând în evlavie, în părţile Antinoului[24]. Deci, am auzit de la monahi cunoscuţi lui, că mulţi se foloseau de cuvântul lui şi de lucrarea lui. Aşa fiind, l-a pizmuit vrăjmaşul ca pe toţi cei virtuoşi şi i-a pus un gând sub pretextul evlaviei: Nu trebuie să fii servit şi să fii slujit de alţii, ci tu eşti mai curând dator să slujeşti altora şi nu slujeşti. Măcar ţie însuţi să-ţi slujeşti.

✦ [23]Psalmul 54, 25. ✦ [24]Ἀντίνοον este un oraş pe ţărmul de răsărit al Nilului, vizavi de Hermopolis, în hotarele Eptanomidei şi Thebaidei (ET).

Drept aceea, mergi și vinde-ți coșulețele în cetate și cumpără-ți cele trebuincioase, apoi întoarce-te iarăși la locul tău de retragere și să nu mai fii nimănui povară. Aceasta îl sfătuia amăgitorul, pizmuind liniștea lui și petrecerea cea după cuviință cu Domnul și folosul celor mulți. Căci din toate părțile se străduia vrăjmașul să-l amăgească și să-l prindă. Iar el, fiind încredințat ca de un gând bun, a coborât din mânăstirea lui, cel care era odată lăudat, fără experiență fiind în ceea ce privește multa viclenie a pânditorului, deși era un anahoret cunoscut și vestit celor care-l văzuseră. Întâlnind o femeie după mult timp și din nepurtare de grijă fiind amăgit, a mers în loc pustiu, urmând lui și vrăjmașul, și a căzut cu ea lângă un râu. Dându-și seama că s-a bucurat vrăjmașul de căderea lui, a deznădăjduit de sine însuși, pentru că a întristat Duhul lui Dumnezeu și pe îngeri, și pe Părinți, dintre care mulți au biruit pe vrăjmaș în războaie. Și pentru că nu se asemăna cu niciunul dintre aceștia, s-a întristat tare. Și neamintindu-și că Dumnezeu dă putere celor care nădăjduiesc cu adevărat în El, împietrit în privința vindecării greșelii lui, a vrut să se arunce în apele râului spre moarte și spre deplina bucurie a vrăjmașului. Dar din prea multa durere a sufletului său, trupul s-ar fi istovit, și dacă mai apoi nu l-ar fi ajutat milostivul Dumnezeu, ar fi murit spre deplina bucurie a diavolului. În cele din urmă, venindu-și în sine, a socotit că trebuie să arate mai multă osteneală în suferința lui și să roage stăruitor pe Dumnezeu cu plânset și tânguire. Și a plecat iarăși la mânăstirea sa. Și încuind ușa, a început să plângă așa cum trebuie

plâns un mort, rugând pe Dumnezeu, postind și priveghind cu multă durere. Și s-a subțiat la trup, dar nu a primit înștiințare de primirea pocăinței. Iar frații veneau la el de multe ori pentru folosul lor și băteau la ușă, dar el le spunea că nu poate să le deschidă. Căci am dat cuvânt, zicea, un an întreg să mă pocăiesc cu adevărat. Și zicea: Rugați-vă pentru mine. Era nedumerit și nu știa ce să spună, ca să nu se smintească cei ce auzeau, căci era tare cinstit de ei și mare monah. Și a împlinit un an întreg postind îndelung și pocăindu-se cu adevărat. Iar când a venit ziua de Paști, în noaptea Sfintei Învieri, luând un opaiț gol și pregătindu-l, l-a pus într-un vas nou, a pus capacul de cu seară și s-a ridicat la rugăciune, zicând: Dumnezeule, îndelung-răbdătorule și mult milostive, care vrei și pe păgâni să-i mântuiești și la cunoștința adevărului să vină[25], la tine am alergat Mântuitorul sufletelor. Miluiește-mă pe mine care mult te-am amărât spre bucuria vrăjmașului. Și iată, mort sunt, ascultând de vrăjmaș. Tu, deci, Stăpâne, care și pe cei necredincioși și pe cei nemilostivi îi miluiești, și pe cei de aproape ne înveți să-i miluim, îndură-te de smerenia mea. Căci la Tine nimic nu este cu neputință, că la iad s-a risipit sufletul meu[26]. Fă milă, că ești bun cu făptura Ta, Cel care vei învia în Ziua Învierii și trupurile care încă nu sunt. Auzi-mă, Doamne, că se topește duhul meu[27] și chinuitul meu suflet. S-a mistuit și trupul meu pe care l-am întinat și nu mai am putere să trăiesc, cuprins de dorul tău și fără încurajarea că mi-a fost iertat păcatul

✤ [25] 1 Timotei 2, 4. ✤ [26] Vezi Psalmul 87, 4. ✤ [27] Vezi Psalmul 142, 7.

pentru care m-am pocăit. Îndoită îmi este deznădejdea. Viază-mă pe mine cel strivit și poruncește să se aprindă cu focul Tău opaițul, ca luând și eu curajul milei din îndurările iertării, restul timpului pe care mi-l vei dărui să viețuiesc, păzind poruncile Tale și de frica Ta să nu mă îndepărtez, ci să-ți slujesc Ție cu adevărat și mai mult decât înainte. Și acestea zicând în noaptea Învierii, cu multe lacrimi, s-a sculat să vadă dacă s-a aprins opaițul. Și descoperindu-l și văzând că nu s-a aprins, iarăși a căzut cu fața la pământ, rugându-l pe Domnul și zicând: Știu, Doamne, că s-a făcut luptă pentru a fi încununat eu și nu am luat seama la pașii mei, alegând mai curând plăcerea trupului cea care duce pe cei necredincioși în iad. Ai milă de mine, Doamne, căci, iată, iarăși, mărturisesc bunătății Tale urâciunea mea în fața îngerilor Tăi și a tuturor drepților, și dacă nu ar fi fost sminteală și oamenilor aș fi mărturisit. Deci, îndură-Te de mine, pentru ca și pe alții să-i îndrum. Da, Doamne, dă-mi viață. Astfel, de trei ori rugându-se, a fost auzit. Și ridicându-se, a găsit opaițul arzând luminos. Înveselindu-se de nădejde, s-a întărit cu bucuria inimii și se bucura foarte minunându-se de harul că în felul acesta l-a înștiințat Dumnezeu. Și zicea: Nevrednic fiind, Doamne, și de această viață de aici, m-ai miluit cu acest semn mare și cu totul nou. Căci ai cruțat, Iubitorule de oameni, sufletele Tale. Așa petrecând el în mărturisire și mulțumire către Domnul, s-au ivit zorii Zilei celei sfinte. Și se bucura în Domnul, uitând de hrana trupească. Iar lumina opaițului a păstrat-o toate zilele

lui punând ulei şi acoperind-o deasupra ca nu cumva să se stingă. Şi aşa, iarăşi, Duhul Sfânt a sălăşluit întru el şi a devenit tuturor cunoscut cu smerenia lui şi cu mărturisirea lui cea către Domnul, bucurându-se cu mulţumire. Iar când avea să-şi dea sufletul a văzut cu câteva zile înainte descoperire.

48. Un Bătrân oarecare stătea în pustia îndepărtată. Acesta avea o rudenie, care după mulţi ani a dorit să-l vadă. Deci, a cercetat unde stă şi a luat drumul pustiei. Şi aflând tovărăşia unor cămilari, a intrat în pustie împreună cu ei. Era însă purtată de diavol. Şi ajungând la uşa Bătrânului, a început să se recomande pe sine prin anumite dovezi, zicând: Sunt rudenia ta. Şi a rămas la el. Iar Bătrânul, fiind luptat, a căzut cu ea. Era un alt eremit care şedea în părţile de jos. Şi în timp ce umplea ulciorul cu apă la ora mesei, s-a răsturnat ulciorul. Şi, din rânduiala lui Dumnezeu, şi-a zis: Voi intra în pustie ca să vestesc acest lucru Bătrânului. Şi ridicându-se, a plecat. Dar făcându-se seară, s-a culcat într-un templu idolesc care era pe cale. Şi a auzit în timpul nopţii pe draci zicând: În noaptea aceasta am aruncat pe cutare anahoret în desfrânare. Şi auzind s-a întristat. Şi venind la Bătrân, l-a aflat pe acesta posomorât şi i-a zis: Ce să fac, avva, că am vrut să umplu ulciorul meu la ceasul mesei şi s-a răsturnat? Şi i-a zis lui Bătrânul: Ai venit să mă întrebi despre ulciorul care s-a răsturnat? Eu, însă, ce să fac că în noaptea aceasta am căzut în desfrânare? Iar el a zis: Şi eu am aflat! Şi i-a zis: Cum ai aflat? Şi i-a zis lui: Dormeam în templu şi am auzit pe demoni vorbind

despre tine. Şi a zis Bătrânul: *Iată, eu voi ieşi în lume!* Iar el, îl ruga zicând: Nu, părinte, ci rămâi la locul tău, iar femeia trimite-o de aici, căci aceasta este trimisă de vrăjmaşul. Iar el, ascultându-l pe acesta, a rămas, adăugând vieţuirii sale multe lacrimi, până când a revenit la starea sa de la început.

49. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: Dacă se întâmplă omului să cadă în ispită din pricina vreunei lucrări drăceşti, ce se întâmplă cu cei care se smintesc? Şi i-a povestit: Un diacon era vestit într-o obşte din Egipt. Iar un politician, fiind prigonit de stăpânitorul ţinutului, a venit cu toată casa lui la obşte. Şi din lucrarea celui rău, diaconul a căzut cu o femeie şi s-a făcut de toată ruşinea. Şi a plecat la unul din Bătrânii care îi erau dragi lui şi a vestit aceluia lucru. Iar Bătrânul avea o criptă înlăuntrul chiliei lui; şi l-a rugat pe el diaconul, zicând: Îngroapă-mă aici de viu şi să nu dai de veste nimănui. Şi intrând în locul acela întunecat, s-a pocăit cu adevărat. Şi după un timp s-a întâmplat ca apa râului să nu urce. Şi făcând cu toţii litanie, s-a descoperit unuia dintre sfinţi că dacă nu va ieşi şi nu se va ruga diaconul ascuns de cutare Bătrân, nu se va ridica apa. Şi auzind, s-au minunat şi, venind, l-au adus pe acesta din locul unde era şi s-a rugat şi apa a urcat. Şi cei care se smintiseră odinioară s-au folosit mult mai mult de pocăinţa acestuia şi au slăvit pe Dumnezeu.

50. Doi fraţi au plecat în piaţă ca să vândă lucrurile lor. Şi cum s-a depărtat unul din cei doi, a căzut în desfrânare. Venind fratele lui, i-a zis: Să mergem

în chilia noastră, frate. Iar el a răspuns lui zicând: Nu mergem. Şi l-a rugat pe el zicând: De ce, fratele meu? Iar el a zis: Când ai plecat tu de lângă mine, am căzut în desfrânare. Şi vrând să-l câştige pe el, fratele lui a început să-i spună: Și cu mine, când m-am depărtat de tine, s-a întâmplat la fel. Dar să mergem şi să ne pocăim cu durere și Dumnezeu ne va ierta pe noi. Şi venind, au vestit Bătrânilor întâmplarea lor. Şi le-au dat poruncă să se pocăiască. Și se pocăia cel nevinovat pentru fratele lui ca și cum ar fi păcătuit el însuși. Văzând Dumnezeu osteneala iubirii lui, în câteva zile a arătat unuia dintre Bătrâni că pentru multa iubire a fratelui care nu păcătuise a fost iertat cel care păcătuise. Iată, aceasta înseamnă să-şi pună sufletul pentru fratele său[28].

51. A venit odată un frate la un Bătrân și a zis: Fratele meu mă scoate din rânduială, mergând încoace şi încolo și mă tulbură. Şi l-a rugat pe el Bătrânul, zicând: Poartă-l pe el, frate, şi Dumnezeu, văzând osteneala răbdării tale, îl va aduce la rânduială. Căci nu cu asprime se schimbă uşor cineva, nici nu scoate demon pe demon[29]. Ci mai curând cu bunătate îl schimbi în bine. Căci şi Dumnezeul nostru cu mângâierea îi aduce pe oameni la cele bune. Şi i-a povestit că: Erau în Tebaida doi fraţi; şi unul, fiind luptat cu desfrânarea, a zis celuilalt: Mă duc în lume. Iar celălalt plângea şi zicea: Nu te las, frate, să mergi şi să-ţi pierzi osteneala şi fecioria ta. Iar el nu se lăsa convins şi a zis: Nu stau, ci plec. Sau vino cu mine şi mă voi întoarce iarăşi cu tine, sau slobozeşte-mă şi voi rămâne în lume. Şi

◆ [28]Vezi Ioan 15, 13. ◆ [29]Matei 12, 26.

fratele a mers să întrebe pe un Bătrân mai mare. Și i-a zis Bătrânul: Du-te cu el și Dumnezeu, pentru osteneala ta, nu-l va lăsa să cadă. Și ridicându-se, au venit în lume. Și cum au ajuns în sat, văzând Dumnezeu osteneala iubirii lui, a ridicat războiul de la fratele său. Și i-a zis: Să mergem iarăși în pustie, frate! Iată, să socotim că am păcătuit, ce am câştigat din aceasta? Şi s-au întors nevătămaţi la chilia lor.

52. Un frate, luptat de demon, a plecat la un Bătrân, zicându-i acestuia că: Cei doi frați sunt împreună, unul cu altul. Și Bătrânul a aflat că este batjocorit de demon și trimiţând a chemat pe cei doi. Și când s-a făcut seară, a aşternut o rogojină pentru cei doi frați și i-a acoperit pe amândoi cu o singură pătură, zicând: Fiii lui Dumnezeu sunt sfinţi. A zis apoi ucenicului său: Pe fratele acesta închide-l singur într-o chilie mai departe, căci acesta are patima în el.

53. Un frate a zis unui Bătrân: Ce să fac, părinte, că mă omoară gândul murdar? A zis lui Bătrânul: Când mama vrea să înţarce copilul, pune pe pieptul ei skilla[30] şi vine copilul după obicei să sugă şi de la amăreală pleacă. Pune, deci, şi tu skilla. A zis lui fratele: Care este skilla pe care trebuie să o pun? Şi a zis Bătrânul: Amintirea morţii şi a chinurilor veacului ce va să vină.

54. Acelaşi a întrebat alt Bătrân despre acelaşi gând şi i-a zis lui Bătrânul: Eu niciodată nu am fost luptat cu lucrul acesta. Şi s-a smintit fratele şi a plecat la un alt Bătrân, zicând: Iată, aceasta mi-a spus cutare Bătrân şi m-am smintit pentru că a spus ceva

---

[30] Σκίλλα: Este vorba de o plantă al cărei rod are gust foarte amar.

mai presus de fire. A zis lui Bătrânul: Acel om al lui Dumnezeu nu ţi-a spus simplu aceasta, ci mergi înapoi şi fă-i metanie ca să-ţi spună puterea cuvântului. Sculându-se deci, fratele a venit la Bătrân şi i-a pus metanie, zicând: Iartă-mă, avva, că am fost fără minte şi am plecat nelămurit. Te rog, explică-mi cum nu ai fost niciodată luptat de desfrânare. A zis lui Bătrânul: De când am devenit monah, nu m-am săturat de pâine, nici de apă, nici de somn. Şi lipsa acestora, tulburându-mă tare, nu mă lăsa să simt războiul despre care ai spus. Şi a ieşit folosit fratele.

55. Un frate a întrebat pe unul din Părinți: Ce să fac că mereu gândul meu este la desfrânare şi nu mă lasă să mă odihnesc niciun ceas și sufletul meu este strâmtorat. Iar acela i-a zis: Când demonii seamănă gândurile, să nu stai de vorbă cu ele. Căci este lucrarea lor aceea de a pune totdeauna gânduri. Ei nu pierd din vedere acest lucru, dar nu pot sili. Ai văzut ce au făcut madianiţii? Au împodobit pe fiicele lor şi le-au prezentat israeliților. Pe niciunul dintre ei nu i-a forţat. Dar cei care au voit au căzut cu ele, în timp ce alţii s-au întristat, i-au ameninţat şi au ajuns să ucidă[31]. Aşa este şi cu gândurile. Răspunzând fratele, a zis Bătrânului: Ce să fac, însă, că sunt slab şi patima mă biruieşte? Iar el i-a zis: Ia seama la ele şi, când încep să-ţi spună ceva, nu le răspunde, ci ridicându-te, roagă-te şi pune metanii, zicând: Fiule al lui Dumnezeu, miluieşte-mă![32] A zis lui, deci, fratele: Iată, citesc, avva, dar nu este pătrunsă inima mea, căci nu cunosc

✦ [31]Numeri 25, 1-3. ✦ [32]Este una dintre dovezile timpurii ale rugăciunii isihaste.

puterea cuvântului. Iar acela a zis: Tu citește numai, căci am auzit că au zis Avva Pimen și mulți dintre Părinți cuvântul acesta: Descântătorul nu cunoaște puterea cuvintelor pe care le rostește, dar animalul aude și cunoaște puterea cuvântului și se supune[33]. Așa și noi. Chiar dacă nu cunoaștem puterea cuvintelor pe care le rostim, cu toate acestea, demonii, auzindu-le, pleacă de frică.

56. Ziceau Bătrânii că gândul desfrânării este ca un papirus[34]. Dacă el este semănat în noi, iar noi, neîncredințându-ne lui, îl lepădăm de la noi, se taie cu ușurință. Dar dacă, după ce se seamănă acesta, ne îndulcim cu el, încredințându-ne lui, preschimbându-se, devine ca fierul și se taie cu greutate. Este nevoie, deci, de discernământ față de acest gând, căci pentru cei care i se încredințează nu este nădejde de mântuire, iar pentru cei care nu i se încredințează este pregătită cununa.

57. Doi frați, luptați de desfrânare, au plecat și au luat femei. Mai târziu au spus unul către celălalt: Ce am câștigat părăsind rânduiala îngerească și venind în necurăția aceasta? Și, după acestea, vom merge în foc și în iad. Să ieșim iarăși în pustie. Și ieșind, au rugat pe Părinți să le dea canon de pocăință, mărturisindu-se de toate ce au făcut. Și Părinții i-au separat

---

✦ [33]Este o trimitere indirectă la Psalmul 57, 5-6. ✦ [34]În text este *biblion*. Scrierea corectă ar fi *biblos*, numele egiptean al papirusului. Din foaia interioară a papirusului care se numea *biblos* se construia materialul de scris. *Biblion* este diminutivul cuvântului *biblos* și înseamnă carte mică din papirus. În apoftegma 56, din conexiunea celor spuse, devine evident că este vorba de planta *papirus* (ET).

pe unul de altul pentru un an şi le-au dat la amândoi porţii egale de pâine şi apă. Căci arătau la fel. Şi când s-a împlinit timpul de pocăinţă, au ieşit, şi Părinţii au văzut pe unul palid şi trist tare, iar pe celălalt îmbujorat şi bucuros. Şi se mirau pentru că primiseră aceeaşi mâncare. L-au întrebat, deci, pe cel posomorât: Pe unde ai umblat cu gândurile tale în chilia ta? Iar el a zis: La relele pe care le-am făcut şi la iadul în care voi merge am cugetat şi de frică osul meu s-a lipit de carnea mea[35]. Au întrebat şi pe celălalt: Şi tu la ce te-ai gândit în chilia ta? Iar el a zis: Lui Dumnezeu i-am mulţumit că m-a izbăvit de necurăţia lumii şi de iadul ce va să fie şi m-a adus în vieţuirea aceasta îngerească. Şi pomenind pe Dumnezeu, mă bucuram[36]. Şi au zis Bătrânii că pocăinţa amândurora este egală la Dumnezeu.

58. Era un Bătrân la Schit; şi căzând el în boală grea, îl slujeau fraţii. Şi văzând Bătrânul că se oboseau a zis: Mă duc în Egipt, ca să nu istovesc pe fraţii mei. Şi i-a zis lui Avva Moise: Nu pleca, pentru că vei cădea în desfrânare. Iar el, întristându-se, a zis: A murit trupul meu şi tu îmi spui astfel de lucruri? A plecat deci, în Egipt. Şi auzind oamenii de el, îi aduceau multe. Şi o fecioară oarecare, credincioasă, a venit să-i slujească Bătrânului. După puţin timp, însănătoşindu-se, a căzut cu ea şi aceasta a luat în pântece şi a născut fiu. Iar oamenii îi ziceau ei: De unde este pruncul acesta? Şi a zis: De la Bătrânul. Şi nu au crezut-o pe ea. Iar Bătrânul a zis: Eu l-am făcut. Păziţi deci, pruncul născut. Şi când a fost înţărcat pruncul, într-o zi în care era sărbătoare la Schit, a venit Bătrânul, ţinând copilul pe

✦ [35]Psalmul 101, 6. ✦ [36]Psalmul 76, 4.

umărul său, a intrat în biserică și a zis fraților: Vedeți copilul acesta? Este fiu al neascultării. Aveți grijă de voi, căci eu, iată, la bătrânețe am făcut aceasta. Rugați-vă, dar, pentru mine! Și văzând aceasta, toți au plâns. Iar el, plecând în chilia sa, a pus început lucrului său celui dintâi.

59. Un frate a fost grozav ispitit de dracul desfrânării. Căci patru demoni, preschimbându-se în chip de femei foarte frumoase, au rămas douăzeci de zile, luptând cu el, să-l atragă la împreunarea rușinoasă. Acela însă, luptându-se bărbătește, nu a fost biruit. Văzând Dumnezeu lupta sa cea bună, i-a dăruit lui să nu mai aibă niciodată aprindere trupească.

60. Un anahoret se nevoia în părțile de jos ale Egiptului și era vestit pentru că ședea într-o singură chilie în loc pustiu. Și iată, cu lucrarea satanei, o femeie necuviincioasă, auzind despre el, zicea unor tineri: Ce vreți să-mi dați și eu îl voi face pe anahoretul vostru să cadă? Iar ei au fost de acord să-i dea o sumă oarecare. Și plecând seara, a venit la chilia lui cu pretextul că s-a rătăcit. Și bătând la ușă, acela a ieșit și s-a tulburat, zicând: Cum ai ajuns aici? Iar ea a zis plângând: Rătăcindu-mă am ajuns aici. Și fiindu-i milă, a primit-o în curte, iar el intrând în chilie, a încuiat ușa. Și iată nefericita a început să strige: Avva, mă mănâncă fiarele sălbatice. Iar el iarăși s-a tulburat și temându-se de judecata lui Dumnezeu, a zis: De unde mi-a venit urgia aceasta? Și deschizând ușa, a primit-o înăuntru. Și a început diavolul să arunce săgeți asupra lui pentru ea. Iar el, înțelegând războiul diavolului, zicea în sine: Meșteșugurile vrăjmașului sunt întuneric, iar Fiul lui

Dumnezeu este lumină. Deci, ridicându-se, a aprins opaițul. Arzând de dorință, zicea: Cei care fac aceste lucruri merg în iad. Încearcă, deci, de aici dacă poţi să suporţi focul cel veşnic. Şi punând degetul său deasupra opaițului, îl ardea, dar nu simțea nimic, ars fiind de înfierbântarea fără măsură a trupului. Și făcând aşa, până dimineața și-a ars toate degetele sale. Iar nefericita aceea, văzând ce face, a încremenit de frică. Dimineața, venind la anahoret tinerii aceia, ziceau: A venit aici o femeie aseară? Iar el a spus: Da, iată doarme înăuntru. Şi intrând, au găsit-o pe ea moartă și i-au zis: Avva, a murit. Atunci, descoperindu-și mâinile sale, le-a arătat, zicând: Iată ce mi-a făcut fiica diavolului. M-a făcut să-mi pierd degetele. Şi povestindu-le întâmplarea, a zis: Scris este: Să nu răsplăteşti răul cu rău[37]. Şi făcând rugăciune, a înviat-o pe aceea. Iar ea, plecând, a trăit de atunci înainte cuviincios.

61. Un frate a fost luptat cu desfrânarea. S-a întâmplat să treacă printr-un sat oarecare din Egipt și văzând pe fiica unui preot al păgânilor, a prins drag de ea şi a zis tatălui ei: Dă-mi-o pe aceasta de femeie. Iar acela, răspunzând, i-a zis: Nu pot să ți-o dau, dacă nu iau înștiințare de la dumnezeul meu. Și mergând la demon, a zis lui: Iată a venit un monah şi o vrea pe fiica mea. Să i-o dau? Şi răspunzând demonul, a zis: Întreabă-l dacă se leapădă de Dumnezeul lui și de botez şi de îndeletnicirea de monah. Și venind preotul, l-a întrebat pe monah: Te lepezi de Dumnezeul tău, de botez și de îndeletnicirea de monah? Iar monahul a consimţit. Şi îndată a văzut ca un porumbel ieşind

---

✠ [37] 1 Petru 3, 9.

din gura lui şi zburând către cer. Şi mergând preotul la demon i-a zis: Iată a consimţit cu cele trei lucruri. Atunci, răspunzând diavolul, i-a zis: Să nu-i dai pe fiica ta de femeie. Căci Dumnezeul lui nu s-a îndepărtat de la el şi încă îl ajută. Şi venind preotul, a zis lui: Nu pot să ţi-o dau pe ea, căci Dumnezeul tău te ajută încă şi nu a plecat de la tine. Auzind acestea fratele şi-a zis în sine: Adevărat, Dumnezeu a arătat o asemenea bunătate către mine, şi eu, nefericitul, m-am lepădat de El şi de botez şi de îndeletnicirea monahului! Şi Dumnezeu este bun şi mă ajută încă şi acum? Şi venindu-şi în sine, s-a trezit şi a plecat în pustie la un mare Bătrân şi i-a povestit acestuia întâmplarea. Şi răspunzând Bătrânul, i-a zis lui: Stai cu mine în peşteră şi posteşte trei săptămâni, două zile cu două, şi eu voi ruga pe Dumnezeu pentru tine. Şi Bătrânul s-a ostenit pentru fratele şi l-a rugat pe Dumnezeu zicând: Rogu-te, Doamne, dăruieşte-mi mie sufletul acesta şi primeşte-i pocăinţa. Şi l-a auzit Dumnezeu. Şi când s-a împlinit prima săptămână, a venit Bătrânul la fratele şi l-a întrebat zicând: Ai văzut ceva? Şi răspunzând fratele, a zis: Da, am văzut porumbelul sus, la înălţimea cerului, stând deasupra capului meu. Şi răspunzând Bătrânul, a zis lui: Ia aminte la tine însuţi şi roagă pe Dumnezeu îndelung. Şi după a doua săptămână venind Bătrânul la fratele, l-a întrebat pe el zicând: Ai văzut ceva? Iar el a răspuns zicând. Am văzut porumbelul aproape de capul meu. Şi a poruncit lui Bătrânul: Priveghează şi roagă-te! A venit iarăşi Bătrânul, când s-a împlinit a treia săptămână, şi l-a întrebat pe el, zicând: Ce ai mai văzut? Iar el a zis: Am văzut porumbelul că a venit şi

a stat pe capul meu. Şi am întins mâna să-l prind, dar el, zburând, a intrat în gura mea. Atunci, mulţumind lui Dumnezeu, Bătrânul a zis fratelui: Iată, a primit Dumnezeu pocăinţa ta. De acum înainte ia aminte la tine însuţi. Şi răspunzând fratele, a zis: Iată, de acum voi fi cu tine, avva, până voi muri.

62. Zicea unul din Bătrânii tebaiţi: Eu am fost copil de preot al păgânilor. Mic fiind, şedeam deseori în templu şi priveam pe tatăl meu intrând să aducă jertfe idolului. Odată am intrat în ascuns în spatele lui şi am văzut pe satana şezând şi toată oştirea lui fiind de faţă. Şi iată unul dintre căpeteniile lui, venind, i s-a închinat: Răspunzând, diavolul a zis lui: De unde vii? Iar el a zis: În ţinutul cutare am fost şi am ridicat războaie şi multă tulburare şi vărsare de sânge am făcut şi am venit să-ţi vestesc. Şi a zis lui: În cât timp ai făcut acestea? Iar el a zis: În treizeci de zile. Iar acela, poruncind să fie biciuit, a zis: În atâta timp numai atât ai făcut? Şi iată altul s-a închinat lui şi el i-a zis: Şi tu de unde vii? Răspunzând demonul, a zis: Pe mare am fost şi am ridicat furtuni, şi am scufundat vapoare, şi mulţi oameni am omorât şi am venit să-ţi vestesc. Iar el a zis? În cât timp ai făcut acestea? Iar demonul a zis: În douăzeci de zile! A poruncit şi pe acesta să-l biciuiască, zicând: De ce în atâtea zile numai atât ai făcut? Şi iată al treilea venind, i s-a închinat lui, iar el a zis: Şi tu de unde vii? Şi răspunzând demonul, a zis: În cutare cetate s-a făcut nuntă şi eu am ridicat război mare şi multă vărsare de sânge am făcut, omorând mirele şi mireasa şi am venit să-ţi vestesc aceasta. Iar el a zis: În câte zile ai făcut aceasta? Şi a zis: În zece.

A poruncit să-l biciuiască şi pe acesta ca pe unul care a tras de timp. După aceea a venit un altul să i se închine şi el i-a zis: De unde vii tu? Iar acela a zis: În pustie am fost şi iată am patruzeci de ani de când lupt împotriva unui monah şi în noaptea aceasta l-am făcut să cadă în desfrânare. Auzind aceasta, s-a ridicat şi l-a îmbrăţişat. Şi ridicând cununa pe care o purta, a pus-o pe capul lui şi l-a aşezat pe tron împreună cu sine, zicând: Ai făcut un lucru mare. A zis Bătrânul: Văzând aceasta, am zis: cu adevărat este mare tagma monahilor. Astfel Dumnezeu a binevoit mântuirea mea; şi plecând, m-am făcut monah.

63. Un frate a întrebat un Bătrân zicând: Dacă va cădea monahul în ispită, se întristează, pentru că după ce a ajuns la oarecare creştere, se vede iarăşi jos şi se osteneşte mult până se ridică. Iar cel care vine din lume pune început şi sporeşte. Şi răspunzând Bătrânul, a zis: Monahul care cade în ispită este precum casa care cade. Dacă este într-adevăr treaz la minte şi vrea să-şi zidească din nou locuinţa căzută, găseşte mult material, temeliile, pietrele, lemnele, pământul şi poate să propăşească mai repede decât cel care încă nu a săpat şi nu a pus temelii şi care nu are niciun material din cele necesare, ci pune început cu nădejdea că poate va reuşi să o termine. Aşa se întâmplă şi cu cel care are lucrarea monahului. Dacă va cădea în ispită şi se va întoarce, are multe din cele necesare: cititul, cântarea, lucrul de mână, care sunt temeliile. Iar până când învaţă acestea începătorul, tu ajungi la rânduiala pe care o aveai înainte.

64. A întrebat cineva pe un Bătrân: Ce să fac, avva,

pentru desfrânare? Iar Bătrânul i-a zis lui: În legătură cu acest gând, păzeşte-te cu toată puterea ta. Căci din acest gând vine deznădejdea pentru mântuire a celui ce este biruit de el. Aşa cum se întâmplă cu corabia care se luptă cu furtunile şi cu valurile şi cu vânturile, dacă se pierde cârma, este în primejdie, dar încă pluteşte; la fel, dacă se frânge vreun catarg ajutător sau ceva din acestea, încă au nădejdi bune pentru că vasul nu s-a scufundat. Tot aşa şi monahul, dacă este nepăsător cu alte patimi, nădăjduieşte să le biruiască pe acestea prin pocăinţă. Dar de cade o dată în patima desfrânării și naufragiază, ajunge la deznădejde pentru că vasul s-a scufundat[38].

65. A venit cineva la bătrâneţe la fraţi. Acesta era fecior şi nu ştia că există desfrânare. Şi ridicându-şi ochii săi, a văzut dracii în cerc în jurul său ca arapii, mişcându-i patima. El zicea că mădularul acesta îl are omul aşa cum ulciorul are gâtul prin care iese apa. La fel şi mădularul acesta scoate apa din om. Şi iată a căzut o piatră de pe acoperiş şi a auzit un glas dulce. Şi, pentru că a urmat un gând firav, ridicându-se, a mers la un Bătrân şi i-a povestit acest lucru. Iar acela a zis: Ai văzut dracii! Piatra care a căzut este diavolul şi glasul pe care l-ai auzit este pofta. Ia aminte, deci, la tine

✦ [38]În această apoftegmă, poziţia categorică a Avvei faţă de urmările neîndreptate ale desfrânării vine aparent în antiteză cu înţelesul pe care îl dau alţi Bătrâni despre cel căzut şi despre încurajarea în pocăinţă, aşa cum se prezintă în multe apoftegme ale acestui capitol. Aici este vorba despre un îndemn foarte ferm prin care Avva arată fratelui care întreabă ponderea specială a acestui păcat în relaţie cu alte patimi omeneşti şi subliniază pericolul naufragiului, cu urmările neprevăzute.

însuți și roagă-te la Domnul ca să te ajute să treci peste război[39]. Şi i-a arătat lui cum trebuie să lupte cu dracii și, binecuvântându-l, l-a slobozit. Şi a venit în chilia sa și s-a luptat rugându-se lui Dumnezeu. Şi i-a dat lui Dumnezeu să înainteze atât de mult, încât, dacă se întâmpla să se săvârşească un frate, primea înştiinţare dacă sufletul lui era într-o stare bună sau rea.

66. A zis odată unul dintre Părinţi: Multe sunt patimile desfrânării. Căci zice Apostolul că desfrânarea şi orice necurăţie şi lăcomie de avere nici să se pomenească între voi, cum se cuvine sfinţilor[40]. Căci desfrânarea înseamnă a face în trup păcatul, iar necurăția înseamnă a pipăi trupul, râsul şi obrăznicia. Dar de multe ori şi vorbind, fie din bună dispoziţie şi cu dreptate, fie certându-se, săvârşesc necurăția, patima creşte şi ajung la război. Începe, chipurile, pe bună dreptate, din evlavie, zicând: Este bun fratele, vieţuiește în liniște!, dobândeşte îndrăzneală de a mânca cu el și de a bea și, de multe ori, ajunge la lucruri mai grosolane şi la a fi împreună, apoi vine pizma. Dacă locuieşte cu un frate și vede pe cineva vorbindu-i acestuia, se întristează zicând: Ce vrea de vorbeşte cu altul? Iar dacă locuieşte singur şi îl vizitează alt frate și-l vede având îndrăzneală cu el, îndată iarăși se tulbură, zicând: Ce vrea oare cu el? Şi în continuare sufletul se preocupă cu acestea şi gândul lui se goleşte de rugăciune şi de liniște și de frica lui Dumnezeu.

67. Zicea iarăşi că de multe ori, când vorbeşte cineva despre evlavie şi îndreptare, își împlineşte pofta.

✦ [39]Adică să nu se încurce cu aceste gânduri şi să păţească stricăciune. ✦ [40]Efeseni 5, 3.

De multe ori, trecând numai pe lângă, de la mirosul hainelor își împlinește patima. Este dator, deci, monahul să privegheze în fiecare ceas, pentru a nu înmulți osteneala sa din pricina ușurătății, fiind păgubit de aceste patimi.

68. Zicea un Bătrân despre gândurile poftei care se nasc în inimă și nu se împlinesc: Este ca și când cineva ar vedea vița-de-vie și ar pofti din toată inima lui să mănânce struguri, dar se teme să intre și să fure, ca nu cumva să fie prins și dat morții. Iar dacă este prins în afara gardului, nu este dat morții, căci nici nu a intrat, nici nu a gustat, ci numai a poftit. Într-adevăr, nu este dat morții, dar răni primește, chiar și numai pentru că a poftit.

69. Un frate a întrebat un Bătrân, zicând: Sunt luptat de desfrânare. A zis lui Bătrânul: Dacă este lucru bun, de ce te-ai îndepărtat de el, iar dacă este rău, de ce îl cauți?[41]

70. Ziceau despre un Bătrân că, plimbându-se, a aflat urme de femeie în cale și le-a acoperit, zicând: Să nu cumva să le vadă vreun frate și să primească război.

71. Ziceau Părinții că nu Dumnezeu aduce copii în pustie, ci satana, ca să-i piardă pe cei care vor să trăiască cu evlavie.

72. Un frate a însoțit pe cineva și a fost biruit de gândurile lui de desfrânare. Și plecând, a spus Părinților, zicând: Ce să fac, căci nu are mângâiere inima mea pentru că am consimțit cu războiul vrăjmașului, și sunt ca și când am săvârșit păcatul? Și i-au zis

[41] Limbaj împrumutat din Luca 6, 43.

Părinţii: Nu este păcat deplin, ci vrăjmaşul a venit să te ispitească, iar Dumnezeu te-a acoperit. Iar el nu s-a lăsat deloc înduplecat, ci a fost cuprins de tristeţe. Şi i-au povestit că: Doi fraţi, trimişi de obşte într-un sat, mergeau împreună pe cale. Şi dracul l-a luptat pe cel mai mare de cinci ori să păcătuiască, dar se împotrivea tot timpul făcând rugăciune. Când s-au întors lângă Părintele lor, faţa aceluia era tulburată şi a făcut metanie, zicând: Roagă-te pentru mine, părinte, că am căzut în desfrânare. Şi a povestit cum a fost luptată mintea lui. Părintele lui era văzător cu duhul[42] şi a văzut pe capul lui cinci cununi şi i-a zis: Îndrăzneşte, fiule, căci de cum ai venit am văzut cinci cununi deasupra ta. Nu ai fost biruit, ci mai curând ai biruit, din moment ce nu ai săvârşit păcatul. Căci este luptă mare când omul se înfrânează atunci când are prilejul să păcătuiască. Are mare răsplată pentru că acest război al vrăjmaşului este mai puternic şi mai ascuţit şi este anevoios să fugi de cursele lui. Ce crezi despre fericitul Iosif, a fost uşoară lupta lui?[43] Parcă se întâmpla la teatru; Dumnezeu şi îngerii îl priveau pe el luptând, iar diavolul şi demonii sălbăticeau şi mai mult femeia. Când, deci, a biruit luptătorul, toţi îngerii au dat slavă lui Dumnezeu cu glas mare, zicând: A biruit cu biruinţă străină luptătorul. Bine este ca nici

---

✦ [42]Διορατικός-διόραση: Este vorba despre harisma prin care cel care o deţine vede lucruri care nu sunt accesibile ochilor trupeşti şi înţelege şi cunoaşte lucruri care nu sunt urmări ale înlănţuirii logice, din date accesibile simţurilor. Autenticitatea harismei este garantată de sfinţenia harismaticului (ET). ✦ [43]Facere 39, 7.

în gând să nu săvârşeşti răul. Iar dacă te ispiteşte, luptă ca să nu fii biruit.

73. Un anahoret era fecior, necunoscând aproape deloc ce este femeia. L-a tulburat, deci, un demon al desfrânării şi ardea de patimă, dar, din lipsă de cercare, nu cunoştea lucrul pe care îl poftea. Astfel că robul lui Dumnezeu era încercat de dorinţa puternică, necunoscând ceea ce dorea. I-a arătat, deci, diavolul pe cineva fiind cu o femeie pentru fapta ruşinoasă. Dar Dumnezeu, văzând înşelăciunea demonului şi înăsprirea peste măsură a războiului, l-a acoperit pe fratele şi războiul a încetat.

74. Pe un anahoret l-au vizitat nişte oameni din lume. Şi văzându-i pe ei, i-a primit cu bucurie, zicând: Dumnezeu v-a trimis ca să mă îngropaţi chiar în ceasul în care a venit chemarea. Pentru folosul vostru şi al celor care vor auzi, vă voi povesti viaţa mea. Eu, fraţilor, sunt fecior cu trupul, dar, cu sufletul, până acum sunt luptat de vrăjmaşul peste puterile omeneşti cu desfrânare. Iată, vorbesc cu voi şi văd îngerii aşteptând să primească sufletul meu şi aici pe satana stând şi aruncându-mi gânduri de desfrânare. Acestea zicând, întinzându-se, şi-a dat sfârşitul. Pregătindu-l pentru înmormântare, aceia au aflat cu adevărat că era fecior.

75. Ziceau despre un mare Bătrân că a vizitat o obşte şi, văzând acolo un copil, nu a vrut să rămână în locul acela ca să doarmă. Şi i-au zis lui fraţii care erau cu el: Şi tu te temi, avva? Adevărat, nu mă tem, fiilor, dar pentru ce să provocăm un război de care nu este nevoie.

76. Ziceau că odată a mers diavolul și a bătut la poarta unei mânăstiri de obște. Şi l-a auzit un copil care a mers să-i răspundă. Și văzând diavolul pe băiat, a zis: Dacă ești tu înăuntru nu mai este nevoie de mine.

77. Odată, a ajuns o corabie la Diolc[44] și a aruncat ancora la muntele monahilor. Şi ieşind o femeie din corabie, a stat pe munte. Venind, deci, un frate să umple ulciorul cu apă, a văzut-o pe aceasta și s-a întors la preot, zicând: Iată, la râu stă o femeie, lucru care niciodată nu s-a întâmplat aici, avva. Auzind Bătrânul, a luat toiagul şi, ieşind, a alergat strigând şi zicând: Ajutor, fraţilor, că au venit hoţii aici. Și toţi, văzându-l pe acesta, au alergat cu toiegele spre corabie. Şi văzând marinarii năvala lor, au înţeles despre ce este vorba, au luat repede femeia pe corabie, au tăiat frânghiile şi au lăsat corabia în voia valurilor.

78. Un frate care locuia în pustie a fost tulburat de desfrânare. Şi plecând el, a găsit un cuib de hienă şi, intrând în el, a rămas acolo nemâncat şase zile. Apoi, venind hiena, s-a temut și a zis: Doamne, dacă vreau să-mi întinez trupul meu, dă acesteia putere asupra mea, iar dacă nu, scapă-mă de ea. Îndată a auzit un glas zicând: Faceţi-l eunuc şi sloboziţi-l. În aceeaşi clipă a încetat războiul.

79. Un frate luptat de desfrânare a cercetat pe un Bătrân. Şi l-a rugat pe Bătrân să se roage pentru el ca să se uşureze războiul lui. S-a învoit, deci, Bătrânul şi a rugat pe Dumnezeu pentru el şapte zile. Iar în a şaptea zi a întrebat pe fratele: Cum este războiul, frate? Şi

* [44]Regiune pe malul Deltei Nilului, unde a fost un centru monastic care poartă acelaşi nume.

i-a zis acela: Rău! Adevărat, nu am simţit uşurare. Bătrânul s-a mirat atunci şi, iată, noaptea, i s-a arătat lui satana şi i-a zis: Crede-mă, Părinte, din prima zi când l-ai rugat pe Dumnezeu, am plecat de la el, dar acesta are demonul lui şi războiul lui care vine din lăcomie. Deci eu nu-l mai lupt pe acesta, ci el se luptă pe sine, mâncând şi bând şi dormind mult.

80. A zis iarăşi Bătrânul că gândurile viclene sunt asemenea muştelor care intră în casă. Dacă le omori pe fiecare în parte, una câte una, nu oboseşti. Dar dacă laşi să se umple casa, vei avea multă osteneală să le scoţi afară. Şi fie vei reuşi, fie te vei lăsa cuprins de acedie şi le vei lăsa să-ţi pustiască locuinţa.

81. Un altul dintre marii asceţi, care locuia în Enatul Alexandriei[45], a căzut într-un păcat greu. Şi, de la lenevire[46], demonii l-au adus la deznădejde. Văzându-se, deci, pe sine biruit de tristeţe, ca un doctor încercat, şi-a dat sieşi nădejde bună şi a zis: Cred în îndurările lui Dumnezeu şi că va face neapărat milă cu mine. Iar când a spus aceasta, au zis către el demonii că neapărat va face milă cu el. A răspuns atunci el către ei: Voi cine sunteţi? Şi dacă face, şi dacă nu face, voi sunteţi odată pentru totdeauna fiii gheenei şi ai pierzaniei. Iar dacă Dumnezeu este bun, ce treabă aveţi voi? Şi aşa, ruşinându-se, au plecat.

82. A zis un Bătrân: Dacă desfrânarea îţi războieşte trupul tău sau inima, caută de unde a pornit războiul şi îndreaptă, dacă de la desfătare sau de la somn, sau

---

✦ [45]Centru monastic aflat la o distanţă de nouă stadii de Alexandria. ✦ [46]Cuvântul ραθυμία înseamnă nepăsare, lipsă de griji, lene, apatie.

de la mândrie, sau dacă te socoteşti pe tine mai bun decât altul, sau ai judecat pe vreunul care a păcătuit. Căci fără acestea omul nu este luptat de desfrânare.

83. A zis iarăşi: Dacă vei cădea în desfrânare şi persoana cu care ai căzut este aproape de locul unde stai, pleacă din locul acela, pentru că altfel nu te pocăieşti.

84. A urcat unul din Părinţi împreună cu ucenicul său în Alexandria. Şi când treceau ei pe acolo s-a întâmplat acest lucru. Un avvă de la Oktodekátul Alexandriei[47] avea un fiu şi stătea cu fiul lui, iar fiul lui avea de femeie o fată de optsprezece ani. Şi fiul lui era pescar. Şi diavolul, vrăjmaşul sufletelor noastre, a ridicat război trupesc avvei către nora sa şi căuta prilej să se împreuneze cu ea şi nu afla. A început, deci, să o sărute pe ea continuu şi fata îl primea ca tată. Într-una din zile, au venit pescarii înainte de a se face ziuă şi l-au strigat pe tânăr ca să meargă la pescuit. După ce a plecat tânărul, tatăl lui a năvălit asupra fetei. Şi i-a zis lui fata: Ce este aceasta, tată? Mergi, fă-ţi semnul Crucii, căci aceasta este lucrare diavolească. El însă nu voia să plece şi s-a luptat mult, dar fata nu l-a primit. Deasupra patului era atârnată sabia fiului său şi vrând să o sperie, a scos sabia, îndreptând-o către ea şi zicând: Dacă nu mă asculţi, te voi lovi cu sabia aceasta. Iar ea i-a zis: Chiar dacă trupul meu va fi tăiat bucată cu bucată, această fărădelege niciodată nu o voi face. Şi orbit de mânie, stăpânit fiind de diavolul, a întors sabia deodată spre fată şi a lovit-o cu putere la mijloc, tăindu-o în două. Şi îndată

[47] Obşte de călugări care se găsea la optsprezece stadii de Alexandria.

l-a orbit Dumnezeu şi se învârtea căutând uşa şi nu o găsea. Au venit, deci, alţi pescari în zori căutând pe cel tânăr. Şi, la strigătul lor, a răspuns tatăl, zicând: A plecat să pescuiască. Unde este uşa, că nu văd? Şi i-au zis lui: Aici este. Şi deschizând ei uşa, au intrat şi au văzut trupul mort. Şi el le-a zis: Luaţi-mă şi duceţi-mă la căpetenie căci am făcut omor. Şi luându-l pe el, l-au predat căpeteniei cetăţii, iar căpetenia cercetându-l şi aflând de la el tot adevărul, supunându-l la chinuri, l-a dat morţii. După acestea, a zis Bătrânul ucenicului său: Să mergem să vedem trupul fetei. Şi venind ei în Oktodéka Alexandriei, au auzit Părinţii de aici şi monahii că vine Bătrânul şi au ieşit în întâmpinarea lui. Şi a zis lor Bătrânul: Să faceţi rugăciuni, Părinţilor, că nu se va îngropa trupul fetei acesteia decât unde sunt îngropaţi Părinţii. Şi unii dintre ei murmurau că se îngăduie ca un trup de femeie să fie îngropat cu Părinţii, şi încă de femeie omorâtă. Şi le-a zis lor Bătrânul: Această fată este maica mea şi a voastră. Căci s-a luptat pentru înfrânare şi pentru aceasta a murit. Atunci nimeni nu s-a mai împotrivit Bătrânului şi au înmormântat-o la un loc cu Părinţii. Şi îmbrăţişând pe părinţi, Bătrânul s-a întors cu ucenicul lui în Schit. Într-una din zile, un frate a fost luptat în Schit de demonul desfrânării şi, tulburat fiind foarte, a venit să-i dea de ştire Bătrânului. Şi i-a zis lui Bătrânul: Mergi la Oktodéka Alexandriei şi stai în cimitirul Părinţilor şi zi: Dumnezeule al Tomaidei[48], ajută-mă şi izbăveşte-mă de ispita desfrânării. Şi nădăjduiesc că

[48] Acesta era numele fetei care şi-a jertfit viaţa de dragul înfrânării. Pomenirea ei se prăznuieşte la 14 aprilie.

Dumnezeu te va slobozi de această ispită. Iar fratele, luând binecuvântarea şi porunca Bătrânului, a venit în Oktodéka şi a făcut cum i-a poruncit lui Bătrânul. Şi întorcându-se în Schit, după trei zile, a căzut la picioarele Bătrânului şi a zis lui: Pentru Dumnezeu, avva, am fost slobozit de dracul desfrânării! A zis lui Bătrânul: Cum ai fost slobozit? I-a zis lui: Am făcut numai douăsprezece metanii, m-am aşezat în cimitir şi m-a luat somnul şi a venit o fată care mi-a zis: Avva, avva, ia binecuvântarea aceasta şi mergi în pace la chilia ta. Şi luând binecuvântarea, îndată m-am uşurat de război şi am cunoscut că m-am slobozit. Ce a fost binecuvântarea aceea nu ştiu. Şi i-a zis lui Bătrânul: Această îndrăzneală au la Dumnezeu cei care se luptă pentru înfrânare.

85. Un frate a întrebat pe Bătrân despre patimile trupeşti, şi acela i-a zis lui: Aceştia sunt cei ce cântă la chipul lui Nabucodonosor. Dacă suflătorii[49] nu ar fi înşelat pe oameni, aceia nu s-ar fi închinat chipului[50]. Aşa şi vrăjmaşul cântă sufletului cu patimile[51] ca să-l arunce cu înşelăciune în patimile trupeşti.

86. A zis un Bătrân: O bucată mică de absint[52] distruge vasul cu miere, şi păcatul trupesc ne îndepărtează de Împărăţia lui Dumnezeu şi ne dă gheenei focului. Fugi, o smeritule monah, de păcatul trupesc.

✦ [49]Suflători se numesc cei care cântă la instrumentele de suflat, cunoscute din timpurile antice. Din acestea au provenit instrumentele populare ale păstorilor (precum fluierul), cunoscute astăzi la toate popoarele, al căror model desăvârşit este flautul contemporan (ET). ✦ [50]Daniel 3, 4-7. ✦ [51]Adică prin plăcere şi în general prin lucrurile desfătării. ✦ [52]Plantă aromată foarte amară. Se foloseşte în farmacologie.

87. A zis un Bătrân: Lipsa grijilor[53], tăcerea şi lucrul în ascuns nasc curăţia.

88. A zis un Bătrân: Acestea să păzeşti până la moarte şi te vei mântui. Să nu mănânci împreună cu femeie, să nu ai prietenie şi nici să dormi cu cineva mai tânăr pe aceeaşi rogojină, tu însuţi tânăr fiind, decât numai cu fratele tău sau cu cel care se nevoieşte împreună cu tine, şi aceasta cu frică şi nu cu nepăsare. Să nu fii nepăsător faţă de ochii tăi atunci când te îmbraci cu hainele. Dacă se iveşte nevoia de vin, să iei până la trei pahare şi să nu dezlegi porunca pentru prietenie. Să nu locuieşti în locul unde ai păcătuit lui Dumnezeu. Nu neglija slujba ta, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşului. Sileşte-te pe tine însuţi la citirea psalmilor, deoarece aşa te păzeşti de captivitatea vrăjmaşului. Iubeşte orice suferinţă[54] şi se vor smeri patimile tale. Îngrijeşte-te să nu te măsori pe tine însuţi în vreun lucru şi fă-ţi timp să-ţi plângi păcatele tale. Păzeşte-te pe tine de minciuni, căci acestea alungă frica de Dumnezeu de la tine. Descoperă gândurile tale Părinţilor tăi, pentru ca acoperământul lui Dumnezeu să te acopere. Sileşte-te pe tine însuţi la lucrul de mână. Şi frica lui Dumnezeu va sălăşlui în tine.

89. Cineva cu numele Pahonie, ajuns aproape la şaptezeci de ani, stătea la Schit. S-a întâmplat atunci cu mine, tulburat fiind de demonul desfrânării şi cuprins de pofta de femeie, să duc cu multă greutate şi gândurile, şi închipuirile din timpul nopţii. Şi, din

---

✚ [53]Vezi 1 Corinteni 7, 32-35. ✚ [54]Poate fi un ecou al textului din Iacob 5, 10.

pricina acestei ispite, ajunsesem aproape să ies din pustie, mânat cu tărie nespusă de patimă. Părinţilor vecini cu mine nu le spusesem lucrul şi nici învăţătorului meu[55]. Pe ascuns am plecat în pustia cea mai adâncă pentru cincisprezece zile şi m-am întâlnit acolo cu Părinţii din Schit care îmbătrâniseră în pustie. Între ei am întâlnit şi pe Pahonie. L-am aflat, deci, pe acesta mai simplu[56] şi mai nevoitor. Îndrăznind, i-am încredinţat cele ce aveam în cugetul meu. Şi mi-a zis acel sfânt: Să nu te mire acest lucru. Nu pătimeşti acestea din pricina trândăvelii tale. Căci dau mărturie pentru tine şi locul, şi puţinătatea celor trebuincioase, şi faptul că aici nu este prilej de întâlnire cu femeie. Prelungirea încercării se datorează mai curând celui care se împotriveşte virtuţii. Căci războiul desfrânat este întreit pentru cei care petrec în pustie: o dată ne atacă trupul atunci când o duce bine; o dată patimile prin gânduri, iar altădată demonul însuşi ne tiranizează din pizmă. Eu am aflat aceasta luând seama la multe. Iată, aşa cum mă vezi, om bătrân, am patruzeci de ani de când sunt în această chilie, îngrijindu-mă de mântuirea mea. Și această vârstă având, până acum sunt ispitit. Şi m-a încredinţat, zicând: Doisprezece

---

+ [55]Se referă la Pahonie în capitolul 23 al *Istoriei lausiace*, unde şi clarifică faptul că învăţătorul lui Pahonie a fost Evagrie.

+ [56]Cuvântul Ακέραιος: înseamnă *neamestecat, neprefăcut, simplu, necomplicat, curat* cu sensul lui *clar*. Am optat pentru traducere prin *simplu*, convins şi de apelul la simplitate pe care-l fac părinții dintotdeauna, de atunci şi de acum, apelul la simplitate în sensul necomplicării cu lucruri inutile, cu amănunte, cu lucruri complicate, rafinate, prelucrate etc.

ani după ce am împlinit vârsta de cincizeci de ani, nici noaptea, nici ziua nu m-a iertat, atacându-mă. Gândindu-mă că s-a depărtat de mine Dumnezeu și de aceea eram stăpânit, alesesem să mor mai curând fără rost decât să mă schimonosesc rușinos cu patima trupului. Și ieșind din chilie, mergeam prin pustie și am aflat un bârlog de hienă. În acel bârlog m-am și așezat gol în timpul zilei, ca ieșind fiarele să mă mănânce. Deci, cum s-a făcut seară, după cum este scris: Soarele și-a cunoscut apusul său, pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când vor ieși toate fiarele pădurii. Puii leilor mugesc ca să apuce și să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor[57], ieșind fiarele sălbatice în ceasul acela, masculul și femela m-au mirosit, lingându-mă de la picioare până la cap. Și când credeam că mă vor mânca, au plecat de la mine. Stând eu, așadar, acolo întins toată noaptea, nu am fost mâncat de fiare. M-am gândit atunci că poate Dumnezeu și-a făcut milă de mine și m-am întors încă o dată la chilia mea. Așteptând, deci, demonul puține zile, iarăși m-a atacat mai tare decât înainte, încât cu puțin nu am ajuns să hulesc. Luând chipul unei fete etiopience pe care o văzusem odată în tinerețea mea, vara, adunând spice, mi s-a părut că aceasta s-a așezat pe genunchii mei și atât de mult m-a tulburat, încât să cred că m-am împreunat[58] cu ea. Cuprins de mânie i-am dat o palmă și așa s-a făcut nevăzut. Și crede-mă când îți spun, că duhoarea pe care a lăsat-o pe mâna mea nu am putut

---

✦ [57]Psalmul 103, 21-22 ✦ [58]Verbul folosit aici are sensul tehnic al relației trupești. Vezi: Facere 19, 15; 39, 10; Cartea Iuditei 12, 16; Istoria Suzanei 1, 11, 39.

să o suport timp de doi ani. Atunci m-am împuținat la suflet și mai mult din pricina acestei întâmplări și deznădăjduind în sinea mea, la urmă am ieșit, rătăcind în pustia adâncă. Și am găsit o aspidă[59] mică și luându-o am dus-o la părțile mele bărbătești ca și când acestea ar fi fost pricina ispitirii mele, pentru ca astfel fiind mușcat să mor. Dar cum nici așa nu am fost mușcat, datorită proniei harului lui Dumnezeu, am auzit după aceasta un glas zicând în mintea mea: Mergi, Pahonie, și te luptă, căci pentru aceasta te-am lăsat să fii stăpânit atâta, ca să nu gândești lucruri mari despre tine, cum că tu însuți ai putea să birui demonul acesta, ci totdeauna să alergi la ajutorul lui Dumnezeu. Astfel înștiințat, am venit înapoi la chilia mea și așezându-mă cu curaj, nu m-am mai îngrijit de războiul împotriva patimii nebunești pentru femeie și am avut pace dinspre lupta aceea restul zilelor. Iar demonul, văzând disprețul meu față de el, rușinându-se, nu s-a mai apropiat de mine niciodată. Cu aceste gânduri luptătoare împotriva lui satana Sfântul Pahonie m-a sprijinit și m-a întărit pentru a duce mai cu curaj suferințele și a alungat ușor de la mine războiul demonului desfrânării. Apoi m-a trimis rugându-mă să fiu cu curaj în toate. Iar eu plecând, m-am așezat la locul meu, îngrijindu-mă de mântuirea mea și mulțumind Lui Dumnezeu și sfântului. Amin[60].

90. Zicea cineva că odată a fost mușcat un monah

✦ [59]Șarpe veninos care aparține speciei viperelor. ✦ [60]Această istorisire este luată din *Istoria lausiacă* a lui Paladie, care precizează că dascălul lui Pahonie în Nitria a fost Evagrie Ponticul (SC).

de șarpe și a mers într-un oraș oarecare să se vindece. L-a primit o femeie evlavioasă care avea frică de Domnul și l-a vindecat. Când însă a avut o mică ușurare, diavolul a început să semene în el gânduri pentru femeie și odată a apucat-o de mână. Iar ea îi zicea: Nu face asta, părinte! Îl ai pe Hristos! Gândește-te la tristețea și la pocăința cu care te vei pocăi șezând în chilia ta! Gândește-te la suspinările și la lacrimile pe care le vei vărsa. Auzind acestea de la ea și altele asemenea, războiul a plecat de la el și, schimbându-și gândul, a vrut să plece, neputând să o mai privească în față. Iar ea, iarăși, cu inimă bună, i-a zis: Nu te răvăși deloc, căci mai ai încă nevoie de vindecare. Nu gândea sufletul tău curat acele gânduri, ci au fost puse de diavolul cel pizmuitor. Și astfel, după ce l-a vindecat fără să se smintească în vreun fel, l-a slobozit în pace, dându-i și merinde.

91. Un Bătrân avea doisprezece ucenici. S-a întâmplat, din ispita diavolului, ca unul din ei să plece într-un sat și să se afle în desfrânare cu o femeie. Deci, pleca mereu pe ascuns după slujba de seară în sat și venea dimineață când încă era întuneric. Frații și-au dat seama, a aflat și avva lucrul și, pentru că voia să-l acopere pe fratele, nu l-a mustrat. Dar pentru că de multe ori strigătele fraților au ajuns la starețul lor, avva s-a dus singur la el, mai de dimineață. Când a plecat acela de la țarină, pentru că s-a grăbit și-a pus pe el altceva, adică pelerina femeii. Și intrând fratele, avva a văzut pelerina de femeie, dar a trecut sub tăcere lucrul și i-a zis: Unde ai fost, frate? Iar el a născocit

şi a zis: Până aici aproape am fost, pentru o treabă. Şi a zis Avvei: Nu ai fost, deci, în sat? A zis lui: Nu, stăpâne! Atunci i-a zis Avva: Dar a cui este pelerina aceasta? Şi înţelegând fratele că este pelerina femeii, s-a aruncat la pământ la picioarele părintelui, zicând: Iartă-mă şi nu voi mai face aceasta. Iar el l-a iertat şi l-a rugat zicând: Ia aminte la tine însuţi, fiule, de acum înainte. Căci ce câştigi de la acea necurăţie? Aici numai ruşine şi dispreţ de la oameni, iar în veacul viitor foc nestins şi vierme neadormit şi fără de sfârşit[61]. Nu, fiule, te rog nu te mai tăvăli în fapta aceea urâcioasă. Şi prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi prin îndelunga-răbdare a Bătrânului sfânt a încetat fratele fapta şi a devenit cu adevărat monah încercat. Şi toţi cei din obşte au mulţumit lui Dumnezeu pentru îndreptarea fratelui şi ziceau avvei: Arată dragoste şi spune-ne pentru ce motiv ai făcut atâta răbdare cu fratele? Iar el le-a zis: Vedeam pe diavolul trăgându-l de una din mâini şi târându-l spre lume şi din îndelunga-răbdare l-am ţinut de cealaltă mână, pentru ca nu cumva, certându-l, să plece în lume. Iar când a binevoit Dumnezeu să mântuiască făptura Sa, iată avem şi cealaltă mână a lui şi pe el întreg mântuit. Este bună, aşadar, îndelunga-răbdare împreună cu rugăciunea când se întâmplă ispită fratelui nostru. Astfel, rugat fiind Dumnezeu şi îndurându-Se, se mântuieşte cel care a greşit. Pentru că asprimea şi mustrarea făcute la timp nepotrivit nu aduc niciun bine.

92. Era un episcop într-o cetate şi s-a întâmplat ca

[61] Marcu 9, 44; 46; 48.

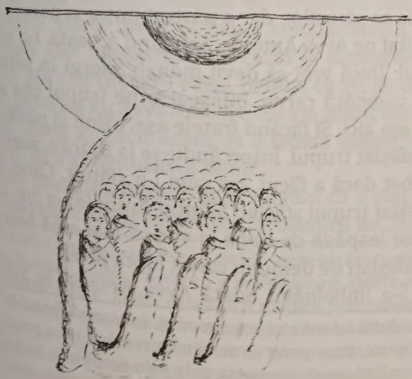
acesta să cadă în boală, încât toţi deznădăjduiau. Era acolo şi o mănăstire de maici. Şi aflând stareţa că episcopul nu mai avea nădejde, luând cu ea două surori, a plecat să-l cerceteze. Şi când episcopul vorbea cu ea, una din ucenicele ei, stând în picioare, i-a atins piciorul, vrând să vadă cum este. Iar el, fiind luptat de la atingere, a rugat pe stareță zicând: Nu sunt slujit de cei de aproape ai mei. Fii bună şi lasă-mi pe sora aceasta ca să mă slujească. Iar ea, nebănuind nimic rău, a lăsat-o. Întărit, deci, de către diavol a zis ei: Fă-mi fiertură ca să gust. Şi a făcut. Și după ce a gustat i-a zis. Culcă-te cu mine! Și a făcut păcatul. Luând, deci, în pântece, au oprit-o pe ea preoții și i-au zis: Spune-ne cine te-a lăsat însărcinată? Iar ea nu a voit să mărturisească. Atunci episcopul a zis: Lăsaţi-o pe ea, căci eu am făcut păcatul acesta. Şi ridicându-se din boala sa, a intrat în biserică şi a pus omoforul său pe Sfântul Jertfelnic. Şi ieşind, a luat toiag în mâna sa și a plecat în grabă la o mânăstire unde nu era cunoscut. Dar stareţul obștii, fiind văzător cu duhul, a cunoscut că un episcop are să vină în mânăstire şi a poruncit fratelui zicând: Vezi, frate, că are să ne cerceteze un episcop. Aşteptând, deci, portarul să vină episcopul în lectica[62] sau cu vreun alai după el, nu şi-a dat seama când a venit. Ieşind avva în întâmpinarea lui, l-a îmbrăţişat pe el zicând: Bine ai venit, Stăpâne Episcop. Iar acela, pierzându-şi

---

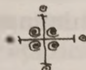
✦ [62]Cuvântul vechi λεκτίκιον provine din cuvântul latinesc *lectica*, care înseamnă *pat mobil* sau *targă*. Lectica este invenţia antichităţii răsăritene şi era tronul deasupra căruia stătea sau se întindea persoana nobilă şi era purtat de robi pe umeri.

graiul când a văzut că este cunoscut, a vrut să plece la altă mânăstire. Dar avva i-a zis lui: Oriunde vei merge, voi veni cu tine. Şi rugându-l îndelung, l-a adus în mânăstire. Deci, pocăindu-se cu adevărat şi cu multă căldură a inimii, s-a sfârşit şi a trecut la Domnul în pace; şi multe semne minunate s-au făcut la ieşirea sufletului său.

Sfârşitul tratatului despre desfrânare.

CAPITOLUL VI

DESPRE NEAGONISIRE[1] ŞI CĂ TREBUIE SĂ NE PĂZIM ŞI DE LĂCOMIE

1. Un frate care s-a lepădat de lume şi a împărţit avuţia sa săracilor, dar a păstrat puţin şi pentru sine, a vizitat pe Avva Antonie. Şi aflând aceasta, i-a zis Bătrânul: Dacă vrei să devii monah, mergi în satul cutare, cumpără carne, înfăşoar-o pe trupul tău gol şi vino aşa aici. Şi făcând fratele aşa, câinii şi păsărelele i-au sfâşiat trupul. Întorcându-se la Bătrân, acesta l-a întrebat dacă a făcut aşa cum l-a sfătuit. Când acela i-a arătat trupul sfâşiat, Sfântul Antonie i-a zis: Aceia care se leapădă de lume şi vor să mai aibă bani aşa sunt sfâşiaţi de demonii care-i luptă pe ei.

2. S-a îmbolnăvit odată Avva Arsenie la Schit şi

✦ [1]Cuvântul folosit aici, *ακτημοσύνη*, înseamnă *faptul de a nu deţine nimic*, stare pentru care limba română nu a produs un corespondent exact. Am putea reda prin parafrază: *lipsa oricărei avuţii*. Se foloseşte uneori *sărăcie* sau mai exact *sărăcie de bunăvoie*, dar sărăcie nu înseamnă lipsa oricărei avuţii, putând exista diferite grade de sărăcie. Am folosit cuvântul *neagonisire* socotindu-l cel mai potrivit şi constatând că este folosit şi în alte traduceri (vezi *Everghetinos*, ed. Vatoped).

avea nevoie de un lucru de mic preț; și, pentru că nu avea de unde să-l cumpere, l-a primit de la cineva ca semn de iubire[2] și a zis: Mulțumesc Ție, Doamne, că m-ai învrednicit să primesc iubire pentru numele tău.

3. A întrebat Avva Marcu pe Avva Arsenie, zicând: Este bine să nu aibă cineva în chilia sa vreo mângâiere? Căci am văzut pe un frate care avea câteva zarzavaturi și le-a smuls. Și a zis Avva Arsenie: Este bine, dar depinde de alcătuirea omului. Căci dacă nu are tărie în acest mod de viață, iarăși sădește altele.

4. Povestea Avva Daniil despre Avva Arsenie că a venit odată la el un magistrian[3], aducându-i testamentul unui senator rudenie cu el, care îi lăsase o moștenire foarte mare. Și luând testamentul, a vrut să-l rupă. Dar magistrianul a căzut la picioarele lui, zicând: Mă rog ție, nu-l rupe, pentru că mi se va lua capul. Și i-a zis lui Avva Arsenie: Eu am murit înaintea lui, iar acela a murit acum. Și a trimis înapoi testamentul, fără să primească nimic.

5. Se povestea despre Avva Agaton că a stat mult timp să ridice chilie împreună cu ucenicii lui. Și după

✦ [2]În textul original este folosit aici, în ambele cazuri, cuvântul *αγάπη (iubire)*: έλαβε... αγάπη - *a primit iubire; λαβείν αγάπην - să primesc iubire.* Ediția neogreacă traduce prin milostenie - *a primit milostenie; m-ai învrednicit să primesc milostenie.* Noi am preferat să păstrăm acolo unde se poate cuvântul folosit în original, tocmai pentru a nu pierde conotația acestuia. ✦ [3]Magistrianul era un funcționar public care împlinea diferite slujbe și servicii ce i se încredințau, așa cum vedem și din apoftegma aceasta, aici făcându-se purtătorul documentului testamentar. În primele veacuri ale Imperiului Bizantin, maghistrianul era un demnitar al curții imperiale cu multe atribuții (ET).

ce au terminat ei chilia, au venit să locuiască în ea. A văzut însă în prima săptămână un lucru care nu le folosea şi a zis ucenicilor săi: Sculaţi-vă, să plecăm de aici! Iar ei s-au tulburat tare şi au zis: Dacă tot aveai gândul să ne mutăm, de ce am suferit atâta osteneală să construim chilia? Se vor sminti şi oamenii iarăşi de noi, zicând: Iată, s-au mutat iarăşi nestatornicii! Iar el, văzându-i pe aceştia împuţinaţi sufleteşte[4], le-a zis lor: Dacă unii se vor sminti, alţii iarăşi se vor zidi, zicând: Fericiţi unii ca aceştia, pentru că s-au mutat pentru Dumnezeu și au dispreţuit totul. Deci, cel care vrea să vină cu mine, să vină, eu oricum plec. Deci, au căzut toţi cu faţa la pământ, rugându-l să le îngăduie să meargă împreună cu el.

6. Ziceau iarăşi că de multe ori se muta dintr-un loc în altul având numai dalta în coşul lui.

7. Un frate a venit la Avva Agaton, zicând: Lasă-mă să locuiesc împreună cu tine! Venind el pe cale, găsise o bucată mică de salpetru şi a adus-o cu el. Bătrânul însă i-a zis: Unde ai găsit salpetrul? A zis fratele: Pe cale l-am găsit, mergând şi l-am luat. A zis lui Bătrânul: Dacă ai venit să stai cu mine, cum ai luat ceea ce nu ai pus tu acolo? Şi l-a trimis să-l ducă acolo de unde l-a luat.

8. Ziceau despre Avva Ghelasie că din tinereţe a urmat o viaţa de neagonisire şi de retragere din lume.

✦ [4]Încercăm traducere literală, pentru că avem aici un cuvânt frecvent folosit, pentru care nu avem încă un corespondent exact în limba română. Este vorba despre verbul ολιγοψυχῶ, care s-ar traduce exact prin împuținare sufletească, cu sensul de a nu mai avea suport sufletesc pentru ceva, a deznădăjdui.

În acele timpuri erau şi alţii mulţi în aceleaşi locuri care îmbrăţişaseră împreună cu el aceeaşi viaţă. Între ei era şi un Bătrân oarecare, foarte simplu şi care nu avea nimic al său. Acesta a trăit până la sfârşit numai într-o chilie, deşi a dobândit ucenici la bătrâneţile lui. El a păzit până la moarte împreună cu cei care-l însoţeau porunca de a nu avea două haine şi de a nu se îngriji pentru ziua de mâine[5]. Şi când s-a întâmplat, prin lucrare dumnezeiască, să se formeze obşte în jurul Avvei Ghelasie, i-au oferit multe ţarini, iar pentru nevoile obştii a dobândit animale de povară şi boi. Căci Cel care a descoperit dumnezeiescului Pahomie mai întâi să facă obşte, i-a stat şi acestuia în ajutor la organizarea deplină a mânăstirii. Deci, văzându-l pe acesta Bătrânul despre care spuneam mai sus şi păstrând pentru el o dragoste sinceră, îi zicea: Mă tem, Avva Ghelasie, să nu se lege gândul tău de ţarini şi de cealaltă avuţie a obştii. Iar el i-a zis: Mai curând se leagă gândul tău de chendonariul[6] cu care lucrezi decât gândul lui Ghelasie de avuţie.

9. Ziceau unii Bătrâni despre Avva Gheorghie, anahoretul, că a împlinit treizeci şi cinci de ani umblând gol prin pustie.

10. A zis Avva Evprepie: Cele trupeşti sunt materie.

✦ [5]Matei 6, 34 ;10, 10. ✦ [6]Haină ţesută din cârpe vechi. Din cauza sărăciei, călugării confecţionau asemenea veşminte. În Patericul alfabetic, ca şi în Codicele mai nou (Sinaitic 454), în locul cuvântului κεντωνάριον apare κεντητήριον, care înseamnă „ac", „sulă". Dacă acceptăm grafia aceasta, sensul se schimbă uşor: „Gândul tău poate să se lege de acul cu care lucrezi". Am preferat să păstrăm grafica manuscriselor mai vechi (ET).

Cel care iubeşte lumea iubeşte pietrele de poticnire[7]. Deci, dacă se întâmplă să pierdem ceva, să primim aceasta cu bucurie şi cu recunoştinţă, deoarece ne-a scăpat de griji.

11. Avva Teodor din Ferme a dobândit trei cărţi bune. Şi l-a cercetat pe Avva Macarie, zicând: Am trei cărţi bune şi mă folosesc din ele şi fraţii le întrebuinţează şi se folosesc. Spune-mi, deci, ce sunt dator să fac? Să le ţin spre folosul meu şi al fraţilor sau să le vând şi să dau banii săracilor? Şi răspunzând Bătrânul, a zis lui: Bune sunt şi faptele, dar mai presus de toate este a nu avea nimic. Auzind aceasta, a plecat, le-a vândut şi a dat banii săracilor.

12. A zis Avva Isidor: Patima înfricoşătoare şi obraznică a iubirii de arginţi nu cunoaşte săturare şi de aceea duce sufletul pe care l-a înrobit la cel din urmă dintre rele. Deci, să o alungăm de la noi de la început, căci, dacă ne stăpâneşte, este de nebiruit.

13. Zicea Avva Isaac fraţilor: Părinţii noştri şi Avva Pamvo purtau haine vechi peticite şi din sevină[8], iar acum purtaţi haine scumpe. Plecaţi de aici, căci aţi pustiit locul acesta. Iar când a fost să meargă la seceriş, le-a zis: Nu vă mai dau porunci pentru că nu le păziţi!

14. Povestea unul dintre Părinţi că a venit odată un frate purtând un veşmânt scurt[9] în biserica de la

✦ [7]Vezi Rom. 9, 32-33; 1 Cor. 8, 9; 1 Petru 2, 8. ✦ [8]*Sevina* sau *sivina* erau fibre din foi de finic din care construiau frânghii, rogojini, mături şi altele. Hainele pe care le ţeseau cu sivină erau aspre şi călugării le foloseau pentru nevoinţă. ✦ [9]Κουσούλιον era o haină scurtă pe care o purtau cei din lume. Manuscrisele,

Chilii, în timpul Avvei Isaac. Şi l-a alungat pe el Bătrânul, zicând: Locul acesta este al monahilor, iar tu fiind lumesc, nu este cu putinţă să stai aici.

15. A zis Avva Isaac că zicea Avva Pamvo: Monahul este dator să poarte o astfel de haină, încât, dacă o aruncă afară din chilie trei zile, nimeni să nu o ia.

16. A zis Avva Isidor: Dacă doreşti Împărăţia Cerurilor, să dispreţuieşti banii şi în locul lor să aşezi plata dumnezeiască.

17. A zis iarăşi: A trăi după voia lui Dumnezeu este cu neputinţă pentru cel ce este iubitor de plăceri şi iubitor de arginţi.

18. Povestea unul dintre Părinţi despre Avva Ioan Persul că din multul său har a ajuns la cea mai adâncă nerăutate. Acesta locuia în Arabia Egiptului. Odată a împrumutat de la un frate o monedă de aur şi a cumpărat fire de lână ca să lucreze. Dar a venit un frate şi l-a rugat, zicând: Dă-mi şi mie, avva, puţine fire, ca să-mi fac un leviton[10]. Şi i-a dat cu bucurie. La fel şi altul a venit şi l-a rugat: Dă-mi şi mie puţine fire ca să-mi fac un ştergar. A dat şi acestuia. Şi altora care au cerut le-a dat cu simplitate şi cu bucurie. La sfârşit a venit stăpânul monedei de aur şi a cerut-o înapoi. Şi a zis lui Bătrânul: Ţi-o voi aduce eu. Dar neavând de unde să i-o dea înapoi, s-a sculat şi a plecat la Avva Iacob, iconomul, să-l roage să-i dea o monedă pentru ca să o întoarcă fratelui. Şi ajungând acolo, a aflat o

însă, au cuvântul κουκούλιον, dar cuvântul acesta nu dă sensul din context, pentru că această *coucouli* era o piesă indispensabilă a veşmântului monahal (ET). ✦ [10]*Levitonul* era o tunică fără mâneci, căreia i se mai spunea şi colovion (SC).

monedă de aur pe jos, dar nu a atins-o, ci făcând rugăciuni, s-a întors la chilia sa. Şi iarăşi a venit fratele, vrând să-şi ia înapoi moneda. Şi i-a zis Bătrânul: Voi avea grijă, oricum! Şi plecând, iarăşi a găsit moneda jos, unde era. Şi făcând rugăciune, iarăşi s-a întors. Şi, iată, iarăşi a venit fratele, tulburându-l. Şi a zis Bătrânul: Încă o dată iartă-mă şi îţi voi aduce moneda. Şi ridicându-se, a plecat iarăşi spre locul acela şi a găsit acolo ceea ce era pus jos. Şi făcând rugăciune, a luat moneda şi s-a dus la Avva Iacob şi i-a zis: Avva, venind către tine am găsit moneda aceasta pe cale. Arată dragoste şi vesteşte în ţinutul nostru, să vedeam dacă nu a pierdut-o cineva. Şi dacă se va afla stăpânul ei, o voi înapoia. Deci, după ce a plecat el, Bătrânul a vestit timp de trei zile şi nimeni nu s-a aflat că ar fi pierdut moneda. Atunci a zis Bătrânul Avvei Iacob: Deci, dacă nimeni nu a pierdut-o, o voi da fratelui cutare, căci îi datorez o astfel de monedă. Venind să iau de la tine dragoste[11] şi să-i întorc datoria, am găsit moneda. Şi s-a minunat Bătrânul cum, fiind dator şi găsind o monedă, nu a luat-o îndată să o dea celui căruia îi era dator. Şi mai era acest lucru minunat la el, că dacă venea cineva să împrumute de la el ceva, nu-i dădea el însuşi, ci îi spunea fratelui: Mergi tu însuţi şi ia ceea ce ai nevoie. Şi dacă îi aducea înapoi, îi spunea: Pune la locul lui. Şi dacă cel care luase nu aducea înapoi ceea ce luase, nu-i zicea nimic.

19. Ziceau despre Avva Iulian că făcuse aproape şaptezeci de ani trăind într-o peşteră mică şi neavând

---

✦ [11]Citeşte: milostenie!

nimic din veacul acesta, fără numai un stihar din păr de cămilă, un şal şi o cană din lemn.

20. A zis Avva Casian că un senator, după ce s-a lepădat de lume şi a dat cele ale sale săracilor, a mai păstrat câte ceva pentru trebuinţa sa, pentru că nu a vrut să primească smerenia deplinei lepădări şi ascultarea desăvârşită de canonul vieţuirii de obşte. Către el cel între sfinţi Vasilie a spus cuvântul acesta: Şi pe senator l-ai pierdut şi nici monah nu te-ai făcut.

21. A zis iarăşi că era un monah care locuia într-o peşteră în pustie. Şi s-a vestit acestuia de către rudeniile după trup: Tatăl tău suferă foarte tare şi se va sfârşi. Vino, deci, să primeşti moştenirea de la el. Iar el a răspuns către aceştia: Eu înaintea lui am murit pentru lume. Un mort nu poate să moştenească pe un viu.

22. Odată l-au vizitat nişte fraţi pe Avva Macarie la Schit. Şi negăsind în chilia lui decât apă stricată, i-au zis: Avva, vino sus în sat şi te vom odihni. A zis lor Bătrânul: Fraţilor, ştiţi brutăria lui cutare în sat? Şi i-au zis: Da! A zis lor Bătrânul: Şi eu o ştiu. Ştiţi şi ogorul lui cutare pe unde curge râul? Au zis lui: Da! A zis lor Bătrânul: Şi eu îl ştiu. Deci, când vreau ceva, nu am nevoie de voi, ci mă duc singur.

23. Ziceau în Schit despre Avva Moise că, vrând să se aşeze în Petra, a simţit pe cale oboseală şi zicea către sine: Cum voi putea să-mi strâng apă aici? Şi a venit către el un glas, zicând: Mergi acolo şi nu te îngriji de nimic. A mers, deci, şi a rămas acolo. Şi l-au vizitat unii dintre Părinţi şi nu avea decât un urcior de apă. Şi pregătind puţină linte, a consumat apa. Iar Bătrânul

s-a necăjit. Intrând, deci, şi ieşind, se ruga lui Dumnezeu. Şi iată un nor de ploaie a venit şi i-a umplut toate vasele. I-au zis, după aceasta, Bătrânului: Spune-ne, de ce intrai şi ieşeai? Şi le-a zis lor Bătrânul: Judecată făceam cu Dumnezeu, zicând: M-ai adus aici şi iată nu am apă ca să bea robii tăi. De aceea intram şi ieşeam, rugând pe Dumnezeu, până ne-a trimis apă.

24. Ziceau despre Avva Meghetie că ieşea din chilie şi, dacă îi venea gândul să plece din acel loc, nu se mai întorcea în chilia sa. Căci nu avea nimic din veacul acesta, decât o ţepuşă cu care despica nuielele de finic, pentru că lucra trei coşuri pe zi pentru hrana sa.

25. L-a întrebat un frate pe Avva Pistamon, zicând: Ce să fac, că mă necăjesc când vând lucrul mâinilor mele? Şi răspunzând Bătrânul, i-a zis: Şi Avva Sisoe, şi ceilalţi îşi vindeau lucrul mâinilor lor. Aceasta nu este păgubitor. Dar, când vinzi, spune o singură dată preţul lucrului. Dacă vrei să laşi puţin din preţ, este la voia ta. Căci aşa vei afla odihnă. Iarăşi i-a zis fratele: Dacă voi dobândi cele necesare în oricare alt fel, crezi că mai este nevoie să mă ocup cu lucrul de mână? Răspunzând Bătrânul, i-a zis: Orice altceva ai avea, nu părăsi lucrul de mână. Fă cât poţi, numai să nu te tulburi.

26. Ziceau despre Avva Siluan că a ieşit ucenicul său Zaharia fără el şi, luând pe fraţi, a stricat gardul grădinii şi l-a făcut mai mare. Aflând, deci, Bătrânul, şi-a luat cojocul, a ieşit afară şi a zis fraţilor: Rugaţi-vă pentru mine! Iar ei, văzându-l, au căzut la picioarele lui, zicând: Spune-ne ce ai, părinte? Iar el a zis către ei: Nu intru înăuntru şi nu dau jos milotarul după

mine, până nu aduceţi gardul la locul unde era înainte. Iar ei au stricat iarăşi gardul şi l-au făcut aşa cum era mai înainte.

27. A zis Avva Siluan: Eu sunt rob. Stăpânul meu mi-a zis: Lucrează lucrul Meu şi Eu te voi hrăni. Nu întreba însă de unde, lucrează numai şi Eu te voi hrăni. Eu, deci, dacă lucrez, mănânc din plata mea, iar dacă nu lucrez, mănânc dragoste[12].

28. Un frate l-a întrebat pe Avva Serapion, zicând: Spune-mi cuvânt! A zis lui Bătrânul: Ce să-ţi spun? Că ai luat cele ale văduvelor şi ale orfanilor şi le-ai pus în raftul acesta? Căci văzuse raftul plin cu cărţi.

29. A fost întrebată fericita Sinclitichia dacă neagonisirea este un bun desăvârşit? Şi răspunzând aceasta, a zis: Tare desăvârşit este pentru cei care pot. Iar cei care o îndură au strâmtorare în trup, dar au odihnă în suflet. Precum hainele tari se spală şi se înălbesc bătându-se și întorcându-se de mai multe ori, tot așa și sufletul puternic se întăreşte şi mai tare prin sărăcia de bunăvoie.

30. A zis Avva Iperehie: Comoară este pentru monah neagonisirea de bunăvoie. Adună comoară în cer, frate, căci nesfârşite vor fi veacurile de odihnă.

31. Unul dintre sfinți, numit Filagrie, locuia în pustia Ierusalimului, lucrând cu osteneală ca să-şi facă pâinea sa. Și cum stătea odată în piață ca să-şi vândă lucrul de mână, iată s-a întâmplat să piardă cineva o

---

✦ [12]Citeşte: milostenie. Deşi pare un pic de forţare a limbii române, am păstrat totuşi traducerea literală, pentru conotaţia specială a cuvântului *dragoste* în acest context, dar şi pentru expresia: *a mânca dragoste*! Milostenia este dragoste.

pungă cu o mie de monede. Şi găsindu-o, Bătrânul a stat în acel loc, zicând: Trebuie să vină cel care a pierdut-o. Şi iată că venea plângând. Şi luându-l pe el deoparte, Bătrânul i-a dat punga. Şi acela l-a ţinut vrând să-i dea o parte din bani. Dar Bătrânul nu a vrut. Atunci a început să strige: Veniţi să vedeţi un om al lui Dumnezeu ce a făcut. Iar Bătrânul, plecând în ascuns, a ieşit din oraş ca să nu primească slavă omenească.

32. A zis Avva Zoilo, preotul din Tamiáthis[13], că l-a auzit pe părintele său, Avva Natanael, zicând despre alţi şapte senatori că au râvnit să fie ca Avva Arsenie şi să se nevoiască în Schit; Şi lepădându-se de toţi casnicii lor, au luat câte şapte tárii[14] şi foloseau cele mai simple vase de pământ, zicând: Ca să vadă Marele Dumnezeu şi milostivindu-Se să ne ierte păcatele.

33. Era un începător care voia să se lepede de lume şi a zis unui Bătrân: Vreau să mă fac monah. A zis lui Bătrânul: Nu poţi. A zis acela: Pot. A zis lui Bătrânul: Dacă vrei, mergi, leapădă-te şi vino să stai în chilie. Şi, plecând, a dat tot ceea ce avea, păstrând pentru sine o sută de monede şi a venit la Bătrân. Iar Bătrânul a zis către el: Mergi şi stai în chilia ta. Iar el, plecând, a stat în chilie. Şi pe când stătea el, gândurile îi ziceau:

✦ [13]Ταμιάθις (Δαμιέτη) este o cetate importantă din Egiptul antic, ce se afla în Delta Nilului, la 13 km de ţărmurile Mediteranei. De la sfârşitul sec. al IV-lea înainte de Hristos, odată cu dezvoltarea Alexandriei, Tamiathis a început să decadă. ✦ [14]Τάριον, 1. Monedă cunoscută în Italia şi Sicilia, de provenienţă arabă. Probabil provine din arabescul Dirahim, pluralul lui Dirham, monedă de argint care trimite la drahma grecească. 2. Măsură de greutate mică ce se folosea pentru preparatele medicale.

Uşa este veche. Are nevoie să fie făcută. Şi ieşind, a zis Bătrânului: Gândurile îmi spun că uşa este veche şi că trebuie făcută. Şi a zis lui Bătrânul: Nu te-ai lepădat. Mergi, dar, şi te leapădă şi după aceea vino să stai aici. Iar el a plecat şi a dat nouăzeci de monede şi venind a zis Bătrânului. Iată, m-am lepădat. A zis lui Bătrânul: Mergi şi stai în chilia ta. Iar el, plecând, s-a aşezat în chilie. Şi pe când şedea el, gândurile îi ziceau: Acoperişul este vechi, trebuie făcut. Şi plecând, a zis Bătrânului: Gândurile îmi spun că acoperişul este vechi şi trebuie făcut. A zis lui Bătrânul: Mergi şi te leapădă! Iar el, plecând, a dat cele zece monede şi venind a zis Bătrânului: Iată, m-am lepădat. Şi pe când şedea el în chilie, gândurile i-au zis: Toate sunt vechi aici şi leul poate să vină să mă mănânce. Şi a zis Bătrânului gândurile, iar Bătrânul a zis lui: Eu aştept ca toate să cadă peste mine şi leul să vină să mă mănânce, ca să mă izbăvesc. Mergi, stai în chilia ta şi roagă-te lui Dumnezeu.

34. Era un Bătrân bolnav şi, cum nu mai avea cele necesare, l-a cercetat pe el un părinte din obşte şi l-a odihnit. Şi acesta a zis fraţilor: Siliţi-vă puţin, ca să odihnim pe bolnav. Iar bolnavul avea o oală plină cu aur, pe care o ascunsese într-o groapă făcută sub rogojină. S-a întâmplat ca acesta să moară şi nu a spus taina. După ce l-au îngropat, a zis avva fraţilor: Ridicaţi rogojina aceasta de aici. Şi ridicându-o au găsit aurul. Şi a zis avva: Dacă în timp ce trăia nu a mărturisit taina şi nici când a murit nu a spus, avea nădejde în acesta. Nu ne atingem de el, ci mergeţi şi

îngropaţi-l împreună cu el. Şi a coborât foc din cer şi timp de multe zile stătea deasupra mormântului lui în faţa tuturor şi toţi văzându-l se minunau.

35. Un tânăr căuta să se lepede de lume, dar, de multe ori ieşind, l-au întors înapoi gândurile, încurcându-l cu diferite lucruri, căci era şi bogat. Într-una din zile, ieşind el să plece, l-au înconjurat gândurile şi i-au ridicat o mare tulburare în minte ca să-l întoarcă iarăşi. Şi îndată dezbrăcându-se şi aruncându-şi hainele sale, a plecat gol la mănăstire. Iar Dumnezeu i-a descoperit unui Bătrân, spunându-i: Scoală-te şi primeşte pe luptătorul Meu. Şi sculându-se, Bătrânul l-a primit pe acela şi, aflând ce s-a întâmplat, s-a minunat şi i-a dat schima monahală. Când veneau, deci, fraţii la Bătrân şi-l întrebau despre diferite feluri de gânduri, le răspundea lor, dar dacă era despre lepădare, zicea: Întrebaţi pe fratele.

36. Cineva a rugat pe un Bătrân să primească bani pentru nevoile sale; şi Bătrânul nu voia, mulțumindu-se cu lucrul său de mână. Dar cum acela stăruia, rugându-l să-i primească pentru folosul celor care au nevoie, Bătrânul i-a răspuns: Îndoită ruşine este aceasta, că iau, deşi nu am nevoie şi că dăruind ceea ce aparţine altuia, cad în slavă deşartă.

37. A venit cineva mare din ţară străină, aducând cu sine mult aur în Schit, şi l-a rugat pe preot să-l dea fraţilor. Iar preotul i-a zis lui: Nu au nevoie fraţii. Dar silindu-l mult acela, preotul a pus coşuleţul la uşa bisericii şi a zis: Cel care are nevoie să ia! Şi niciunul nu s-a atins de el, iar unii nici nu l-au văzut. Şi a zis lui preotul: Dumnezeu a primit iubirea ta, mergi şi-l dă

săracilor. Şi mult folosindu-se, a plecat.

38. Cineva a adus unui Bătrân bani zicând: Să ai pentru cheltuielile tale că ai îmbătrânit şi eşti bolnav. Căci era lepros. Dar el răspunzând a zis: Tu ai venit să-mi iei pe Cel care mă hrăneşte de şaizeci de ani? Iată de atâția ani sunt bolnav şi nu-mi lipseşte nimic, deoarece Dumnezeu îmi dă cele trebuincioase şi mă hrăneşte. Şi nu a voit să primească.

39. Povesteau Bătrânii despre un grădinar oarecare că lucra şi totdeauna osteneala lui o dădea milostenie, păstrând pentru sine numai cât îi era necesar. După un timp, însă, satana s-a strecurat în gândul lui, zicând: Adună pentru tine puţini bani, ca nu cumva îmbătrânind sau îmbolnăvindu-te să ai nevoie de cheltuială. Şi a adunat umplând un vas de lut cu monede. I s-a întâmplat, deci, să se îmbolnăvească şi să i se cangreneze un picior şi să cheltuiască banii la doctori fără folos. La urmă, a venit la el un doctor negustor și i-a zis: Dacă nu va fi tăiat piciorul, tot trupul tău va face cangrenă. Şi a hotărât să-i taie piciorul. Dar în noaptea aceea, venindu-și în sine și părându-i rău de ceea ce făcuse, suspinând, a plâns și a zis: Adu-ţi aminte, Doamne, de lucrurile mele de la început, pe care le-am făcut lucrând și dăruind fraților. Şi acestea zicând, iată îngerul Domnului a stat în fața lui şi a zis: Unde sunt banii pe care i-ai adunat şi unde este nădejdea pe care ţi-ai pus-o în ei? Atunci, dându-şi seama ce a făcut, a zis: Am păcătuit, Doamne, iartă-mă, şi de acum nu voi mai face aceasta. Atunci îngerul s-a atins de piciorul lui şi îndată s-a făcut sănătos. Şi sculându-se de dimineaţă a plecat la câmp să lucreze.

A venit, deci, doctorul, după cum se înţeleseseră, cu instrumentele ca să-i taie piciorul. Şi i-au zis: De dimineaţă a plecat la câmp ca să lucreze. Atunci, mirându-se, doctorul a mers la câmp unde lucra grădinarul şi văzându-l săpând pământul, a slăvit pe Dumnezeu care i-a dat aceluia sănătate.

40. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Vrei să păstrez pentru mine două monede pentru cazul în care m-aş îmbolnăvi trupeşte? Văzând Bătrânul gândul lui că vrea să le păstreze, i-a zis lui: Da! Şi plecând fratele la chilia sa, era strâmtorat de gânduri, zicând: Oare mi-a spus adevărul Bătrânul sau nu? Şi sculându-se, a venit iarăşi la Bătrân şi punând metanie, i-a zis: Pentru Domnul, spune-mi adevărul, căci sunt chinuit de gânduri pentru cele două monede. A zis lui Bătrânul: Deoarece te-am văzut că vrei să le păstrezi, de aceea ţi-am zis aşa, dar nu este bine să ţină cineva mai mult decât nevoia trupului. Aşadar, dacă păstrezi cele două monede, în acestea va fi nădejdea ta. Şi dacă se întâmplă să le pierzi, nici Dumnezeu nu ne mai poartă de grijă. Deci, să ne punem nădejdea noastră în Domnul, pentru că Acesta ne poartă de grijă[15].

41. Au venit odată nişte greci la Ostrachina[16] ca să arate dragoste[17] şi au luat cu ei şi pe iconomi ca să le arate cine sunt cei care au mai mare nevoie. Şi aceştia i-au dus la un lepros şi i-au dat ajutor. Dar el nu a voit să primească, zicând: Iată, ramurile de finic, cu acestea mă ostenesc şi împletesc şi aşa mănânc pâinea mea. Şi iarăşi i-au dus la coliba unei văduve cu copii.

✦ [15]Psalmul 54, 23. ✦ [16]Cetate pe litoralul Mării Mediteraneene, mai la răsărit de revărsarea Nilului. ✦ [17]Să facă milostenie.

Şi bătând la poartă, fiica ei, care era goală, a răspuns dinăuntru. Iar mama ei era plecată să lucreze, căci era spălătoreasă. Şi i-au dat ei haine şi bani. Dar ea nu a vrut să primească, zicând: A venit mama şi mi-a zis: Să nu-ţi pierzi curajul, a vrut Dumnezeu şi am găsit astăzi de lucru şi vom avea hrana noastră. Şi când a venit mama ei, au rugat-o şi pe ea să primească şi nu a vrut, zicând: Eu am pe Cel care-mi poartă de grijă, pe Dumnezeu, şi voi vreţi să mi-l luaţi? Iar ei auzind credinţa ei, au slăvit pe Dumnezeu.

42. Povestea cineva dintre Părinţi că era un Bătrân învrednicit cu mare dar de la Dumnezeu. Şi ajungând renumit pentru vieţuirea lui virtuoasă, numele lui a ajuns până la împărat. Iar împăratul a trimis să-l aducă la el ca să se învrednicească de rugăciunile lui. Şi după ce s-a întâlnit cu el şi s-a folosit mult, i-a adus aur. Iar Bătrânul a primit şi plecând la ale sale a început să cultive un ogor şi un alt câmp. A venit, deci, la el un îndrăcit după obicei și a zis Bătrânul demonului: Ieși din făptura lui Dumnezeu! Și a zis lui demonul: Nu te ascult pe tine. A zis lui Bătrânul: De ce? A zis demonul: Pentru că ai devenit ca unul dintre noi, părăsind grija cea pentru Dumnezeu și te ocupi cu grijă lumească. De aceea nu te ascult şi nici nu ies.

43. Un frate a găsit lemne în cale, căzute de pe o cămilă, și le-a dus la chilie. Dar părintele lui i-a zis: De unde ai adus acestea? Iar el a zis: De pe cale. A zis lui iarăși Bătrânul: Dacă erau aduse de vânt, adu-le înăuntru, iar dacă nu, mergi şi le pune la locul lor.

44. Era un ascet luptat de iubirea de arginţi. Acesta adunase din lucru său de mână o monedă, apoi două,

apoi trei, apoi s-a străduit să le facă cinci. Dar îndată a căzut într-o boală și începând să cangreneze piciorul a cheltuit o monedă, apoi pe toate cinci. Neîncetând boala, a venit în ziua următoare doctorul și i-a zis: Piciorul tău trebuie tăiat, avva, ca să nu se cangreneze tot trupul tău. Și s-a hotărât să se lase tăiat. Dar noaptea a început să plângă și i s-a arătat Îngerul Domnului. Și pierzându-se acesta cu firea, îngerul i-a luat piciorul și cu mâna a început să-i ungă rana. Şi i-a zis îngerul: Le vei face cinci? Ce zici? Și îndată l-a vindecat și s-a făcut nevăzut. Făcându-se ziuă, a venit, deci, doctorul și a bătut la poartă. Iar el, sculându-se, l-a întâmpinat. Și văzând doctorul, s-a minunat și, aflând întâmplarea, s-a făcut creștin, căci era păgân.

45. A zis un Bătrân: Omul care a gustat dulceața neagonisirii simte că-l îngreuiază chiar și haina pe care o poartă și ulciorul pentru apă. Căci mintea lui în altă parte petrece.

46. A zis iarăși: Cel care nu a urât niciodată materia poate să-și urască sufletul său după porunca Domnului[18].

47. A zis un Bătrân: Să nu ai în chilia ta haină agățată nefolosită, căci îţi este moarte, deoarece alţii mai drepți ca tine tremură de frig şi tu, păcătosul, ai şi de prisos.

48. A zis iarăşi: Să nu ai vas de prisos care să stea degeaba, chiar şi o scoică mică, pentru că vei da seama pentru aceasta.

49. A zis iarăși: Să nu ţii aur în viaţa ta pentru că nu-ţi va mai purta de grijă Dumnezeu. Ci, dacă se întâmplă să-ţi vină de undeva şi îţi trebuie pentru vreo

✦ [18]Vezi Ioan 12, 25; Luca 14, 26.

nevoie sau pentru haină sau pentru hrană, cumpără-le, dar dacă nu-ţi trebuie, să nu te apuce noaptea cu el.

50. A zis iarăşi: Dacă ai chilie în care încapi să-ţi pui capul tău, să nu construieşti alta niciodată pentru a afla acolo loc mai larg.

51. A zis iarăşi: Dacă dobândeşti vreo carte, să nu împodobeşti coperta ei şi la proschinitarul[19] tău să nu pui acoperământ de preţ.

52. A zis iarăşi: Vas de argint sau de aur niciodată să nu pipăie mâinile tale în chilia ta, chiar cât de mic ar fi.

53. A zis iarăşi: Haină nouă să nu pui pe trupul tău, nici chiar culion.

54. A zis iarăşi: Ştergar[20] să nu agăţi la cingătoarea ta. Toate acestea opresc străpungerea inimii şi tânguirea de la tine. Simplu spus, toate ale tale, şi aşternutul tău, şi vasele tale, şi încălţările tale, şi cureaua ta, aşa să fie încât dacă vin unii să fure, nimic să nu le placă să ia din cele ce sunt în chilia ta.

55. A zis iarăşi: Dacă ai vas sau cuţit sau sapă sau orice altceva şi vezi că gândul tău iubeşte lucrul acela, aruncă-l de la tine, ca să-ţi înveţi gândul să nu iubească nimic decât numai pe Hristos.

56. A zis iarăşi: Dacă dai milostenie şi te chinuieşte gândul că ai dat mult, să nu-i dai atenţie, pentru că este drăcesc. Dincolo de aceasta, să trăieşti cât poţi

---

✦ [19]*Proschinitarul* este suportul pe care se ţin cele necesare pentru rugăciune. ✦ [20]Cuvântul εγχείριον din textul vechi înseamnă prosop mic pe care clericii obişnuiau să-l agaţe la cingătoarea lor, ca simbol al ştergarului cu care Domnul a şters picioarele ucenicilor Săi după ce le-a spălat. Cu ştergarul acesta, preoţii ştergeau Sfânta Masă şi mâinile lor în timpul săvârşirii slujirii sfinte în biserică (ET).

cu sărăcie şi smerenie, ca mai curând tu să ai nevoie totdeauna de milostenie. Căci cel care dă se bucură în inima lui, gândind că a făcut un lucru bun. Iar cel care nu are nimic, ci petrece în sărăcie, ajunge şi la mai mare smerenie, gândind că nimic bun nu face, nici nu dă ceva cuiva, ci mai curând caută să i se dea poruncă[21]. Aşa au trăit Părinţii noştri, aşa a găsit pe Dumnezeu Avva Arsenie.

57. A zis un bătrân: Iubeşte mult sărăcia şi să nu doreşti să ai lucruri bine făcute în chilia ta. Căci când sufletul caută un lucru şi nu găseşte, suspină şi se smereşte şi atunci îl mângâie Dumnezeu şi îi dă străpungere. Când gustă sufletul din dulceaţa lui Dumnezeu, urăşte după aceea aproape şi haina pe care o poartă şi chiar propriul său trup. Aceasta îţi spun, fiule, că dacă nu-şi urăşte omul trupul său ca pe un duşman şi potrivnic şi nu refuză să facă voia lui până şi în cel mai mic lucru, nu poate niciodată să scape de cursele diavolului. Căci capcana diavolului pentru om, mai ales când acesta este tânăr, este trupul nostru, precum a spus şi Avva Isaia, poruncind: Să nu ţii mâna cuiva, nici să te apropii de trup străin, în afară de boală grea, şi atunci cu frică; nici să se apropie de tine mână străină, nici să te atingă; nici să spui la cineva să-ţi ia păduchele din barbă sau din părul capului sau de pe haina ta. Nici să nu dormi alături de cineva în toată viaţa ta. Nici să nu dai îmbrăţişare

---

✣ [21]Este vorba de starea de simplitate şi de smerenie la care ajunge monahul când se leapădă de voia sa, chiar şi în ceea ce priveşte facerea lucrurilor bune, şi caută poruncă de la cineva pentru a o împlini.

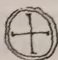
unui copil care nu are încă barbă, nici chiar în biserică şi nici celui care vine din străini. Să nu ai tovărăşie cu un copil, ca să nu se piardă sufletul tău, nici să nu stai sau să mergi aproape de el sau să vă atingeţi unul de altul. Nici la nevoile pântecelui tău să nu stai nicidecum alături de altul, căci cel cu adevărat evlavios se ruşinează şi de sine. Căci mulţi, dispreţuind aceste lucruri ca fiind mărunte, au căzut din acestea în prăpastie şi s-au pierdut. Căci orice rău mare începe de la cele mici şi apoi devine mare. Iar Domnul să ne înţelepţească întru frica Lui.

58. A fost întrebat un Bătrân de un frate: Spune-mi, avva, cum să mă mântuiesc? Iar acela şi-a scos levitonul[22], s-a încins la mijloc, şi-a întins mâinile şi a zis: Aşa este dator monahul să fie, gol de materia lumii şi răstignit în lupte.

Sfârşitul tratatului despre neagonisire.

[22] Veşmântul monahului.

CAPITOLUL VII

DIFERITE POVESTIRI CARE NE ÎNTĂRESC ÎN RĂBDARE ŞI BĂRBĂŢIE

1. Au mers nişte fraţi la Avva Antonie şi i-au zis: Spune-ne cuvânt cum să ne mântuim! Le-a zis lor Bătrânul: Aţi auzit Scriptura? Vă este de ajuns. Dar ei au zis: Şi de la tine vrem să auzim, părinte. Le-a zis lor Bătrânul: Zice Evanghelia: *Dacă cineva te loveşte peste obrazul drept, întoarce-l şi pe celălalt*[1]. Au zis lui: Nu putem să facem aceasta. Le-a zis lor Bătrânul: Dacă nu puteţi să-l întoarceţi şi pe celălalt, măcar răbdaţi prima palmă. Au zis lui: Nici aceasta nu putem. A zis Bătrânul: Dacă nici aceasta nu puteţi, nu daţi înapoi cele ce aţi primit. Şi au zis: Nici aceasta nu putem. A zis atunci Bătrânul ucenicului său: Fă-le puţin terci, căci bolesc. Dacă aceasta nu puteţi şi aceea nu vreţi, ce să vă fac?

2. Un frate a întrebat pe Avva Agaton, zicând: Am primit poruncă, dar este război acolo unde mă trimite porunca. Vreau, deci, să merg, pentru poruncă, dar mă tem de război. A zis lui Bătrânul: Dacă ar fi fost

✦ [1]Matei 5, 39; Luca 6, 29.

Agaton, ar fi împlinit porunca şi ar fi biruit războiul.

3. A zis Avva Amon: Paisprezece ani am petrecut în Schit rugând pe Dumnezeu ziua și noaptea ca să-mi dea har să biruiesc mânia.

4. A zis Avva Pimen: Semnul monahului în ispite se arată.

5. A zis Avva Visarion: Patruzeci de zile şi nopţi am stat între spini în picioare fără să dorm deloc.

6. Acelaşi Avva Visarion a zis: Patruzeci de ani nu m-am întins pe o parte, ci dormeam şezând sau în picioare.

7. Povesteau ucenicii Avvei Visarion că viaţa acestuia a fost ca a uneia din păsările care zboară în văzduh, sau ca a vieţuitoarelor de noapte şi de uscat, petrecând totdeauna timpul vieţii sale netulburat şi fără grijă. Căci grijă de casă nu a avut, nici dorinţă de a-și odihni sufletul în vreun loc, nici măsură de mâncare, nici construire de locașuri, nici să poarte cu el cărţi. Ci s-a arătat întru totul mai presus de toate patimile[2] sufletului. Se hrănea cu nădejdea celor viitoare şi trăia cu întărirea credinţei. Îndura cu răbdare ca un rob, aici și acolo, petrecând în frig şi în goliciune

---

✦ [2]Patimile trupeşti sau fireşti se cheamă diferitele nevoi şi funcţii ale trupului omenesc, care ţin de viaţa biologică a omului: foamea, setea, simţul frigului şi al fierbinţelii, nevoia de odihnă, pornirea spre naşterea de copii şi altele care au fost îngăduite de Părintele creator, când omul a căzut din harul lui Dumnezeu, prin neascultare de voia dumnezeiască. „Aceste funcţii fizice indispensabile - spune Sfântul Grigorie de Nyssa -, pornirea păcătoasă a omului care caută plăcerea, le face căi prin care pătrund patimile (cele păcătoase mai ales). În locul mâncării caută desfătarea, în locul îmbrăcămintei preferă înfrumuseţarea... în loc

şi ars de arşiţa soarelui, totdeauna sub cerul liber. Se chinuia pe sine, rătăcind prin râpele pustiurilor şi lăsându-se de bunăvoie purtat, adeseori, pe tărâmul nesfârşit de nisip ca pe mare. Iar dacă se întâmpla să ajungă în vreun loc mai domestic, unde cei care duc acelaşi mod de viaţă o fac în obşte, aşezându-se în afara porţilor, plângea şi se tânguia asemenea unui naufragiat aruncat la mal. Şi când ieşea cineva dintre fraţi, îl găsea acolo şezând ca un cerşetor dintre săracii din lume, şi apropiindu-se de el cu milă îi zicea: De ce plângi, omule? Dacă îţi lipseşte ceva din cele necesare, vei primi după putinţa noastră. Intră, numai, înlăuntru ca să ne fii părtaş la masă şi la mângâiere, oricare va fi aceasta. Iar el răspundea: Nu pot să rămân sub un acoperiş înainte de a găsi propria mea casă. Am pierdut, zicea, multe lucruri în diferite moduri; căci am căzut şi în mâna piraţilor, am avut şi naufragiu, şi din neamul meu aristocrat am căzut şi, între cei de cinste fiind, am ajuns de necinste. Iar fratele, înduplecat de cuvânt, intra, lua pâine şi-l ruga zicând: Ia aceasta, părinte! Iar celelalte, cum zici, Dumnezeu ţi le va da, şi ţară, şi neam, şi bogăţia de care vorbeai. Şi el încă şi mai mult plângea cu suspinări şi zicea tare: Nu ştiu să spun dacă va fi cu putinţă să găsesc cele pe care le-am pierdut şi le caut. Dar mai curând mă voi bucura să mă primejduiesc mereu, în fiecare zi până

să facă copii, vânează plăcerile în fărădelege". Grigorie de Nyssa, *Cuvânt la cei adormiţi*, Ed. EPE, volumul X. pp.189-191. Datorită voinţei celei bune şi conlucrării cu harul lui Dumnezeu, omul poate să le direcţioneze spre dumnezeiasca lipsă de patimi, fapt pe care-l mărturiseşte viaţa sfinţilor Bisericii noastre, aşa cum vedem şi aici la Sfântul Visarion (ET).

la moarte, neavând răgaz din partea nenumăratelor mele nenorociri. Căci trebuie să-mi termin drumul rătăcind continuu.

8. Zicea Avva Visarion: Urmaţi calea împărătească; număraţi milele[3] şi nu vă pierdeţi curajul.

9. Un frate a mers la Avva Victor, isihastul, în Lavra Eliogului, şi i-a zis: Ce voi face, părinte, căci mă stăpâneşte patima oligoriei (împuţinării)[4]? A răspuns Bătrânul: Este boală a sufletului. Aşa cum celor care au boală de ochi, deoarece au această suferinţă, li se pare că văd mai multă lumină, iar celor sănătoşi mai puţină, la fel şi cei puţini la suflet, aflându-se sub împuţinarea lor mică, se răzvrătesc şi socotesc că este multă împuţinarea lor, iar cei sănătoşi mai curând se bucură în încercări.

10. A zis Avva Grigorie Teologul: Dacă nu te aştepţi la nimic neplăcut atunci când te gândeşti să îmbrăţişezi filosofia[5] aceasta, atunci începutul este nepotrivit şi aducător de defăimare la adresa celor care au făcut-o. Iar dacă te aşteptai la neplăcere şi nu ai întâlnit-o, atunci este harul, iar dacă ai întâlnit-o, sau înduri cu răbdare, sau te lepezi de făgăduinţa ta[6].

✦ [3]*Mila* ca unitate de măsurare a distanţei. ✦ [4]Ὀλιγορῶ înseamnă: a fi indiferent, a nu lua aminte, a fi nepăsător. În textele ascetice de aici, nepăsarea aceasta ia dimensiunile unei patimi asemănătoare cu acedia. ✦ [5]Cuvântul *filosofia* din textul original nu se întâlneşte în textele noastre, dar în epoca aceea se folosea în literatura teologică ca un termen care desemna viaţa monahală şi, în general, viaţa duhovnicească în Hristos, ca unica filosofie adevărată de viaţă. Vezi şi Luca 14, 28-33. ✦ [6]În timpul slujbei tunderii, preotul săvârşitor adresându-se candidatului îl întreabă din ce motive este mişcat spre aceasta şi dacă a luat în mod liber hotărârea de a se dărui lui Dumnezeu. Şi în acest

11. Povestea Avva Daniil că a fost un monah pe nume Dulas care era socotit între Părinții cei mari. Acest Dulas, deci, a stat primii patruzeci de ani în obşte. Şi zicea: Încercând diferite moduri, am găsit că în obşte cel mai mult și mai repede propăşesc monahii în lucrarea virtuților dacă stau în locul acela cu inimă adevărată[7]. Era, zice, un frate în obște, la vedere smerit şi neînsemnat, dar la cuget era mare și vrednic de cinste. Acesta, fiind de toţi dispreţuit şi defăimat, se bucura şi simţea desfătare. Căci fraţii, din uneltirea celui străin, îl amărau pe acesta şi unii îl loveau, alţii îl scuipau, alţii îl umpleau de ocări, și aceasta timp de douăzeci de ani. Drept care vrăjmașul, nemaiputând să ducă răbdarea lui însufleţită, s-a furişat într-un frate şi, când ceilalţi fraţi se liniștеau, intrând în biserică, a luat toate sfintele vase și a fugit pe ascuns din obște. Iar când a venit timpul adunării la slujbă, intrând canonarhul să pună tămâie, a descoperit că toate fuseseră luate și plecând a dat de veste Avvei. Apoi a bătut toaca şi s-au adunat toţi fraţii şi au început să se tulbure și să zică: Nimeni altul nu le-a luat decât

---

moment solemn, înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, candidatul la călugărie depune mărturisirea lui privind alegerea liberă şi conștientă pentru viaţa monahală. Apoi aude din gura preotului textul duhovnicesc adânc, frumos și negrăit al *Catehezei* care începe prin cuvintele: „Vezi fiule ce făgăduinţă dai Stăpânului Hristos? Căci îngerii..." (vezi completarea în Slujba de călugărie).

✢ [7]Păstrăm traducerea literală pentru a nu ne îndepărta de nuanţele discursului, care sunt foarte importante. Expresia *inimă adevărată* poate însemna cu trezvie, cu participare lăuntrică, cu deplină conştiinţă a lucrului, cu toată inima, nu pur şi simplu cu bună dispoziţie.

cutare frate şi de aceea nu a venit nici la adunare. Căci dacă nu ar fi făcut asta, ca întotdeauna şi acum ar fi venit primul. Şi au trimis la el şi l-au aflat stând la rugăciune. Şi bătând au intrat şi l-au târât cu forţa. Iar el îi ruga zicând: Ce s-a întâmplat părinţilor? Iar ei, aruncând asupra lui ocări şi batjocuri, ziceau: Fur de lucruri sfinte, nu eşti vrednic nici să trăieşti. Nu ţi-a fost de ajuns că atâţia ani ne-ai tulburat, acum, iată, te joci cu sufletele noastre. Iar acela zicea: Iertaţi-mă că am greşit! Şi l-au adus la avva şi i-au zis: Avva, acesta este cel care de la început răvăşeşte obştea. Şi au început unul câte unul să spună: L-am văzut mâncând pe ascuns legume. Altul: Furând pâinile, le dădea afară. Şi altul: L-am prins bând vinul cel mai bun. Şi cu toate că toţi minţeau, erau crezuţi. Iar pe acela, chiar dacă spunea adevărul, nu-l auzea nimeni. A luat, deci, avva schima de pe el, zicând: Acestea nu sunt vrednice de un creştin. Şi înfăşurându-l cu lanţuri l-au predat iconomului Lavrei. Şi acela, dezbrăcându-l şi lovindu-l cu vâna de bou, voia să ştie dacă sunt adevărate cele ce se spuneau împotriva lui. Iar el, râzând, zicea: Iertaţi-mă că am greşit. Înfuriindu-se din pricina acestui cuvânt, a poruncit să-l arunce în închisoare şi să-i prindă picioarele în prinsoarea de lemn[8]. A scris apoi şi stăpânitorului cetăţii cele întâmplate. Şi au venit

---

[8]Unul dintre cele mai înfricoşătoare instrumente de chinuire pentru cei întemniţaţi. Era un lemn ţintuit de podea cu găuri prin care se treceau picioarele celui ţinut, încât să nu se poată mişca. Chinul cel mai cumplit era când picioarele din găuri erau foarte distanţate între ele şi aceasta nu pentru puţin timp, ci pentru o zi întreagă sau pentru mai multe zile (ET).

îndată cei împuterniciţi şi l-au luat. Şi suindu-l pe el pe un animal fără şa, având un lanţ greu în jurul gâtului, îl târau prin mijlocul cetăţii[9]. Şi fiind adus la judecător, a fost întrebat cum i se spune şi de unde şi pentru ce s-a făcut monah. Iar el nu mai spunea nimic decât: Am păcătuit, iartă-mă. Mâniindu-se stăpânitorul, a poruncit să fie întins şi bătut cu vine de bou crude până îi vor zdrobi spatele. Fiind, deci, întins din patru părţi şi biciuit fără milă cu vine de bou, cu faţa veselă, zicea către stăpânitor: Loveşte, loveşte. Plata mea o faci mai strălucitoare. Iar acela zicea: Eu voi face ca pedeapsa ta să strălucească mai mult decât zăpada. Și a poruncit să aștearnă foc aprins sub pântecele lui, și după ce au amestecat sare cu oțet, au turnat peste rănile lui. Iar cei de față se minunau de atâta putere de a îndura. Şi ziceau către el: Spune-ne unde ai pus sfintele vase și te eliberăm. Iar el răspundea: Nu ştiu nimic. În cele din urmă poruncind să înceteze chinurile, a dat ordin să fie dus în închisoare și să-l țină fără mâncare şi fără îngrijire. Şi în ziua următoare, trimițând la Lavra, a poruncit să vină cei din obște și avva. Și venind aceștia, le-a zis stăpânitorul: Am făcut multe şi l-am supus la multe pedepse, dar nu am putut să aflu de la el nimic. Şi i-au zis lui frații: Stăpâne, și multe alte rele a făcut și pentru Dumnezeu le-am suportat, nădăjduind că se va pocăi, dar iată a ajuns și mai rău. A zis lor: Ce să fac, deci, cu el? Au zis lui: Cele prevăzute de lege. A zis lor: Pe cei care fură cele sfinte legea îi ucide. Au zis: Să fie dat morții! Şi

[9] Toată această scenă constituia pentru acea epocă defăimarea adusă omului considerat vinovat de o greşeală gravă.

după ce le-a dat drumul acelora, l-a adus pe fratele şi, aşezându-se pe scaunul de judecată, i-a zis: Mărturiseşte, nenorocitule, şi vei scăpa de moarte. A zis fratele: Dacă porunceşti să spun ceea ce nu am făcut, voi spune. Iar acela a zis: Nu vreau să spui minciuni împotriva ta. Iar fratele a zis: Nimic din cele despre care sunt întrebat nu ştiu să fi făcut vreodată. Văzând stăpânitorul că nu spune nimic, a poruncit să i se taie capul. Şi luându-l călăii, îl duceau să-i taie capul. Dar în timp ce-l duceau, cel care luase odoarele, fiind străpuns la inimă, a zis către sine: Fie acum, fie altădată, lucrul se va face cunoscut oricum. Şi chiar dacă aici scapi, ce vei face în ziua aceea? Cum te vei apăra de fapte ca acelea? Şi a venit la avva şi i-a zis: Trimite repede pe cineva, ca să nu moară fratele. Căci s-au găsit sfintele vase. A trimis deci pe cineva şi a spus stăpânitorului, iar acesta l-a eliberat pe frate şi l-au adus în obşte. Şi au început toţi să cadă la picioarele lui şi să spună: Am păcătuit faţă de tine, iartă-ne. Iar el a început să plângă şi să spună: Iertaţi-mă voi pe mine pentru că vă datorez multe mulţumiri, deoarece pentru aceste mici pătimiri m-am învrednicit de mari bunătăţi. Căci mereu mă bucuram nespus când auzeam spusele voastre neîntemeiate despre mine, deoarece pentru acele mici defăimări mă voi învrednici de mari cinstiri în ziua cea înfricoşătoare. M-aş fi bucurat şi mai mult acum că îmi făceaţi acele lucruri dacă n-ar fi fost întristarea mea pentru voi, deoarece vedeam de acum răsplata pentru asemenea încercări, şi anume odihna ce va să vină în Împărăţia Cerurilor. A mai trăit fratele trei zile şi a plecat la Domnul. Şi venind unul

din frați să vadă cum este, l-a aflat pe acela stând în genunchi. Căci în momentul în care făcea metanie și se ruga, așa și-a dat sufletul, rămânând, deci, numai trupul. Și a venit fratele și a dat de veste avvei. Acesta a poruncit să ducă trupul fratelui în biserică pentru a fi înmormântat acolo. Cum l-au pus, deci, în fața Sfântului Jertfelnic, a poruncit să bată toaca pentru ca toată Lavra să se adune și cu cinstire să pună trupul lui în mormânt. Când s-au adunat, au vrut ca fiecare să ia binecuvântare de la el. Văzând, deci, aceasta, avva a pus trupul lui în altar și, închizând ușa, a așteptat pe avva Lavrei pentru ca împreună să facă înmormântarea. Iar când a venit părintele Lavrei împreună cu clericii, după ce au făcut rugăciunea, a zis avvei: Deschide și adu trupul să-l înmormântăm, căci este timpul ceasului al nouălea. Și deschizând nu au găsit nimic, decât numai hainele sale și sandalele. Și toți fiind uimiți, au început să se minuneze și să aducă slavă lui Dumnezeu cu lacrimi, zicând: Vedeți, fraților, ce aduc îndelunga-răbdare și smerenia? Așa cum ați văzut, la fel și voi să vă nevoiți, răbdând batjocurile și încercările, căci acestea ne aduc Împărăția lui Dumnezeu prin harul Domnului nostru Iisus Hristos.

12. Un frate viețuia în obște, supus, și se folosea, fiind smerit în toate. Câștiga în nouă situații și se întrista în una. A plecat însă în altă obște și s-a micșorat cu unu câștigul, adică câștiga în opt și se întrista în două. Și iarăși, a ieșit și de acolo și a mers în altă obște, unde câștiga șapte și se întrista în trei situații. Și de acolo a plecat la fel, făcând aceasta până când s-a văzut pe sine câștigând în cinci lucruri și întristându-se în

cinci. La urmă a vrut să intre într-o altă obşte. Dar, înainte de a intra, a luat o hârtie şi aşezându-se a zis în sinea sa: Dacă te vei încredința gândului tău, nu-ți va ajunge lumea toată ca să te muţi. Pune făgăduință în inima ta că vei răbda şi scrie pe hârtia aceasta: Ai ieșit din cutare mănăstire pentru că ai avut tulburări și de la cealaltă pentru cutare motiv. Şi scrie toate motivele care te-au scos din obşte de fiecare dată. Și scrie, după aceea: Toate aceste motive le vei afla şi aici. Vei răbda? În numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, voi răbda! Și înfășurând hârtia, a pus-o la cingătoare şi, rugându-se, a intrat în obşte. Și, după un timp, a început să vadă întâmplându-se anumite lucruri din pricina cărora înainte părăsea obștea şi, când îi venea să se tulbure, lua deoparte hârtia aceea și citind-o găsea făgăduința că: în numele lui Iisus Hristos voi răbda. Şi afla odihnă, zicând în sinea sa: Ai făcut legământ cu Dumnezeu. Cere de la El ajutor. La fel, și altele văzând şi făcând același lucru, afla odihnă. Deci, neputând cel viclean să îndure răbdarea fratelui, a pus fraților gândul să creadă că fratele se vindecă citind ceva și să zică: Este vrăjitor şi citind ceva anume nu se tulbură atunci când noi ne tulburăm. Şi au mers la avva zicându-i: Nu putem să stăm împreună cu fratele cutare căci este vrăjitor şi ține vraja lui la cingătoare. Dacă vrei să-l păstrezi pe acesta, slobozeşte-ne pe noi. Dar avva, fiind duhovnicesc și cunoscând smerenia fratelui, a înţeles că ceea ce se întâmplă este din pizma diavolului şi a zis fraților: Mergeţi şi vă rugaţi! Mă voi ruga şi eu şi peste trei zile vă spun răspunsul. Deci, pe când dormea fratele, avva

i-a desfăcut cingătoarea şi a citit însemnarea, apoi a pus-o la loc şi iarăşi l-a încins cu cingătoarea. Şi după trei zile au venit fraţii şi au spus avvei: Miluieşte-ne, spune-ne nouă ce vei face. Şi a zis: Chemaţi pe fratele. Şi a zis Avva: De ce sminteşti pe fraţi? Şi a răspuns: Am păcătuit, iertaţi-mă şi rugaţi-vă pentru mine! Şi a zis avva fraţilor: Ce ziceaţi că face fratele acesta? Şi au zis: Este vrăjitor şi vraja este în cingătoarea lui. Şi a zis avva: Scoateţi vrăjile lui. Dar pentru că fratele nu-i lăsa să-i desfacă cingătoarea, avva a poruncit să o taie. Atunci au găsit hârtia. Şi a dat-o avva unuia dintre diaconi, poruncindu-i să stea sus şi să o citească, zicând: Ca şi în aceasta să se ruşineze diavolul, care pune vrăjile în mintea oamenilor. Şi când a citit hârtia şi că în numele lui Iisus Hristos voi face răbdare fraţilor, ruşinându-se fraţii şi mai mult decât ei diavolul, au pus metanie avvei, zicând: Am păcătuit. A zis lor avva: Mie îmi puneţi metanie? Lui Dumnezeu şi fratelui puneţi metanie! Şi a zis avva fratelui: Să ne rugăm lui Dumnezeu ca să-i ierte. Şi s-au rugat pentru ei.

13. Un eunuc stătea în pustia cea mai adâncă a Schitului. Chilia lui era ca la optsprezece mile de Schit. O dată pe săptămână, acesta mergea noaptea la Avva Daniil, şi nimeni nu ştia aceasta fără numai ucenicul avvei. Iar Bătrânul poruncise ucenicului său să umple un ulcior cu apă pentru acest eunuc o dată pe săptămână şi să ducă ulciorul şi să-l aşeze afară în faţa uşii lui. Să baţi la uşă numai şi să pleci, fără să vorbeşti deloc cu el, ci cercetează şi, dacă vreodată vei găsi lângă uşă vreun ciob de lut scris, adu-l cu tine. Deci, aşa făcea ucenicul acela. Şi într-una din zile, ucenicul

a găsit un ciob de lut pe care scria: Adu uneltele şi vino tu, dar să te însoţească şi ucenicul tău. Şi citind Bătrânul însemnarea de pe ciob, a plâns cu plânset mare și a zis către ucenicul lui: Vai, pustie adâncă, ce stâlp pierzi astăzi! Şi a zis ucenicului său: Ţine aceste unelte şi vino şi urmează-mi. Vai! Să mergem repede, să ajungem la Bătrân, să nu cumva să fim lipsiți de rugăciunile lui, căci pleacă la Domnul. Şi plângând au plecat amândoi. Şi l-au găsit pe eunuc cuprins de fierbinţeală mare. Şi Bătrânul s-a aruncat la pieptul lui şi a plâns mult şi a zis: Fericit eşti că, îngrijindu-te pentru ceasul acesta, ai nesocotit împărăţia cea pământească şi pe toţi oamenii. Şi a zis eunucul: Fericit eşti tu, noule Avraam și primitorule al lui Hristos, pentru că multe roade primeşte Domnul prin mâinile tale. Şi a zis lui Bătrânul: Fă-ne nouă rugăciune, părinte! Şi a zis lui eunucul: Eu am nevoie de multe rugăciuni în ceasul acesta. A zis lui Bătrânul: Dacă eu aş fi ajuns înaintea ta în ceasul acesta, m-aş fi rugat pentru tine. Atunci, așezându-se pe rogojină, eunucul a cuprins cu mâinile capul Bătrânului şi l-a sărutat zicând: Dumnezeu, Cel care m-a adus pe mine în acest loc, El să-ţi împlinească bătrâneţile tale precum lui Avraam. Şi luând Bătrânul pe ucenicul său, s-au aruncat amândoi la genunchii eunucului, zicând: Binecuvântează pe fiul meu, părinte. Şi sărutându-l pe el, i-a zis: Dumnezeule, Cel care eşti cu mine în ceasul acesta al despărţirii mele de trup, care ai văzut câţi paşi a făcut fratele acesta până la chilia mea pentru numele Tău, fă să se odihnească duhul Părinţilor lui peste el, cum s-a odihnit duhul lui Ilie peste Elisei. Apoi a zis eunucul

Bătrânului: Pentru Domnul, nu mă dezbrăcaţi de cele ce port, ci cum sunt, aşa trimiteţi-mă la Domnul, şi să nu afle nimeni altcineva despre mine, decât numai voi. Şi a zis Bătrânului: Dă-mi să mă împărtăşesc. Şi împărtăşindu-se, a zis: Daţi-mi mie iubirea cea întru Hristos şi rugaţi-vă pentru mine. Şi uitându-se în partea dreaptă, a zis: Bine aţi venit! Şi strălucea faţa lui ca focul. Şi a făcut peste gura sa semnul crucii şi a zis: În mâinile Tale, Dumnezeule, îmi dau duhul meu. Şi aşa şi-a dat sufletul său Domnului. Şi plângând amândoi, au săpat groapă în faţa peşterii. Iar Bătrânul, dând jos de pe el mantia pe care o purta, a zis ucenicului său: Îmbracă-l peste cele pe care le poartă. Căci acela purta o pânză din sibină şi o haină[10] peticită. Şi îmbrăcându-l, fratelui i-a căzut privirea şi a văzut că sânii lui erau de femeie, ca două frunze uscate, dar nu a zis nimic. Şi îngropându-l, au făcut rugăciune. Şi a zis Bătrânul ucenicului: Să dezlegăm postul şi să arătăm dragoste pentru Bătrânul. S-au împărtăşit şi au găsit acolo puţini pesmeţi şi seminţe înmuiate. Şi au mâncat deasupra mormântului ca semn de dragoste pentru el. Apoi, păstrând rânduiala pe care o aveau, s-au întors mulţumind lui Dumnezeu la chilia lor. În timp ce mergeau pe cale, ucenicul a zis Bătrânului: Ştii, părinte, că eunucul acela era femeie? Îmbrăcându-l am văzut sânii lui care erau de femeie, ca două frunze uscate. Şi a zis Bătrânul: Ştiu, fiule, că era femeie. Vrei, deci, să-ţi povestesc despre ea? Ascultă:

✦ [10]Cuvântul κεντώνιον din textul original înseamnă haină confecţionată prin cusătura unor bucăţi diferite de materiale vechi.

Aceasta a fost prima patriciană[11] a palatului şi Împăratul Iustinian[12] a dorit să o ia în palatul său, pentru multa sa înţelepciune. Dar aflând Teodora[13] Împărăteasa şi înfuriindu-se, voia să o trimită în exil. Aceea a aflat gândul împărătesei şi, plătind o corabie în care a încărcat în timpul nopţii unele din lucrurile sale, a plecat în ascuns şi a ajuns în Alexandria. Şi a locuit în Pemptonul[14] Alexandriei unde a făcut o mănăstire, căreia i se spune până astăzi a Patricienei. După ce a murit Teodora, iarăşi a aflat că Împăratul voia să trimită să o aducă înapoi. Şi iarăşi a fugit noaptea din Alexandria şi a venit aici aproape de mine singură. M-a rugat să-i dau aici chilie lângă schit şi mi-a încredinţat toate în amănunt cele despre ea. I-am dat peştera aceasta şi s-a îmbrăcat cu haine de bărbat. Iată sunt deja douăzeci şi opt de ani de când este în Schit şi nimeni nu a cunoscut-o, decât tu, un alt frate şi eu, Bătrânul. Când plecam în vreun loc, porunceam fratelui să-i umple ulciorul cu apă. Nimeni nu a aflat cine este, decât numai tu singur. Câţi soli nu a trimis Împăratul Justinian să o caute! Dar nu numai acela,

---

✦ [11]Patricianul (patriciana) în statul roman şi în cel bizantin până în sec. al XII-lea era cel care aparţinea clasei sociale sau politice celei mai înalte, opusă plebei. În limba greacă nouă, corespunde noţiunilor de conducător, aristocrat. De asemenea, era un titlu pe viaţă, dar nu ereditar, pe care împăratul bizantin îl atribuia persoanelor apropiate palatului, înalţilor demnitari, politicienilor, soldaţilor ş.a. şi singurul titlu care se dădea femeilor din familia împărătească, sau celor favorizate la palat (ET). ✦ [12]Împăratul Bizanţului între 527 şi 547. ✦ [13]Soţia]mpăratului Iustinian (500-548). ✦ [14]Centru monastic la o distanţă de cinci stadii de Alexandria.

ci şi papa[15] Alexandriei şi toate cetăţile, dar nimeni nu a ştiut în ce loc vieţuieşte până în ziua de astăzi. Iată, aşadar, cum cei care au fost crescuţi împărăteşte se luptă împotriva diavolului şi îşi zdrobesc trupurile lor. Iar noi cei care ne-am născut în sat şi nu ajungeam să ne săturăm nici cu pâine, venind la vieţuirea monahală, facem risipă şi nici măcar o singură virtute nu dobândim. Să ne rugăm, dar, ca Domnul să ne învrednicească şi pe noi să găsim acelaşi drum şi împreună cu Sfinţii noştri Părinţi să aflăm milă în ziua aceea, împreună şi cu Avva Anastasie Eunucul, căci se numea Anastasia, pentru rugăciunile şi mijlocirile Stăpânei noastre, Născătoarei de Dumnezeu şi ale tuturor sfinţilor, şi ale Avvei Daniil, la înfricoşătorul scaun de judecată al Domnului nostru Iisus Hristos[16].

14. Era un argintar[17] tânăr în Antiohia cea Mare[18] pe nume Andronic. El a luat de soţie pe fata unui alt

---

✤ [15]Denumire folosită pentru Patriarhul Alexandriei, păstrată până astăzi în titulatura acestuia. ✤ [16]Prăznuirea Sfintei Anastasia Patriciana se face la 10 martie. ✤ [17]Cuvântul αργυροπράτης înseamnă şi cămătar sau schimbător de bani, şi argintar, artizanul care confecţionează vase din argint şi le vinde. De altfel, în această epocă, aveau multă trecere vasele de argint şi, în general, obiectele de argint. Probabil că şi editarea textului a confundat cele două lucrări (ET). ✤ [18]Este vorba despre Antiohia, capitala vechii Sirii, care se distingea de cele douăzeci şi opt de cetăţi care aveau acelaşi nume, cu supranumele de „cea Mare" sau „cea a Orontului" (pentru că era construită la revărsarea râului Oronte) şi din perioada lui Iustinian s-a numit şi Cetatea lui Dumnezeu, Theopolis. În secolul al IV-lea, Antiohia cea Mare şi Alexandria erau deja cele mai importante cetăţi ale împărăţiei, după Constantinopol. În Antiohia, pentru prima dată ucenicii Domnului au primit numele de creştini (Fapte 11, 26) (ET).

argintar, care se numea Ioan. Numele fetei era Atanasia; şi a fost cu adevărat nemuritoare[19] şi cu faptele, şi cu cugetul ei. Iar Andronic era foarte evlavios şi plin de fapte bune. La fel şi femeia lui. Erau foarte bogaţi. Viaţa lor era astfel: cele ale argintarului şi averea lui le împărţea în trei părţi; o parte pentru săraci, una pentru monahi şi o parte pentru avere şi pentru ateliere. Toată cetatea iubea pe Kir Andronic pentru bunătatea lui. El a cunoscut pe femeia lui şi aceasta zămislind a născut un fiu şi i-au pus numele Ioan. Încă o dată luând în pântece a născut o fiică şi i-au pus numele Maria. De atunci Andronic nu s-a mai apropiat de femeia lui. Ci grija lui s-a îndreptat spre faptele bune[20], împreună şi cu alţi argintari. În zilele de duminică, luni, miercuri şi vineri, de seara până dimineaţa, Andronic mergea să ajute la spălarea bărbaţilor, iar Kira Atanasia la spălarea femeilor. Aşa au trecut doisprezece ani şi, într-una din zile, a venit Kira Atanasia de la lucrarea aceasta spre dimineaţă şi a mers să-şi vadă copiii şi i-a găsit suspinând. Şi tulburându-se, s-a urcat în patul lor şi i-a pus pe amândoi la pieptul său. Iar fericitul Andronic intrând, a început să strige la femeia lui, crezând că dormea demult. Iar aceea a zis: Nu te mânia, domnul meu, căci copiii sunt bolnavi. Şi el, atingându-se de ei, a văzut că sunt cuprinşi de fierbinţeală şi suspinând a zis:

✦ [19]Atanasia înseamnă nemuritoare. ✦ [20]Erau grupe organizate de voluntari, dintre creştinii afierosiţi care se dedicau lucrărilor filantropice. În special, se preocupau cu îngrijirea bolnavilor, spălarea şi curăţenia lor. Vezi D. Tsamis, *Matericonul*, capitolul V, pagina 98, Tesalonic, 1995.

Să se facă voia Domnului. Şi a plecat în afara cetăţii să se roage Sfântului Iulian, căci acolo erau înmormântaţi părinţii lui. Şi a stat acolo până la ceasul al şaselea.[21] Şi întorcându-se, a auzit jale mare şi multă gălăgie în casa lui. Iar el tulburându-se a alergat şi a aflat aproape toată cetatea în casa lui şi pe copii morţi. Şi văzând pe cei doi prunci aşezaţi pe pat, intrând în paraclisul casei, s-a aruncat pe sine înaintea Mântuitorului şi plângând zicea: Gol am ieşit din pântecele maicii mele, gol voi şi pleca acolo. Domnul a dat, Domnul a luat. Cum a hotărât Domnul, aşa s-a făcut. Fie numele Domnului binecuvântat de acum şi până în veac[22]. Iar femeia lui era să se sufoce, zicând: Voi muri împreună cu copiii mei. La înmormântarea copiilor s-a adunat toată cetatea, chiar și patriarhul împreună cu toată preoțimea, şi i-au aşezat pe ei în martiriconul[23] Sfântului Iulian, deasupra bunicilor lor. După aceea Patriarhul, luându-l pe fericitul Andronic, l-a dus la episcopie, iar femeia acestuia nu a vrut să plece la casa ei, ci a dormit în martiricon. Pe la miezul nopții s-a arătat ei Sfântul Mucenic Iulian în chip de

---

✦ [21]Este vorba de ora bizantină, care corespunde aproximativ cu ora douăsprezece ziua. ✦ [22]Iov 1, 21 ✦ [23]Primele biserici creştine s-au numit *martiricon* pentru următorul motiv: Primii sfinţi ai Bisericii erau martiri ai credinţei, iar deasupra mormântului lor, în cimitire, creştinii construiau o mică clădire, acoperită, cu absidă în trei laturi. Construcţia aceasta se numea *martiricon* şi purtau numele martirului al cărui mormânt îl acoperea. Şi deoarece deasupra mormintelor martirilor se săvârşea dumnezeiasca Euharistie, acestea au fost primele biserici. Astfel a apărut modelul de bază al bisericilor creştine. Pe de altă parte, de la această situaţie specială vine şi obiceiul aşezării moaştelor

monah zicându-i: De ce nu-i laşi pe cei de aici să se odihnească? Iar ea a zis: Domnul meu, nu te supăra pe mine deoarece sunt îndurerată. Căci numai doi copii am avut şi astăzi i-am îngropat pe amândoi aici. Iar el a zis ei: De câţi ani erau copiii tăi? Iar ea zis lui: De doisprezece ani unul şi de zece celălalt. Iar el a zis către ea: De ce plângi, deci, pentru ei? Mai bine plângi păcatele tale. Căci îţi spun ţie, femeie, în felul în care cere firea omului mâncarea şi este cu neputinţă să nu-i dai să mănânce, tot aşa vor cere pruncii în ziua aceea de la Hristos bunătăţile cele viitoare, zicând: Judecătorule drepte, ne-ai lipsit pe noi de cele pământeşti, nu ne lipsi şi de cele cereşti. Iar ea auzind, a fost pătrunsă la inimă şi a schimbat jalea ei în bucurie. Deci, dacă pruncii mei vor trăi în ceruri, de ce să plâng? Şi întorcându-se, s-a uitat după monahul care-i vorbise şi, căutându-l în toată biserica, nu l-a găsit. Atunci a bătut la uşa portarului, zicând: Unde este părintele care a intrat acum aici? I-a zis ei portarul: Vezi toate uşile încuiate şi întrebi unde este monahul care a intrat acum aici? Şi gândindu-se mai bine, paramonarul[24] şi-a dat seama că femeia a avut vedenie. Iar ea, fiind cuprinsă de frică, l-a rugat s-o lase să

---

martirilor în piciorul Sfintei Mese, ca şi faptul că orice biserică poartă numele martirului sau al sfântului ale cărui moaşte sunt aşezate la piciorul Sfintei Mese. De aici, şi obiceiul folosirii bisericilor ca locuri de înmormântare. *Martiriile* au început să se construiască în timpul împăratul Constantin cel Mare: O astfel de biserică s-a ridicat pe mormântul Mântuitorului Hristos (ET).

[24] Παραμονάριοι – cei care rămân în biserică. Aşa se numeau cei care erau propuşi de episcop să rămână în biserică pentru a o îngriji şi păzi, în special acolo unde era vreun odor bisericesc,

plece la casa ei. Şi după ce a povestit bărbatului ei cele ce a văzut, fericita Atanasia a zis: Cu adevărat, stăpânul meu, şi cât au trăit copiii mei am vrut să-ţi spun ceva, dar m-am ruşinat. Iată, acum, după moartea lor îţi spun, dacă mă asculţi: aşază-mă într-o mânăstire să-mi plâng păcatele mele. Şi el i-a zis: Mergi şi încearcă gândul tău o săptămână şi, dacă vei stărui în această năzuinţă a ta, vom mai vorbi. Şi după ce s-a întors, acelaşi lucru a spus. Iar fericitul Andronic a chemat pe socrul său și, dându-i toată averea sa, i-a zis: Mergem să ne rugăm la Locurile Sfinte. Dacă, deci, se va întâmpla cu noi ce este omenesc, ai răspundere în fața lui Dumnezeu de ceea ce vei face cu averea aceasta. Te rog să faci bine din tot sufletul tău şi să ridici aici un spital și un loc de primire pentru monahi. Şi slobozind pe robii săi, le-a dat lor moştenire. Şi luând puţine lucruri și doi cai, au ieşit noaptea din cetate, numai el și femeia lui. Iar fericita Atanasia, văzând de departe casa sa şi privind către cer, a zis: Dumnezeule, Cel care ai spus lui Avraam şi Saarei: *Ieși din pământul tău și din neamul tău și vino în pământul pe care ţi-l voi arăta*[25], Tu Însuți și acum să ne conduci pașii noştri întru frica Ta. Căci iată am lăsat casa noastră pentru numele Tău. Să nu închizi în faţa noastră uşa Împărăției Tale. Şi plângând amândoi, au plecat. Și ajungând la Locurile Sfinte, s-au închinat. Și întâlnindu-se cu mulţi Părinţi, au mers de acolo la Sfântul Mina în Alexandria şi s-au folosit mult de

de exemplu, o icoană făcătoare de minuni. În acelaşi timp, ei îi primeau pe închinători (Canonul 2 al Sinodului IV Ecumenic, *Pidalion*, pag.185-186) (ET). ✦ [25]Facere 12, 1.

mucenicul acela. Privind deci împrejur, pe la ceasul al nouălea[26], Andronic a văzut un monah certându-se cu un mirean. Şi a zis mireanului: De ce vorbeşti urât cu monahul? A zis lui mireanul: Stăpâne, a închiriat asinul meu ca să meargă la Schit şi îi spun să mergem acum, ca să călătorim toată noaptea şi mâine până la ceasul al şaselea, ca să ajungem înainte de arşiţă şi acesta nu vrea să plecăm acum. A zis lui Kir Andronic: Mai ai încă un asin? A zis lui: Da! Iar Andronic i-a zis: Mergi, adu-mi-l mie şi voi lua eu un asin şi avva unul, căci şi eu vreau să merg la Schit. Şi a zis Andronic femeii sale: Rămâi aici la Sfântul Mina până când eu merg la Schit ca să fiu binecuvântat de Părinţi şi vin înapoi. Şi femeia i-a zis: Ia-mă cu tine. A zis ei: Femeia nu poate să intre în Schit. Iar ea i-a zis plângând: Vei da socoteală Sfântului Mina dacă vei rămâne acolo şi nu vei veni înapoi ca să mă aşezi şi pe mine într-o mânăstire. Şi îmbrăţişându-se, s-au despărţit. Acesta a coborât la Schit şi făcând închinare Părinţilor din fiecare Lavră a auzit cele despre Avva Daniil. Şi plecând, cu multă osteneală a putut să-l întâlnească şi i-a încredinţat Bătrânului toate cele despre ei. Şi i-a zis Bătrânul: Mergi şi adu pe femeia ta şi îţi voi face scrisoare să o duci în Tebaida, la Mânăstirea Tabenisioţilor[27]. Andronic a făcut aşa cum i-a zis Bătrânul şi, plecând, a adus-o pe femeia lui la Bătrân. Şi Bătrânul grăindu-i ei cuvântul adevărului, i-a făcut scrisoare şi a trimis-o

---

✦ [26]Ora bizantină care corespunde cu ora trei după-amiază.
✦ [27]Tabenisis se numea prima obşte pe care a întemeiat-o Sfântul Pahomie în Tebaida de Sus, de unde şi-a luat şi numele de Mânăstirea Tabenisioţilor.

la Mânăstirea Tabenisioţilor. Şi când s-a întors Andronic, Bătrânul i-a dat schima şi l-a învăţat pe el cele ale monahului. Şi a rămas lângă el doisprezece ani. După aceea, l-a rugat pe Bătrân să-l dezlege pentru a merge la Locurile Sfinte. Iar Bătrânul, făcând rugăciune pentru el, l-a slobozit. Iar Avva Andronic, călătorind în Egipt, s-a aşezat sub un copac cu ţepi[29], ca să-şi tragă sufletul de arşiţă. Şi iată, cu lucrarea lui Dumnezeu, femeia lui venea pe drum îmbrăcată ca un bărbat, mergând şi ea spre Locurile Sfinte. Şi când şi-au dat bineţe, porumbiţa şi-a cunoscut perechea sa. Acela, însă, cum să recunoască aşa o frumuseţe care se veştejise şi arăta ca o arăpoaică? I-a zis, deci, lui: Unde mergi, avva? Iar el i-a zis ei: La Locurile Sfinte. Şi eu acolo vreau să merg, i-a răspuns. Şi dacă vrei, să călătorim amândoi împreună, dar ca şi când nu am fi împreună, aşa să călătorim, în tăcere deplină. Iar Andronic i-a zis: Cum porunceşti! A zis lui: Adevărat, tu nu eşti ucenicul Avvei Daniil? A zis ei: Da. Şi ea i-a zis: Rugăciunile Bătrânului să ne însoţească pe noi. Iar Andronic a zis: Amin! Călătorind, deci, împreună, după ce s-au închinat la Locurile Sfinte, s-au întors în Alexandria. Şi a zis Avva Atanasie Avvei Andronic: Vrei să stăm amândoi într-o chilie? A zis Avva Andronic: Da, cum porunceşti. Dar vreau mai întâi să merg să iau binecuvântarea Bătrânului. A zis Avvei Atanasie: Mergi şi eu rămân la Oktokedékato. Şi dacă te întorci, aşa cum am călătorit în tăcere, tot aşa vom sta împreună. Iar dacă nu poţi duce această rânduială, să

♦ [29]Ἀκάνθη este un fel de copac cu ţepi, probabil un fel de salcâm care se găseşte în Egipt (arbustul Mimosa Nicotica).

nu vii. Eu am să rămân la Oktokedékato. Iar acela plecând, l-a îmbrățișat pe Bătrânul sfânt și i-a spus cele despre fratele întâlnit pe cale. Iar Bătrânul i-a zis. Mergi, iubește tăcerea și stai cu fratele, căci este monah așa cum se cuvine să fie. Întorcându-se, deci și aflând pe Avva Atanasie, au stat împreună închiși în frica lui Dumnezeu alți doisprezece ani și nu s-a făcut cunoscut Avvei Andronic că era femeia lui. De multe ori, Bătrânul mergea la ei în vizită, vorbind cu ei cele de folos. Odată, plecând Bătrânul și luându-și rămas bun de la ei, înainte de a ajunge acesta la Sfântul Mina, l-a prins din urmă Avva Andronic și i-a zis: Avva Atanasie pleacă la Domnul. Și întorcându-se Bătrânul, l-a găsit cuprins de suferință. Și a început să plângă Avva Atanasie. Și i-a zis Bătrânul: În loc să te bucuri că pleci să întâlnești pe Domnul, tu plângi? A zis Avva Atanasie: Nu plâng decât numai pentru Avva Andronic. Dar arată dragoste și după ce mă îngropați, vei găsi o însemnare scrisă la căpătâiul meu. Citește-o și dă-o Avvei Andronic. Și făcând rugăciune, s-a împărtășit și a adormit în Domnul. Au venit, deci, să-l înmormânteze și au găsit că după fire era femeie. Și s-a auzit în toată Lavra. Și a trimis Bătrânul să aducă tot Schitul și pustia cea mai îndepărtată și au venit toate lavrele Alexandriei și s-a adunat toată cetatea, iar schitioții toți purtând veșminte albe[29]. Căci așa este obiceiul la Schit. Deci au dus la mormânt cu ramuri și cu frunze de finic cinstitele moaște ale Atanasiei, slăvind pe

+ [29]Îmbrăcămintea albă în Sfânta Scriptură și în mistica Bisericii este folosită ca simbol al mai multor realități, dintre care cel de bază este cel eshatologic. Preînchipuie strălucirea și slava

Dumnezeu, care a dăruit atâta răbdare acelei femei. Şi a rămas Bătrânul ca să facă pomenirea de şapte zile[30] fericitei Atanasia. După aceasta, Bătrânul a vrut să-l ia cu el pe Avva Andronic, dar acesta nu a primit, zicând: Voi sfârşi împreună cu doamna mea. Şi iarăşi, după ce l-a îmbrăţişat pe Bătrân, înainte să ajungă acesta la Sfântul Mina, l-a prins din urmă un frate, zicându-i: Avva Andronic nu este bine. Şi din nou Bătrânul a trimis la Schit zicând: Veniţi, căci Avva Andronic se duce după Avva Atanasie. Iar ei auzind, au venit şi l-au prins încă în viaţă. Şi fiind binecuvântaţi de el, a adormit în Domnul. S-a făcut, deci, luptă mare între Părinţii de la Oktokedékato şi Schitioţi, zicând: Este al nostru fratele şi îl vom lua să-l avem în Schit ca să ne ajute rugăciunile lui. Şi cei din Oktokedékato ziceau: Îl vom îngropa împreună cu sora lui. Dar schitioţii erau mai mulţi. Şi a zis arhimandritul de la Oktokedékato: Ceea ce va spune Bătrânul, aceea vom face. Iar Avva Daniil a zis şi el să fie îngropat acolo. Iar ei nu voiau să-l asculte, zicând: Bătrânul este sus şi nu se teme de războiul trupesc. Dar noi suntem mai tineri şi-l vrem pe fratele nostru ca să ne ajute cu rugăciunile lui. Este de ajuns că v-am lăsat pe Avva Atanasie. Văzând Bătrânul că s-a făcut tulburare mare, a zis fraţilor: Adevărat, dacă nu mă ascultaţi, voi rămâne şi eu

---

viitoare cu care vor fi înconjuraţi drepţii la învierea morţilor. Din acest motiv şi călugării schitioţi obişnuiau să-l însoţească pe fratele mort la mormânt purtând haine albe. Vezi: Matei 28, 3; Marcu 16, 5; Ioan 20, 12; Apocalipsă 4, 4; 6, 11; 7, 9; 14, 19; ş.a. ✦ [30]Cele şapte zile erau corespondentul sorocului de nouă zile pe care-l facem astăzi pentru cei adormiţi. Este vorba despre o tradiţie locală.

aici și voi fi îngropat împreună cu fiul meu. Atunci s-au liniștit și au îngropat pe fratele Andronic. Au zis, deci, Bătrânului: Să mergem la Schit. Iar Bătrânul le-a zis: Lăsați-mă să fac pomenirea de șapte zile fratelui. Dar nu l-au lăsat să rămână. Acestea le-a destăinuit Avva Daniil ucenicului său. Să ne rugăm să ajungem și noi la măsura Avvei Atanasie și Avvei Andronic, cu rugăciunile tuturor sfinților. Amin.

15. A zis Avva Isaia: Nimic nu-i folosește atât de mult începătorului ca ocara. Precum crește copacul udat în fiecare zi, tot așa și începătorul care este defăimat și rabdă.

16. A zis iarăși: Fericiți sunt cei ale căror osteneli s-au făcut întru cunoștință. Căci s-au odihnit pe ei înșiși de toată povara și au trecut peste toată viclenia demonilor și mai ales de cea a demonului temerii[31], cel care împiedică pe om de la orice faptă bună pe care are de gând să o facă. Căci aduce mintea în șovăială, atunci când își pune în gând să slujească lui Dumnezeu.

17. A zis iarăși: Prima luptă, înaintea tuturor, este înstrăinarea, mai ales de unul singur. Cel care pleacă în loc străin va părăsi cele ale sale, purtat de credința desăvârșită și de nădejde și de inimă statornică, împotriva voințelor lui. Căci te vor înconjura în multe rânduri și în multe feluri, înfricoșându-te cu ispitele și cu sărăcia cumplită sau cu boli, punându-ți în gând că, dacă vei cădea în acestea, ce vei face neavând pe cineva cunoscut care să te îngrijească? Și bunătatea lui Dumnezeu te va pune la încercare, ca să se arate

[31] Cf. 2 Tim. 1, 7.

strădania ta şi dragostea cea către Dumnezeu.

18. A zis Avva Ilie: Dacă mintea nu cântă împreună cu trupul, în zadar este osteneala. Dacă cineva iubeşte necazul, îi va fi lui la urmă spre bucurie şi odihnă.

19. Un frate care era luptat a spus aceasta Avvei Heraclie. Şi acela a zis lui, întărindu-l: Un Bătrân avea de mulţi ani un ucenic foarte ascultător. Dar într-o zi, luptat fiind, a pus metanie Bătrânului, zicând: Îngăduie-mi să vieţuiesc singur. Şi Bătrânul i-a zis: Caută un loc şi să-ţi facem chilie. Plecând, a găsit un loc la distanţă de un semn[32]. Şi venind au făcut chilie. Şi a zis fratelui: Ceea ce îţi spun, aceea să faci. Când îţi este foame, să mănânci, să bei şi să dormi, numai din chilia ta să nu ieşi până sâmbăta. Şi atunci vino lângă mine. Iar fratele a făcut două zile după poruncă, dar a treia zi, fiind cuprins de accedie[33], a zis: De ce mi-a făcut mie aceasta Bătrânul? Şi sculându-se, a cântat mulţi psalmi şi după apusul soarelui a mâncat. Apoi, sculându-se, a mers să se culce pe rogojina lui

---

✦ [32]*Semnul* este măsura de distanţă echivalentă cu o milă = 1. 535 m. „...în locul unui semn, adică al unei mile". (Sfântul Epifanie al Ciprului, *Împotriva ereziilor*, P. G. 41, 1036, B). ✦ [33]Acedia apare ca o lipsă de poftă, lipsă de mânie, plictiseală, slăbiciune şi lepădare de îndatoririle călugăreşti. Sfântul Simeon Noul Teolog scrie referitor la acedie: „Pe cei care înaintează în rugăciune sau şi pe cei care se îngrijesc de rugăciune, în principal, demonul acediei este cel care obişnuieşte cel mai mult să-i războiască". Şi continuă: „Acedia este moartea sufletului şi a minţii. Dacă Dumnezeu ar îngădui să lucreze ispita acediei cu toată puterea de care dispune, nimeni, niciodată, dintre cei nevoitori nu s-ar mântui. Lucrarea noastră este să ne împotrivim cu toată puterea şi lucrarea lui Dumnezeu ne va ridica în mod tainic şi ne va arăta pe faţă biruitori împotriva ispitei". (*Capitole practice* 73-74).

și a văzut un arap șezând și scrâșnind din dinți la el. Și alergând cu frică mare, a venit la Bătrân și bătând în poartă, a zis: Avva, ai milă de mine și deschide-mi. Iar Bătrânul, cunoscând că nu a păzit cuvântul lui, nu i-a deschis până dimineață. Iar dimineață, deschizându-i, l-a găsit afară rugându-se și, îndurându-se de el, l-a luat înăuntru. Atunci i-a zis: Mă rog ție, părinte, un arap negru am văzut pe rogojina mea când am mers să mă culc. Iar el a zis: Ai pățit aceasta pentru că nu ai păzit cuvântul meu. Atunci punându-i rânduială după puterea lui pentru viețuirea de unul singur, încetul cu încetul a devenit un monah bun.

20. A zis iarăși: Un Bătrân oarecare stătea într-un templu idolatru. Și au venit dracii, zicându-i: Pleacă din locul nostru! Și Bătrânul a zis: Voi nu aveți loc! Și au început dintr-odată să-i risipească frunzele de finic. Iar Bătrânul stăruia să le adune. După aceea, dracul, prinzându-l de mână, îl trăgea afară. Dar, când a ajuns la ușă, Bătrânul s-a prins de ușă cu cealaltă mână, strigând: Iisuse, ajută-mă! Și îndată dracul a fugit. Și Bătrânul a început să plângă. Iar Domnul i-a zis. De ce plângi? Și a zis Bătrânul: Pentru că îndrăznesc să pună mâna pe om și să-i facă așa. I-a zis lui: Tu nu ai avut grijă! Căci, când M-ai chemat, ai văzut cum M-am aflat lângă tine! Acestea zic, deci, cum că este nevoie de multă osteneală. Dacă nu face multă osteneală, nu poate cineva să aibă pe Dumnezeu cu el. Căci El s-a răstignit pentru noi.

21. Un frate care locuia singur la Chilii era tulburat. Și plecând la Avva Teodor din Ferme, i-a spus lui pătimirea sa. Iar Bătrânul a spus: Mergi, smerește-ți

gândul, supune-te şi stai împreună cu alţii. A plecat, deci, în munte şi a stat împreună cu alții. S-a întors, apoi, la Bătrânul și i-a zis: Nici împreună cu oamenii nu îmi găsesc odihna. Și i-a zis lui Bătrânul: Dacă singur nu afli odihnă şi nici împreună cu alţii, pentru ce ai ieşit să te faci monah? Nu pentru a îndura necazurile? Spune-mi de câţi ani ai schima? A zis: De opt. Și răspunzând Bătrânul, a zis: Cu adevărat, eu de şaptezeci de ani am schima şi nici măcar o zi nu am aflat odihnă, și tu după opt ani vrei să ai odihnă? Şi auzind acestea, a plecat întărit.

22. A întrebat cineva pe Avva Teodor: Dacă cineva cade pe neaşteptate, te vei înfricoşa şi tu, avva? I-a zis lui Bătrânul: Dacă cerul s-ar lipi de pământ, Teodor nu s-ar înfricoșa. Căci se rugase lui Dumnezeu să ridice de la el temerea. De aceea l-a şi întrebat.

23. Ziceau despre Avva Teodor şi despre Avva Lucius, cei din Enat, că au petrecut cincizeci de ani înşelând gândurile lor şi zicând: După iarna aceasta, ne mutăm de aici. Când venea însă iarăşi vara, ziceau: După vara aceasta vom pleca de aici. Şi așa au făcut toată viaţa lor pururea-pomeniţii Părinţi.

24. A zis Amma Teodora că odată cineva evlavios era ocărât de altcineva şi a zis către acela: Și eu puteam să-ţi spun aceleaşi cuvinte, dar porunca lui Dumnezeu îmi închide gura.

25. Un frate s-a întâmplat să fie înțepat spre ispitire de mulţime mare de purici. Şi era acela din oameni bogaţi. Şi îi ziceau dracii: Înduri să trăieşti astfel și să faci viermi? Dar acela a biruit cu îndelunga-răbdare.

26. A zis Avva Ioan Colovos: Trei filosofi erau

prieteni. Şi unul dintre ei, murind, a lăsat pe fiul său unuia dintre prietenii săi. Făcându-se flăcău, s-a aplecat spre femeia celui care-l crescuse. Şi aflând acela, l-a scos afară din casa sa. Şi, deşi s-a pocăit mult, nu a voit să-l primească înapoi, zicând: Mergi şi trei ani să fii potamit[34] şi aşa te voi ierta. A venit, deci, după trei ani şi a zis lui iarăşi: Nu te-ai pocăit încă. Ci mergi alţi trei ani, dând plată ca să te ocărască. Şi el a făcut aşa. Şi după aceasta a zis lui: Mergi acum în cetatea Atenienilor şi învaţă filosofia. Iar acolo era un bătrân care stătea la intrarea filosofilor, ocărându-i pe cei care intrau. Deci, fiind ocărât şi tânărul, acesta a râs. Şi a zis lui Bătrânul: Ce este aceasta, că eu te ocărăsc, iar tu râzi? Şi a zis lui: Nu vrei să râd? Trei ani am dat plată ca să fiu ocărât şi astăzi am fost ocărât gratis. De aceea am râs. A zis lui Bătrânul: Urcă, intră în cetate. A zis, deci, Avva Ioan că aceasta este poarta lui Dumnezeu şi Părinţii noştri prin multe ocări, bucurându-se, au intrat în cetatea cerească.

27. A zis iarăşi Bătrânul: Vezi că prima lovitură pe

✦ [34]*Potamit* de la *potamos,* care înseamnă râu. Este vorba despre o muncă foarte obositoare. *Potamiţii* asigurau trecerea de pe un mal al râului pe celălalt. Dar când curentul râului era opus direcţiei pe care o avea barcagiul, barca era dusă departe de destinaţie. De aceea trebuia să aibă un sistem de remorcare. Probabil că era legată şi de proră, şi de pupă cu frânghii, susţinute de pe mal, şi în funcţie de direcţia corăbiei se slăbea frânghia de pe unul dintre maluri, în timp ce se strângea cea de pe malul celălalt. Această lucrare obositoare o făceau aşa-numiţii *potamiţi*. A doua semnificaţie a cuvântului este cea care se referă la hidrofanţi, adică la aceia care deţineau ştiinţa de a descoperi existenţa apelor de sub pământ (ET).

care a făcut-o lui Iov a fost la început asupra bunurilor sale? Şi a văzut că nici nu i-a părut rău şi nici nu s-a îndepărtat de Dumnezeu. Iar cea de a doua lovitură a dat-o trupului său, dar nici aşa viteazul atlet nu a păcătuit cu cuvântul gurii sale[35]. Căci avea înlăuntrul său bunătăţile lui Dumnezeu şi totdeauna rămânea credincios Lui.

28. A zis Avva Kílikas: Şaptezeci şi şase de ani am stat în locul acesta, multe şi înfricoşătoare rele pătimind din partea dracilor.

29. A zis Avva Isidor: Înţelepciunea sfinţilor aceasta este: a cunoaşte voia lui Dumnezeu. Căci este deasupra tuturor omul în ascultare de adevăr, pentru că este chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Şi decât toate duhurile mai înfricoşător este să urmeze cineva inimii sale, adică gândului propriu şi nu legii lui Dumnezeu. La urmă îi va fi lui spre tânguire, căci nu a cunoscut taina, nici nu a aflat calea sfinţilor ca să umble pe ea. Vremea este a face Domnului[36], căci mântuirea este în vreme de strâmtorare[37] precum este scris: Întru răbdarea voastră vă veţi mântui sufletele[38].

30. A zis Avva Pimen despre Avva Ioan Colovós că a rugat pe Dumnezeu şi a ridicat patimile de la el şi a devenit fără griji în această privinţă. Şi mergând, a zis unui Bătrân: Mă văd pe mine odihnit şi neavând nici un fel de război. Și i-a zis lui Bătrânul: Mergi şi roagă pe Dumnezeu ca să vină războiul înapoi, căci prin războaie sporește sufletul. S-a rugat, deci, şi, după ce a venit războiul, nu s-a mai rugat să se ia de la el, ci

✦ [35]Iov 2, 10. ✦ [36]Vezi Psalmul 118, 126. ✦ [37]Isaia 33, 2. ✦ [38]Luca 21, 19.

zicea: Dă-mi, Doamne, răbdare în războaie.

31. Zicea Avva Pimen despre Avva Kóprie, că ajunsese la aşa o măsură, încât, atunci când era bolnav şi zăcea la pat, mulţumea şi îşi tăia propria voie.

32. A zis Avva Kóprie: Fericit este cel care rabdă necazul cu mulţumire.

33. Ziceau despre Avva Longhin[39] că de multe ori, tulburat fiind de gânduri să plece în pustie, într-una din zile a zis ucenicului său: Arată dragoste, frate, şi, orice voi face, să rabzi şi să nu-mi spui nimic săptămâna aceasta. Şi luându-şi toiagul de finic, a început să se plimbe prin curtea sa mică. Şi obosind, s-a aşezat puţin. Şi, iarăşi, ridicându-se, se plimba. Şi când s-a făcut seara, a zis gândului său: Cel care merge prin pustie nu mănâncă pâine, ci ierburi. Tu, însă, pentru slăbiciunea ta mănâncă verdeţuri din grădină. Şi făcând aceasta, iarăşi a zis gândului: Cel care este în pustie nu doarme sub acoperiş, ci sub cerul liber, deci, fă şi tu aşa! Şi întinzându-se jos, a dormit în curte. Făcând, deci, trei zile aceasta, adică plimbându-se în curtea sa mică, mâncând în fiecare seară puţine salate verzi, iar noaptea dormind sub cerul liber, a obosit. Şi osândind gândul care l-a îndemnat spre aceasta, s-a mustrat pe sine zicând: Dacă nu poţi să faci faptele pustiei, stai în chilia ta plângându-ţi cu răbdare păcatele şi nu te amăgi. Căci peste tot este ochiul lui Dumnezeu şi vede faptele noastre şi nimic nu-i scapă şi lucrează împreună cu cei care lucrează binele.

34. A mers Avva Macarie la Avva Antonie în munte. Şi bătând la uşa lui, acela a ieşit şi i-a zis: Tu cine eşti?

[39] În *Patericul alfabetic*, episodul i se atribuie lui Avva Ghelasie.

Iar el a zis: Eu sunt Macarie. Şi închizând uşa, a intrat şi l-a lăsat afară. Dar văzând răbdarea lui, i-a deschis şi salutându-se cu el, a zis: De mult timp doream să te văd, auzind cele despre tine. Şi primindu-l, s-a odihnit deoarece era obosit. Iar când s-a făcut seară a stropit Avva Antonie pentru sine frunze de finic. Şi i-a zis Avva Macarie: Porunceşte ca şi eu să stropesc pentru mine. Iar el a zis: Stropeşte. Şi făcând o legătură mare, a stropit-o. Şi stând de cu seară şi vorbind despre mântuirea sufletelor, împleteau. Şi împletitura, ieşind pe uşă, cobora în peşteră. Şi intrând dimineaţa, fericitul Antonie a văzut mulţimea împletiturii Avvei Macarie şi s-a minunat. Şi sărutându-i mâinile, zicea: Multă putere iese din mâinile acestea.

35. Zicea Avva Matóe: Vreau lucrarea uşoară care ţine mai mult decât pe aceea care este istovitoare la început şi care se termină repede.

36. Odată a urcat acelaşi Avva Macarie de la Schit la Terenuthi[40]. Şi în timp ce venea pe drum, a intrat într-un templu idolesc ca să doarmă. Acolo erau multe leşuri ale păgânilor. Şi luând unul, l-a pus sub cap drept pernă. Văzând, deci, dracii îndrăzneala lui, l-au pizmuit şi, vrând să-l sperie, au strigat ca un nume de femeie, zicând: Cutare, vino cu noi la baie. Şi a răspuns alt drac de sub el, ca şi când era unul dintre morţi, zicând: Un străin este peste mine şi nu pot să vin. Dar Bătrânul nu s-a speriat, ci, îndrăznind, a lovit leşul zicând: Scoală-te, mergi în întuneric, dacă poţi. Auzind şi aceasta, dracii au strigat cu glas mare, zicând. Ne-ai

✦ [40]Cetate pe malurile de apus ale braţului Nilului de unde era mai uşoară trecerea spre Schit.

învins, Macarie! Şi au fugit ruşinaţi.

37. Un frate l-a întrebat pe Avva Macarie: Părinte, ce înseamnă să rabzi şi să te rogi? A răbda şi a te ruga înseamnă a îndura orice ispită care vine fie de la oameni, fie de la draci, precum este scris: Am îndurat ca o femeie care naşte[41], adică am răbdat. Aşadar, şi răbdarea este bună, şi a ne ruga cu stăruinţă este bine. Suntem, deci, datori să ne rugăm lui Dumnezeu până când împreună-lucrând cu noi ne va ajuta ca să împlinim virtuţile noastre. Căci străin lucru este monahului a se mânia pe fratele său. Şi iarăşi: Străin lucru este a supăra pe aproapele. Cu adevărat suntem datori să facem şi să zicem aşa cum este scris. Căci zice Apostolul: Am ajuns ca gunoaiele lumii întregi, până în acest ceas suntem socotiţi măturătura tuturor. Şi încă: noi suntem nebuni pentru Hristos, şi *...noi suntem slujitorii voştri, pentru Iisus*[42]. Suntem datori să ne bucurăm când suntem batjocoriţi şi să socotim fericire necazurile şi nedreptăţile care ni se întâmplă pentru Domnul nostru. Petru Apostolul este cel care zice: *De sunteţi ocărâţi pentru numele lui Hristos, fericiţi sunteţi, căci Duhul slavei şi al lui Dumnezeu Se odihneşte peste voi*[43]. Când sunteţi, deci, batjocoriţi pentru Dumnezeu, bucuraţi-vă zicând: suntem fericiţi că ne-am învrednicit să fim batjocoriţi pentru numele lui Dumnezeu. Nu ştiţi că fiii sunt datori să urmeze părinţilor? Suntem datori să cunoaştem că suntem fii ai sfinţilor Apostoli. Pavel strigă şi zice: *Căci pe voi eu v-am născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie*[44]. Fiind fiii acestora,

✦ [41]Isaia 42, 14. ✦ [42]1 Corinteni 4, 10-13 şi 2 Corinteni 4, 5. ✦ [43]Vezi 1 Petru 4, 14.

suntem datori să le urmăm purtările şi faptele. Aceia biciuiţi fiind se bucurau, calomniaţi fiind, rămâneau netulburaţi, măcar că auzeau de la elini şi de la iudei zicând despre ei: Aceştia sunt cei care răstoarnă lumea întreagă[45] cu farmecele şi vrăjitoriile lor[46]. Şi, cu toate acestea, nu numai că nu se supărau, ci ziceau, lăudându-se: Ocărâţi fiind, binecuvântăm[47] şi celelalte. De aceea s-a şi scris, pentru ca noi să facem la fel ca ei. Şi voi, deci, când sunteţi ocărâţi sau calomniaţi sau primiţi lovituri, aşa sunteţi datori să vă mişcaţi cu inima voastră, ca şi când câştigaţi lucruri mari şi vă faceţi părtaşi şi tovarăşi apostolilor şi mucenicilor. Şi chiar încercări mai mari decât ale acestora să aşteptaţi, pentru ca şi câştigurile să fie mai mari. La acestea sunt creştinii datori să ia aminte, ca să se ştie că sunt ucenici ai celor care au propovăduit acestea. Mai ales monahii simpli, care s-au lepădat de lume şi de cele din lume.

38. Odată, pe când Avva Milisie locuia împreună cu doi ucenici în munţii Persiei, doi fii ai împăratului, fraţi după trup, au ieşit la vânătoare după obicei. Şi au pus plasele lor pe o distanţă mare, ca la patruzeci de mile[48], încât tot ceea ce era înăuntrul plaselor să fie vânat şi ucis cu arcul. Deci, acolo se afla şi Bătrânul cu cei doi ucenici ai lui şi, când l-au văzut păros şi

---

✦ [44] 1 Corinteni 4, 15. ✦ [45] Vezi Fapte 17, 6. ✦ [46] Cuvântul Μαγγανεία înseamnă: a) un fel de magie cu diferite ierburi şi plante ; b) farmec, crearea fascinaţiei, înşelăciune. ✦ [47] 1 Corinteni 4, 12. ✦ [48] Mila romană corespunde cu 1535 metri. Deci, patruzeci de mile era o distanţă foarte mare pentru aşezarea plaselor.

înfricoșător la vedere, s-au înspăimântat și i-au zis: Ești om sau duh, spune-ne? Și le-a zis: Om sunt, păcătos, și am ieșit să-mi plâng păcatele mele și mă închin lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Iar ei i-au zis: Nu este alt dumnezeu în afară de Soare și de Foc – cărora ei se închinau – deci, vino și adu jertfă acestora. Iar el le-a zis: Acestea sunt făpturi și vă înșelați. Deci, vă rog să vă întoarceți și să cunoașteți pe adevăratul Dumnezeu, Care le-a făcut pe toate acestea. Iar ei râzând, i-au zis: Pe Cel osândit și răstignit Îl numești Dumnezeu adevărat? Și a zis Bătrânul: Da, pe Cel care a răstignit păcatul meu și a omorât moartea, pe Acela îl numesc Dumnezeu adevărat. Iar aceia, supunându-i la chinuri pe Bătrân și pe frați, îi sileau să aducă jertfă. Și, după multe chinuri, au ucis pe cei doi frați, iar pe Bătrân au continuat multe zile să-l supună la chinuri. La urmă, după meșteșugul lor, l-au pus la mijloc și aruncau săgeți unul din față și unul din spatele lui. Iar el le-a zis: Pentru că v-ați învoit să vărsați sânge nevinovat, mâine, chiar la ceasul acesta, într-o clipită, mama voastră va rămâne fără copii și va fi lipsită de dragostea voastră și cu săgețile voastre veți vărsa sângele unul altuia. Neluând în seamă spusele lui, au venit a doua zi din nou să vâneze și le-a scăpat o căprioară. Urcând pe cai, au alergat ca să o prindă. Și aruncând săgeți înspre ea, au țintit din greșeală fiecare inima celuilalt și au murit, după cuvântul Bătrânului - pe care l-a spus, blestemându-i.

39. Ne povestea nouă Avva Theonás despre Avva Marcel că se retrăsese spre liniștire lângă un sat mare

în părţile Libanului, într-o peşteră, la poalele muntelui. Avva Marcel era foarte blând şi îngăduitor, şi evlavios, şi curat, şi înţelept. Multă credinţă şi dragoste aveau bărbaţii din sat faţă de el, încât mulţi mergeau la el şi erau învăţaţi de el. A stat în acel loc şase ani şi multe ispite a avut acolo Bătrânul din partea dracilor, după cum mi-a mărturisit, voind să-l alunge din peşteră şi să-i strice liniştea, dar n-au putut. Căci acesta fiecare ispită care venea din partea dracilor o răbda mai uşor. În cele din urmă, dracul s-a preschimbat, luând înfăţişarea Bătrânului, şi a început să amăgească femeile celor care locuiau în cetate, căutând să se afle dimineaţa şi seara împreună cu ele, vorbindu-le cuvinte necuviincioase şi încredinţându-le că nu este păcat a face desfrânare în ascuns. Deci dracul a făcut aceasta nu o dată, nici de două ori, ci de multe ori. Oriunde vedea o femeie mergând singură, dracul îşi schimba înfăţişarea şi intra în vorbă cu ea. Iar femeile, mergând la bărbaţii lor, le povesteau cele întâmplate şi s-a răspândit vestea în toată cetatea. Şi adunându-se bărbaţii în kyriakón[49], periodeutul[50] a chemat femeile şi le-a întrebat ca să afle adevărul, dacă într-adevăr aşa stau lucrurile. Iar femeile, care

---

✦ [49]Κυριακόν sau Καθολικόν se numeşte biserica centrală a mănăstirii sau a aşezămintelor monastice unde se adunau călugării sâmbăta şi duminica şi la sărbători pentru slujirea de obşte şi împărtăşire. Aici este vorba, desigur, despre biserica centrală a orăşelului. ✦ [50]Periodeutul era cel pe care episcopul îl trimitea în sat şi în oraşele ca să supravegheze păstrarea rânduielilor de către credincioşi şi pentru a-i învăţa. (Vezi Canonul 57 al Sinodului din Laodiceea). Etimologic, cuvântul înseamnă *cel care umblă* (de la *περιοδεύω – a umbla, a călători*).

erau mai mult de douăzeci, au adeverit acest lucru, spunând: Nu o dată, nici de două ori, ci de multe ori ne-a silit să facă păcatul cu noi. Auzind acestea, periodeutul împreună cu clerul, nedându-şi seama că este viclenia diavolului, au trimis nişte tineri să alunge cu orice chip pe Bătrân. Şi plecând tinerii, l-au bătut pe Bătrân cu pumnii şi smulgându-i barba fir cu fir şi târându-l l-au scos afară din peşteră. Şi bătându-l foarte tare, l-au părăsit în mijlocul drumului aproape mort. Trecând pe acolo unii din Beirut, l-au aflat pe Bătrân căzut şi sângele curgând şiroaie din rănile lui. Şi l-au întrebat să afle cele ce i s-au întâmplat. Iar Bătrânul i-a rugat să-l sprijine şi să-l ducă în peşteră. Şi bărbaţii aceia, ascultând de cuvântul lui, luându-l pe braţe, l-au dus la locul unde era mai înainte. Dar bărbaţii din cetate, aflând că este din nou în peşteră, au mers la el ocărându-l şi batjocorindu-l. Eu, însă, zicea, răbdam, mulţumind lui Dumnezeu! A petrecut astfel în peşteră optsprezece luni, batjocorit şi înjurat de toţi, şi rugându-se pentru ei lui Dumnezeu, ca sufletele lor să se mântuiască. După aceea s-a descoperit periodeutului în vis că toate au fost închipuire drăcească. În plus, tinerii şi femeile au început să se îndrăcească şi să scoată spume. Şi aflând cei din cetate, au ieşit împreună cu femeile şi copiii şi au venit ca să fie binecuvântaţi de mine. Iar eu, fugind de la ei, venind, am locuit în Muntele Nitriei. Şi îmi zicea mie Bătrânul: Avva Theonás, dacă voieşti ca să-ţi petreci netulburat zilele şi dracii să nu găsească pricini împotriva ta, să nu locuieşti lângă cetate sau lângă sat şi aşa vei afla odihnă.

40. Era un Bătrân în Lavra Pirghilor[51], pe nume Mirogene, care ajunsese la aşa o măsură de grea nevoinţă, încât a devenit hidropic[52]. Şi spunea continuu Bătrânilor care veneau la el ca să-l îngrijească: Rugaţi-vă Părinţilor ca să nu devină hidropic omul cel dinlăuntru[53]. Căci eu mă rog lui Dumnezeu să-mi ţină mult timp boala aceasta. Aflând despre acest Avva Mirogene, arhiepiscopul Eutihie al Ierusalimului a vrut să-i trimită cele de trebuinţă. Dar acela niciodată nu a primit de la el nimic. Îi spunea acestuia de fiecare dată: Roagă-te pentru mine, părinte, ca să fiu izbăvit de iadul cel veşnic.

41. Un frate a întrebat pe unul din Părinţi, zicând: Diavolul aduce ispitele asupra sfinţilor? Şi a zis lui Bătrânul că era un Părinte pe nume Nicon, care vieţuia în Muntele Sinai. Şi iată cineva a mers în cortul unui faranit[54] şi, aflând pe fiica aceluia singură, a căzut cu ea în păcat şi i-a zis: Să spui că Avva Nicon ţi-a făcut aceasta. Şi când a venit tatăl ei şi a aflat, luându-şi sabia, a aplecat sus la Bătrân. Şi bătând l-a poartă, a ieşit Bătrânul. Şi întinzând sabia să-l omoare, i s-a uscat mâna. Şi plecând faranitul, a spus preoţilor. Şi au trimis aceia şi a venit Bătrânul, iar ei, lovindu-l de multe ori, au vrut ca să-l alunge. Dar el i-a rugat zicând: Lăsaţi-mă aici, pentru Dumnezeu, ca să mă pocăiesc. Şi

✦ [51]Lavra Pirghilor se află în pustiul Calamon, la Nord de Marea Moartă. ✦ [52]Hidropicul este cel care suferă de acumulare fiziologică de lichid uretic în intestine sau în organele trupului, sau în ţesuturile intermediare ş.a., boală care se datorează în general perturbării metabolismului. ✦ [53]Categorie antropologică paulină, vezi Efes. 3, 16. ✦ [54]Locuitor în Faran.

afurisindu-l pe el trei ani, au dat poruncă să nu-l cerceteze nimeni. Şi s-au împlinit trei ani, în fiecare duminică făcând metanie în biserică şi cerând tuturor şi zicând: Rugaţi-vă pentru mine. La urmă s-a îndrăcit cel care făcuse păcatul şi care pusese ispita asupra pustnicului. Şi a mărturisit în biserică: Eu am făcut păcatul şi am zis să fie batjocorit robul lui Dumnezeu. Şi venind tot poporul, au făcut metanie Bătrânului, zicând: Iartă-ne pe noi, avva. Şi le-a zis lor: Cât priveşte iertarea, v-am iertat deja, dar ca să rămân aici, nu mai rămân cu voi, că nu s-a găsit niciunul între voi care să aibă discernământ şi să sufere împreună cu mine. Şi aşa a plecat de acolo. Şi a zis Bătrânul: Vezi, deci, cum aduce diavolul ispitele asupra sfinţilor?

42. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce să fac că inima mea se împietreşte dacă mă cuprinde o mică supărare? A zis lui Bătrânul: Nu ne minunăm de Iosif, care era băieţandru în Egipt, în pământul închinătorilor la idoli, cum a răbdat ispita şi cum Dumnezeu l-a slăvit la sfârşit? Să vedem şi pe Iov, care nu s-a lepădat ţinând pe Dumnezeu până la sfârşit şi nu au putut să-l clintească de la nădejdea lui.

43. A zis iarăşi că Avva Isidor, preotul Schitului, a vorbit odată poporului, zicând: Fraţilor, nu pentru osteneală am venit în locul acesta? Dar acum nu mai este osteneală. Eu, deci, strângându-mi haina mea, plec de aici unde este osteneală şi acolo îmi voi găsi odihnă.

44. A întrebat un frate pe Avva Pimen, zicând: Văd că oriunde aş merge, aflu ajutor. A zis lui Bătrânul: Şi

cei care au în mâini sabie, au pe Dumnezeu ajutor în veacul acesta. Dacă suntem curajoşi, Îşi arată şi cu noi mila Lui.

45. A fost întrebat Avva Pimen: La cine se referă cuvântul scris: *să nu vă îngrijiţi pentru ziua de mâine*[55]? A zis lui Bătrânul: Pentru omul care este în ispită şi rămâne nepăsător s-a zis, ca să nu se îngrijească, zicând: Cât timp voi fi în ispita aceasta? Ci mai curând să socotească, zicând în fiecare zi: Astăzi!

46. A zis Avva Pavel cel Mare, cel din Galatia: Monahul care are puţin din cele de trebuinţă în chilia sa, dar iese să se îngrijească şi de altele, de draci este batjocorit. Căci şi eu am păţit aceasta.

47. Un frate de obârşie din Roma povestea zicând că era un Bătrân care avea un ucenic bun şi din nesimţire l-a scos în afara uşii împreună cu haina lui. Iar fratele răbda, stând în afara uşii. Şi deschizând Bătrânul, l-a aflat pe el stând şi i-a pus metanie zicând: O, fiule, smerenia îndelungii tale răbdări a biruit nesimţirea mea. Vino înăuntru şi de acum tu să fii Bătrânul şi Părintele, iar eu începătorul şi ucenicul.

48. A întrebat unul din părinţi pe Avva Sisoe, zicând: Dacă stau în pustie şi vine un barbar să mă omoare, dar eu pot să-l birui pe el, să-l ucid? Şi a zis Bătrânul: Nu, ci lasă-te în mâna lui Dumnezeu. Orice ispită îi vine omului, să spună: Pentru păcatele mele mi se întâmplă aceasta. Iar dacă vine ceva bun, să spună: lucrarea lui Dumnezeu este.

49. A plecat odată Avva Avraam, ucenicul Avvei Sisoe la o ascultare şi mai multe zile nu s-a întors. Iar

✦ [55]Matei 6, 34.

Bătrânul nu primea să fie slujit de altcineva, zicând: Nu am lăsat pe un alt om să se obişnuiască cu mine în afară de fratele meu. Şi nu a primit până când nu a venit ucenicul, răbdând osteneala.

50. Ziceau despre Amma Sarra că a stat într-o chilie deasupra unui râu şaizeci de ani şi nu s-a aplecat niciodată să vadă râul.

51. A zis Fericita Sinclitichia: Dacă se întâmplă să fii în obşte, nu schimba locul, căci te vei păgubi mult. Precum pasărea care se ridică de pe ouăle ei le răceşte şi le face neroditoare, tot aşa şi monahul sau fecioara se răceşte şi omoară credinţa, peregrinând din loc în loc.

52. A zis iarăşi: Multe sunt uneltirile diavolului. Prin sărăcie nu a schimbat sufletul? Bogăţia nu o înfăţişează ademenitoare? Nu a biruit, oare, prin ocări şi batjocuri? Îţi pune înainte lauda şi slava. A fost biruit cu sănătatea? Aduce boală trupului. Căci dacă nu poate să înşele cu plăcerile, încearcă să aducă rătăcire sufletului prin suferinţele cele fără de voie. Aduce boli[56] dintre cele mai grele celor care prin acestea îşi împuţinează sufletul, ca să întunece iubirea lor pentru Dumnezeu. Dar şi cu febră mare chinuieşte trupul şi cu sete neoprită îl tortureazӑ. Deci, dacă păcătos fiind suferi acestea, adu-ţi aminte de iadul ce va să vină şi de focul cel veşnic şi de pedepsele judecătorilor şi nu-ţi vei împuţina sufletul pentru cele de acum. Bucură-te că te-a cercetat Dumnezeu şi să ai pe buze cuvântul vestit, care zice: *Certând m-a certat Domnul, dar morţii nu m-a dat*[57]. Ai fost din fier şi prin foc ai

✦ [56]Vezi Iov 2, 5-10. ✦ [57]Psalmul 117, 18.

lepădat rugina. Iar dacă drept fiind te îmbolnăveşti, de la cele mari spre cele şi mai mari urci. Eşti aur? Prin foc devii şi mai încercat. *Ţi-a fost dat un înger al satanei în trup*[58]? Bucură-te. Vezi cu cine te-ai făcut asemenea! De răsplata lui Pavel te-ai învrednicit. Eşti încercat cu febră mare şi te chinuiesc frigurile? Dar Scriptura zice: *Am trecut prin foc şi apă, dar ne-ai scos la odihnă*[59]. Te-a aflat primul? Aşteaptă-l pe al doilea. Săvârşind virtutea, strigă cuvintele lui David, căci el zice: *Sărac şi necăjit sunt eu*[60]. Vei deveni desăvârşit prin această doime de strâmtorări, căci zice: *Întru necaz m-ai desfătat!* [61]. Cu aceste exerciţii întărim sufletele noastre, deoarece vedem în faţa noastră pe vrăjmaş.

53. A zis iarăşi: Dacă ne necăjeşte boala, să nu ne întristăm cum că din pricina bolii şi a rănirii trupului nu mai putem să stăm la rugăciune şi să cântăm cu glas. Toate acestea aveau drept scop omorârea poftelor. Căci şi postul şi culcatul pe jos din pricina plăcerilor noastre ruşinoase au fost legiuite. Aşadar, dacă boala omoară plăcerile, motivul acelora este de prisos. Şi ce zic de prisos? Cele mai distrugătoare urmări ale plăcerilor sunt adormite prin boală ca prin cel mai bun şi puternic medicament. Şi aceasta este marea nevoinţă, a răbda în boli şi a înălţa cântări de mulţumire Celui Atotputernic! Ni s-au luat ochii? Să nu ne supărăm, căci am pierdut organele lăcomiei, ci să privim cu ochii cei lăuntrici, ca într-o oglindă[62], slava lui Dumnezeu. Am surzit? Să mulţumim că am

---

✦ [58]2 Corinteni 12, 7. ✦ [59]Psalmul 65, 12. ✦ [60]Psalmul 68, 30. ✦ [61]Psalmul 4, 1. ✦ [62]Vezi 2 Corinteni 3, 18.

pierdut cu desăvârşire auzul deşert. Mâinile s-au îmbolnăvit? Dar le avem pe cele dinlăuntru, care sunt gata pentru războiul împotriva vrăjmaşului. Boala a pus stăpânire pe tot trupul? *Dar în omul cel dinlăuntru sănătatea creşte şi mai mult*[63].

54. A zis iarăşi: În lume, cei care au căzut, chiar şi fără voie, sunt aruncaţi în închisoare. Şi noi să ne închidem pe noi înşine în închisoare pentru păcatele noastre, pentru ca judecata de bunăvoie să zădărnicească pedeapsa viitoare.

55. A zis iarăşi: Când posteşti, să nu foloseşti boala ca pretext. Căci cei care nu au postit au căzut adesea în aceleaşi boli. Ai început un lucru bun? Nu te lăsa oprit de obstacolele vrăjmaşului. Acesta va fi zădărnicit de răbdarea ta. Şi cei care încep călătoria pe mare, la început, întinzând pânzele, se bucură de vânt bun, dar, pe neaşteptate, se stârneşte un vânt care le este potrivnic. Atunci, marinarii nu întorc corabia din pricina vântului potrivnic, ci, aşteaptând puţin sau chiar luptându-se cu furtuna, îşi continuă călătoria. La fel şi noi, când se stârneşte vânt potrivnic, să înălţăm crucea în locul catargului şi fără frică să săvârşim călătoria noastră.

56. A zis Avva Iperéhie: Cântare duhovnicească să fie în gura ta şi stăruinţa îţi va uşura greutatea ispitelor care vin asupra ta. Pildă limpede este călătorul împovărat care cu cântări alungă osteneala călătoriei.

57. A zis iarăşi: Datoria noastră este să ne înarmăm înainte de a veni ispitele, căci aşa ne vom arăta încercaţi atunci când vin acestea.

✦ [63]Vezi 2 Corinteni 4, 16.

58. A zis Avva Fortás: Dacă Dumnezeu vrea ca eu să trăiesc, ştie cum să mă călăuzească. Dacă însă nu vrea, de ce să mai trăiesc? Căci nu primea de la nimeni nimic, deşi era la pat. Zicea: Dacă îmi va dărui cineva ceva vreodată și nu o face pentru Dumnezeu, nici eu nu am să-i dau ceva aceluia și nici de la Dumnezeu nu va lua plată, deoarece nu a adus lucrul pentru Dumnezeu, şi așa este nedreptățit cel ce aduce. Cei care s-au afierosit lui Dumnezeu și care numai către Acesta privesc, trebuie să fie purtați de o așa evlavie, încât nimic să nu socotească ocară, chiar dacă se întâmplă de mii de ori să fie nedreptățiți.

59. Ziceau despre Avva Herémon de la Schit că peştera lui era la o distanţă de patruzeci de mile de biserică, și de douăsprezece mile de baltă[64] și de apă. De acolo își aducea lucrul său de mână la peștera sa şi două ulcioare pe care le purta unul într-o mână și altul în alta. Astfel locuia în peșteră și ducea viață de liniștire.

60. A venit odată cineva îndrăcit la Schit. Și după mult timp nu s-a vindecat. Atunci, unuia dintre Bătrâni făcându-i-se milă, a făcut semnul crucii peste cel demonizat și l-a vindecat. Plângându-se, dracul a zis Bătrânului: Iată, m-ai scos afară, vin asupra ta. I-a zis lui Bătrânul: Vino, mă bucur! Și a trăit Bătrânul doisprezece ani având demonul asupra sa și chinuindu-l pentru că mânca în fiecare zi doisprezece sâmburi de curmale. Sărind dracul, a ieșit din el și văzându-l Bătrânul că a ieșit din el, i-a zis: De ce pleci? Mai rămâi!

✦ [64]Elosul era o pajişte băltoasă de unde-şi procurau material pentru lucrul mâinilor (ET).

Răspunzând dracul, a zis lui: Să te piardă Dumnezeu, pentru că numai El singur are putere asupra ta.

61. A zis un Bătrân: Dacă vine asupra omului o ispită, de peste tot i se înmulțesc strâmtorările, ca să se împuţineze la suflet și să cârtească. Și povestea Bătrânul acestea: Era un frate la Chilii și a venit asupra lui o ispită. Când îl vedea cineva, nu voia nici să-l salute și nici să-l cheme în chilia lui. Și dacă avea nevoie de pâine, nimeni nu-i împrumuta. Și după ce veneau de la seceriş, nici la biserică nu-l chemau pentru agapă, cum era obiceiul. S-a întâmplat ca într-o zi de vară să nu aibă nici pâine în chilia lui și cu toate acestea el mulțumea lui Dumnezeu. Văzând Dumnezeu răbdarea lui, a ridicat războiul ispitei de la el. Și iată, a venit cineva și a bătut la ușă, având o cămilă din Egipt încărcată cu pâine. Și a început fratele să plângă și să zică: Doamne, nu am fost vrednic să fiu strâmtorat puțin pentru numele Tău? Apoi, pentru că trecuse ispita, frații îl primeau și-l odihneau în chiliile lor și în biserică.

62. Câţiva fraţi au mers în pustie la un Bătrân vestit și i-au zis: Cum ai răbdare să stai aici, avva, îndurând osteneala aceasta? Și a zis Bătrânul: Toată osteneala de cât timp sunt aici nu este nici cât o zi din iad.

63. A zis un Bătrân: Cei din vechime nu plecau repede din locul lor, în afară de aceste trei situații: dacă cineva afla că un frate este supărat pe el şi, după ce făcea totul pentru vindecarea lui, nu putea să-l împace; sau iarăşi dacă se întâmpla să fie cinstit de mulţi; sau de se întâmpla să cadă în ispita desfrânării.

64. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând. Ce să fac pentru că gândurile mele mă necăjesc spunându-mi:

nu poţi să posteşti, nici să lucrezi, măcar cercetează pe bolnavi, căci şi aceasta este iubire. I-a zis lui Bătrânul: Mergi, mănâncă, bea, dormi, numai din chilia ta să nu te îndepărtezi. Ştia că răbdarea chiliei aduce pe monah în rânduiala lui. Şi după ce au trecut trei zile, a fost cuprins de acedie. Dar găsind puţine frunze de finic, le-a despicat. Iar în ziua următoare a început să le împletească. Şi flămânzind, a zis: Iată, mai sunt puţine frunze, le împletesc şi pe acestea şi mănânc. Şi după ce a făcut frunzele, a zis iarăşi: citesc puţin şi după aceea mănânc. Şi după ce a citit, a zis: să-mi fac puţini psalmi şi după aceea fără grijă voi mânca. Şi aşa, puţin câte puţin, înainta cu ajutorul lui Dumnezeu până când a ajuns la rânduiala lui şi luând curaj împotriva gândurilor le-a biruit pe ele.

65. A fost întrebat un Bătrân: De ce sunt cuprins de acedie stând în chilia mea? Şi a răspuns: Nu ai văzut încă nici odihna la care nădăjduim, nici iadul ce va să vină. Căci dacă le-ai fi văzut pe acestea cu adevărat, dacă s-ar fi umplut chilia ta de viermi încât să te afunzi în aceştia până la gât, ai fi răbdat fără să te cuprindă acedia.

66. Unul dintre Bătrâni a fost rugat de fraţi să înceteze nevoinţele aspre. Iar el a răspuns: Vă spun vouă, fiilor, că Avraam, văzând darurile lui Dumnezeu cele mari, se va căi că nu s-a nevoit mai mult[65].

67. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Gândurile mele rătăcesc încoace şi încolo şi mă necăjesc. Şi a zis lui Bătrânul: Tu să stai în chilia ta şi ele se vor întoarce iarăşi. Căci precum asina, dacă este legată şi

✦ [65]Vezi Evrei 11, 8, 17, 39-40.

mânzul ei zburdă încoace şi încolo şi oriunde ar pleca, tot la mama lui se întoarce, tot aşa şi gândurile celui care stă cu răbdare în chilia lui pentru Dumnezeu. Chiar dacă rătăcesc pentru puţin, se întorc iarăşi la acesta.

68. Un Bătrân stătea în pustie având o distanţă de douăsprezece mile până la apă. Şi odată, plecând să aducă apă, s-a împuţinat la suflet şi a zis: Ce nevoie este de osteneala aceasta? Voi veni să stau mai aproape de apă. Şi zicând aceasta, s-a întors şi a văzut pe cineva care venea în urma lui şi îi număra paşii. Şi l-a întrebat: Tu, cine eşti? Iar acela i-a răspuns: Înger al Domnului sunt. Şi am fost trimis să număr paşii tăi şi să-ţi dau răsplată. Şi auzind aceasta, Bătrânul s-a întărit, a devenit mai râvnitor şi a adăugat încă cinci mile mai în adâncul pustiei.

69. Ziceau Părinţii: dacă ţi se întâmplă ispită în locul în care stai, nu părăsi locul în vreme de ispită. Iar dacă nu, oriunde vei pleca, vei afla în faţa ta ispita de care fugi. Ci rabdă, până când va trece ispita, pentru ca plecarea ta în vreme de pace să nu fie smintitoare şi despărţirea ta să nu facă supărare celor care stau în acel loc.

70. Un frate era isihast într-o obşte şi mereu era mişcat spre mânie. A zis, deci, către sine: Voi pleca să vieţuiesc singur ca anahoret. Şi dacă nu voi mai avea nimic cu nimeni, va înceta patima de la mine. Ieşind, deci, a locuit singur într-o peşteră. Într-una din zile, umplând ulciorul cu apă, l-a aşezat pe pământ şi acela s-a răsturnat deodată. Luându-l, l-a umplut a doua oară şi iarăşi s-a răsturnat. Apoi, a treia oară umplându-l, s-a răsturnat. Şi, mâniindu-se, l-a luat şi l-a spart.

Venindu-şi în fire, a cunoscut că a fost batjocorit de diavol şi a zis: Voi merge, deci, în obşte, căci peste tot este nevoie de luptă şi de răbdare şi de ajutorul lui Dumnezeu. Şi, ridicându-se, s-a întors la locul lui.

71. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: Ce să fac, părinte, că nimic din cele ale monahului nu lucrez, ci sunt în nepăsare multă. Mănânc și beau, și dorm, şi mă aflu în gânduri ruşinoase şi în tulburare mare, mă mut de la o treabă la alta şi de la unele gânduri la alte gânduri. A zis Bătrânul: Tu să stai în chilia ta şi ce poţi, aceea să faci fără tulburare. Căci vreau ca lucrul mic pe care-l faci tu să-l faci așa cum Avva Antonie făcea lucrurile sale mari în munte. Şi cred că cel care stă în chilie pentru numele lui Dumnezeu şi îşi păstrează conştiinţa se află şi el în locul unde se află Avva Antonie.

72. A fost întrebat un Bătrân cum poate un frate nevoitor să nu se smintească dacă vede pe unii că se întorc în lume. Și a zis: Este dator să vadă câinii care vânează iepuri. Când unul dintre ei vede iepurele și îl urmăreşte, ceilalţi văd numai câinele care urmăreşte. Şi până la un punct aleargă împreună cu acela, dar după aceea se întorc de unde au plecat şi numai acela care a văzut iepurele continuă urmărirea până îl ajunge, fără să fie împiedicat în împlinirea scopului alergării sale de cei care s-au întors. Nici nu ţine seama de gropi, nici de tufele cu mărăcini şi chiar dacă este de multe ori zdrelit de aceștia, nu încetează. Așa și cel care îl caută pe Stăpânul Hristos, luând aminte neîncetat la Cruce, trece peste toate smintelile pe care le întâlneşte până când ajunge la Cel răstignit.

73. A zis un Bătrân: Aşa cum un copac nu poate să facă roade dacă este mutat mereu, tot aşa nici monahul care se mută dintr-un loc în altul nu poate să săvârşească virtutea.

74. Un frate care era tulburat de gânduri ca să plece din mănăstire a adus la cunoştinţă avvei, iar acela i-a zis: Du-te şi stai în chilia ta şi dă de pereţi cu trupul tău şi nu ieşi de acolo. Lasă gândul să gândească ce vrea, numai să nu scoţi trupul din chilie.

75. A zis un Bătrân: Chilia monahului este cuptorul din Babilon[66] unde cei trei tineri L-au găsit pe Fiul lui Dumnezeu şi stâlpul de nor din care Dumnezeu a vorbit lui Moise[67].

76. Un frate a stat nouă ani fiind luptat să iasă din obşte. Şi în fiecare zi îşi pregătea cojocul său ca să plece. Şi când se făcea seară, îşi zicea sieşi: Mâine voi pleca de aici. Iar dimineaţă zicea gândului: Să ne silim pe noi înşine să răbdăm şi ziua de astăzi pentru Domnul. Şi când s-au împlinit nouă ani făcând aşa, a uşurat Dumnezeu orice ispită de la el şi a aflat odihnă.

77. Un frate care a căzut în ispită, de supărare, a pierdut canonul său monahal şi, vrând să pună început, era împiedicat de supărare şi îşi zicea în sine: Când mă voi regăsi pe mine însumi aşa cum eram odată? Şi împuţinându-se la suflet, nu avea tărie să înceapă lucrarea sa monahală. Mergând la un Bătrân, i-a povestit aceluia cele despre el, şi Bătrânul, auzind cele ale supărării lui, i-a dat lui pilda acesta zicând: Un om avea un ogor şi, din nepăsarea lui, a rămas neîngrijit şi s-a umplut de pălămidă şi de spini. După

✦ [66]Daniel 3, 6. ✦ [67]Ieşire 33, 9.

aceea s-a hotărât să-l îngrijească și a zis fiului său: Mergi și curăță ogorul. Şi plecând fiul său să curețe ogorul și văzând mulțimea de pălămidă şi spini, s-a împuținat la suflet, zicând în sine: Când voi smulge toate acestea și voi curăța aici? Şi întinzându-se jos, l-a luat somnul. A făcut aceasta multe zile. La urmă a venit tatăl său să vadă ce a făcut şi l-a aflat că nu lucrase nimic. Și a zis lui: De ce nu ai lucrat nimic până acum? Şi a zis tânărul tatălui său: Numai ce veneam să lucrez, tată, văzând mulțimea de pălămidă şi de spini, mă îngrozeam și de supărare mă aşezam jos și adormeam. A zis lui tatăl: Fiule, în fiecare zi să faci cât este lungimea preşului tău. Și aşa va înainta lucrarea ta şi nu te vei împuțina la suflet. Iar el auzind, a făcut aşa şi în puțin timp a curăţat ogorul. Deci, aşa şi tu, frate, lucrează câte puțin și nu te împuțina la suflet. Și Dumnezeu, cu harul Lui, iarăși te va aşeza în rânduiala de la început. Iar fratele, plecând și aşezându-se cu răbdare, făcea cum fusese învăţat de Bătrân; și a aflat odihnă cu harul lui Hristos.

78. Era un Bătrân care mereu suferea şi se îmbolnăvea. S-a întâmplat ca într-un an să nu aibă nicio suferinţă. Şi s-a mâhnit tare şi plângea zicând: M-a părăsit Dumnezeu şi nu m-a cercetat.

79. A zis un Bătrân că un frate a fost ispitit foarte tare de gânduri timp de nouă ani, încât deznădăjduia de mântuirea sa. Şi din evlavie se osândea pe sine zicând: Mi-am pierdut sufletul! Voi merge în lume deoarece sunt pierdut. Şi plecând el, pe cale i-a venit un glas zicând: Aceşti nouă ani în care ai fost ispitit sunt cununile tale. Întoarce-te la locul tău şi te voi uşura

de gânduri. Așadar, nu este bine să deznădăjduiască cineva din pricina gândurilor! Acestea ne aduc mai degrabă cununi, dacă trecem bine de ele.

80. Era în Tebaida un Bătrân care stătea în peşteră şi avea un ucenic încercat. Şi Bătrânul avea obiceiul ca în fiecare seară să-l îndemne cele spre folos. Şi după îndemn, făcea rugăciune şi-l trimitea să se culce. Odată s-a întâmplat ca nişte mireni care ştiau nevoința multă a Bătrânului să vină la el și să le dea mângâiere. După ce au plecat aceia, a stat iarăşi Bătrânul seara după obicei, dând sfat fratelui şi, în timp ce-i vorbea, a fost cuprins de somn. Iar fratele a rămas lângă Bătrân aşteptând să se trezească şi să-i facă rugăciunea. Stând, deci, mult timp şi deoarece Bătrânul nu se trezea, a fost tulburat de gânduri să plece să se culce fără binecuvântare. Dar silindu-se pe sine, s-a împotrivit gândului şi a rămas. Iarăși a fost tulburat, dar nu a plecat. Fiind astfel ispitit de șapte ori, s-a împotrivit gândului. După aceea, înaintând în noapte, Bătrânul s-a trezit şi l-a aflat șezând lângă el și i-a zis: Nu ai plecat până acum? Iar el a zis: Nu, pentru că nu m-ai slobozit, avva. Iar Bătrânul a zis. Şi de ce nu m-ai trezit? Iar el a zis: Nu am îndrăznit să te ating, ca să nu-ţi stric somnul. Şi ridicându-se, au început slujbele de dimineață. Și după slujbă Bătrânul a slobozit pe fratele. Şi, rămânând singur, a fost în extaz şi, iată, cineva îi arăta un loc slăvit și un tron în acel loc şi deasupra tronului şapte cununi. Iar el l-a întrebat pe cel care-i arăta acestea, zicând: Ale cui sunt acestea? Iar acela i-a zis: Ale ucenicului tău. Locul şi tronul au fost dăruite lui de Dumnezeu pentru răbdarea lui, iar cele

şapte cununi le-a primit în noaptea aceasta. Auzind aceasta, Bătrânul s-a minunat şi, cuprins de teamă, a chemat pe fratele şi i-a zis: Spune-mi, ce ai făcut în noaptea aceasta? Iar el a zis: Iartă-mă, avva, că nimic nu am făcut. Iar Bătrânul, crezând că se smereşte şi de aceea nu mărturiseşte, a zis lui: Nu te las să pleci, dacă nu îmi spui ce ai făcut sau la ce te-ai gândit în noaptea aceasta. Iar fratele, ştiind bine că nu a făcut nimic, nu a avut ce să spună. Şi a zis părintelui: Avva, nimic nu am făcut, decât numai aceasta, că fiind ispitit de gânduri de şapte ori să plec fără slobozenie de la tine, nu am plecat. Auzind aceasta, Bătrânul a înţeles că de fiecare dată când se împotrivea gândului era încununat de Dumnezeu, dar fratelui nu a spus nimic. Pentru folosul celorlalţi a povestit însă acestea unor bărbaţi duhovniceşti, ca să învăţăm că şi pentru micile gânduri bune Dumnezeu ne dă cununi. Bine este, deci, să se silească cineva pe sine în orice lucru pentru Dumnezeu. *Căci Împărăţia Cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea*[68].

81. S-a îmbolnăvit odată un Bătrân care stătea singur la Chilii. Şi neavând pe cineva care să-l slujească, ridicându-se, mânca cu evlavie ce găsea în chilie. A stat, deci, aşa multe zile şi nimeni nu venea să-l cerceteze. Împlinindu-se treizeci de zile fără ca cineva să vină la el, a trimis Dumnezeu un înger să-i slujească. Şi după şapte zile şi-au adus aminte Părinţii de Bătrân şi au zis unii către alţii: Nu cumva a murit cutare Bătrân? Când au venit, deci, şi au bătut la uşă, îngerul a plecat. Iar Bătrânul striga dinăuntru: Plecaţi de aici,

[68] Matei 11, 12.

fraților! Iar ei, forțând ușa, au intrat și îl întrebau de ce striga. Iar el le-a zis: Treizeci de zile m-am ostenit și nimeni nu m-a cercetat. Şi iată, sunt şapte zile de când Dumnezeu a trimis un înger să mă slujească. Şi cum ați venit voi, a plecat de la mine. Şi zicând acestea, a adormit. Iar fraţii minunându-se, au dat slavă lui Dumnezeu că nu părăseşte pe cei care nădăjduiesc întru El.

82. A zis un Bătrân: Dacă te ajunge boala trupului, nu te împuţina sufleteşte. Căci dacă Stăpânul tău a vrut să suferi cu trupul, cine eşti tu să te mâhneşti? Nu Se îngrijeşte Acela de toate? Trăieşti cumva în afara Lui? Fii răbdător şi roagă-L să-ţi dea cele folositoare. Aceasta este voia Lui. Locuieşte cu îndelungă-răbdare şi mănâncă iubire.

83. Un monah care lupta în toate împotriva satanei, a fost orbit de acesta. Şi nu s-a rugat să vadă din nou, ci să aibă răbdare. Şi, pentru răbdarea lui, Dumnezeu i-a dăruit vederea şi a văzut din nou.

84. Povestea unul din Părinţi, zicând: Când eram la Oxirrynco[69], au venit acolo nişte săraci într-o sâmbătă seara ca să primească iubire (milostenie). Şi când s-au culcat, era între ei unul care nu avea decât o rogojină, jumătate sub el şi jumătate deasupra lui. Era frig tare. Şi ieşind eu pentru nevoia trupească, l-am auzit suferind de frigul cel mare şi mângâindu-se pe sine, zicând: Mulțumesc Ție, Doamne! Câţi bogaţi

---

[69] Ὀξύρρυγχος este o cetate antică, pe versantul de apus al văii Nilului, cunoscută din nenumăraţii papiruşi care s-au găsit la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX. În locul vechii cetăţi astăzi se află satul Al-Bahnasa.

sunt acum în închisoare legaţi cu lanţuri, iar alţii cu picioarele prinse în obezi şi nici nevoia trupească nu o pot face? Iar eu sunt ca un împărat, îmi întind picioarele şi pot să merg oriunde vreau. Şi când el zice acestea, eu am stat şi l-am ascultat. Apoi, intrând, am povestit acestea fraţilor şi s-au folosit.

85. Un frate l-a întrebat pe un bătrân: Dacă vine asupra mea un necaz şi nu am înştiinţare[70] să spun cuiva, ce să fac? Şi a zis Bătrânul: Cred că Dumnezeu va trimite harul Său şi te va ajuta, dacă te vei ruga cu adevărat. Căci am auzit că în Schit s-a întâmplat un asemenea lucru. Era un nevoitor care, neavând înştiinţare să plece la cineva, şi-a pregătit seara milotarul ca să se retragă în singurătate. Şi iată, în noaptea aceea, i s-a arătat harul lui Dumnezeu ca o fecioară şi l-a rugat zicând: Nicăieri să nu pleci, ci stai aici cu mine. Căci niciun rău nu s-a întâmplat din cele ce ai auzit. Încredinţat fiind, a rămas şi îndată s-a vindecat inima lui.

86. Un Bătrân, când mergea să-şi vândă coşurile sale, a fost întâmpinat de un drac care a făcut să-i dispară coşurile. Iar Bătrânul a alergat la rugăciune şi zicea: Îţi mulţumesc Ţie, Dumnezeule, că m-ai izbăvit de ispită. Şi dracul, neputând să îndure filosofia[71] Bătrânului, striga, zicând: Iată coşurile, tale, călugăr rău.

✦ [70]Este vorba de o înştiinţare sau încredinţare pe care monahul o aşteaptă de la Dumnezeu, fără de care nu ia hotărâri importante. ✦ [71]Am păstrat termenul *filosofie* pentru a puncta folosirea acestuia în contextul concret al vieţii monahale, cu sensul de adevărată înţelepciune. Frecvent întâlnim vorbindu-se despre filosofia monahilor şi a părinţilor în general, avându-se în vedere mai ales înţelepciunea practică, cea care furnizează soluţii la provocările concrete ale vieţii, cum sunt, iată, ispitele de tot felul.

Iar Bătrânul, luându-le, a mers și le-a vândut.

87. Zicea unul din Bătrâni despre săracul Lazăr: Nu-l găsim pe el făcând nicio virtute. Aflăm, însă, că niciodată nu a cârtit împotriva lui Dumnezeu pentru că nu a făcut cu el milă, ci cu mulţumire îşi ducea durerea sa şi pe bogat nu-l judeca. De aceea l-a primit pe el Dumnezeu.

88. A zis unul din Părinți: Dacă pomul nu va fi bătut de vânturi, nici nu creşte, nici nu face rădăcini adânci. Aşa şi monahul, dacă nu va fi ispitit şi nu va răbda, nu se întăreşte.

89. A zis un Bătrân: De aceea nu înaintăm, pentru că nu ne cunoaştem propriile măsuri, nici nu avem răbdare în lucrul pe care l-am început, ci vrem să dobândim virtutea fără osteneală. Şi ne mutăm din loc în loc, crezând că vom afla loc unde nu este diavol.

90. A zis un Bătrân: Monahul care se osteneşte puține zile și iarăși se leneveşte, apoi, iarăși se osteneşte și iarăși cade în nepăsare, un astfel de monah nimic nu face, nici nu dobândeşte răbdare.

91. A zis un Bătrân: Dacă te afli în loc străin şi nimeni nu te primeşte, nu te întrista, ci spune: Dacă aş fi fost vrednic, Dumnezeu mi-ar fi făcut odihnă.

92. A zis un Bătrân: Ridică ispitele şi nu va mai fi niciun sfânt. Căci cel care fuge de ispita folositoare, fuge de viaţa veşnică.

93. Unul din Părinți s-a închis pe sine mai înainte pentru Sfânta Patruzecime[72] a Sfântului Post. Iar diavolul, cel care dintotdeauna pizmuieşte pe cei

Termenul este folosit şi pentru a indica adevărata filosofie în contrast cu filosofia omenească. ✦ [72]Postul de patruzeci de zile.

nevoitori, a umplut toată peştera lui cu ploşniţe până sus, acoperind şi apa, şi pâinea, şi toate lucrurile lui, încât nu se mai vedea loc gol nici măcar cât un deget. Răbdând, deci, acest viteaz ispita, zicea: Şi dacă trebuie să mor, nu ies de aici până la sfânta sărbătoare. Iar în săptămâna a treia a Sfântului Post, iată vede de dimineață o mulțime nenumărată de furnici mari intrând în peşteră ca să distrugă ploşniţele. Şi aşa cum se întâmplă la război, înțepându-le, le-au omorât pe toate şi apoi le-au luat şi le-au scos afară din peşteră. De aceea este bună răbdarea în ispite, căci totdeauna duce la un sfârşit bun.

94. A zis un Bătrân: După cum ceara neîncălzită şi neînmuiată nu poate să primească pecetea pusă pe ea, tot aşa şi omul, dacă nu este încercat prin dureri şi suferinţe, nu poate primi pecetea Duhului. De aceea Domnul zice dumnezeiescului Pavel: Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune. Şi Apostolul însuşi se laudă zicând: *Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiască în mine puterea lui Hristos*[73].

95. Ziceau despre un sfânt că a mărturisit credinţa în timpul prigoanei şi a fost chinuit mult, încât şi pe tron de aramă înroşit în foc a fost pus. Dar, între timp, fericitul Constantin a devenit împărat şi creştinii au fost lăsaţi liberi. Şi vindecându-se, sfântul acela s-a întors la chilia lui şi cum a văzut-o de departe, a zis: Vai mie, la multe chinuri merg iarăşi. Iar aceasta o spunea pentru nevoinţe şi pentru lupta cea împotriva dracilor.

[73] 2 Corinteni 12, 9-10.

96. Povesteau Părinţii că era un părinte în obşte şi s-a întâmplat ca slujitorul lui, împuţinându-se la suflet, să iasă din mânăstire şi să plece în alt loc. Iar Bătrânul l-a urmat îndeaproape tot timpul, stăruind pe lângă el să se întoarcă. Dar el nu voia. Şi a făcut aceasta Bătrânul timp de trei ani şi, aşa fiind înduplecat slujitorul, s-a întors. Într-o zi, a poruncit lui Bătrânul să iasă şi să adune surcele. Şi făcând aceasta, slujitorul, prin lucrarea satanei, şi-a pierdut un ochi. Aflând Bătrânul, s-a întristat tare şi a început să-l mângâie pe cel ce suferea de durere. Şi a zis lui slujitorul: Eu sunt pricina. Pentru ostenelile pe care ţi le-am provocat am păţit aceasta. După un timp a scăpat de durere, dar paguba a rămas. Şi iarăşi i-a poruncit Bătrânul să iasă şi să taie ramuri de finic. Şi în timp ce se ostenea el, prin lucrarea vrăjmaşului, iarăşi a sărit o creangă şi a pierdut şi celălalt ochi. A venit, deci, în mânăstire şi s-a dăruit isihiei, fără să mai facă altceva. Avva iarăşi s-a mâhnit. Şi cum aştepta să-i vină chemarea[74], i s-a făcut cunoscut aceasta şi a trimis la toţi fraţii şi le-a zis lor: Chemarea mea este aproape. Luaţi seama la voi înşivă. Şi a început fiecare să spună: Cui ne laşi, avva? Iar Bătrânul tăcea şi a trimis la monahul orb şi

---

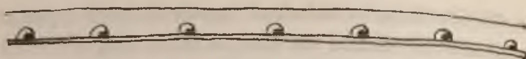
✚ [74]Am păstrat originalul pentru a pune în evidenţă faptul că şi sfârşitul este perceput ca o chemare. Existenţa omului se desfăşoară sub semnul chemării lui Dumnezeu. Omul este chemat la existenţă de Dumnezeu, este chemat să facă un anume lucru în viaţă de Dumnezeu, este chemat la credinţă de Dumnezeu şi, iată, sfârşitul este tot sub semnul chemării. Chemarea lui Dumnezeu este un concept biblic fundamental, care se regăseşte şi în literatura creştină, în general, şi în cea sapienţială, în special.

i-a spus despre chemare. Iar acela a lăcrimat, zicând. Cui mă lași pe mine, orbul? Iar Bătrânul a zis: Roagă-te să primesc îndrăzneală în fața lui Dumnezeu și nădăjduiesc ca duminică să faci slujba. Și după ce a adormit el, la puține zile a văzut din nou și a devenit părintele mânăstirii.

97. Era unul din Părinți care locuia într-un loc anume, viețuind după rânduială. Iar un frate al lui era egumenul unei Lavre. Și-a zis, deci, în sine: De ce stau eu aici, ostenindu-mă? Voi merge la fratele meu și acela îmi va da cele de trebuință. Și sculându-se, a mers la fratele lui. Și văzându-l fratele său, s-a bucurat. Și a zis lui acela: Vreau să rămân aici, dar dă-mi chilie ca să stau singur. Și i-a dat. Și din ceasul acela a uitat că a venit acolo. Iar cei din Lavră, văzând că este fratele egumenului și crezând că fratele lui îi dă cele trebuincioase, nu i-au dus nimic și nici nu l-au chemat la vreo chilie să-i dea măcar o bucată de pâine. Și acesta, fiind evlavios, nu a deranjat pe nimeni. Și gândea în sine zicând: Poate că nu este voia lui Dumnezeu să rămân aici. A luat, deci, cheia chiliei și a adus-o fratelui său și i-a zis: Iartă-mă, nu pot să rămân aici. Acela s-a minunat, zicând: Dar când ai venit aici? A zis lui: Nu mi-ai dat tu cheia chiliei? A zis lui fratele său: Crede-mă că nu-mi amintesc că ai venit aici, dar pentru Domnul spune-mi cu ce gând ai venit aici? A zis lui acela: Având această nădejde, că voi găsi odihnă la tine. A zis lui fratele său: Cu dreptate, atunci, te-a ascuns Dumnezeu de mine, că nu aveai nădejde în El, ci în mine. Și sculându-se, a plecat la locul său dintâi.

98. Un tânăr, vrând să se lepede de lume, a plecat în pustie. Şi văzând un turn, a zis în sine: Pe acela pe care-l voi găsi în turn îi voi sluji până la moarte. Ajungând, deci, la turn, a bătut şi a ieşit un monah bătrân. I-a zis lui: Ce vrei? Iar el a răspuns: Pentru binecuvântare am venit. L-a primit, deci, Bătrânul şi l-a odihnit şi i-a zis: Nu ai trimitere de nicăieri? Iar el a zis: Nu! Dar vreau să rămân aici. Şi l-a lăsat să rămână. Bătrânul căzuse în desfrânare şi avea femeia cu el. A zis, deci, fratelui: Dacă vrei să te foloseşti, mergi la mânăstire, căci eu am femeie. Iar fratele a zis: Dacă ai femeie sau dacă ai soră, eu nu ştiu. Eu de acum înainte te voi sluji până la moarte. După ce a trecut un timp de când îi slujea, aceia au zis între ei: Nu ne este de ajuns greutatea pe care o purtăm, mai avem de dat socoteală şi pentru sufletul acestuia! Să plecăm de aici şi să-l lăsăm în chilie. Şi luând ceea ce au putut, au zis fratelui: Noi plecăm pentru închinare, dar tu păzeşte-ne chilia. La puţin timp după ce au plecat, înţelegând fratele vrerea lor, a plecat după ei. Iar ei, văzându-l, s-au tulburat şi au zis: Până când ne vei osândi pe noi? Ai chilia, stai acolo şi ia aminte la tine însuţi. Iar fratele a zis: Eu nu am venit pentru chilie, ci pentru ca să vă slujesc. Atunci, femeia a plecat la o mânăstire, iar Bătrânul s-a întors la locul lui. Şi prin răbdarea fratelui s-au mântuit amândoi.

Sfârşitul tratatului despre răbdare şi bărbăţie.

CAPITOLUL VIII

DESPRE A NU FACE NIMIC SPRE ARĂTARE

1. A auzit Avva Antonie despre un monah mai tânăr că a făcut o minune pe cale. Acela, văzând nişte Bătrâni mergând pe cale şi osteniți de mersul pe jos, a poruncit unor asini sălbatici[1] să vină şi să-i poarte pe ei până ajung la el. Deci, Bătrânii au spus aceasta Avvei Antonie. Şi el le-a zis: Monahul acesta mi se pare ca o corabie plină de bunătăţi. Nu ştiu, însă, dacă va ajunge la liman. Şi, după un timp, a început deodată Avva Antonie să plângă şi să-şi smulgă părul şi să se tânguiască. Ucenicii lui l-au întrebat: De ce plângi, avva? Şi a zis Bătrânul: Un mare stâlp al Bisericii a căzut deja. Şi zicea aceasta despre monahul cel tânăr. Dar mergeţi, a zis, până la el şi vedeţi ce s-a întâmplat. Au plecat, deci, ucenicii şi au găsit pe monah şezând pe rogojină şi plângându-şi păcatul pe care-l săvârşise. Văzând pe ucenicii Bătrânului, a zis: Spuneţi Bătrânului să roage pe Dumnezeu numai zece zile să-mi dea şi nădăjduiesc să fiu pregătit pentru răspuns. Dar în cinci zile s-a săvârşit.

✦ [1]Όναγρος înseamnă asin sălbatic, zebră (ET).

2. Un monah a fost lăudat de fraţi la Avva Antonie. Iar el, când a venit acela să-l viziteze, l-a încercat dacă poate duce ocara. Şi, aflându-l că nu o duce, i-a zis: Te asemeni cu satul care în faţă este împodobit, iar în spate este jefuit de tâlhari.

3. Ziceau despre Avva Arsenie şi despre Avva Teodor din Ferme că mai presus de toate urau slava oamenilor. Deci, Avva Arsenie nu se grăbea să se întâlnească cu cineva, iar Avva Teodor se întâlnea, dar era ca o sabie.

4. Era un Bătrân la Schit, cu numele de Daniil şi acesta avea un ucenic. Împreună cu ucenicul lui a locuit puţin timp un frate pe nume Serghie, care a adormit în Domnul. După sfârşitul fratelui Serghie, Avva Daniil i-a dat îndrăznire[2] ucenicului faţă de el, căci îl iubea. Într-una din zile, Bătrânul l-a luat pe ucenicul său şi au plecat în Alexandria. Căci era obiceiul ca egumenul Schitului să meargă la papă[3] la marea sărbătoare[4]. Şi au ajuns în cetate pe la ceasul al

---

✦ [2]În ciuda stângăciei, am păstrat echivalentul românesc al originalului παρρησία, pentru că este vorba despre un substantiv folosit mult ca termen tehnic şi în literatura biblică, şi în cea bisericească de mai târziu, mai ales cu trimitere la „îndrăzneala faţă de Dumnezeu" sau îndrăzneala ucenicilor faţă de părinţii şi învăţătorii lor. Vezi: *Întru Care avem, prin credinţa în El, îndrăzneală şi apropiere de Dumnezeu, cu deplină încredere* (Efeseni 3, 12); *Şi acum, copii, rămâneţi întru El, ca să avem îndrăzneală când Se va arăta şi să nu ne ruşinăm de El, la venirea Lui.* (1 Ioan 2, 28); *Iubiţilor, dacă inima noastră nu ne osândeşte, avem îndrăznire către Dumnezeu.* (1 Ioan 3, 21); Sau: „Unde este sfinţenie este şi îndrăzneală multă!" (Sf. Ioan Gură de Aur...). ✦ [3]Arhiepiscopul Alexandriei purta şi titlul de *papă*, şi pe cel de *patriarh*, titluri pe care le păstrează până astăzi. ✦ [4]Este vorba, desigur, de Sfintele Paşti.

unsprezecelea[5] din zi. Şi cum mergeau pe drum, au văzut un frate gol, care avea agăţat de mijlocul lui un vas[6]. Fratele acela se prefăcea nebun[7] şi împreună cu el erau şi alţi nebuni. Şi fratele se învârtea ca un nebun şi striga şi fura lucrurile din piaţă şi le dădea celorlalţi nebuni. Numele lui era Marcu de la Hipodrom, căci hipodromul este un loc public. Acolo, Marcu Nebunul făcea o sută de numii[8] pe zi şi tot acolo le şi cheltuia; acolo şi dormea, pe trepte. Din cele o sută de numii cumpăra pentru sine hrană de douăsprezece numii, şi pe celelalte le dădea celorlalţi nebuni. Toată cetatea cunoştea pe Marcu de la Hipodrom din pricina nebuniei lui. A zis, deci, Bătrânul ucenicului său: Du-te să vezi unde stă nebunul acela. Iar ucenicul, plecând, a întrebat şi i-au spus: La hipodrom, căci este nebun. După ce l-a întâlnit pe papă, a doua zi, Bătrânul, din iconomia lui Dumnezeu, a găsit pe Marcu Nebunul la Tetrapilul cel Mare[9]. Şi grăbindu-se Bătrânul, l-a prins de mână şi a început să strige, zicând: Bărbaţi alexandrini, ajutaţi-mă! Iar Nebunul îl batjocorea pe Bătrân.

✦ [5]Astăzi, aproximativ ora cinci după-amiază. ✦ [6]Poî, vas mic de ulei sau apă (ET). ✦ [7]În viaţa Bisericii sunt cunoscuţi „nebunii pentru Hristos". Erau sfinţi care făceau pe nemintoşii, pe nebunii. În felul acesta erau batjocoriţi de lume, fugeau de slava lumească şi când se arătau pe ei înşişi, urmăreau înalta smerenie ca să câştige desăvârşirea. Cei mai cunoscuţi nebuni ai Bisericii sunt Simeon, Andrei şi Sava cel Tânăr (ET). ✦ [8]*Numia* era monedă mică din aramă sau argint sau aur, în uz la dorienii din Sicilia şi în Italia de Jos (ET). ✦ [9]Biserică în Alexandria unde se credea că au fost înmormântate moaştele profetului Ieremia (Sofronie al Ierusalimului, Minunile lui Cir şi Ioan, 36, P. G. 87, 3560, H. Ioan Moshos, *Limonariul* 77, PG, 87, 2929D) (ET).

Şi s-a adunat mulţime multă în jurul lor. Iar ucenicul lui, cuprins de frică, stătea departe. Şi toţi ziceau Bătrânului: Nu te pune cu el, căci este nebun. A zis lor Bătrânul: Voi sunteţi nebuni! Astăzi nu am aflat om în cetatea aceasta în afară de el. Au ajuns acolo şi clericii Bisericii care cunoşteau pe Bătrân şi i-au zis: Ce ţi-a făcut ţie nebunul acesta? A zis lor Bătrânul: Luaţi-l şi duceţi-mi-l la papa. Şi l-au luat. Şi a zis Bătrânul către papă: Astăzi, în cetatea aceasta, vas[10] ca acesta nu este altul. Iar papa, cunoscând că de la Dumnezeu a fost înştiinţat Bătrânul despre aceasta, s-a aruncat pe sine la picioarele nebunului şi a început să-i ceară cu stăruinţă să le descopere cine este. Iar acela, venindu-şi în sine, a mărturisit, zicând: Eram monah şi am fost stăpânit de dracul desfrâului cincisprezece ani şi, venindu-mi în fire, am zis: Marcule, cincisprezece ani ai slujit vrăjmaşului, vino şi slujeşte la fel lui Hristos. Şi, plecând, am ajuns la Pemptos, unde am rămas opt ani, şi, după cei opt ani, am zis în sinea mea: Vino şi intră în cetate şi fă-te pe tine nebun alţi opt ani. Şi iată, astăzi, se împlinesc cei opt ani de nebun. Şi au plâns împreună toţi. Şi în seara aceea Marcu a dormit la episcopie cu Bătrânul, Şi când s-a făcut ziuă, a zis Bătrânul ucenicului său: Frate, strigă-l pe Avva Marcu, ca să ne facă rugăciune să plecăm la chilia noastră. Şi plecând fratele, l-a găsit pe el adormit în Domnul. Şi venind, a vestit Bătrânului că Avva Marcu

---

✦ [10]Expresie biblică: *...fiindcă acesta (Pavel) Îmi este vas ales...* (Fapte 9, 15). Am păstrat termenul pentru că este asociat ideii de pogorâre şi umplere de Duh dumnezeiesc. Omul este un vas în care Dumnezeu toarnă din Duhul Său.

s-a săvârşit. Iar Bătrânul a vestit papei şi papa comandantului de oşti şi acesta a poruncit să înceteze lucrul în ziua aceea în cetate. Şi Bătrânul a trimis pe ucenicul lui la Schit, zicând: Bateţi toaca şi adunaţi pe Părinţi şi spuneţi-le: Veniţi să fiţi binecuvântaţi de către Bătrânul. Şi s-a dus tot Schitul purtând haine albe şi ramuri de finic. La fel şi cei de la Enaton, de la Chilii şi din Muntele Nitriei şi din toate Lavrele din ţinutul Alexandriei, încât vreme de cinci zile moaştele nu au fost îngropate, ci au fost nevoiţi să ungă cu smirnă[11] moaştele fericitului Marcu. Şi toată cetatea, cu ramuri şi cu lumânări şi udând pământul cu lacrimi, au purtat moaştele fericitului Marcu Nebunul, slăvind şi lăudând pe Dumnezeu cel iubitor de oameni, care dă atâta har şi slavă celor care-L iubesc pe El şi acum şi în vecii vecilor. Amin.

5. Avva Daniil de la Schit a mers cu un ucenic al lui în Tebaida de Sus la pomenirea Avvei Apollo. Şi au ieşit toţi Părinţii de la depărtare ca de şapte mile în întâmpinarea lui. Şi erau ca la cinci mii. Şi se vedeau ei căzuţi cu pântecele pe nisip, ca nişte cete de îngeri care primeau cu frică pe Hristos. Căci unii dintre ei aşterneau hainele lor în faţa lui, iar alţii fesurile lor, şi se vedeau lacrimi vărsate ca ieşind dintr-un izvor. Şi ieşind în faţă arhimandritul[12], s-a închinat de şapte ori înainte de a se apropia de Bătrân şi, îmbrăţişându-se unul pe altul, s-au aşezat. Apoi l-a rugat să audă

✦ [11]Smirna este un clei de răşină, dintr-un pom din Arabia, un fel de salcâm pe care-l foloseau pentru păstrarea provizorie sau pentru îmbălsămarea morţilor. ✦ [12]Aşa se mai numea egumenul, drept conducător al mandrei, adică al stânei sau al curţii.

cuvânt de la el, căci nu vorbea uşor cuiva. Deci cum stăteau în afară din mânăstiri, pe nisip. pentru că nu încăpeau în biserică, a zis Avva Daniil ucenicului său: Scrie: Dacă vreţi să vă mântuiţi, căutaţi neagonisirea şi tăcerea, căci de aceste două virtuţi atârnă toată viaţa monahului. Şi ucenicul lui a dat unuia dintre fraţi cele scrise şi acela le-a tălmăcit în limba egipteană. Şi cum le-a citit Părinţilor, au plâns toţi şi îl petreceau pe Bătrân, căci nimeni nu îndrăznea să-i spună: arată dragoste (şi rămâi). Şi intrând în Ermopole[13], a zis ucenicului său: Mergi şi bate la mânăstirea aceea de maici şi spune stareţei că sunt aici. Căci era acolo o mânăstire de maici care se chema a Sfântului Ieremia şi locuiau acolo ca la trei sute de surori. A plecat ucenicul şi a bătut la poartă şi i-a zis portăriţa cu un glas subţire: Să te mântuieşti! Bine ai venit! Ce porunceşti? Şi a zis ei: Cheamă pe amma, pe arhimandrită[14], căci vreau să-i vorbesc. Iar ea i-a zis: Nu se întâlneşte niciodată cu nimeni. Dar spune-mi mie ce porunceşti şi eu îi voi spune ei. Iar el a zis: Spune-i că un monah vrea să-i vorbească. Iar ea plecând, i-a spus. Şi venind stareţa, a zis cu voce subţire fratelui: Amma a trimis să întrebe ce porunceşti. Şi fratele a zis: Să arătaţi dragoste şi să dormim aici eu şi un Bătrân, căci este seară şi să nu cumva să ne mănânce fiarele sălbatice. A zis lui amma: Niciodată nu a intrat aici un bărbat.

✦ [13]Hermopole cea Mare era capitala districtului hermopolit egiptean, la graniţele Tebaidei. Astăzi se numeşte Asmounein (ET). ✦ [14]De reţinut faptul că şi stareţa mânăstirii de maici, ca şi stareţul mânăstirii de călugări, purta numele de *arhimandrit(ă)* cu sensul etimologic, acela de cea dintâi din mandră.

Vă este mai de folos să vă mănânce fiarele de afară decât cele dinăuntru. A zis fratele: Avva Daniil este de la Schit! Iar ea, auzind, a deschis larg cele două porți și a ieșit alergând. La fel și toată obștea. Și au așezat hainele lor de la poartă până jos unde era Bătrânul și se târau în jurul picioarelor lui și îi sărutau tălpile. Și după ce au intrat înăuntru în mânăstire, stareța a adus un lighean mare și l-a umplut cu apă călduță și plante, și surorile s-au așezat în două cete și spălau picioarele Bătrânului și ale ucenicului lui. Și luând o cană, a venit lângă surori și lua apă din lighean și turna pe capul lor. Apoi a turnat pe trupul și pe capul ei. Și le vedeai pe toate, ca pietrele nemișcate, fără grai. Și la un sunet ca de clopoțel[15] răspundeau toate odată, și mișcarea lor aceasta era îngerească. A zis, deci, Bătrânul stareței: Își arată evlavia față de noi sau așa sunt totdeauna surorile? Iar ea a zis: Totdeauna sunt așa, roabele tale, stăpâne, roagă-te deci pentru ele. A zis Bătrânul: Spune ucenicului meu că se poartă cu mine ca un got![16] Una dintre surori dormea întinsă în curtea din mijloc, zdrențuită și peticită. Și a zis Bătrânul: Cine este aceasta care doarme? I-a zis lui una dintre surori: Este o bețivă și nu știm ce să facem cu ea. Să o scoatem afară din mânăstire, ne temem de judecată. Și dacă o lăsăm, smintește surorile. Iar Bătrânul a zis ucenicului său: Ia ligheanul și toarnă apa peste ea. Iar el, făcând așa, s-a ridicat sora ca din beție. Și Amma a zis: Stăpâne, mereu este așa. Și luând stareța pe Bătrân, l-a dus pe el la trapeză și a făcut

✦ [15]Trebuie să fi fost ceva asemănător cu clopoțelul care se folosește astăzi la trapeza mânăstirilor. ✦ [16]A se citi *barbar.*

cină surorilor zicând: Binecuvântează pe roabele tale, stăpâne, ca să mănânce înaintea ta. Iar el le-a binecuvântat. Iar ea şi a doua în ordine, numai ele, stăteau cu el. Şi au dat Bătrânului o farfurie având în ea fierturi şi legume crude şi curmale şi apă. Iar ucenicului lui i-au dat linte fiartă, puţină pâine şi eucrat[17]. Surorilor, însă, le-au dat mâncare din belşug, peşte şi vin. Şi au mâncat tare bine şi nu au vorbit nimic. După ce s-au ridicat ei de la masă, Bătrânul a zis stareţei: Ce este aceasta ce ai făcut? Căci noi trebuia să mâncăm bine, dar aţi mâncat voi cele bune. I-a zis lui amma: Tu eşti monah şi ţi-am dat mâncare de monah. Şi ucenicul tău este ucenic de monah şi i-am dat mâncare de ucenic de monah. Iar noi suntem începătoare şi am mâncat mâncare de începătoare. A zis ei Bătrânul: Să fie pomenită iubirea voastră! Cu adevărat ne-am folosit. După ce au plecat ei să se odihnească, a zis Avva Daniil ucenicului său: Mergi şi vezi unde doarme beţiva care stătea întinsă în mijlocul curţii. Şi a mers şi a văzut. Şi a venit şi i-a zis că doarme lângă umblătoare. Şi a zis Bătrânul ucenicului său: Rămâi treaz împreună cu mine în noaptea aceasta! Şi când s-au culcat toate surorile, Bătrânul a luat pe ucenicul său şi s-au dus în spatele unui perete şi vedeau pe beţivă cum se ridica şi înălţa mâinile sale la cer şi lacrimile ei curgeau ca un râu. Şi buzele ei se mişcau şi făcea metanii căzând şi ridicându-se de la pământ. Iar când simţea că una din surori ieşea la nevoile sale,

---

✦ [17]Băutură preparată din piper, chimen şi anason fierbinte. Vezi Teodor Studitul, PG 99, 1716B: „Tot postul mare bem eucrat, afară de bolnavi sau bătrâni" (ET).

se arunca la pământ, horcăind. Așa petrecea toate zilele ei. A zis, deci, Bătrânul ucenicului său: Cheamă în taină pe stareţă. Şi plecând a chemat pe stareţă şi pe a doua în cinste și toată noaptea s-au uitat la cele ce făcea beţiva. Iar stareţa a început să plângă zicând: O, cât de mult rău i-am făcut! Şi când a bătut toaca, s-a răspândit ca un vuiet vorba despre aceasta în toată obștea. Iar aceea a simţit şi s-a dus pe furiş unde dormea Bătrânul, a furat toiagul lui şi mantaua, şi a deschis pe nesimţite poarta mânăstirii şi a scris o însemnare pe care a lăsat-o la încuietoarea uşii, pe care zicea: Rugaţi-vă pentru mine şi iertaţi-mă dacă v-am greşit cu ceva! Și s-a făcut nevăzută. Şi când s-a făcut ziuă, au căutat-o și nu au găsit-o. Şi s-au dus la poartă şi au găsit poarta deschisă și însemnarea scrisă. Şi s-a făcut plânset mare în mânăstire. Iar Bătrânul a zis: Eu pentru aceasta am venit aici. Căci astfel de beţivi iubeşte Dumnezeu. Şi toată obștea s-a mărturisit la Bătrân despre ce au făcut ei. Şi făcând Bătrânul rugăciune pentru surori, au plecat la chilia lor slăvind şi mulţumind lui Dumnezeu, singurul care cunoaşte câţi robi ascunşi are.

6. Un anume Evloghie, care a devenit ucenic al preafericitului Ioan[18], episcopul Constantinopolului, era preot și nevoitor mare, postea mâncând la două zile, iar de multe ori postea săptămâna întreagă, mâncând numai pâine şi sare, încât era slăvit de oameni. Deci a mers el la Avva Iosif în Panevo[19] nădăjduind să vadă la el vreo nevoinţă și mai aspră. Şi primindu-l

✦ [18]Este vorba de Sfântul Ioan Gură de Aur ✦ [19]Cetatea antică din Egiptul de Jos. Astăzi se numeşte Mentzala El Haghit (ET).

pe el Bătrânul cu bucurie, i-a pregătit mângâiere cu ceea ce avea. Şi au zis ucenicii lui Evloghie: Preotul nu mănâncă decât pâine şi sare. Iar Avva Iosif mânca tăcând. Şi de trei zile nu i-au auzit pe aceştia cântând sau rugându-se. Căci lucrarea lor era ascunsă. Şi au plecat fără să se folosească. Din iconomia lui Dumnezeu s-a întunecat şi rătăcindu-se s-au întors la Bătrân. Şi înainte de a bate la poartă, i-au auzit pe ei cântând. Şi stând mult timp aşa, la urmă au bătut. Iar ei, oprindu-se din cântare, i-au primit bucurându-se. Şi pentru că era arşiţă, ucenicii lui Evloghie au pus apă în cană şi i-au dat acestuia. Iar apa era amestecată, apă de mare cu apă de râu şi nu a putut să bea. Şi după aceasta, a căzut la picioarele Bătrânului, vrând să afle vieţuirea lor, zicând: Ce este aceasta, Avva, că la început nu cântaţi psalmi, dar acum, după plecarea noastră cântaţi? Şi luând acum cana, am aflat că apa este sărată? A zis lui Bătrânul: Fratele este nebun şi din greşeală a amestecat apa cu cea de mare. Iar Evloghie l-a rugat pe Bătrân, vrând să afle adevărul. Şi i-a zis lui Bătrânul: Acel pahar mic de vin a fost al iubirii, iar apa aceasta este aceea pe care o beau fraţii mereu. Şi l-a învăţat pe el deosebirea gândurilor[20] şi a îndepărtat de la el toate cele omeneşti. Şi a devenit astfel priceput şi de atunci înainte mânca orice i se punea la masă şi a învăţat să lucreze în ascuns[21]. Şi a zis Bătrânului: Cu adevărat, lucrarea voastră este în adevăr.

7. A zis Avva Isaia: Socotesc că este mare lucru şi cinstit a birui slava deşartă şi a înainta în cunoaşterea

---

✦ [20]Vezi cap. V, despre deosebirea duhurilor sau discernământ.
✦ [21]Vezi Matei 6, 1-6.

lui Dumnezeu. Căci cel care cade în mâinile patimii acesteia viclene a slavei deşarte se înstrăinează de pace şi inima lui se învârtoşează faţă de sfinţi[22] şi la sfârşitul relelor lui cade în înaltă cugetare de sine, care este mândria, maica tuturor relelor. Iar tu, o, credinciosule slujitor al lui Hristos, să ai în ascuns lucrarea ta şi cu durere în inimă îngrijeşte-te pentru ca să nu pierzi răsplata lucrării tale din pricina dorinţei de a plăcea oamenilor[23]. Căci cel care face ceva pentru a arăta oamenilor se depărtează de plata sa, aşa cum a spus Domnul[24].

8. Zicea iarăşi acelaşi: Cel căruia îi place să fie slăvit de oameni, nu poate să fie fără pizmă. Iar cel care are pizmă, nu poate să afle smerenia. Şi unul ca acesta şi-a predat propriul suflet vrăjmaşilor săi. Iar aceştia îl târăsc în multe rele şi îl omoară.

9. A venit un frate odată la Avva Teodor din Ferme şi timp de trei zile l-a rugat pe acesta să-i spună cuvânt. Dar acela nu i-a răspuns şi a plecat întristat. Deci a zis ucenicul avvei: Cum de nu i-ai spus cuvânt

---

✦ [22]Îi are în vedere pe creştini în general. În primele veacuri ale Bisericii, toţi creştinii erau numiţi sfinţi, în sensul împărtăşirii de sfinţenia lui Dumnezeu prin botez (Vezi Fapte 9, 32; 26, 10; Rom. 8, 27; Rom. 15, 25; 1 Cor. 14, 33 etc. ✦ [23]Originalul ανθρωπαρέσκεια nu are din păcate un echivalent exact în limba română ca substantiv. Folosim însă expresia verbală *a plăcea oamenilor* sau *a fi pe placul oamenilor*. Conceptul este folosit şi de Sfântul Apostol Pavel în acelaşi context, în Efeseni (6, 6) şi Coloseni (3, 22): *Slugilor, ascultaţi întru toate pe stăpânii voştri cei trupeşti, nu slujind numai când sunt cu ochii pe voi, ca cei ce caută să placă oamenilor - ἀνθρωπάρεσκοι -, ci în curăţia inimii, temându-vă de Domnul.* ✦ [24]Vezi Matei 6, 1-18. De reţinut

şi a plecat întristat? Şi a zis lui Bătrânul: Adevărat, nu i-am spus, pentru că este vorbăreţ şi vrea să fie slăvit pentru cuvinte străine.

10. Un alt frate l-a întrebat, zicând: Avva, vrei să nu mănânc câteva zile pâine? Şi i-a zis lui Bătrânul: Bine faci, căci şi eu am făcut aşa. Şi i-a zis lui fratele: Vreau, deci, să duc năutul meu la moară şi să fac făină. Şi Bătrânul i-a zis. Dacă iarăşi mergi la moară, mai bine fă-ţi pâine. Ce nevoie este de ieşirea aceasta?

11. Un alt frate a venit la el și a început să vorbească și să cerceteze lucruri pe care încă nu începuse să le lucreze. Şi a zis lui Bătrânul: Nu ai găsit corabia, nici nu ai pus lucrurile și, înainte de a călători, ai ajuns deja în cetatea aceea? Mai întâi fă lucrarea. Şi după ce o faci, ajungi și la cele despre care vorbești acum.

12. Povestea unul dintre Părinţi despre Avva Teodor din Ferme: Am fost odată, într-o seară, la el și l-am găsit purtând cămaşa tăiată și având pieptul gol și fesul lăsat pe faţă. Și, iată, cineva din sat a venit să-l vadă. Și bătând acela, Bătrânul a ieşit să-i deschidă și întâmpinându-l, a stat în uşă vorbind cu el. Iar eu, luând un petic de veşmânt, i-am acoperit umerii. Bătrânul, însă, a întins mâna şi l-a dat jos. Şi cum a plecat săteanul, i-am zis: Avva, de ce ai făcut aceasta?

însemnătatea acestei atitudini date şi de faptul că Mântuitorul Hristos, din toate sfaturile pe care le-ar fi putut da în legătură cu modul de a face fapte bune, se opreşte numai la recomandarea de a nu le face pentru a fi văzuţi de oameni, ci de a le face în ascuns pentru a fi văzuţi de Dumnezeu Tatăl Care vede în ascuns. Semnalăm şi cu acest prilej consecvenţa cu care părinţii pustiei se conformează Evangheliei Mântuitorului Hristos.

Omul a venit să se folosească, nu să se smintească. Şi mi-a zis Bătrânul: Ce spui, Avva? Suntem încă robiţi oamenilor? Am făcut ceea ce trebuia. A trecut, deja! Cel care vrea să se folosească, se va folosi, iar cel care vrea să se smintească, se va sminti. Eu, aşa cum mă aflu, aşa îl voi întâmpina. Și a poruncit ucenicului său, zicând: Dacă vine cineva și vrea să mă vadă, să nu-i spui nimic omenește, ci dacă mănânc, spune: mănâncă!, dacă dorm, spune: doarme!

13. A auzit odată guvernatorul despre Avva Moise şi a mers la Schit ca să-l vadă. Și au dat de veste unii Bătrânului acest lucru și s-a ridicat și a plecat la locul mlăştinos[25]. Acela l-a întâlnit pe drum şi i-a zis: Spune-mi, Bătrâne, unde este chilia Avvei Moise? Și i-a zis Bătrânul: Ce vreţi de la el? Este un om nebun! Și venind guvernatorul la biserică, a zis clericilor: Auzind cele despre Avva Moise, am venit să-l văd, dar, iată, am întâlnit pe drum un Bătrân care mergea în Egipt și l-am întrebat unde este chilia Avvei Moise, iar acela mi-a zis: Ce vrei de la el? Acela este nebun! Auzind aceasta, preoţii s-au întristat, zicând: Ce fel de Bătrân a fost acela care a vorbit aşa împotriva Sfântului? Iar însoţitorii guvernatorului au zis: Era un Bătrân care purta haine vechi, înalt şi negricios. Iar ei au zis: Acela este Avva Moise şi, pentru că nu voia să vă întâlnească, v-a

✦ [25]*Elos* este un loc mlăştinos din adâncul pustiului Schitului, unde ţânţarii erau mari ca viespile, aşa cum ne informează Paladie, şi puteau să găurească şi pielea fiarelor sălbatice. Acesta constituia un loc inaccesibil vizitatorilor Schitului, în timp ce pentru un pustnic care avea intenţia să scape de întâlnirea cu aceştia era un refugiu. Vezi Paladie, *Istoria lausiacă*, cap. 18.

zis acestea. Şi folosindu-se mult, guvernatorul a plecat.

14. Un frate l-a întrebat pe Avva Mótie, zicând: Dacă plec să stau într-un loc, cum vrei să vieţuiesc acolo? A zis lui Bătrânul: Dacă locuieşti într-un loc, să nu urmăreşti să-ţi câştigi nume din ceva, că nu mergi la slujbă sau că la agapă nu mănânci. Căci acestea îţi fac nume deşert şi la urmă vei afla supărare, căci oamenii, acolo unde găsesc astfel de lucruri, acolo aleargă. A zis lui fratele: Ce să fac, deci? A zis lui Bătrânul: Oriunde te aşezi, să te porţi la fel cu toţi ceilalţi şi ce vezi la cei evlavioşi, despre care ai înştiinţare, aceea să faci. Şi vei afla odihnă. Căci aceasta este smerenie, să fii la fel ca ceilalţi. Şi oamenii, când te vor vedea ieşind, te vor socoti la fel ca pe toţi ceilalţi şi nimeni nu-ţi va face tulburare.

15. Avva Nisterie cel Mare mergea prin pustie împreună cu un frate. Şi văzând un balaur[26], au fugit. A zis fratele: Şi tu te temi, părinte? Şi a zis lui Bătrânul: Nu mă tem, fiule, dar îmi este de folos că am fugit, pentru că altfel nu aş fi putut să scap de duhul slavei deşarte.

16. A vrut odată cârmuitorul ţinutului să vadă pe Avva Pimen, dar Bătrânul nu a încuviinţat. Atunci, sub cuvânt că este răufăcător, au prins pe fiul surorii lui şi l-au aruncat în închisoare, zicând: Dacă va veni Bătrânul şi ne va ruga pentru el, îl voi elibera. Şi venind

---

✦ [26]Cuvântul δράκων din textul vechi se foloseşte în textele hagiologice cu sensul de şarpe mare, sau de fiară mâncătoare de oameni. În cazul la care se referă apoftegma, s-a statornicit părerea că este vorba despre crocodili.

sora acestuia, plângea la poartă. Dar el nu i-a răspuns în niciun fel. Iar ea îl ocăra zicând: Împietrit ce eşti, ai milă de mine, că este singurul meu fiu. Iar el a trimis să i se spună: Pimen nu a născut copii. Şi aşa a plecat. Auzind aceasta, cârmuitorul a trimis la el zicând: Şi numai cu cuvântul dacă porunceşti, îl voi elibera. Iar Bătrânul i-a răspuns, zicând: Cercetează potrivit legilor. Şi dacă este vrednic de moarte, să moară, iar dacă nu este, fă cum vrei[27].

17. A zis Avva Pimen: Învaţă inima să păzească cele ce învaţă limba ta.

18. A zis iarăşi: Oamenii vorbesc la măsura desăvârşită, dar lucrează la măsura cea mai mică.

19. Zicea Avva Daniil: Am mers odată la Avva Pimen şi am gustat ceva împreună. Şi ne-a zis: Mergeţi şi vă odihniţi puţin, fraţilor. Au plecat, deci, fraţii să se odihnească puţin şi eu am rămas să vorbesc singur cu el. Şi ridicându-mă, am mers în chilia lui. Cum m-a văzut venind spre el, se făcea că doarme. Căci aceasta era lucrarea Bătrânului: a face totul în ascuns.

20. A zis Avva Pimen: Cel care în orice chip urmăreşte prietenia oamenilor, se îndepărtează de prietenia lui Dumnezeu. Nu este bine să vrei să placi tuturor. Vai de voi, zice, când toţi oamenii vă vor lăuda[28].

21. A mers odată Avva Adelfie, episcopul de Niloupole[29], la Avva Sisoe, în muntele Avvei Antonie. Şi

---

✦ [27]În *Patericul alfabetic*, apoftegma se încheie cu fraza: „Atunci, auzind cârmuitorul, l-a eliberat pe acesta". ✦ [28]Luca 6, 26.

✦ [29]*Cetatea Nilului* se găsea în Oaza Faium, lângă braţul apusean al Nilului. În ţinutul acesta unde se aflau multe ruine ale cetăţilor vechi greceşti s-au găsit mii de papirusuri.

când urma să iasă, înainte de a pleca, i-a făcut să guste ceva dimineaţă. Era vreme de post. Şi cum a pus masa, iată nişte fraţi au bătut la uşă. A zis, deci, ucenicului său: Dă-le puţin terci, fiindcă vin de la osteneală. Le-a zis lor Avva Adelfie: Lasă-i acum, ca să nu spună că Avva Sisoe mănâncă încă de dimineaţă. Şi l-a privit Avva şi a zis fratelui iarăşi: Mergi şi dă-le! Şi aceia cum au văzut terciul, au zis: Aveţi străini? Oare nu mănâncă şi Avva împreună cu voi? Şi le-a zis lor fratele: Da. Şi au început să se necăjească şi să zică: Să vă ierte Dumnezeu că aţi lăsat pe Bătrân să mănânce în zi de post. Oare nu ştiţi că se va nevoi multe zile pentru aceasta? Şi auzindu-i episcopul, a pus metanie Bătrânului, zicând: Iartă-mă, Avva, că am gândit omeneşte. Tu ai făcut lucrul lui Dumnezeu. Şi a zis Avvei Sisoe: Dacă Dumnezeu nu slăveşte pe om, slava oamenilor nu este nimic.

22. A întrebat Avva Amun din Raith pe Avva Sisoe, zicând: Când citesc Scriptura, gândul meu vrea să înfrumuseţeze cuvântul, ca să pot da răspuns când mă întreabă. A zis lui Bătrânul: Nu este nevoie, ci mai curând din mintea preacurata să dobândeşti pentru tine şi lipsa grijii şi a vorbi[30].

23. A venit odată guvernatorul să vadă pe Avva

+ [30]Întrucât exprimarea este un pic eliptică, simţim nevoia să spunem că apoftegma se referă la faptul de a nu te îngriji ce să vorbeşti şi la faptul că a vorbi este dat de Domnul. Preocuparea exclusivă ar urma să fie strădania pentru curăţirea minţii. Este o evidentă trimitere la cuvintele Mântuitorului: *Iar când vă vor da pe voi în mâna lor, nu vă îngrijiţi cum sau ce veţi vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiţi;* (Matei 10, 19).

Simon. Iar acesta, auzind, și-a pus cingătoarea și a plecat la un finic să-l curețe. Aceia, ajungând, au strigat: Bătrâne, unde este anahoretul? Iar el a zis: Nu este aici niciun anahoret. Și auzind au plecat.

24. A venit altă dată un alt cârmuitor să-l vadă pe acesta, dar clericii, luându-le înainte, i-au zis: Avva, pregătește-te, că guvernatorul, auzind despre tine, vine să fie binecuvântat de tine. Iar el a zis: Da, mă pregătesc. Și îmbrăcându-se cu rasa sa peticită și luând pâine și brânză în mână, s-a ridicat și a stat la poartă mâncând. Și venind cârmuitorul cu suita sa și văzându-l, l-au disprețuit, zicând: Acesta este anahoretul despre care am auzit? Și îndată au plecat înapoi.

25. A mers un frate la Avva Serapion și Bătrânul l-a îndemnat să facă rugăciunea după obișnuință. Iar el, zicând că este păcătos și străin de schima monahală însăși, nu s-a supus. A vrut, de asemenea, să-i spele picioarele, dar folosind aceleași cuvinte, nu a primit. Atunci i-a făcut ceva să guste. A început să mănânce, iar Bătrânul îl sfătuia, zicând: Fiule, dacă vrei să te folosești, așteaptă cu răbdare în chilia ta și ia aminte la tine și la lucrul tău de mână. Căci nu-ți aduce atâta folos să vizitezi pe alții cât să stai în chilia ta. Iar el, auzind acestea, s-a amărât și s-a schimbat la față, încât nu putea să se ascundă de Bătrân. Deci, i-a zis Avva Serapion: Până acum ziceai „sunt păcătos" și te osândeai pe tine însuți că nu ești vrednic să trăiești, iar acum, deoarece cu dragoste te sfătuiesc, te-ai mâniat atâta? Dacă vrei să fii smerit, învață să primești cu bărbăție cele care vin de la ceilalți și să nu pună stăpânire pe

tine cuvintele deşarte. Auzind acestea, fratele, a pus metanie Bătrânului şi a plecat folosindu-se mult.

26. A zis Sfânta Sinclitichia: Așa cum comoara care se arată se împuţinează şi piere, la fel și virtutea care se arată şi se face cunoscută piere. Şi aşa cum lumânarea se topește de la fața focului[31], la fel și sufletul se risipește din pricina laudelor şi slăbeşte.

27. A zis iarăşi: Aşa cum nu este cu putință să avem în acelaşi timp şi planta, și sămânța, tot așa este cu neputință ca, înconjurați de slava omenească fiind, să aducem rod ceresc.

28. Odată, în timp ce Avva Tithoe stătea, un frate era lângă el. Şi nevăzându-l, a oftat. Nu a înțeles că un frate era lângă el, căci era în extaz. Şi făcând metanie, a zis: Iartă-mă frate, că nu am devenit încă monah, de vreme ce am oftat înaintea ta.

29. Ziceau despre un Bătrân din ţinuturile de jos că vieţuia în linişte şi un credincios mirean îl slujea. S-a întâmplat ca fiul mireanului să se îmbolnăvească. Și s-a rugat mult mireanul de Bătrân să vină și să facă rugăciune pentru copil. Şi ridicându-se Bătrânul, a ieşit împreună cu el. Și alergând mireanul, a intrat în casă, zicând: Veniţi în întâmpinarea anahoretului. Și văzându-i Bătrânul de departe că au ieşit cu făclii, a înţeles ce se întâmplă și, dezbrăcându-se de hainele sale, le-a dus la râu și a început să le spele, stând gol. Iar cel care-l slujea pe el, văzând aceasta, s-a ruşinat şi, rugându-i pe oameni, le-a zis: Întoarceţi-vă înapoi, căci Bătrânul şi-a ieşit din fire. Şi venind la el, i-a zis:

[31] Vezi Psalmul 66, 2.

Avva, de ce ai făcut aceasta? Toţi au zis că Bătrânul are drac. Iar el a zis lor: Şi eu aceasta am vrut să aud.

30. Odată, la Chilii, fiind sărbătoare, fraţii au mâncat în biserică. Era acolo şi un frate care a zis celui care slujea: Eu nu mănânc fiertură, ci sare. Şi a strigat tare cel care slujea la un alt frate înaintea tuturor, zicând: Cutare frate nu mănâncă fiertură, adu-i sare. Şi s-a ridicat unul dintre Bătrâni şi i-a zis: Îţi era mai de folos astăzi să fi mâncat carne în chilia ta decât să se audă cuvântul acesta în faţa poporului.

31. Un frate ascet, care nu mânca pâine, a vizitat pe un mare Bătrân. S-au întâmplat acolo şi alţi străini, şi Bătrânul a făcut fiertură pentru ei. Şi pe când şedeau la masă, ascetul şi-a pus numai linte înmuiată şi a mâncat. Şi după ce s-au ridicat de la masă, Bătrânul l-a luat de-o parte şi i-a zis: Frate, dacă vizitezi pe cineva, nu-ţi arăta vieţuirea. Iar dacă vrei să-ţi păstrezi vieţuirea, stai în chilia ta şi nu ieşi nicăieri. Şi el, luând învăţătură din cuvântul Bătrânului, era împreună cu ceilalţi la întâlnirile cu fraţii.

32. A zis unul dintre Părinţi că pe malul râului, aproape de satul unde vieţuia fericitul Siluan în Palestina, locuia un frate care se prefăcea nebun. Când îl întâlnea un frate, acela îndată râdea. De aceea îl lăsa şi pleca. S-a întâmplat ca trei Părinţi să viziteze pe Avva Siluan. Şi după ce au făcut rugăciune, l-au rugat să le trimită pe cineva cu ei, ca să vadă pe fraţi în chiliile lor. Şi au zis Bătrânului: Arată dragoste şi porunceşte fratelui ca să ne ducă la toţi. Iar Bătrânul a zis fratelui de faţă cu ei: Să-i duci la toţi Părinţii. Şi luându-l deoparte

i-a poruncit, zicând: Vezi, să nu-i duci la nebunul acela, ca să nu se smintească. Și trecând pe la chiliile fraților, ziceau Părinții însoțitorului lor: Arată dragoste și du-ne la toți. Și el le zice: Bine! Dar nu i-a dus la chilia nebunului, după cuvântul Bătrânului. Când s-au întors la Bătrân, i-a întrebat: Ați văzut pe frați? Iar ei au zis: Da, și mulțumim. Dar suntem triști de un lucru, că nu ne-a dus la toți. Și a zis Bătrânul către cel care-i dusese: Nu ți-am spus să-i duci la toți? Și a zis fratele: Așa am făcut, părinte. Deci, iarăși la plecare Părinții au zis Bătrânului: Cu adevărat mulțumim că am văzut pe frați, dar numai pentru aceasta ne pare rău, că nu i-am văzut pe toți. Atunci fratele a zis deoparte Bătrânului: La fratele nebun nu i-am dus. Deci, după ce au plecat Părinții, cugetând în sine la cele întâmplate, Bătrânul a plecat către fratele acela care se prefăcea nebun. Și fără să bată, a deschis încet zăvorul și a intrat fără să simtă fratele. Și l-a găsit șezând la lucrul său și având două coșulețe, unul în dreapta lui și unul în stânga. Și de îndată ce l-a văzut pe Bătrân, după obicei, acela a început să râdă. A zis lui Bătrânul: Lasă astea acum și spune-mi lucrarea ta. Iar el iarăși a râs. A zis Avvei Siluan: Știi că în afară de Sâmbătă și Duminică nu ies din chilie, iar acum am venit în mijlocul săptămânii. Căci Dumnezeu m-a trimis la tine. Deci, fiind cuprins de frică, a pus metanie Bătrânului și i-a zis: Iartă-mă, părinte, în timpul dimineții fac lucrarea mea duhovnicească având pietricelele acestea în fața mea. Și dacă îmi vine un gând bun, pun o pietricică în coșulețul din dreapta, iar dacă vine unul rău, o pun

în cel din stânga. Iar seara număr pietricelele şi, dacă sunt mai multe în cel din dreapta, mănânc, iar dacă sunt mai multe în cel din stânga, nu mănânc. Şi a doua zi iarăşi, dacă îmi vine un gând viclean, îmi zic: Vezi ce faci, că iarăşi nu mănânci. Auzind, deci, acestea, Avva Siluan s-a minunat şi a zis: Cu adevărat Părinţii care ne-au vizitat erau sfinţii îngeri care voiau să facă cunoscută virtutea fratelui. Căci arătarea lor mi-a făcut multă bucurie şi desfătare duhovnicească.

33. A zis un Bătrân: Oriunde vei merge în vizită, să nu vrei să arăţi vieţuirea ta sau să spui: Eu nu mănânc ulei sau fiertură sau peşte. Numai la vin să nu dai dezlegare, dacă te temi de război. Şi chiar dacă te judecă unii, să nu-ţi pese.

34. A zis iarăşi: Dacă te vizitează un frate, ia doliul de pe faţa ta şi ascunde-l în inima ta, până când slobozeşti pe fratele. Şi atunci, iarăşi pune doliul pe faţa ta, pentru că fug dracii văzând că este cu tine.

35. Ziceau despre schitioţi că, dacă afla cineva lucrarea lor, nu socoteau aceasta ca o virtute, ci ca un păcat.

36. A zis un Bătrân: Dorinţa de a plăcea oamenilor ia toată seva[32] omului şi-l lasă pe el uscat.

37. A zis iarăşi: Cel care îşi arată şi îşi face cunoscute faptele sale bune este asemenea semănătorului care aruncă seminţele pe pământ şi venind păsările cerului le mănâncă pe ele[33]. Iar cel care-şi ascunde vieţuirea lui, precum semănătorul care pune seminţele sub

---

✦ [32]Cuvântul πιότης din textul original, înseamnă materie unsuroasă, grăsime. Apoftegma are în vedere, desigur, seva sau grăsimea duhovnicească a omului. ✦ [33]Matei 13, 4.

brazdele pământului, va culege roade însutite.

38. A zis un Bătrân: Sau te fereşti de oameni fugind, sau râzi de lume şi de oameni făcându-te pe tine nebun[34].

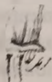
39. Un conducător de obşte avea multă slavă de la oameni şi era părinte la două sute de monahi. Pe acesta l-a vizitat Hristos ca un Bătrân sărac şi l-a rugat pe portar să spună avvei că este cutare împreună-nevoitor. Deci, cu multă osteneală a intrat portarul să spună şi l-a găsit pe avva vorbind cu alţii. A stat puţin şi după aceea a anunţat despre sărac, neştiind că era Hristos. Iar avva a început să-l certe, zicându-i: Nu mă vezi vorbind cu oameni? Lasă-mă acum! Iar el a dat înapoi. Răbdând îndelung, Domnul a rămas, aşteptându-l să vină. Pe la ceasul al cincilea[35], un om bogat a venit la mânăstire, şi egumenul i-a răspuns degrabă. Văzându-l împreună cu bogatul, Dumnezeu, Cel bogat în milă şi prieten al celor smeriţi, S-a apropiat rugându-l: Vreau să-ţi vorbesc, Avva. Dar acela a intrat împreună cu bogatul să prânzească, îngrijindu-se chipurile de străini. Deci, după ce s-a terminat masa, iarăşi a însoţit pe bogat până la poartă şi s-a întors, robit fiind multelor griji şi uitând de rugămintea Bătrânului sărac şi fără de răutate. Făcându-se seară şi neînvrednicindu-se să primească pe Cel binecuvântat şi cu adevărat străin, Acesta a plecat, spunând portarului aşa: Spune-i avvei: Dacă vrei slava oamenilor, pentru ostenelile tale de mai înainte şi pentru

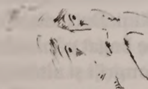

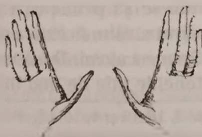
✦ [34]Vezi 1 Corinteni 3, 18-19 şi 4, 10-13. ✦ [35]Ceasul al cincilea corespunde aproximativ orei unsprezece.

nevoinţele tale multe, Eu îţi voi trimite oameni din cele patru părţi ale lumii să te mângâie, pentru că vrei să fii lăudat şi să lauzi. Dar bunurile Împărăţiei Mele nu le vei gusta. Şi aşa au cunoscut pe Atotţiitorul sărac.

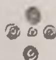
Sfârşitul tratatului despre a nu face nimic
spre arătare.

CAPITOLUL IX

CĂ TREBUIE SĂ TE PĂZEŞTI A NU JUDECA PE NIMENI

1. Unui frate i s-a întâmplat odată o ispită, în obştea Avvei Ilit. Şi, fiind alungat de acolo, a plecat la Avva Antonie în munte. După ce a stat fratele un timp la el, l-a trimis în obştea de unde ieşise. Iar ei văzându-l, iarăşi l-au alungat. Şi el s-a întors la Avva Antonie, zicându-i: Nu au vrut să mă primească, părinte. Deci, l-a trimis din nou Bătrânul, zicând: O corabie a naufragiat pe mare, şi-a pierdut încărcătura şi cu multă greutate a ajuns la ţărm. Iar voi voiţi ca să înecaţi ceea ce s-a salvat şi a ajuns la ţărm? Şi ei auzind că Avva Antonie l-a trimis, l-au primit îndată.

2. Avva Agathon, când vedea un lucru şi gândul lui voia să-l judece, zicea în sine: Agathon, tu să nu faci asta. Şi astfel gândul lui se liniştea.

3. S-au îmbolnăvit odată Avva Agathon şi altul dintre Bătrâni. Stând ei întinşi în chilie, fratele citea din cartea Facerii. Şi a ajuns la capitolul în care Iacob zice: *Iosif nu mai este! Simeon nu mai este! Şi acum să-mi luaţi şi pe Veniamin? Toate au venit pe capul meu!... Aţi pogorât*

cărunteţile mele cu întristare în locuinţa morţilor![1] Şi, răspunzând, Bătrânul a zis: Nu îţi ajung ceilalţi zece, avva Iacob? A zis Avvei Agathon: Încetează, Bătrâne! Dacă Dumnezeu este Cel care îndreptăţeşte, cine este cel care osândeşte[2]?

4. Avvei Ammon i-a prorocit Avva Antonie, zicând: Vei înainta în frica lui Dumnezeu! Şi a ieşit afară din chilie şi i-a arătat o piatră şi i-a zis: Ocărăşte piatra aceasta şi loveşte-o! Iar el a făcut aşa. Şi l-a întrebat pe el Avva Antonie: Nu a vorbit piatra? Iar el a zis: Nu! Şi a zis Avva Antonie: Şi tu vei ajunge la această măsură. Lucru care s-a şi întâmplat. Căci aşa de mult a înaintat Avva Ammon, încât din prea multă bunătate nici nu mai recunoştea răutatea. Când a devenit episcop, i-au adus o fecioară care luase în pântece şi i-au zis: Dă-i canon! Iar el, făcând semnul crucii pe pântecele ei, a poruncit să i se dea două perechi de cearşafuri, zicând: Nu cumva să moară la naştere ea sau pruncul ei şi să nu găsească cu ce să-i înmormânteze. Cei care erau împotriva ei au zis: De ce ai făcut aceasta? Dă-i canon! Iar el a zis lor: Vedeţi, fraţilor, este aproape de moarte. Ce pot eu să-i fac? Şi a slobozit-o pe ea. Şi nu a îndrăznit niciodată Bătrânul să osândească pe cineva.

5. A venit odată Avva Ammon într-un loc pentru a gusta ceva. Şi era acolo un frate care avea faimă rea. Şi s-a întâmplat să vină femeia şi să intre în chilia fratelui celui defăimat. Aflând, deci, cei care locuiau în locul acela, s-au tulburat aşa de mult, încât au hotărât să-l alunge din chilie. Şi cunoscând că episcopul Ammon este în locul acela, venind la el, l-au rugat să meargă împreună cu ei.

✦ [1]Facerea 42, 36-38. ✦ [2]Romani 8, 33-34.

Cum a aflat fratele, luând femeia, a ascuns-o sub un vas mare. Şi după ce a ajuns mulţimea acolo, Avva Ammon a înţeles ce se întâmpla, dar pentru Dumnezeu a acoperit lucrul. Şi intrând, s-a aşezat deasupra vasului şi a poruncit să se caute în toată chilia. Deci, cum au căutat şi nu au găsit femeia, a zis Avva Ammon: Ce este aceasta? Dumnezeu să vă ierte. Şi rugându-se, a făcut pe toţi să plece. Şi prinzându-l de mână pe fratele, i-a zis: Ia seama la tine însuţi, frate[3]. Şi aceasta zicând, a plecat.

6. Un frate, păcătuind, a fost separat[4] de către preotul bisericii. Iar Avva Visarion, ridicându-se, a ieşit împreună cu el, zicând: Şi eu sunt păcătos.

7. A zis Avva Ilie: Am văzut pe cineva ţinând la subsuoară un vas cu vin. Şi, ca să ruşinez pe draci că era închipuire înşelătoare, am zis fratelui: Arată dragoste şi ridică-mi aceasta. Şi când a ridicat paramanul lui, s-a dovedit că nu avea nimic sub braţ. Iar aceasta am spus ca, şi dacă vedeţi cu ochii voştri sau auziţi, să nu credeţi. Cu atât mai mult ţineţi-vă gândurile şi amintirile şi înţelesurile ştiind că ei (dracii) le seamănă pe acestea pentru a otrăvi sufletul să gândească cele care nu sunt spre folos şi pentru a ocupa mintea, ţinând-o departe de păcatele noastre şi de Dumnezeu.

8. A zis Avva Isaia: Dacă îţi vine gândul să judeci pe aproapele pentru vreun păcat, gândeşte mai întâi la tine că eşti mai păcătos decât el şi cele pe care socoteşti că le faci bine să nu crezi că au plăcut lui Dumnezeu. Şi aşa nu vei îndrăzni să judeci pe aproapele.

✦ [3]Vezi asemănarea dintre episodul acesta şi episodul cu femeia adulteră, din Ioan 8, 3-11. ✦ [4]În sensul separării de obşte sau al opririi de a participa la slujbe.

9. A zis iarăşi: A nu judeca pe aproapele şi a te umili pe tine însuţi este locul de odihnă al conştiinţei.

10. A venit odată un copil să fie vindecat de îndrăcire şi l-a vizitat pe un frate dintr-o obşte din Egipt. Şi ieşind Bătrânul, a văzut pe fratele păcătuind cu copilul şi nu l-a certat, zicând: Dacă Dumnezeu care l-a plăsmuit pe el, văzându-l, nu-l arde, eu cine sunt ca să-l cert?

11. A mers odată Avva Isaac Tebeul într-o obşte şi a văzut pe un frate greşind şi l-a judecat. Când s-a întors în pustie, a venit un înger al Domnului stând în faţa uşii chiliei lui şi zicând: Nu te las să intri. Iar el îl ruga, zicând: Ce s-a întâmplat? Şi răspunzând îngerul, i-a zis lui: Dumnezeu m-a trimis să-ţi spun: Spune-i lui: Unde porunceşti să-l pun pe fratele care a greşit? Şi îndată s-a pocăit, zicând: Am păcătuit, iartă-mă. Şi a zis îngerul: Ridică-te, Dumnezeu te-a iertat. Păzeşte-te de acum să nu mai judeci pe cineva înainte ca Dumnezeu să-l judece pe el[5].

12. A zis Avva Pafnutie, ucenicul Avvei Macarie: Am rugat pe părintele meu, zicând: Spune-mi cuvânt. Iar el a zis: Să nu faci rău la nimeni, nici să judeci. Acestea să le păzeşti şi te vei mântui.

13. Ziceau despre Avva Macarie cel Mare că devenise, aşa cum este scris, dumnezeu pământesc[6]. Precum Dumnezeu acoperă lumea, la fel a ajuns Avva Macarie, acoperind greşelile pe care le vedea ca şi când nu le-ar vedea şi pe cele pe care le auzea ca şi când nu le-ar auzi.

14. Un frate a greşit odată la Schit. Şi făcându-se adunare, au trimis la Avva Moise. Iar acela nu a vrut să vină. A trimis, deci, la el preotul, zicând: Vino, pentru că poporul te aşteaptă. Iar el, sculându-se, a venit. Şi luând

---

✦ [5]1 Corinteni 4, 5. ✦ [6]Ioan 10, 34.

un coş găurit şi umplându-l cu nisip, l-a pus în spate. Iar ei ieşind în întâmpinarea lui, i-au zis: Ce este aceasta, părinte? Şi au zis lor Bătrânul: Păcatele mele sunt cele care curg în urma mea şi pe care nu le văd. Şi eu am venit astăzi să judec păcate străine. Iar ei auzind, nu au mai spus nimic fratelui, ci l-au iertat.

15. Zicea Avva Moise că omul este dator să fie mort faţă de aproapele său, ca să nu-l judece pe el întru nimic.

16. A zis iarăşi: Capătul tuturor este a nu judeca pe aproapele. Căci atunci când mâna Domnului a ucis pe toţi întâii-născuţi în Egipt, nu era casă în care să nu fie un mort[7]. A zis lui fratele: Ce este cuvântul acesta? A zis lui Bătrânul: Dacă ne-ar lăsa să vedem păcatele noastre, nu am vedea păcatele aproapelui. Căci este nesăbuință ca omul să aibă mortul lui, să-l lase pe acesta şi să meargă să plângă pe al aproapelui. A muri faţă de aproapele tău înseamnă să duci păcatul tău și să nu iei seama la niciun om, că acesta este bun sau acesta este rău. Să nu faci rău niciunui om, nici să gândești lucru viclean în inima ta despre cineva. Nici să umileşti pe cineva care face rău, nici să încredințezi răufăcătorului pe aproapele său, nici să te bucuri cu cel care face rău aproapelui său. Aceasta înseamnă a muri faţă de aproapele. Să nu vorbeşti împotriva cuiva, ci să spui: Dumnezeu cunoaşte pe fiecare. Şi nici să crezi celui care vorbeşte de rău împotriva cuiva, nici să te bucuri de vorbirea lui de rău; nici să urăști pe cel care vorbeşte împotriva aproapelui său. Aceasta este *a nu judeca*. Să nu ai duşmănie cu niciun om şi să nu ţii duşmănie în inima ta. Să nu urăşti pe cel care duşmăneşte pe aproapele său. Şi aceasta este *pacea*. În acestea să te sileşti pe tine.

[7] Ieşire 12, 29-30.

Osteneala este pentru puțin timp și odihna este pentru totdeauna, cu harul lui Dumnezeu-Cuvântul. Amin.

17. Ziceau despre Avva Marcu Egipteanul că a stat treizeci de ani fără să iasă din chilia lui. Preotul avea obiceiul să vină şi să-i facă Sfânta Liturghie[8]. Iar diavolul, văzând răbdarea în virtute a bărbatului, s-a gândit să-l ispitească cu judecata. Şi a trimis un om stăpânit de duhuri să meargă la Bătrân pasămite pentru a cere rugăciune. Iar cel stăpânit de duhuri, înainte de orice cuvânt, a zis Bătrânului: Preotul tău are miros de păcat, nu-l mai lăsa să vină la tine. Iar bărbatul însuflat de Dumnezeu a zis către el: Fiule, toți pun necurăția afară şi tu ai adus-o la mine înăuntru? Dar este scris: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați*[9]! Totuşi, dacă este păcătos, Domnul îl va mântui pe el. Căci este scris: *Să vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați*[10]. Şi zicând cuvântul acesta, a făcut rugăciune şi a alungat dracul din omul acela şi l-a slobozit sănătos. Când a venit preotul, după obiceiul său, Bătrânul l-a primit cu bucurie. Iar Bunul Dumnezeu, văzând lipsa de răutate a Bătrânului, i-a arătat lui un semn[11]. Când a venit ceasul ca preotul să stea înaintea Sfintei Mese,

---

✦ [8]De semnalat faptul că în original este folosită expresia sinonimă: *Sfânta Anafora* (αγία αναφορά). Facem această menţiune pentru a consemna o denumire a Sfintei Liturghii folosită la vremea aceea. ✦ [9]Matei 7, 1. ✦ [10]Iacob 5, 16. ✦ [11]Am păstrat cuvântul *semn* – σημεῖον, deşi este vorba despre o minune, pentru a fi consecvent cu originalul şi pentru a puncta aspectul particular pe care îl păstrează cuvântul *semn* numind o minune. Este vorba de faptul că respectiva minune funcţionează ca un *semn*, adică atrage atenţia sau descoperă o anume realitate, dincolo de minunea în sine. Un argument în plus este acela că şi în Noul Testament, mai ales în Evanghelia după Ioan, este folosit

,după cum povestea Bătrânul: Am văzut îngerul Domnului coborând; şi a pus mâna lui pe capul clericului şi s-a făcut clericul ca un stâlp de foc. Iar eu, minunându-mă de vederea aceea, am auzit un glas zicând către mine: Omule, de ce te minunezi de lucrul acesta? Dacă un împărat pământesc nu lasă pe mai-marii săi să stea murdari înaintea lui, ci numai cu slavă multă, cu cât mai mult va curăţa puterea dumnezeiască pe slujitorii tainelor nespuse, care stau înaintea slavei negrăite? Iar viteazul luptător al lui Hristos, Marcu Egipteanul, s-a arătat mare şi s-a învrednicit de darul acesta, pentru că nu a judecat pe cleric.

18. A întrebat un frate pe Avva Pimen, zicând: Spune-mi cum să devin monah? Şi a zis Bătrânul: Dacă vrei să afli odihnă şi aici şi în veacul viitor, la orice lucru să zici: Cine sunt eu? Şi să nu judeci pe nimeni.

19. A auzit odată preotul Pelusiului[12] despre nişte fraţi că erau mereu în cetate, mergeau la baie[13] şi nu se îngrijeau de ei înşişi. Şi venind în adunare, le-a ridicat schima. Şi după aceasta l-a mustrat conştiinţa şi s-a căit de ce a făcut. Şi a venit la Avva Pimen, tulburat de gânduri, ducând cu sine şi rasele fraţilor şi a vestit lucrul Bătrânului. Şi a zis lui Bătrânul: Tu nu mai ai nimic din omul

---

preponderent cuvântul *semne* cu referire la minunile Mântuitorului. Minunile Mântuitorului sunt citate de Sfântul Evanghelist Ioan ca semne, dovezi ale dumnezeirii Lui. ✦ [12]Cetate antică pe ţărmul Egiptului, pe înălţimea braţului de răsărit al Nilului (astăzi, Câmpia Al Tine). Datorită poziţiei ei, a fost un centru important militar şi comercial. În timpul perioadei creştine, a cunoscut o importantă dezvoltare monastică. Într-una dintre mânăstirile Pelusiului, a trăit Sfântul Isidor Pelusiotul. Odată cu invazia şi cucerirea musulmană din 639, cetatea a decăzut (ET). ✦ [13]Este vorba de baia publică.

vechi? Te-ai lepădat de el? Iar preotul a zis: Sunt părtaş la omul cel vechi. Iar Bătrânul i-a zis: Iată, deci, şi tu eşti ca şi fraţii. Dacă eşti părtaş cât de puţin la cele vechi, eşti supus păcatului. Atunci, plecând preotul, a chemat pe fraţi, care erau unsprezece, le-a făcut metanie şi i-a îmbrăcat cu schima monahului, apoi i-a slobozit.

20. A zis iarăşi: Există oameni care par că tac şi inima lor judecă pe ceilalţi. Un astfel de om totdeauna vorbeşte. Şi sunt alţii care, vorbind de dimineaţa până seara, păstrează tăcerea: Aceasta înseamnă că nimic nu vorbesc fără folos.

21. A întrebat un frate pe Avva Pimen, zicând: Dacă văd o cădere a fratelui meu, este bine să o acopăr? A zis lui Bătrânul: Atâta timp cât noi acoperim căderea fratelui nostru şi Dumnezeu o acoperă pe a noastră. Şi atâta timp cât noi o vădim pe a fratelui şi Dumnezeu o vădeşte pe a noastră.

22. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Dacă văd un frate despre care am auzit că a căzut, nu vreau să-l aduc în chilia mea. Iar dacă îl văd că este bun, mă bucur cu el. A zis lui Bătrânul: Dacă faci un bine mic fratelui celui bun, de două ori mai mult să faci celuilalt, căci acela este bolnav[14]. Era un anahoret în obşte pe nume Timotei. Şi a auzit egumenul zvon despre un frate că a căzut în ispită. Şi l-au întrebat pe Timotei despre acesta. Şi l-a sfătuit pe el să-l scoată afară pe fratele. Când l-au alungat, ispita fratelui a venit asupra lui Timotei, încât s-a aflat în primejdie. Deci, plângea Timotei în faţa lui Dumnezeu, zicând: Am păcătuit, iartă-mă, Doamne. Şi i-a venit lui un glas care zicea: Timoteie, să nu socoteşti

---

✦ [14]Vezi Matei 9, 12 şi Luca 5, 31.

că ți-am făcut ție aceasta pentru altceva, ci pentru că ai trecut cu vederea pe fratele tău în vreme de ispită.

23. Era un mare isihast în Muntele Athlivei[15] și au venit asupra lui hoții. Bătrânul a strigat și, auzind vecinii lui, i-au prins pe hoți și i-au trimis la stăpânitor. Și i-au pus pe ei în închisoare și s-au întristat frații zicând: Din pricina noastră au fost închiși. Și ridicându-se, au mers la Avva Pimen și i-au vestit acestuia lucrul. Și acesta a scris Bătrânului, zicând: Înțelege de unde a venit prima trădare și atunci vei vedea pe a doua. Căci dacă nu venea trădarea mai întâi dinăuntru, nu ai fi făcut-o pe a doua. Văzând epistola Avvei Pimen – deși era vestit în ținutul acela și nu ieșea din chilia lui – ridicându-se, a mers în cetate și i-a scos pe hoți din închisoare și i-a eliberat pe ei de față cu toți.

24. A zis Avva Pimen: Scris este: *Pe cele ce ochii tăi le-au văzut, pe acelea mărturisește-le!*[16] Eu însă vă spun vouă: Chiar dacă pipăiți cu mâinile voastre, să nu mărturisiți[17]. Un frate a fost batjocorit într-o astfel de situație.

✦ [15]Se află pe malul drept al brațului de răsărit al Deltei Nilului. ✦ [16]Pilde 25, 7. ✦ [17]Nu putem trece peste această apoftegmă fără să semnalăm curajul Părintelui de a „contrazice" cuvântul Sfintelor Scripturi. Contrazicerea este aparentă sau în termenii logicii simple, pentru că, de fapt, Avva Pimen corectează cuvântul vechi-testamentar de o manieră similară cu cea a Mântuitorului Hristos, folosind aproape aceeași formulă: *Ați auzit că s-a zis celor de demult... Eu însă vă spun vouă...* (Vezi Matei 5, 21-22 ș.u.). Or, ca și în cazul Mântuitorului, avem de-a face cu o perspectivă care nu contrazice, nu anulează, ci depășește ca standard exigențele cuvântului vechi-testamentar. Este vorba, de fapt, de împlinire, de depășire în sus. Corectura nu elimină, ci include afirmația inițială, depășind-o. Aș sublinia totuși libertatea, curajul și maniera foarte dinamică cu care se raportează Cuviosul Părinte

A văzut, chipurile, pe fratele său păcătuind cu femeie. Şi fiind mult luptat, a mers şi i-a atins cu piciorul crezând că sunt ei, zicând: Încetați odată, până când? Şi, iată, descoperă că erau snopi din spice de grâu. De aceea am zis vouă: Chiar dacă pipăiți cu mâinile voastre, să nu certați.

25. Au întrebat unii dintre Părinți pe Avva Pimen, zicând: Cum îl răbda atât de mult Avva Nisterie pe ucenicul său? A zis lor Avva Pimen: Dacă eram eu, îi puneam și pernă sub cap. A zis Avvei Anuv: Şi ce i-ai fi zis lui Dumnezeu? A zis Avva Pimen: I-aş fi spus: Tu ai zis: *Scoate mai întâi bârna din ochiul tău, şi atunci vei vedea bine să scoți paiul din ochiul fratelui tău*[18].

26. A greşit odată un frate în obşte. Era în locul acela și un anahoret care mult timp nu ieşise din chilia lui. Venind avva obştii la Bătrân, i-a făcut cunoscut cele despre fratele care greșise. Iar el a zis: Alungați-l! Ieşind fratele din obşte, s-a dus într-o prăpastie și plângea acolo. S-a întâmplat ca nişte frați, care plecaseră spre Avva Pimen, să-l audă pe acesta plângând. Şi intrând la el, l-au găsit în mare durere şi l-au rugat să-l ia cu ei la Avva Pimen, dar el nu a vrut, spunând: Eu aici voi muri, pentru că am păcătuit. Venind la Avva Pimen, i-au povestit acestuia cele întâmplate. Şi rugându-i pe ei, i-a trimis, zicând: Spuneți-i că Avva Pimen te cheamă. Iar fratele a venit la el şi, văzându-l Bătrânul necăjit, ridicându-se, l-a îmbrățişat. Şi vorbind frumos cu el, l-a rugat să guste ceva. Şi a trimis Avva Pimen pe unul din frații de la el la anahoret,

---

la cuvântul biblic. Asumarea unei astfel de atitudini ne-ar ajuta să depăşim raportarea pasivă, ideologică, literală, uneori chiar fundamentalistă, la textele dumnezeieştilor Scripturi. ✦ [18]Matei 7, 5.

zicându-i: De mulţi ani doream să te văd, auzind cele despre tine şi, din lenevirea amândurora, nu ne-am întâlnit unul cu altul. Acum, deci, cu voia lui Dumnezeu şi pentru că s-a ivit prilejul, osteneşte-te până aici ca să ne vedem unul pe altul. Iar acela nu ieşea din chilia lui. Şi auzind, a zis: Dacă Dumnezeu nu ar fi înştiinţat pe Bătrân, nu ar fi trimis la mine. Şi ridicându-se, a mers la el şi, îmbrăţişându-se unul cu altul cu bucurie, s-au aşezat. A zis Avva Pimen: Într-un loc anume erau doi oameni şi amândoi aveau morţi. Unul dintre ei a lăsat mortul său şi s-a dus să-l plângă pe al celuilalt. Auzindu-l Bătrânul, a fost străpuns de cuvânt şi şi-a amintit de ceea ce a făcut şi a zis: Pimen este sus-sus în cer, iar eu sunt jos-jos pe pământ.

27. Au întrebat unii dintre Părinţi pe Avva Pimen, zicând: Dacă vedem pe un frate păcătuind, vrei să-l certăm pe acesta? A zis lor Bătrânul: Eu, dacă am trebuinţă să trec pe acolo şi îl văd pe acela păcătuind, trec mai departe de el şi nu îl cert.

28. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce să fac, căci mă împuţinez când mă aşez la lucrarea mea duhovnicească? A zis lui Bătrânul: Să nu dispreţuieşti, să nu judeci, să nu vorbeşti de rău pe nimeni[19]. Şi Dumnezeu îţi va da odihnă şi lucrarea ta se va face fără tulburare.

29. Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Ce voi face? Şi Bătrânul i-a zis: Scris este *Fărădelegea mea eu o voi vesti şi mă voi îngriji pentru păcatul meu*[20].

30. Venind odată Avva Pimen să locuiască în părţile Egiptului, s-a întâmplat ca aproape de el să stea un frate care avea femeie. Şi niciodată nu l-a mustrat pe el. S-a

✦ [19]Vezi Romani 14, 10; Iacob 4, 11. ✦ [20]Psalmul 37, 19.

întâmplat ca într-o noapte femeia să nască. Şi înțelegând acest lucru, Bătrânul a chemat pe fratele său cel mai mic, zicându-i: Ia cu tine o cană cu vin și dă-o vecinului, că are nevoie astăzi. Şi nu ştiau frații lui lucrul acesta. Iar acela a făcut cum i-a poruncit Bătrânul. Şi folosindu-se fratele și pătruns fiind, după puține zile a slobozit femeia, dându-i tot ceea ce avea nevoie. Şi a zis Bătrânului: Eu de astăzi mă pocăiesc. Şi venind, a zidit lângă el o chilie pentru sine. Şi mergea la Bătrân și Bătrânul i-a luminat acestuia calea lui Dumnezeu și l-a câştigat.

31. S-a făcut odată o adunare la Schit pentru un frate care greşise. Și Părinții vorbeau între ei. Iar Avva Pior tăcea. La urmă, ridicându-se, a ieşit. Şi luând un sac, l-a umplut cu nisip și-l purta pe umărul său. Şi punând într-un săcuț mai puțin nisip, îl purta în fața lui. Întrebat de către Părinți ce este aceasta, a zis: Acest sac care are mult nisip sunt greşelile mele, căci sunt multe și le-am lăsat pe ele în spatele meu, ca să nu sufăr pentru ele și să nu plâng. Şi, iată, acestea puține, ale fratelui meu, sunt în fața mea și, privind la ele, îl judec pe el. Dar nu trebuie să fac aşa, ci mai curând, pe ale mele să le aduc în față și să mă îngrijesc de ele şi să rog pe Dumnezeu să mă ierte. Şi ridicându-se Părinții, au zis: Cu adevărat aceasta este calea mântuirii.

32. A zis Avva Pafnutie: Trecând odată pe cale, s-a întâmplat să mă rătăcesc din pricina ceții și am ajuns în apropierea unui sat. Şi am văzut pe unii vorbind vorbe de ruşine între ei şi am stat rugându-mă lui Dumnezeu pentru păcatele mele. Şi, iată, a venit un înger, ţinând sabie şi mi-a zis: Pafnutie, toţi cei care judecă pe fraţii lor de această sabie vor pieri. Iar tu, pentru că nu i-ai

judecat, ci te-ai smerit pe tine în fața lui Dumnezeu ca și când tu ai fi făcut păcatul, de aceea numele tău se va scrie în cartea celor vii[21].

33. A zis un Bătrân: Să nu judeci pe cel desfrânat, chiar dacă tu ești înfrânat, pentru că în felul acesta calci legea. Căci Cel care a zis *Să nu desfrânezi*[22], a zis și *Să nu judeci*[23].

34. Ziceau despre cineva că stătea în Egipt într-o singură chilie. Și aveau obiceiul să-l viziteze un frate și o fecioară. Deci, într-una din zile, s-au întâlnit cei doi la Bătrân. Și făcându-se seară, Bătrânul a întins rogojina și s-a culcat între ei. Luptat fiind fratele, s-a ridicat asupra fecioarei și au săvârșit păcatul. Iar Bătrânul, simțind, nu le-a spus nimic. Și făcându-se dimineață, Bătrânul i-a însoțit la plecare, fără să arate că are vreo nemulțumire în sine. Iar aceia, mergând pe cale, vorbeau între ei dacă Bătrânul și-a dat seama sau nu. Și întorcându-se la Bătrânul, i-au făcut metanie, zicând: Avva, nu ți-ai dat seama că și-a bătut joc de noi satana? A zis lor: Da! Și ei au zis lui: Unde era gândul tău în ceasul acela? Și a zis lor: Gândul meu? Unde s-a răstignit Hristos, acolo era în ceasul acela, stând și plângând. Și luând metanie de la Bătrânul, au plecat și au devenit vase alese.

35. Era un Bătrân care mânca în fiecare zi trei pesmeți. L-a vizitat, deci, un frate și, așezându-se să guste ceva, i-a pus și fratelui trei pesmeți. Și văzând Bătrânul că avea nevoie, i-a adus alți trei. Iar după ce s-au săturat și s-au sculat, a judecat Bătrânul pe fratele și i-a zis: Nu trebuie, frate, să slujim trupului. Iar fratele a făcut metanie Bătrânului și a ieșit. În ziua următoare, când s-a

---

✦ [21]Filipeni 4, 3. ✦ [22]Matei 5, 27. ✦ [23]Matei 7, 1.

făcut timpul să mănânce, Bătrânul și-a pus trei pesmeți. Şi mâncându-i pe aceia, a flămânzit, dar s-a înfrânat. Şi iarăşi, în ziua următoare, i s-a întâmplat acelaşi lucru. A început, aşadar, să slăbească. Şi a cunoscut Bătrânul că a fost părăsit de Dumnezeu. Şi aruncându-se în fața lui Dumnezeu cu lacrimi, se ruga pentru părăsirea care i se întâmplase. Şi a văzut un înger care i-a zis: Pentru că ai judecat pe fratele ți s-a întâmplat aceasta. Să cunoşti, aşadar, că cel care poate să se înfrâneze sau să facă alt lucru bun nu o face cu puterea sa, ci bunătatea lui Dumnezeu este aceea care întăreşte pe om. De aceea ziceau Bătrânii că nimic nu este mai rău decât a judeca.

36. La un anahoret venea un preot dintre clerici săvârşind pentru acesta slujba Sfintelor Taine[24]. Venind, însă, cineva la anahoret, l-a pârât pe preot. Când a venit, deci, preotul, după obişnuinţă, să săvârşească Liturghia, smintindu-se, anahoretul nu i-a deschis. Iar preotul a plecat. Şi un glas a zis anahoretului: Mi-au luat oamenii judecata Mea! Şi, iată, a fost în extaz şi a văzut o fântână de aur şi o găleată de aur cu frânghie de aur şi apă tare bună. Şi a văzut pe un lepros care scotea apă şi o vărsa. Şi voind să bea, nu bea pentru că cel care scotea era lepros. Şi, iată, un glas zicând iarăşi către el: De ce nu bei din apă? Ce însemnătate are că este lepros cel care scoate apă? Căci el numai scoate şi goleşte. Venindu-şi anahoretul în fire şi înțelegând puterea vedeniei, a chemat pe preot şi a făcut ca şi mai înainte, adică acesta i-a săvârşit *aducerea*[25].

37. Doi fraţi au ajuns la mare măsură într-o obşte şi

✦ [24]Este vorba despre Sfânta Liturghie. ✦ [25]Se referă, desigur, la Sfânta Liturghie, dar este folosit termenul Προσφορά - *aducerea*.

s-au învrednicit fiecare să vadă harul lui Dumnezeu în fratele său. Odată, s-a întâmplat ca unul dintre ei să iasă în zi de vineri în afara obştii. Şi a văzut pe cineva de dimineaţă mâncând şi i-a zis lui: La ceasul acesta mănânci vinerea? Şi în ziua următoare s-a făcut adunare după obicei. Privindu-l pe acesta fratele său, a văzut că harul lui Dumnezeu se depărtase de la el şi s-a întristat. Şi când a venit la chilie, a zis lui: Ce ai făptuit, frate? Căci nu am mai văzut ca înainte peste tine harul lui Dumnezeu. Iar el a zis: Eu nici cu fapta şi nici în gând nu am conştiinţa să fi făcut ceva rău. A zis lui fratele său: Niciun cuvânt nu ai vorbit cuiva? Şi aducându-şi aminte, a zis: Ieri am văzut pe cineva mâncând în afara obştii dimineaţă şi i-am zis: La ceasul acesta mănânci vinerea? Acesta este păcatul meu. Ci osteneşte-te cu mine două săptămâni şi să rugăm pe Dumnezeu ca să mă ierte. Şi au făcut aşa. Şi, după două săptămâni, a văzut fratele harul lui Dumnezeu care venise la fratele său şi s-au mângâiat foarte şi au mulţumit lui Dumnezeu.

38. A zis unul dintre Părinţi: Nu este neam sub cer ca cel al creştinilor. Şi nu este iarăşi altă tagmă ca cea a monahilor. Dar numai aceasta este care-i vatămă pe ei: că îi duce diavolul la pomenirea răului fraţilor lor, zicând: Mi-a zis şi i-am zis. Şi fiecare dintre ei are necurăţiile sale în faţa lui, dar nu le vede pe ele, ci se îngrijeşte de cele ale aproapelui. Şi din aceasta mult se vatămă.

39. Un bărbat sfânt văzând pe un altul păcătuind, lăcrimând, a zis: Acesta astăzi şi eu sigur mâine. Chiar dacă păcătuieşte cu adevărat cineva în prezenţa ta, să nu-l judeci pe el, ci să te consideri pe tine mai păcătos decât acela, chiar şi dacă este mirean.

40. Un frate i-a cerut unuia din Bătrâni să-i spună cum să deosebească gândul nepăcătos. Iată, a zis, văd pe cineva făcând un lucru şi povestesc aceasta cuiva. Şi văd că nu-l judec, ci vorbim numai. Nu este aceasta vorbire de rău? Şi a zis Bătrânul: Dacă vorbeşti pătimaş, având ceva împotriva lui, este vorbire de rău, iar dacă eşti liber de patimă, nu este vorbire de rău. Dar ca să nu se înmulţească răul, cel mai bine este a tăcea.

41. Un alt frate a zis Bătrânului: Dacă merg la unul dintre Bătrâni şi-l voi întreba că vreau să rămân la cutare, dar ştiu că nu este spre folosul meu, ce poate să-mi răspundă? Dacă-mi spune să nu rămân, nu judecă pe acela cu gândul? Şi a zis lui Bătrânul: Această subţirime nu o au mulţi. Dacă, deci, mişcarea are patimă şi vorbeşte, atunci se vatămă pe sine şi cuvântul nu are putere. Ce să facă, deci? Va zice, nu ştiu şi se slobozeşte pe sine. Iar dacă este slobozit de patimă, nu judecă pe nimeni, ci pe sine se va afla vinovat, zicând: Cu adevărat, eu sunt unul care este nepăsător cu sine şi poate că nu-ţi este spre folos să mergi. Iar dacă acela este înţelept, nu merge. Căci nu a zis pentru răutate, ci pentru a nu se înmulţi răul.

42. A auzit unul dintre sfinţi că un frate a căzut în desfrânare şi a zis: O, rău a făcut! După puţine zile a adormit fratele. Şi a venit un înger al Domnului cu sufletul fratelui la Bătrân şi i-a zis: Iată, cel pe care l-ai judecat a adormit. Unde, deci, porunceşti să-l duc, în Împărăţie sau în iad? Şi a rămas Bătrânul până la moartea sa, cerând lui Dumnezeu iertare pentru aceasta, cu lacrimi şi cu dureri multe.

43. A zis unul dintre sfinţi că nu este poruncă mai

bună decât aceasta: să nu disprețuiască cineva pe fratele său. Căci scris este: *Să nu duşmăneşti pe fratele tău în inima ta, dar să mustri pe aproapele tău, ca să nu porți păcatul lui*[26]. Dacă, deci, vezi pe fratele tău păcătuind şi nu îi spui, ca să cunoască greşeala lui, din mâinile tale se va cere sângele lui. Dacă însă va fi mustrat şi stăruieşte în greşeală, va muri cu păcatul lui. Bine este, deci, pentru tine, să-l cerți cu dragoste şi să nu-l vorbeşti de rău sau să-l disprețuieşti ca pe un duşman.

44. A zis un Bătrân: Dacă vezi pe cineva râzând sau mâncând mult, să nu-l judeci, ci mai curând spune: Fericit este acesta că nu are păcate şi de aceea se bucură sufletul lui.

45. Un Bătrân vestit se nevoia în Siria în Munții Antiohiei. Acesta avea un frate care era foarte pornit să judece dacă vedea pe cineva greşind. De multe ori, deci, l-a îndemnat Bătrânul despre aceasta, zicând: Cu adevărat, fiule, te amăgeşti şi singur îți pierzi sufletul, pentru că nimeni nu cunoaște cele ale omului, fără numai duhul care locuieşte în el[27]. Căci adeseori mulți fac în fața oamenilor multe rele şi în ascuns se pocăiesc în fața lui Dumnezeu. Şi noi vedem păcatul, iar lucrurile bune pe care le-au făptuit numai Dumnezeu le ştie. În afară de aceasta, pe mulți care au trăit rău toată viața lor, adeseori apropierea morții şi sfârşitul lor i-a aflat în pocăință şi s-au mântuit. Sunt şi situații când prin rugăciunile sfinților au fost primiți păcătoşii. De aceea, chiar dacă omul vede cu ochii lui, în niciun fel să nu judece pe alt om. Unul este Judecătorul, Fiul lui Dumnezeu, iar tot omul

---

♦ [26]Levitic 19, 17. ♦ [27]Vezi 1 Corinteni 2, 11.

care judecă pe cineva se află acuzator şi potrivnic al lui Hristos[28], pentru că răpeşte vrednicia şi puterea pe care le-a dat Lui Tatăl, făcându-se judecător.

46. A zis un Bătrân: Dacă vezi cu ochii tăi pe fratele tău că greşeşte, spune îndată: Anatema să fii satana, fratele meu nu are vină. Şi asigură-ţi astfel inima să nu judece pe fratele tău. Altfel Duhul Sfânt pleacă de la tine.

47. A zis un Bătrân: De ce judeci pe ucigaşi şi pe adulteri, şi pe jefuitorii de morminte, şi pe oricare dintre cei fărădelege? Ei au propriul judecător. Mai curând, nu cerceta dintr-o singură parte lucrurile, ci ocupă-te cu atenţie şi de greşelile tale şi te vei afla pe tine însuţi adeseori mai rău decât aceia. Căci şi tu adeseori ai privit cu ochi desfrânaţi. Şi aceasta ştii şi tu că este socotită adulter[29]. Şi de multe ori ai vorbit de rău pe fratele tău şi, desigur, nu eşti lipsit de cunoştinţă că şi pentru acest păcat Domnul a spus că cel care îl numeşte pe fratele său nebun se face vinovat de focul iadului[30]. Lucrul mai înfricoşător decât toate este să se apropie cineva cu nevrednicie de Sfintele Taine şi să se facă vinovat de Trupul şi Sângele lui Hristos. Şi cel pe care-l judeci se va afla că a ucis un om simplu, iar tu te vei afla ucigând pe Hristos Însuşi şi fiind răspunzător de înjunghierea lui când te împărtăşeşti cu nevrednicie de Trupul şi Sângele Lui. Căci zice: *Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de Trupul şi Sângele Domnului. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind Trupul Domnului*[31]. Adică aceasta aşa este,

---

✦ [28]Romani 14, 4-13. ✦ [29]Matei 5, 28. ✦ [30]Matei 5, 22. ✦ [31]1Corinteni 11, 26-30.

precum iudeii aceia care L-au răstignit aşa sunt şi cei care se împărtăşesc cu nevrednicie de Trupul şi Sângele lui Hristos. Fac acelaşi lucru. Şi este de la sine înţeles, şi că acela care sfâşie porfira împărătească şi acela care o murdăreşte sunt supuşi aceleiaşi morţi. Aşa încât şi cei care au junghiat Trupul Lui atunci şi cei care acum îl murdăresc, împărtăşindu-se cu el cu suflet necurat, vor fi supuşi aceleiaşi judecăţi cu cei care l-au răstignit, după rostirea apostolului.

48. A fost întrebat un Bătrân: De ce nu pot să locuiesc împreună cu fraţii? Iar el a zis: Nu-ţi este frică de Dumnezeu. Căci dacă ţi-ai aduce aminte cele scrise că în Sodoma a fost mântuit Lot, pentru că nu judeca pe nimeni[32], şi tu te-ai fi aşezat în mijlocul fiarelor ca să locuieşti.

49. A zis un Bătrân: Dacă vezi un frate păcătuind, să nu cauţi pricina în el, ci în cel care-l luptă pe el, şi să zici: Cum a fost acesta biruit, aşa voi fi biruit şi eu. Să plângi şi să ceri ajutorul lui Dumnezeu. Şi să arăţi înţelegere faţă de cel care suferă fără vrerea lui. Căci nimeni nu vrea să păcătuiască lui Dumnezeu, dar toţi suntem înşelaţi.

50. A zis un Bătrân: Chiar dacă cineva va păcătui în faţa ta, nu-l judeca, ci să te ai pe tine mai păcătos decât acela, căci păcatul l-ai văzut, însă pocăinţa lui nu ai văzut-o.

51. Un anahoret a devenit episcop. Acesta, din evlavie, nu pedepsea pe nimeni, ci ducea cu îndelungă răbdare greşelile tuturor. Iconomul lui nu chivernisea bine lucrurile Bisericii. Deci, au zis unii episcopului: De ce

✦ [32]Facerea 19, 1-23; 2 Petru 2, 6-8.

nu pedepseşti pe iconomul tău care este atât de nepăsător? Iar episcopul a amânat pedepsirea lui pentru ziua următoare. Au venit, deci, din nou cei care s-au ridicat împotriva iconomului, dar episcopul, aflând, s-a ascuns într-un loc anume. Venind aceia, nu au găsit pe episcop. Dar aflând de la cei de aproape ai lui locul unde se ascunde şi găsindu-l, i-au zis: De ce te ascunzi? Iar el a zis: Pentru că cele pe care le-am reuşit şaizeci de ani, rugându-mă la Dumnezeu, voi vreți să mi le pierdeți în două zile.

52. Povestea unul dintre Bătrâni: Şezând eu odată în pustia cea mai îndepărtată, a venit un frate de la mănăstire ca să mă cerceteze. Întrebându-l, deci, pe el cum sunt Părinţii, mi-a zis: Bine, pentru rugăciunile voastre. L-am întrebat şi despre un frate care avea faimă rea. Şi mi-a zis acela: Crede-mă, părinte, nu a scăpat de faima aceea. Auzind aceasta, eu am zis. Of! Şi în timp ce ziceam eu of, am fost dus ca într-o stare de somn şi extaz. Şi m-am văzut pe mine stând înaintea locului sfânt al Căpățânii și pe Domnul nostru Iisus Hristos răstignit între cei doi tâlhari. M-am repezit atunci să mă apropii şi să mă închin Lui. Dar cum a văzut aceasta, Domnul a poruncit cu glas mare sfinților îngeri care erau de față, zicându-le: Aruncaţi-l pe acesta afară, pentru că este potrivnicul meu, căci înainte de a judeca Eu, acesta a osândit pe fratele lui. Şi pe când eram alungat, cum am ajuns la uşă să ies, mi-a prins rasa şi uşa s-a închis. Şi lăsând-o acolo, în clipa aceea m-am trezit. Şi am zis celui care venise la mine: Ziua aceasta este rea pentru mine. Iar acela mi-a zis: De ce, părinte? Şi atunci i-am povestit cele ce mi s-au arătat şi i-am zis: Rasa mea era acoperământul lui Dumnezeu

peste mine şi am fost lipsit de acesta. Şi din ziua aceea, martor îmi este Domnul slavei[33], timp de șapte ani am rătăcit prin pustie, pâine nu am gustat şi sub acoperiş nu am intrat şi cu oameni nu m-am întâlnit, până când nu am văzut la fel pe Domnul care a îngăduit să mi se înapoieze rasa. Iar noi, auzind acestea despre Bătrânul acela minunat, am zis: Dacă cel drept se mântuieşte cu greu, dar cel necredincios şi păcătos cum se va arăta[34]?

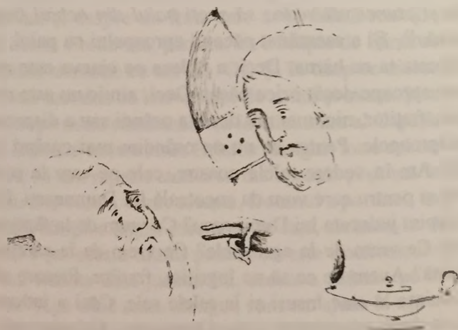
53. A zis un Bătrân: Nimic altceva nu mânie atât de mult pe Dumnezeu şi nimic altceva nu goleşte atât de mult pe om şi îl aduce la părăsire ca a vorbi de rău sau a osândi sau a dispreţui pe aproapele. Şi atât de greu este a judeca, mai mult decât oricare alt păcat, încât Hristos Însuşi zice: *Făţarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău*[35]. Şi a asemănat păcatul aproapelui cu paiul, iar judecata ta cu bârna. Deci, a judeca pe cineva este mai greu aproape decât orice păcat. Deci, nimic nu este mai greu, fraţilor, nici mai rău decât a osândi sau a dispreţui pe aproapele. Pentru ce nu ne osândim mai curând pe noi? Am în vedere relele noastre, cele pe care le ştim bine şi pentru care vom da socoteală lui Dumnezeu. De ce răpim judecata lui Dumnezeu? Ce vrem de la făptura Lui? Ce vrem de la aproapele? Ce vrem de la sarcina străină? Avem de ce să ne îngrijim, fraţilor. Fiecare să ia aminte la sine însuşi şi la relele sale. Căci a judeca şi a osândi este numai al lui Dumnezeu, Cel care ştie şi situaţia fiecăruia, şi puterea, şi felul de vieţuire, şi darurile, şi tăria, şi calităţile lui. El judecă având în

✦ [33]Este un fel de jurământ folosit în Vechiul Testament pentru vădirea şi confirmarea celor spuse. ✦ [34]Pilde 11, 31. ✦ [35]Luca 6, 42.

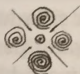
vedere fiecare din acestea, aşa cum numai El singur ştie.

54. A zis iarăşi: Să dobândim dragoste! Să dobândim milostivire pentru aproapele, ca să ne păzim de vorbirea de rău cea înfricoşătoare şi de a judeca sau a dispreţui pe cineva. Să ne ajutăm unii pe alţii ca pe propriile mădulare. *Căci suntem mădulare unii altora*, cum spune Apostolul: *toţi suntem un singur trup şi fiecare suntem mădulare unii altora. Şi dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună*[36]

Sfârşitul tratatului despre a nu judeca pe nimeni.

[36]Romani 12, 5; 1 Corinteni 12, 26.

CAPITOLUL X

DESPRE DARUL DEOSEBIRII[1]

1. A zis Avva Antonie: Sunt unii care şi-au topit trupul lor cu nevoinţa, dar pentru că nu aveau duhul deosebirii, s-au aflat departe de Dumnezeu.

2. Câţiva fraţi au mers la Avva Antonie să-i vestească acestuia vedeniile pe care le vedeau şi să afle de la el dacă sunt adevărate sau sunt de la draci. Aceştia avuseseră un asin şi le murise pe drum. Cum au venit la Bătrânul, acesta, luându-le înainte, le-a zis: Cum a murit micul asin pe cale? Au zis lui: De unde ştii, avva? Iar el le-a zis. Dracii mi-au arătat. Şi ei i-au zis: Noi de aceea am venit să te întrebăm, căci vedem vedenii şi de multe ori se adeveresc. Nu cumva suntem înşelaţi? Şi i-a încredinţat Bătrânul, prin pilda asinului, că de la draci sunt[2].

3. Era cineva care vâna animale sălbatice în pustie şi l-a văzut pe Avva Antonie glumind cu fraţii[3]. Voind

✦ [1]Cuvântul διάκρισις ar putea fi tradus prin neologismul discernământ. În vechime a fost tradus în limba română cu dreapta socoteală. ✦ [2]Vezi 2 Corinteni 11, 14. ✦ [3]În Patericul alfabetic, în acest loc se adaugă şi fraza: Şi s-a smintit. În codicii colecţiei

să-l învețe că este nevoie din când în când să facă pogorământ fraților, Bătrânul i-a zis lui: Pune săgeată în arcul tău și întinde-l. Și a făcut așa. A zis lui: Întinde-l și mai mult. Și l-a întins. Și mai mult, i-a zis. A zis lui vânătorul: Dacă îl întind peste măsură, se rupe arcul. A zis lui Bătrânul: Așa și în lucrarea lui Dumnezeu! Dacă forțăm peste măsură pe frați, se frâng repede. Este nevoie, deci, ca din când în când să facem pogorământ fraților. Auzind acestea, vânătorul a fost străpuns și, folosindu-se mult de cuvintele Bătrânului, a plecat. Și frații, întărindu-se, au plecat spre locul lor.

4. Un frate a zis Avvei Antonie: Roagă-te pentru mine! I-a zis lui Bătrânul: Nici eu nu te miluiesc, nici Dumnezeu dacă tu însuți nu te silești să ceri lui Dumnezeu.

5. A zis iarăși că Dumnezeu nu lasă războaiele asupra acestui neam ca asupra celor din vechime, căci știe că sunt neputincioși și nu pot să le ducă.

6. A zis Avva Antonie că vine timpul ca oamenii să-și piardă mințile. Și, când vor vedea pe cineva care nu și-a pierdut mințile, se vor ridica împotriva lui, zicând: Tu ești nebun! - pentru că nu este asemenea lor.

7. Un frate a fost vorbit de rău în obște de desfrânare și sculându-se a mers la Avva Antonie. Și au venit acolo și frații din obște să-l tămăduiască și să-l ia înapoi. Și au început să-l certe pe acela că a făcut așa ceva. Iar el se apăra cum că niciodată nu a făcut un

---

tematice pe care o folosim, cuvântul lipsește, dar cu ușurință realizăm despre ce este vorba, luând aminte la pilda pe care o folosește Bătrânul văzător cu duhul pentru vânător, că deja avea înștiințare despre faptul că acesta s-a smintit (ET).

asemenea lucru. S-a întâmplat acolo și Avva Pafnutie Kefalás care le-a spus pilda aceasta: Am văzut pe malul râului un om afundat în mâl până la genunchi. Și venind unii să-i dea mâna, l-au afundat în mâl până la gât. Şi le-a zis lor Avva Antonie despre Avva Pafnutie: Iată om adevărat, în stare să tămăduiască și să mântuiască suflete. Fiind străpunşi de cuvântul Bătrânilor, au pus metanie fratelui și întăriți de Părinți l-au luat pe acela în obşte.

8. Odată Avva Antonie a primit scrisoare de la Împăratul Constantin ca să vină la Constantinopol. Se gândea ce să facă şi a zis Avvei Pavel, ucenicul său: Este cu folos să merg? Şi i-a zis lui: Dacă mergi, te vei numi Antonie, iar dacă nu mergi, te vei numi Avva Antonie.

9. A mers odată Avva Antonie la Avva Ammun, în Muntele Nitriei. Și după ce s-au întâlnit unul cu altul, a zis Avvei Ammun: Deoarece pentru rugăciunile tale s-au înmulțit fraţii şi unii dintre ei vor să ridice chilii departe, ca să se liniştească, cât poruncești să fie distanța dintre chiliile noi și acestea de aici? Iar el a zis: Să gustăm ceva la ceasul al nouălea[4] și, ieşind, să ne plimbăm prin pustie și să vedem locul. Şi după ce au mers prin pustie până s-a apropiat apusul soarelui, a zis Avvei Antonie: Să facem rugăciune şi să aşezăm aici cruce, ca aici să ridice chilii cei ce vor să ridice. Pentru ca şi cei de acolo să vină la aceştia după ce au gustat puţina lor mâncare de la ceasul al nouălea. Iar când pleacă cei de aici, să facă acelaşi lucru şi să

+ [4]Ceasul al nouălea din textul vechi corespunde cu ora trei după-amiază din zilele noastre.

rămână astfel nedespărţiţi, cercetându-se unii pe alţii. Şi distanţa era de douăsprezece semne[5] .

10. A întrebat Avva Marcu pe Avva Arsenie, zicând: De ce unii oameni buni, când este să moară, simt multă strâmtorare şi sunt vătămaţi în trupurile lor? A răspuns Bătrânul: Pentru ca să fie săraţi cu sare aici şi să plece curaţi acolo!

11. Povestea Avva Daniil, ucenicul Avvei Arsenie, zicând că s-a aflat odată aproape de Avva Alexandru. Şi l-a apucat pe acela durerea şi s-a întins privind în sus de durere. S-a întâmplat să vină şi fericitul Arsenie ca să-i vorbească şi l-a văzut de departe întins pe spate. Şi după ce i-a vorbit, i-a zis: Cine era mireanul pe care l-am văzut aici? I-a zis Avvei Alexandru: Unde l-ai văzut? Şi a zis: Cum veneam din munte, am căutat cu privirea aici şi am văzut pe cineva întins în peşteră cu faţa în sus. Iar el i-a pus metanie şi a zis: Iartă-mă, avva, eu eram, căci durerea mă cuprinsese. Şi a zis lui Bătrânul. Dacă tu erai, înseamnă că nu am văzut bine, crezând că era un mirean, şi de aceea am întrebat.

12. Zicea Avva Daniil că unii fraţi voind să meargă în Tebaida pentru in, au zis: Cu acest prilej să-l vedem şi pe Avva Arsenie. Şi a intrat Avva Alexandru şi a zis Bătrânului: Nişte fraţi veniţi din Alexandria vor să te vadă. A zis Bătrânul: Află de la ei pentru care pricină au venit. Şi aflând că merg în Tebaida pentru in a vestit Bătrânului. Şi a zis lui: Cu adevărat nu vor vedea

---

✦ [5]Semnul era o măsură de distanţă, echivalent cu o milă (1535 m). Vezi Epifanie al Ciprului, *Împotriva ereziilor* (PG 41 1036B): „...în locul unui semn, adică o milă"... Deci, distanţa dintre chilii era aproximativ de 18, 5 Km., (ET).

fața lui Arsenie, pentru că nu au venit pentru mine, ci pentru lucrul lor. Odihnește-i și slobozește-i în pace, zicându-le că Bătrânul nu poate să-i întâlnească.

13. A zis Avva Petru, ucenicul Avvei Lot: Eram odată în chilia Avvei Agaton și a venit la el un frate zicând: Vreau să stau împreună cu un frate. Spune-mi cum să locuiesc cu el? A zis lui Bătrânul: Ca în prima zi când ai început cu el așa să păstrezi înstrăinarea ta toate zilele vieții tale, ca să nu capeți îndrăzneală[6] față de el. A zis Avva Macarie: Ce face, dar, îndrăzneala? A zis lui Bătrânul: Îndrăzneala se aseamănă cu arșița mare, care, atunci când se întâmplă, toți fug de la fața ei și strică chiar și rodul copacilor. A zis lui Avva Macarie: Așa de rea este îndrăzneala? Și a zis Avva Agaton: Nu este altă patimă mai grea decât îndrăzneala, căci ea este maica tuturor patimilor. Lucrătorul nu trebuie să aibă îndrăzneală, chiar dacă este singur în chilie. Știu un frate care a stat destui ani locuind în chilie unde

---

✦ [6]Sensul îndrăznelii aici este negativ. Ea se manifestă ca un curaj trufaș și nelalocul lui, ca slobozenie a gurii și ca obrăznicie. Părinții înfierează, în mod special, această patimă, iar Avva Agaton o caracterizează ca fiind „patima cea mai grea". Prelungind aici lipsa îndrăznelii monahului la obiectele care-l înconjoară, trimite la virtutea înstrăinării. Înțelesul apoftegmei de aici este următorul: purtarea monahului să se limiteze cu desăvârșire la cele necesare, folosindu-se și de acestea cu respect, fie că este vorba despre folosirea obiectelor, fie mult mai mult, că este vorba despre rostirea cuvântului față de aproapele. În înțelesul bun, îndrăzneala constituie curajul nobil și smerit al sufletelor simple și drepte în comuniunea lor cu Dumnezeu, sau cu persoanele evlavioase. Comuniunea prorocilor cu Dumnezeu, în textele sfinte, constituie un exemplu viu de îndrăzneală, în sensul ei pozitiv (ET).

avea un pat mic și a zis: Am plecat din chilie, neștiind că este acolo un pat, dacă nu-mi spunea altcineva. Un astfel de lucrător este cu adevărat luptător.

14. Ziceau despre Avva Agaton că au venit la el unii auzind că are mare discernământ. Și voind să încerce dacă se mânie, au zis lui: Tu ești Agaton? Am auzit despre tine că ești desfrânat și mândru. Iar el a zis: Da, așa sunt. Și au mai zis lui: Tu ești Agaton, vorbărețul și bârfitorul? Iar el a zis: Eu sunt. Au zis iarăși: Tu ești Agaton ereticul? Și a răspuns: Nu sunt eretic. Şi l-au rugat, zicând: Spune-ne nouă de ce atâtea câte ți-am zis le-ai primit, iar cuvântul acesta nu l-ai primit? A zis lor: Pe cele dintâi le-am pus pe seama mea, căci sunt câștig sufletului meu. Dar eretic înseamnă separare de Dumnezeu și nu vreau să mă despart de Dumnezeu. Iar ei, auzind, s-au minunat de discernământul lui și au plecat zidiți sufletește.

15. A fost întrebat același Avva Agaton: Care este lucrul mai mare, osteneala trupească sau paza celor dinlăuntru? A zis Bătrânul: Omul se aseamănă cu copacul. La acesta osteneala trupească sunt frunzele, iar paza celor dinlăuntru sunt roadele. Deoarece, după cum este scris, *tot pomul care nu face rod bun, este tăiat și aruncat în foc*[7], este vădit că toată osteneala noastră este pentru roade, adică pentru paza minții. Este nevoie și de acoperământul, și de podoaba frunzelor, care sunt osteneala trupească.

16. Iar Avva Agaton era înțelept în gândire și neobosit în osteneala trupească și priceput în toate, adică în lucrul mâinilor, și la mâncare, și la îmbrăcăminte.

✤ [7]Matei 3, 10.

17. Acelaşi, când s-a făcut adunare la Schit pentru un anume lucru şi au luat hotărâre, a mers după aceea şi le-a zis lor: Nu aţi hotărât bine lucrul. Iar ei au spus către el: Tu cine eşti, de vorbeşti? Iar el a zis: Fiu al omului. Căci scris este: *De grăiţi într-adevăr dreptate, drept judecaţi, fii ai oamenilor*[8].

18. Acelaşi a zis: Un om mânios chiar şi un mort să învie nu este primit de către Dumnezeu.

19. A zis Avva Agaton: Dacă iubesc pe cineva peste măsură şi aflu că mă trage spre greşeală, mă rup de el.

20. A zis Avva Daniil: Înainte de a veni Avva Arsenie la Părinţii mei, am stat şi eu cu Avva Agaton. Iar Avva Agaton iubea pe Avva Alexandru, pentru că era nevoitor şi blând. S-a întâmplat odată ca toţi ucenicii lui să spele thriele[9] la râu. Şi Avva Alexandru spăla încet. Iar ceilalţi fraţi au zis Bătrânului: Avva Alexandru nu face nimic. Şi vrând să-i vindece, i-a zis lui: Frate Alexandru, spală-le bine, căci sunt din in. Şi auzind aceasta, s-a întristat. Şi după aceea l-a rugat pe el Bătrânul, zicând: Oare eu nu ştiam că îţi faci bine treaba? Dar ţi-am spus acestea pentru ei, ca să le vindec gândul prin ascultarea ta, frate.

21. Povestea unul dintre Părinţi că era un Bătrân sârguitor, la Chilii, care purta veşmânt de papură. Şi plecând a cercetat pe Avva Ammon. Văzându-l pe el Avva purtând papură, i-a zis: Aceasta nu te foloseşte deloc! Acela l-a întrebat pe el, zicând: Trei gânduri mă necăjesc: Să plec în pustie sau să plec în loc străin,

---

✦ [8]Psalmul 57, 1. ✦ [9]Θρύα-thrya, specie de plantă iubitoare de locuri mlăştinoase, pe care călugării o foloseau la împletitul coşurilor. În popor era cunoscută sub numele de vourla (ET).

unde nu mă cunoaşte nimeni, sau să mă închid în chilie şi să nu răspund la nimeni, mâncând o dată la două zile? I-a zis Avvei Ammon: Niciunul din acestea nu este spre folosul tău să faci, ci, mai curând, stai în chilia ta şi să mănânci câte puţin în fiecare zi şi să ai pururi cuvântul vameşului[10] în inima ta şi te vei putea mântui!

22. L-au vizitat odată trei Bătrâni pe Avva Ahillá şi unul dintre ei avea faimă rea. Şi i-a zis lui unul dintre Bătrâni: Avva, fă-mi şi mie o plasă! Iar el a zis: Nu-ţi fac! Şi celălalt i-a zis: Arată dragoste, ca să avem ceva spre pomenirea ta în mânăstire, fă-ne o plasă! Iar el a zis iarăşi: Nu am timp! A zis lui al treilea, cel cu faimă rea: Fă-mi mie o plasă ca să am ceva din mâinile tale, avva! Iar el, răspunzând îndată, i-a zis: Îţi voi face! Şi i-au zis lui cei doi Bătrâni, luându-l deoparte: Cum de noi te-am rugat şi nu ai vrut să ne faci şi acestuia i-ai zis: Îţi voi face? A zis lor bătrânul: Vouă v-am spus că nu vă fac deoarece nu am timp şi nu v-aţi întristat, iar acestuia dacă nu-i voi face, va zice: A auzit Bătrânul şi pentru păcatele mele nu a vrut să-mi facă! Şi îndată rupem aţa![11] I-am stârnit, deci, sufletul, pentru ca să nu fie înghiţit de întristare[12]!

23. Zicea Avva Ammon: Am mers eu şi Avva Vitimie la Avva Ahillá şi l-am auzind cugetând asupra cuvântului acestuia: *Nu te teme Iacobe să cobori în Egipt!*[13] Şi mult timp a rămas cercetând cuvântul acesta. Şi când am bătut, ne-a deschis şi ne-a întrebat: De unde sunteţi? Şi temându-ne noi să spunem că suntem de la Chilii, am zis: Din Muntele Nitriei. Şi

---

✦ [10]*Luca* 18, 13. ✦ [11]Întrerupem dialogul, comunicare. ✦ [12]Vezi *2 Corinteni* 2, 7. ✦ [13]*Facere* 46, 3.

a zis: Ce să vă fac dacă sunteţi de departe? Şi ne-a băgat înăuntru şi l-am aflat pe acesta lucrând noaptea o împletitură mare. Şi i-am cerut să ne spună cuvânt şi a zis: Eu de aseară şi până acum am împletit douăzeci de măsuri[14] şi adevărat vă spun că nu am nevoie de ele, ci ca nu cumva să supăr pe Dumnezeu şi să mă osândească, zicând: De ce nu ai lucrat dacă ai putut să o faci? Pentru aceasta mă ostenesc şi fac treabă cu toată puterea mea. Şi folosindu-ne, am plecat.

24. Ziceau despre Avva Ammon că odată a făcut cincizeci de artave[15] de grâu spre trebuinţa lui şi le-a pus la soare. Şi înainte de a se usca bine, a văzut un lucru în acel loc care nu-l folosea şi a zis ucenicilor săi: Să plecăm de aici! Iar ei s-au întristat foarte tare. Văzându-i pe ei trişti, le-a zis: Vă pare rău după pâine? Adevărat vă spun, ştiu eu pe câţiva care au plecat şi au lăsat chiliile văruite, pline de cărţi legate în piele şi nici nu au închis porţile, ci au plecat lăsându-le deschise.

25. Ziceau despre un Bătrân că a petrecut cincizeci de ani fără să mănânce pâine şi fără să bea apă degrabă. Şi zicea: Am ucis desfrânarea şi iubirea de arginţi şi slava deşartă! Şi, auzind cuvântul pe care l-a spus Bătrânul, a venit la el Avva Avraam şi i-a zis: Tu ai spus cuvântul acesta? Şi el a zis: Da! Şi i-a zis Avva Avraam: Iată, intri în chilia ta şi afli o femeie dormind pe rogojina ta. Poţi să spui în mintea ta că nu este femeie?

✦ [14]Unitatea de măsură indicată este orgyia, care măsura între şase şi şapte picioare. ✦ [15]Ἀρτάβη – artavi, măsură persană pentru volum. Există şi variantă egipteană, care cântăreşte aproximativ 45 kg.

A zis: Nu! Dar războiesc gândul ca să nu o ating. A zis Avvei Avraam: Iată, nu ai omorât, ci trăieşte patima, dar este legată. Iarăşi, mergi şi vezi un ulcior şi un vas de piatră şi între ele aur. Cugetul tău poate să spună că şi aurul este ca ulciorul şi ca vasul de piatră? A zis: Nu! Dar mă lupt cu gândul ca să nu iau aurul. A zis lui Bătrânul: Iată trăieşte, dar este legată! A zis iarăşi Avva Avraam: Iată, auzi despre doi fraţi, că unul te iubeşte, iar celălalt te urăşte şi te vorbeşte de rău! Dacă, deci, vin la tine, te porţi cu amândoi la fel? A zis: Nu! Dar mă lupt cu gândul să fac bine şi celui care mă urăşte, ca şi celui care mă iubeşte! A zis Avvei Avraam: Aşadar, trăiesc patimile, dar sunt legate de sfinţi!

26. Zicea Avva Avraam despre unul dintre Bătrâni că era copist şi nu mânca pâine. A venit, deci, la el un frate, rugându-l să-i scrie o carte. Bătrânul, având mintea la vederea duhovnicească, a scris sărind rânduri şi fără semne. Iar fratele luând cartea şi vrând să-i pună semne, a aflat cuvinte lipsă şi a zis Bătrânului: Lipsesc rânduri, Avva! A zis lui Bătrânul: Mergi, împlineşte cele scrise şi după aceea să vii să-ţi scriu şi pe cele care lipsesc!

27. A întrebat odată Avva Agaton pe Avva Alonie: Cum să-mi ţin limba ca să nu vorbească minciuni? Şi a zis Avva Alonie: Dacă nu vei minţi, multe păcate ai să faci! Iar el a zis: Cum? Şi i-a zis lui Bătrânul: Iată, doi oameni au făcut omor înaintea ta. Şi unul a fugit în chilia ta şi cârmuitorul îl caută şi te întreabă, zicând: În faţa ta s-a făcut omor? Dacă nu vei minţi, vei da pe omul acela la moarte. Mai bine este să laşi limba ta

înaintea lui Dumnezeu fără lanţuri. Căci El ştie toate!

28. Ziceau despre un Bătrân din Tebaida, Antianie, că multe nevoinţe a făcut în tinereţea lui, şi la bătrâneţe s-a îmbolnăvit şi a orbit. Şi fraţii îi făceau multă mângâiere pentru neputinţa lui şi îi dădeau mult să mănânce. Şi au întrebat pe Avva Aió ce se va întâmpla cu această multă mângâiere? Şi le-a zis: Vă spun vouă că dacă inima lui vrea şi încuviinţează cu bucurie, chiar dacă mănâncă şi numai o curmală, Dumnezeu îl ridică din ostenelile lui. Iar dacă nu încuviinţează, ci primeşte fără să vrea, Dumnezeu îi păstrează osteneala neştirbită, pentru că fără să vrea este silit. Iar aceia vor avea plata lor.

29. Odată, un Bătrân care locuia şi el lângă Nicopole, i-a lăsat Avvei Ghelasie chilia şi locul din jur. Un ţăran al lui Vacatie, cârmuitorul de atunci al Nicopolei Palestinei[16], rudă fiind cu Bătrânul adormit, mergând la Vacatie, a luat dreptul pentru câmpul acela, ca şi când după lege i se cuvenea. Iar Vacatie, întrucât îl avea supraveghetor peste moşiile lui, a încercat să ia cu sila pământul de la Avva Ghelasie. Şi nevrând ca o chilie de monah să fie dată unuia din lume, Avva Ghelasie nu s-a înduplecat. Iar Vacatie, pândind dobitoacele Avvei Ghelasie pe când ducea măslinele de pe locul pe care i-l lăsase cel adormit, le-a luat cu sila acasă la el, oprind măslinele şi slobozind animalele şi pe însoţitori, după ce s-a purtat rău cu ei. Iar fericitul Bătrân nu a cerut înapoi roadele în niciun fel, dar stăpânirea locului nu a lăsat-o, pentru pricina spusă mai

[16] Cetatea Nicopole din Palestina este vechiul Emaus.

sus. După aceea, Vacatie, din semeţia lui, atras fiind şi de alte pricini, căci era iubitor de ceartă, a plecat spre Constantinopol, făcând călătoria pe uscat. Ajungând la Antiohia şi strălucind atunci ca un mare luminător, Sfântul Simeon, auzind cele despre el, căci era mai presus de om, a dorit ca creştin să vadă pe sfânt. Văzându-l Sfântul Simeon[17] pe el de pe stâlp că intra în mânăstire, l-a întrebat: De unde eşti şi unde mergi? Iar el a zis: Din Palestina sunt şi merg la Constantinopol. Şi a zis către el sfântul: Şi pentru ce trebuinţă? Vacatie i-a zis lui: Pentru multe trebuinţe şi nădăjduiesc cu rugăciunile sfinţiei tale să mă întorc înapoi şi să mă închin sfintelor tale urme. Şi a zis lui Sfântul Simeon: Nu vrei, omule fără de nădejde între oameni, să spui că te duci împotriva omului lui Dumnezeu? Nu va merge bine călătoria ta şi nu vei mai vedea casa ta. Dacă, deci, te încredinţezi sfatului meu, chiar de aici te întorci îndată la el şi îi faci metanie, dacă vei mai fi între vii până ajungi la locul acela. Îndată, deci, l-a cuprins înfrigurarea şi, fiind aşezat în lectică de către însoţitorii săi, se grăbea, după cuvântul Sfântului Simeon, să ajungă în ţinutul lui şi să facă metanie Avvei Ghelasie. Dar ajungând în Beirut, şi-a dat sfârşitul, fără să mai vadă casa sa, după prorocia sfântului. După sfârşitul tatălui său, fiul lui, care se chema tot Vacatie, a povestit acestea multor oameni de încredere.

✦ [17]Este vorba despre Sfântul Simeon Stâlpnicul, un mare sfânt ascet şi făcător de minuni. Se trăgea din cetatea Sisa şi se nevoia în zona aceasta, în munţii Siriei şi Ciliciei, în secolul al V-lea. Prăznuirea lui se face la 1 septembrie. Viaţa şi minunile lui au fost păstrate de Teodoret al Cirului în Istoria iubitoare de Dumnezeu (PG 82,1464 ş.u.).

30. Ziceau despre Avva Ghelasie[18] că, adesea fiind necăjit de gânduri să plece în pustie, într-una din zile, a zis ucenicului său: Arată dragoste, frate, şi orice aş face, rabdă fără să-mi vorbeşti nimic săptămâna aceasta. Şi luând toiagul de finic, a început să meargă prin mica sa curte. Şi obosind, se aşeza, apoi, iarăşi, ridicându-se, se plimba. Făcându-se seară, a zis gândului său: Cel care merge prin pustie nu mănâncă pâine, ci ierburi. Tu, pentru neputinţa ta, poţi să mănânci din ierburile grădinii. Şi făcând aşa, a zis iarăşi gândului său: Cel din pustie nu doarme sub acoperiş, ci sub cerul liber. Şi tu, deci, să faci la fel! Şi, aplecându-se, s-a culcat în curte. Făcând, deci, trei zile aşa, adică seara mâncând cicoare, în timpul zilei mergând prin mânăstire şi nopţile dormind sub cerul liber, a obosit şi a certat gândul care-l necăjea şi s-a mustrat pe sine zicând: Dacă nu poţi să faci faptele pustiei, stai în chilia ta, plângând cu răbdare păcatele tale şi nu te îndepărta! Căci pretutindeni ochii lui Dumnezeu văd faptele oamenilor şi nimeni nu-i scapă, cunoscând pe cei care lucrează binele.

31. Ziceau despre Avva Daniil că, atunci când au venit barbarii la Schit, Părinţii au fugit. Şi Bătrânul a zis: Dacă nu-mi poartă de grijă Dumnezeu, pentru care pricină stau aici? Şi a trecut printre barbari şi aceia nu l-au văzut. Atunci a zis către sine: Iată, ţi-a purtat de grijă Dumnezeu şi nu ai murit. Fă şi tu ceea ce este omenesc şi fugi ca Părinţii!

32. Zicea iarăşi Avva Daniil că atât cât trupul

+ [18]Apoftegma aceasta apare şi în cap. VII, 33, dar acolo este atribuită lui Avva Longhin.

înflorește, tot atât sufletul se subțiază și atât cât trupul se subțiază, tot atât sufletul înflorește.

33. Povestea Avva Daniil că, atunci când era Avva Arsenie în Schit, era acolo un monah care fura lucrurile Bătrânilor. Și luându-l pe acela Avva Arsenie în chilia sa, vrând ca să-l câștige pe el și să odihnească pe Bătrâni, a zis: Orice vrei, eu îți voi da! Numai să nu mai furi! Și i-a dat lui aur și bani și veșminte și tot ceea ce avea trebuință. Iar el, plecând, iarăși fura. Văzând, deci, Bătrânii că nu înceta, l-au alungat, zicând: Dacă un frate se află având lipsuri din slăbiciuni, trebuie să-l purtăm, dar dacă fură, alungați-l pe el, căci și sufletul lui îl păgubiți și pe toți cei din locul acela îi tulbură.

34. A fost întrebat fericitul Epifanie: De ce sunt zece[19] poruncile Legii și fericirile nouă?[20] Și a zis: Același număr cu plăgile egiptenilor[21] are decalogul și de trei ori chipul Sfintei Treimi este numărul fericirilor!

35. A fost întrebat același dacă este de ajuns un singur drept ca să-L înduplece pe Dumnezeu. Și a zis: Da! Căci El a zis: Cercetați și căutați măcar unul care păzește dreptatea și caută adevărul și voi fi cu milă față de tot poporul.[22]

36. Pe când era odată pe cale fericitul Efrem, din întărâtarea cuiva, a venit la el o femeie oarecare spunându-i cuvinte lingușitoare spre împreunare rușinoasă. Iar de nu, măcar să-l miște pe el spre mânie, pentru că niciodată nu-l văzuse cineva mâniindu-se. Și el i-a zis: Urmează-mă! Și când s-au apropiat de un loc cu multă lume, i-a zis: În locul acesta, vino ca

---

✦ [19]Ieșire 20, 1-17. ✦ [20]Matei 5, 3-12. ✦ [21]Ieșire cap 7-11. ✦ [22]Ieremia 5, 1.

să se întâmple ceea ce ai vrut! Aceea, văzând mulțimea, i-a zis: Cum putem să facem aceasta aici, fiind de față atâta lume și să nu ne rușinăm? Iar el a zis către ea: Dacă de oameni ne rușinăm, cu mult mai mult de Dumnezeu, Care vede cele ascunse ale întunericului. Și ea, rușinându-se, a plecat fără să fi făcut ceva.

37. Ziceau despre Avva Zenon că la început nu voia să primească nimic de la nimeni. Și de aceea cei care îi aduceau plecau mâhniți, că acela nu primea. Alții veneau la el să primească ceea ce doreau, ca de la un mare Bătrân, dar el nu avea ce să le dea și așa plecau și aceia mâhniți. Și a zis Bătrânul: Ce să fac, căci și cei care-mi aduc se mâhnesc și cei care vor să primească. Aceasta este mai curând de folos: Dacă aduce cineva, voi primi și dacă cere cineva, îi voi da. Și făcând aceasta, se odihnea și pe toți îi mulțumea.

38. Au venit la el frații și l-au întrebat zicând: Ce înseamnă ceea ce este scris la Iov: *Cerul nu este curat înaintea Lui?*[23]. Și răspunzând Bătrânul, le-a zis: Au lăsat frații păcatele lor și cercetează cele despre ceruri. Aceasta este erminia cuvântului. Deoarece El este singurul curat, de aceea a zis: Cerul nu este curat!

39. Ziceau despre Avva Zenon că era mic de statură și slab la trup, dar cufundat cu totul în cugetare și plin de râvnă și căldură către Dumnezeu. Avea și multă dragoste pentru oameni. La el veneau de

---

✦ [23]Iov 15, 15. Îngerii și sfinții care locuiesc în ceruri sunt lipsiți de curățenie în comparație cu curățenia nemărginită și cu sfințenia lui Dumnezeu. După părerea părintelui Ioil Ghianacopoulos în versetul acesta poate că se face aluzie și la căderea îngerilor. Vezi Ioil Ghianacopoulos, *Vechiul Testament*, cap 8, pag. 113, (ET).

pretutindeni mulți mireni şi monahi şi-i încredinţau gândurile lor şi se vindecau. Pe unul dintre Părinţii care odată locuise în apropierea Sfântului Zenon l-am întâlnit. Și adresându-ne cuvânt de folos, l-am întrebat despre un gând, zicând așa: Dacă cineva are un gând și se vede pe sine biruit şi de multe ori citește el singur și aude cum au spus Părinţii despre curăție şi vrea să izbândească, dar nu poate, este bine să vestească aceasta unuia dintre Părinţi sau este dator să caute să facă cum a citit şi să se mulțumească cu ce-i spune cugetul său? Și ne-a zis Bătrânul: Este dator să vestească altuia care poate să-i fie de folos şi să nu se încreadă în sine. Căci nu poate cineva să-şi fie sieşi de folos şi nici să se ajute pe sine, mai ales dacă a ajuns să fie înecat de patimi. Mie, în tinereţea mea, mi s-a întâmplat ceva asemenea: Aveam o patimă sufletească şi eram biruit de ea. Şi auzind despre Avva Zenon că vindeca pe mulți, voiam să merg și să i-o vestesc lui. Dar mă împiedica diavolul, zicându-mi: Întrucât cunoşti ce trebuie să faci, mai bine fă ceea ce spun cărţile! De ce să mergi şi să smintești pe Bătrân? Şi când eram strâmtorat de gândul de a pleca, războiul asupra mea se uşura puţin, ca să nu plec. Când mă hotăram să nu plec la Bătrân, iarăşi mă îneca patima şi iarăşi mă luptam să plec și în același fel mă amăgea vrăjmaşul, nelăsându-mă să dau de veste Bătrânului. Şi de multe ori m-am dus la Bătrân să-i spun, dar nu mă lăsa vrăjmașul, aducând ruşine în inima mea și zicând: De vreme ce știi cum trebuie să te vindeci, ce nevoie ai să mai spui cuiva? Tu eşti nepăsător faţă de tine însuți! Știi ce au spus Părinții. Şi zicând

acestea, potrivnicul îmi aducea în minte ca să nu dau patima pe faţă doctorului şi să mă vindec. Iar Bătrânul înţelegea că am gânduri, dar nu mă întreba, aşteptând până când eu aveam să i le mărturisesc. Mă învăța despre vieţuirea cea dreaptă și mă slobozea. În cele din urmă, strâmtorat fiind şi plângând, am zis sufletului meu: Până când, suflete ticălos, nu vrei să te vindeci? Dacă cei de departe vin la Bătrân şi se vindecă, tu nu te ruşinezi că, aproape având doctorul, nu te vindeci? Şi cuprins fiind în inimă de focul cel lăuntric, m-am ridicat şi mi-am zis mie însumi că, dacă mă duc la Bătrân și nu aflu acolo pe nimeni, voi şti că voia lui Dumnezeu este să-i vestesc gândurile mele. Și plecând, pe nimeni nu am aflat. Iar Bătrânul, după obicei, m-a învățat despre mântuirea sufletului și cum să se curățe cineva de gândurile murdare. Și eu, iarăși rușinându-mă şi nespunându-i nimic, l-am rugat să mă slobozească. Și ridicându-se Bătrânul, a făcut rugăciune și mi-a luat-o înainte, mergând înaintea mea până la poarta de afară. Iar eu, chinuit de gândul să spun sau să nu spun Bătrânului, mergeam încet în urma lui. Și Bătrânul se uita cu atenție la mine și ținea ușa ca să mi-o deschidă. Şi pentru că m-a văzut mult timp chinuit de gânduri, s-a întors spre mine și lovindu-mă în piept, mi-a zis: Ce ai? Şi eu om sunt! Şi cum mi-a spus Bătrânul acest cuvânt, am crezut că mi-a străpuns inima şi am căzut cu faţa la pământ la picioarele lui, rugându-l cu lacrimi şi zicând: Miluieşte-mă! Iar el mi-a zis: Ce ai? Şi eu am zis: Ştii ce trebuință am! Şi el mi-a zis: Este datoria ta să spui ce ai! Şi când plin de ruşine i-am descoperit patima mea,

mi-a zis: Şi de ce te ruşinezi, spune-mi? Nu sunt şi eu om? Vrei să-ţi spun şi eu pe ale mele? Nu sunt trei ani de când ai aceste gânduri, vii aici şi nu le mărturiseşti? Iar eu, căzând la pământ şi rugându-l, îi ziceam: Miluieşte-mă pentru Dumnezeu. Şi el mi-a zis: Mergi! Să nu fii nepăsător faţă de rugăciunea ta şi să nu vorbeşti de rău pe nimeni! Ducându-mă, deci, la chilia mea şi îngrijindu-mă de rugăciune, cu harul lui Hristos şi cu rugăciunile Bătrânului, nu am mai fost necăjit de patimă. După un an mi-a venit un astfel de gând: Nu cumva Dumnezeu a făcut cu tine după mila Lui şi nu datorită Bătrânului? Şi am plecat către el voind să-l ispitesc. Şi luându-l pe el deoparte, i-am pus metanie, zicând: Rog iubirea ta de Dumnezeu, părinte, să te rogi pentru mine pentru gândul acela pe care oarecând ţi l-am spus lămurit. Şi lăsându-mă să stau la picioarele lui şi tăcând puţin, mi-a zis: Ridică-te şi să ai ştiinţă![24] Iar eu, auzind aceasta, voiam să mă înghită pământul de ruşine. Şi ridicându-mă, nu puteam să mă uit la Bătrânul. Şi am plecat la chilia mea, minunându-mă de el. Şi Bătrânul, pentru adeverirea virtuţilor lui şi pentru folosul nostru, ne-a povestit şi aceasta, că, odată, doi fraţi care stăteau într-o lavră, fiecare în chilia sa, s-au întâlnit unul cu altul şi a zis unul către celălalt: Cu bucurie aş pleca la Avva Zenon ca să-i încredinţez unele gânduri. Şi a zis celălalt: Şi eu vreau să-i spun un gând. Şi au plecat amândoi împreună. Şi luându-l fiecare deoparte, i-au vestit gândurile lor. Unul a căzut cu faţa la pământ la picioarele

✦ [24]Învaţă să cunoşti corect lucrurile.

Bătrânului, rugându-l cu multe lacrimi. Şi Bătrânul i-a zis: Mergi, să nu te predai pe tine însuți vrăjmaşului şi să nu vorbeşti de rău pe cineva, şi să nu fii nepăsător față de rugăciunea ta. Şi plecând fratele, s-a vindecat. Iar celălalt, vestind gândul său, a zis: Roagă-te pentru mine! Nu a cerut aceasta cu durere în suflet. Deci, după un anume timp, li s-a întâmplat lor să se vadă unul cu celălalt şi a zis unul către celălalt: Când am cercetat pe Bătrân, ai vestit gândul despre care ai spus că vrei să i-l vesteşti? Iar el a zis: Da! Şi a zis lui: Oare, te-ai folosit vestindu-l? Şi el a zis: Da! Cu rugăciunile Bătrânului m-a vindecat Dumnezeu. Şi a zis: Eu, deşi i-am vestit, nu am simțit vindecare. A zis lui cel care se folosise: Cum l-ai rugat pe Bătrânul? Iar el a zis: Am zis lui: Roagă-te pentru mine căci am cutare gând! Iar celălalt a zis: Eu până să-i vestesc gândul am udat picioarele lui cu lacrimi, rugându-l pe el să se roage pentru mine. Şi pentru rugăciunile lui m-a tămăduit Dumnezeu. Acestea ne-a spus nouă Bătrânul: Cel care roagă ceva pe Părinți despre gânduri trebuie să ceară cu durere şi din toată inima, ca şi când ar cere lui Dumnezeu şi aşa va izbândi. Cel care le vesteşte cu nepăsare nu numai că nu se foloseşte, ci este şi judecat.

40. A zis Avva Isaia: Simplitatea şi a nu te măsura pe tine însuţi curăţesc inima de viclenii.

41. A zis iarăşi: Oricine merge împreună cu fratele său având vicleşug, nu va trece de la el întristarea inimii.

42. A zis iarăşi: Oricine grăieşte ceva şi are altceva în inima lui cu viclenie, slujirea unui asemenea om

este zadarnică. Nu te alipi de un astfel de om, ca să nu te spurci[25] cu otrava lui cea plină de scârbă.

43. A zis iarăşi: Câştigul şi cinstea şi odihna vor război pe om până la moarte. Nu trebuie să te învoieşti cu acestea.

44. A zis Avva Teodor, cel din Ferme: Dacă ai prietenie cu cineva şi se întâmplă ca acela să cadă în ispita desfrâului, dacă poţi, dă-i mâna şi trage-l în sus. Dar dacă acela cade în erezie şi nu se lasă înduplecat să se întoarcă de la erezie, taie-l degrabă de la tine, ca nu cumva întârziind să te prăbuşeşti şi tu cu el în prăpastie.

45. A venit unul dintre Bătrâni la Avva Teodor şi a zis lui: Iată, cutare frate s-a întors în lume. A zis lui Bătrânul: Pentru aceasta te minunezi? Să nu te minunezi, ci minunează-te mai curând dacă auzi că cineva poate să scape de gura vrăjmaşului.

46. Acelaşi a mers odată la Avva Ioan, famen din naştere, şi vorbind ei, el a zis: Când eram la Schit, lucrurile sufletului erau lucrarea noastră. Iar lucrul de mână îl aveam lăturalnic. Acum lucrarea sufletului a devenit lăturalnică, iar lucrul lăturalnic a devenit lucrarea noastră. L-a întrebat pe el un frate, zicând: Care este lucrarea sufletului, pe care acum o avem lăturalnică? Şi care este lucrul lăturalnic pe care acum îl avem ca lucrare? Şi a zis Bătrânul: Toate câte se fac pentru porunca lui Dumnezeu sunt lucrarea

✦ [25]Referire la textul Iacob 3, 6: Foc este şi limba, lume a fărădelegii! Limba îşi are locul ei între mădularele noastre, dar spurcă tot trupul şi aruncă în foc drumul vieţii, după ce aprinsă a fost ea de flăcările gheenei.

sufletului. Iar ceea ce se lucrează şi se adună pentru sine, aceasta trebuie să avem ca pe un lucru lăturalnic. Şi a zis fratele: Limpezeşte-mi lucrul acesta! Şi a zis Bătrânul: Iată, auzi despre mine că sunt bolnav şi eşti dator să mă cercetezi şi zici în sinea ta: Să părăsesc lucrul meu şi să plec acum? Mai bine să-mi termin lucrul meu şi după aceea să mă duc! Mai vine apoi şi altă pricină şi poate nu te mai duci deloc. Iarăşi, un alt frate îţi spune: Dă-mi mână de ajutor, frate! Şi tu zici: Să las lucrul meu şi să mă duc să lucrez cu el? Dacă, deci, nu te duci, laşi porunca lui Dumnezeu, care este lucrul sufletului, şi faci lucrul lăturalnic, care este lucrul mâinilor.

47. Acelaşi a zis: Altă virtute nu este precum este aceea de a nu-l pierde pe celălalt[26].

48. Un frate a întrebat pe Avva Teodor, zicând: Vreau să împlinesc poruncile! I-a zis lui Bătrânul despre Avva Theoná că a zis odată: Vreau să umplu gândul meu cu Dumnezeu[27]. Şi luând grâu, a făcut pâine şi a stat în chilie[28].

✚ [26]Vezi: „Niciun lucru nu este mai greu, nici mai împovărător decât a-l judeca sau a-l nimici pe aproapele". Avva Dorotei, Asceticele, 16, 71 (ET). ✚ [27]În Patericul alfabetic există o variantă puţin diferită a apoftegmei în acest loc: „...şi punând grâu în râşniţă, a făcut pâine. Şi cerându-i săracii, le-a dat pâine. Şi din nou, cerându-i alţii, le-a dat ce mai rămăsese, chiar şi veşmântul pe care îl purta; şi a intrat în chilia lui încins cu o pânză şi, astfel, din nou se osândea pe sine zicând: „Nu am împlinit porunca lui Dumnezeu". ✚ [28]Expresia a stat în chilie lipseşte din Patericul alfabetic. Ea are un înţeles special pentru pustnici. Chilia este locul prin excelenţă al pustniciei şi expresia statorniciei şi a fidelităţii faţă de obiectivele pustnicului, precum şi a râvnei în împlinirea nevoinţelor specifice vieţii pustniceşti. Părăsirea chiliei,

49. A întrebat Avva Avraam Iviritul pe Avva Teodor, cel din Elefterupole, zicând: Cum este bine, părinte? Să caut pentru mine slavă sau necinste? Iar Bătrânul a zis: Eu până acum vreau să caut slava şi nu necinstea. Căci dacă fac un lucru bun şi sunt slăvit, pot să osândesc gândul meu, zicând că nu sunt vrednic de slava aceasta, dar necinstea vine din lucruri rele. Cum pot, deci, să dau mângâiere inimii mele dacă oamenii se smintesc din pricina mea? De dorit este, deci, să faci binele şi să te slăveşti. Iar Avva Avraam a zis: Bine ai zis, părinte!

50. A fost întrebată de cineva Amma Teodora despre auz. Cum este cu putinţă, primind în multe chipuri glasurile mirenilor sau oricare altele, să ia aminte numai la Dumnezeu? Şi i-a zis lui: Precum atunci când stai în trapeză şi sunt multe mâncăruri şi, desigur, mănânci, dar nu cu bucurie, tot aşa şi când cuvintele mirenilor ajung la auzurile noastre. Să ai inima ta la Dumnezeu şi cu această stare nu le auzi cu plăcere şi nu te vei vătăma.

51. Au avut odată prilejul nişte Bătrâni să mănânce împreună la Schit. Era cu ei şi Avva Ioan. Şi s-a sculat unul înaintat în vârstă să dea cana cu apă şi niciunul nu a întins mâna să o ia de la el decât Ioan Kolovós. Deci s-au minunat şi i-au zis lui: Cum tu, care eşti mai mic decât toţi, ai îndrăznit să fii slujit de către cel mai

---

fie şi numai temporară sau ocazională, sporeşte mult vulnerabilitatea monahului. În spiritualitatea Patericului chilia devine toposul izbăvitor, pavăză împotriva vrăjmaşilor, câmp de luptă în care avantajul este de partea pustnicului.

mare? Şi el le-a zis: Eu, când mă ridic să dau cana, mă bucur dacă primesc toţi, ca să am plată. Şi eu, deci, pentru aceasta am luat, ca să-l fac pe el să aibă plată şi ca să nu se întristeze pentru că nimeni nu a primit de la el. Şi spunând el acestea, s-au minunat şi s-au folosit de discernământul lui.

52. Un frate a întrebat pe Avva Ioan, zicând: Cum sufletul meu, care are răni, nu se ruşinează să vorbească de rău pe aproapele? A zis lui Bătrânul o pildă despre vorbirea de rău. Un om era sărac şi avea femeie. A văzut şi pe alta atrăgătoare şi a luat-o şi pe aceea. Erau amândouă goale. Făcându-se praznic într-un anume loc, ele l-au rugat, zicând: Ia-ne şi pe noi cu tine! Şi luându-le pe amândouă, le-a pus într-un butoi şi, urcându-se pe corabie, a ajuns la locul acela. Şi când s-a făcut afară arşiţă şi oamenii s-au liniştit, uitându-se una dintre ele şi nevăzând pe nimeni, a sărit afară în gunoaie. Şi adunând zdrenţe vechi, şi-a făcut ceva cu care s-a înfăşurat şi după aceea se plimba cu îndrăzneală. Iar cealaltă, stând înăuntru goală, zicea: Iată, desfrânata aceasta nu se ruşinează să se plimbe goală. Necăjindu-se de cele auzite, bărbatul ei a zis: O, minune! Aceasta măcar îşi acoperă ruşinea ei. Tu, însă, eşti goală şi nu te ruşinezi să vorbeşti? Aşa este şi cu vorbirea de rău.

53. Zicea iarăşi Bătrânul fratelui despre sufletul care vrea să se pocăiască: Era o desfrânată frumoasă în cetate şi avea mulţi prieteni. Venind la ea un stăpânitor, i-a zis ei: Fă-mi legământ că te vei cuminţi şi eu te iau de soţie. Şi ea i-a făcut legământ. Şi luându-o, a

dus-o la casa lui. Şi prietenii ei, căutând-o, ziceau: Cutare stăpânitor a luat-o pe ea la casa lui. Dacă, deci, ne ducem la casa lui şi află, ne pedepseşte. Veniţi, deci, în spatele casei şi o vom afla, căci cunoscându-ne fluieratul, va coborî la noi, iar noi vom fi aflaţi nevinovaţi. Auzind ea fluieratul, şi-a astupat urechile, a sărit în cămara de dormit cea mai îndepărtată şi a închis uşile. Şi zicea Bătrânul că desfrânata este sufletul, prietenii ei sunt patimile şi oamenii, iar Stăpânitorul este Hristos. Casa cea mai îndepărtată este locaşul cel veşnic, iar cei care o şuieră sunt dracii vicleni. Dar ea fuge pururea la Domnul.

54. A întrebat unul dintre Părinţi pe Avva Ioan Kolovós: Ce este monahul? Iar el a zis: Osteneală! Căci monahul în tot lucrul se osteneşte. Acesta este monah!

55. Au venit odată să-l facă pe Avva Isaac preot. Şi auzind, a fugit în Egipt şi s-a dus într-un ogor şi s-a ascuns în ierburi. Deci, au mers Părinţii în urma lui. Şi ajungând în acel ogor, s-au oprit să se odihnească puţin, căci era noapte. Iar asinul l-au lăsat să pască. Şi asinul mergând a stat faţă în faţă cu Bătrânul. Şi dimineaţă, căutând asinul, l-au aflat şi pe Avva Isaac şi s-au minunat. Şi vrând să-l lege, nu i-a lăsat, zicând: Nu mai fug, căci este voia lui Dumnezeu şi oriunde aş fugi, tot la aceasta mă întorc[29].

56. A zis Avva Isaac: Nu aduceţi aici copii. Căci patru biserici din Schit s-au pustiit din pricina copiilor.

57. A întrebat Avva Pimen pe Avva Iosif, zicând: Ce să fac când se apropie patimile? Să mă împotrivesc

✦ [29]Adică la voia lui Dumnezeu.

lor sau să le las să intre? A zis lui Bătrânul: Lasă-le să intre şi luptă-te cu ele! Întorcându-se, deci, la Schit, s-a aşezat la ale sale. Şi venind acolo unul dintre Thebaiţi, zicea fraţilor: Am întrebat pe Avva Iosif, zicând: Dacă se apropie de mine patima, să mă împotrivesc ei sau să o las să intre? Şi mi-a zis: Să nu laşi în niciun chip patimile să intre, ci îndată alungă-le de la tine. Auzind Avva Pimen că aşa a zis Avva Iosif monahului thebait, sculându-se, s-a dus la el în Panefo[30] şi i-a zis: Avva, eu ţi-am încredinţat gândurile mele şi iată altceva ai spus thebaitului. I-a zis lui Bătrânul: Nu ştii că te iubesc? Şi el a zis: Da! Şi Bătrânul a zis: Nu tu îmi ziceai să-ţi vorbesc ca mie însumi? Şi a zis: Aşa este! A zis lui Bătrânul: Dacă intră patimile şi te lupţi cu ele, dai şi primeşti, ajungi mai încercat. Eu ca şi mie ţi-am vorbit. Sunt însă alţii cărora nu le este de folos nici să se apropie patimile, ci au trebuinţă să le alunge degrabă.

58. Un frate a întrebat pe Avva Iosif, zicând: Ce să fac, că nici să pătimesc nu pot, dar nici să lucrez şi să arăt dragoste? A zis lui Bătrânul: Dacă nu poţi să faci nimic din acestea, măcar ţine inima ta de la orice rău faţă de aproapele şi te vei mântui.

59. Zicea unul dintre fraţi: Am fost odată în Heraklion, cel de jos, la Avva Iosif, şi avea la mănăstire un dud frumos tare şi mi-a zis de dimineaţă: Mergi şi mănâncă! Era vineri şi nu m-am dus din pricina postului. Dar rugându-l, i-am zis: Pentru Dumnezeu, spune-mi despre gândul acesta! Iată, tu ai zis, mergi şi mănâncă,

---

✦ [30]Panevo era o cetate antică din Egiptul de Jos. Astăzi poartă numele Mentzala el Haghit.

iar eu pentru post nu m-am dus. Şi m-am simţit ruşinat pentru neascultare de porunca ta, cugetând cu ce gând mi-a zis mie Bătrânul acestea? Deci, ce trebuia să fac când mi-ai spus: Mergi! Iar el a zis: Părinţii nu spun de la început fraţilor cele drepte, ci mai curând cele strâmbe şi, dacă văd că le fac pe cele strâmbe, nu le mai spun pe cele strâmbe, ci adevărul, văzând că sunt ascultători în toate.

60. Un frate a întrebat pe Avva Iosif zicând: Vreau să ies din obşte şi să stau singur. Şi i-a zis lui Bătrânul: Unde vezi sufletul tău odihnit şi nevătămat, acolo să stai! I-a zis lui fratele: Şi în obşte am odihnă, şi când sunt singur. Ce vrei, deci, să fac? A zis lui Bătrânul: Dacă ai odihnă şi în obşte, şi în singurătate, pune cele două gânduri ale tale ca într-o balanţă şi unde vezi că încă şi mai mult te foloseşte şi unde te duce gândul tău, aceasta să faci!

61. Am cercetat eu și înțeleptul Sofronie pe Avva Iosif la Énaton[31]. Și Bătrânul ne-a vorbit cu bucurie şi cu toată bunăvoința. Era împodobit cu toată virtutea, având şi experienţa înțelepciunii celei dinafară[32]. În timp ce stăteam noi împreună şi vorbeam despre lucruri folositoare de suflet, iată un iubitor de Hristos care venea din Ailá a dat Bătrânului trei monede, zicând: Primeşte acestea, cinstite părinte, ca să te rogi pentru corabia mea, deoarece am încărcat-o şi am trimis-o în Etiopia. Dar Bătrânul nu l-a luat deloc în

---

✦ [31]Enaton. Se obişnuia să se numească mânăstirile, după distanţa pe care o aveau până la Alexandria. Enaton (a noua) era aceea care era la o depărtare de 9 mile de Alexandria (1 milă = 1355 m). ✦ [32]Este vorba de cultura laică, lumească.

seamă. Atunci Sofronie a zis Bătrânului: Primește-le, părinte, și dă-le fraților care au trebuință! Și a zis Bătrânul: Este de două ori rușine, fiule, ca să primesc ceea ce nu am trebuință și cu mâinile mele să secer mărăcini străini. Măcar să secer mărăcinii sufletului meu. Căci scris este: Dacă semeni, să semeni ale tale, căci cele străine sunt mai amare decât neghinele![33] Și mai mult, fiule, cererea lui nu este pentru suflet. Și iarăși l-a întrebat: Ce este, deci? Câte face omul spre milostenie, nu le socotește Dumnezeu? Și Bătrânul i-a zis: Fiule, sunt multe deosebirile privitoare la scopul milosteniei. Cineva face milostenie ca să fie binecuvântată casa lui și Dumnezeu binecuvântează casa acestuia. Altul face milostenie pentru corabia lui și Dumnezeu scapă de la primejdii corabia lui. Altul face milostenie pentru copiii lui și Dumnezeu păzește pe copiii acestuia. Altul face pentru a fi slăvit și Dumnezeu îl slăvește. Și nu leapădă Dumnezeu pe nimeni, ci ceea ce vrea fiecare, aceea îi și dă, atunci când din ceea ce îi dă nu se vatămă sufletul lui. Dar toți aceștia sunt departe de plata lor, căci nu au adus nimic lui Dumnezeu pentru ei și pentru că scopul milosteniei nu este pentru folosul sufletului. Ai făcut milostenie ca să fie binecuvântată casa ta? Dumnezeu a binecuvântat casa ta. Ai făcut pentru corabie? Dumnezeu ți-a scăpat corabia. Ai făcut pentru copii? Dumnezeu ți-a păzit copiii. Ai făcut pentru a fi slăvit? Dumnezeu te-a slăvit. Cu ce îți mai este dator? Fă, deci, pentru

[33] Nu am identificat acest text în dumnezeieștile Scripturi. De obicei, prin această formulă este introdus un text biblic. Poate fi o prelucrare liberă a contextului de la Matei 13, 25-30.

sufletul tău, ca să se mântuiască sufletul tău. Căci scris este: *Îți va da ție Domnul Dumnezeu după inima ta!*[34] Căci sunt mulți bogați cărora li se pare că fac milostenie, dar mânie pe Dumnezeu. Și i-am zis lui: Limpezește-ne cuvântul, părinte! Iar el a zis: Dumnezeu a poruncit ca din pârga roadelor grâului, orzului, lintei, vinului și uleiului, a lânii și a fructelor, iar de la oameni cei întâi născuți[35], și de la animale pe cele curate, care nu au meteahnă, adică să nu fie fără ureche sau fără coadă, iar din roadele cele alese[36], acestea să fie aduse lui Dumnezeu pentru lăsarea păcatelor. Dar bogații fac împotrivă, cele folositoare le țin pentru ei, iar cele nefolositoare le dau săracilor. Vinul ales îl beau ei, iar pe cel acrit îl dau văduvelor și orfanilor. Hainele zdrențuite și peticite le dau săracilor. La fel, fructele stricate și putrede le împart. Pentru că urmează lui Cain, cele dăruite de ei lui Dumnezeu nu sunt primite. Și dacă vreunul dintre bogați are fii și fiice tare frumoși, caută cu privirea, îngrijindu-se de zestre și de nuntă și de un ginere tânăr. Iar dacă au dobândit un fiu sau o fiică chior sau cu vreun mădular lipsă sau foarte slăbănog la trup, dacă este băiat, îl rânduiește pentru mânăstire, iar dacă este fată, o pregătește pentru obște de maici. Ar fi trebuit ca unii ca aceștia să știe și să gândească cu trezvie[37] că cinstesc oameni muritori și vremelnici, vrând să le dea lor

---

✚ [34]Psalmul 19, 5. ✚ [35]Ieșire 13, 1-2 și 14-15; Numeri 3, 12-13. ✚ [36]Primițiile - pârga roadelor: Levitic 23, 10-14 . ✚ [37]Νήφω, νήψη, νηφάλιος, în planul vieții duhovnicești, exprimă starea sufletului în care omul priveghează cu mintea și cu inima și dobândește, cu timpul, harul lui Dumnezeu și curățenia de a